Subject: **[N&n galeria] meghívó az N&n galéria agi clark: árnyékból / out of the shadows címû kiállítására**
Date: Fri, 22 Sep 2006 08:59:23 +0200
From: N&n galéria <galeria@nagybalint.hu>
To: N&n levelezõlista <nnngaleria@lists.c3.hu>

az **N&n galéria** tisztelettel meghívja

önt és barátait

2006. szeptember 27-én, szerdán 18 órára

árnyékból / out of the shadows

agi clark • new york

kiállításának megnyitójára

a kiállítást megnyitja: halas istván fotómûvész

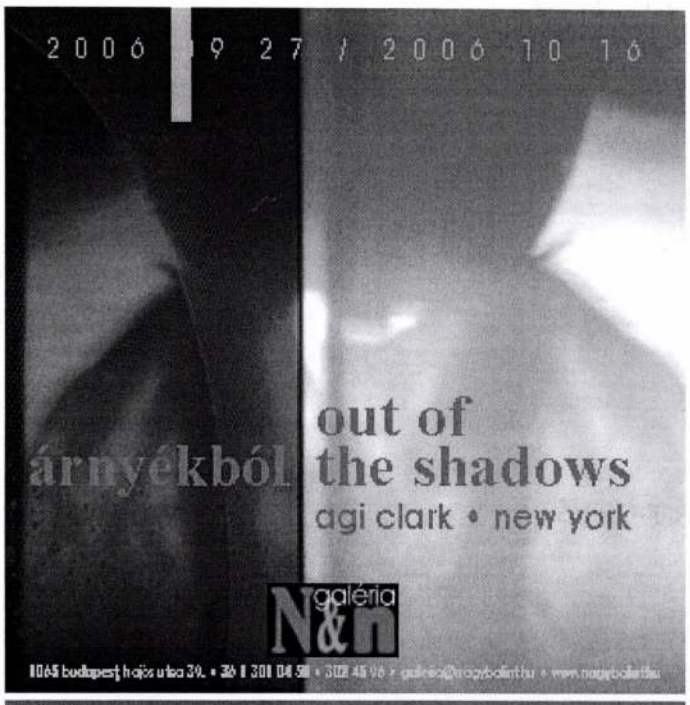

az N&n galéria tisztelettel meghívja önt és barátait
N&n gallery cordially invite you and your friends
2006. szeptember 27-én, szerdán 18 órára
on 27th september 2006. on wednesday at 6 pm
to the opening of the exhibition
árnyékból
out of the shadows
clark agi • new york
kiállításának megnyitójára
agi clark • new yok
megnyitja: halas istván fotómûvész
opening by istván halas photographer
a kiállítás megtekinthetõ: 2006. október 16-ig
the exhibition is open to the public until 16 october 2006
következõ kiállítás • alaprajz nélküli építészet • tapiróny andrás • 2006.10.04
the next exhibition is plan-less architecture • andrás tapiróny • 04.10.2006

támogatók • sponsors • budai építészmûhely • cã kulturális és kommunikációs központ alapítvány • dobai építésziroda • epitészforum • hap • hírsárt nyomda és kiadó • mányi istván építész stúdió • m-teampannon • mûhely rt • nemzeti kulturális alap • oktatási és kulturális minisztérium • puhl antal építész irodája • roth és társai építészmûterem • studio metropolitana • vadász és társai építõmûvész kft

nka

„a mûvész célja az, hogy felfedezze a nem-látható dolgokat,
amelyek elbújnak a természetes tárgyak árnyéka alá,
és hogy látványként mutassa be azt, ami valójában nem létezik."
cennino cennini, XV. századi festõ és író

árnyékból

legtöbben úgy gondolunk az árnyékokra, mint egy eredeti tárgy sötét és összelapított változatára. igaz, az árnyékok tudnak baljósan homálylani, néha megnyúlnak vagy megrövidülnek, a napszaktól vagy évszaktól függõen. ám amikor két évvel ezelõtt digitális kamerámmal a nyomukba szegõdtem, felfedeztem, hogy az árnyék gyakran többet mond, mint az eredeti tárgy. mily gyakran világít rá az eredeti struktúrára a maga több dimenziósnak ható módján, és elõhoz olyan részleteket, amelyek a névtelen három dimenziós alakzatban elvesztek. még megdöbbentõbb volt talán az a felismerés, hogy vannak árnyékok, amelyek elszabadulnak eredeti forrásuktól, és néhány pillanat erejéig egy önálló, elvont entitássá válnak.
a fényképezõgép egyszerû segédeszközzé lett. többé már nem aggódtam a blendeértékek vagy a megvilágítás

miatt. észrevettem, hogy legmélyebb ösztöneimet követem, és ugyanakkor újra-élesítem valahavolt képességemet arra, hogy ne csak nézzek, hanem lássak. az otthonomon belül, a mindennapi élet egyszerû tárgyainak kínálatában, találtam meg az árnyékok absztrakt világát, és rajtuk keresztül az új hangomat. minden itt látható kép a házamban vagy a házam elõtti úton készült: papír a nyomtatóban, egy lepke a szúnyoghálón, naplemente a plafonon, egy papírzacskó, széktámla, vodkás pohár stb.
vannak józan, alap-elemekre letisztult árnyékok, amelyek egy gyanútlan eredetit tiszta és határozott kontúrú geometriai absztrakcióvá tudnak átfordítani. aztán vannak az éteri, könnyed árnyékok -- elgyengül tõlük a térdem --, amelyek finom rétegeikkel és csipkeszerû részleteikkel egy sokkal összetettebb lelket mutatnak, mint az õ gyakran túl pedáns forrásuk. vannak saját árnyékkal rendelkezõ árnyékok, vannak árnyékok, amelyek átölelik a ragyogó fényt, árnyékok, amelyek, ha különbözõ felszínekre érkeznek vagy megkerülnek tárgyakat, színt és textúrát tudnak váltani. amint megakad rajtuk a szemem, fényképezõgépem képkivágásába foglalom õket. aztán csak üldögélek, néha órákig, és tanulmányozom, amit látok, és próbálok ráérezni a lényegére. ahogy ezt csinálom, egy fokozatos átvitel történik: már nem egy ányékkal dolgozom, hanem egy képpel, ami, úgy tûnik, valahonnan mélyrõl, belõlem érkezett. a formális, mégis fluid struktúra, az intenzív sötétek és fények rétegei, közöttük árnyalakokkal, az erõteljes, mégis szertelen vonalak -- kifejezik azt, ahogyan látok. ahogyan érzek. ezek az én festményeim, a szobraim, a mûvészetem.

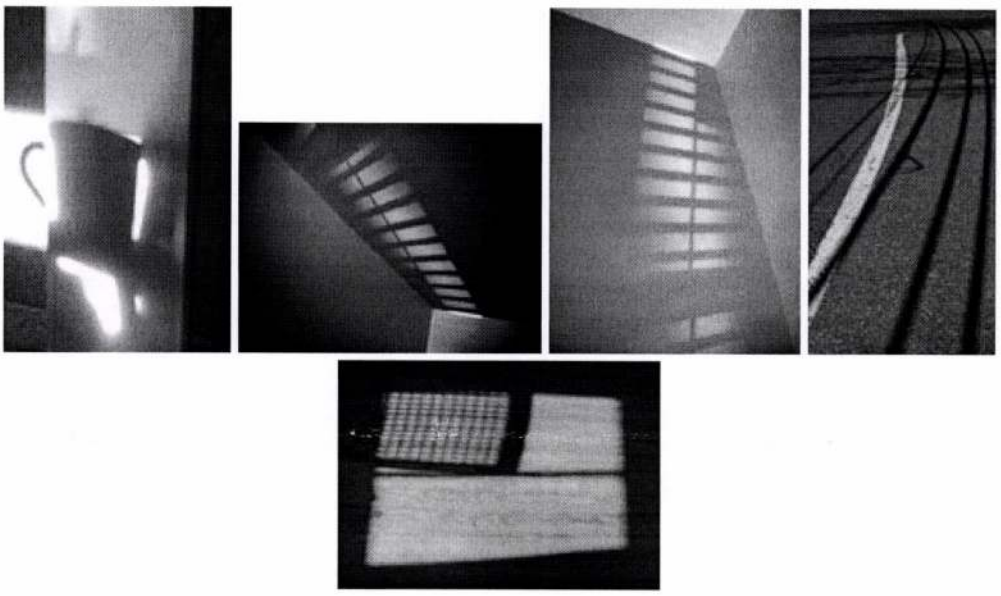

„the artist's aim is to discover things not seen,
hiding themselves under the shadow of natural objects,
and to present in plain sight what does not actually exist."
quoted from XV century
painter and writer cennino cennini

out of the shadows

most of us think of shadows as dark, flattened-out versions of the original. they can loom ominous, yes. they sometimes elongate or foreshorten depending on the time of day or the season. but what i found as i started pursuing them with my digital camera two years ago, was how often the shadow is more than its original object. how often it illuminates the structure in a seemingly multi-dimensional way, filling in details which have gotten lost in the anonymous gestalt of three dimensions. and maybe even more astounding was the recognition that there are shadows which break loose from their source, becoming for a few moments, an abstract entity in themselves.
the camera became just a conduit. i stopped worrying about F stops, lighting. i found myself following my deepest instincts as well as re-honing my once good ability not just to look-but to see. within my home, offered up by the ordinary things of day to day life, i found the abstract world of shadows, and through them, my new voice.
each picture here - unmanipulated - was taken in my home or just outside it: a sheet of paper in the printer, a moth on the mosquito-net, sunset on the ceiling, a paper bag, a cane back of a chair, a shot glass etc.
there are no-nonsense, bare-bones shadows which can turn an unsuspecting original into pure and hard edged geometric abstraction. then there are the ethereal ones-they make me weak in the knees-with their delicate layers and lacy details revealing a far more complex soul than their often pedantic source. there are shadows with

shadows of their own, shadows embracing glowing light, shadows that change texture and color as they make their way onto different surfaces or bend around corners.
as each catches my eye, i enclose it in my camera's frame. later, i sit, sometimes for hours, studying it, feeling for its essence. as i do this, there is a gradual transference: i am no longer working with a shadow, but an image that seems to have come from deep within me. the formal, yet fluid structure, the intense darks and lights, the many layered shades in-between, the strong yet whimsical lines are expressing how i see. how i feel. they are my paintings, my sculpture, my art.

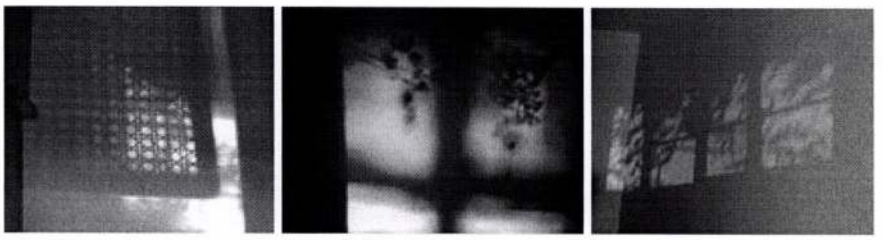

clark ágí

a budapesti képzõmûvészeti gimnáziumba járt, de itt 1956-ban félbeszakadtak tanulmányai, mikor szüleivel new yorkba emigrált. a pratt institute-ban szerzett bachelor of fine arts diplomát, olyan ragyogó mûvészek és tanárok keze alatt tanult, mint amilyen richard lindner is. abban az idõben festészetének nagy részén erõsen érzõdött francis bacon hatása. a mûvészet volt az élete.
de aztán egy új élet lépett be a képbe, és fia nevelése egyúttal a mûvészi kihagyás éveit is jelentette -- ez idõben többnyire õ volt az egyetlen pénzkeresõ a családban. nagyívû karriert futott be a reklámszakmában mint creative director.
mikor alkalom kínálkozott, hogy még fiatalon visszavonuljon, megragadta a lehetõséget, és elindult, hogy megtalálja a mûvészethez visszavezetõ utat. mûködésének bázisát manhattan-bõl fokozatosan régóta meglévõ vidéki otthonába, new york állam hudson völgyébe helyezte át.
három évvel ezelõtt egy új kortárs mûvészeti folyóiratot alapított másodmagával. a *hudson river art*-nak felelõs szerkesztõje és laptervezõje máig. ez a fórum, amellett, hogy befolyásolta fejlõdését, lehetõséget adott neki arra is, hogy -- régi álmát valóra váltva -- kortárs magyar mûvészeket és munkájukat mutasson be az amerikai mûvészvilágnak.

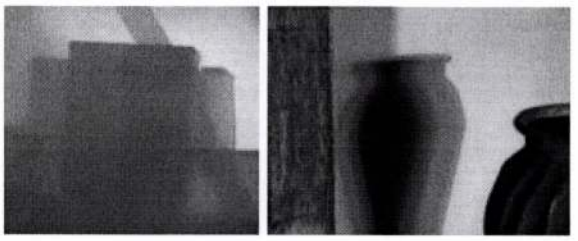

agi clark

attended the high school of fine art in budapest, her attendance cut short in 1956, when she and her parents emigrated to new york. she received her bachelor of fine arts degree at pratt institute under brilliant artists and teachers like richard lindner among others. much of her painting then was heavily influenced by francis bacon. art was her life.
and then a new life entered the picture and there followed years of hiatus, during most of which she was the only wage earner raising her son. she made a rather grand career as an advertising creative director.
when the opportunity arose to retire at a fairly young age she grabbed it, determined to find her way back to her art.
she gradually shifted her base from manhattan to her long time country home in upstate new york's hudson valley.
three years ago she became a co=founder of a new contemporary art journal, *hudson river art*, of which she is senior editor and designer. this venue, besides influencing her development. also gave her an opportunity to introduce contemporary hungarian artists and their work to the american art

world—a long time dream of hers.

a kiállítás megtekinthetõ: 2006. október 16-ig

következõ kiállítás
kapitány andrás • alaprajz nélküli építészet • 2006 10 10

N&n galéria

1065 budapest, hajós utca 39.

tel., fax.: 302-45-96, 301-04-50

mobil: 30-934-73-89

e-mail: galeria@nagybalint.hu

www.nagybalint.hu

leiratkozás az értesítésrõl

Neusel Kelemen

nevét az Orsz.Mintarajztanoda Morelli Gusztáv vezette Pametsač Szakosztályának növendékei közt emliti

Rónai György: Gondolatok művésznevelésünk intézményesitésének centenáriumán.Művtört.Ért.1971.3.sz. 211.1.
204-212

Neusel Kelemen fametsző M.D.K.

Az Osztrák-Magyar Monarchia Irásban és Képben c. topografikus munka fametszeteinél Morelli munkatársa

Ratskyné Molnár Zsuzsa: Morelli Gusztáv 149.1.

A Magyar Nemzeti Galéri Közleményei. IV. sz. Bp. 1963

MDK

Neüer Péter kőmives inas, kőmives legény

részt vett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold: Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I. Kik épitették ujjá Budát az 1686. évi romokból? Művért 1957. VI. évf. 4. sz. 299. l.

MDK

Neüsse János kőmives legény

részt vett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold: Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I. Kik épitették ujjá Budát az 1686. évi romokból? Művért 1957. VI. évf. 4. sz. 299. l.

Neusiedel, Gorig

NEUSIEDEL, GORIG AN DEM l. György vrücsmester.

Neuspiel Izidor

építész.

Szüb. Alsónyék 1876.

Oklevelet nyert 1903.

Névjegyzműegyetem ~~14~~ 15. l.

10293.

ható. Felirata a kép alatt hét

Spitzer,
n Mähren
ker.
Recht und Freiheit
Oesterreich
seines Lebens.

tigen Anstalt
und Kranke.
von
Comp.

7.5 cm.

.
l.

Weiss András

ácsm.

Bé 1758

Tp. vác

Schneider

220.l.

A.NEUSS és D.RABAUSCH, éremvésnökök

Szabadságharc.-17.-Két szimbolikus alak, előttük papirte
kercsen:COSTITUTION OHNE RELIGION stb.Hátlap:császári s
sas, körülötte 10 országcímer.OESTERREICHS GESAMMTMONAR
CHIE stb.Ezüst és ón 41 mm./A.Neuss és D.Rabausch/.
28.old.

DR.KARNY REZSŐ: A magyar szabadsagharc emlékérmei és
kitüntetései 25.old.

Az érem, VIII.évf. BP. 1934. jan-dec

NEUSS, Johann Jacob

Laudon, 1789

Huszár: Szemléj ernek. Bp. 1999.
71. No 295.

a szombathelyi püspökség kötelékébe tartozó Vecsey
lent, igen jól használható műve. Érdekes módon min
tott napvilágot, mindkettő források alapján dolgozta
különbség talán csak abban van, hogy az előbbi szerz
maszkodott, míg az utóbbi természetesen inkább a pü

Az előzmények

Szvetics József a város bírájának kezdeményezésér
katolikus városi árvaház, amely elsősorban a közeli a
ban működő lutheránus intézménnyel kívánt rivalizál
helyezett létesítmény bővítése céljából, Kelcz Imre jez
ján 1749-ben vásárolták meg a jelenlegi épület helyén
a mellette fekvő tágas kerttel együtt. A tatarozás után
jezsuiták által vezetett konvertita árvaház, ahol a szerv
gató nemes ifjakat és leányokat is neveltek. A helytar
váhagyásra terjesztette fel az intézményt.

Neustädter Dukáty

brassói ötvös

1680

Mellboglár a primási

kincstárban

l.

Magytopograf

		Kikiáltási ár pengőben
3113.	VADÁSZFEGYVER. Kétcsövű, sörétes, kakasnélküli, ejektoros, 16-os. Halwa Sándor. Bőrtokban	180.—
3114.	ÖNMŰKÖDŐ PISZTOLY. Browning, 6.35 cal.	32.—
3115.	VADÁSZFEGYVER. Egycsövű, ismétlő, golyós, 7.2 cal. Mauser. Távcsővel. Bőrtokban .	120.—
3116.	VADÁSZFEGYVER. Egycsövű, sörétes, 16-os, ismétlő. Browning. Bőrtokban	120.—
3117.	VADÁSZFEGYVER. Kétcsövű, sörétes, kakasnélküli, 16-os. Készítette: Unschuld Ede, Pesten (A kakasnélküli vadászfegyver első típusa.)	30.—
3118.	VADÁSZFEGYVER. Egycsövű, ismétlő, golyós, 8 m/m. Mauser-Magnum	180.—
3119.	CÉLLÖVŐ FEGYVER. Ogris, Ferlach, XIX. sz.	25.—
3120.	VADÁSZFEGYVER. Kétcsövű, kakasnélküli, ejectoros, 16-os. Fabrique National. Bőrtokban	170.—
3121.	VADÁSZFEGYVER. Kétcsövű, Buchs. 16×9.3. Antonitsch, Ferlach	30.—
3122.	VADÁSZFEGYVER. Kétcsövű, sörétes, 16-os, kakasnélküli, ejectoros. Anson. (Hibás.) . .	65.—

Neustädter Mihály

brassói ötvös

Diszboglár XVII. z. 2 f.

Glücktriges

Anlajd.

Jmt

Mellboglár XVII. z.

Nemzeti Muzeum

Jmt.

Mellboglár XVII. z. 2 f.

Esztergom. Keresztény

Muzeum

Jmt

DEBRECEN

Déri-muzeum: Debreceni hún sírok

Ecsedi István: Debrecen város Déri-muzeuma.
Budapesti Kemle, 218-1930, BH.

Neuskädter Michael

ötvös

1667. mesterré lett.
1710 meghalt.

BRASSO
RE.
22.l.

Neustäder Mihály

Ötvös

Kőmagyötvj. 233 sz.

Neustädter Michael

ötvös 1662

Lásd

Gyárfás Brassó 117

Neustäder Mihály

Stvoš Brassó

Kőmagyötvj. 41. l.

F. sz. *Lf. Nr.*	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*

233 **Michaël Neustäder,** * 1640, M 1667, † 1710.

a—d) Mellboglárok sodronyzománccal. — *Heftel m. Draht/email verziert.*

a) Mus. Nat. Hung. *b)* Iparm. Múzeum — Kunstgew. Mus. *c)* Glück Frigyes, Bp. *d)* Keresztény múzeum, Esztergom — *Christl. Mus., Gran.* Expos. 1931: *b)* 327, *c)* 336, *d)* 342.

e) Serleg, XVII. sz. — *Pokal, XVII. Jh*

Ref. egyház — *Ref. Kirche, Póka.* (Csányi).

f) Patena. — *Patene.*

Ev. egyház, Kaca — *Ev. Kirche, Katzendorf.* Roth. 260, 711.

g) Talpaspohár, nagyvirágos. — *Kluftbecher m. großen Blumen.*

Báró Radvánszky Béla, Sajókaza.

h) Fedeles kupa, nagyvirágos. — *Deckelkanne m. großen Blumen.*

Báró Herzog M. Lipót, Bp. Expos. 1931: 72.

Neustädter Mihály

Brassó ötvös

Esztergomi Keresztény

muzeum

Michael Neustädter
brassói ötvös

1680 körül

Mellboglár aranyozott ezüst, rozettás sodronyzománc, áttört bogláros és ékköves díszszel. Kiemelhető középrészszel. MN mesterjegy. Átm. 12·3 cm. Brassó, XVII. század.

Erdélyi kiállítás, 1931, Ap. 342. szám

Kőszeghy 233. szám.

MN

Neustädter, Michael ötwö Nr. 153

Er ist 1640 geboren. 1662 wurde er als Lehrling freigesprochen, 1667 Meister. Er hatte drei Lehrlinge, auch sein Sohn lernte bei ihm. 1710 verübte er Selbstmord.

Schäfte

az intézet 1. osz
Kezdete: 14 óra

október 29-én, kedden, 15
Ruzsáné Gellér Ka
irányai három mag
/az 1992-es berli
tervezett referá

Szives megjelenésére, a h
számitunk.

A havonta 2 alkalommal /m
összejövetelek további pr

Budapest, 1991. október 1

II/199

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....I.

Név: Neüstätter Franz Joseph

Foglalkozás: puszamüves (Büchsenmacher)

Szárm.hely: _____

Hitfelekezet: _____ Csal.állapot: _____

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1737 II. 1

A polgárjogért fizetett összeg forintban: _____

Neuwald Armand

Neuwald Armand építészmérnök, építőmester, kir. törvszéki, árvaszéki hites szakértő és a biztositótársaságok kinevezett szakértője, XIV. Thököly-út 73. **296-273**

Bptávb 1940 szept.

Вернут через 3 дня

Neuwald Andor

Küzdtünk hiven a formadalomért c. könyv kötésterre. (Szécsi Andornal és Rudas Lászlóval együtt).

Reprodukció.

A szép magyar könyv, 1961

Neuwald Andor

Kürdtünk hivena
foradalomért i. könyv-
kötését tervezte
Diciéretet kapott

A szép magyar könyv, 1961, 33 dd

Neuwirt, Andreas

Kömüves

l.

Csat-Frey Öst Kunst

XXIV. k

171. l.

énytár

. mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
fényrép		

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Neuwirth Andreas

Kärnten

1634

l. Freyburg l. 1929

XIII. l.

deczember hó 21-én.

szám. igazgató.

Neuvirth Alfréd dr

gyűjteménye

lásd

Képzőművészet

1929. 23. szám

számos Éppel

legpontosabb kiszolgálásunkról biztositjuk a jövőre nézve is és vagyunk szives fáradságáért előre is hálás köszönetet mondva

megkülönböztetett tisztelettel

MAGYAR DIVATCSARNOK

expediciós személyzete

MDK

Neuwald Ármin épitészmérnök

MM és ÉE Közl. 1929, nov. 24. 304 l.
A Kamara uj tagjai.

Neuwald A. Károly épitész M.D.K.

hites szakértő 77. évében elhunyt

Halálozás

Magyar Nemzet 1964. junius 23. 6.1.

Neuwald A. Károly, építész MDk

77 éves korában meghalt.

– : Halálozás 6.

ESTI HIRLAP Bp. 1964. jún. 22.

Neuwirth C.

épitén

l. Gerő Bvár

112. l.

NEUWIRTH, Carl építőmester. XIX. szd. közepe MDK.

Ybl Ervin: A budai várpalota helyreállításai a XIX. szd. során.
Tanulmányok Bp. múltjából. 1956. XI. köt. ~~301-331. l. (315. l.)~~
315, 316, 318, 321,

M. D. K.

C. NEUWIRTH, C. építész

Az 1848-49-i szabadságharc utáni

ugyaépítésére terveren

Joseph Weiss és

C. Neuwirth sedv. épí-

tesiek (Bankomission) aláírásait

látjuk

A vagyokat Halcsor részletette

Gerő László: A budai vár helyreállí-

tása Bp. 1951. 112. l.

Carl Neuwirth

Schurer von Waldheim és Joseph Lang tervei alapján 1854-ben hérült el a budai palotában a Vártaföörség épithezése, a fölhajtó átboltozása és a rámpamellvédhorlát felállítása (ezekre közös tervet adott be Joseph Weiss és Carl Neuwirth is).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

40. l.

Neuwierth

és Weiss terve szerint a mai „D" épület helyi oldalának tetejére attikái, magas középrészes, horazomantikus architektúra került.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

40. l.

Neuwierth

– Weiss 1853-ban tervezett rámpa-mellvédhorlátja. Fénykép a 1857 utáni évekből (Főv. Tört. Mús. Újkori Ost.) (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

57 l.

Carl Neumierth

és Joseph Weiss tervei szerint készült-
ek a budai palota „D" épületének a
homlokzatbővítés utáni 1856-58 közötti
a földszinti ajtók.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 211 kép

Carl Neuwierth

- Ladislaus Rupp - Joseph Weiss: A Hofstallgebäude bombázása. Épült: 1847-1858. Lebontották 1954 után. (Vázlat) (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép.
180. l.

Carl Neuwierth

- J. Weiss – Holzer: A budaj palota 1856. évi, keleti homlokzatterve a zéhő épületek bekő, mansárd tetőtornyaival (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

38. l.

C. Neubrich és J. Weiss

„Budavári Paleta 1854. évi alap-
rajzi felvétele" c. munkája említve

Gombos Zoltán: Budavári levél
Bp. Natura 1969 107. old

C. Neuwierth és J. Weiss

Ők tervezték a Ferdinánd

Zapuhoz vezető feljárót

Gombos Zoltán: Budavári Zertel

Bp. Natura 1969 107. old

Neuwirth C.

Weiss F. – Holzer terve: a királyi palota udvari homlokzata 1856-ban. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3631

Carl Neuwierth

– Joseph Weiss: A budavári palota 1854-ki alaprajzi felvétele. (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

37.1.

Carl Neuwirth, építész M.D.K.

és Joseph Weiss terverter, 1853-ban a középherti támpilléres támfal tetejére készült mellvéd-korlátot, melyet-dacára, hogy 1945-ben megsérült-helyreállitottak és műkövel, helyes mód szerrel kiegészitettek, míg Jbl hiklós alig sérült „Eriás lépcsőjét" lehontottak

Czagány István: Műemlékhelyreállitási kérdések a Budavári palota ujjáépitésénél

Művészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf.3.sz.

181- old.

C. Neuwirth mérnök M. D. u.

A kir. palota építésvezetőségének tagja a 19. s. közepén. Uj tervei a palotákoz. A Zsigmond kapuhoz ra az első parantházat, a hátsó lovardai felvezető utat, lóistállót. 1856. uj homlokzat terv.

Gerő L.: A budai várpalota tört. 1541-től napjainkig. Ung. Bpest hűemlékeiből. Bp. 1955, 296

~~Rosenfeld~~

M.D.H.

Neuwirth. Carl

az 1850-es évek elején 6 tervet kérvidett a budai várpalota tetőzetére és az udvari nagy órára.

Komárik Dénes: Máltás Hugó.
Építés- Építészettudomány,
1970. /2.köt./
112-171.l.

121.l.

MDK

Neuwirth Lajos

1912-ben az iskolában dolgozott.

A szabadiskola ideje. /1902-1912./ 89.1.

NEUWIRTH Lajos festő

1912-ben Nagybányán dolgozott a Szabadiskolában

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 330.l.

Neuwirth Lajos

Nagybánya k. k. 1912

89

Tankó Béla VI. 177.

Neuwirth Paula

okl. „tanítónő"
nőt előkészítő osztály

Iparrajziskola

1890/91.

45. l.

jó és jeles eredmény

Métrósága

Ő Gárdonyi Albert

székesfővárosi főlevéltáros

Budapest

IX. Üllői út 121.

Neüstäter Ferenc

budai (Sclopetorum Faber)

XVIII-sz

puskaműves 1751.

Miller J. F.

Epitome 165. l.

MOBKA-

2639-sz

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

M.D.K.

NeuWirth Vince, I.éves joghallgató, "cancellista".

38.-Eger város és határának szines, kéziratos térképe. 1800. 38.sz.térkép-.6.ábra. 140.o.6.ábra. Fekete repr.

Sugár István: Eger a város térképei /XVIII.sz.-1950/ 125.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. Heves Megyei Múzeumok Közleményei. 1967. Eger, 1967

M.D.K.

Neuwirth Vince, I.éves joghallgató, "cancellista"

Az 1800.évi Kéziratos térképének II.változatának Színes diszitő képe. 3.sz.térkép.141.o.7.ábra.Fekete repr

Sugár István: Eger város térképei / XVIII.sz-1950 / 125.o.

Az Egri Múz.Évkönyve. Heves Megyei Múzeumok Közleményei. 1967. Eger, 1967

M.D.K.

Neuwirth Vince, I.éves joghallgató, "cancellista"
- - - - - - - -

38. 1800. Eger térképe. Ó másolva. I. változat. Fent jobbr
ól művészi festmény. Hordón Bacchus, szőlőfürttel, mel-
lette gyümölcsök, Hátúl az egri vár. Két férfi, egyik ma-
gyar viseletben, a másik osztrák öltözetben. Eger cime-
re. Egri Dobó István Múz. A térkép a 6. ábra, 140.o.
141.o. 44. jegyz.

Sugár István: Eger város térképei / XVIII. sz. -1950 /
125.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. Heves Megyei Múzeumok Közle-
ményei. 1967. Eger, 1967

M.D.K.

Neuwirth Vince, I.éves joghallgató, "cancellista"

78.-1800.-Eger város és határa térképe.-Kéziratos szines.Részletes utcahálózat,falak,kapúk,hóstyák. Német számmagyarázatok.Csak másolta e térképet. I.változat 60x96 cm.Egri Dobó István Múz. 141.o. xxxxxxx 6.ábra.

Sugár István: Eger város térképei / AVIII.sz.-1950 / 125.o.

Az Egri Múz.Évkönyve. Heves Megyei Múzeumok Közleményei. 1967.Eger, 1967

M.D.K.

Neuwirth Vince, I. éves joghallgató, "cancellista".
---

38. 1800. Eger térképe. Ő másolta. II. változat. Az Orsz. Levéltár egyik legszebb térképe. Jobbra fenn fa, szüretelő edények, cifraszűrben egy "egri kapás" megsüvegeli német módi szerint öltözött urát. Hátúl szőlőhegyek, szüretelő parasztok a vár és az Eged csúcsán a hajdani remete-kápolna ronjai. Eger cimere. 141.o. 1. ábra.

Sugár István: Eger város térképei / XVIII. sz.-1950 / 125.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. Heves Megyei Múzeumok Közleményei. 1967. Eger, 1967

Vince M.D.K.

NEUWIRTH, Vincentius jogász

Eger térképe, a város címerével és a vár képével (1800)

Breznay Imre: Eger multjából, Eger 1926. 10. l. 23., 31., 45. l.

Neuwirt Vince

Város képe Eperről

Ferenczy Károly, Műemlékvédelem és városrendezés

Műemlékvédelem 1963 3 sz. 154. l.

2-

Kér

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . Hely: . . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállitásai: . . . . . .

Mely kiállitásokon vett részt: . . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatás

Neuwirth Vince

látképe az egri várról 1801-ből. Reprodukció.

Voit Pál szb.: Hevesmegye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfia VIII.

Budapest 1972

871

Nellwirth Vince

Térképe Egerről 1800-ból. Reprodukció.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei I.

Magyarország műemléki topográfiája VIII.

Budapest 1972.

Vincentius Neuwirth

1800 ban Eger városáról térképet és akvarellt készített.

Voit Pál szb.: Heveszmegye műemlékei II. köt. Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt. Budapest, 1972.

82P

Nevelős Gyula

1913. ápr. máj. kiáll. N. Halon
Husvéti tojások, csendélet, olaff. 500.–
Piros rózsák, olaff. 200.–
1913. szept. kiáll. u. o.
Csendélet, olaff. 250.–

Lapauze Henri III. 44.

Nevelős Gyula

1920. szept.

kiáll. Nemzeti szalonban

Almás csendélet, olaj. 4000.—

Mainzi legio-tábor nemtőiről szóló
tanulmány Domaszewskitől

VI. 210

MDK

Nevelős Gyula

Almás csendélet, of.

N.Szal. őszi tárl. 192c. szept. 21. 1.

MDK

Nevelős Gyula

Husvéti tojások, xxjx of.

Piros rózsák, of.

N.Szal. 1913. tav. kiáll. 19.1.

Névery Aladár

Kalocsa várrsrendezési terve a szombathelyi nierusk kiállitáson.
1934. szept. 1—10.
Katalogus Wälder Gyula cormagjában.

28 PENGŐ

BOLTI ÁR HELYETT

16 PENGŐÉRT

kaphatja meg a kiállitáson dr. Kogutowicz Károly egyetemi tanár DUNÁNTUL ÉS KISALFÖLD IRÁSBAN ÉS KÉPBEN cimü pompás müvét.

A felnőtt ebből ismerheti meg a Dunántul gyönyörü tájait, a serdült ifjuságnak hasznos hazafias olvasmány. A fenti kedvezményt megkapja akkor is, ha a könyvet közvetlenül a Földrajzi Intézettől (Szeged) rendeli meg. A rendeléssel jogot szerez arra is, hogy a közeljövőben megjelenő II. kötetet is hasonló áron kaphassa meg.

Kérjen részletfizetési kedvezményt.

Egyetemi Földrajzi Intézet
Szeged, Zerge ucca 19. sz.

ABLAKA GYÖRGY, SZEGED, KÁLVÁRIA-U.

Parafa-asbest padló

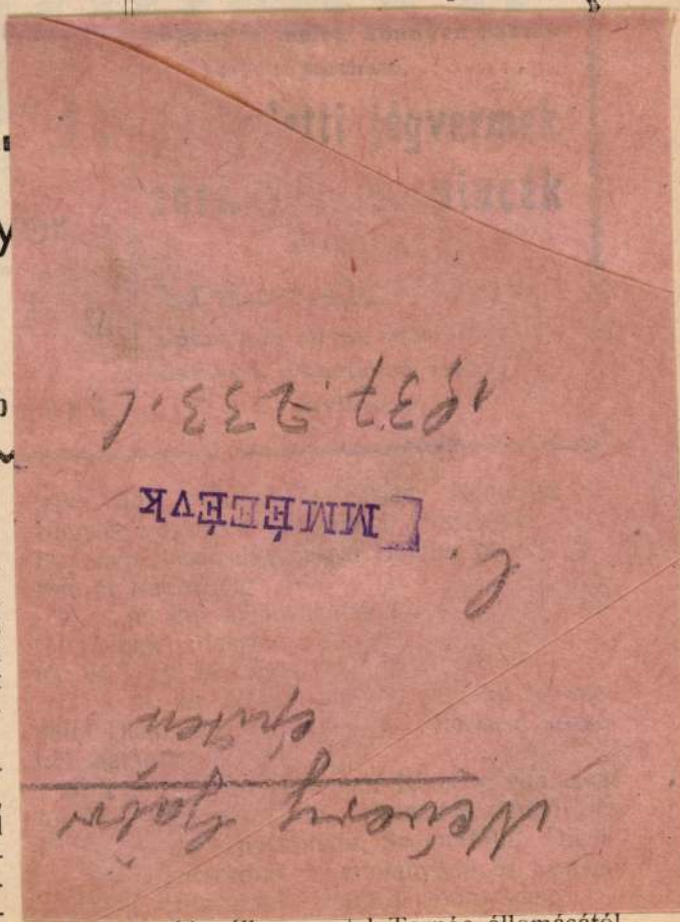

5. a m. kir. államvasutak Tornóc állomásától

„SATORIN
Több szinben szállitja : SÁTORI-

lövő községek érintésével Pornánál ismét az eredeti vonalba fut be. Engedélyes kifejtette, hogy a vonalváltozat 5 kilométerrel hosszabb volna, mint az eredeti vonal és a terepviszonyok is olyan kedvezőtlenek, hogy a vonalváltozat megépitése esetére az épitési tőke mintegy másfél millió koronával nagyobb volna. Ez a többköltség pedig az érdekelt községektől várható forgalommal nincsen arányban Ezért és mivel nincsen kilátás arra, hogy a nagyobb épitési tőkének megfelelő hozzájárulás biztositható lesz, engedélyes nem hajlandó a szóbanlevő vonalváltozatot megépiteni; ellenben nem zárkózik el az elől, hogy az érdekelt községek kivánságának más módon, esetleg szárnyvonal épitésével, eleget tegyen. Az épitési tőke a variáns figyelmen kivül hagyásával 2,548.800 koronával. vagyis pályakilométerenként 91.000 koronával hozatott javaslatba. Ezzel szemben engedélyes az épitési tőkének jelentékeny emelését kérte. Az épitési tőkének törzsrészvényekben födözendő 35%-ából, vagyis 892.200 koronából az érdekelt-

Névery Gábor

építészmérnök

a Fővárosi Közmunkák

Tanácsánál miniszteri

főmérnökké kine-

vezték

MMELKÖZI

1944. 376. l.

XXVI.

MDK

Névery Gábor és Névery Tibor, építészek.

A Föv. Közm. Tanács kislakástervpályázata.

Tervüket díjazták.

MÉEKÖZL. 194o. 25.1.

MDK

Névery Tibor és Gábor

egyszobás lakóépületek terveire kiirt 150 pengős dijat kapott

A kislakásos tipusházak pályázatának eredménye.
Magyar Iparmüvészet 1940. 41.l.

Vécsey Gábor
épített

l.

Bierbauer Virgil dr.

Kislakások családi
házak mintatervei
Bp. 1941. 34, 35 l.

Insbesondere wird

bzw. Ergänzung d

Jubiläumskr

Névery Gábor és
Nevery Tibor

a Főv. Közm. Tanács
kislaláskerop.
díjazás

MMÉLKözl

1940. 25. l. K.

M. D. U

NÉVERY J. építész

A Türkeve Typus lakóházak

Gerö László: Építészeti stilusok

Bp. 1957. 136. l

Névery Tibor

okl. építészmérnök

szül. Nagyvárad 1914.

végzett 1939

József nádor 1938/39

208. l.

Neivert Tibor

az OTI Albertfalván
épülendő emeletes
bérlakásos házak
terve. 2000 P-ös
díj.

MMÉE Közl
1942. 128. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Névery Tibor

a debreceni középfokú gazdasági szaminterét fervp. diszéret

MMÉLKözl

1940. 16. l.

MIHÉLKÖZI

nyelvű dolgozatot készített és nyujtott be az orvosi kar tanácsához. A további hónapokat Duval és Cunès professzorok sebészeti klinikáin töltötte, bejárt Boppe doktor orthoped-sebészeti és Thalheimer doktor sebészeti osztályaira az Hôpital St. Louisba, Párizs egyik legmodernebb kórházába. Látta néhány híres plasztikai sebész (Vau: nyúlajak, Recamier: farkastorok, Clavoué: fül, orr, emlő, arc) munkáját és többször részt vett a párizsi egyetemi rádium intézet nagyforgalmú rendelésein. Nyári szünetben részt vett a Berch-sur-Mer 1500 ágyas Hôpital Maritime-jében szervezett továbbképző-tanfolyamon, amely a csont- és ízületi tbc- és sebészi kezelés elméleti és gyakorlati problémáit ismertette és mutatta be páratlanul gazdag anyagon. Egyik dolgozata „Adatok a húgykövek kórtanához" címen jelent meg; egy „A Basedow-betegek műtéti előkészítésé"-t tárgyaló francia nyelvű dolgozata sajtó alatt van; befejezés előtt áll a „Combcsontnyak-törések utáni pseudarthrosisok kezeléséről" szóló tanulmánya. A húsvéti és pünkösdi vakáció alatt nagyobb utazásokat tett Franciaország vidéki orvosi intézeteinek megismerése céljából.

Névery Tibor (1914, Nagyvárad, róm. kat.), okl. építészmérnök, céljául a modern francia építészet megismerését tűzte ki. Eleinte különösen a pályaudvarok érdekelték és sikerült is M. Urbain Cassan építész révén előbb a Gare du Nord-on, majd a Gare St. Lazare-on megfelelő vezetés mellett e pályaudvarokkal kapcsolatban tanulmányokat végeznie. További két hónap alatt Franciaország összes jelentősebb pályaudvarainak tervét megismerte. Ezután az École des Beaux-Arts egyik atelierjében egy 350 autót befogadó nagy garage, továbbá egy kétemeletes kisebb turista-szálló tervét készítette el. Közben értékes ismeretekhez jutott a francia építészképzést, a francia építészek gondolkozási és kifejezési módjait, továbbá technikáját illetőleg. Résztvett egy vidéki képzőművészeti főiskola, néger-templom, délfranciaországi kolostor és tüdőbetegszanatórium terveinek előkészítésében is. De nemcsak a modern építészet, hanem Franciaország gazdag építészeti műkincsei is érdekelték. Két hónapot utazással töltött el és meglátogatta Franciaországnak szinte valamennyi nevezetesebb városát.

Ugyanezen adományozó bőkezűségéből ezenkívül *dr. Radocsay Kálmán* magántisztviselő kapott 2600 pengő összegű tanulmányi segélyt.

A M. Kir. Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium ösztöndíjasa:

Scheftsik István (1918, Budapest, róm. kat.), kereskedelmi főiskolai hallgató, a gráci Handelsakademie végzett növendéke, a m. kir. kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium egész éves ösztöndíjával a párizsi École des Hautes Études Commerciales-t végezte s ott oklevelet szerzett. Főiskolai tanulmányai mellett igyekezett elsajátítani a francia művelődés főelemeit s az országot kereskedelmi, gazdasági és politikai téren is minél alaposabban megismerni;

Orosz 1938/39

A „XVIe Salon de l'Aviation" őszi kiállítása általános tájékozódást nyujtott számára a francia repülőgépipar fő kérdéseiben. Az Institut Aérodinamique de Saint-Cyr-ban az aerodinamikai mérések módszerét tanulmányozta. Az intézet berendezésének megismerésében különös gondot fordított a maga nemében egyedülálló „Denis-Gruson" rendszerű hat összetevőjű aerodinamikai mérleg megismerésére. Résztvett a jellemző tényezők módosulásainak vizsgálatánál a talajhoz közel és attól nagy távolságban végzett repülések alkalmával, tanulmányozta a légcsavar-kísérleti munkálatokat és a csillagmótorok burkoló hüvelyén végzett kísérleteket és jelenvolt az intézet hydrolaboratóriumában a vizirepülőgépek úszótesteire vonatkozó méréseknél. A Société des Moteurs Gnome et Rhône vállalatnál az alkatrészek megmunkálásának, hőkezelésének és szerelésének kérdései foglalkoztatták különösebben, de a kísérleteken kívül figyelemmel kísérte az üzem felszerelésének minőségét és korszerűségét, valamint szervezetét és munkásvédelmi berendezéseit is. Utána részletes, helyszíni tanulmányokat végzett a Rhône felső folyásán, Bellegarde közelében épülő óriási vízierőmű munkálatainál. Kirándulásai során alkalma volt megtekinteni a Renault és Citroen gyárakat, a Le Bourget-i repülőtér műszaki berendezését és az „Illustration" nyomdáját. Utazásai során végigjárta Kelet- és Délkelet-Franciaország műszaki nevezetességeit. Különös tanulságot jelentettek számára Chambéryben az Alumínium Français gyártelepe és laboratóriuma, Marseilleben a kereskedelmi-, Toulonban a hadikikötő, valamint Saint Étienneben a Manufacture française d'armes et cycles, az Aciéries et laminoirs du Vieux Marais és az Aciérie Stephanoise művek. A párizsi egyetem és a Conservatoire Nationale des Arts et Métiers esti előadásain elméleti tudását gyarapította és figyelemmel kísérte szakmájának irodalmát. Általában igyekezett minden alkalmat felhasználni arra, hogy Franciaország kultúráját, szociális és gazdasági berendezéseit minél jobban megismerje és francia környezetét minél teljesebben tájékoztassa a magyar viszonyok felől.

Dr. Móra Sándor (1910, Dunavecse, róm. kat.), a II. számú sebészeti klinika műtőorvosa Budapestről (Bakay professzor), egész éves ösztöndíjas. Az első hónapot Thiery de Martel magánszanatóriumában idegsebészeti tanulmányokkal töltötte. A második hónapban Gosset professzor Salpetière-i általános sebészeti klinikáját ismerte meg, páratlan ambuláns betegforgalmával (évi 50—60.000 beteg, 3—4000 operáció), mintaszerű Röntgen-intézetével; itt főképen perionitis-therápiával, végbélrák-műtétekkel és Basedow-golyvákkal foglalkozott. Harmadik hónapja alatt az újonnan felállított idegsebészeti klinikára járt be. Ugyanez idő alatt az orvosi karon a tanítás módszerét s a klinikákon az „externe"-orvosok szerepét és concours-vizsgarendszerét tanulmányozta s egyben megkezdte rendszeres gyakorlatait Mathieu professzor orthoped-sebészeti klinikáján, ahol az „assistant étranger" címet is elnyerte; itt főként csípőizületi műtéteket látott s a comb-nyaktörések utáni álizületképződés kezelését vette vizsgálat alá. Tapasztalatairól francia-

M. D. K.

NÉVERY Tibor építész

Lásd:

Collmeyer F. – Szabó A. – Névery T. – Payr

Kazinobarcika, kiszolgáló üzemek

Az Sportéro 8. iroda tervezőinek kiál-

litása

Magyar Építőművészet 1956. (V.) 282. l

MDK

Névery Gábor és Tibor

egyszobás lakóépületek terveire kiirt 15o pengős dijat kap ott

A kislakásos tipusházak pályázatának eredménye.
Magyar Iparmüvészet 194o. 41.l.

MDK

Névery Gábor és Névery Tibor, építészek.

A Föv. Közm. Tanács kislakástervpályázata.
Tervüket dijazták.

MMÉEKÖZL. 1940. 25.1.

mDK

Névery Tibor és Zsitva Tibor ép.m.

közös tervük: Kassa állomás felvételi épületének homlokzati kialakitására kiirt tervpályázat.

Tervüket megvásárolták.

Magyar Epitömüvészet. 1941. 190.l.

M.D.K.

Névery Tibor, építész

és Zsitva Tibor körös terve megvételben részesült a MÁV kassai állomásépületének tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.

aug. 22. sz. 5. old.

MDK

Névery Tibor

A kassai vasuti állomásépület homlokzatára kiirt tervp.-on Lechner Jenő dr. és Névery Tibor terv megvétel.

MMÉrKözl, 1940. 179.l.

Névery Tibor épitész

MDK

Nyirmadai sertéstelep repr.
Nyirmadai darakeverőés magtár repr.

Szabó Árpád:Mezőgazdasági épitészetünk egy évtizede
Magyar Epitőművészet 1955.IV.évf.3-4.sz.117.l. 118.l.

Névery Tibor épitész

MDK

Szigligeti nádfeldolgozó üzem repr.

Szabó Árpád: Mezőgazdasági építészetünk egy évtizede
Magyar Építőművészet 1955. IV. évf. 3-4. sz. 116. l.

Névery Tibor Zsitva

Tiborral Építészmérnök
Közösen készített terve

Magyar Építőművészet

1941. 190-l.

(Terv pályázat Kassa
állomás felvételi épü-
letének homlokzati
kialakítására.)

Fentiek tervét megvásárolták
e pályázaton.

Névery Tibor

épitéz

l.

Szandy K. Bpest

wčesf. közig. čok -

1942. Bp. 1943. 358.1

kedjék.

Folyó évre ug

mely ösneg egy részét a f

leándervirágok gondozásár

mentsem az elpusztulás

Addig míg

a koronakápolnán és kertjé

javitási vagyegyéb munk

Annak id

régi állomás helyét, a k

tájékoztató jelentést fog

6. drb. mell.

? Arsova 1

Névery Tibor, épitész MDK

Turkevei lakóházak (tipustervek).
repr.

MagyÉp 1945-55.

Névery Tibor, épitész MDK

Szigligeti nádfeldolgozó üzem.

repr.

MagyÉp 1945-55.

M.D.K.

Névery Tibor, építés

a hat egyenként 2000 p-ös díjak egyikét nyerte el az OTI elbertfalvai emeletes kislakásos házainak terepályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

aug. 13. sz. 5. old.

Névery Tibor épitész

MDK

mezőgazdasági tárház tervezése 1954.
nádfeldolgozó üzem 1950.
polgári hizlalda 1951. modell repr.
Nyirmadai hizlalda darakeverője 1950.repr.

Szabó Árpád:A mezőgazdasági ipar épitészete
Magyar Epitőművészet 1954.7-9.sz. 240.1. 245.1.246.1.
247.1.

MDK

Névery Tibor

épitész

A győri Tervező Irodo Székesfehérvári csoportja :
a nagylángi kastály felmérési tervei.

187.o. és 60. jegyzet.

ZADOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

MDK

Nevery Filbert, építész mérnök.
szül. 1914, Nagyvárad
okl. szerzett 1939-ben.

József nádor 1938/39. 208. l.

Schaal modelnr. 1938/39. 208 c.

M.D.K.

Néveri és Szabó, építészek

Közös terve 800 p-ös megvételben részesült az OTI kétemeletes zárt-sorú házaira kürt eszmei pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

nov. 14. sz. 5. old.

NEVETLENFALVA

R. K. templom

Egry Gajos: A kökényesdi plébánia története.
Magyar Sion, II. Esztergom, 1864, 429 l.

Nevetlenfalvai
Vk. templom

NEVETLENFALVA

XV. századi templom

Henszlmann Imre: Honi műemlékeink hivatalos osztály Ozása. AE, VII – 1887, 265 l.

Nevetlenfalvai régi templom

Nevicke várrom

NEVICKE (Ungvár mellett)

Várrom

Zombory Gusztáv: Ungvár. VV 1858, 570 l.

mauzoleumot emelnek, hogy ez a szomoru szent hely a magyar nemzet bucsujáró Golgotája legyen. A terv keresztülvitelébe

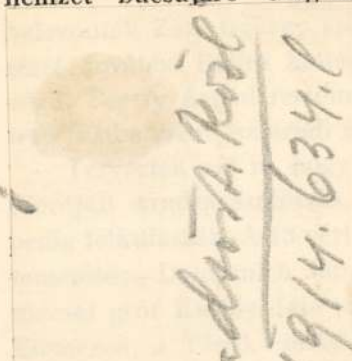

Lázár Vilmos és Schweidel József csontjait megtalálták. A ver-

„Azt nem én itételem meg, volt-e valami kedvező hatása az én életemnek a közügyekre, s vajjon betöltöttem-e emberi és hazafiui hivatásomat, de ha igen, azt egyedül az én jó feleségemnek köszönhetem. Nem állott meg a haladás utján sem ő, sem én. Minden évben más-más országban jártunk és 1904-ben, az interparlamentáris konferencia alkalmával Amerikába is eljutottunk. Politikai és nyilvános közéleti szereplésem gazdag sorrendjében mindig mellettem volt és hasznomra szolgált a feleségem. Ha öröm, siker, győzelem jutott osztályrészemül, abban neki is része volt. Ha baj, keserüség vagy csalódás környezett, mindig az ő okos szava háritotta el a sulyos következményeket s osztotta meg velem a megpróbáltatások napjait. Hevességemben mérsékelt, lanyhaságomban erősitett. A bizalmas politikai dolgokról ő mindig tudott, ismerte az eseményeket és a szereplő embereket. 1926-ban, mikor szenátor lettem, Bukarestben annyira izgattak ellenem, hogy ki voltam téve inzultusoknak. A feleségem mindig elkisért a szenátus ajtajáig, velem jött mindenhova, nehogy bajom történjék vagy ha történik, mindjárt oltalmamra kéznél legyen ... Olyan zajos, változatos és hullámos élet után, vajjon mi maradt meg? A meg nem ingatható szeretet és még egy büszke önérzet, hogy oly sulyos viszonyok és megváltozott állami élet közben, én magyar ember, a feleségem pedig magyar asszony vagyunk és maradunk."

Emlék a magyar Golgotáról

Nevickei várrom

NEVICKE

Várrom

Lemhó Kálmán: Felsőmagyarországi várak és várvitézek a XVI. században. Hadtörténelmi közlemények, XV – 1914, 634 l.

		á		Összeg	
		Pengő	fill.	Pengő	fill.

Veszünkben való
kopei zepr
Csikmunkácsi Mustrat
16.1.91

n Horvát Jánostól, Győr

1932.			
hó	nap		Rózsa 9
nov.	9.	Eladtom kp-ért 2000-	200
		" " " 550-	
		2550-	
		1½% sk. 38·25	
		2511·75	
nov.	15.	Eladtam 2 havi hitelre	
		Gárdos Gyulának hb.	150
		" " "	
nov	30	Készlet leltár szerint	50
		" " "	

Nevicke vára

(Nevické)

Ung vm

csak szöveg van

Janota II

205 – 208. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKO

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Nevickei vár

Ung vm.
felszabadult

Dienes Adorján

Regélő romok
Rozsnyó, 1940.
47. 1.

Vevtelen magyar
miniator és kodex-
másolo
1465.

lásd
Könyvkiáll. cimtér
16. l.

Berkovits Ilona
válam levő kéz-
vakaniár első
tételét

Anonyme Hongrois

Az ából áttettem
N-be.

NÉVTELEN

fametszző a XIX. század második feléből

Veszprém keleti oldalának képe. szinezett fametszet a XIX. század második feléből /képpel/

Korompay György: Veszprém Bpest, Bpest, Müszaki kiadó. § 77. lap/kép/74. 1

NÉVTELEN

rézmetsző a XVII. század elejéről

Veszprém várának kelet felöl való metszete 1613-ból
/képpel/

Korompay György: Veszprém. Bpest, 1956. Müszaki kiadó
40./kép: 39. /1

EVTELES R

NDK

Nivtelen magyar szobrán.

Medaillon. Vian.

Weimar. Mirus.

Dr André Csatkai: Versuch einer Franz Lint Ikonographie. - Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblättern." Jahrg. 1936. Hft. 2 S. 59.

NCR

Neuwierth

és Weiss foglalkoztak a Hofstallgebäude átépítésével; 1856-58 között valamennyi homlokzatára és alaprajzára vonatkozóan miniszteri átalakítási tervet 1856 áprilisában a palotára is új homlokzatot terveztek.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György tér épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

40 Ft

Carl Neurierth

és Joseph Weiss a budai palota

„D" épülete Duna felé néző homlokzat-

ja alatti földszinti ajtókeretek ter-

vezője (1856-58).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

120. l.

Neveris Gabriella, ip.müv. MDK

háziipari tárgyai népmüvészeti elemeket visel magán s ezek a magyarosan kiképzett "Szerelembavók- ban nyertek elhelyezést s a vitrinekben.

Az Iparm.Társulatnak az Iparm. Muz.-ban rendezett 50 éves jub.KXKkiállitásának résztvevői.
Magyar Iparmüvészet, 1935. 265.1.

Newmann Farkas,

budai.

Könyvnyomtató

1478

Csontosi 1878 -

Mey Ákos

tervét a budapesti pályaudvarok elhelyezésével kapcsolatban említi-ismerteti

Bronts Lajos: Az átmenő személypályaudvarok kérdéséhez. - Budapest, 1970. 7.sz. 28-29. l.

Ney Ákos

Bronts Lajos cikke említi Feszl Frigyes, Zielinszky Szilárd, Ney Ákos, Akay Elemér és Ertl Róbert terveit-elgondolásait a budapesti pályaudvarokkal kapcsolatban.

Bronts Lajos: Elgondolások és tervek. Hozzászólás a pályaudvarokról szóló cikkhez.
Budapest, 1970. 2.sz. 30. l.

Noviczky György

eperjesi zobrazu

l.

Wick Kassa tort

398. l.

Nevoral Jakab

Szül. Budapesten 1858 jul. 27. rk. 6 reált végzett.

1876/7 I. 1. félévé a bpesti rajzkanászeprőkenrendes tanuló volt.

Perlaszka Domokos, rézmetsző.

19. sz.

III. 272.

Neve telen magyar könyv-
másoló

Ptolomaeus Cosmographiája
Jacobus Angelus humanista
fordításában 1465 ből.
Papír kézirat nagy csinnal
és ízléssel, kerek betűkkel
olaszosszaj: kéziratok ízlésé-
ben kiállítva, arany és szi-
nes initialékkal. Legszebb
a címlap, mely a két hasábos
szöveget színes lapszéli lom-
bozatos festéssel foglalja be.

Az augsburgi Kir. Könyvtár
tulajd.

16. l

Névtelen magyar könyvmá-
soló 1465 ből

A Magyar Könyvszemle 1878.
évf. 99. l. így ír róla:

A közepkori Codex irodalom
egy névtelen magyar scriptoráról
akarunk megemlékezni, ki Mátyás
király idejében élt, s az augs-
burgi könyvtár egy XV. Házadbeli
„Ptolomeus" codexén van megörö-
kítve. A nevezett könyvtárban
van u. i. egy „Claudii Ptolomei
Cosmographia" című latin hár-
tyacodex, mely ívrétben igen fenye-
sen van kiállítva, címlapján gyönyö-
rű lombozatos festést s egy is-
meretlen címert tüntet fel, colo-
fonjából pedig ~~hog~~ megtudjuk,
hogy a codex et 1465 ben egy ma-
gyar ember másolta (explicit per
quendam hungarum 1465), ki-
midőn nevét jónak látta el-
titkolni, nemzetiségét mégis
megörökítette. A
codex névtelen írója
beszülettre válik.

C
53. l

Névtelen példametsző

Dorottya eysengraberin
1507 ben Kassán elcserélt
forgács utcai házát a
a Béka utcában fekvővel

K 71 C

Ney Ákos

lásd

MML Közl

1943.203-l.

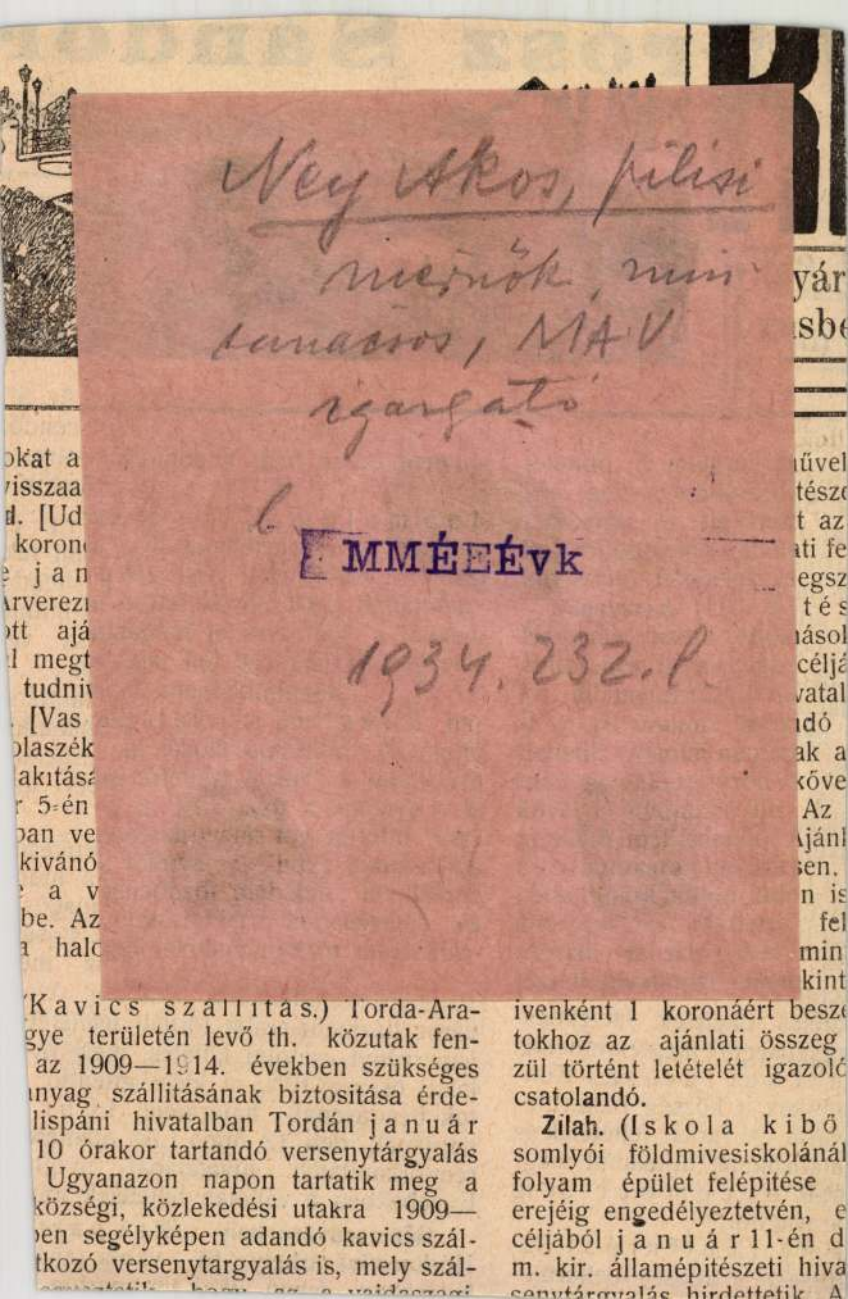

(Kavics szállitás.) Torda-Aragye területén levő th. közutak fenaz 1909—1914. években szükséges anyag szállításának biztositása érdelispáni hivatalban Tordán január 10 órakor tartandó versenytárgyalás Ugyanazon napon tartatik meg a községi, közlekedési utakra 1909—en segélyképen adandó kavics szálkozó versenytargyalás is, mely szál-

ivenként 1 koronáért besz
tokhoz az ajánlati összeg
zül történt letételét igazoló
csatolandó.

Zilah. (Iskola kibő
somlyói földmivesiskolánál
folyam épület felépitése
erejéig engedélyeztetvén, e
céljából január 11-én d
m. kir. államépitészeti hiva

Grósz Sándor

évi **Budapest, V., Váci-ut 208**

t és műlakatos. **Készit műkovács, vas és réz portálo csillárokat és minden e szakmába vas és fémipari műtárgyakat.**

(Dohány-utca sarok.) **Tervek és költségvetések ing**

a építés.) A szabadosi ujbóli építésének 8515 k. ett munkálataira január r Szabados község birájá- andó versenytárgyalás hir- óhajtók felhivatnak, hogy t napon d. e. 8 óráig ne- adják be. Az ajánlathoz %-ának megfelelő bánat- énztárnál történt letételét landó. A műszaki művelet nevezett községi előljáró k.

la építés.) A nyirvölgyi itése 14.537 kor. 26 fill. tvén, e munkának biztosi- ár 18-án d. u. 2 órára a rjegyzőségnél tartandó ver- tetik. Az ajánlathoz az en- 5% ának megfelelő bánat- tervek, előméret-költségve- zletes föltételek, szerződés- egyzőségnél megtekinthetők. ézi kut furása.) Kun- rósága a község belterüle- furat. A furási feltételek az alkozóknak dijtalanul meg atok december 31-ig árósághoz.

lm] (Kut furás.) Ba- árósága a község belterüle-

beadni a vármegye alispánjához. Az 5% pénz valamelyik adóhivatalnál leteendő. szaki müvelet és a feltételek a vármeg páni kiadó hivatalánál megtekinthetők.

Hódmezővásárhely. (Rakpart é Hódmezővásárhely város határában fek 38-as sz. tiszai átmetszésnél létesitendő rakpart építéséhez szükséges földmunk Hódmezővásárhely város tanácsa ve gyalást hirdet. A munkálat tárgya:

a) a rakparthoz vezető ut hullámtéri 1283 fm. hosszu szakaszán létesitendő

b) a Körös, Tisza, Marosi ármente sulat védgátjának kiszélesitésével ka földmunkák;

c) a rakpart mint vizimű kiépitésé csolatos földmunkák mindhárom mun sen mintegy 48.483 kbm. földmozgós az előbb nevezett uttöltés egész hoss tandó anyaggödrök utján lesz me Vállalkozó ajánlatához 900 kor. óva város házipénztárába történt letételét ismervényt csatolni köteles, mely óv lalati összeg 10%-ra kiegészitendő. tok beadásának határideje febr napjának déli 12 órája. Az ajánlat rendőrkapitányi hivatalánál nyujt Egyebekben a vállalati feltételek irá

Hódmezővásárhely. (Rakpart Hódmezővásárhely th. város taná határában fekvő atkai tiszaparton

Ney Ákos

az alábbi ülésen „A modern pályaudvar-építkezések" címmel előadást tartott.

MMÉEKözl

1939. 118. l. (A műés középítési szakosztályok 1938. jun. 13-ki ülésének jegyzőkönyve)

kellő betöltése állitólag egyik legfőbb szerződéses feladata volt a Szabadság felelős szerkesztőjének.

Ezeken a raportokon különben, rendszerint igen álmosan és bágyadtan, megjelent Szirmay barátom is s mikor vagy másfél órai leckéztetés után elhangzott a katonás Abtreten! — bizony fellélekzettünk és gyors léptekkel mentünk a Pannoniába az igazán jól megérdemelt ebédet elfogyasztani.

A vasárnapi ebédekről történt rendszeres elmaradásom egyébként észrevehetőleg megingatták pozicióm szilárdságát és ha a naponta igen nehéz feladatokat megoldogató vezércikkeim, valamint általában a szerkesztői munkám nem lett volna kielégitő, bizonyára megkaptam volna a fölmondó levelet is.

Alig voltam néhányhetes felelős szerkesztő a Szabadságnál, mikor levelet hozott a posta Kaposvárról, ákom-bákom cimbetükkel adresszálva. A levélben elnézésre igényt tartó ortografiával egy fiatalember arra kér, hogy akármilyen kis fizetéssel, de szerződtessem belső munkatársnak a Szabadsághoz. Elérzékenyitő sopánkodások és könyörgések között elmondta a levéliró, hogy

Ney Ákos

Ney Ákos grafikája

ella-illusztráció
(Tettamanti Béla rajza)

ban szervezett barátsági találkozok ke
rültek előtérbe. Sikeres az a kezdemé
nyezésünk, hogy Budapesten nemcsa
mi megyünk a kerületekbe, hanem
kerület vezetői és aktivistái látogatna
el központunkba. Sokan közülük el

NEŸ BÉLA

Neÿ Béla. 1865.

Önkényuralom

NEŸ BÉLA EMLÉKEZÉSEIBŐL

Neÿ Béla 1843-ban született Pesten. Neÿ Ferencnek, az ismert pedagógusnak és írónak fia. Tízéves korában a Marasztóni Jakab-féle festő-akadémián tanul, de néhány évvel később már a reáltanodában, elhatározza ugyanis, hogy élethivatásul az „építészetet és mérnökséget" választja. Édesapja örömmel látja fiának sokoldalúságát, aki zeneileg is tehetséges, sőt irodalmi hajlamai is vannak. Ez utóbbi elhatározó jelentőségű egész életpályáján. A Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönyében olvassuk róla: „Neÿ Béla a magyar építészi irodalom atyamestere. Nincsenek elődei. Követői is csak évek múlva akadnak . . . Röviden, csak a lényeget hozza tősgyökeres magyarsággal, ami abban az időben külön érdemet jelent."

A Műegyetem elvégzése után Ybl Miklós irodájában dolgozik, majd 1867-től a Közmunka és Közlekedési Minisztériumban. A Magyar Mérnök Egylet egyik alapítója (1867) és az Egylet „Közlöny" c. lapjának társszerkesztője, 1876-tól pedig az első magyar nyelvű ipari szaklapnak, az „Építési Ipar"-nak szerkesztője.

Évek hosszú során át lankadatlanul küzd az építőmesterekért, azokért, akiknek nem volt alkalmuk egyetemet végezni. Javasolja, hogy szakbizottság előtt letett vizsgájuk alapján gyakorolhassák mesterségüket.

Hivatali pályájának kiemelkedő szakasza, amikor az „új állandó Országház építésének királyi ellenőrsége" vezetésével bízzák meg. 1907-ben mint miniszteri tanácsos, számos kitüntetéssel ment nyugdíjba. Meghalt 1920-ban.

Emlékezéseit, amelyekből szemelvényeket közlünk, 1905—1907 között írta.

Minden álszenteskedés nélkül, teljes őszinteséggel vallom, hogy sokkal apróbb embernek érzem magam, semhogy hihetném, hogy az én életem, az én aprólékos jellegű küzdelmeim, még apróbb sikereim vagy az engem ért fájdalmak, avagy örömök — talán a vérszerint hozzám tartozókon kívül — mást érdekelhetnének. Nem is célom e följegyzésekkel, hogy azok valaha is tágasabb körben ismertek legyenek. Mindez nem zárja ki azt, hogy amit leírok, nem azért, mert én írom, vagy hogy bizonyos mértékig benne én is szerepelek, hanem magukért a dolgokért, a tényekért, a történtekért vagy a hozzájuk fűzhető következtetésekért másokra nézve is érdekesek lehetnek.

*

A múlt héten hallottam — magam nem olvastam —, hogy a „Magyarország" című függetlenségi-párti napilap egy, állítólag a múlt század ötvenes éveinek elejéről származott hosszú névsort közölt, mely — ismét állítólag — azoknak a neveiből volt összeállítva, akik a Szabadságharc lezajlása utáni években, a társadalmi élet legkülönbözőbb rétegeiben élve, a Bach-regime-nek tettek kémszolgálatokat, s akiket abban az időben „Spitzlik"-nek „tisztelt" a magyar. Mond-

Budapest 1978/6

Elektromos Művek üzemei közül a kelenföldi erőmű teljesen üzemképtelenné vált. A főváros belterületén lefektetett kábelhálózat mintegy 95 százaléka használhatatlanná vált. A felrobbantott Duna-hidakon átvezető kábelek elpusztultak; a Duna alatti kábelalagút vízzel telt meg; a külterületi, elosztásra szolgáló légvezetékek megsemmisültek. Az Elektromos Művek és a bánhidai erőmű közötti összeköttetés a hálózati sérülések következtében megszűnt.

Az Elektromos Művek kelenföldi erőművében mindjárt az ostrom után megindult a károk helyreállítása. A hálózatra adott elektromos áram mennyisége 1945 decemberében már meghaladta a 100 MW-ot. A kábelhálózat helyreállítása — a Dunahídi kábelek kivételével — 1946 közepére befejeződött. A helyreállítási munkák előrehaladtával lehetővé vált az utcák és terek kivilágítása is. Az első közvilágítási lámpák 1945. május 12-én gyulladtak ki a Szabadsajtó úton, a Felszabadulás téren, a Kossuth Lajos utcában és a Rákóczi út belső szakaszán. A budai oldalon legelőször a várhegyi alagutat világították ki, 1945. június 28-án. 1949 végére az üzemképes lámpahelyek száma elérte a háború előttit.

1949. január 1-én a Budapesti Elektromos Műveket államosították.

*

A felszabadulás óta a villamosenergia-fogyasztás soha nem látott mértékben növekszik. Például 1954-től 1976-ig a háztartási fogyasztók száma 246 ezerrel (52,2%-kal) nőtt. Az egy háztartási fogyasztóra jutó évi átlagos villamosenergia-fogyasztás közel hétszeresére, 2004 kWó-ra emelkedett. Az igényeket a fővárosi erőművek már nem tudják kielégíteni, ezért a villamosenergia-ellátás nagyobb részben az országos hálózatról történik.

A főváros közvilágításának folyamatos fejlesztésére és korszerűsítésére a felszabadulás óta nagy gondot fordítanak. 1977 elején 58 872 darab fémizzós, 33 944 darab higanygőz és 10 233 darab fénycsöves lámpatest volt a főváros területén felszerelve. Ma már 211,5 ezer fényforrás világítja meg Budapest utcáit és tereit. Emellett a Várban még 518 darab utcai gázlámpa is üzemel. S ne feledkezzünk meg az egyes épületek, szobrok, emlékművek, a budai vár, a Lánchíd stb. díszkivilágításáról se.

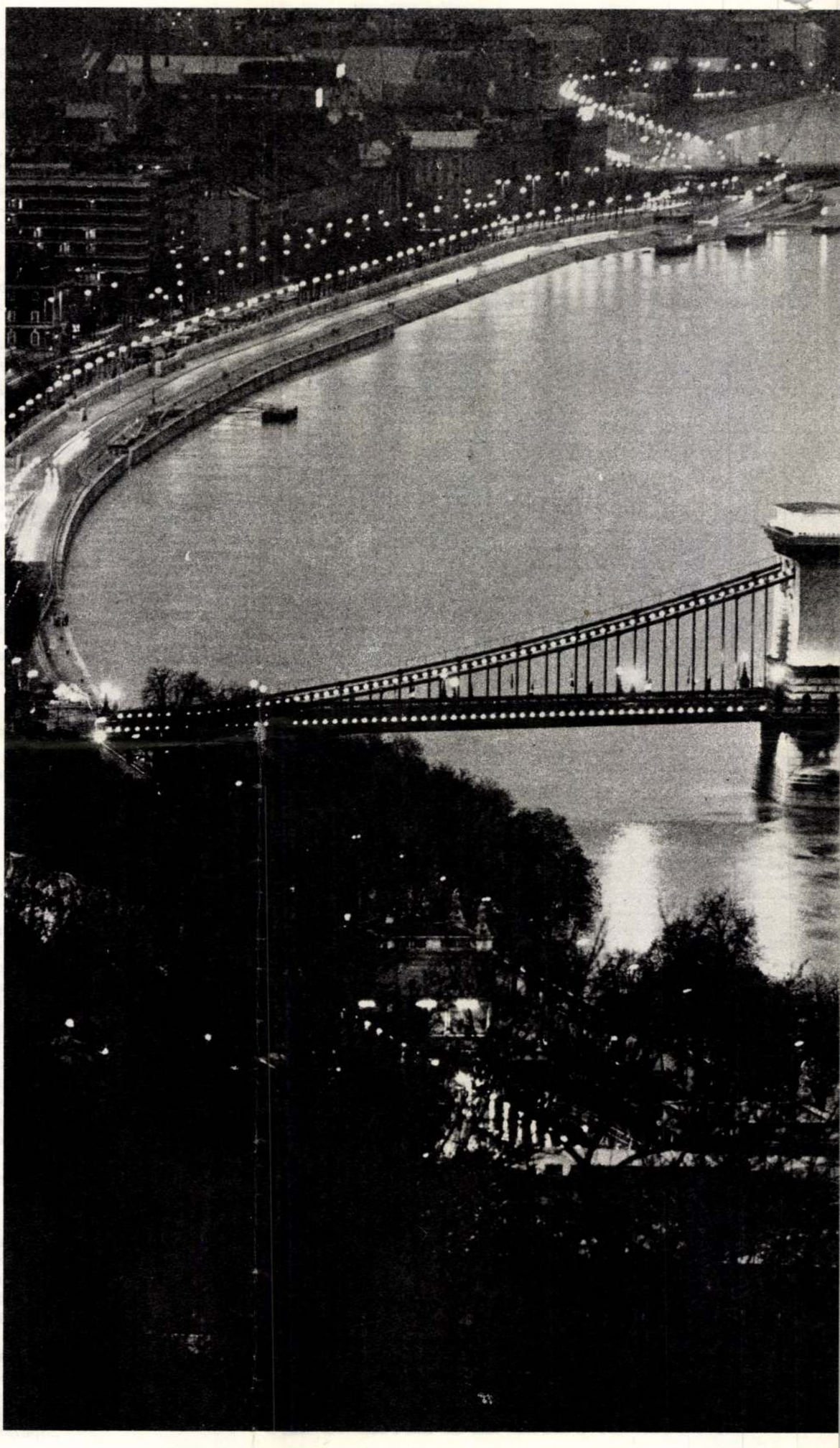

ják, hogy az egyes nevek mellett a „vérdíj" összege is ki volt téve, mely összegeket a föntisztelt Spitzlik évi díjazásul „élveztek" azért, hogy honfi- és polgártársaikat a hatalmon volt ellenséges zsarnok-bérenceknek beárulták egy-egy nyilatkozatuk, egy-egy bizalmas, sőt legbizalmasabb körben kiejtett szavuk besúgása által. A bevádoltakra nézve ezekből végtelen sok zaklatás, aggódás, kellemetlenség és nem ritkán szenvedés, nyomor s egész családok elpusztulása származott. Hallottam azt is, hogy a névsorban nem egy, sem kettő az a név, amelyet a hazafias társadalom magáénak hitt és vallott, oly tagjai viseltek, akik tiszteletben, bizalomban részesültek, s később az 1867-i kiegyezést követő időkben, nemcsak nagy hangon hirdették a „forradalom" alatti hőstetteiket, hanem jutalomban is részesültek érette, díszes, sőt legdíszesebb alkotmányos állásokba emeltetvén, annak idején pénzért elárult honfitársaik által.

*

Édesatyám akkortájt a kisdedóvó-képzőintézet igazgatója volt, mely intézet háza a terézvárosi Király utcából a Vakok Intézetével (azóta azt is lebontották, s ez idők szerint a Zeneakadémiát építik helyére) szemben torkollt, s a Dob utcába vezetett. Intézetbeli hivatalos teendőin kívül atyám akkor csakis szépirodalommal foglalkozott, s mint erősen kompromittált ember a legnagyobb visszavonultságban élt, csupán családjának és egy kis meghitt férfitársaságnak, mely hetenként, gondolom kétszer, találkozott, sorrend szerint egymás lakásán, néhány robber visztre; olykor — ritkán — együtt is vacsoráztak. Ennek a társaságnak tagjai voltak — amennyire én rájuk visszaemlékezni bírok — Makfalvy János ügyvéd (a földművelésügyi minisztérium volt államtitkárának apja), Halványi János kegyesrendi pap, a Vakok Intézetének igazgatója, Fleischmann Károly, dr. Ottmayer, akikhez aztán később csatlakoztak: Simonyi Antal festőművész, Némethy Imre nevelő (később nagybérlő) és Déry Mihály, a Rókus-kórház lelkésze és talán mások is.

Ez a társaság a viszten kívül, mulatságképpen, foglalkozott a Fourier-féle „Phalanstère" eszméjével, melyet később Madách az ő „Ember Tragédiájában" is fölhasznált. Egyiküknek sem jutott eszébe, hogy ez is tiltott dolog, olvastak róla, beszéltek róla, vitatkoztak egyes tételei fölött, és atyám néhány e tárgyú francia munkát is szerzett, amelyek szép aranyos hátú kötésben állottak üveges könyvesszekrényében, láthatta őket, aki csak akarta.

Történt eközben — az 50-es évek első felében lehetett —, hogy az akkori gyér számú hírlapok nagymértékű napfogyatkozást jeleztek, mely az illető nap kora délutáni idejében nálunk is teljes díszében láthatónak ígérkezett.

Még oly nagymértékű vagy akár „teljes" napfogyatkozás is, manapság bizony nem valami szerfölötti szenzáció. A szakbeli tudósokon és az elég gyér számú „műkedvelőkön" kívül a társadalom többi rétegei: a nagy közönség, elég hidegen szokta fogadni, s ha — föltéve, hogy éppen útjába esik — egy-egy befüstözött üvegcserepen át egy-két percnyi figyelmére méltatja (azt is inkább csak azért, hogy elmondhassa: ó én is látom), lecsapja az üvegcserepet és szalad a dolgára. — Nem tudom: akkor annyival nagyobb volt-e a „természettudományok" iránti fogékonyság vagy pedig — s ezt valószínűbbnek tartom — oly kevés, oly ritka volt a „circenses", a látványosság s a *megengedett* alkalom, amikor megmozdulni szabad volt, de tény az, hogy a napfogyatkozás, amelyről beszélek, egész népmozgalmat, egész kavarodást idézett elé Budapest, jobban mondva akkor: Pest és Buda lakosságában. Már napokkal, sőt hetekkel előbb egész iparággá fejlődött az egyszerű, díszesebb és legdíszesebb kiállítású papírkeretekbe foglalt füstölt üvegek gyártása, mindenki igyekezett azzal fölfegyverkezni, hogy majd ha elkövetkezik a nagy pillanat, valahogy le ne maradjon, s a legmesszebb menő terveket csinálták, hogy hova, melyik hegyre kell tulajdonképpen kirándulni, ahonnan a napfogyatkozást majd „jobban látni".

Felvirradván a nagy nap, mely fogyatkozással biztatott, tényleg egész népvándorlás indult meg, leginkább a Sváb-hegy felé, ahová atyám engem is elvitt magával, édesanyám pedig, beteges lévén, otthon maradt.

Hát a nap csak elmúlt, közben el is sötétedett, meg kivilágosodott, de mi várt ránk estére!

Sötét volt már, mire hazaértünk, természetesen gyalogszerrel, minthogy abban az időben, a gyalogláson kívül csak egyetlen közlekedési eszközt ismert a magyar főváros: a kétlovas „fiákert" (az egylovasok a „confortable"-ok meg a Széna térről — ma Deák tér — a Városligetbe döcögő omnibuszok csak későbbi idők szülöttei). Minthogy a fiákereknek nem volt tarifája, hanem minden egyes fuvar külön alku tárgyául szolgált, ezt — könnyen elképzelhető okokból — csak nagy urak vehették igénybe.

Fáradtak voltunk. Alig bírtuk megvárni, míg a házmester kaput nyit, s akkor oly kedves meglepetésben részesültünk, hogy dacára kimerültségünknek, három lépcsőszámra rohantunk föl az emeletre.

A házmester ugyanis azt a figyelmeztetést közölte atyámmal, hogy az ő írószobájának ajtaján — amelynek kulcsa a zsebében volt — „nem szabad" bemenni, hanem a konyhán keresztül juthatunk csak a lakásba.

Elfulladt lélekzettel fölérve, szegény jó anyám sírva fogadott bennünket azzal, hogy „itt voltak kutatni", tiltott írásokat, könyveket kerestek, s miután ő sem az íróasztal, sem a könyvszekrény kulcsait elő nem adhatta, atyám két szobáját — író- és hálószobáját — sasos pöcsétekkel hivatalosan lepöcsétették, s holnap reggel újból eljönnek. Ezért nem volt szabad az írószoba ajtaján bemennünk, hogy a belül alkalmazott pöcsétet le ne szakítsuk, amivel pláne kriminalitást követtünk volna el.

Képzelhető, micsoda izgalomban s aggodalmak közt tölt az este és az éj annak tudatában, hogy a Phalanstère-féle könyvek, amelyekről most már nyilvánvaló volt, hogy „tiltottak" — ott díszelegnek az egyik könyvszekrény első sorában.

Reggel még nem volt kilenc óra, pontosan megjelentek a „drága" vendégek. Egy magasabbrangú — pléhgalléros — Protmannhuszár, egy fiatalabb, szintén egyenruhás, magyarul is tudó rendőr-tisztviselő s kint a lakás ajtaja előtt egy rendőr-katona, teljes fegyverzetben, akinek meg volt hagyva, hogy „senki se ki, se be".

És megkezdődött a „kutatás".

A pléhgalléros az atyámmal beszélgetett, csupán szemmel kísérve az ifjabbnak az eljárását, miközben „atyai" tanításokat adott atyámnak a Gutgesinnt-ség tételeiből.

Szegény atyám gyakran elbeszélte azután, hogy az ő szeme is folyton a kutatást tényleg eszközlő rendőrtiszt eljárását követte, s amint a könyvek sorain végighaladt egyet-egyet kihúzott s ismét visszatette, mutatóujjával rájutott a féltett két kötetre. Soká rajtuk nyugtatta mutatóujját, ismételve elolvasta a könyvhát arany föliratát, aztán továbbhaladt, anélkül, hogy kimozdította volna helyéből. Megkönnyebbülten sóhajtottak föl szüleim és sírva borultak egymás nyakába, mikor végre „kedves" vendégeink eltávoztak, komolyan figyelmeztetve előbb atyámat, hogy mint különbenis kompromittált és felügyelet alatt álló egyén minden államfelforgató eszmék kultiválásától a legszigorúbban tartózkodjék . . .

Ilyen „jó" világ volt itt akkor . . .

Hányszor említette ezután, később is atyám, valahányszor ezt a történetet elbeszélte, hogy vajon a kutató tisztviselő *jóakaratból* nem ismert-e rá arra, amit keresett, vagy hogy *valóban* nem ismert rá? Atyám az első esetet tartotta valószínűnek, mert az illető franciául is tudó, intelligens és jólelkű embernek látszott.

Nagyon sokan voltak akkor az elítélt, elátkozott Bach-huszárok közt, akik végtelen sok jót tettek azokkal, akiket a sors az ő kezükbe juttatott, s akiket kevesebb jóakarattal tönkre tehettek volna. Viselték az elítéltetést, az átkot a *kenyérért*, és viszont hányan voltak, akik verték a mellüket, adták az összetört „nagy hazafit", de nem szerettem volna a lelkiismeretük lenni.

Azt is beh sokszor hallottam jó atyám szájából, hogy vajon ki volt az a lelketlen gazember, aki őt föladta, és hányszor mentünk még ezután is föl Déryhez a Rókus-kápolna melletti épületszárny első emeleti két apró szobából álló lakásába, séta közben pihenni, és hányszor hallottam, hogy szidták közösen a „németet", meg a „cseheket Magyarországon" és bizakodtak benne, hogy majd csak megvirrad még valaha . . .

Az elmondottakból részemről nem akarok következtetést levonni. Elmondtam a tényeket úgy, amint rájuk emlékszem, s hálát adok most utólag is a jó Istennek, hogy a föladásból — bárki volt is a föladó — atyámra s családunkra, meglehet, hogy egy Bach-huszár jólelkűsége folytán — tényleges baj és veszedelem nem származott.

*

Amikor a műegyetemet végeztem, ez a fiatal, pályakezdő technikusra nézve a lehető legszerencsétlenebb időben történt. *(A kiegyezést megelőző évek. A szerk.)* Maga a Királyi József Nádor műegyetem is, akkor még egészen fejletlen, habár „egyetem" *jelzésű*, de *nem* egyetemi rangú és *nem* egyetemi *szervezetű* főiskola volt. Szakosztályokra, fakultásokra még nem volt osztva, hanem egyetlen, öt évfolyamból álló kurzus volt az egész, a következő kötelező tantárgyakkal:

I. évfolyamban: mathematika és fizika, a II-ban felsőbb mennyiségtan és ábrázoló mértan, a III-ban földmértan és mechanika, a IV-ben száraz építészet, az V-ben víz-út- és vasútépítészet. Ezeken kívül néhány rendkívüli tantárgynak pl. nemzetgazdaságtan, díszépítészet stb. volt még tanszéke, de ezeknek hallgatása nem volt kötelező. — Oklevelet nem adott a műegyetem, hanem minden tantárgyból, a sikeresen letett vizsgálat alapján, külön bizonyítványt; aztán, aki a köteles tantárgyakra vonatkozó összes bizonyítványokat megszerezte, az kivehette annak a helytartósági intézménynek a műegyetemtől hitelesített másolatát, amely szerint: a jelzett bizonyítványok birása a tulajdonost fölruházza mindama jogokkal (?), melyek azelőtt a tudomány-egyetemen fönnállott mérnöki tanfolyam elvégzése után kiadott „Diplomával" velejártak.

Az így fölszerelt technikus aztán mindennek mondhatta magát: mérnöknek is, építésznek is, gépésznek is, hanem természetesen minden csak egy kicsit volt, mert tulajdonképpen csak azután kellett kezdenie az igazi tanulást. Ez egyébiránt most is csak így van, akármilyen „pergamenttel" látja is el végzett és szigorlott hallgatóit a már teljesen — formailag is — egyetemmé fejlődött műegyetem.

De erre a kérdésre itt nem kívánok bővebben kiterjeszkedni, most csak azt akarom még megjegyezni, hogy iskolánk elhelyezés és fölszerelés tekintetében is kétségbeejtően szegényes volt: fönt Buda várában, az Országház utcának egy régi, klastromszerű, rozzant kétemeletes épületében (helyén ma a pénzügyminiszteri új, fényes palotának egy kicsiny része áll), ahol még mikor „Az építőművészet fejlődés-történetéből" magántanárrá habilitáltak, próbaelőadást én is tartottam. Az az egy bizonyos, hogy a mai, fényesen fölszerelt, egész gárdát alkotó, kitűnő tudós tantestülettel dicsekvő műegyetem diplomás végzettjei között is van nem egy, sem kettő, hanem akárhány egészen gyarló, szinte bosszantóan gyönge szakember, míg viszont az akkori kisszerű, szegényes iskola elég számos jeles, sőt kitűnő és helyét minden tekintetben megálló szakembert adott a hazának. Hiszen a budavári szegényes iskola falai közül kerültek ki legnagyobbrészt azok a műszaki erők, akik az 1867-et követett évtizedek nagy műszaki és építési föllendülésében, sőt az államalakítás nagy munkájában is, vezérszerepet vittek, részint tevékeny munkásai voltak. Így, hogy csak néhány nevet említsek, a budai régi kis iskola tanítványai voltak, többek közt: Hieronymi Károly, Steindl Imre, Szily Kálmán vagy az én legszűkebb tanulótársaim közül pl. Thaly Emil, Lengyel Béla stb. Az utóbbi két név viselőjéről érdemes megemlíteni, hogy míg technikusok voltunk: Thaly Emil mindig chemikusnak készült, lakószobája egész kis laboratórium volt, sőt voltak e téren gyakorlati eredményei is (pl.: az ún. pergament hólyagpapír föltalálása), Lengyel Béla pedig vasúti mérnök akart lenni (ebben az irányban igyekezett minél nagyobb előképzettségre szert tenni). Mikor aztán az életbe kiléptünk, Thaly vasúti mérnök lett (a „Pécsi vasút" az ő kiváló genialitásának és törhetetlen energiájának köszönheti létesülését), utóbb pedig mint a Dunagőzhajózási Társaság magyarországi igazgatója szerzett kiváló érdemeket, s mint ilyen halt meg. Lengyel Béla pedig a Pesti Tudományegyetemnek lett nagyhírű-tudós chemia professzora.

Annak, hogy a kis, szegényes, sok oldalról szinte lenézett iskola oly számos jeles embert, sőt kitűnőséget rajzott ki magából, az igazán csak az akkori aránylag igen kis számú taggal bíró tanártestület kiválóan derék voltának köszönhető. Ezek a nagyon szerény viszonyok közt élő (évi 800, mondd nyolcszáz forint fizetéssel dotált) tanárok — akik közt pedig nem egy országos hírű, sőt az ország határain kívül is jelesnek ismert tudós volt — oly szorgalommal, oly lelkiismeretes buzgósággal művelték saját tudomány-szakjukat, s emellett oly sok odaadással teljesítették a *tanítói* kötelességüket, hogy az szinte meghatónak mondható és helyzetüket az egyetemi tanárok és a műegyetemi tanárok *mai* helyzetével összehasonlítva azt, hogy emellett még a fiatalság *hazafias szellemű* nevelésére is bírtak időt és gondot fordítani, mai fölfogásunkkal alig bírjuk megérteni.

A propos: a fiatalság hazafias szelleme! Nem tagadhatom meg magamtól, hogy idevonatkozólag egy jellemző történetkét el ne mondjak.

*

Negyedéves technikus voltam és tanulótársaim a segítő egyesület (akkor: „Segélyegylet") főjegyzőjévé választottak. Ez arra az időre esett (1864), amikor Pálffy Móric gróf volt Magyarország helytartója, a leghatalmasabb úr, aki meg is követelte, hogy mindenki meghajoljon előtte.

Elhatároztuk, hogy a Segélyegylet javára bált rendezünk, nagyszabású, úri bált, hadd lássa meg legalább a farsangoló közönség, hogy mi technikusok nem vagyunk éppen „kőművesek" vagy „malterkeverők" vagy „földkóstolók", mint ahogyan abban az időben még sokan hitték (különben: vajon egészen bizonyos-e, hogy nincsenek ma is, 1905-ben, akik így hiszik), hanem hogyha rákerül a sor, mi is meg bírunk állni a parketten.

Megalakítván a bálbizottságot, annak elnöke Ráth Péter lett (később a kassa—oderbergi vasút elnökigazgatója), s a bál helyéül az Európa Szálló, később Főkapitányság *(a II. világháború végén sajnos teljesen rommálott épület.* A szerk.) pompás, elegáns termét béreltük ki.

Hátra volt még a nagyfontosságú kérdés, hogy ki legyen a lady patronesse, azaz a házi, asszony.

Kérem, ne tessék mosolyogni. Ez nem olyan egyszerű és könnyen eldönthető kérdés, és nem volt könnyű különösen *akkor!* De meg különben is, minden időnek és minden életkornak megvannak a maga fontos mozzanatai, amelyek távolból tekintve apróknak, olykor szinte nevetségesnek látszanak, de közelről és a maguk idejében megvan éppen nem kicsinyelhető jelentőségük!

Meg fogjuk látni, hogy a háziasszony megválasztása, a mi esetünkben is, milyen messze kiható jelentőséggel birt.

Hát mondom, ismételt és alapos, sőt szenvedelmes tárgyalások kérdése volt a lady, míg végre megtörtént a megállapodás, hogy gróf Keglevich Bélánét sz. Batthyány Ilonát — az első magyar, vértanú miniszterelnök leányát — kérjük fel a háziasszonyi tisztség elvállalására. A hozzá menesztett küldöttség, ha jól emlékszem, Ráth Péter, Ágoston József és csekély személyem volt. Kérésünkre a grófné azzal válaszolt, hogy ő katonatiszttel nem beszél — s így, ha a helytartó netán eljönne a bálunkra, és neki bemutatja magát, ő nem fog neki felelni.

El lehet képzelni, hogy mi nem nagyon ijedtünk meg, sőt hazafiasságtól dagadó kebellel vártuk bálunk estéjét, nem tartva lehetetlennek, hogy „akkor tör ki a forradalom", mert ne feledjük el az akkori idők lázas szellemét, és ne feledjük, hogy *fiatalok* voltunk.

Nos hát, a forradalom nem tört ki, de láttunk egy olyan jelenetet, amely párját ritkítja.

. . . A fiatal kor aranyos ködfátyolán keresztül igazán gyönyörű kis terem tűnik fel lelki szemeim előtt (ma is nagy kár, hogy azt a termet elpusztították!) szürke márványtörzsű korynthusi oszlopaival, széles, művészi kiképzésű frízével, még kisebb kistermével és legkisebb télikertjével. Sok száz sztearingyertya sárga, meleg fénnyel von be mindent és mindenkit a daliássá tevő magyar ruhában, sarkantyúpengés, a sok gyönyörű párta és fűzős derék, no meg a cigányzene és a kör-magyar: mindez mint valami tündéri álomkép vonul el emlékezetem tükörtábláján, amely még most is, annyi évtized múlva is a gyönyör érzetével tölti el lelkemet . . . De íme egyszerre izgatott szavak futnak végig sorainkon: . . . Itt van a helytartó! És megjelenik a hatalmas úr huszártábornoki egyenruhában, adjunktusaival. A bálelnök udvarias bókkal fogadja és vezeti a terem belső vége felé, ahol mérnöki és építészeti jelvényekből alakított csinos díszítés jelzi a báli gazdák technikus mivoltát. Mi, funkcionáriusok, kíséretül szegődünk, és bizonyos szorongó érzéssel halljuk, amint a helytartó szinte türelmetlen hangon fordul az elnökhöz: „Mondtam már, hogy mindenekelőtt a háziasszonynak mutasson be!"

Mi lesz most? . . .

A háziasszony a terem hosszoldalának közepe táján, a két lépcsőfoknyival magasabb oszlopos folyosó egyik oszlop-közében ül, piros bársony támlásszéken, körü-

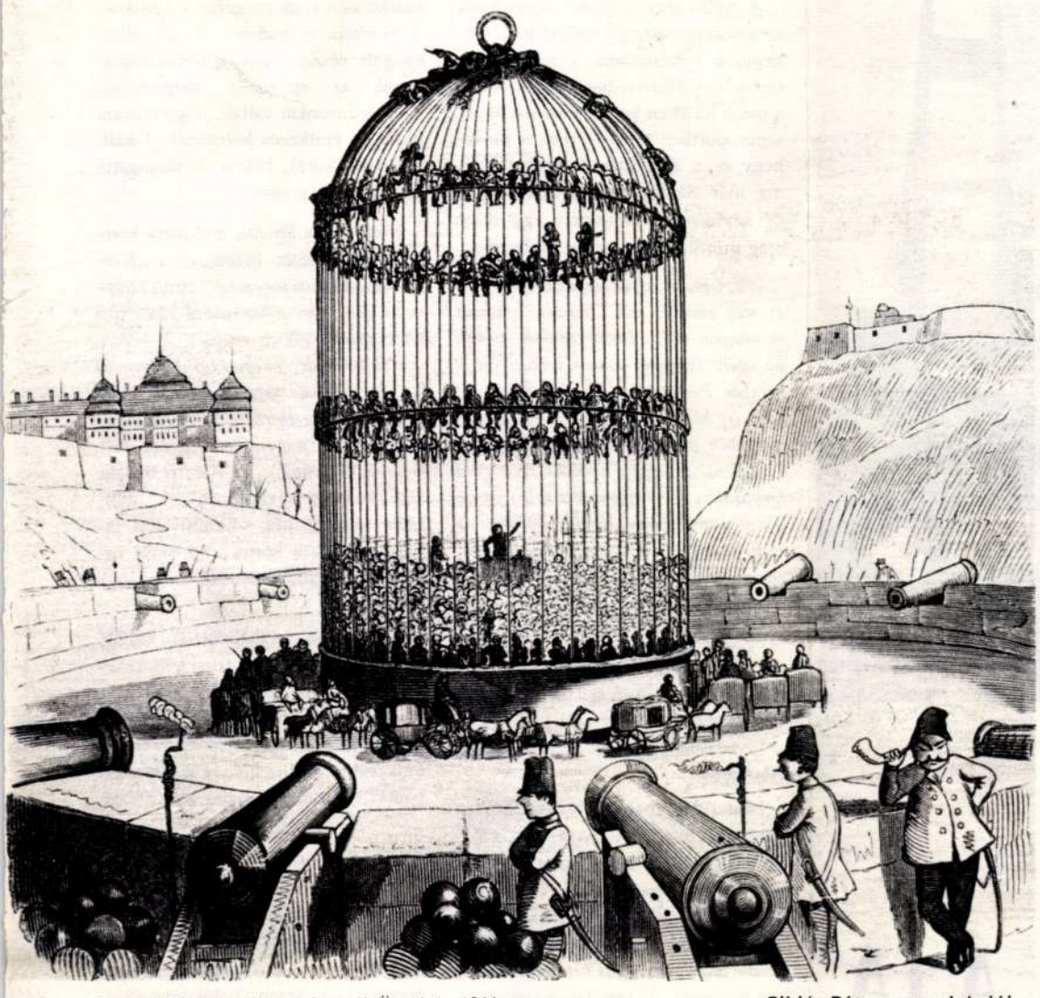

Karikatúrák az önkényuralomról. Üstökös, 1861. **Siklós Péter reprodukciói**

Egy teljesen megelégedett állampolgár.

lötte báli udvarának hölgy- és férfitagjai, közvetlenül széke mögött pedig, mellén összefont karokkal férje, korának egyik legszebb embere: Keglevich Béla gróf. Ráth odavezeti a helytartót és bemutatja: „Ő excellenciája gróf Pálffy Móric helytartó úr."

Keglevichné erre, anélkül, hogy rápillantana, feláll, a lépcsőfokokon lelépdel és a táncolók sorai közé vegyül . . . egy szó nélkül. Pálffy és Keglevich szinte szikrázó szemekkel néznek egymásra, már-már a legrosszabbtól kell tartani . . ., de akadnak, akik közéjük furakodnak, s mind távolabbra szorítják őket egymástól . . . A helytartó öt perc múlva eltűnik.

Most riad fel aztán az igazi hangos jókedv, szinte őrjöngve ropjuk a csárdást: „Húzd rá cigány csakazértis . . ."

A helytartó távozása után egészen reggelig mindig a bejárat felé sandítottunk: mikor jelenik ott meg a „Policáj", hogy föloszlassa a bált, és szétugrassza a rebellis kompániát. De semmi nem történt. Az egész incidens — egyelőre — minden közvetlen következmény nélkül múlt el, és csak a következő esztendőben adta ki mérgét.

Akkor én voltam a Segélyegylet elnöke, és megint bált akartunk rendezni, és megint Keglevichnét akartuk meghívni háziasszonynak. Ennek a szándékunknak hamarosan híre ment, és Stoczek József, a műegyetem igazgatója (akkor még nem volt „rector" a neve) egy szép reggel magához hivatott, és hivatalos komolysággal (amely komolyság mögül azonban érezhető volt, hogy ő sem éppen úgy gondolja) erősen lelkemre kötötte, igyekezzem rávenni társaimat, hogy álljanak el attól a meggondolatlanságtól, ami a Segélyegyletnek okvetlenül kárával fog járni, de azon kívül az egész intézetnek is — bizonyos legfelsőbb körökben — rossz hírét fogja költeni. Én, természetesen, megígértem, hogy megteszek, amit tehetek, és kijövén az igazgató irodájából a folyosón találkoztam a már akkor is elég öreg Kruspér professzorral, ki — úgy látszott — tudta, mi járatban voltam, mert ismételve is a fülembe súgta: „Nne engedjenek, ne engedjenek!"

Hát mi nem is engedtünk, csakhogy Pálffy gróf sem engedett, mert a bálbizottsági ülés után egy órával — mely ülésen a bizottság a háziasszony dolgában határozott — már ott volt az üzenet: „A helytartó úr Őexcellenciája az idei technikus bált betiltotta."

Ez ellen pedig nem volt apelláta.

Azaz, hogy valamelyes apelláta mégis volt, amennyiben a jogászok, mikor megtudták, hogy a technikusok bálját betiltották — tekintettel arra, hogy *miért* tiltották be —, gyűjtést rendeztek maguk között. És néhány nap múlva Pulszky Ágost, aki ugyanabban az évben a jogász Segélyegyletnek volt elnöke, pár száz forintnyi adományt hozott el hozzánk, amivel bálunk reménybeli jövedelmének elmaradását a maguk részéről pótolni kívánták, s amit mi a technikus Segélyegylet nevében kollegiális, hálás köszönettel fogadtunk.

Sajtó alá rendezte:
Ney Klára

Jókai emlékszoba

HONISMERET

JÓKAI VILLÁJA

Jókai maga faragta botja

A Sváb-hegy a Budai hegységnek az a középcsoportja, melyet az Istenhegy, a Vezérhalom, a Széchenyi-, Orbán- és Márton-hegy alkot. Nevét a török időkben kapta. Ehhez a hegységcsoporthoz tartozik még a Jánoshegy és a Zugliget. A Sváb-hegyet ma már Szabadság-hegynek hívják, de az idősebb korosztály egy része még mindig a régi nevén emlegeti.

„ . . . *Buda egyik legszebb része volt és még most is az! Csendes, nyugodt és nagyon szép. Innen rálátás nyílik az egész városra, a már akkoriban is piszkos Pestre, Budára és még távolabb is. Minden évszakban van ennek a tájnak valami megragadó szépsége. Tavasszal az egész környék friss zöld hajtásokba és virágokba borul, nyáron pedig még jobban kiszíneződik ez a rész, talán ősszel a legszebb, a sárga, barna, zöld, piros színek olyan színharmóniát tudnak teremteni, hogy órákig el lehetne nézelődni itt . . .*

. . . *Ez a táj itt régebben* (XIX. sz.) *elég elhagyatott volt, egy nagy kőbánya volt ezen a környéken . . .*

. . . *Azóta pedig ide is beszökött a civilizáció . . .*"

Hogy miképpen éltek itt az emberek, arra legjobban Jókai tud válaszolni: „*Nem akarunk istent kísérteni vele, de azt kimondhatjuk, hogy e hegyek közt lakókat, midőn Pesten a legnagyobb erővel dühöngött a járvány, semmi baj sem érte: itt nem volt kolera, sem hagymáz, itt nem haragusznak az emberek egymásra, itt még csak nem is politizálnak* (!), *annyira egészséges mindenki. Tavaly egy derék emberbarát a nyári lakosság kedvéért gyógyszertárat hozott a Sváb-hegyre, az idén visszavitte — miből éljen meg itt a patika? . . .*"

Itt, ezen a környéken ekkor körülbelül 520 ház állt, ezeknek a fele már nincs meg, de ami megmaradt, az majdnem mind műemlék, vagy legalábbis műemlék jellegű. Például egymáshoz nagyon közel fekszik Görgey (Óra villa), Kossuth (Tündérlak) és báró Eötvös nyári villája, és ami egyáltalán nem kihagyandó, a Jókai villa, a Költő utca 19—21. szám alatt.

Itt élt és alkotott Jókai Mór, a nagy mesemondó, pontosan fél évszázadig, haláláig. E festői tájról figyelte épülő fővárosunkat. A városi zajtól elfáradtan mindig nyugalomra talált nagy gonddal ápolt kertje szelíd csendjében. Munkakedve megújult szeretett hársfáinak árnyékában.

1853. augusztus 4-én vásárolta a két és fél holdas telket Schwitzer János hegedűgyárostól és leányától 2200 forintért (és 200 forint illetékért). Örült a vásárnak, mert a kis házikó és a telek megérte a vételárat. A bozótos, szakadékos, köves, elhanyagolt részen nagy kedvvel fogott hozzá az építéshez, szépítéshez. Többlet munkát vállalt, hogy fedezni tudja az építkezés költségeit. Jókait, feleségén kívül, bátyja is támogatta az építkezés során.

Jókai maga ápolta, gondozta kertjét. Hozzáértését bizonyítja a „*Kertész-gazdászati jegyzetek*" című könyve is. E könyv előszavából idézem a következőt: „*Nem tévedés! E könyv szerzője — dr. Jókai Mór — azonos a nagy magyar mesemondóval. A kiadó eddig kevesek részéről ismert oldalról kívánja nagyszámú tisztelőjének bemutatni Jókait . . .*" Az író büszke volt kertészeti tudományára, gyümölcstermelési és szőlőművelési tapasztalataira, s könyve 80 évvel ezelőtt rendkívül szakszerű munkának számított.

Az írónak háziállatai is voltak. Hogy mindig legyen friss teje, tehenet, s később, amikor már a maga fogatán járt, lovakat tartott, és mindennek tetejébe (egy romantikus lelkületű ember többet nem is kívánhatott volna) egy csacsi hordta föl a vizet.

A Sváb-hegyen Jókai sokkal korábban kelt fel reggel, mint a városban. Ha szép volt az idő, már reggel négy órakor kint sétált hálóköntösében, nagy szalmakalapjában, kampós botjával a szőlőlugasában, melyre a szeszélyesen kúszó indákat maga kötözte fel. Ha a járkálást megunta, miközben nyesegetett, gyomlált, megpihent a lugas közepén levő gyeppadon. Ilyenkor, reggel, amikor kiment, kezdett el „beszélgetni" egy-egy megírott figurával, maga elé képzelte a hősöket. Maga mondta: „*Ilyenkor már nekem semmi dolgom nem volt, csupán csak be kellett mennem a házba és leírni, amit ők mondtak.*"

Déli harangszókor megkövetelte az ebédet. A munka már akadozott, várta, hogy a tálalást jöjjenek jelenteni, s rendszerint megkérdezte: Lesz-e ma kapros-túrós lepény? Ez volt a kedvenc tésztája, s a Jókai háznál, hol Szigligeti szerint a kutyák is bifszteket ettek, majd mindig volt ilyen a „kredencben".

Délután lepihent egy kicsit, majd megint bezárkózott dolgozni, vagy végigfeküdt a verandán levő szalmaágyon, és olvasott. Este, szürkületkor végigjárta még egyszer a kertet, s aztán kiült a verandára, és onnan nézte az alant nyüzsgő-zsongó, lélegző nagyvárost, amint apránként elnyeli a szürkeség, mely egyre barnább, míg végre kezdenek kigyúlni a gázlámpák.

tület, amelynek pedig mindig ott kellene tartania kezét, ahol iparunk ütőere van!

Javítsuk ki a memorandumot amíg nincs későn; sokminden ok szól e mellett!!

Ha már az önkéntesi jog kérdése felvettetett, legyen szabad a memorandum szellemét megközelítő középutat vázolni.

Minthogy a memorandum a tiszti kardbojtot tekinti annak,a mely visszatartja, illetőleg visszatarthatja az ipariskolát végzettet a tisztán ipari foglalkozástól, (ami véleményem szerint nincs úgy) akkor *vegyük el ezt, de ne az egész jogot!* Jogosítson az ipariskola az önkéntességre, de ennek az önkéntesnek ne adassék magasabb rang a hadseregben, mint legfőlebb a *tiszthelyettesi rang.* Legyen ez az önkéntes a legénység létszámába sorozva, de abból mégis annyira kiemelve, hogy bármely „kapás"-sal ne legyen *egy sorban.*

De ha ezt tetszéssel fogadnók is, ne feledkezzünk meg arról, hogy az ipariskola a kereskedelmi iskolákkal egyenrangú, mert amit az az ipar terén nyújt, azt emez a kereskedelem terén nyújtja. Kell tehát, hogy egyenrangúsíttassék a két intézet végzett növendéke a hadseregben is, és akkor a kereskedelmit végzett önkéntesből *se lehessen egyéb, mint tiszthelyettes!* *) *Csakis ilyen feltétellel* tettem meg propositiómat, egyébként nem! Gondolatvilágommal nem egyezik a tiszti kardbojt megvonása; de ha megvonjuk egy helyen, vonjuk meg más helyen is, vagy ami a leghelyesebb, egyátalán hagyjuk békében.

Pisszer János.

Az északamerikai vasszerkezetű építkezésekről.

(*Sándor* Ödön előadása a „Magyar Mérnök- és Építész-Egyesület"-ben 1905 ápr. 27-én.)

Oszlopokul azelőtt rendszerint öntöttvasat használtak; ez anyag azonban nem megbízható és így újabban ily magas házakban kizárólag hengerelt vasat alkalmaznak.

Az oszlopok méretezésére Amerikában azelőtt a Schwarz-Rankin-féle képletet alkalmazták. Újabbi kísérletek nyomán azonban ettől mindinkább eltérnek és az általuk használt empirikus formulát leginkább a Tetmayer-féle képlettel lehetne kapcsolatba hozni.

A Németországban átalánosan alkalmazott Euler-féle képlet valamivel erősebb keresztmetszeti méreteket szolgáltat, mint az amerikai formula.

Az oszlopok alkalmazott keresztmetszete igen nagy fejlődésen ment át. Eleintén a Gray-féle és Larimer-féle szelvényeket alkalmazták. De az oszlopoknak a támasztó tartókkal való jó összeköttetése miatt csakhamar egyszerűbb szelvények kerültek divatba. Ma két *U*-vas, szögecselt *T* vagy szekrénytartó, esetleg 8 szögletvas a leghasználatosabb alak.

A szekrénytartók legnagyobb hátránya a belső részek rozsdásodásában és ezen rozsdásodás nehéz ellenőrzésében áll. Legújabban azonban már ezt a hibát is kiküszöbölik az által, hogy az oszlop belső részeit közvetetlenül a szerelés előtt, nagy nyomással aszfaltkátránynyal kitöltik, mely azután az oszlop lábánál kifolyik.

Nagyon érdekes az oszlopoknak egymással való összeköttetése. Azelőtt, ép úgy, mint manapság nálunk, az oszlopokat fővel és lábazattal képezték ki; az oszlop fejére a következő oszlop lábát helyezték és sróffal erősítették meg.

Ma Amerikában az oszlopot mint térbeli rácsos tartó övrúdját fogják fel, tehát fő és lábazat nélkül képezik ki, és két egymásután következő oszlopot mindig az illető emelet padozata fölött vertikális hevedervasakkal kötnek össze. Így nagyon sok szerkezeti nehézséget hárítanak el.

Az alapokról. A felhőkaparók építése az alapozásban is új módokat hozott létre.

Az épület magasságával arányosan fokozódnak az alapozáskor föllépő nehézségek. A terhek nemcsak hogy nagyobbodnak, hanem az oszlopok által kis alapterületre concentrálódnak. Gazdasági okok szükségessé teszik, hogy az utcaszín alatt is helyiségeket rendezzenek be, azért

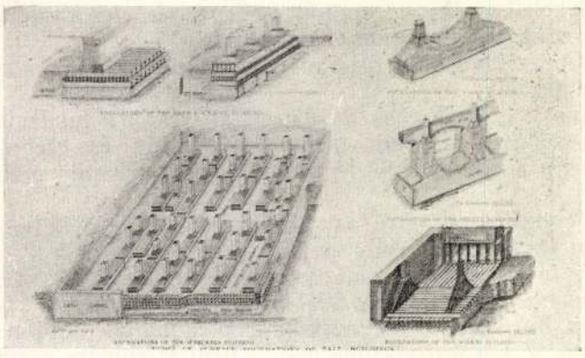

6. ábra. Tipikus alapozó módok.

a fundamentummal oly mélyen mennek le, a mily mélyen csak lehetséges. Ez okból célszerű az alapozás magasságát lehetőleg kisebbíteni; másrészről a nagy súlyok szükségessé teszik az alapoknak nagy felületre való elosztását. Kis magasságú, nagy alapterületű fundamentumok készítése pedig csak vastartók felhasználásával lehetséges. Így lett tehát a vas az alapozás legfontosabb segédeszköze. Az épületek belsejében lévő oszlopokkal gyakran előfordul, hogy az erők átvitelére szükséges alapterület

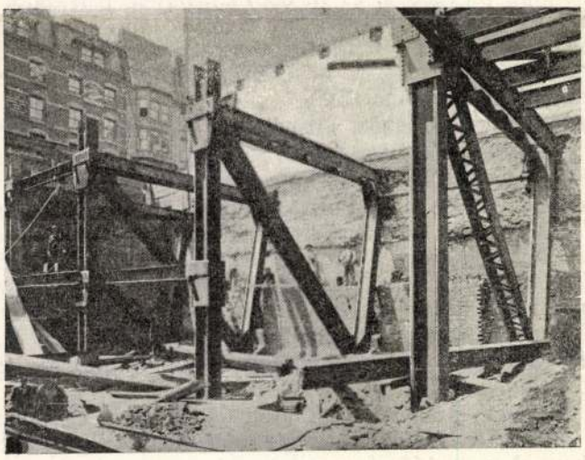

7. ábra. A Pennsylvania Building alapozása rácsos tartókkal.

nem áll rendelkezésre. Ez esetben a belső oszlopot egy nagy lemez- vagy rácsos tartóra helyezi, mely tartó két vagy több ponton esetleg teljes hosszában viszi át a talajra az erőket.

Ha az alapterület szabálytalan alakú, akkor feltétlenül szükséges, a terhelés egyenletes elosztása miatt, hogy az oszlop, vagyis az erő támadópontja az alapidom súlypontjában legyen.

A homlokzat oszlopaival ritkán lehetséges az alapterületnek symmetrikus kiképzése. Ez okból igen gyakran érdekes kiszögelő tartókra akadunk, melyeket belső oszlopok horgonyoznak le. (Pd: az American Tract Society New-Yorkban.)

Még egy pár szót az *alapok statikai számításáról.*

Azelőtt Amerikában, épp úgy, mint manapság nálunk,

*) Nem szólva a cikkiró javaslatának érdemi részéhez, csupán annyit kell rá megjegyeznünk, hogy ennek a kérdésnek az elintézése sem az ipariskolától, sem a „Magyar Mérnök- és Építész Egylet"-től, hanem egészen más hatalmi tényezőktől függ. *A szerk.*

a fundamentumok méretezése teljes terhelés (tehát önsúly és esetleges terhelés) alapján eszközöltetett.

De csakhamar kellemetlen jelenségeket észleltek; a külső oszlopok sülyedtek, a belsők nem. Ennek oka a saját és esetleges terhelés különböző viszonyaiban keresendő. Ha példának okáért egy oszlop összes terhelése 500 tonna, akkor ebből a külső oszlopra valószínűleg 350 *t* a saját súly, tehát állandó terhelés, egy belső oszlopra pedig az állandó terhelés ebből talán csak 200 *t*.

A sülyedések, melyek elvégre sehol sem kerülhetők el, főkép az építkezés alkalmával, tehát a saját súly befolyása által keletkeznek; a számított esetleges terhelés a valóságban soha, vagy nagyon ritkán lép fel.

Mindezekből kifolyólag ma a következő számító módot fogadták el:

Annak az oszlopnak az alapozását veszik a fundamentum-számítás alapjául, melyre az önsúly és esetleges terhelés között föllépő legkedvezőtlenebb viszony mutatható ki.

Meghatározzák erre az oszlopra a talaj igénybevételét teljes terhelés és önsúly esetére.

Ez önsúly által okozott igénybevételt veszik fel azután valamennyi csak önsúly által megterhelt oszlopra.

Az ily lemez- vagy sík-fundamentumokra többnyire magas *T* tartókat alkalmaznak — nem is annyira a szükséges keresztmetszeti modulus elérése, mint inkább az áthajlás megakadályozása végett. Hogy a *T* tartók oldalt el ne tolassanak, erős csuklós kiképzésű rudakkal kötik össze.

(Folyt. köv.)

VEGYESEK.

Uj tanár a műegyetemen. A budapesti műegyetem tanácsa a hídépítéstan első részének (kő- és fahidak) előadására a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyásával *Kossalka* János dr. kereskedelemügyi miniszteri mérnököt hivta meg.

Az Orsz. Képzőművészeti Tanács két építőművészeti ösztöndíjra (I. 1200 k. és II. 600 k.) hirdet pályázatot a budapesti műegyetemet végzett vagy hasonló képzettségű építészek számára; a kellően fölszerelt kérvényeket f. évi február hó végéig a nevezett tanácshoz kell küldeni (Budapest, Báthory-utca 12.).

„A Magyar Országház, Steindl Imre alkotása." A magyar királyi kormány megbízásából és Steinhausz László, Heidrich László, Bayer Béla, Lázár Imre és Santhó István közreműködésével írta és szerkesztette pilisi *Ney* Béla építész, min. tanácsos, a M. Mérnök- és Építész-Egylet tiszteleti tagja. Divald Károly műintézetének kiadása Budapest. Ezt a címet viseli az a magyar irodalomban páratlan díszű, de pazar kiállításával a világpiacon is párját ritkító monografia, mely tegnapelőtt jelent meg. Ezért ezt ma csak jelezhetjük; jövőre részletesen foglalkozunk vele. Ára 150 korona; megrendelhető Divald Károlytól.

A Munkácsy-szoborra beérkezett 24 pályamű egyikének sem adta ki a biráló bizottság a díjat, hanem a pályázatot egyhangulag *meddőnek* mondotta ki.

A francia kamara számára új fényes üléstermet fognak berendezni s ennek tervezésével *Nénot* építészt már meg is bizták. Ennek ezévi március közepéig a vázlatterveket be kell mutatnia. Az új ülésterem építésének s berendezésének tartamára, hogy az ülések fennakadást ne szenvedjenek, a Bourbon-palotában fél millió frank költséggel ideiglenes üléstermet rendeznek be. —*D.*

A M. Kisiparosok Országos Egyesülete február hó 11-én d. e. 10 órakor tartja közgyűlését (Budapest, Uj-utca 4.).

Magyar szabadalmi bejelentések. G. 1935. W. Graff & Co. G. m. b. H. cég Berlinben „Festékporlasztó berendezés" IXa/b oszt. 1906. jan. 10. Elsőbbsége 1904. nov 5. H. 2485. Hechelbacher Ferenc, mechanikus és Erben Károly, kereskedő Eszéken „Acetylenfejlesztő II/e oszt. 1905. nov. 15. H. 2500. Herve Erich, vegyészjelölt Berlinben „Eljárás fa impregnálására annak rothadás és tűz ellen való megvédésére" VIII/c oszt. 1905. dec. 7. J. 762. Wilh. Jostea Söhne cég R/m Neussban „Szobakályha, melyben az égési levegő fősze csak a rostély alatt vezettetik be" II/h oszt. 1905. nov. 30. Elsőbbsége 1904. feb. 13. M. 2476. Mészáros András, gyári munkás Monoron „Lábbal hajtott körfürész" VIII/c oszt. 1905. dec. 1. E bejelentések ellen 1906. március hó 27-ig lehet feszólalni. Közli a magyar hites szabadalmi ügyvivők testülete.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A febr. 3-iki **egyetemes szakülésen** Dr. Hoor Mór tartott előadást az *elektromos városi központi telepek* tervezésében és üzemében szerzett műszaki és kereskedelmi tapasztalatokról. Az előadó az elektromos telepek fejlődésére vonatkozó és 16 évre visszanyúló tanulmányokat összefoglalva, ismertette a legújabb műszaki tapasztalatok alapján az utolsó négy év alatt megépített vagy a tervei alapján átalakított telepek műszaki és kereskedelmi részleteit. A temesvári, nagyváradi, besztercebányai, esztergomi, nagybecskereki, nagykárolyi és kolozsvári telepek typikus eseteit bemutatva, az eredmények azt bizonyítják, hogy helyesen tervezett és vezetett központi telepek a mi közepes és kisebb városainkban is jövedelmező vállalkozások. Ismertette végre a telepek létesítése végett végrehajtott pénzügyi műveleteket és az általa megtervezett bérleti rendszert. A statisztikai adatok alapján kimutatta, hogy a telepek létesítése minden esetben a közpénztár újabb megterhelése nélkül volt lehetséges és a legtöbb esetben már az első üzleti évben fölösleggel záródott a mérleg.

A mű- és középítési szakosztályok ülése febr. 5-én. Elnök *Pucher* István, jegyző Hültl Dezső, jelen volt 80 tag. A bejelentések után *Bresztovszky* Béla a mészről és annak modern feldolgozásáról értekezett. A kémiai ismertetéseken kívül részletesen emlékezett meg az égetés és oltás, valamint a habarcskeverés technikájáról és számos vetített képen mutatta be az ide tartozó gépi berendezéseket. Előadása végén a mészhomoktégláról is megemlékezett. A nagy tetszéssel fogadott előadás után *Pecz* Samu a habarcs legjobb keverés-arányainak megállapítására hívta fel az illetők figyelmét, Nagy Dezső pedig a most használt habarcsok keverés-arányát birálta. Örömmel venné, ha az építészek építkezéseikben előforduló habarcsokból próbát küldenének a műegyetem anyagkisérleti állomásának, mert szóvá tétethetnék a jó és megfelelő szilárdságú habarcsok használatával az építőköltségek redukálása a falvastagságok révén. Az ülés elején kimondták a szakosztályok, hogy a munkácsi izr. hitközségnek és a zalaegerszegi törvényszéknek kérésére a legközelebbi ülésen választanak bizottsági tagokat. — Az ülés után népes társasvacsora volt, az egyesület számos tagját, első sorban *Hauszmann* Alajost és *Ney* Bélát a királyi palota és az országház építésének befejezése alkalmából ért legfelsőbb kitüntetések örömére. Körülbelül hetvenen jelentek még valamennyi szakosztály tagjai közül, a kik szivesen adtak visszhangot az egyes szónokok üdvözlő beszédeiben megnyilatkozott öröm, tisztelet és szeretet szavainak. Elsőnek *Hieronymi* Károly egyesületi elnök köszöntötte föl *Hauszmannt*, aztán *Pucher* István *Ney* Bélát, aki sajnos családi viszonyai miatt nem jelenhetett meg. *Hauszmann* köszönetet mondván az üdvözlő szavakért Ney Béla érdemei közt a legutolsóra, az országház most megjelent nagy díszű monografiájára mutatott. Áldomást mondott még *Nagy* Dezső, *Nagy* Virgil, *Zelovich* Kornél, *Thék* Endre, *Hültl* Dezső és még többen, úgy, hogy a társaság a késő éjjeli órákig együtt maradt.

A választmány febr. 9-iki ülésén elhatározta, hogy a Közlöny és a Heti Értesítő ezután is úgy jelenjék meg, mint eddig. — A vidéki egyesületekkel a tárgyalások még nem fejeztettek be, azért az alapszabálymódosításból ezt a kérdést egyelőre ki kell hagyni. — *Kertész* R. bemutatta a Parasztházgyűjtemény első 6 lapját. — Az egyesületi ház építése dolgában az öttagú előkészítőbizottságot az építészi szakosztályok alakítják meg. — Végül felvétetett 18 új tag, 37-nek a belépése pedig bejelentetett.

Ney Béla épitész, XIX. sz. második fele. Kiállitási nagy érem, orsz. kiáll.

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. aug. 3. 4o.

Közli az orsz. kiállitás képzőművészeti zsüriji által....

Ney

Nouvelle Revue de Hongrie

1932. XXV. a. XLVII. f. 76-77. l.

Magyar művészek Párisban.

Ney Béla építész

Pesti Hirlap. 1879. dec. 75. 3.

a Képzőművészeti Társulat 1/4-én...

NEY Béla emlék

Szegedi pestalg. 1883 (Meixner Károllyal)

Poép 40-41. ill.

NEY Béla építén

Weber Antallal, 1873, Szeged

T. Knotik Márta: A kerestedelmi és
Iparbank háza. – Szeged, 1996/8.
15-17. ill

2, 86, 90, 91, 130, 187, 188, 191,

ă, Langenthal; Küküllő vm 461

uni, Prenzendorf; Küküllő vm 307
Fehér vm 377

ltwin), Hălchiu, Heldsdorf; Brassó vm

ek

Ney Béla

Harmadik foku oklevelet kaptak az Első Magyar Festészakadémia itt felsorolt növendékei.
A lap belső boritólapján közli az erre vonatkozó értesitést, mint irja: "Tárgyhalmaz miatt".
Ney Béla, Baksay Antal mindketten pestiek, Sickel Jakab budai, Kuttner Zsiga budai, Báthori Nándor budai és Baumgarten Miksa győri lakosok.

DÉLIBÁB, Bp. 1855. szept. 23. 15. sz. belső boritólap.

Gondolatok építészeti sajtónk hosszú évszázadáról

Azért került e rövid és vázlatos visszapillantás elé a fenti hangzatos cím, hogy figyelmeztessen. Mindenekelőtt arra, hogy építészeti szakirodalmunk, sokat kritizált sajtónk mögött — ha ugyan helyenként szakadozott — tekintélyes múlt áll. Hogy ennek nemrég erőmtől és időmtől telhetőleg utánanéztem, a MÉSZ néhány éve rendezett ünnepi üléssorozata volt az oka. 1976 december elején ugyanis a Magyar Építőművészek Szövetsége fennállásának 25. évfordulóját ünnepelte meg. S mivel a Szövetség lapja a „Magyar Építőművészet" 1952 tavaszán új sárga borítólappal ismét megjelent, szerkesztőségünk szintén negyedszázados jubileummal jelentkezhetett volna. Azonban engem váratlanul két információ is megzavart. Az egyik az volt, hogy a lengyel építészek szövetsége nem sokkal előbb ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját. Régebbi közgyűlési jegyzőkönyveinket böngészve pedig megtudhattam, hogy majd tíz évvel korábban a Szovjetunió építészeinek szövetsége is 100. születésnapját ünnepelte, s mi két kiküldöttel tiszteltük meg a moszkvai jubiláris rendezvényeket. Ejnye, a mi mérnök és építész őseink olyan tehetetlenek lettek volna, hogy csak 1951-ben jöhetett létre saját szakmai-művészeti szövetségük, társadalmi testületük? Költői kérdés — természetesen. Másról van szó. A történelmi tudatnak, a hagyományok tiszteletének olyan pusztulásáról, mely évtizedek alatt legjobb elméinkben is eredményesen elvégezte munkáját, beszívódott az ösztönökbe, hat reflexeinkre még jó ideig.

Akkor illetlen ünneprontásnak számított volna egy nagyobb távlatú visszaemlékezés igényének felvetése, csak annyit engedtünk meg magunknak, hogy szaklapunk negyedszázados jubileumát nem proklamáltuk. A „Magyar Építőművészet" egyik utóbbi (1979. március 20.) MÉSZ vezetőségi értékelésén azonban már szóba hozhattam ezt is, mivel a magyar építészek szakmai tömörülése és szaksajtójának létrehozása szorosan összetartozik. Ezért e történeti vázlat elé is idekívánkozik szakmai közéletünk eredete feletti rövid meditáció — bocsánatos kitérőként.

Való igaz, hogy „ez" a Magyar Építőművészek Szövetsége 1951-ben alakult, s ezen „Magyar Építőművészet" I. évfolyamának 1. számán — melynek első oldalára beragasztott színes műmellékletéről, az üveglappal borított koloniál íróasztal mögött ülő Rákosi Mátyás tekint ránk — az 1952 évszám olvasható. De talán nem szükséges részletesebben kifejteni, hogy egy szakma történetének valóságos értékelésénél — ami az ünnepi jubileumok alapja — nem a könnyen változtatható forma és név a feltétlen meghatározó. Nem tudom, a lengyel építészek testületének nevét miképpen és hányszor változtatták, de biztos vagyok abban, hogy a Szovjetunió Építészeinek Szövetsége elnevezés a múlt század Oroszországában nem szerepelhetett s ők mégis vállalták a 100 éves jubileumot, mert ez a nagyobb távlat az elődök erőfeszítéseinek, eredményeinek méltó megbecsülését jelentette, ez pedig nagyobb erkölcsi erőt adott. Különös, hogy évtizedek óta követeljük a MÉSZ nagyobb társadalmi elismertetését, de tekintélyének alátámasztására még a múltjának, szervezeti elődeinek méltó számontartását sem tartjuk szükségesnek. A most ősszel 200 éves jubileumát ünneplő Budapesti Műszaki Egyetem is más néven, más keretek között szerveződött, hiszen csak az utóbbi évtizedekben is kétszer változott meg elnevezése és ezen felül oktatási rendje. Bár a „Magyar Építőművészek Szövetsége" is létezett már e század elejétől, 1902-től (l. az 1978-ban megjelent „Modern Építészeti Lexikon"-t), szakmai, társadalmi tömörülésünk múltjának valóságos hordozója a Magyar Mérnök és Építész Egylet volt hosszú-hosszú évtizedeken át. Ahogy a magyar mérnökök és építészek szervezeti kerete, ezek neve változott az eredeti cél megőrzése mellett, úgy szakmai folyóirataink is szétváltak, megszűntek, változtak, cserélték borítójukat. Azonban szaksajtónk mégis egységes folyam, melynek évszázados medrében egymásra áramlottak nemes szándékok és hasznos eredmények.

Ismereteink szerint mind a magyar mérnökök és építészek szakmai szervezkedésének, mind szakmai orgánumainak kezdete az 1867-es kiegyezéshez nyúlnak vissza. Annak a negyedszázados korszaknak a hajnalán születtek meg, mely sok gazdasági és szellemi erőt szabadított fel, s hozott működésbe hazánk területén. Sokat vitatkoztak e nagy liberális korszak eredményeiről és mulasztásairól, dicsérték és elítélték.

De annak elismerése elől nem térhetünk ki, hogy technikai és tudományos vonalon megerősödésünkre volt. Gombamódra nőttek ki a földből az épületek, együttesek, városok központjai, az építőanyag- és építővállalatok. Kialakult az ország közlekedési hálózata és a mérnöki létesítmények egész rendszere. Ennek a műszaki-művészeti fellendülésnek egyik kevésbé látványos, de hatékony eredménye volt az 1967. május 20-án megalakult Magyar Mérnök Egylet. Ennek szakosztályaként pedig az építészek hazai társadalmi szerveződése is megindult — most 116 esztendeje. S hogy tulaj-

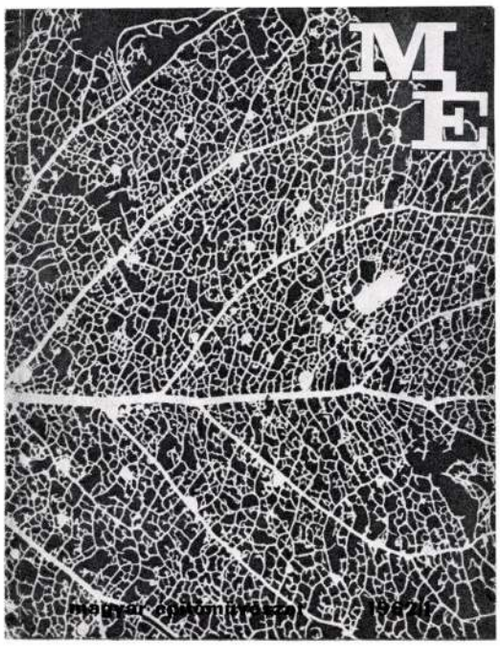

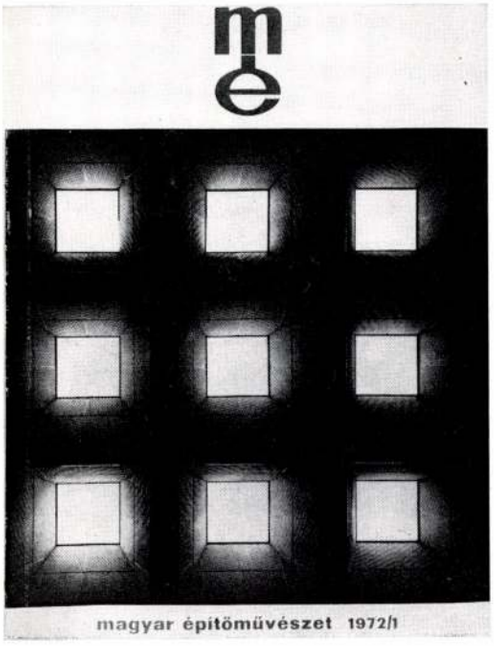

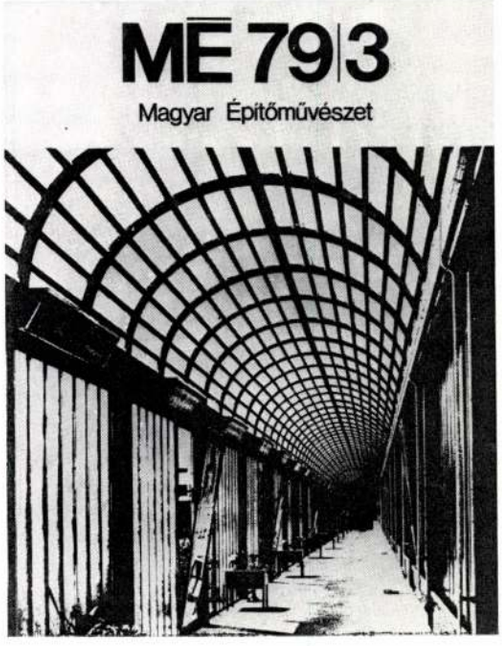

donképpeni témánkra térjünk, a rendszeres magyar építészeti szaksajtó is innen számíthatja indulását.

Már a Magyar Mérnök Egylet alakuló közgyűlése határozatra emelt „egy magyar mérnöki szaklapnak azonnali megindítását sürgető indítványt". A június 2-án először egybegyűlt választmány a szakközlöny megindítása ügyében egy bizottságot küldött ki, melynek előkészítő munkája nyomán a következő, már június 16-án (két hét múlva!) megtartott választmányi ülésen az alábbi határozat születik: „A magyar mérnökegyesület közlönye tágasabb értelemben vett mérnöki szaklap fog lenni: mihez képest tartalmát kiválóan technikai kérdéseket tárgyazó értekezések, létesített munkák leírása, megbírálása, szakkönyvek bírálata és ismertetése... képezendik."

Az első szám címlapja így szól:

„A Magyar Mérnök-Egyesület Közlönye. Az egyesület meghagyásából s hattagú szakbizottmány közreműködésével szerkeszté Szily Kálmán, az egyesület titkára. I. kötet. Pest. Kilián György Egyetemi Könyvárusnál. 1867."

Az első szám augusztus 10-e után került a nyomdába, s a tervezett három füzet az évben meg is jelent. Az első számban, az ismertetések között találjuk a következő írást: „3. Épületek szerkesztése tekintettel az Akustikára." Ney Bélától. A vegyes hírek között szó esik az építési alap tömörítéséről, a falazatok kiterjedéséről és összehúzódásáról, úgyszintén a jeruzsálemi Szent-sír templomról és Párizs jelentékeny építkezéseiről. Ezek voltak tehát az első „építészeti" szakcikkek. Az első szám 600 példányban jelent meg.

A 2. szám már 1000 példányban került ki a sajtó alól, mivel az első számból második kiadás is szükségessé vált. A második füzetet a Választmány november 10-i ülésén már bemutatták (!). Ennek végén jelent meg a „Műszótári rovat" első két fejezete. A második alcíme: „Műszók a száraz építészettanból." Összeállította Wimmer Vilmos. Az építészeti szakmánk mintegy 1000 szakkifejezését tartalmazza németből magyarra fordítva, melyeknek döntő többségét ma is változatlanul használjuk. A harmadik füzetben a „A párisi világtárlat épületei", valamint „Párisi betonházak: Coignet és társa betongyára St. Denisben" címen Benkó Károlytól olvashatunk ismertetéseket. A második évfolyamban a legérdekesebb számunkra Ney Béla írása: „Az építészet művészete" címen, mely a szép problémájával foglalkozik, ha éppen akarjuk az első „építészetelméleti írás" szaksajtónkban.

Az első fél évfolyamnak 529 előfizetője volt. Érdekesség kedvéért néhány akkori vidéki városunk adata: Debrecen 5, Miskolc 6, Pécs 11, Szombathely 5, Nagybánya 12, Kolozsvár 25, Szeged 15 előfizető (van ma 15 magán előfizetője Szegeden ilyen szaklapnak?).

Ha pedig a 100 esztendős — és most már „A Magyar Mérnök és Építész-Egylet Közlönye" — sárguló lapjaiba tekintünk, a kisebb s háttérben meghúzódó építészeti információk mellett egy minket most éppen érdeklő szervezeti változásról olvashatunk hírt. Schwarczel Sándor műegyetemi tanár eddigi felelős szerkesztő átadja posztját Ney Béla építésznek, aki az egyesület titkára, s addig is, megalapításától kezdve tagja volt a szerkesztő bizottságnak. Beköszöntője arra utal, hogy harmonikus őrségváltás történt. A Közlöny legfontosabb szerepét Ney Béla is abban látja, hogy a külföldről beáramló szakmai információk mellett döntően a hazai eredményekről tudósítson. „Új programom nincs — írja —, Közlönyünk az eredeti tudományos technikai szakirodalom mondhatni egyetlen hivatott közege, s mint ilyennek, elvitázhatatlan jelentősége lesz a jövőben is!". Számít munkájában „a szerkesztő-bizottság kipróbált phalanxának buzgó közreműködésére".

Az 1882-es és 1883-as évfolyam egyébként igen szegény építészeti közleményekben. A szerkesztő bizottságban Pártos Gyula képviseli szakmánkat. Néhány külföldi lapszemelvénytől eltekintve, két nagyvonalú eklektikus terv került közlésre. Az 1882-es évfolyamban Hauszmann Alajos budapesti István Kórháza (Budapest főváros új közkórháza címen), a következő évben Czigler Győző építésznek az Egyesület „Egy magyar Pantheon" címen kiírt elvi pályázatra beküldött — az egyesületi aranyérmet és 1000 forint miniszteri utazási ösztöndíjat nyert — pályázati műve szerepel. E terv méltatásában érdemes felfigyelni arra a mondatra, amely a terv funkcionális megoldásának elismerésén túl azt is megjegyzi, hogy irányadó volt „az a cél is, hogy az építőművészet alaptörvénye szerint, a díszcsarnok nagyszerűsége és alakja által már külsőleg is kifejezze magasztos rendeltetésének célját." Ez a Gellért-hegy tetejére, a Citadella helyére elképzelt, három rizalitos kupolás késő reneszánsz eklektikus tervezet (építészeti jel!) már előre vetíti a millenneumi emlékmű hangulatát.

A Magyar Mérnök és Építész Egyesület Közlönye igen erős érdeklődést mutatott akkoriban a műegyetemi oktatás iránt; Szerkesztőségében is sok műegyetemi tanár foglalt helyet. Az I. Ferenc József által 1882. június 12-én jóváhagyott új oktatási szabályzatot teljes terjedelmében közli. Külön mellékletben adja a kir. József műegyetem tanárainak és hallgatóinak névsorát 30 esztendőre visszatekintve. Ezen évfolyamok további érdekessége, hogy az egyesületi tagdíjak befizetését „Nyilvános pénztárnoki nyugta" cím alatt a hátsó borítón igazolja. Világosan lehetett követni, ki fizetett időben, ki késedelmesen és ki tett kisebb-nagyobb alapítványt.

A múlt század kilencvenes éveitől az építészeti, mérnöki és egyéb műszaki szaksajtó hirtelen megélénkül. Szoros összefüggésben állt ez az építési tevékenység nagyarányú fellendülésével, a különböző szakmák, szakipari ágazatok önállósulásával, újabb kisebb-nagyobb vállalkozások alakulásával, de a kezdődő munkásmozgalmi szervezkedésekkel, az érdekek védelmével is. Ha az Országos Széchényi Könyvtár bizonyára e vonatkozásban szükségszerűen nem teljes katalógusát áttanulmányozzuk, elámulunk a legkülönbözőbb szakmai és érdekvédelmi folyóiratok, kisebb-nagyobb jelentőségű közlönyök számán. Ezek között természetesen tiszavirág életű lapocskák is voltak, de a fellendülés és tönkremenés hullámzásában sokszor egymás örökébe léptek. Az 1900-as századfordulós évben e közlönyök, lapok száma mintegy 30. Van közöttük német, sőt szlovák nyelven is megjelenő, vagy vidéki városokban kiadott. Érdekes lehet megjegyezni, hogy az 1919-es proletárdiktatúra három építő szakmából induló vezető személyisége különböző lapok szerkesztőjeként tűnik fel a századforduló körüli években (a „Bauarbeiter" szerkesztője 1896—1900 között Bokányi Dezső, a „Magyar Agyagipar/Ungarische Thonindustrie" szerkesztője az 1899—1900 években az akkor 22 éves Vágó József, míg az említett „Bauarbeiter"-t 1903—1919-ig Garbai Sándor, a Tanácsköztársaság későbbi elnöke szerkesztette).

A századforduló körüli évek — ma már nosztalgiával szemlélt — mozgalmas korszakában születik a „Magyar Iparművészet" c. folyóirat (1896). Ez, címét messze túlhaladó mértékben foglalkozott szinte az egész magyarországi környezetalakítással (témái közt szerepeltetve természetesen az építészetet is). Nagy érdeme, hogy a külföldi áramlatok bemutatásánál nem szorítkozott csupán az osztrák, illetve a német példák felvonultatására — bár művész- és építészképzésünk nagymértékben követte ezeket, sokan tanultak az időben a bécsi, drezdai, müncheni akadémiákon, műszaki egyetemeken — hanem hosszabb elméleti tanulmányokban és beszámolókban értékelte az Európát már évek óta lázban tartó angol iparművészeti mozgalom eredményeit, szétterjedő hatását, egészen a skandináv országokig. Felmérhetetlen jelentőségű volt a lap a magyar művészek és művészetpolitikusok szemléletének formálását tekintve, nemcsak tartalmával, de igényes tipográfiai szerkesztésével, nyomdatechnikájával. Bekötött évfolyamai azóta is keresett antikvár értékek, melyeknek láthatóan az angol „Studió" volt a mintaképe. A „Magyar Iparművészet" figyelt fel a finn nemzeti romantika nagyszerű

teljesítményeire, s közvetítette annak hatását hozzánk mind az építészetben, mind az iparművészetben. Fóruma volt a néprajzi és népművészeti kutatóknak és a népi építészet tisztelőinek.

Közismert, hogy a század első évei rajzolják ki a korszak magyar szellemi-művészeti életének csúcspontját. Egyes új folyóiratok építészeti csoportosulásokat is jeleznek. Megindítják a „Ház" c. eléggé exkluzív szemlét, mely négy esztendeig tartva magát, saját szempontú szelekciója alapján, egyedi megjelenésű épületeket, terveket és gondolatokat, valamint építészeti grafikákat közölt igen artisztikus formában. Megindul a „Magyar Építőművészet" c. szakfolyóirat, mely 1907—1918-ig folyamatosan, majd 1944-ig szakadozott évfolyamokban informálja a szakmát, főként csak épületekről és alkotókról. Ha úgy tetszik, nevében mind a mai napig él, és így egy kis jóindulattal azt is írhatjuk, hogy a már jelentős 75. jubiláris évet fejeztük be előző számunkkal. Szerkesztői 1903—1907 között „Magyar Pályázatok" címen jelentkeztek. A hivatalos építészet szó-, illetve képcsöve volt; az eklekticizmus, majd a neobarokk sokáig éreztette hatását lapjain. S hogy ezen évek széles spektrumát érzékeltessük, az építészképzést kísérő, humoros, de a szakmai közéletben is szerepet játszó 1905-ben megindított „Megfagyott Muzsikus" is említést érdemel.

Az első világháború, különösen annak egyre reménytelenebbé váló második szakasza az építészet és a szakmai közélet fokozatos bénulását hozza, s ez a szakmai sajtóban is jelentkezik. Talán itt térhetünk vissza a Mérnök és Építészegylet Közlönyéhez. Ennek rendszeres és érdekes rovata az egyes szakosztályi ülésekről és a nagyválasztmány üléseiről szóló tömör tudósítások sora. Érzékeny és iskolázott szemlélet ezeken a szakmai híreken szinte letapogathatja az ország és ezen belül a mérnöki szakágak kóros elváltozásait, tragikus csonkulását, érzékelheti a kibontakozást kereső nehézkes mozdulatokat. Az egész szakmatörténetünkre érvényes az a rezignált megállapítás, hogy évtizedeken át hurcolunk megoldatlan építészeti, szervezeti, érdekvédelmi, oktatási problémákat, s ezek időről időre fel-felbukkanva örökösen csupán javaslatok és viták tárgyai. Érdekes e szempontból két kiemelés a forradalmak időszakából.

„Az építészeti szakosztály ülése 1919. március 31-én. Elnök: Somló Emil, jegyző: Gyenes Lajos. Jelen volt 65 tag. Elnök bejelenti, hogy a Magyar Mérnök- és Építész Egylet elnöksége tisztelgett a tanácsköztársaság elnökénél, Garbai Sándornál és a kar szolgálatait felajánlotta. Garbai elnök kijelentette, hogy a magyar mérnököket és építészeket az új rendszer fokozottabb mértékben fogja igénybe venni, működésüknek nagy fontosságot tulajdonít és ilyen mértékben szándékozik azt jutalmazni is. Jelenti továbbá az elnök, hogy a Magyar Mérnök- és Építész Egylet ezentúl csak mint tudományos és művészeti egyesület működik, míg a mérnökség gazdasági érdekeit ezentúl az Alkalmazott Mérnökök Országos Szövetsége lesz hivatva képviselni, így hát a szakosztály ülésein ezentúl csak tudományos és művészeti kérdések tárgyalhatók. A szakosztály a bejelentést tudomásul veszi."

Az építészeti szakosztály 1919. április 18-án tartott ülésén elnök Somló Emil, jegyző: Gyenes Lajos. Jelen vannak feltűnően nagy számban: 120 tag és vendég. Jegyzőkönyv-hitelesítők: Ligeti Pál és Medgyaszay István. *„Elnök üdvözli Vágó József-et, a szakosztály tagját, abból az alkalomból, hogy a kormány az építészeti direktórium elnökévé nevezte ki és felkéri, hogy tájékoztassa a szakosztályt az építészek helyzetéről, az új, kommunista társadalomban."* Vágó József: *„...Az építészeknek nincs okuk félelemre, azoknak sem, akik ez ideig nem helyezkedtek el, mert mindenki meg fogja a kommun-államban azt a helyét találni, ahol építészeti képességei a legjobban lesznek kihasználhatók. Nem fog bekövetkezni a jövőben, hogy az építész munkaidejének a felét munkakereséssel tölti el. Munkával mindenki el lesz látva. Minden városnak, mezővárosnak, nagyközségnek és falunak meglesz a maga műszaki embere, építésze, így azok a vandalizmusok, melyeket a múltban a vidék a nemtudás következtében elkövetett, meg fognak szűnni. A tudás az, ami a jövőben számításba fog jönni, tekintet nélkül arra, hogy az illető okleveles, vagy oklevél nélküli. Valószínűleg minden építész tudásának és kvalitásának arányában fixfizetéses alkalmazottja lesz az országnak..."*

Az I. világháborút, a forradalmakat és ellenforradalmat a lassú konszolidáció időszaka követi, mely az általános világgazdasági válság évein fordul át egy differenciáltabb, s végül egy ellentmondásosabb korszakba.

Az 1920-as években a continuo-t ismét a Mérnök- és Építész Egylet Közlönye képviseli. Az építészet ugyan kissé a háttérben marad, hiszen a képes anyag vajmi kevés, s a mérnöki tudományok részletes technikai információi is terhelik. A már említett „Magyar Építőművészet" viszont magára talál újult szerkesztő bizottságával, ismét vállalva a ráeső részt a magyar építészet ügyéből. 1925-ben megindul a „Magyar Művészet" c. képes, igen igé-

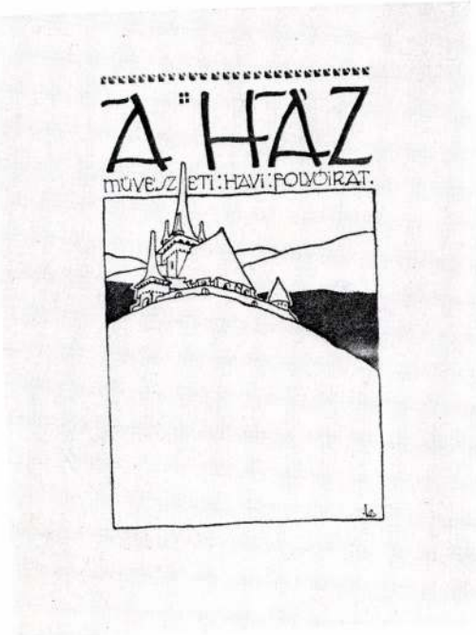

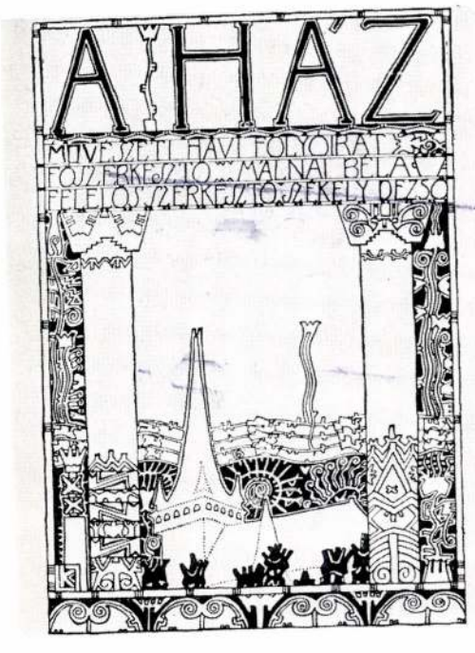

nyesen szerkesztett folyóirat is, mely szintén foglalkozik építészettel bár inkább a történeti oldalával, vagy csak igen kiemelkedő modern példákkal, életművekkel. A kivitelezés ismét megélénkülő területéről indul azután az a folyóirat-kezdeményezés, mely modern építészetünknek nemcsak inspirálója, hanem visszatekintve büszkesége is lett. A „Vállalkozók Lapja" utódjaként és kiadásában „Tér és Forma" címen új szemléletű folyóirat indult az 1927/28. év fordulóján. Szerkesztői már igen korán felfigyeltek az elhaló szecesszió és az újra fejét felütő neoklasszicisztikus építészetet végleg letörlő tárgyilagos építészetre, mely a német nyelvterületen, a századforduló első ilyen hullámát szem előtt tartva, magát „Neue Sachlichkeit"-nek nevezte. A „Tér és Forma" húsz esztendőn keresztül tartotta magát, s a nagyívű kezdeményezés még megépíti pillérét a világháború szakadékának innenső partján; s csak 1948-ban szűnt meg. Az 1930-as évek az európai avantgarde architektúra kibontakozása idején egyértelműen mellette foglalt állást; a magyar CIAM és CIRPAC folyóiratának tekinthető. Nagy látókörű, művelt szerkesztője, Borbiró Virgil mindig tudott figyelni a legfrissebb külföldi érdekességekre és érzékenyen reagált a hazai visszásságokra is. A lap avantgarde szellemisége, szerkesztőinek, munkatársainak polgári radikális vagy szociáldemokrata beállítottságával szorosan összefügg. Nem volt nagy példányszámú folyóirat, csak a szűkebb szakma, s magasabb szellemi-művészeti kör ismerte, olvasta. Akkori szerepét, jelentőségét ma kissé idealizáljuk, hiszen a szélesebb társadalom akkor sem érdeklődött az építészet dolgai iránt. Annyi bizonyos, hogy amiképpen a harmincas évek magyar építészetének néhány kiemelkedő értéke az európai mezőnyben is megállta a helyét, úgy ez a folyóirat is — tartalmával, megjelenésével egyaránt — beilleszkedett a korabeli avantgarde lapok sorába. Szellemi különállását végig megőrizte, csak az 1940-es években, a modern építészet hazai teljes érvényű kibontakozása idején mosódott ez el kissé. A „Magyar Építőművészet" kommerszebb, vagy a néhány évet élt „Perspektíva" (1934—) zsúfoltabb szerkesztésével szemben, kiemelő, koncentráló szemlélete különösen értékelhető. A „Tér és Forma" hasábjain a diszkrimináló rendelkezések dacára megjelentek a háttérbe szorított építészek munkái s a haladó szocialista képzőművészet alkotói éppúgy, mint, bár kissé rejtve, egy új demokratikusabb Magyarország felépítésének gondolatai is. Míg a „Tér és Forma" egy különösen ellentmondásos háborús időszakban (1942—43) az „urbánus" jelzővel illetett szellemi tábor építészeti orgánuma volt, a Magyar Mérnök és Építész Egylet negyedévi megjelenéssel külön folyóiratot is indított „Építészet" címmel (1941—1944). Ez utóbb egyértelműen retrográd, nemzetieskedő szemléletűnek soroltatott be, de ezen évek különös belső (politikai—szellemi) mozgását ma már elfogulatlanabbul vizsgálva, nem vitatható el tőle egy a népi írók által képviselt irányzat, az ún. „harmadik út" sugalmazása, építészeti képviselete. S ha már itt tartunk, egy mondatot megérdemel a „Hajlék" c. szemle egyetlen füzete, mely a magyar építészetről olyan írók nézeteit közvetítette, mint Veres Péter, Féja Géza, Németh László, Karácsony Sándor — 1944-ben. És innen már igazán sűrítve:

1944 és a következő év nagy építészeti pusztulása után rövid ocsúdás, s már 1946 elején jelentkeznek az építészeti szerkesztők. Ismét egy mozgalmas, belső erőktől feszülő, ellentmondásos, rövidebb időszak következik. Az ún. koalíció — háromesztendős — időszaka ez, melynek felszínén, a mélyben már készülődő fordulat dacára, még a pluralitásban tetszeleg a politikai, szellemi élet. Az építészeti szaksajtót is két csoport támogatja. Újra megjelenik a „Tér és Forma", mellette pedig egy új szakmai — politikai — érdekközösség fóruma, az „Új Építészet". A kivitelezés is elkülönül az azóta is élő „Magyar Építőipar" c. folyóirattal. Az építőipar döntővé váló szavát a „fordulat éve" után jól jelzi a megszűnő „Tér és Forma" és az „Új Építészet" nyomán egy ismét új csoportosulás kezén induló folyóirat, melynek első száma „Építészet-Építés" (1949) majd „Építés-Építészet" címen jelenik meg, s láttat néhány testesebb füzetet. Így érünk el ahhoz a korszakhoz, melynek kezdetét már említettük. Az 1951 októberi kongresszusához, az ún. építészeti vita nyomán megalakuló új célokat kitűző, ismét kifejezetten művészeti szövetséghez. (MÉSZ) és ennek hivatalos orgánumához a „Magyar Építőművészet"-hez. E lap érzékelhető tartalmi, formai változása csak 1957-ben jelentkezik. Fokozatos javításokkal, változásokkal mind a mai napig él, szerkesztésében mi is részesek vagyunk. Ennek objektív értékelése, esetleg korszakainak kijelölése, másokra vár.

Rövid és vázlatos visszatekintésünk inkább a régi időktől adott konkrétebb, idézetes ízelítőt, mintegy állóképek felvillantásával. Sürgős feladatunk, hogy a ma még élő idősebb nemzedék tagjait mielőbb megvallassuk mindarról, ami a harmincas és főképpen a negyvenes, ötvenes években az építészeti sajtó alakulását, fejlődését illeti.

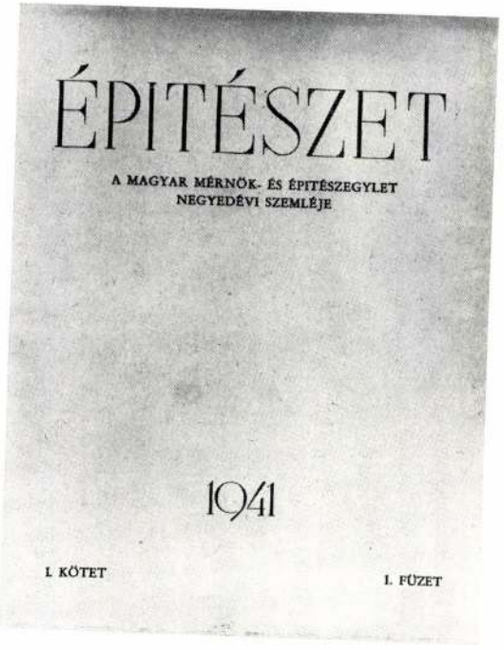

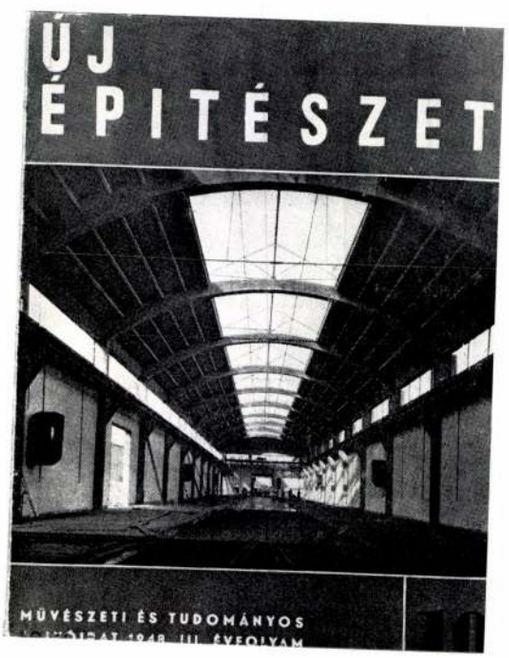

A fiatal kutatóknak, érdeklődőknek a magyar építészeti sajtó hosszú évszázada valóságos kincsesbánya, melynek értékes rétegei alapos és fáradságos munkával közelíthetőek csak meg. Ami nehézzé teszi a munkát, az az információk szétszórtsága. Hogy építészetünkről, építészeti közgondolkodásunkról, kritikai életünkről a jövőben reálisabb képet rajzolhassunk, ahhoz türelmes kutatómunkára van szükség. Nemcsak a nagy folyóiratok régi köteteit kell megvallatni, hanem bizony a kivitelezés, a szakmai érdekvédelem és a kapcsolódó művészeti szakterületek, sőt a napi sajtó híradásait, orgánumait is. Néha fontos gondolatok egészen helyi, vagy interdiszciplináris közlönyökben, néha politikai, „nemzetvédelmi", társadalompolitikai, irodalmi közlönyökben jelentek meg a szerzők beállítottsága és személyi kapcsolatai szerint. Hogy mi a fontos, azt a történelem adott szakaszának tanulmányozása és elfogulatlan megítélése nélkül nem tudhatjuk meg. Így a munkát párhuzamosan kell folytatni. Gondosan kutatni az elmúlt száz esztendő hazai gazdasági, politikai történetét, társadalmi és szellemi viszonyait, s ebben a keretben vizsgálni, ebbe tükörbe tartani az adott kor, építészeti eredményeit és gondolatait.

Talán ez a figyelmeztető megemlékezés serkentőleg hat egy részletezettebb kép későbbi megrajzolására.

Nagy Elemér

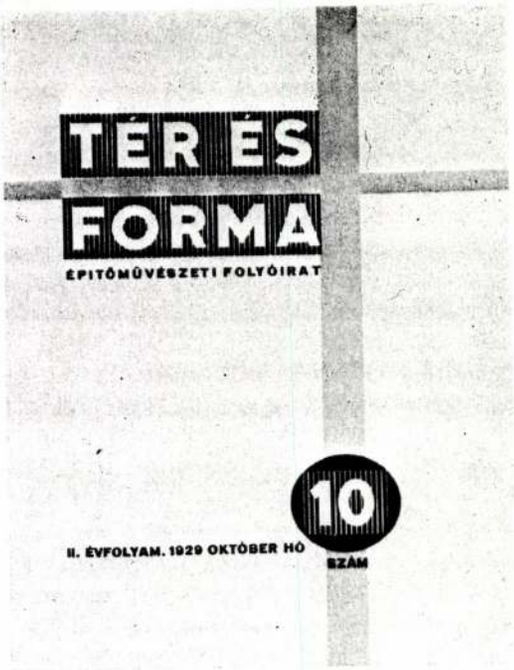

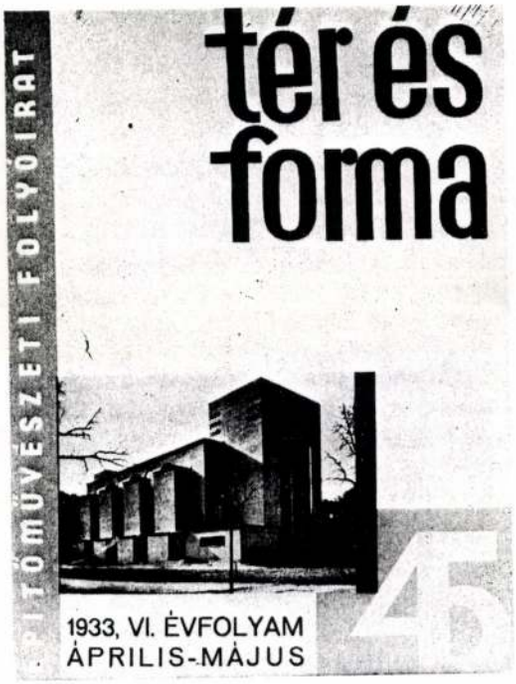

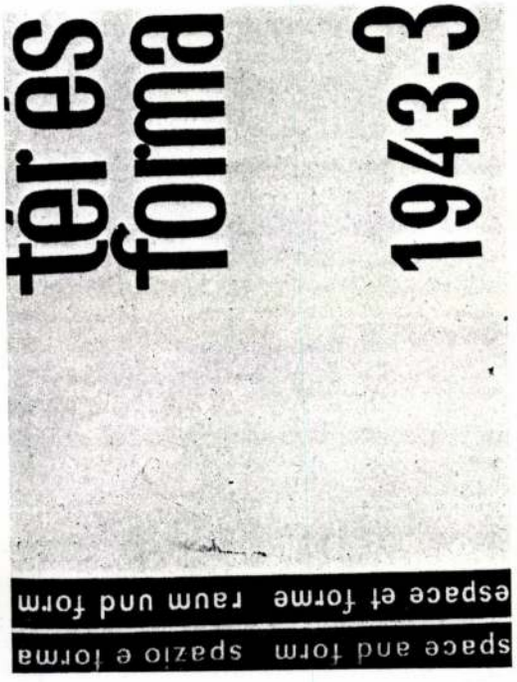

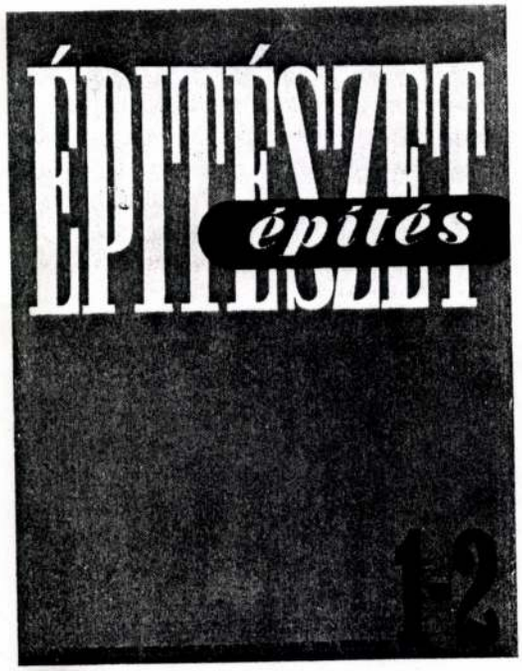

Ney Béla, építész

Nagy Elemér: Gondolatok építészeti sajtónk hosszú. 11–15
évszázadáról

Magyar
Építőművészet Br. 1988 83/1

NEY Béla épitész

Ybl Miklós épitész 1814-1891 : A Hild-Ybl Alapitvány kiállitása a BTM-ben 1991/1992 [katalógus] Bp. : Hild-Ybl Alapitvány, 1991

42.p. + 199,236,247-248.

Hauszmann A. visszaemlékezése a Magyar Mérnök és Épitész Egylet megalakulására - itt említi nevét, mint aki a törzshöz tartozott.

Ney Béla 27, 76, 136 építész
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991

NEY Béla építész

GÁBOR Eszter: Még Ismét a Wechselmann villáról.
= Ars Hungarica, 1992.1. 84.

ertem már, mert később ugy

ye emlékszem erre. Akkor a

lta, és aztán a Beckék sok

tőt láttunk, ami most Képző

Szabad Szakszervezet volt,

ogányék csinálhatták, meg

párt rendezett egy kiállit

Fővárosi Képtárban, az pél

kem. Na most ott voltak ab

ól értetődően jött, szóval

t föl, egyáltalán ez a kés

jutott ugy el hozzánk. Me

jutott hozzám a Bernáth n

provencei szélmalomról. Bizony könny gyűlik a szemünkbe, ha olvassuk, de ez ellágyulásunk nem akadályozza meg, hogy hatalmas modern malomiparunk egyik fő büszkeségünket ne képezze. A dübörgő élet keresztülgázol tradiciókon és sajnos — ezzel együtt — érző embereken, s a nagyobb tömegnek nagyobb javáért sokszor kell a kisebb résznek áldozatot hozni. Ily áldozatot kell hozni véleményem szerint a ma építőmestereinek azzal, hogy mesterségüknek a tradicionális keretben való folytatása helyett más alapon kell az építőipari termelésben elhelyezkedniök.

A teljesség kedvéért ki kellene még terjednem az építő ipar kisipari vagy nagyipari jellegének kérdésére. E kérdés eldöntéséhez az 1884. XVII. t.-c.-nek természetesen semmi köze, s szomorú is volna, ha vizsgálódásainkat mindig csak a törvény §-ai szempontjából szabadna végezni, s kifejezéseinket csak annak sokszor éppen nem szerencsés szótárából volnánk kénytelenek válogatni.

Nézetem szerint az építő ipar kis- vagy nagyipari jellegét nem határozza meg, hogy „egy“ vállalkozó épít-e sok házat, vagy „sok“ vállalkozó sokat vagy keveset, hanem tisztán és egyedül az építkezés menetének módszere vagyis a munka megfelelő organizálása. E kérdéssel azonban e helyen nem tartom érdemesnek bővebben foglalkozni egyrészt azért, mert azt hiszem, hogy olvasóimnak legalább is nagy többsége megértette, amit kiakartam szavaimmal fejezni, másrészt, mert a szavak többé-kevésbbé önkényes magyarázatára mindkét félnek teljes joga lévén az ilyen kontroverzia eredményes nem is lehet.

Készséggel koncedálom, hogy az építőmesterek is „sóvárogva várják az időt“, amikor az építő ipart nagyiparilag üzhetik. A sarkalatos különbség azonban ott van, hogy én nem igen tartom valószínűnek, hogy csak a fizikai személy építőipari jogosultságának álláspontjára helyezkedve, az építőmestereknek ez az óhaja valóra váljék, mert sem maguk a megfelelő tőkével nem rendelkeznek, sem a mai társadalmi és gazdasági viszonyok miatt a megfelelő hitelt megszerezni nem lesznek képesek, már pedig tőke nélkül ebbeli vágyuk — sajnos — bizonyára csak pium desiderium marad. Azt hiszem, a valuták lázas hullámzásait figyelve, birálóm sem táplál túlságos reményeket ez irányban. Másrészt bírálóm egész cikkének tendenciája is odairányul, — s tapasztalatom szerint ez azonos az építőmesterek általános törekvésével — hogy a részvénytársaságokat, melyek véleményem szerint ma egyedül képesek a megfelelő anyagi erőt koncentrálni és a gazdasági élet mai sűrű egymásutánban fellépő kriziseinek ellentállani, az építőmesterség működési köréről kiszorítsák.

Ha pedig helyes, vagy csak valószínű is az a fenti véleményem, hogy az építőmesterek a reális eshetőségek szemelőtt tartásával az építő ipar nagyipari üzemben való működtetését egyénileg nem tudják megvalósítani, s helyes az a megállapításom, hogy ugyanők a részvénytársaságok építőipari működését ellenzik, akkor ezen egyszerű syllogismus fenti premissáiból Stuart-Millből merített legjobb tudásom szerint más következtetést levonni ma sem tudok, mint aminőt tisztelt bírálóm nem épen hízelgően abszurdnak nevezett. Hogy jogal-e, azt az objektív olvasók bírálatára bízom. *Fodor Sándor.*

A Gschwindt-féle szeszgyár r.-t. budafoki építkezése.

Nagyszabású, mintegy 15 millóra rúgó magánépítkezésről óhajtunk beszámolni, melyet a közismert *Gschwindt-féle szesz-, élesztő-, likőr- és rumgyár részvénytársaság* óriási áldozatokkal hozott létre budafoki telepén. A régi, immár részben elavult épületeket és berendezéseket teljesen modern, a legújabb üzemterveknek megfelelő kivitelben alakíttatták át, úgy hogy nemcsak Csonka-Magyarországnak, de egész Középeurópának ma a Gschwindt-féle gyár egyik legnagyobb és legmodernebb élesztőgyára. A hatalmas gyártelep kiépítése és modernizálása a részvénytársaság agilis és széles látókörű elnöke s egyszersmind vezérigazgatójának, *Gschwindt* Ernőnek érdeme, aki a külföldi hasonló gyárak mintájára, de sok nagyszerű újítással is létrehozta ezt a hatalmas telepet, mely bennünket, építéssel foglalkozó szakembereket, azért érdekel főként, mert példát látunk itt statuálva arra nézve, *hogy ma is igenis lehet építkezni.* Ha gyártelepeink példát vennének a *Gschwindt*-féle részvénytársaságtól és üzemeiket haladéktalanul a szükséghez mérten kiépítenék, úgy az építő ipar hosszú ideig el lenne látva munkával. *Ma a gyárépítkezések kora van,* mert egyedül ezek az üzemek képesek ma is rentabilis befektetéseket eszközölni. Sajnos, nálunk az emberek nem ébrednek öntudatra és mindenki vár s ha az építkezés egyszer megindul, úgy viszont oly sok lesz a munkaalkalom, hogy emiatt lesz drága az építkezés. A *Gschwindt*-féle építkezés a legjobb időben történt, ami a vezetők bölcs előrelátásáról tanúskodik.

Az építkezések terveit *Szabó* Jenő és *Miakich* Károly műépítészek készítették és pedig kiváló sikerrel úgy az épületek beosztása, mint a külső homlokzatkiképzés megoldása körül. Az építkezés művezetését maga *Miakich* Károly végezte, aki hosszabb külföldi tanulmányutat végzett e célból. Az épület a modern szociálpolitikai követelményekkel bőven el van látva. Munkás- és tisztviselőlakások parkirozott kerttel, mosdó- és fürdőhelyiségek, étkezdék stb. állanak a telepen a munkások és tisztviselők rendelkezésére. Mindegyik családnak külön vasbetonrendszerű disznóólja van. Van külön villanytelep, vízvezeték, tűzőrség stb. A gépészeti szerelő munkálatok terveit *Schön* Árpád főmérnök készítette. A kőműves- és betonmunkák vállalkozója *Szuchy* János volt, aki mindent elsőrendű békebeli minőségben készített el, az ácsmunkákat *Trautmann* Rezső és fiai cég készítette kifogástalan kivitelben, az egészségügyi berendezések, a nagyszabású csatorna- és vízvezetéki, valamint az összes bádogos munkákat ifj. *Fort* Oszkár mérnök vállalata teljesítette. A másfélmillió értékben készült mázoló munkákat a közismert *Fischer* és *Hartmann* cég, a belső berendezéseket és felszereléseket a *Láng* gyár készítette. A szobafestő munkával *Riczek* Lőrinc remekelt. A nagyszabású villanyszerelési munkákat *Benesch* Ferenc és *Berger* Nándor cég végezte. A hatalmas, körülbelül 12 méter széles kapuzatokat és egyéb vas- és lakatosszerkezeti munkákat *Kollerich* Pál és fia és *Körber* Henrik vasszerkezeti gyár készítette. A facement-, szigetelőmunkákat *Biehn* János és *Helvey* Tivadar, az asztalos munkákat *Roessler* és *Terlanday*, részben *Hencz* Kálmán, a burkolatokat *Cristofoly* Vince cég készítette kitűnő kivitelben. A mintegy két millió értékű kövező munkát *Krausz* és *Graviser*, részben pedig *Zech* Károly, a műkőmunkát a *Budapesti kőgyár*, az üveges munkát *Gál* Lajos cég készítette. Egy különleges elrendezésű hídmérleg és több vasúti mérleg *Chember* I. cég munkája.

Az egész telep összhangzatos képét az idefogott ábra tárja olvasóink elé.

KÖZGAZDASÁG

A M. Á. V. építkezései. A M. A. V. is hozzájárult a lakásínség enyhítéséhez, amennyiben 493 lakást építtetett a közelmultban s így ugyanannyi vasutascsaládot helyezett el, amely családok egyébként szintén a lakáshivatalt terhelték volna kérelmeikkel.

A M. Á. V. a háború befejezése után kezdte meg építkezéseit. Az Istvántelki főműhely területén két darab kétemeletes házat építtetett 38 lakással. A Gyáli-úton négy kétemeletes és egy háromemeletes házat építtetett összesen 157 lakással. Megjegyzendő, hogy ezek mind békebeli konstrukciók szerint épültek, tehát nem szükséglakások. A Podmaniczky-utca 83—93. szám alatt ötemeletes tisztviselő-bérház épül 123 lakással. Ez novemberre lesz készen, úgy hogy télre már beköltözhetővé válik. Bizonyos mennyiségű — bár nem jelentős — lakás ezáltal is felszabadul.

Ezenkívül építtetett a M. Á. V. a Tatai-úton 17 földszintes házat 24 lakással, a Hajcsár-úton 23 földszintes házat 46 lakással. A fővárosi építkezéseken kívül vidéken is folytak építkezések.

kának kicsiny eszközeit, legcélszerűbb szerszámait is elkészíteni, föltéve, hogy az államhatalom a technikai kutatásokat olyan mértékben istápolja, ahogyan a világháborúban tette. A különbség mindenesetre az lesz, hogy az e célra kiadandó költségekből a hasznot még a mai generáció is élvezni fogja.

Technikánk teljesítőképessége s megfelelő fejlesztése egyenesen életkérdés reánk. Gazdasági és szellemi jövőnket a tudományos technika befolyásolja.

Éppen ezért a technikai tudományokat ápoló technikai főiskolákra különösen felelősségteljes feladat vár.

Ugyanezek a gondolatok, talán még fokozottabb mértékben, foglalkoztatják a németeket, akik széles körben tárgyalják a technikai főiskolák oktatásának korszerű reformját. (Folytatjuk.)

Válasz az „Építő ipar, mint nagyipar" című cikkre. (Vége.)

Őszintén megvallom, én a mai eltolódott vagyoni viszonyok mellett s egyéb társadalmi bajok miatt az építő ipar jövőjét teljesen kilátástalannak tartom, ha jogi személyek eltiltatnak annak űzésétől. Ma az építő ipar lendületbe hozatala csak rendkívül nagy tőke megmozgatása mellett lehetséges, de e tőke egyszersmind biztosítva akarja látni nemcsak saját állagát, hanem annak gyümölcsét is. Birálóm a tőkét egyedül a hitelnyujtás szerepére akarná szorítani. Tegyük fel, hogy ha a nálunk a vállalkozásra egyáltalában hajlandónak mutatkozó tőke e megoldási módba bele is menne, ezt nézetem szerint csak oly nehéz feltételek mellett tenné, hogy azt sem a ritka holló gyanánt jelentkező építtető, sem az általában vagyontalan, e tekintetben tehát semmi garanciát nem nyujtó építőiparos ki nem bírná. Hazafias és szociális szempontból egyedül helyes politika csak az, ha a tőkét az építési vállalkozástól nem elriasztjuk, hanem ellenkezőleg abba belecsábítjuk.

Hogy pedig a tisztességtelen kezekben levő tőke ne érvényesülhessen és ne uzsoráskodhassék, tessék propagandát csinálni amellett, hogy a búza ára ne szalmazsákokba vándoroljon, vagy bridge-partiekon ússzék el, hanem gyümölcsöző építőipari vállalkozásokra fordíttassék. Ha az építőmesterek ezt a magyar csodát végrehajtották, akkor be fogják látni nemcsak azt, hogy nincs szükség az 1884 : XVII. t.-c. 10. § *g.* oly értelmezésére, amelyet most adnak neki, hanem azt is, hogy mai felfogásuk még akadályul is szolgálna úgy a tőke megmozgatásánál, mint annak legcélirányosabb felhasználásánál.

Téves az a felfogás is, mintha az építő ipar gyakorlásának eme különleges védelmére a kontármunka megakadályozása végett volna szükség. A köz szempontjából egyedül az a fontos, hogy a munka szakképzett és felelős személy felügyelete és utasításai szerint hajtassék végre. A lényeg nem az, hogy ez a felelős szakértő valamely vállalat fizetett alkalmazottja-e, vagy pedig önálló vállalkozó, hanem az, hogy a felelős szakértő tisztességes és lelkiismeretes ember legyen. Vagyis, mint azt jelen válaszom elején is kifejtettem, egyedül erkölcsi motivumok, nem pedig a kereseti mód formái a mértékadók. A becsületes orvos lelkiismeretesen gyógyít, akár fizetett alkalmazottja valamely köz- vagy magánkórháznak, akár pedig önálló. A becsületes mérnök helyesen számít és tervez, akár alkalmazottja egy vállalatnak, akár saját irodája van. A becsületes jogász igazságos, mint az állam fizetett bírája, s lelkiismeretes, mint ügyvéd. Ugyanez áll a negativumokra. Mért volna egyedül az építőmesteri tevékenység olyan, hogy csak mint önálló vállalkozó tud lelkiismeretes munkát végezni? Természetes, hogy az építőmesteri tevékenység védelemre szorul, de csak oly mértékben és keretben, mint a többi életpályák, mint az orvosé, a mérnöké, a jogászé és minden egyéb, ész és törvényszerűen képesítéshez kötött pályáé.

Magam a legnagyobb objektivitással és elmélyedéssel igyekeztem megérteni az építőmesterség speciális az összes többi életpályáktól elütő természetét, illetve azt a törekvést, amely részére ily kivételes helyzetet akar biztosítani, s kénytelen vagyok megvallani, hogy abban semmi oly kritériumot felfedezni nem tudtam, mely e törekvést előttem igazolná. Hogy e törekvés általában megvan, annak magyarázatát is egyedül egy „név" örököseinek az ősi, tiszteletreméltó tradiciókhoz való ragaszkodásában találom. Pedig a helyzet e részben is tulajdonképpen az, hogy a régi „építőmester" a szociológia törvényei szerint differenciálódott: a kis hidacskákat összeeszkábáló építőmesterből lett századok folyamán a Dunát egy hatalmas ívvel átfogó „mérnök", a magasabb tudományos és művészi készséggel rendelkező építőmester, meg akarván különböztetni magát szerényebb képességű társaitól, egy rossz ízlésű korban felvette az „építész" nevet, s míg e kettő a régi név elhagyása mellett egyúttal a mult kiváltságaira való sóvárgását elvesztette, addig a mai építőmester a régi név öröklése folytán egyúttal a régi szép aranykor örökösének tekinti magát. Alig volt rám szépirodalmi mű oly hatással, mint Daudet bájos elbeszélése egy

---

dők, különösen az építészek között és napról-napra hangosabban nyilatkozott az óhajtás, olyan, *rövidebb időközökben* megjelenő lap iránt, amely különösen az *építészet*, s annak *gyakorlati* és az *iparral kapcsolatos érdekeit* jobban fölkarolná, semmint azt a M. Mérnök-Építészegyleti Közlöny — szigorúbban tudományos alapon állva — tehette.

Az 1876-ik év folyamán végre annyira megérett a vitatott eszme, hogy konkrét tervben nyerhetett kifejezést, amennyiben az építészek és technikusok legkiválóbbjaival és néhány lelkes iparossal társaságba állottunk és *műszaki magyar hetilap alapítását határoztuk* el, rászánva magunkat, hogy a *kísérletet anyagi áldozatok árán is* megtesszük.

Így született meg az *Építési Ipar*, ma *Építő Ipar — Építő Művészet*, amelynek legelső száma 1877. január 7-én látott napvilágot, melynek szerkesztésével az alapítók engem bíztakmeg.

Az alapító kiadótulajdonosok — az *ősalapítók* — névsora a következő: Ambrozovics Béla, Amon József, Bobula János, Bukovics Gyula, Feszty Adolf, Freund Vilmos, Hauszmann Alajos, Hieronymi Károly, Hofhauser Lajos, Kauser János, Kund Endre, Langenfeld Frigyes, Lechner Lajos, Neuschloss J. fiai, Pártos Gyula, Pucher József, Schlick Béla, Slavek Vince, Steindl Imre, Tolnay Lajos, Weber Antal, Ybl Miklós és Zellerin Mátyás.

És megindult a munka, leküzdve a kisebb-nagyobb (nem ritkán komolyan nagy) nehézségeket, amelyek, különösen a „szalmatűz" ellobbanása után, fölmerültek; mert valóban sok nehézség állta útját a föladat megoldásának és pedig *annál inkább*, mert *nem külső sikerek*, még kevésbbé *anyagi érdek* vezette az alapítókat és a lap munkásait, hanem *hazafiság* és igaz *szak-szeretet*. Sok éven át volt szükséges az áldozatkészségre, amely nem riadt vissza az áldozatok *meghozásától* úgy, hogy az alapító-tulajdonosok hosszú időn át nem kis összegekkel járultak tényleg hozzá a mutatkozó évi hiányok utólagos födözéséhez, mígnem utóbb mégis sikerült annyira megerősödni, hogy a bevételek és kiadások közt az *egyensúlyt* — de csakis az egyensúlyt — megtartani lehetett.

De a tulajdonképpeni főnehézség még sem ebben rejlett, erre az érdeklődők legtöbbje komolyan elkészült, s csak egyesek éreztek miatta csalódást, akik aztán az alapítók társaságából előbb vagy utóbb ki is váltak. — Az igazi nehézség abban feküdt, hogy a magyar műszaki irodalomnak nem volt még *író-közönsége* s hogy ma már mégis van, ez oly eredmény, amelyhez az *Építő Ipar* valóban nem csekély mértékben járult. *Ez a lap kezdte s aztán segítette fölnevelni* — bátran állíthatjuk — *az első magyar műszaki író-nemzedéket.*

A *technikus*, már foglalkozása természeténél és többnyire túlos elfoglaltságánál fogva, *általában* sem tartozik azok közé, akik gondolataikat a *toll* eszközével szokták és szeretik közölni; az ő munkatere a *gyakorlati tett* mezeje és kifejező eszköze a *rajz*; a *magyar* technikus meg éppen nehezen bírható rá a tollforgatásra, még ma is, hát még akkor, amikor legtöbbje tanulmányait *idegen nyelvű főiskolákon* végezvén, *idegen nyelvű irodalmak* emlőiről vette képzettsége táplálékát, s a szerfölött *hiányos magyar műnyelvvel* való küzdelem még inkább megnehezítette azt, hogy a szakirodalom művelőinek a sorába álljon.

Mennyi próbálkozás, mennyi balsiker, mennyi elkeseredés emléke fűződik amaz idők küzdelmeihez és hogy az elkedvetelenedés végzetessé nem lett, az csakis az alapítók és munkatársak szívós munkakedvének és az ügy iránti lelkesedésének köszönhető.

Hogy az *Építő Ipar* valóban utat tört és hogy a kísérlet nem maradt meddő, annak leggyakorlatibb bizonyítéka, a magyar műszaki irodalom tagadhatatlan föllendülése, bizonyítéka a számos, azóta keletkezett szaklap, úgy, hogy az *Építő Ipar*, ma már *Építő Ipar — Építő Művészet* nem egyedül áll többé, hanem a technikai működés szinte valamennyi külön ágazatát külön-külön lap vagy folyóirat képviseli már.

Az *Építő Ipar szerkesztősége* azon időkben a következő tagokból állt: *felelős szerkesztő: Neÿ Béla; főmunkatárs: Révész Samu;* az *építészi* rovat előadója: *Kovrig Tivadar;* az *építő-* és *műipari* rovat előadója: *Palóczi Antal;* a *mérnöki* rovat előadója: *Szerdahelyi Ágost;* az *egyesületi* rovaté: *Mihályfi József;* a *fővárosi* rovaté: *Herein Károly;* az *„üzleti részt"* pedig *Budai Béla* szerkesztette. (Folytatjuk.)

XLV. ÉVFOLYAM 37—38. SZÁM 1921. OKTÓBER 15.

ÉPITŐ IPAR ÉPITŐ MŰVÉSZET

A BUDAPESTI ÉPÍTŐIPARI SZAKMÁK IPARTESTULETEI, A HADVISELT MÉRNÖKÖK, ÉPÍTÉSZEK ÉS MŰSZAKI TISZTEK NEMZETI SZÖVETSÉGE, A MAGYARORSZÁGI ÉPÍTÉSI ANYAGKERESKEDŐK SZÖVETSÉGE, A BUDAPESTI ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE, AZ ÉPÍTŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG, A VÁROSI MÉRNÖKÖK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK HIVATALOS LAPJA.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: EGY ÉVRE 120 K. EGY SZÁM 6 K.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., HORTHY-MIKLÓS-ÚT 15c, V/38. TELEFON: JÓZSEF 132—95.

Zelovich Kornél Rector Magnificus megnyitó beszéde az 1921/22. tanévről.

Tisztelt Műegyetemi Közgyűlés!

Mély hódolattal üdvözöljük a főméltóságú Kormányzó Úr képviseletében megjelent vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr őnagyméltóságát.

Közgyűlésünket ünnepélyessé tette Őfőméltóságának ez a kitüntetése.

Kérjük őexcellenciáját, tolmácsolja Őfőméltóságánál a Kir. József-Műegyetem hálás köszönetét.

Tisztelettel és hálás szívvel köszöntjük József Ferenc dr. főherceg Őfenségét, aki a fenséges család tradicióihoz híven megtiszteli megnyitó közgyűlésünket.

Szívélyesen üdvözöljük a magas kormány és a székesfőváros kiküldötteit, a Magyar Tudományos Akadémia, a Szent-István Akadémia, valamint a testvéregyetemek képviselőit, közéletünk kiváló jeleseit és összes vendégeinket.

Tisztelt Műegyetemi Közgyűlés!

Ötven esztendővel ezelőtt, az 1871/72. tanévben kezdte meg a Kir. József-Műegyetem, egyetemi rangra emelve, mint a technikai tudományoknak egyeteme, azt a pályafutását, amely Magyarország határain túl is elismerést szerzett neki.

Ezen a nevezetes évfordulón, ha visszagondolok azokra a nevekre: *Stoczek* Józsefre, *Szily* Kálmánra, *Lipthay* Sándorra, *König* Gyulára, *Wartha* Vincére stb., akik ennek az intézetnek vezetői voltak, mély megilletődéssel foglalom el műegyetemünk rektori székét.

Mindenekelőtt benső hálámat fejezem ki egyfelől szeretett tanártársaimnak azért a kitüntető bizalomért, amellyel a rektori tisztet erre a tanévre reám ruházták, másfelől mély köszönetet mondok a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úrnak, aki kegyes volt tiszttársaimmal együtt rektori, illetőleg dékáni állásainkban megerősíteni.

Rajta leszünk, hogy ennek a bizalomnak meg is feleljünk.

Kedves kötelességem a t. közgyűlés színe előtt is megköszönni elődömnek, a mechanikai technológia tudós tanárának, azt a fáradhatatlan jóindulatú munkásságát, amelyet műegyetemünk érdekében, az elmult tanév folyamán, olyan önzetlenül fejtett ki.

Az a mérhetetlen csapás, amely hitvesének eltávozásával lelkén mély sebet ütött, műegyetemünknek is nagy szomorúságot okozott.

Az elköltözöttnek aranyos jó szive, párosulva fáradhatatlan buzgalmával, a technikus menzát a legnehezebb időkben is enntartotta.

Az ő fáradságot nem ismerő, önfeláldozó működése nélkül hallgatóinknak igen nagy száma kénytelen lett volna tanulmányait félbeszakítani.

Sok könnyet törült le amíg élt, sok könny kísérte el utolsó útjára.

Áldásos működését sohasem fogjuk, sohasem lehet elfelejteni.

Párját vesztett szeretett tanártársunk a tudományos vizsgálatokban elmélyedő s a lelki sebekre írt adó jótékony munkálkodásban bizonyára megtalálja azt a megnyugvást, amelyre lelke a nagy csapás után valóban méltán áhítozik.

Biztos reméljük, hogy abban a jótékony munkásságban, amelyet a műegyetemi ifjúság érdekében huzamos időn át annyi sikerrel fejtett ki, a jövőben is számíthatunk reá.

Tisztelt Műegyetemi Közgyűlés!

Műegyetemünk a 75 esztendővel ezelőtt, 1846-ban, alapított József-ipartanodából fejlődött ki.

Ezt az intézetet az 1856. évi császári rendelet polytechnicummá alakította át, úgy hogy a József-polytechnicum tulajdonképpen már 1916-ban volt ötven esztendős.

A József-polytechnicum azonban sem belszervezete, sem tanterve, sem pedig tanítványainak előképzettsége tekintetében nem felelt meg azoknak a föltételeknek, amelyeket az egyetemi színvonal megkövetelt.

1871-ben a költségvetés tárgyalása folyamán *Szentpály* Jenő országgyűlési képviselő terjesztette a képviselőház elé azt a határozati javaslatot, amelynek értelmében műegyetemünk a tudományegyeteméhez hasonló önkormányzati alapon szervezendő át és a műegyetemi tanárok az egyetemi tanárokkal egyenlő rangba és fizetésbe helyezendők.

A képviselőház 1871. március 11-én tartott ülésén elfogadta a határozati javaslatot s ennek alapján Őfelsége 1871. július 10-én kelt legfelsőbb elhatározásával belszervezeti szabályzatunkat megerősítette.

Az 1871/72. tanévet ennek megfelelően műegyetemünk már önkormányzati alapon, egyetemi rangra emelve, nyitotta meg, élén első rektorával, a felejthetetlen *Stoczek* József dr.-ral.

Műegyetemünk tanácsa már 1906-ban, a József-polytechnicum pályafutásának 50 éves fordulóján elhatározta, hogy műegyetemünk félszázados fennállásának emlékünnepét az 1921/22. tanév folyamán tartja meg.

Időközben tanácsunk a műegyetem, illetőleg a magyar technikai oktatás történetének megírásával csekélységemet tüntette ki és a mult tanévben elhatározta, hogy műegyetemünk 50 esztendős jubileumát a folyó tanév tavaszán külön rendkívüli közgyűlésen ünnepli meg.

Ekkor fogjuk majd műegyetemünk, illetőleg technikai oktatásunk fejlődésének történetét részletesebben ismertetni.

Tisztelt Műegyetemi Közgyűlés!

Az elmult félszázad folyamán Magyarország közgazdasága örvendetes módon föllendült.

Ehhez a föllendüléshez nagyban hozzájárultak a technikai tudományok, tehát az azokat tápláló hazai műegyetemünk is.

Az utóbbi esztendőkben iszonyú szakadékba estünk bele.

Ebben a sülyedésben műegyetemünk is vergődik, de a tudomány fáklyáját magasan lobogtatva energikusan küzd a kultura lealacsonyítása ellen.

A művelt nemzetek technikai főiskolái közül mi vagyunk a határon álló őrszem a Balkán és Nyugat között.

A magyar technikai egyetem bevilágít az elszakított területek magyarságára és a kulturának olyan áldásait nyujtja, amiket az ott uralkodó népek nem adhatnak neki, szoros szellemi kapcsolatot létesít velük.

Ezért van ma, inkább mint valaha, műegyetemünknek fokozottabb jelentősége.

Körülöttünk borús az égalja. Megcsonkítva, balkáni erkölcs láncaival összefűzött ellenségeinktől körülvéve, amikor bekövetkezettnek látszik az idő, amelyről elmondható: occidit spes omnis et fortuna nostri nominis (meghiusult minden remény és nevünk szerencséje), azok között a kulturális intézmények között, amelyekre a reményt vesztett magyar bizakodóan tekinthet föl, nyilván az egyik legelső helyet foglalja el, a magyar kulturának hatalmas pillérje, a Kir. József-Műegyetem.

Ennek a pillérnek épentartása, sőt, hogy a rázkódtatásokat szilárdan kiállja, megerősítése, tengersok bajai között egyik legfontosabb föladata az ezer sebtől vérző magyar államnak.

Az időnek fonalas rokkáján a jövőnek szövete a multnak szálaiból készül.

A multban szerzett tapasztalatok fölhasználásával kell a jövőt előkészíteni.

Historia est magister rerum.

És mire tanít bennünket a mi történelmünk, a multnak ez a gondos jegyzője?

Fraknói Vilmos: *A hazai és külföldi iskolázásról a XVI-ik században* című kiváló művében 34 róm. katholikus, 125 protestáns és 9 unitárius iskolát sorol föl, amelyeknek legnagyobb része a mohácsi vész után következő hatvan esztendő alatt keletkezett.

Molnár Aladár: *A közoktatás története Magyarországon a XVIII-ik században* című rendkívül érdekes művében találóan állapítja meg, hogy talán sohasem tettek Magyarországon a művelődésért és a közoktatásért annyit, mint a török hódítás és belháborúk nyomorainak közepette, tehát olyan időben, amely a tatárjárás óta a legínségesebb volt.

„Világos bizonyítéka ez annak, hogy egy nemzet, ha művelődési érdekeit komolyan fölkarolja, azok kielégítésében a legnehezebb viszonyok által sem engedi magát megakadályoztatni.“

A mai idők bizonyára még a mohácsi vész utániaknál is ínségesebbek. Ma azonban művelődésünk érdekében már nem annyira új iskolák alapítása az elsőrendű szükséglet, mint a megmaradtaknak fenntartása és megerősítése.

Való, hogy létünk, jövőnk, kulturafölényünk fenntartásától, illetőleg fokozásától függ. Kétségtelen tehát, hogy a Kir. József-Műegyetem jövőbeli feladataival is ebből a szempontból kell foglalkoznunk.

A tudományos technikában az állandó haladás szelleme él és feladata az idővel változik.

Olyan pont, amely még tegnap láthatatlan volt, holnap célpontja s holnapután kiinduló pontja — amint olyan találóan mondja *Macaulay*.

A technikai főiskolák az élettel való szoros kapcsolatukban újabb és újabb föladatokat nyernek, ennélfogva folytonos fejlesztésükre kell gondolni.

Itt soha sincs nyugalom, a nyugalom már visszafejlődést jelent.

Ilyen értelemben rektori megnyitómban a technikai oktatás szempontjából jelentős aktuális kérdéssel, amely ma különösen a német technikai főiskolákat foglalkoztatja, a technikai oktatás reformjával s ennek keretében a mérnökök közgazdasági kiképzésével fogok nagy vonásokban foglalkozni.

Tisztelt Műegyetemi Közgyűlés!

Abban az újjáépítő programmban, amely nemzeti és gazdasági megújhodásunkat kell hogy lehetővé tegye, a tudományos technikára rendkívül fontos szerep vár.

Mindezideig az emberiség története és maga a természet általában azt mutatja, hogy nagy eszközökkel rombol, kicsinyekkel épít.

A rombolás nagyszabású fegyvereinek létesítéséhez kétségtelenül hozzájárultak a technikai tudományok. A technikai kísérletezésekre a világháború folyamán rendelkezésre állottak az anyagi eszközök, noha költségeik még unokáinkat is terhelni fogják.

Nyilvánvaló azonban, hogy a tudományos technika fokozottabb mértékben fogja a teremtésnek, a békés alkotó mun-

TÁRCA

Szemelvények Neÿ Béla emlékirataiból.

— **Neÿ Ákos** előadása a „Hungária“ nagygyűlésén. —

Ybl Miklós irodájában. (Folytatás.)

Königgrätz után, — nagy *csöndesség hallatszott, amott* nagy elbúsulás, *emitt* rémenykedés. A legellentmondóbb hirek, fölbuzdulások, nagy csügedések láncolata nyugtalanította a lelkeket, mígnem egyszer újból előtérbe lépett *Deák* nagy neve s attól kezdve mind határozottabbá lett a reménykedés.

Micsoda nagy nap volt az, mikor végre megjelent a hivatalos lap hasábjain a miniszterek kinevezése: *Andrássy* Gyula, *Eötvös* József, *Wenckheim* Béla, *Lónyay* Menyhért, *Horváth* Boldizsár, *Gorove* István meg *Festetich* György és *Mikó* Imre. Elég sokat igérő névsor, nem csoda, hogy a közvélemény el volt ragadtatva, *mindent* elértnek gondolt. Szó sincs róla, azóta volt már kisebb nevek tulajdonosaiból összeállított minisztérium is! . . .

Azután megalakultak a miniszteriumok, köztük a „közmunka és közlekedési“ is (melyből *Baross* Gábor alatt lett „kereskedelmi“) s ennek a technikai miniszteriumnak első vezetője gróf *Mikó* Imre volt, aki azunban csak oly föltétel alatt vállalta ezt a tárcát, ha mellette az államtitkári állást *Hollán* Ernő tölti be, mert, amint mondta, az technikus, hát ért hozzá! Ime tehát a technikus már akkor is „elvileg“ háttérbe szorult.

Hollán Ernő atyám jó barátja és iskolatársa volt, az ő révén kerültem be én is a miniszteriumba mérnökgyakornokként 500 frt. fizetés és 120 frt. lakpénzzel.

A közmunka és közlekedési miniszteriumban, amelyben megalakulásakor a technikus elem volt túlnyomó (*Hollán* Ernő államtitkáron kívül csak a vezető állásokban *Hieronymi* elnöki titkár, *Mihalik* miniszteri tanácsos, *Feszt, Wallandt, Reitter* osztálytanácsosok stb.), rövid időn belül megkezdődött a harc a technikus és jogász elem között, mely mintegy két évtized alatt a jogászok felülkerekedésével végződött. De ezen alig lehet csodálkozni, ha kellő őszinteséggel megvalljuk, hogy akkoriban az állami szolgálatban volt technikusok közt, kiknek többségét a régi Baudirektion-tól átszármazott régi emberek adták, bizony kevesen voltak, akik a csak némileg magasabb értelemben vett közigazgatásban, sőt az akta elintézés egyszerű titkaiban is jártassággal bírtak, a *magyarul* írni tudás, a tollforgatás mesterségében gyakorlottak lettek volna, vagy — ezt bizonyos orcapirulással kell bevallani, — akik a hivatali érintkezés, sőt társadalmi konventiok tekintetében korrektül bírtak viselkedni. Így egészen természetes, hogy fölöttük, — habár mint szakemberek helyüket többnyire jól megállották, sőt nem egy volt közöttük a jeles, kitűnő technikus, — a jogászok, akiknek az írás és aktázás volt a tulajdonképeni tanult mesterségük, *ezen a téren* fölsőbbséggel bírtak s utóbb a jogász, táblabíró miniszterek szemében, akik a műszaki tudás kellő méltánylására alig voltak képesek, felsőbb lényeknek látszottak s végül ők kerültek ki győzelmesen a harcból.

Összefügg ez az elmaradottság a magyar műszaki irodalom akkori fejletlen voltával is.

Az „Építő Ipar — Építő Művészet“ című műszaki hetilap története.

A magyar *műszaki irodalom* a 70-es évek elején, a szó legszorosabb értelmében, gyermekkorát élte. 1867-ben alapította meg a *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet* (akkor Magyar Mérnök-Egyesület), keletkezésével egyidőben, *„Közlönyét“*, amely mint kéthavonkint (utóbb havonkint) megjelenő *tudományos folyóirat, egyedül* képviselte a *magyar műszaki* irodalmat. Rajta kívül csak egyetlen időszaki sajtótermék — a német nyelvű „Bauzeitung für Ungarn“ címet viselő hetilap — jelent volt meg, amely igyekezett a technikai *gyakorlati* élethez közelebb férkőzni, de egyrészt nyelvénél fogva, másfelül pedig, mivel nem szakember szerkesztette, a jogos igényeket nem lehetett képes kielégíteni.

A mind élénkebben érezett hiány és elmaradottság sokszoros megvitatások tárgyát képezte éveken át, a műszaki téren műkö-

Ney Béla

terverte a verebi ref
templomot neogót
stílusban

lásd

Oreg János
alatt

Csak azon jegyzések vételnek figyelembe, amelyek ellenérték

tel kibocsátásra kerülő 4%-os erdélyi nyereménykölc

P

lehetőleg az alanti címletbeosztás szerint.

A kötvények ellenértékét ..... egyidejűleg befizet[em jük] –

A kötvényeket kér[em jük] a költségek utánvételezése mellett cír Önöknél levő letét[em ünk]be helyezni.

..... 1941. évi november / december h

Címletbeosztás:

.....drb à P 200·— összesen P .....

..... „ à P 100·— „ P .....

..... „ à P 50·— „ P .....

Összesen: P .....

* A meg nem felelő törlendő

Stádium Rt. B

XLV. ÉVFOLYAM 23—24. SZÁM 1921. JÚLIUS 1.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A BUDAPESTI ÉPITŐIPARI SZAKMÁK IPARTESTÜLETEI, A HADVISELT MÉRNÖKÖK, ÉPÍTÉSZEK ÉS MŰSZAKI TISZTEK NEMZETI SZÖVETSÉGE, A MAGYARORSZÁGI ÉPÍTÉSI ANYAGKERESKEDŐK SZÖVETSÉGE, A BUDAPESTI ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE, AZ ÉPÍTŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG, A VÁROSI MÉRNÖKÖK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK HIVATALOS LAPJA.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: EGY ÉVRE 120 K. EGY SZÁM 6 K.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., FEHÉRVÁRI-ÚT 15/c, V. 38.

Új félév kezdetén.

Nehéz küzdelmekkel teljes félévet hagytunk magunk után. Az „Építő Ipar — Építő Művészet“ két hatalmas tölgyének, *Neÿ* Bélának és *Mihályfi* Józsefnek kidültével már-már megkondult a lélekharang a magyar építő iparnak 45 éves, öreg szócsöve felett is. Azt a lapot, melyet a nemzeti elnyomatás kora után, a legnehezebb időkben életre hivott néhány lelkes magyar építész, mérnök és iparos, mely — mint azt *Neÿ* Béla emlékirataiban olvassuk — az első magyar műszaki írónemzedéket segítette felnevelni: a ránkszakadt rettenetes idők nyomorúságai által legjobban sujtott építőipari körök már-már cserbenhagyni készültek — sajnos, sokan cserben is hagyták — és szeretett lapunk csaknem szemfedője lett néhai szerkesztőnknek, *Mihályfi* Józsefnek.

Voltak sokan, akik megvallották előttünk, hogy sohasem hitték volna, hogy az „Építő Ipar — Építő Művészet“ újból képes legyen talpra állani. Mi, akik az újjászületés fujtatójánál álltunk, sok keserves, fájdalmas emlékről számolhatnánk be, a nemtörődömség, a lelkesedés, önzetlenség, áldozatkészség, idealizmus teljes hiányát szemlélvén még oly körök részéről is, melyek valóban áldozhattak volna a saját szakmájuk ügyéért és érdekében. Sőt a legdurvább visszautasítások és támadások mérgezett nyilait is el kellett viselnünk akkor, mikor éjt-napot egybevetve, szegényen, lerongyolódva, egyetlen kincsünknek, időnknek nem kímélésével és feláldozásával siettünk lapunk megmentésére, fenntartására.

Bevalljuk, érezzük magunk is, hogy nem tudtuk mindenben a kartársakat kielégíteni, hogy még nem voltunk képesek mindazt nyujtani, amit szerettünk volna. Érezzük gyengeségünket és segítségért esedezünk, mert minden teher néhány lelkes és ideális célokért is áldozatot hozni képes ember vállaira nehezedik s ezek végre is összeroskadnak alatta, ha a többiek ahelyett hogy segítségükre sietnének, csak kritizálnak, lesajnálnak vagy a legjobb esetben közömbösen nézik a titáni küzdelmet, mely értük is mindnyájunkért, az *építőipari szakma becsületéért folyik.*

Forsan est haec olim meminisse juvabit —, valamikor talán kellemes lesz a küzdelmekre visszaemlékezni — ez a virgiliusi szentencia vigasztal bennünket — de ez nem elég. Nekünk éreznünk kell azt, hogy kartársaink szeretik lapunkat, hogy kitartanak mellette, még ha az némi pénzáldozattal is jár, melyet teljes egészében a nyomdaköltségek emésztenek fel.

A mi lapunk derék, nemes gondolkozású, ideális lelkű munkatársi kara teljesen önzetlenül dolgozik lapunk mellett és érdekében és hogy a krónikás, aki a jelen idők viszontagságait fogja kutatni, adatokat nyerjen, ime, kötelességszerűen megírom, kik voltak azok a férfiak, akik az „Építő Ipar — Építő Művészet“ újból való talpraállításán szellemi erejükkel önzetlenül közreműködtek. Dr. *Bierbauer* Virgil, K. *Császár* Ferenc, *Csécsy* Andor, *Fodor* Sándor, *Hlatky* József, *Kazinczy* Gábor, *Kotsis* Endre, *Nagy* Márton, *Schulek* János neveit lapunk megörökíti. Ők fáradhatlan munkássággal, szeretettel és önzetlenséggel iparkodtak sülyedésnek indult hajónkat fenntartani és kiváló képességeikkel a lap nívóját — szakkörök által elismert — magaslatokra hozni. Mi hisszük, hogy műszaki íróink kiváló egyéniségei közül lapunk hasábjain nem egy új munkatársat üdvözölhetünk még a jövőben, akik iránt már most hálánkat és nagyrabecsülésünket előlegezzük, de nem feledkezhetünk meg lapunk más irányú támogatóiról sem. Akkor, mikor azok, akiktől legtöbbet vártunk, akikbe reménységünk horgonyát vetettük, elfordultak öreg lapjuktól, akkor jöttek a kisemberek, a kis kőművesmesterek és iparosok és nem siránkoztak, hanem a műszaki ismeretek után vágyakozó lélekkel szívesen áldoztak, ha a lap csekély ellenértékét áldozatnak lehet nevezni.

Mindenekelőtt mellénk álltak azok, akik legtöbbet szenvedtek és veszítettek, akik a hazáért hozott legnagyobb és legszentebb áldozat mellett nem feledték el, hogy a kulturáért is áldozatot kell hozni, különben elpusztulunk, különben drága szent hazánkat újból régi nagyságába visszaállítani képtelenek leszünk. Ide álltak mellénk ők: *A Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Szövetsége*, és lapunk ügyét ez a háborúban lerongyolódott, tönkrement gárda lelkesen, áldozatos szívvel tette magáévá. És mellénk állt a *Magyarországi Építési Anyagkereskedők Szövetsége is*, lelkes és buzgó elnöküknek, *Humayer* Józsefnek ajánlatára. Most pedig az új félév kezdetén az építő ősipar legszebb, legnemesebb ágának művelői, az ácsiparosok is kitüntettek bizalmukkal, midőn a *Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete* hivatalos lapjává választotta az *„Építő Ipar — Építő Művészet“-et*, kiváló elnöküknek, *Horváth* Józsefnek kezdeményezésére. Lapunk teljes mértékben honorálni kívánja a megtiszteltetést és nyitva áll a nemes szakmák ügyeinek támogatására.

Ime a sok keserűség között öröm is támad, a már-már hanyatló bizalmunkat új lelkes csapatok önzetlen szeretete támasztja alá. Ha az építési kedv, amint az a hivatalos körök nyilatkozatai és ténykedései nyomán várható, újból életre kel, akkor hisszük, hogy lapunk nemcsak hamarosan a békebeli erőre fog kapni, hanem lelkes munkatársaink és támogatóink közreműködésével soha el nem ért nívóra fog emelkedni.

Ebben a szent hitben és reménységben nyitjuk meg a második félesztendőt.

Dr. Fábián Gáspár.

Kérjük a hátralékos és az új félévi előfizetési díjak sürgős beküldését.

A biztosság fokáról.

(Vége.)

2. Miért van biztosságra egyáltalában szükség?

Ha egész biztosan tudnánk azt, hogy az az anyag, amiből valamely épületszerkezet készülni fog, minden részecskéjében egyforma jó, és *pontosan tudnánk* azt is, hogy az milyen szilárd lesz; ha *tudnánk* oly pontosan építeni, hogy a megépült szerkezet 1/10 milliméter pontossággal egyezne a tervekkel; ha *egészen biztosak* volnánk abban, hogy egy bizonyos nagyságú tehernél nagyobb *sohasem* fog a szerkezetre kerülni; ha *egyáltalában* ki *tudnánk* számítani *pontosan* a szerkezet anyagában a terhelés hatására keletkező feszültségeket; és ha *időnk* is *volna* arra ezeket ki is számolni, akkor biztosságra szükség nem volna, vagyis a biztossági foknak alig kellene az 1-nél valamivel nagyobbnak lenni. Mivel azonban *egész biztosan* tudjuk azt, hogy *biztosan nem tudunk semmit*, a biztosságra szükség van.

3. Mekkora legyen a biztosság foka?

Már most, ha tudjuk azt, hogy biztosságra azért van szükségünk, mert sem a rákerülő valóságos terhelést, sem az anyag szilárdságát, sem pontos méreteit, sem az anyag valóságos igénybevételét nem tudjuk, egyszóval bizonytalanságban vagyunk, a biztosság foka akkora legyen, amilyen nagy a bizonytalanság. A bizonytalanság nagyságát, ha rendkívül nehezen is, de elvileg meg lehet határozni. Mivel a bizonytalanság különböző szerkezeteknél más és más, a biztosság foka is különböző lesz.

A továbbiakban most még csak röviden arra szeretnék rámutatni, hogy milyen módon lehet a bizonytalanság nagyságát megállapítani.

1. *A terhelés megállapításánál előforduló bizonytalanságok:* Az önsúly és állandó teher úgy állapítható meg, ha a szerkezet és terhelő tárgyak térfogatát szorozzuk a térfogatsúlylyal. A valóságos méretek eltérnek a tervezett méretektől, mert nem tudjuk az építéskor abszolut pontosan betartani a méreteket, kifejezzük a szokásos eltérést (hibát) százalékban. Az anyagok térfogatsúlyában még nagyobb a bizonytalanság; pl. a fát átlagban 600 kg/m^3 értékkel vesszük számításba, holott az 750, de ha nedves, ami nincs kizárva — 900 kg/m^3 is lehet. Épp így vagyunk a többi anyaggal is. A mozgó terhelés megállapításánál még szomorúbb a helyzet; itt csaknem egészen találgatásra kényszerülünk; példa erre a lakószoba megterhelése (hurcolkodás, vendégeskedés, tánc stb.). Még aránylag legvilágosabb a helyzet a műhelyekben és raktárakban. Célszerű az elképzelhető legnagyobb teherrel számolni, mert akkor *ebből* a körülményből *kifolyólag biztosságra nincs szükség.*

2. A statikai számításokat mindig csak közelítő pontossággal végezzük el, mert pontosan számolni sok esetben nem is lehet, rendesen arra nincs idő, illetve nem fizeti ki magát a pontos számítás. Pl. rácsos tartóknál elhanyagoljuk az ú. n. mellékfeszültségeket, oszlopok terhelését centrikusnak vesszük, holott hajlítások is vannak stb. A belső erők (ú. n. igénybevételek) szintén nem egyeznek a számítottal, mert a számítások olyan feltevésekre vannak alapítva, melyek bizonyos anyagokról csak megközelítőleg igazak.

Ha már most ezt is %-ban kifejezzük és az alább kapott %-hoz kozzáadjuk, kapjuk a két okból folyó biztossági tényezőt.

3. Az anyag szilárdsága rendkívül ingadozó. Pl. a beton szilárdságát 160 kg/cm^2-re vesszük s bár van rá eset, hogy az a 3—400-at is eléri, de lehet, hogy csak 70—80 kg/cm^2 szilárd lesz, ha rosszul készítik.

Itt azonban, ha a silány anyag okozta eshetőségeket, miként előbb, valami módon számításba akarjuk venni, észre kell vennünk, hogy az alsó határt, tehát azt, amelyre kimondhatnók, hogy *biztosan* tudjuk, hogy a beton azt a szilárdságot el fogja érni, megállapítani nem is lehet. Mert megeshetik, hogy valami okból az oly alacsony lesz, hogy az közel 0-sal egyenlő. Belátható, hogy a szabályzat alkotásánál nem lehetünk tekintettel erre a körülményre, mert akkor nem lehetne a biztosságot elég nagyra választani, ha minden eshetőségre számítani akarnánk. A szabályzatok nem garantálhatják azt, hogy balesetek teljesen ki legyenek zárva, mert ha azt tenni akarják, annak a közgazdaság adná meg az árát. *A biztosság fokának megállapítása bizonyos fokig tehát hazárd játék.* Valójában azonban van arra tudományos mód is, hogy eltaláljuk a helyes mértéket, ez a *valószínűség számítás*, mit a balesetbiztosításnál alkalmaznak. Képzeljük el, hogy van egy olyan altruista biztosító társaság, mely haszon nélkül vállalná el házak, építmények biztosítását beszakadás, avagy csak megterhelés, illetve használat okozta rongálásokból folyó károk ellen. Tételezzük fel, hogy minden épületet kötelesek volnának az építők biztosítani. Mondom, a biztosító társaság oly pontosan kalkulál, hogy 100 év mulva is — ha megfizeti az előforduló károkat teljes értékében és minden építő pontosan fizeti az épület értékének százalékában kifejezett biztosítási díjat (valamennyi ugyanazt a %-ot) — semmi nyeresége, de vesztesége sem lenne. Akkor, ha a hatóság az építkezés könnyítése címén a szabályzat szilárdsági követelményeit enyhítené (nagyobb igénybevételeket enged meg), kénytelen lenne a biztosító társaság a díjtételeket emelni (a %-ot), mert ezáltal balesetek gyakrabban fognak bekövetkezhetni. Már most a biztosság helyes mértéke az lesz, ha eltaláltuk azt a fokát a biztosságnak, mikor az építő a legjobban jön ki, tehát, amikor a biztosság leszállított mértékéből kifolyó építési költségmegtakarítás eléri a megnövekedett biztosítási díjat.

TÁRCA

A Hungária évzáró gyűlése.

Mintegy hatszáz magyar technikus gyűlt egybe f. hó 22-én a zugligeti „Disznófő“ vendéglő nagytermében. A bajtársi szövetségbe tömörült tehnikusok eme imponáló társasága, mely a német diákszövetségek mintájára alakult, legszebb bizonyítékát adta annak, hogy a magyar faj is képes a széthúzásnélküli, egyértelmű testvéries egyesülésre. A lelkes, nemes, erős, szép magyar technikus ifjúság mellett jól esett látnunk az idősebb technikusok legkiválóbbjait, élükön a Kir. József-Műegyetem rektorával és tanári karával és az volt a benyomásunk, hogy nagyon jól van ez így, hogy ifjúság és professzorok, az életben működő öreg urak barátságos úton is megismerik egymást; azok megtanulják becsülni és szeretni az öregebb kartársakat, hozzájuk közelebb jutnak, emezek pedig az ifjúság lelkesedéséből új erőt, bizakodást, reménységet merítenek küzdelmeikben. Az egész gyűlés pompás, színes, a magyar szívre örömet hozó, lelket felemelő volt.

A társasösszejövetelen résztvevők közül sikerült feljegyeznünk a következőket: *Zelovich* Kornél műegyetemi rektor, *Nagy* Virgil, *Sándy* Gyula, dr. *Hültl* Dezső, dr. *Szily* Kálmán, dr. *Sigmond* Elek, dr. *Bresztovszky* Béla, dr. *Kossalka* János, dr. *Oltay* Károly, *Méhes* Zoltán, *Weissmahr* József műegyetemi tanárok, *Báthory* István, *Schodits* Lajos, *Zsigmondy* Dezső, *Schulek* János, *Neÿ* Ákos, *Châtel* Vilmos, *Nagy* Tibor, *Losy Schmidt* Ede, *Schilling* Zoltán, *Szesztay* László, *Verebély* László, *Előd* Ákos, *Kois* Géza, dr. *Lechner* Jenő, dr. *Fábián* Gáspár stb. építész és mérnök tagokat.

Az estét *Neÿ* Ákos dominus előadása vezette be: *„Emlékek a mult század technikus világából“* címmel, atyjának, a felejthetetlen emlékű *Neÿ* Bélának, lapunk volt főszerkesztőjének hátrahagyott írásaitól mutatott be egy gyöngyfüzért, lelket emelő, mindvégig lebilincselő, régi szép technikus eseteket.

Ezt a gyönyörű előadást sikerült megszereznünk és olvasóinknak bizonyára nagy élvezetet fog okozni az elhúnyt kitűnő szakférfiú és író eme hátrahagyott emlékirata, mely sok, eleddig teljesen ismeretlen vagy rég feledésbe ment történetet elevenít elénk.

A lendületes, lelkes, szép előadás igen nagy hatással volt öregekre és ifjakra egyaránt és *Schulek* János dominus indíttatva érezte magát atyjától, *Schulek* Frigyestől hallott néhány szép technikus történet előadására. A többek között elmondta, hogy a 60-as évek elején a technikusokat még német nyelven képezték ki. *Stoczek* József, *Kruspér* István, *Szily* Kálmán még németül tanítottak ekkor. 1862-ben a sarkantyús-csizmás technikus ifjúság megjelent *Stoczek* rektor előtt kokárdásan és kardosan és azt kérte, hogy az előadás nyelve ezentúl *magyar* legyen. Az engedélyt meg is adták — ami akkor óriási vívmány volt. De más volt a baj. A jó öreg *Schnédár* János professzor, minden technikus tudományok atyamestere és előadója, ugyanis egy szót sem tudott magyarul, ámbár érzésben kitűnő magyar ember volt, lévén óbudai sváb. Ő kijelentette, hogy magyarul nem tud, de várjanak kissé, míg meg fog tanulni. Hamarosan törte is a magyar nyelvet és hogy az ifjúság a szakkifejezéseket magyarul tanulhassa, ez a németnyelvű *Schnédár* János megalkotta az első magyar műszaki kifejezések szótárát. Néhány év után már szabatos magyar nyelven tanított ő is. 1894-ben ment nyugalomba.

Schulek János lelkes hangulatú felszólalása után a Hungária magisztere, *ifj. Szily* Kálmán dr. műegyetemi tanár tartott izzó magyar érzéstől áthatott beszédet. Rámutatott arra, hogy ma

8. Tervezendő egy, a nyári évadra szolgáló vendéglő és kávéház, lehetőleg zenepavillonnal ellátott korzósétánnyal kapcsolatban.

9. Gondoskodni kell fényképészeti műterem, dohánytőzsdék, cukrászdák, tejivócsarnokok és kocsiállások elhelyezéséről is.

10. A meglevő üzemek elhelyezése is felveendő a tervezetbe.

a) Az egy napi 40.000 liter ásványviz töltésére alkalmas töltőház a sziget felső részén helyezendő el.

b) Lehetőleg evvel kapcsolatosan helyezendő el a sziget felső részén tervezett épületek központi fűtőháza.

A mai ásványviz-töltőtelep a gyógyudvarból mindenesetre kihelyezendő.

c) A sziget alsó részén meglevő és mintegy napi 2000 *kg* ruha kimosására berendezett mosóház kibővítendő napi 4000 *kg* ruha kimosására.

d) Lehetőleg ehhez csatolandó az alsó szigeti épületeknek esetleg létesítendő központi fűtőháza is.

11. A kereskedelmi és a parkkertészet legalább oly mértékű legyen, hogy az a sziget virág- és növényszükségletét kielégítse. (Ide nem értve a fák és cserjék pótlását). A kertészet keretében tervezendő egy mintegy 1000 m^2 alapterületű pálmaház és előtte egy Victoria-regia-medence.

12. A testedző sport gyakorlása céljából kívánatos egy, a magyar athletikai klub sportpályájával megegyező nagyságú pálya tervezése, akár annak a jelenlegi helyén, akár pedig feljebb a szigeten, de mindenesetre úgy, hogy annak időszakos nagy látogatottsága a sziget egyéb rendeltetését ne zavarja. De mivel az ilyen sporttelep terjedelménél és kiképzésénél fogva a sziget kertjellegével bizonyos mértékig ellentétben áll, azért a pályázók tartoznak az elrendezési tervnek erre vonatkozó részét alternative sportpálya nélkül is bemutatni. Elhelyezendő a szigeten nagyobb számú tennisground, 6—8 evezős klubház és csónak, illetőleg mótorcsónak-kikötőhelyek.

13. Gondoskodni kell egy 12 helyiségből álló központi iroda elhelyezéséről, mintegy 20 drb. 2- és 3-szobás hivatalnoklakás, mintegy 20 drb. munkáslakás és egy 60 munkás befogadására szolgáló munkáskaszárnya elhelyezéséről, a villamosvasúti üzem részére 6 kocsi befogadására alkalmas kocsifészer, javítóműhely, szerszámkamra létesítéséről, 24 lóra szolgáló istállóról, 20 kocsi részére kocsiszínről és a vendéglők igényeit is kielégítő gépkocsiszínről.

14. A szigeten meglevő létesítmények közül mindenesetre fenntartandó és a rendezési tervbe is felveendő az úgynevezett igazgatósági épület, a vízmű gépháza, kútja és a víztorony, a volt nádori kastély, a kápolna, a nagy szálloda, a nagy fürdő és a romok.

A felsorolt programm pontjai csak tájékozásul szolgálnak és inkább csak a szigetet illető igényeket foglalják magukba, tehát nem merítik ki az összes szükségletek lehetőségeit. A tervezőknek szabadságában áll a rendezési tervbe saját eszméiknek megfelelő egyéb építményeket is felvenni.

Tájékozásul szolgáljon még, hogy a sziget saját vízművel bír, amelynek szállítóképessége napi 3200 m^3. Ez a szállítóképesség a partvonal mentén a meglevő kúttal mintegy 100 méter távolságban sülyesztendő második kút létesítésével és a gépházban felállítandó 3. gépegység beállításával mintegy napi 6000 m^3 termelésig fokozható.

A sziget a feltöltött résztől eltekintve, vízvezetéki csőhálózattal el van látva.

A sziget beépített részein csatornahálózattal is el van látva.

Úgy a vízvezetéki csőhálózatnak, valamint a csatornahálózatnak a feltöltött részekre való kiterjesztése is tervbe van véve.

Végül el van látva a sziget a fővárosi villamos hálózatba kapcsolódó áramvezetékkel.

A 41° *C* hőmérsékű artézi forrás vízbősége az álló cső felső végénél mérve, tehát 8 méterre a sziget térszíne felett, napi 3000 m^3, egy méterrel a térszín felett pedig mintegy napi 5—6000 m^3.

Budapest, 1921. május 21.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa:
Dr. Zielinski Szilárd s. k.
elnök.

KÖZGAZDASÁG

Négy új telefonközpont épül Budapesten. A kereskedelemügyi minisztériumban nagyobbszabású beruházási tervezetet dolgoztak ki, amelylyel kapcsolatosan a *magasépítkezések keresztülvitelére* is sor kerül. A tervezet szerint a posta rekonstruálása *három főmódozat szerint* fog megtörténni. Az első csoportba tartozik *a budapesti távbeszélő hálózat* átalakítása és kibővítése. Ezt úgy tervezik, hogy *a budapesti távbeszélő berendezés, egész komplexumában, önműködő kapcsolásra alakíttatik át.*

Összesen *65.000 előfizető befogadására alkalmas hálózatot fognak kiépíteni* és pedig a meglevő Teréz- és József-központokon kívül *négy új központ* felállításával. Az új központok épületei a következő városrészekben lesznek elhelyezve: a Belvárosban 10.000 előfizető részére; a Lipótvárosban 5000 előfizető részére; a Széna-téren 7.000 előfizető részére; a Lágymányoson 3000 előfizető részére.

Az átalakításokat *már ebben az évben* megkezdik.

A második csoportba tartoznak a postaigazgatóságoknak új elhelyezkedésével kapcsolatosan építendő *igazgatósági épületek. Budapesten a székesfővárosi és a kerületi igazgatóság részére* emelnek új épületeket, a vidéki igazgatóságok székhelyein pedig: *Szegeden, Debreczenben* és *Miskolczon.*

A harmadik csoport építkezései a következők: *új, nagy, drótnélküli távíró és drótnélküli távbeszélő állomás felállítása* megfelelő magasépítkezésű berendezkedéssel, amelynek helye még nincs megállapítva. Az erre vonatkozó munkálatokat *szintén már ez évben megkezdik.* Felállítanak Budapesten egy, minden tekintetben modern berendezésű, *központi távíróhivatalt* teljesen új építkezéssel, azonkívül létesítenek megfelelő számban *anyagraktárakat.*

A vidéki városok közül a következők kapnak *új városi postahivatalokat*: Kecskemét, Vác, Cegléd, Gyöngyös, Eger, Szolnok, Miskolc, Debrecen, Békéscsaba, Kaposvár, Nagykanizsa, Zalaegerszeg, Tapolca, Székesfehérvár és Szombathely; a következők pedig *pályaudvari postahivatalokat*: Szeged és Szombathely.

Az összes felsorolt magánépítkezések *tíz éven belül* kerülnek kivitelre. A folyó évben a következő városok magasépítkezéseit teszik folyamatba: *Szombathely, Nagykanizsa* és *Vác,* a többi építkezéseket sürgősségükhöz képest a jövő évben kezdik meg.

Próbálkozások a lakásépítés megindítására. A nemzetgyűlés elfogadta a 300 milliós lakásépítkezésről szóló törvényjavaslatot. Ezzel kapcsolatban az építkező vállalkozók egyik szervezete, a Magyar Építési Vállalkozók Országos Egyesülete felterjesztést intézett a kereskedelemügyi miniszterhez, amelyben kifejti, hogy az építkezés megindulása és a lakásinség leküzdése *csakis családi házak (háromszobás) építtetésével oldható meg.* Az összeg előteremtése a beadvány szerint szubvencionálás formájában történhetne legracionálisabban. Hivatkoznak a vállalkozók arra, hogy a 300 millióból megépített lakóháznak költsége minimálisan 300.000 korona lenne, ennélfogva a kormány által előirányzott összegből *ezer ház épülhetne.* Ha azonban a kormány a megszavazott háromszázmilliót *mint szubvenciót* engedélyezné, a vállalkozók, a nagyobb építőmesterek, esetleg ezek szövetségével, valamint az őket finanszirozó bankkonszernnal társulnának és ezekkel karöltve további hétszázmillió hozzáadásával *egymilliárd koronára* egészítenék ki az összeget és ezekből háromszobás családi házakat építenének, amelyeket ők kétszázötvenezer koronáért tudnának előállítani, vagyis olcsóbban az államnál. Ilyenformán az egymilliárd koronából *négyezer lakóházat* tudnának létesíteni.

KRÓNIKA

Pályázat a székesfővárosnál műszaki állásokra. Budapest székesfőváros tanácsa nyilvános pályázatot hirdet 1. a IV. fizetési osztályba sorozott 5 műszaki főtanácsosi állásra, 2. az V. fizetési osztályba sorozott 11 műszaki tanácsosi állásra, 3. a VII. fizetési osztályba sorozott 11 főmérnöki állásra, 4. a IX. fizetési osztályba sorozott 5 gépészi állásra, 5. a X. fizetési osztályba sorozott 3 gépészi állásra és 6. a XI. fizetési osztályba sorozott 9 gépészi állásra. Ezen állásokra pályázóknak pályázati kérvényeiket 1921. évi augusztus 16. napjáig délután 2 óráig kell középponti tanácsi segédhivatalban (IV. ker., Központi városháza, I. em. 11. sz.) benyujtani. Megjegyzi a tanács, hogy azoknak, akik a 25464/1921. I. számú határozattal már pályázatra hirdetett gépészi állásokra pályázati kérvényeiket a megszabott határidőn belül szabályszerűen benyujtották, ez alkalommal ugyanezen állásra pályázniok újból nem kell. Megkívánja a tanács a gépészi állásokra pályázóktól a középiskola IV. osztályának, továbbá a gőzgépkezelői összes, valamint a dinamógépkezelői és a mentőtanfolyam sikeres elvégzésének igazolását. A tanács mindazokkal szemben, akik a jelen állások betöltése alkalmával első ízben jutnak végleges állásba, 1—3 évig terjedhető próbaidőt fog kikötni.

Új mozgóépítkezések a fővárosban. A vállalkozói kedv némi élénkülésének jeleként a fővárosban kilenc új mozi kezdte meg, vagy kezdi meg rövidesen az építkezést azzal a szándékkal, hogy még az őszszel, vagy a télen megnyissák kapuikat. Ezek az újonnan épülő mozgók a következők: a Emke a Károly-körút 3. szám alatt, a volt Hungária-fürdőben; a Gschwindt-telken; a Kulturház-mozi a Kálvin-

megirta, hogy a „**Pikler J. Gyula fáradhatatlan agitációja** folytán létesült telekértékadó *legnagyobb eredménye az, hogy az üres telkek tulajdonosai lemondanak tulajdonukról*, átengedik azt a városnak, vagy bárkinek, aki arra építeni szándékozik. **Más szóval a telkeknek az elkobzása** (a T. É. A. legnagyobb eredménye), *amivel a telekár a ház előállítási költségéből teljesen ki volna kapcsolva*". (Lásd: *Varga* Jenő: A lakásügy mint közgazdasági és szociális probléma. 5. old.)

Ehhez, azt hisszük, nem kell kommentár. Aki még ezeknek nyilt tudatában is a világmegváltó zsorzsista eszméknek hódol, arról mindenki megalkotja a maga véleményét.

Összefoglalva az elmondottakat, megállapíthatjuk, hogy a *T. É. A.-nál tulajdonképpen egy teljes utópisztikus elven felépített szociálista rendszerrel állunk szemben, mely a városi telkekre vonatkoztatott kommunizmus elérésére törekszik*, melyet kipróbálni lehet, akárcsak a kommunizmust, melyet Magyarországon, sajnos (ahol oly kevés közgazdaságilag képzett és gondolkodó egyén van), keresztül lehetett erőszakolni, akár a kommunizmust, mely addig, míg kis mértékben alkalmazzák, nem mutatja oly élesen méregfogait, de így is egy társadalmi osztályt, a tőkeszegény kisembereket, igazságtalanul sujtja és üldözi, ám a beigért erősebb és konzekvensebb alkalmazásával csakhamar kiderült volna, hogy egy abszurd, önkényes, a társadalmi élet és természet törvényszerűségével homlokegyenest ellenkező kísérletről van itt szó, mely kell hogy végül önmagában összeomoljék, akár a kommunizmus, maga alá temetvén a haza legjobb, legértékesebb, legjózanabb polgárságát.

Budapest székesfőváros vezetősége — mely nyiltan felismerte a destruktív veszélyt és ellene fordult, habár látszólag ez veszteséget jelentett is számára: a legnagyobb elismerésre, a polgárság hálájára és ragaszkodó tiszteletére méltán érdemes. A telekértékadóval szemben egyöntetű állásfoglalás fényes biztosítéka annak, hogy Budapest székesfőváros hajóját éles szemű, biztos ítéletű és kemény kezű férfiak kormányozzák.

Dr Fábián Gáspár.

A Szent-Margitszigeti tervpályázat tájékoztató programmja.

1. A Szent-Margitsziget különleges fekvése és természetadta szépségeinél fogva mai állapotában Budapest egyik legszebb közkertje, kívánatos, hogy rendezése akként történjék, hogy annak természetes bájossága, kert (park) jellege nemcsak megóvassék, hanem hogy a kertjelleg uralkodó maradjon az egész szigeten, de emellett kívánatos, hogy a sziget alsó részén (ahol a városból érkezők a szigetre lépnek) az átmenet a város hangulatából a szabad természetbe megfelelő megoldással, az építészeti és kertművészeti részletek ügyes kapcsolatával, összhangbahozásával közvetíttessék. Ugyanebből az okból fontos, hogy a meglevő parkterület beépítése lehetőleg mellőztessék és az inkább az újonnan feltöltött területekre szorítkozzék.

A rendezési terv akként oldandó meg, hogy a sziget hármas rendeltetésének megfelelve, elsőrangú gyógytelep, a fürdővendégeknek és a főváros közönségének magas színvonalon álló üdülő- és szórakozóhelye legyen; a különböző rendeltetésű létesítményeket térbelileg úgy kell elrendezni, hogy azok egymásra sem esztétikai, sem használati szempontból zavarólag ne hassanak.

2. A sziget úthálózata a víziközlekedést s a tervezett Hungária-úti hidat is figyelembe véve oldandó meg. A sziget mindkét oldalán megfelelően vezetett, kellő szélességű korzó-útról kell gondoskodni, mely a sziget fő közlekedési útját képezi. Ezen kívül gondoskodni kell a szigeten végigmenő kettősvágányú villamosvasútról, olyan megoldással, hogy az átszálló közönség a Margithidon áthaladó közúti vasúthoz lehetőleg védett úton juthasson.

A villamosvasút, mint a sziget külön vasútja oldandó meg.

A helyi hajójáratok részére legalább 3, a sziget jellegének megfelelően kiképzendő kikötő tervezendő.

3. A gyógytelep fejlesztése céljából a meglevő fürdőépületen és nagyszállodán kívül egy második hasonló nagyságú fürdőépület és 200 szobás szálloda, vendéglő helyiségekkel, gyógyterem, ivócsarnok, zenepavillon veendő fel a tervezetbe, olyan elrendezésben, hogy a téli használatnak is teljesen megfelelőek legyenek.

Felveendő ezeken kívül a tervezetbe egy mintegy 100 szobás szanatórium is.

A sziget díszét képező nagy fürdőépület művészi összhatása minden tekintetben megóvandó.

Különös figyelem fordítandó a gyógyudvar elhelyezésénél arra a körülményre, hogy a sziget viharos oldala az északi, illetőleg az északnyugati.

4. A termálvíz strandfürdő a helyszínrajzon feltüntetett vízmedence-elhelyezéssel fenntartandó, a meglevő dunai strandfürdő pedig elhagyandó.

5. A gyógytelep szállodáihoz tartozó megfelelő számú s terjedelmű nyaraló (depedance) tervezendő.

6. A gyógyteleptől függetlenül, lehetőleg a sziget alsó szakaszán elhelyezendő egy előkelő 200 szobás nagy nyitott terrászokkal és zenepavilonokkal bíró elsőrangú szálloda, amely hangverseny és táncterem céljára felhasználható nagy teremmel, étkezőhelyiségekkel és a megfelelő mellékhelyiségekkel legyen ellátva.

7. Felveendő még a tervezetbe egy mozgószínház céljára is szolgáló 500 földszinti üléssel bíró színház.

---

is — a gyönyör érzetével tölti el lelkemet... És ime, egyszerre egy izgató szó fut végig sorainkon. Ki mondta... Ki látta?... Itt van a kormányzó!... Hol az elnök? Menjen fogadni!... És megjelenik a hatalmas úr, huszár-tábornoki egyenruhában, adjutánsával. A bálelnök udvarias bókkal fogadja és vezeti a terem belső vége felé, ahol mérnöki és építészi jelvényekből alakított csinos csoport jelzi a báli gazdák technikus mivoltát. Mi, funkcionáriusok kíséretül szegődünk s bizonyos szorongó érzéssel halljuk, amint a kormányzó szinte türelmetlen hangon fordul az elnökhöz:

„Mondtam már, hogy mindenekelőtt a házi-asszonynak mutasson be!"

Mi lesz most?...

A házi-asszony a terem hosszoldalának közepe táján, a két lépcsőfoknyival magasabb oszlopos folyosó egyik oszlopkörében ül, piros bársony támlásszéken, körülötte báli udvarának hölgy- és férfi-tagjai, közvetetlenül széke mögött pedig, mellén összefont karokkal férje: korának egyik legszebb férfia, gróf *Keglevich* Béla.

Ráth odavez..ti a kormányzót és bemutatja: „Ő excellenciája, gróf *Pálffy* Móric kormányzó úr".

Keglevichné erre, anélkül, hogy rápillantana, föláll, a lépcsőfokokon lelépdel s a táncolók sorai közé vegyül... szó nélkül... *Pálffy* és *Keglevich* szinte szikrázó szemekkel néznek egymásra, már-már a legborzasztóbbtól kell tartani... de akadnak, akik közéjük furakodnak s mind távolabbra szorítják őket egymástól... s a kormányzó öt perc mulva eltűnik.

Most riad föl aztán az igazi, hangos jókedv, szinte őrjöngve ropjuk a csárdást:

„Húzd rá cigány, csak azért is, ha mindjárt az ingemért is!"...

A kormányzó távozása után szinte el voltunk rá készülve s egész reggelig mindig a bejáró felé sandítottunk: hogy mikor jelenik ott meg a „Policáj", hogy föloszlassa a bált és szétugrassa a „rebellis kompániát".

De semmi sem történt. Az egész incidens — egyelőre — minden közvetetlen következmény nélkül mult el s csakis a következő esztendőben adta ki mégis némileg a mérgét.

Akkor én voltam a „Segélyegylet" elnöke s megint bált akartunk rendezni és persze megint *Keglevichnét* akartuk meghívni házi-asszonynak. Ennek a szándékunknak pedig csakhamar hire ment és *Stoczek* József, a műegyetem igazgatója (akkor még nem volt „rektor" a címe) egy szép reggel magához hivatott és hivatalos komolysággal (amely komolyság mögül azonban kiérezhető volt, hogy ő sem éppen úgy gondolja) erősen a lelkemre beszélt, hogy igyekezzem rávenni a társaimat, hogy álljanak el attól a meggondolatlanságtól, ami a Segélyegyletnek okvetetlenül a kárával fog járni, de azonkívül az egész intézetnek is — a felsőbb körökben — rossz hírét fogja költeni. Én — természetesen — megigértem hogy megteszem, amit tehetek és kijövén az igazgató irodájából, a folyosón találkoztam a már akkor is elég öreg *Kruspér* professzorral, aki — úgylátszott — tudta, mi járatban voltam, mert ismételve is a fülembe súgta: „nne engedjenek, nne engedjenek!"

No hát nem is engedtünk, csakhogy *Pálffy* gróf sem engedett, mert a bálbizottsági ülés után egy órával — amely ülésben t. i. a bizottság a háziasszony dolgában határozott — már ott volt az üzenet: „A kormányzó úr ő exja az idei technikus-bált betiltotta".

Ez ellen pedig nem volt apelláta.

Azaz hogy — valamelyes apelláta mégis volt, amennyiben a jogászok — mikor megtudták, hogy a technikusok báljá̀t betiltották — tekintettel arra, hogy *miért* tiltották be — gyüjtést rendeztek maguk közt és néhány nap mulva *Pulszky* Ágost — aki ugyanabban az évben a jogász-segélyegyletnek volt az elnöke — pár száz forintnyi (az összegre pontosan már nem emlékezem) adományt hozott el hozzánk, amivel a bálunk reménybeli jövedelmének az elmaradását a maguk részéről pótolni kívánták s amit mi Segélyegyletünk nevében, kollegiális, hálás köszönettel fogadtunk... (Folytatjuk.)

XLV. ÉVFOLYAM 27—28. SZÁM 1921. AUGUSZTUS 1.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A BUDAPESTI ÉPÍTŐIPARI SZAKMÁK IPARTESTULETEI, A HADVISELT MÉRNÖKÖK, ÉPÍTÉSZEK ÉS MŰSZAKI TISZTEK NEMZETI SZÖVETSÉGE, A MAGYARORSZÁGI ÉPÍTÉSI ANYAGKERESKEDŐK SZÖVETSÉGE, A BUDAPESTI ÁCSMESTEREK IPARTESTULETE, AZ ÉPÍTŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG, A VÁROSI MÉRNÖKÖK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK HIVATALOS LAPJA.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: EGY ÉVRE 120 K. EGY SZÁM 6 K.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., FEHÉRVÁRI-ÚT 15/c, V. 38. TELEFON: JÓZSEF 132—95.

A telekértékadó eltörléséhez.

Evekkel ezelőtt a Magyar Mérnök- és Épí[illegible] dr. *Pikler* J. Gyula előadást tartott a telekérték[illegible] tekintettel az építő iparra. Az előadás propag[illegible] a magyar mérnököket és építészeket iparkodott megnyerni az általa feltaláltnak hirdetett új adóelv számára. Mindjárt kijelenthetjük, hogy szánalmas eredménytelenséggel. A hallgatóság megdöbbenve szorongott helyén a mérnök-egyesület termében meg nem szokott, laikus, a való tényekkel és állapotokkal merőben ellenkező kijelentések és megállapítások hallatára, melyeket egyik jelenlévő szakember alaposan kellő értékükre leszállított és visszautasított. A propagatív előadásnak meg volt az eredménye, mely mindennél fényesebben igazolja a telekértékadó eszméjének életrevalóságát: *a nagyszámú mérnök-hallgatóságból nem akadt egyetlen egy sem, aki Pikler J. Gyula határozati javaslatát magáévá tette volna.*

Tehát azok mondották ki a halálos ítéletet a telekértékadóra, akiknek — *Pikler* szerint — elsősorban lett volna érdekükben eme adó megvalósítása, mely korbácsként van hivatva szerepelni a telektulajdonosok építési kedvének kikényszerítésére.

Nem mellőzhetjük hallgatással *Pikler* J. Gyula néhány kijelentését, melyet az „Építő Ipar — Építő Művészet“ 1916. márc. 26-ik száma őrzött meg számunkra:

Az új adórendszert Németországnak eddig majdnem összes nagyvárosa, összesen 1100 nagy- és kisközsége elfogadta (ingatlan értékadó néven).

Ha az ember ezt a passzust olvassa, okvetlen érzi, hogy ez annak s dokumentálására szolgál, hogy mi magyarok elmaradtunk, mert ime a sokat emlegetett művelt nyugaton már régen más, korszerű adózás folyik, mint nálunk. Azonban ez a beállítás megtévesztés. Mikor *Pikler* a német ingatlanértékadót úgy állítja oda, mint ha ott az általa propagált telekértékadóról lenne szó, játszik a szavakkal. Saját írásai alapján cáfolhatjuk meg. Mert ugyanő, később, a Városi Szemle 1917-ki évfolyama 541. oldalán ezt írja: „*Németországban* tett tanulmányutam alkalmával nem egy neves községpolitikustól hallottam: Az ingatlanértékadóról a tiszta telekértékadóra való áttérés *nálunk még a jövő kérdése.* Ne is tanulmányozzon ön itt nálunk tovább, létesítsék önök otthon a tiszta telekértékadót, akkor *mi jövünk önökhöz tanulmányozni*“.

Tehát Németországnak városai egy egészen más adót vezettek be és nem a *Pikler* által propagált telekértékadót, annyira más adót, hogy maga *Pikler* (Városi Szemle 531. old.) kijelenti, hogy a német *ingatlan*-értékadó téves koncepcióival nem ért [illegible]. Mikor aztán a jól kikészített közgyűlés Budapesten [illegible]don „*a művelt nyugat által rég elfogadott*“-nak beál[illegible] telekértékadót elfogadta, akkor *Pikler* nem állhatja meg, hogy el ne dicsekedjék vele, hogy „a hozadék szerinti adóztatásról való áttérés a telek értéke szerinti adóztatásra rendszer *Aradon és Budapesten lépett* — **Európában először** — életbe“ (l. Építő Ipar — Építő Művészet 1918. febr. 3. szám).

Mindenesetre ez a megtévesztő beállítás még nem jelenti azt, hogy mert Budapest szerepelt kísérleti nyúlként — Pikler jóvoltából — eme adózás kipróbálásánál, csakis ezért rossz az a telekértékadó, más érveink vannak ennek bizonyítására. **Nemcsak rossznak, de károsnak, egyszerűen veszedelmesnek tartjuk a telekértékadót** *éppen a magyarság szempontjából, mely faj közgazdaságilag sokkal messzebb áll, semhogy ily torzadókkal a kísérletezést óriási károk nélkül kiállani tudná.* Mert itt van a *második megtévesztés, az adóelnevezés.*

Csak együgyű, a közgazdaságtanban és szociológiában teljesen járatlan egyének ülhetnek fel ez új rendszer „adó“ elnevezésén. És valljuk meg, hogy sokan, akik ellene böstörködnek, ezt éppen azért teszik, mert adót, legyen az bármily elnevezésű, nem szívesen fizet senki. Azonban itt egészen másról van szó. Megmondja maga *Pikler* is, bár burkoltan, mikor kijelenti, hogy „*e rendszer több mint egyszerű adózó rendszer, egyenesen kezdete egy új szociálpolitikai rendszernek* és ezért óriás közgazdasági és szociális jelentőségű“. (l. Építő Ipar — Építő Művészet 1916. márc. 26. szám). A Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben tartott előadásakor — még élénken emlékszünk rá — egyenesen **új honfoglalásnak** nevezte a telekértékadó behozatalát.

Az új szociális rendszer pedig, melynek a telek- és földértékadó az eszköze, nem más, mint a *Henry George* által kifundált *zsorzsisizmus*, mely azon elven épül fel, hogy miután a föld minden gazdagságnak forrása és minden munka színtere, annak egyesek magántulajdonában hagyása minden bajnak, szegénységnek valódi oka. Tehát ezt kell megszüntetni, hogy boldogság legyen a földön. De Henry *George* nemcsak szocialista, hanem agyafurt ember is volt. Ő jól tudta, hogy a magántulajdont nem lehet oly egyszerűen megszüntetni — mint a kommunisták próbálták —, tehát ő közvetve, észrevétlen akarta ugyanezt elérni, mikor a földtől azt ajánlotta *elkobozni*, ami annak tulajdonképpeni értékét adja, t. i. a hozadékát. Hívei, a *földreformerek*

Kérjük a hátralékos és az új félévi előfizetési díjak sürgős beküldését.

még tovább mentek! Ők a földtől, mint magántulajdontól, nemcsak a mai hozadékot óhajtják elvenni, hanem az ú. n. *anticipált hozadékot* is, vagyis azt a hozadékot, mely bár ma még nincs kéznél, de a jövőben várható fejlődés következtében a majdani intenzív művelés, beépítés folytán elő fog állhatni s amelynek feltételezéséből ered — szerintük — a földnek, teleknek mai nagy forgalmi értéke. Tehát ők, mikor a föld mai forgalmi árát adóztatják meg, *egy, a jövőben feltételezett hozadékot óhajtanak már ma a földtulajdontól elvonni.* Erre a célra szolgál tehát ez az adó. A mezőgazdasági földnél a *földértékadó*, a városi telkeknél a *telekértékadó*. **Ez az adó tehát tulajdonképpen eszköz a földnek, mint magántulajdonnak, kerülő úton való megszüntetésére.**

Persze a földreformerek nem beszélnek a magántulajdon megszüntetéséről. Ezt ők érett gyümölcsként várják a zsorzsista adó által ölükbe hullani. Ők virágnyelven beszélnek. Pl. *Pikler* így ír: *„A telekértékadó egy új szociális irány jelzése, bár céltudatos, de nagyon óvatos megkezdése.* Világos, hogy a telekértékadót minden körülmények közt fizetni kell, akár termel (épít) az illető, akár nem. De aki nem tud, vagy nem akar a közterhekben résztvenni, **az adja át a telkét másnak**, olyannak, aki igenis kész és képes a közterheket telekértéke arányában viselni".

Mi következik ebből? Az, hogy csakis tőkeerős egyének lesznek képesek ingatlant tartani, hiszen az óriási adót a földnek, teleknek hozadékából ki nem fizethetik, pláne ha az — érthető körülmények folytán — nem hoz semmit a tulajdonosnak. Vegyünk egy mindennapi példát. Valaki vesz majdani családi otthona számára egy telket. Ennek árát mondjuk 10 évi megfeszített munka árán kifizetni óhajtja, hogy akkor azután az építkezéshez foghasson. Azonban közbejött a nem várt új adó, mely csaknem oly nagy évenkinti összeggel sujtja, mint a tervbe vett évi részletfizetés. Erre ő nem számított. Erre *másirányú keresetéből* már nem telik. Nemhogy az építkezésre tudna gyüjteni, de a megnövekedett terhet sem képes törleszteni. Kénytelen tehát túladni a telkén. És miután Budapest törzslakosságának zöme ilyen elemekből áll, nyilvánvaló, hogy ezek részére a telekértékadó folytán az ingatlan megtartás „kényelmetlenné" van téve. Vagyis az eddig családi há[illegible] kertjéhez ragaszkodó polgár eme igazságtalan, erőszakolt ad[illegible] után nem fog már többé ősi otthonához, szülővárosához áron — mint eddig — ragaszkodni, hanem az elv[illegible] teher nyomása alatt iparkodni fog attól megszabadulni. **Vagyis: város ingatlanai a telekértékadó által demobilizáltatnak.**

És ne feledjük: ez a T. É. A. egyetlen, valódi célja; az épí[illegible]kezés nekilendülése, a lakásinség megszüntetése, a nyomo[illegible] enyhítése stb. hazug és félrevezetésre oda dobott frázisok, az igazi célnak a városi ingatlanok demobilizálásának destruktív úton való keresztülvitele elpalástolására. *Ha van destruktív gondolat, eszme, működés, úgy a T. É. A. eszméje és keresztülvitele elsősorban az. Hiszen ez a legállandóbbat, a legnehezebben megmozdítható vagyontárgyat:* **a családi otthont mobilizálja, forgatja fel és teszi adás-vétel tárgyává.**

Hogy a T. É. A.-nak ez az egyetlen célja, az világosan előtűnik eme adónak elnevezett szocialista elv lényegéből.

A föld mindenkié, rikoltja *Henry* George és miként a levegőhöz, joga van hozzá mindenkinek. De persze *Henry* George írásait nem olvassa a mezőgazdasági földekkel bíró népréteg (mely bizonyára megadná a választ a kommunista tudósnak), de bizonyos körök jóvoltából a városok felforgató eszmékkel telített csőcseléke és idegensége mohó kézzel kapott az új szocialista eszme felé és propagátora lett. *Pikler* J. Gyula tehát ezt a tábort igyekezett először új eszméjének megnyerni és mondhatjuk, sikerrel. Ez maga elég ok lehet fajtánk gondolkozóképessége hiányán való kétségbeesésre.

Mert nem vették észre még jobbjaink se, **hogy itt tulajdonképpen ugyanaz a játék folyik, mint a marxizmus** *világmegváltó eszméi jegyében folyt; ugyanabból a célból, vagyis:* **a kommunizmus megteremtésére.** Míg *Marx* az ipari üzemek kisajátítására vetette magát, ezeknek az egy kézben való koncentrálását igyekezett eszméivel szolgálni abból a célból, hogy a túlságig növesztett kapitalista hüvely szétpattanva, a proletárok kezébe juttasson minden hatalmat az ipari üzemek felett, addig *Henry George ugyanezt a földre vonatkozólag iparkodott elérni, vagyis az összes* **földek kommunizálását.** Am a földmíves elem konzervatív, nehéz járomba hajtani és vad és hazug eszmék őrült fanatikusaivá tenni, mint tették *Marx* eszméi követőivé a szerencsétlen ipari munkásságot, tehát más oldalról, az ú. n. *„felvilágosodott"* elemek megdolgozásával iparkodtak a *zsorzsista* [illegible]zmét megvalósítani. Erre pedig a városi elemek kínálkoztak [illegible]bb kísérleti nyúl gyanánt és hogy sikerrel, láttuk az eredd[illegible] *Félrevezető szólamokkal, hazug köntösben, szociális* [illegible]k *alatt becsempészték hazánk fővárosába a zsorzsizmust,* [illegible]*munizmusnál is vészesebb destruktív elvet.*

[illegible]tlen pesti nép! Egyszer már földönfutóvá tett néhány [illegible]zállt hazug apostol, alig ocsudtál fel a kommu[illegible]ól, máris iparkodtak kezeidre új béklyókat rakni [illegible]e bárgyu meghunyászkodással magad tartottad [illegible]atív jellegű volt! [illegible]kkor, midőn még lelkedben égett a kommu[illegible]adóról, különös [illegible]ek útálata.

[illegible]tlen-Egyletben [illegible]te pesti magyar nép világosan, hogy mit akar a [illegible]ő tulajdonképpen! **Varga** Jenő volt **kommunista** [illegible]**os** már 1918-ban nyiltan és félremagyarázhatatlanul

TARCA

Szemelvények Neÿ Béla emlékirataiból.

— **Neÿ Ákos** előadása a „Hungária" nagygyűlésén. —

Egy híres technikus-bál. (Folytatás.)

Negyedéves technikus voltam és tanulótársaim a segítőegyesület (akkor „Segélyegylet") főjegyzőjévé választottak. Ez abba az időbe esett, amikor gróf *Pálffy* Móric volt Magyarország helytartója, vagy kormányzója, vagy nem is tudom bizonyosan, hogy minek címezték, de kétségtelen, hogy ő volt a katonai és polgári legfőbb, leghatalmasabb úr, aki követelte, hogy mindenki meghajoljon előtte.

Elhatároztuk, hogy a „Segélyegylet" javára bált rendezünk, nagyszabású úri bált, hadd lássa meg legalább a farsangoló közönség, hogy mi, technikusok, sem vagyunk éppen „kőművesek" vagy „malterkeverők" meg „földkóstolók", mint ahogy abban az időben sokan még hitték (különben: vajjon egészen bizonyos-e, hogy ma már nincsenek, akik így hiszik?), vagy talán csak másokkal elhitetni akarták; hanem hogyha rákerül a sor, mi is meg bírunk állni a parketten is.

Megalakítván a bálbizottságot, annak elnöke *Ráth* Péter lett (később udvari tanácsos és a Kassa-Oderbergi vasút nyug. elnök-igazgatója) s a bál helyéül az Európa szálló (most a Főkapitányság székháza) pompás, elegáns termét béreltük ki.

Hátra volt még a nagyfontosságú kérdés eldöntése, hogy ki legyen a lady patronesse?

Kérem, ne tessék mosolyogni. Ez nem olyan egyszerű és könnyen eldönthető kérdés és nem volt könnyű különösen — *akkor!* De meg különben is, minden időnek és minden életkornak megvannak a maga fontos mozzanatai, amelyek távolból tekintve apróknak, olykor szinte nevetségeseknek látszanak, közelből és a maguk idejében, meg van a néha éppen nem kicsinyelhető jelentőségük!

Mindjárt meg fogjuk látni, hogy a lady patronesse megválasztása, a mi esetünkben is, mily messze kiható jelentőséggel bírt.

Hát mondom, ismételt és alapos, sőt szenvedelmes tárgyalások kérdése volt a lady, míg végre megtörtént a megállapodás, hogy *gróf Keglevich Bélánét sz. Batthyányi Ilonát,* — az első magyar vértanú — miniszterelnök leányát — kérjük meg. A hozzámenesztett küldöttség, ha jól emlékszem, *Ráth* Péter, *Ágoston* József (vagy *László* Gyula?) meg az én csekélységemből állott. Kérésünkre a grófnő azzal válaszolt, hogy szívesen vállalja a védőséget, de figyelmeztet bennünket, hogy ő „katonatisztekkel nem beszél" s így, ha a kormányzó netán eljönne a bálunkba és neki bemutattatja magát, ő nem fog neki felelni.

El lehet képzelni, hogy nem nagyon ijedtünk meg, sőt hazafiságtól dagadó kebellel vártuk a bálunk estéjét, nem tartva lehetetlennek, hogy akkor „tör ki a forradalom;" mert ne feledjük az akkori idők lázas szellemét és ne feledjük: hogy *fiatalok* voltunk.

Nos hát, a forradalom nem tört ki, de láttunk olyan egy jelenetet, amely ritkítja párját, vagy hogy egyszerűen és valósággal páratlannak mondható.

... A fiatal kor aranyos ködfátyolán keresztül: gyönyörű, igazán szép kis terem tűnik föl lelkiszemeim előtt (ma is nagy kár, hogy azt a termet elpusztították!) szürke-márvány törzsű korynthusi oszlopaival, széles művészi kiképzésű frizével, a még kisebb kis-termével és legkisebb téli-kertjével. A sok száz *sztearin-gyertya* sárga, meleg fénynyel von be mindent s a mindenkit daliássá tevő magyar ruha és a sarkantyú-pengés, meg a sok gyöngyös párta és fűzős-derék és a cigány-zene és körmagyar: mindez, mint valami tündéri álomkép vonul el emlékezésem tükörtábláján, amely még most — annyi évtized mulva

Ney Béla

terveite a szegedi
tör vegyszer épületét
Meixner ~~[illegible]~~ karfiolos épült

cród

Az Építési Ipar

1883. 4/6. l. (A
szegedi munkák)

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lélyezem:

k vagy helyettesének
láírása.

a. — Endrényi Imre, Szeged.

Ney Béla (pilis)

1.

Erődi – Bodnár

192. l.

kép. *Magyar (nagyváradi) festő : Szent püspök. 1350 körül.*

96. l. — Divald: Felső-Magyarország gótikus szárnyasoltárairól. Az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum évkönyvei, III., 1924., 30. l. — Genthon: Magyar művészek Ausztriában a mohácsi vészig. Bp. 1927., 56—57. l. — Gerevich PA, 205—206. l. (1. és 2. kép, 206. l.) — Fenyő—Genthon: Régi magyar képek a Szépművészeti Múzeumban. MM, IV., 1928., 74—75. l. — Genthon: A Nemzeti Múzeum magyar faszobrai. MM, IV., 1928., 307. l. — Benesch Belved, 68. l. — Gerevich: L'arte antica ungherese. Roma, 1929., 11—12. l. — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Genthon: Az apostolvértanúságok mestere. AÉ, XLIII., 1929., 159. l. — Péter: A magyar művészet története, I. kötet. Bp. 1930., 100—102. l. (2. kép, 102. l.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Eszter-

MDK

Ney Béla

A m. kir. törvényszéki palota homlokzata

" " " metszete

1885. orsz. kiáll. 51.l.

Ney Béla

MDK

A törvényszéki palota homlokzata
Fentinek metszete

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

Nay Béla

nevét és eklektikus főműveit a korszak nevesebb mesterei között említi

Török László: Magyar építészet a historizmus korában. Építő-építészettudomány, 1969.1-2.sz.131-186.l.

161.l.

Ney Béla

1872-től a műépítészeti fejlődéstörténet magántanára – József-műegyetemen

Szentkirályi Zoltán: Adatok a magyar épitészképzés történetéhez. - Éptud, 1971 /III/, 4.sz.439-465.l.

446.9.

M.D.K.

Ney Béla, épitész

a Fóhai jubileum előkészü-
leteivel kapcsolatban azt indít-
ványozza, hogy az Egyesület válassza
meg Fóhait tiszteletbeli tagjai
sorába és nyujtson át neki egy diszalbumot.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Heti Értesitője, Bp.
1893. XII. évf. 184. old.

Ney Béla

a MMÉE 1875. V. 20-i ülésén megvédte Ybl Miklóst a Fővámhárral kapcsolatos vádak ellen.

Gábor István: Egy régi épület új [illegible] élete.
Budapest, 1971. 1. sz. 16-19. l.

mDK

pilisi Ney Béla, épitész

irta és szerkesztette a lenti müvet, többek közremüködésével.

Ney Béla: A Magyar Országház, Steindl Imre alkotása. Ep.Ip. 6.sz. 1906 febr.11. 54.l.

Ney Béla

MDK

Alapitók... MIBM 1925.

M.D.K.

Ney Béla, építész

cq Törvényszéki palotájának kivitelezési rajzait és metszetét állította ki az 1885-ki Orsz. Kiállításon.

Bauzeitung für Ungarn. Bp. 1885. XIV. évf.

Jul. 19. sz. 153 old.

N.C.X.

MDK

Ney Béla

A magyar Országház, Steindl Imre alkotása. Budapest, 1902. című írása.

Zámborszky Ilona: A Magyar Országház. Bpest. 1937./képekkel./ Bibliográfia.

M.D.K.

Wey Béla
építész

Wéber és Wey tervei alapján épült Szegeden
a Kereskedelmi és Iparbank épülete

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959.

109 l.

MDK

Ney Béla

Épitőipar Épitőmüvészet, 1925. 49. évf.

MDK

Ney Béla (építész)

Ő tervezte Weber Antallal az egy-
kori Kereskedelmi és Iparbank (Szeged)
épületét (Klauzál tér 2.)

Bálint Sándor: Az építőművészeti klasszi-
cizmus és romantika szegedi korszaka.
Tiszatáj, Szeged, 1956. aug. X. évf. 4. sz.
279. l.

M. D. K.

NEY Béla építész

Szeged, Kereskedelmi Bank épületének

terve Wéber Antallal.

Kivitelező: Hoffer Károly

Nagy-Papp-Börtsök: Szeged Bp. 1960.
102. l.

M. D. K.

NEY Béla épílész

A m. kir. törvényszéki palota homlok-
zata, metszete

Bvák Tárgymut, Bp. 1885. 51. l.

~~51.~~

Ney Béla

épitész, műv. tanácsos

† 1920. márc. 18.

[illegible] tisztelettel megkul-

em nyilvánitását.

jus hó 12-én.

Radnics Jenő

igazgató

(Ney Béla)

könyve

( ) A magyar országház: Steindl Imre alkotása. 2-r, 70 kép + 64 tabla. 46 l. Bp. é. n.

Gent (1668)

pytekintetü Bizottság

alázatos szolgája

hó 16.ám

Gyalus László
épitész.

Ney Béla, építész

Szénássy Árpád: Egy felvidéki építész emlékére.

Feszty Gyula három egyházi épületre készített terve közül az első volt a zuglói református templom Bpesten. A terv ajánlása és elfogadtatása mellett szólt Ney Béla építész bíráló véleménye is. 1893. nov. végén Feszty már átadta a templomot. (említve).

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 120-old.

M.D.K.

Ney Béla, építész

terverte, Meixner Károly-lyal együttesen, a szegedi Honvédtiszti lakóhárat.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1881. 15. köt. 451. old.

Ney Béla

"Ybl Miklós iskolájának egyik jelese"-ként emliti meg a lap "Az ezredévi ünnepségek" c. beszámolójában, s közli, hogy jelenleg az uj Országháznál az épitès müszaki ellenőrzését irányitja.

Otthon, Bp. 1896. junius hó
194-2o4. lap.

MDK

Ney Béla

Az Országház cim alatt irt az Epitő Ipar 1902. évf., 253.l., 1903,évf.,l.l.

Zámborszky Ilona: A Magyar Orszaghaz.Bpest. 1937./ képekkel./ Bibliografia.

MDK

Ney Béla épitész

Az országgyülés palotajat ismertető diszmünek irója és szerkesztője.

Előfizetési fólhivás.

Budapest, 1903.apr.hó.

NEY BÉLA és WEBER ANTAL,épitészek

A szegedi Lenin krt.23.sz.ház feltünően emléeztet az általuk tervezett Kereskedelmi és Iparbankra és a Zsótér-házra.A motivumok azonosságának elbirálásakor tovább is mehetünk,mint az eklektika elemeire jellemző azonosság megállapitása,s esetleg mesterazonosságra is gondolhatunk. 13.kép.262.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

NEY BÉLA és WEBER ANTAL,épitészek

A szegedi Lenin krt.23.sz.ház feltünöen hasonlit az általuk tervezett Kereskedelmi és Iparbankra.A motivum hasonlóságok alapján esetleg mesterazonosságra is gondolhatunk.-13.kép.Lenin krt.23.sz.,a ház homlokzati vázlata. Rajz.Fekete repr. 255.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MÚZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

NEY BÉLA, épitész

Ybl fanitvány volt és barátja. Szegeden 1873-ban Weber Antallal közösen épitették fel, a Klauzál-téren a Kereskedelmi és Iparbank palotáját. Ney a Magyar Mérnök és Épitész Egylet titkára volt. 6.kép. 254.old. 63-64. jegyz.

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

NEY BÉLA és WEBE[illegible] ANTAL, épitészek

1873-ban közösen épitették fel Szegeden a Klauzál-téren a Kereskedelmi és Iparbank palotáját.-6.kép.Klauzál-tér ,részlet a Kersekedelmi és Iparbank és az"uj Zsótér-ház"homlozzatáról. -Fénykép.Felete repr. 241.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1.Szeged, 1966

Neij Béla, pilisi †

nekrolog

Kertész Róbert:

Pilisi Neij Béla.

Épitő Ipar – Épitő

Művészet. 1920.

15–17. sz. (Arc-

képpel.)

lásd okv.

Neij Béla, pilini

Neij Ákos: Szemelvények Neij Béla emlékirataiból. Építő Ipar Építő Művészet. 1921. 25-26. sz.

Ney Béla, pilisi

Ney Ákos:
Szemelvények Ney Béla emlékirataiból. (Ybl Miklós irodájában.
Építő Ipar - Építő Művészet. 1921.
29-30. sz.

Neij Béla, pilési

Neij Ákos: Szemelvények Neij Béla emlékirataiból. – Épitő Ipar – Épitő Művészet. 1922. 1–2. sz.

Úgy látom a Szemelvények sorozata itt nem teljes, a komplett példányból ellenőrizni!

Ney Béla és
Ybl Miklós

nincs
léd
2

MMÉE Közl.
1876. 526-l. 24.t.
(A kajdacsi emlék-
kápolna)

Tolna vm
Terverték fentiek

K

Vesper

c. 17

1 Kōt. 8°

Fabritius,
Karl

Geschichtliche Nebenarbeiten

V.

(Abdruck aus dem Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, Bd. XV. der neuen Folge, Heft 1.)

MDK

Ney Béla és Ybl Miklós, építészek.

a kajdácsi emlék-kápolna. Tolna vm.
Közös tervük.

MMÉE Közl. - 1876. 526.old. 24.t.

Ney Béla épitész MDK

tervezte Ybl Miklóssal együtt a kajdacsi temető

Sztankovánszky sirképolnáját.1876

Genth.Müeml.1959 I. 146

M.D.K.

Ney Béla, építén

terverte, Ibl Miklóssal együtt, a tolnamegyei Kajdács községben, a Sztankovánszky család emlékkápolnáját.

A Magyar Mérnök- és Építén-Egyet Közlönye, Bp. 1876. 10. köt. 526. o.

XXIV. t.

M. D. K.

NEY Béla építész

Ybl Miklós tanítványa

Ybl Ervin: Ybl Miklós 157. 173, 197, 198., 199., 210., 212.,

M. D. K.

NEY Béla építész

Ybl Ervin: Ybl Miklós 157., 165.,

M. D. K.

Mey Béla építész

Kajdacsi Sztankovszky-mauzóleum Ybl Miklóssal

Ybl Ervin: Ybl Miklós 73.,

MDK

Ney Béla épitész

Az állandó Orszaghaz épitésére alakult Bizottsag
/ 1881.márc.20./ tagja.

Cikk: Az Orszaghaz és alkotója: Steindl Imre

Fábnagymagyép 12-14.1.

MDK

Ney Béla

Fábnagymagyép. 31.1.

MDK

Ney Béla

Jakabffy F.: Weber Antal és művei. Magyar Építőművészet 1907. 11. sz.

Ney Béla, (bpesti) építész M.D.K.

elkészítette a szekesfehérvári „uzi kasinó elhelyezésére szolcáló" palotaszerű épület terveit, 150.000 frt. költségkerettel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX évf.
Jan. 12. sz. 5. old.

MDK

Ney Béla és Wartha Vince, épitészek.

Ney Béla és Wartha Vince: A József-müggetem Budapesten
e. könyvet irták.

< Ney Béla és
Wartha Vince >
könyve

< > A József-műegyetem
Budapesten

K.

1943 év folyamán rendeltetésükn
rádéktalanul felhasználtattak.

Budapest, 1943 december

Nagyméltóságu

Vallás- és Közoktatá

M.O.K.

Ney Béla, építész

Később az „Epitőipar-Epitőművészet" szerkesztője és minden értelmes megmordulás lelkes támogatója, a Mérnök-Egyesület 1868. febr. 29-i ülésén tartott előadásával, dacára ~~annak~~ kissé cikornyás, biedermeyeres stílusának, de sok helytálló s arzor ujnak ható megállapitása miatt bizonyos figyelmet érdemel.

Ney Béla: Az építészet művészete. (Felolvasás). A Magyar Mérnök-Egyesület Körlönye, Pest, 1868. II. köt. 126–130., ∞ 181–187. old.

M.D.K.

Ney Béla, épitész

előadása a „Magyar épitészeti styl"-ről, melyben kapcsán az Egylet alapszabályainak ide vonatkozó pontját megváltoztatta és szakosztályai közé az épitészetet is belevette, Ettől kezdve az Egylet neve is megváltozott.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, ~~Bp.~~ Pest, 1871. V. köt. [a jan. 21-i szakülés előadása], 97-113. old.

M.D.K.

Ney Béla, építész

előadása az épületek „emlékszerüségéről"

Ney Béla: Mit értsünk az épületművek emlékszerüsége (Monumentalcharacter) alatt?

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, ~~Bp.~~ Pest, 1871. V. köt. 382-383. old.

(Ney Béla)

könyve

( ) Nemzeti építő-
művészet és stílus.
Kny. Építő Ipar —
Építő Művészet.
8-r. Bp. 1917

Gerl (1669)

Nagytekinteti

A f. hó 9.én nyert megbíz
jaáki apátsági
nak lefedésére Gr
ajánlatot azon
tatni, hogy a k
mében megenged

Nemzeti építőművészet és stílus.

Írta és a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak május 21-én tartott ülésében fölolvasta

Ney Béla.

I.

Azt hiszem, hogy az emberiség mai őrületében, amely már-már a fehér-faj öngyilkossági kísérletéhez hasonlít, alig lehet emberségesen érző kultur-ember, aki gondolkozáskörét ne igyekeznék, legalább időközönkint, a ma mindnyájunkat lenyügöző gondolatvilágból kiszabadítani és akinek jól nem esnék agyon zaklatott idegeivel — ha csak órákra is — egy más, tisztább, ideálisabb s az emberhez méltóbb gondolatkörbe menekülni, ahol nem az egymás iránti gyilkos gyűlölet, a ragadozó bestialitás uralkodik, hanem a lélek, a szellem, az érzés kutató ösvényein: közelébb juthat az Istenség eszméjéhez.

Én legalább mindig lelki megkönnyebbülést érzek, valamikor sikerül elfeledni a *mai* gyötrelmes és iszonyt gerjesztő világtusa észbontó kavarodását és sikerül, egy-egy rövid órára, visszamenekülni abba a gondolatvilágba, amelyben azelőtt éltem és *éltünk* s amely — bízva-bízom az erkölcsi világrend megdönthetetlen erejében — talán nem nagyon sokára ismét eljövendő.

Ilyen nyugvópontra jutott zaklatott lelkem egy komoly figyelemre méltó közlemény olvasásakor, amelynek címe: „Nemzeti építőművészet."*)

Szeretettel, sőt rajongással emlegetett eszménye mindannyiunknak, kik nemzetünk és nemzeti kulturánk fejlődésében hiszünk és — mégis mennyi nézetkülönbség, néha félreértés tárgya vagy!

Van-e nemzeti magyar építőművészet és stílus!

Ez az első kérdés, amely feleletre vár, a második pedig: hogy *mely utat kell követni*, hogy *nemzeti építőművészetünk fáját gyümölcsöt termő virágzásnak* indítsuk?

Többé vagy kevésbbé avatottak elméleti, vagy gyakorlati uton, évek hosszú sora óta igyekeznek rátalálni a keresett útirányra, néha csupán a lelkesedés eszközével, de itt-ott föltétlenüi komoly törekvéssel.

Ezzel foglalkozik a most szóvá tett tanulmány szerzője is és elég határozottsággal felel a kérdés számos *részletére* és nézetem szerint szinte mindenben igaza van. Megállapítja, hogy az *építész föladata* nem a *természeti tárgyak kész formáinak lemásolása*, hanem az emberi *célok* és *szükségességek kielégítése* és hogy az *igazi művész* mindig csakis *saját meglátásával* fog *értékeset* alkotni. Megállapítja azután — és értekezésének mindenesetre ez a *legértékesebb tétele*, — hogy a *nemzeti* művészet (stílus?) keletkezésének akadálya leginkább abban rejlik, hogy „a művészetben a *nemzeti* nem *cél*, hanem *fejlődési eredmény*" s ebből következik, hogy a *stílus-alkotásra* vállalkozó művészek hamis kezdőpontból indulnak ki, amikor azt gondolják, hogy az, ami *nemzeti*, nem csupán *műtörténeti megállapítás*, hanem *művészi alkotás tárgya is lehet*".

Kétségtelen — mondja aztán, — hogy „az építész föladatai nagy részben kifejezetten nemzeti célokat szolgálnak, vagy nemzeti, vagy helyi szokásokból erednek s így magában a föladatban megtalálhatnók a nemzeti építőművészet (stílus?) föltételeit is. *De csak akkor*, ha a föladat *lényegétől elválaszthatatlan* külső *forma szükségképpen eltér* más helyek vagy *más nemzetek* építményeinek *tárgyától* s ennek jellemző *formájától*. A különböző nemzetek és országok építményei közt azonban *ilyen tárgyi eltérés ma már* igen *kevés található*" és igazat ad *Wagner Ottónak* aki azt mondja, hogy „az építőművészeti alkotás tárgya: a *cél* ma már *alig nyujt módot* egy *nemzeti stílus alakulására*".

Ennyire világosan lát a tanulmány szerzője, akinek dolgozatából ezek az idézetek valók, de aztán — mintha bizonyos kifejezések jelentősége megriasztotta volna, mintha önmagával tusakodnék — határozatlanná lesz és a következtetést az elmondottakból levonni, úgy látszik, nem volt elég — szíve.

A dolgozat legutolsó bekezdése, óvatos körülírással, rámutat ugyan arra, amire az egész tanulmány tenorja az olvasót már rávezette, amikor azt mondja, hogy „művész hazája széles e világ" és hogy „a művészet internacionális tendenciáju jellegét ne tekintsük a nemzeti érzéssel ellenkezőnek", de ebből azt, amit az író — fejtegetéseiből következtetve — kétségtelenül gondolt és érezett, csak az fogja kihámozni, aki akarja; pedig a kérdés elég fontos rá, hogy lehetőleg minden oldalról, kellő világitásba helyezzük.

Nézzünk hát szemébe, hazafias, de *elfogulatlan* jóhiszeműséggel.

Mindenekelőtt azt kell meggyőződésem szerint megállapítani, hogy *„nemzeti építőművészet"* és *nemzeti építőstílus"* habár rokon, de *nem azonos fogalmak* és a kettőt mindenesetre el kell választani.

Ha valamely nemzet kultur-fejlődése közben egy-egy országban, vagy a nemzet néprajzi határainak korlátain belül, az ország, vagy a faj népe, illetőleg e nép arra hivatott tagjai, szélesebb körű, bokrosabb oly *építési tevékenységet* fejtenek ki, mely az emberi célok és szükségességek *anyagi kielégítésén fölül*, a *szép* utáni törekvés útján: *művészetté* finomult, bátran elismerhetjük, hogy ott már *gyökeret vert* a *nemzeti építőművészet*, ha mindjárt nem beszélhetünk is: *nemzeti stílusról.*

Az *építő-stílus fogalmát* nem könnyü *szavakban* kifejezni. Szinte azt mondhatnám, hogy minden gondolkozó fej külön-külön önmagának konstruálja meg. Hiszen még a két nagy művészfilozófus: *Semper* és *Boetticher* sem birtak e kérdésben egészen egy vágányra kerülni.*) De talán még sem maradok nagyon messze a megérthetőségtől, amikor részemről úgy hiszem megállapíthatónak: hogy ha *valamely közösség*, gyakorlati *építő céljainak megvalósításakor*, az *éghajlattal* velejáró, a rendelkezésre álló *építőanyagok* tulajdonságaiból kiszármazó és a *néplélek* jellemének megfelelő olyan *építőművészeti formakincset fejleszt*, mely *szerkezeti és díszítő elemeiben* — néha: szerkezeti *vagy* csupán díszítő elemeiben — *önálló* és más stílusoktól különbözik, akkor ezt, a maga *jellegzetes függetlenségében* külön *építő-stílusnak* mondhatjuk.

Világos tehát, hogy *nemzeti építőművészet* élhet, sőt virágozhatik akkor is, amikor még az önálló *nemzeti építőstílus* legfölebb mint óhajtás él lelkeinkben.

Ha a közösség — mondjuk — a *nemzet* keblében folyó *építő-tevékenység* hivatott tényezői, működésükben, komoly energiával törekszenek a művészi *szép* eszményi magaslata felé, *nemzeti építőművészet munkásai ők*, ha nem *külön építő-stílus* szerint, hanem az elmult évszázadok és évezredek során kifejlődött építő-stílusok *formanyelvezetén* fejezik is ki *„saját meglátásuk"* eredményeit. Valamely *újabb építőanyag*, valamely *újabb szerkezet*, vagy *szerkesztési módszer* nagyobb fokú érvényesülése, *népies díszítő elemek*, vagy éppen *új építő-célok*, ha segítségére jönnek e közben a fejlődésnek, mindezek külön-külön, vagy együttvéve: elemeivé válhatnak egy *új építő-stílus*, alakulásának és *idők jártán*, kedvező körülmények közt, rátermett művésznemzedékek lelkes közreműködésével, kialakulhat az *új stílusos formakincs.*

Így történt ez a múltban, a *„történelmi építő-stílusok"* alakulásakor és a jövőben is valamely *új építő-stílus kialakulása* alig képzelhető másképpen.

Csakhogy számolnunk kell azzal, hogy bármely *új építő-stílus*, amely a *modern élet* forgatagából fog *kiforrni*, alig lesz *nemzeti* stílus, sőt minden valószínűség szerint csak *nemzetközi* lehet, mely nézetem megokolásául a következőkre hivatkozom.

*) Írta *Bauer* Henrik. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1917. évi 3. számában.

*) „Der Stil" és „Tektonik der Hellenen".

Az *ős-római építőművészet* például, amint mindenki tudja, *átvéve* az őt megelőző *hellén* építőművészet *formakincsét* és *bele olvasztva* abba — új építő-szerkezet képpen — az Etruszkoktól örökölt *boltozat* megelevenítő hatalmas elemét, a *római nép* nagyratörő *szellemének erejével* s e nép *saját*, akkoráig *nem ismert*, nagyszerűségben és ragyogásban *egészen új építő-céljainak* kielégítésére, *saját* országhatárai közt, ahol mindenütt a római néplélek nyilatkozott meg, tehát *idegen újabb befolyásoktól* csaknem *menten:* idők során, megteremtette azt a *klasszikus stílust*, amelynek *anyagából* aztán, sokkal később, az újabb kor újabb építő céljaira történt *alkalmazása* révén, a római helyébe lépett olasz néplélek termékenyítő hatása alatt: kicsirázott és aztán buja virágzásnak indult: *a renesszánsz.* Ennek pedig mindenik *hajtása* (francia, német stb.) különkülön magán viseli az *őt kifejlesztett néplélek* jellegét s az *ottani helyi-* és *életviszonyok* idomító befolyása alatt fejlődött önálló — *stílussá.*

Vagy tekintsünk vissza a Fáraók nagy birodalmára, gondoljunk China, Bysanc vagy akár Oroszország architekturájára, nem mindenütt *többé-kevésbbé szigorúan körülhatárolt területen* fejlődött építőművészeti *formakincset* látunk-e, amely semmiesetre sem máról-holnapra, hanem hosszas *fejlődés* utján jöhetett csak létre, de az illető nép szellemének más, *idegen néplélektől meg nem hamisított* és *meg nem vesztegetett jellemző kifejezője?*

De nem folytatom a példázást tovább, mert hiszen azzal mindenki, aki e kérdéssel komolyan foglalkozott, kell hogy tisztában legyen, miszerint az önálló *nemzeti stílusok* fejlődhettek *akkor*: a *régi időkben* s még a renesszánszok fölvirágzásának idejében is, amikor a nemzetek egymástól (békeidőben is) függetlenebb életet éltek, s a mai közlekedő eszközök híjján, önmagukban, mintegy *befelé* fejlődtek; de alig lehet arra számítani *ma*, mert szinte legyőzhetetlen *akadályául* szolgál — bármily paradoxonnak hangozzék is — a *vasút* meg a *fotografia.*

Igen, a vasút és fotografia, ez a két nagyszerű kulturvívmány, melyek a modern életben és kulturában oly megbecsülhetetlen eszközei a fejlődésnek, sőt a modern civilizáció nélkülözhetetlen tényezőiül szerepelnek, akkor, amikor *önálló nemzeti építő stílus kialakulásáról* van szó, ezt nemcsak megnehezítik, hanem talán képesek *útját is állni.*

Avagy elképzelhető-e, hogy a világ bármely kulturállamában netán föllépő valamely *új építő-föladat* s a vele esetleg összefüggő *újabb szerkezeti módok* vagy *művészeti formák ma* a legrövidebb idő alatt (mert hiszen csak nem lesz mindig világháború!) a vasút és a fotografia közvetítésével ismertté ne váljanak az összes többi kulturállamok népei közt; képzelhető-e, hogy bármely *építő-anyag* bizonyos országok vagy vidékek kizárólagos tulajdona maradhasson és ki ne kivánkozzék onnan, amikor a sokszoros s aránylag olcsó nemzetközi közlekedés révén oly könnyen eljuthat oda, ahol reá szükség van; és képzelhető-e, hogy akár a legnemzetibb — *építő-formává földolgozható* — népies díszítő motivumot a többi népek el ne lessék és bele ne gyúrják saját építőművészeti működésük anyagába?

Egyetlen stílus-fejlesztő tényező van, amit nem lehet kisajátítni: az *éghajlat.* De a *nemzeti* stílus-fejlődés nézőpontjából tekintve, ez azért nem bir különösebben nagy jelentőséggel, mert hiszen az éghajlat *egy-egy országnak nem kizárólagos tulajdona* és viszont az éghajlati különbözőségek *egyazon* nemzet vagy állam országhatárai közt is, bizonyos épületszerkezetekre — mint pl. a födélformákra — nézve más-más alakítást követelnek s így *nemzetien jellemzőkké* alig válhatnak.

Megcáfolhatatlan tehát, hogy a modern építő művészetben *bárhol* föllépő, akár szerkesztési, akár díszítő újítás, vagy a kettő kapcsolatából kiszármazó újítás — ami legkivánatosabb — szinte föl sem becsülhető rövid időn belül *nemzetközi közkincscsé* válik, ha ugyan, *művészeti* tekintetben *alkalmas rá*, hogy *azzá* legyen és ezért mertem imént annak a nézetemnek kifejezést adni, hogy a *modern élet* szükségleteit kielégítő s annak megfelelő, máris fejlődésnek induló *új építő-stílus* alig lehet más, mint *nemzetközi.*

Bizonyítja ezt különben a *modern építő gyakorlatnak* még *művészi földolgozásra váró* két új anyaga is: a *vas* és a *vasbéton.*

A *vas*, mint építő-anyag csak művészettörténeti időméretek szerint, mondható ugyan *újnak*, mert hiszen mint *díszítő-anyagot* és mint *szerelő tényezőt* kovácsolt és öntött minőségében igen régi idők óta használták már, *de különben*: csak mint *szerkesztési elem*, a szem elől elvontan, erősítő, egybefogó épületalkotórész gyanánt teljesítette rárótt kötelességét és alig néhány évtizede, hogy az épületszerkezetek közt nyiltan föllépő, *önálló épületanyagként, építőművészeti földolgozást is követelő* tényezőül szerepel. De dacára az ezen irányú, immár több évtizedes, elég komoly törekvéseknek, azt hiszem meg lehet állapítani, hogy a vasnak *idomalakulási* fejlődése még mindig a *kezdet elején* van. Mert állíthatja-e valaki, hogy az egészükben, vagy lényeges részükben vasból készült építmények, vagy egyéb épületeink ama vasból való részei, amelyek *építőművészeti méltánylást követelő alakban* kerülnek szemünk elé, a vasanyag *természetének, tulajdonságainak megfelelő* idomokat mutatnak, sőt nem azt tapasztaljuk-e lépten-nyomon, hogy a *vas*-alkotórészek: vagy a *kő*-architektura megvékonyított, megkarcsúsított idomaiban tetszelegnek, vagy pedig — egy-két, a *mérnöki* építkezések objektumain észlelhető sikerültebb kísérlet leszámításával — a művészeti *szép* eszméjétől távol álló idomok köntösében jelennek meg előttünk? Mert azzal, hogy a keresztezésekre vagy csomópontokra egy-egy *vasból* készült *kő*-rozettát alkalmazunk, vagy pedig a vasgerendákra azok hosszában — megint a *kő*-architekturától kölcsön vett — levél- vagy egyéb díszt ragasztunk, még nem sokkal jutottunk közelebb a *vas*-anyag *építőművészeti* földolgozásához.

Pedig ott kellene megfogni a dolog végét, hogy *vas-architekturát* teremtsünk, oly formanyelvezetet, mely a *vas tulajdonságainak legyen művészeti kifejezője*, a *vas tektonikáját* világítsa meg szemeink és értelmünk előtt.

De térjünk a másik új — és ez már valóban új — építő anyagra: a Monier-féle drót-vázas csőbrök eszméjéből kifejlődött *vasbétonra.*

Kétségtelen, hogy ez még nehezebb föladat elé állítja az építőművészt: nem az épület-*szerkesztőt*, hanem: a *művészt.*

A *vasbéton* ugyanis — köztudomásúlag és amint neve is megmondja — vasból és bétonból kombinátt mesterséges építőanyag, amely azonban csupán az egyik alkotórészét — a bétont — tárja szemünk elé, míg a másik — éppen olyan fontos — alkotórésze, a vas, az anyag belsejében rejtve marad; pedig csak a kettő együtt, *egygyé váltan* birja kifejteni *azokat a tulajdonságokat*, amelyek a vasbétont az építmények *szerkesztésében* oly becsessé teszik.

Mihez fogjon már most a *művész* oly felemás anyaggal, mely *valódi tulajdonságainak:* külsejében, megjelenésében *nem adia képét*, amely két, *egyenlően fontos* alkotórészének csak egyikét tárja elénk, a másikat pedig rejtve tartja, amely *az ő energiáját* külső megjelenésében nem *képes érzékíteni*, szemünkkel, értelmünkkel közölni?

Tartok főle, hogy a vasbéton alig alkalmas rá, hogy *építőművészeti* anyagnak tekintsük, mert a róla most elmondottak szinte megfosztják az építő-anyag *művészeti* jellegétől s inkább csak a *szerkesztésben*, nagyon hasznosan, de elburkoltan fölhasználható anyag szerepére kárhoztatják.

De azért nem állítom, hogy a vasbéton építőművészeti földolgozása *lehetetlen.* Az emberi szellem és kitaláló erő már sok olyan föladatot fejtett meg — most a legutolsó évtizedben is — amelyet addig még a nagy tudósok is megfejthetetlennek tartottak. Máig azonban alig látszik nyoma olyan formaalakulásnak, amely a vasbétont *jellemezné.*

Itt van tehát kezünk ügyében két olyan építőművészeti megoldandó rejtvény, amelyeknek a maga *természetes útján*

az itt kiadó 15 sorát
lásd Lang Adolf cikkében

Nemzeti építőművészet és stílus.

Írta és a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak május 21-én tartott ülésében fölolvasta

Neÿ Béla. (Vége.)

II.

Visszatérve már most tulajdonképpeni tételünkre, fölállíthatjuk a kérdést, hogy hogyan állunk a stílus-alakulás dolgában mi — *magyarokul?*

Hazánk földjét elfoglaló eleink mint harci és nomád nép került ide és — történészeink állítása szerint — még megtelepülése után is, jó hosszú ideig nomád életet élt. Kétségtelen, hogy a sátrakban lakó nép sem magyar, sem más architekturát *nem hozott* magával és legfölebb némi faépítkezésben birhatott gyakorlottsággal és talán ruházatán, edényein és fegyverzetén lehetett a távol keleti őshazára valló bizonyos jellegzetes díszítő elem. Világos aztán az is, hogy amikor eleinknek — a vadászat, halászat- és pásztorkodásról a földművelésre térve — állandó lakóhelyekről kellett gondoskodniok, épületeik, lakóházaik mintáit nem a kisujjukból szopták, hanem onnan vették, ahol legközelebb kapták: az itt lakó, meghódított népcsoportoktól lesték el, vagy egyszerűen vették át.

De különben is, valóságos *építőművészeti* formák alkalmazására — alig lehet kétséges — csak akkor került a sor, amikor nemzetünk a keresztény hitre tért.

Annál pedig semmi sem természetesebb, mint hogy az új vallással velejött minden, ami hozzá tartozott: az összes szokások, liturgia és — *a templom*, és hogy a templomokat nem a vallás új követői, hanem azok építették, akik a vallás hirdetői voltak: a külföldről beszármazott keresztény papok, vagy velük jött művész-társaik.

És valóban, nemcsak ebben a legrégibb időkben, amikorról alig maradt ránk egy-egy kis falazat-töredék, hanem a későbbi időkből, a középkorból, — a tatár- és törökdúlásokat átélt, sőt az újkor elejéről származó, szintén csak nagyon gyér amaz építmények vagy épületrészek is, amelyek építőművészeti méltányolásra egyátalán igényt tarthatnak, azt bizonyítják, hogy nem idevaló, hanem külföldi — olasz, német, francia, közben török s utóbb lengyel — mesterek alkották, szóval, hogy *építőművészeti tevékenységet* nálunk nem magyar, hanem *idegen elemek* fejtettek ki, a *külföldön már kifejlődött építő stílusok szerint*, és őszintén fájlalom, hogy e tekintetben *Divald* Kornél*) sem birt meggyőzni, mert az én nézetem ma is az, hogy *nemzeti építőművészetünk*, fájdalom, a multban *nem volt s* ezért *nem fejlődhetett* a *magyar* néplélekre megfelelő *nemzeti stílus sem.*

S ezt a vigasztalan megállapítást még ki kell egészíteni azzal, hogy a múlt század első harmadának lemúltával (a „pesti nagy árvíz“ után) némileg föllendült építő és *építőművészeti tevékenységet* is csak bizonyos jóakaró erőszakkal lehet *nemzetinek* mondani, aminek bizonysága, hogy ama kor minden elismerést, sőt nagyrabecsülést megérdemlő *építőmesterei:* egy-egy *Pollack*, *Hild*, *Zofahl*, *Koch* stb. az építő ipart űző polgársággal együtt, még csaknem kizárólag németül beszéltek, nem tartoztak a nemzet testébe, ezért nem is képviselhették a *magyar néplélek* tulajdonságait sem.

Igazándi *nemzeti építőművészeti tevékenység* nálunk tulajdonképpen csak a múlt század hatvanas éveiben s jelesül az 1867-iki nemzeti kiegyezés nyomán hatalmas arányokat nyert fővárosi építkezések lendületében kezdett szárnyat bontani, amikor már idevaló — idegen hangzású nevük ellenére is — magyar születésű, magyar nyelvű és magyar lelkű mestereink tervezték és vezették a kiválóbb építkezéseket, élükön: *Ybl* Miklós, *Weber* Antal és *Fészl* Frigyessel, akikhez *Szkalnitzky* Antal, *Unger* Emil és *Steindl* Imre, majd *Schulek* Frigyes, *Hauszmann* Alajos, *Pártos* Gyula és *Lechner* Ödön, utóbb *Gerster* Kálmán, *Kauser* József, *Alpár* Ignác, *Czigler* Győző, *Pecz* Samu és még néhányan tartoztak, akik képzettségüket és művészi lendületüket csaknem mindannyian külföldön: Bécsben, Berlinben vagy Párisban nyerték ugyan, de aztán *itthon* érvényesítették.

Ezekből állott az a törzs, amely a *közvetetlenül következő* és az *azutáni:* a *mai ifjabb* és *legifjabb* építész-nemzedéket, a gyakorlati működés eszközeivel és később már a katedráról elhangzó szózataival, művész-gárdává nevelte. Ez a mai generáció pedig — pusztán létezésével is — immár nemcsak hogy megszüntette a külföldiek akkoráig tapasztalt beözönlését, hanem a már ideszakadtak nagy részét is fölszívta magába úgy, hogy ma nem kevés: kiválóan előkelő *hazai tehetség* áll rendelkezésünkre és bizvást mondhatjuk, hogy semmi egyébre nincs szükségünk, mint békére, hogy *nemzeti építőművészetünk* teljes pompájában kifejlődhessék.

Pedig nem kis dolog volt és nem kevés munkába került, hogy aránylag rövid idő — egy félszázad — alatt ennyire vihettük.

Mert ha mi — már csak nagyon gyér számú néhányan — akik még tudatossággal emlékezhetünk a félszázaddal ezelőtti viszonyokra, rágondolunk azokra a nehézségekre, amelyekkel meg kellett küzdeni, szinte el sem hisszük, hogy már túl vagyunk rajtuk.

A mai nemzedék előtt ugyanis csaknem hihetetlenül hangozhatik, hogy mennyit kellett harcolni, szóval és tollal, míg a különben legmagasabb műveltségű körök fölfogásába s aztán lassan-lassan a közfölfogásba is sikerült, legalább részben, belevinni azt a szinte önmagától értetődő egyszerű igazságot, hogy a *mérnök* és az *építész* nem *egyazon fogalom* megtestesítői s hogy az *építészet*, habár műszaki és ipari megfelelő tudás és ismeretek nélkül sikeresen nem gyakorolható, mégis, e mellett, tulajdonképpen — *művészet is.*

Lássuk, hogyan történt.

Az 1867-iki nemzeti kiegyezés után műszaki képzettségű honfitársaink legjobbjai lelkes buzgalommal fogtak munkához, hogy a magyar technikusok elszórtan élő s egymásról vajmi keveset tudó, gyér számú tagjait egybegyűjtsék, valami formában karrá egyesítsék és munkába állíthassák az elkövetkező nagyarányú műszaki teendők végzésére.

Hollán Ernő, az akkori „közmunka -és közlekedési miniszterium“ nagynevű mérnök-államtitkára vezetésével megalakították evégből a *„Magyar Mérnök-Egyesületet“* és annak kebelében, a *mérnöki* szakosztályokhoz: *egy építészi szakosztály* is kapcsolódott.

Természetesnek kell találni, hogy a dolog ilyetén elrendezésében az *építészek* nem találták meg saját érdekeik kellő biztosítását és közülük számosan, imént elhunyt derék kartársunk: *Pártos* Gyula vezetésével, külön *„Építész-egyesület“* megalkotását kezdeményezték.

Abból a körülményből kifolyólag azonban, hogy az akkori itteni építő gyakorlat tényezőinek *legalább* háromnegyed része idegen ajkú volt, az előtt a fonák helyzet előtt álltunk, hogy a tervezett új egyesület vagy egészen idegen, vagy legjobb esetben: vegyes nyelvű lett volna.

Félig bánatos, de félig szinte a komikum erejével ható hangulat vesz rajtam erőt ma, ha visszagondolok reá, hogy volt idő — és nem is olyan régen — amikor még ilyen fajta nehézségeket is le kellett küzdeni és hogy evégből mily elkeseredett, éles tollharcot vívtunk a napilapok hasábjain e kérdés körül, aminek a vége az lett, hogy *Pártos*, belátva hazafias aggodalmaink alapos voltát, a körülötte csoportosulók nagy részével együtt belépett a „Magyar Mérnök-Egyesületbe“ oly föltétellel azonban, hogy annak címe azontúl: *Magyar Mérnök- s Építész-Egylet“* legyen és benne *két* szakosztály, a műépítési és középítési, adjon tért és alkalmat az *építészet* érdekeinek ápolására.

Ez aztán meg is történt, az új, külön, felemásnak kínálkozó egyesület terve elesett és *Pártos* hazafias lelke egész buzgalmával vett részt a szakosztályok működésében — halála órájáig.

*) „Budapest művészete a török hódoltság előtt.“

De *Pártos* nemcsak az egyesületi belső működés terén tette meg mindazt, amit a *magyar építésztől* kívánni lehet, hanem az *építészeti magyar szakirodalom megteremtésének* is egyik elsőrangú tényezője lett.

Csakhamar érezhető volt ugyanis, hogy a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet *közlönyének havonkint* megjelenő füzetei az *építészeti* tevékenységnek a mérnökinél mozgalmasabb és gyorsabb és sűrűbb kielégítést követelő érdekeit csak kis mértékben képesek kielégíteni, valamint hogy a „Bauzeitung für Ungarn“ című hetilap, már nyelvénél fogva sem az, ami kívánatos volt s ezért parancsoló szükség gyanánt lépett föl egy olyan, magyar nyelvű és sűrűbben megjelenő lap létesítése, mely *első sorban* az *építészet* érdekeit szolgálja.

Így született meg: *„Az Építési Ipar“*, mely ma *„Építő Ipar — Építő Művészet“* címet viseli s melynek *Pártos* nemcsak egyik leglelkesebb, áldozatoktól vissza nem riadó megteremtője, hanem szinte megszámlálhatatlan értékes és érdekes közleményeivel buzgó munkatársa is volt.

1. ábra. A Szent-Bertalan-templom Gyöngyösön.

A három nagy tényező aztán, és pedig: az *iskola*, az *egyesületi* működés és az eleintén sok nehézséggel küzdő, de később örvendetes mértékben meggyarapodott *szakirodalom* megtették a magukét és olyan erőteljes építészkart és társadalmat neveltek, hogy most már semmi okunk sincs a *magyar nemzeti építő művészet* jövője iránt aggódni.

Egy némileg nyugtalanító mozzanat azonban mégis gondolkozóba ejthet.

Pár évtizede már hogy nemcsak nálunk, hanem a mi határainkon kívül is, bizonyos zavaró gondolat szállta meg a művészettel s különösen az építőművészettel foglalkozók lelkét: az *eredetiség* felé *minden áron* való *törtetés*, ami itt-ott már annyira fajult, hogy nemcsak *megdöbbentő* módon erőszakoskodik, hanem az évezredek során kialakult *szép fogalmának* olykor egyenes *megtagadásában* nyilatkozik meg.

Vagy nem ezt jelenti-e az a sok, szinte megijesztő kísérlet, amely a *tektonika* megmásíthatatlan *igazának* félrevetésével inkább torzot szül, csakhogy *más*, csakhogy újszerű legyen, amit létrehoz, vagyis *nem az*, ami a művelt emberiség lelkét megnyugtató és gyönyörködtető *fönséges szép* fogalmával egyező. És nem ezt jelenti-e, amikor e fonák törekvésnek segítőjéül szegődik a műirodalom némely hajtása is, olykor több-kevesebb szellemességgel, de kevés lelkiismeretességgel, amikor az olvasó lelkét olyan *óhajtások reményével* kecsegteti s szinte kápráztatja, amelyek teljesülésének *hiányzik* még csaknem *minden föltétele*, és minden áron rá akarja kényszeríteni, hogy szépnek, élvezetesnek találja az *erőszakoltan újszerűt*. És e mellett megtagadja a nagy múlt ragyogó, *fényes eredményeit* amelyek megértésére és élvezésére pedig a kultúrembert évezredes, nemzedékekről-nemzedékekre átöröklött *szépérzéke* képesíti. Vajjon nem azt jelenti-e, amikor fölháborodnak azon, hogy egy-egy emlékszerű *épületremek* a klasszikus, avagy pl. a csúcsíves stílus megértett s átérzett formanyelvezetének alkalmazásával *merészelt* fölépülni ahelyett, hogy amint ők óhajtanák, a *mi korunk*, most forrásnak indult *stílusa* szerint *kísérleteznék*.

Az *építőművészeti magyar stílus eszméje* egyébiránt — amely újabban oly sokunknak okoz álmatlan éjszakákat — nem egészen új keletű.

Fészl Frigyes volt az első, aki e gondolattal komolyan foglalkozott és pedig nemcsak szóval, hanem gyakorlati kísérlettel is. Mindig fölemlegette, amikor csak alkalma nyilt rá, hogy a magunk lábára kellene állni s az *„ámbitus“* eszméjéből kiindulva, *keleti motivumok* alkalmazásával lehetne megfogantatni a minket jellemző stílust, mely gondolatát aztán meg is testesítette a pesti *„Vigadó“* épületén.

Igaz, hogy *Hansen*, a legnagyobb modern hellénista — félig tréfásan, de félig komolyan is — azt mondta a „Vigadóról“, hogy „das ist ein cristallisierter Tschardasch“, de ez semmit sem von le a *Fészl* érdeméből és teljességgel nem azt jelenti, mint ha a „Vigadót“ *Hansen* is el nem ismerte volna *figyelemreméltó komoly kísérletnek*. Sőt!

De ami ebben az irányban azóta történt, ahoz sok szó férhet.

Elismerem a jószándékot, elismerem azt is, hogy egyikmásik igazi művészlélek őszinte, hazafias lelkesedéssel és nagy művészi készültséggel igyekezett közelébb férkőzni a maga elé tűzött föladat *megértéséhez*; csakhogy olyan *nagy dolgot*, amiről itt szó van, csupán lelkesedéssel és nekirugaszkodással *megteremteni nem lehet*. Ezt csak hosszas, nemzedékek termékenyítő, következetes munkáját magába szívó *egyetemes törekvés* eredményeül várhatjuk.

Amit ezen a téren eddig tapasztalunk, az nem annyira a *teremtés*, mint inkább a létező jó és szép *elpusztításának* a munkája.

Mert körül tekintve, de tiszta szemmel — amit a fiatalos lelkesedés el nem homályosít — lehetetlen nem látnunk, hogy az építőművészeti *magyar stílus* után való törekvés nem helyes irányban indul, illetőleg halad.

Az egyik, föltétlenül kiváló tehetségű, termékeny képzeletű és virtuoz-kezű építőművészünknek — aki pedig oly sok, rendkívül szépet alkotott! — egyszer az az ötlete támadt, hogy hadat üzent a párkányzatoknak, nem törődve vele, hogy ezzel nemcsak az épület-szervezet egyik, gyakorlatilag is *szükséges* elemét veti félre, mint használhatatlant, hanem lemond egyszersmind az *árnyékhatás*, lemond a *plasztika érvényesülésének*, éppen építőművészeti szempontból oly becses és szinte nélkülözhetetlen *egyik eszközéről*. A másik, meg a harmadik és a negyedik szintén erőtől duzzadó tehetség pedig úgy készül a magyar stílus megteremtéséhez, hogy mindenekelőtt *kényszerűen elfeled mindent amit tanult*; messze dobja magától, amit az elmúlt évezredek remekein a művész-nemzedékek hosszú sorozata produkált és mint megbecsülhetetlen *kincset* hagyott ránk; elfeledi a *tektonika* legelemibb tételeit: a tartó- és a hordott részek közti viszonyt és semmit sem akar tudni e *viszony* oly *alaki kifejezéséről*, mely a szemlélőt a *biztosság érzetével megnyugtathatná*, sőt tobzódik a *szertelenségekben* s az építményben *nyugalomra jutott erők alaki kimutatásának a megtagadásában*.

És mindezt azért, hogy műve valahogy ne hasonlítson a *régi igazhoz és széphez, „fehér lapot"* akar teremteni magának, amelyre *minden* ráfér, hogy aztán azzal hódíthassa meg — a *hozzá nem értőket!*

Rettegve várom, hogy mikor pillantom meg szép székesfővárosunk valamelyik előkelő utcasorán az első: fejetetejére állított oszlopot, mely az *abakuszra támaszkodik* és törzse: *fölülről lefelé „sudarodik"*. Mert egyéb igazán már alig van hátra, sőt nem lehetetlen az sem, hogy még — talán *divattá* is válik.

Ezen az úton — elpusztíthatatlan hitem szerint — alig fogunk magyar építő-stílust fejleszteni, vagy ha mégis, az csak rügyeket és bimbókat hajt, s ezért minden okunk meg van bízni benne, hogy az *építőművészeti tevékenység* rátermett tényezőinek lelkes tettereje rövid időn *teljes virágzásnak* indítja.

Meg kell állapítanunk viszont — sajnos! — hogy *építőművészeti magyar stílus* — amennyire múltunkba belelátni birunk — *régebben nem volt* és — *ma sincs.* — Bizonyos azonban, hogy a *korunkat jellemző új stílus kialakulása* a történelmi stílusokból és *fejlődésük miként jéből levonható tanulságok alapján* és *azok formakincsének* megértő *méltányolásával* már megkezdődött; csakhogy az életre kelt stílus, a modern kultur-élet természetéhez idomulva, nem készül: *nemzeti* stílussá fejlődni, hanem, az összes jelek szerint, nemzetközi, vagyis *világ-stílus* leend.

2. ábra.

3. ábra.

A leégett Szent-Bertalan-templom.

4. ábra.

5. ábra.

A leégett Gyöngyösből.

Isten őrizzen meg minden jámbor lelket *attól* a magyar stílustól!

Pedig nem állítom, hogy az így megnyilatkozó törekvések: rosszakaratúak, sőt hajlandó vagyok azt is elhinni, hogy a modern stílus-fejlődésnek talán ez is egyik elkerülhetetlen stádiuma; de lelkem egész meggyőződésével kell tiltakoznom a tapasztalható ilyen fajta szertelenségek ellen.

Mert mennyi jót, szépet és mennyi újat volna jogunk elvárni az előtérbe lépő nem egyszer igazán sokat igérő tehetségektől, ha kellő *komolysággal* és *önfegyelmezéssel* haladnának a kitűzött cél felé, és nem *minden áron* keresnék az *eredetiséget!*

*

És most röviden rekapitulálva, megkísérlem leszűrni a következtetéseket.

Az elmondottak alapján ugyanis talán megállapíthatjuk, hogy *magyar nemzeti építőművészetünk* fája immár nemmulva, nem készül: *nemzeti* stílussá fejlődni, hanem, az összes jelek szerint, nemzetközi, vagyis *világ-stílus* leend.

Azt is megállapíthatjuk, hogy az *új stílus* kialakításának *munkájából* — mi, magyarok — már az eddig történtek alapján is joggal *részt kérhetünk* annál inkább, mert fölemelt fővel mondhatjuk, hogy abban máris *részünk van*, ami a jövőre nézve biztatásul szolgálhat.

Mindez az elé a kérdés elé állít tehát bennünket, hogy miként kell viselkednünk, hogy a kultur-népek e nagy munkájában helyünket *méltó módon megállhassuk?*

Talán nem tévedek, ha mindenekelőtt azt hangsúlyozom, hogy *tanulnunk* kell a régiektől és pedig nem *csak*, sőt nem is *annyira* formákat, mint a bennük rejlő *szellemet*, a tanultakból pedig aztán *le kell szűrni a tanulságokat.* Föl kell fegyverkeznünk az *értelmes látás* fegyvereivel és így *neki készülve* kell munkához fogni, ha ez nem oly *kényelmes* dolog is, mint önkényes vonaljátékot űzni a

„fehér lapokon". — Azután pedig *dolgozzunk. Nemzeti építőművészeti tevékenységünket* kitartó, következetes, komoly munkával kell beállítani a nemzetközi nagy *verseny* versenyző tényezői közé, hogy a bennünk rejlő erőt: az *építőművészet fejlesztésében is* kellő energiával *érvényesíthessük.* Igyekezzünk e végből mindazt, amit a magyar *néplélek* és *hazai különlegesebb viszonyaink*, akár *építő föladatok*, akár *anyagok* alakjában, vagy pedig *népies díszítő elemekül*, mint *művészeti földolgozásra alkalmasat* nyujtani képesek, valóban föl is dolgozni, és így — követ-kőre rakva — törekedjünk mentül belterjesebben *részt venni a korunkat jellemző építőművészet* szent templomának *föl-építésében.* — De ügyelnünk kell emellett arra, hogy el ne pusztítsuk az örökölt *régi szépet és jót*, sőt kultiváljuk azt, amikor arra *megfelelő alkalom* kínálkozik, a *művészi szépért* dobogó szívünk meleg szeretetével. — És tartózkodjunk e mellett főképpen: a *szertelenségektől*, mert ezek előbb-utóbb úgyis nevetség tárgyai lesznek, pedig ne feledjük, hogy ami nevetséges: az — önmagát ítéli el.

De még *nagyobb veszedelem* is rejlik a szertelenségek kultuszában; mert mérget csöpögtet az annyi válságon át szerencsésen fejlődő *közízlésbe*, megmérgezi a *művészeti szép* iránti lassan edződő fogékonyságot, ez pedig már nemcsak hiba — amit végre valaki öntudatlanul is elkövethet — hanem a *művészet* s tehát a *kultura* ellen való *bűn*!

Hiába állítják ezzel szemben, hogy a fejlődés csak ilyen úton mozdítható elő s hogy a régi stílusok formakincsének alkalmazása *nem művészet*, hanem csak *szolgai másolás.*

Aki ezt mondja, az csak azt árulja el, hogy soha sem értette meg a történelmi stílusok *lelkét*, s csak formát látott ott, ahol pedig a *forma szellemet takar.* Mert, haki valamely történelmi stílus nyelvezetén *fogalmaz*, annak tudnia kell, hogy neki ezen a nyelven kell *nemcsak beszélni*, hanem *gondolkozni* is; vagyis nem elég, hogy a választott stílus formakincsének részeit vagy részleteit új kombinációkban összeilleszti (mert ha ezt teszi, akkor valóban csak másol, legjobb esetben *kompillál)*, hanem *saját gondolatát*, a *lelkében megfogant eszmét* kell „saját meglátása szerint" *a választott stílus nyelvezetén* kifejezésre juttatni.

És ne tévesszük végül szem elől azt a megdönthetetlen igazságot se, hogy *építőművészeti új stílust* (nem valamely egyéni különlegességet értek, amely egy napról a másikig él s aztán elmúlik) *egy-egy ember*, de *egy-egy nemzedék* sem képes — ha még oly ragyogó tehetségekkel van is megáldva — csupán lelkesedéssel és jóakarattal *megteremteni*; mert az — csak a *jó, igaz* és *szépnek harmoniájából* és *sokoldali hozzájárulással, idők folyamán forrhatja ki magát.*

És ha a forrongás mai folyamatában sikerülni fog talán az alakulásban lévő *világstílusnak* olyan *hajtását* nevelni, amelyen a *magyar géniusz bélyege fölismerhető* lesz, ezt — akik megérik — jogos büszkeséggel helyezhetik majd nemzetünk diadaloszlopára!

De erre ma még csak mint reménységgel édesített óhajtásra gondolhatunk.

Az Országos Mérnökgyűlés.

I. Meghívó.

A Kir. József-Műegyetem Tanácsa, a Selmecbányai M. Kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola Tanácsa, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet vidéki — osztályaival együtt, a Magánmérnökök Országos Szövetsége, a Városi Mérnökök Országos Szövetsége, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület, az Országos Erdészeti Egyesület, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesülete, a Magyar Építőművészek Szövetsége, a Felsőmagyarországi Mérnök- és Építész-Egylet, az Aradi Mérnök- és Építész-Egylet, a Hites Szabadalmi Ügyvivők Testülete *folyó évi június hó 29-én d. e. 11 órakor* a Kir. József-Műegyetem aulájában *a mérnöki és építészi kamara* megvalósítása érdekében *Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége legfelsőbb védnöksége alatt Országos Mérnökgyűlést* tartanak, amelyre a t. Tagtárs urat meghívják. Ő Felségét az országos gyűlésen *Miksa főherceg úr*, Ő Császári és Királyi Fensége fogja képviselni.

Díszelnökök:

dr. Tolnay Lajos v. b. t. t. — *dr. Kürschák József* a Kir. József-Műegyetem rector-magnificusa

(és a jelzett egyesületek elnökségei, mint elnökök).

II. Az Országos Mérnökgyűlés tárgyalási rendje.

1. Az ülés egyedüli tárgya a határozati javaslat dolgában való állásfoglalás.

2. Fölszólalnak a résztvevő egyesületek és testületek névszerint előre bejelentett kiküldöttei.

3. A kiküldöttek megnyilatkozása csupán az állásfoglalás kijelentésére szorítkozik.

4. A kiküldötteket az elnök név szerint hívja föl.

5. A kiküldöttek megbízó egyesületük nevében nyilatkoznak.

Az ülésre csakis a *borítékos* meghívó fölmutatásával lehet belépni.

III. Határozati javaslat.

Benyujtja dr. *Zielinski* Szilárd.

„Magyarország mérnökei és építészei ünnepélyes és egyhangú lelkesedéssel manifesztálják kultuszhistóriánk e történelmi nevezetességű napján hazánk és dicsőségesen uralkodó legmagasabb Urunk, apostoli királyunk színe előtt azt, hogy:

a mérnökök és építészek rendtartásának életbe hívását óhajtják, elodázhatatlan sürgősségűnek jelzik, országos fontosságúnak tartják, benne közgazdaságunk életerős haladásának és honvédelmünk biztonságának hatalmas alapját látják."

ÉPÍTENI a békében lehet!

A békét csak a HADI KÖLCSÖNNEL siettetjük!

(Jegyezhetni június hó 26-ig.)

VEGYESEK.

Gyöngyös városának nagy részét a május 21. és 22-iki tűzvész elpusztította. A veszedelemmel a jövő számunkban — a város utcahálózatának és több képnek bemutatásával együtt — tüzetesebben foglalkozunk; egyelőre — szemlénk alapján — ma bemutatjuk egyik főutcának, a félig leégett Jókai-utcának, valamint a szintén leégett Bertalan-templomnak a vész előtt és azután fölvett képét.

A francia hadsereg automobil-csapata. A francia hadseregnek békében egyátalán nem volt automobil-csapata; ennek dacára már a mostani világháború elején számos intézkedést tettek az irányban, hogy az automobilt a háború céljaira alkalmazzák. A háború folyamán szervezett automobil-csapatok nehéz és könnyű századokba vannak beosztva. Egy nehéz század négy szakaszból áll, minden szakaszhoz 15—20 gépkocsi tartozik. Menetközben „egység" a század; egy század egy hadtest egész napi élelmezését (125 *t*) vagy teljes kihasználás esetén 160 *t* munitiót továbbít. Egy könnyű század 20—30 kocsiból áll, s teljesítő képessége körülbelül annyi, mint a nehéz század egy szakaszának. A teherhordó kocsikon kívül még kerékpárok, mótorkerékpárok, műhely- és személykocsik (omnibuszok) is vannak beosztva a századba. Minden 200 automobilhoz egy pótlókeret tartozik, mely a szükséges személyzetről, üzemi anyagokról és tartalék-alkotórészekről gondoskodik. A párisi omnibusz-társaság kocsijait hússzállításra használják; a régi kocsiszekrényt természetesen eltávolították, s helyébe a hússzállításra alkalmas, hűtő berendezéssel is ellátott kocsiszekrényt tettek. A párisi omnibusztársaság 800 kocsit bocsátott a hadvezetőség rendelkezésére. A személy-

PILISI NEY BÉLA.

A magyar technikusságra mély gyász borult. Örökre eltávozott körünkből Ney Béla.

Abból az erő- és energiahalmazból, abból a ma már monumentális épületből, amit a magyar technikusság képvisel, leszakadt egy hatalmas rész, amelynek mindent átfogó erejét és fényét fájdalmasan nélkülözzük, ha az alapok szilárdságára — és akkor is — ha az oromzat díszére gondolunk.

A ma élő technikus generáció úgy nőtt fel, hogy vezérei között ott láthatta mindenkor Ney Béla egyéniségét. Az idősebbek, akik harminc, negyven, ötven év előtt kapcsolódtak bele a mi közügyeinke, már ott találták őt a fórumon, amint bőkezűen és önzetlenül ontotta az ő nemes egyéniségének és nagy tudásának ragyogó kincseit. A fiatalabbak őt már csak azon a piedesztálon ösmerik, amelyre őt a kartársak hálás elismerése állította.

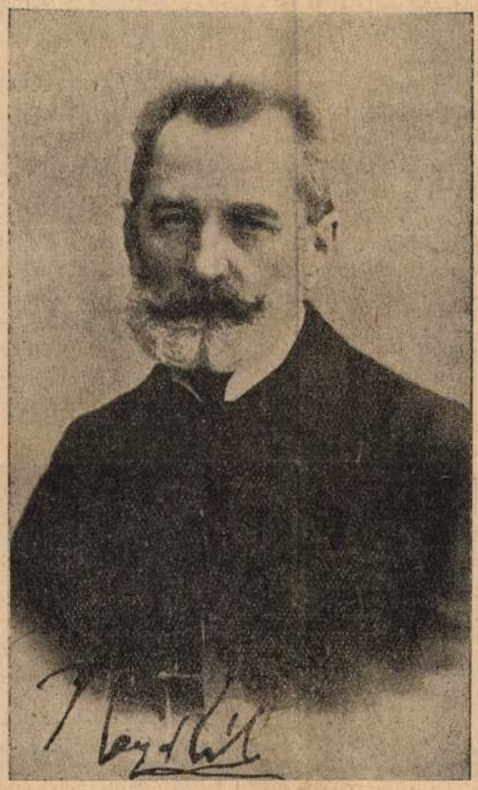

Egyletünknek, különösen az építészi szakosztályoknak megadta a sors azt a különleges kedvezést, hogy az alapítás órájában Ybl Miklós és Ney Béla állottak mellette. A nagy mester az ő kialakult művészi egyéniségének zenitjén és Ney Béla, a modern technikai képzés tudásával, tetterejének és munkakészségének emelkedő lendületével.

Izzó, megalkuvást nem ismerő magyarsága, párosulva ideális, gavallér egyéniségével, izmos szárnybontásával ragadta magával kortársait azokba a magasságokba, ahol az Ő lelke otthon volt.

A mindenkor áldozó hazafiság, nyílegyenes becsületesség, férfias lovagiasság, biztos tudás, művészi megértés, bölcs mérlegelés, gyöngéd tapintat és a kellő pillanatban érvényesülő vas erély és szívós kitartás voltak azok az erények, melyekkel az Ő lelke példát nyújtva, termékenyítő meleggel járta át környezetét és a születő, serdülő magyar technikus társadalmat.

Élete folyása kiegyensúlyozott, harmonikus képét adja az alkotó közéleti pályafutásnak.

Pilisi Ney Béla, pilisi Ney Ferencnek, a pesti belvárosi reáliskola igazgatójának fia 1843-ban született Pesten. A főreáliskola után Budán elvégezte a József-műegyetemet, közben egy esztendőt a bécsi k. k. Polytechnisches-Institut-on töltött. Mind itt, mind Budán elsőosztályú képesítést nyert. Mint végzett építész Ybl Miklós irodájában dolgozott és megnyerte mesterének személyes barátságát.

1867-ben, mint mérnökgyakornok, államszolgálatba lépett és negyven évi szüntelen munkában eltöltött idő után, mint miniszteri tanácsos vonult nyugalomba. Ez idő alatt a fővámház, a régi műegyetem, az állatorvosi akadémia, az V. ker. áll. főreáliskola s végül az országház építésének technikai felügyeletét végezte. Ez utóbbi építésében elejétől végig résztvett, hathatósan támogatva Steindl Imrét, a tervező és művezető építészt. Utóbb meg is írta az országház nagy szabású monografiáját.

Ney Béla a puritán jellemen felépülő, szakavatott és lelkiismeretes tisztviselő mintaképét képviselte abban az időben, amikor a technikus tisztviselői karnak szolgáltató képessége és megbizhatóságának elismeréséért s érvényesüléséért erős küzdelmet kellett folytatnia. Emellett mint magánépítész is működött, abból az örökké helyes elvből kiindulva, hogy a tisztviselőnek az alkotó gyakorlatban is benne kell élnie, ha mint közigazgatási tényező meg akar felelni hivatásának. Művészetének emlékei Budapesten, Komáromban, Kajdacson állanak s kiváló szerepet játszott e téren Szeged újjáépítésében is.

Gyakorlati működésén felül az építészet művészi és elméleti részében is beható tanulmányokat folytatott. A műegyetem magántanárává képesítette és ebben a minőségében *az építőművészet fejlődési történetét* adta elő.

1893-tól haláláig az építőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottság elnöke, 1906—1916 közt az Orsz. Középítési Tanács alelnöke, 1907 és 1912 közt a kir. József Műegyetemen az építészi szigorlat vizsgáló bizottságának kültagja volt.

Tisztviselői és közéleti működését számos kitüntetés ismerte el; több ízben részesült legfelsőbb elismerésben, megkapta a Lipótrend lovagkeresztjét, a perzsa Nap- és Oroszlánrend II. osztályát stb.

Irányában Egyletünk a legnagyobb, soha nem szünő hálával tartozik. Az Egylet megalapításától kezdve ott őrködött a zsenge palánta mellett, ápolta azt és fáradhatatlanul gondozta odaadó munkájával akkor is, mikor már gyümölcsontó, terebélyes fává erősödött. 1870—1878-ig a Közlöny szerkesztője, 1882—1893-ig az Egylet főtitkára és a Heti Értesítő szerkesztője, 1898—1901-ig az Egylet alelnöke, 1904—1907-ig a műépítési szakosztály elnöke volt.

Ezek csak egyszerű, de beszédesen, ékesen szóló adatok az Ő munkás, áldásos életéből.

Rövid, — a gyászos veszteség fájdalmas érzésével megírt nekrológ keretében alig lehet nagyméretű munkásságának részleteit felsorolni. Ney Béla életrajz írójának lesz nem kis feladata, az Egylet ötvennégy évkönyvéből Ney Béla életmunkájának hű és kimerítő képét összeállítani.

De ki kell ragadni már most egyik legelévülhetetlenebb érdemét, a magyar technikai, építészi szakirodalomban való súlyosan latba eső tevékenykedését, nem csak mint olyat, amellyel gazdagította szegényes szakirodalmunkat, hanem mint olyant is, amellyel annak valóban magyar nyelvezetét megállapította.

1876-ban, kora legkiválóbb építészeivel és építőiparosaival együtt megalapítja az *Építő Ipar* című szaklapot, melynek haláláig főszerkesztője. Ebben és Egyletünk lapjaiban, a Magyar Figyelőben, a Vasárnapi Ujságban, egyéb heti és napilapokban megjelent essay-jei, cikkei, — előadásai az építőipar gyakorlásáról és a nemzeti építőművészetről és stílusról, az *Építő Ipar* című könyve és az Országház monografiája, — mind klasszikus példái a nemes szárnyalású, színarany csengésű, magas röptű magyar nyelvezetnek, mely az Ő példaadásával vonult be a magyar technikai irodalomba. Ez a példaadás messze kivetette sugarait, megérezték és megértették kortársai és utódai is.

És most ez a nagy világító fényesség, ez a melegítő hőforrás, ez a munkaszolgáltató energia, amit nekünk Ney Béla jelentett, gyarló földi mulandóságunk megmásíthatatlan törvényeinél fogva eltávozott körünkből.

Ő adott nekünk mindent, amit meleg szív, nemesen érző lélek, fenkölt tudású elme adhat, — mi nem adhattunk neki mást, mint hálánk, elismerésünk halovány szavait.

Az Ő porlandó testét gyászunk kíséri a hazai anyaföldbe, oda tér most vissza a magyar géniusz egy kiváltságos alkotásából az, ami benne földi volt, ugyanabba a földbe, amelyből kiszakadt és amelyet mindenek felett olyan nagyon szeretett. De itt maradnak köztünk az Ő lelkének örökké élő alkotásai és ezek felett virrasszon ami soha nem múló kegyeletünk és hálás emlékezésünk. *Kertész K. Róbert.*

A magyar államvasutak főhálózatának villamosítása különös tekintettel széngazdálkodásunkra.

VEREBÉLY LÁSZLÓ-tól. (Befejezés.)

Vizsgálódásaink eredményét összefoglalva kimondhatjuk, hogy bármiképpen alakuljanak is Magyarország jövendő határai, Budapestről kiinduló fővonalhálózatunknak villamosüzemre való átalakításával mindig elérjük azt, hogy vasutaink széngazdálkodását a megváltozott viszonyok követelményeinek megfelelően energiakészleteink szükreszabott teljesítőképességével összhangba hozzuk és a legyőzhetetlen fizikai és elviselhetetlen anyagi nehézségekbe ütköző külföldi szénbehozatalt megszüntessük.

A bányatelepeink körzetében felállított és egymással országos vezetékhálózattal összekötött áramfejlesztő telepeink elsősorban is oly silányabb minőségű szenet fognak külön e célra épített kazánjaik alatt nagy gazdaságossággal elégetni, amely a szállítás magas díjszabásait már nem bírná el és amely lokomotív tüzelésre szóba sem jöhet.

A villamos üzem gazdaságossága nemcsak a 60%-ot meghaladó tényleges szénmegtakarításban és ezáltal a külföldi szénbehozatal megszüntetésében rejlik, hanem abban is, hogy a villamos energiafejlesztésre használt 40%-nak megfelelő jobb minőségű szenet is felszabadítja, úgy hogy ez részben megmaradó nagyteljesítményű gőzlokomotívjaink, részben hazai iparunk rendelkezésére lesz bocsátható, csökkentve ily módon ez utóbbi külföldi szénszükségletét is.

Viszont bitumendús hazai szeneinknek megfelelően felszerelt nagy telepeken való elégetéséből közgazdaságunknak jelentékeny közvetett haszna lesz azáltal is, hogy a szénlepárlási termékeknek nagy mennyisége olcsón fog rendelkezésünkre állani és így az igen gazdaságos benzol-, vagy Diesel-villamos motorüzem széleskörű bevezetését saját hazai tüzelőanyagaink fogják kívánatossá és indokolttá tenni. A vasúti fővonalhálózat villamos üzeme ily módon közvetve azoknak a mellékvonalaknak, gazdasági és egyéb kisvasutak helyiérdekű személy- és teherforgalmában, továbbá ama rendező pályaudvarok tolatószolgálatában is jelentékeny szénmegtakarítást fog eredményezni, amelyeknek rendes villamos üzemre való átalakítása gyér vagy időszakos forgalmuk következtében ma még a gazdaságosság határain kívül fekszik.

Eme eredmények általános nemzetgazdasági szempontból való mérlegelésénél nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a fontos körülményt, hogy e nagy szénmegtakarítást és a belőle származó összes előnyöket már akkor is elérjük, ha a villamos energia szolgáltatását kizáróan széntüzelésű telepekre bízzuk. Ez elsősorban arra az esetre érvényes, ha Magyarország egyelőre a Clemenceau-féle határok közé szorul, amelyeken belül a már épülő soroksári és az igen nagy méretű és költséges kiépítést igénylő mosoni- és szentendrei Dunaágban tervezett vízerőtelepeken kívül számottevő vízerő nincsen. Egészen mások lesznek azonban a viszonyok, ha az ország területi épségének közelítő megtartása mellett a Kárpátok láncolatának vízierői és az erdélyi medence jelentékeny földgáz készlete állanak rendelkezésünkre. Ekkor a villamos energia előállításának súlypontja a jövőben elsősorban a gáz- és vízerőművekre fog helyezkedni, amelyek országos energiahálózatához szénbányáink hőerőművei csak a tartalék és csúcsteljesítmény-átvevő szerepében csatlakoznak. Ebben az esetben természetesen a szénmegtakarítás tökéletes és a 4. táblázatban felsorolt vonalakra kereken évi

A) 2,201 millió, *B)* 2,945 millió *t*

vagyis a Máv. egész hálózatán teljes gőzüzemmel fogyasztandó szénmennyiségnek 47·8%-a.

Tájékozódás céljából a fentiekben részletesen tárgyalt villamos üzemek *közelítő* teljes energiaszükségletét a 6. táblázatban foglaltam össze:

6. táblázat. A villamosítás lehető megoldásainak energiaszükséglete.

	A	B	C	D
Évi energiaszükséglet millió kwó	659·3	882·3	224·5	353·3
Évi átlagterhelés kw	75.300	100.700	25.600	40.300
Az erőmű teljes névleges teljesítőképessége kw	203.000	272.000	69.000	108.000

Az erőmű, illetve az együttműködő erőművek összes névszerinti teljesítőképességének megállapítására feltételeztem, hogy a napi átlag legnagyobb értéke az évinek másfélszerese, hogy a napi egyperces csúcsterhelés a 24 órás középértéknek háromszorosa és hogy a turbogenerátorok egy percig 100%-kal túlterhelhetők. Végül 20% tartalékkal számoltam, ami tekintve azt, hogy a mű, illetve művek a vasuti üzem szükségletein kívül más nagyfogyasztók számára is fognak energiát termelni, amelynek szintén lesz tartaléka, elegendőnek látszik.

Kiemelem, hogy ezek az értékek természetesen csak egyelőre tájékoztató közelítéseknek tekintendők, a vonalvillamosítási iroda eddigi számításainak figyelembe vételével, amelyek külön-külön táplált vonalakra és 1914. május 1. gőzmenetrendre vonatkoznak, minthogy ma az ellátás rendszere és a jövő forgalma még ismeretlenek. Több fővonalnak közös erőműből, illetőleg közös szétosztó hálózatból való táplálása és a menetrendeknek a villamos üzem ter-

E csoport tagjaivá: Bahr, Bartschat, dr. Baum asszony, Gleichauf, Gothein, Gustav Hartmann, Irl, Jaud, Kahmann, Laverrenz, dr. Raschig, Semmler, Vögler, dr. Weidtmann, dr. *Ing. Wieland* és Zawadzki képviselőket választották meg. A bizottság elnöke dr. Ing. Wieland lett.

A közölteket a most összeült nemzetgyülésnek is követendő például ajánljuk, amelynek a mult mostoha viszonyaihoz képest a választások betejeztével remélhetően *több mérnök tagja lesz*, s amelynek főfeladata egyébként hazánk munkásviszonyainak rendezése, új munkaalkalmak megteremtése, újjáépítő munka megkezdése, tehát végeredményben csupa *technikus természetű probléma megoldása lesz*. (Zentralblatt d. Bauverw. 1919. No. 103. nyomán.) *Janicsek József.*

Német—svéd postaösszeköttetés. Az új svéd téli menetrend szerint a postaforgalom ezentúl — épp úgy, mint azelőtt a béke éveiben — ismét Németországon, nevezetesen a *Trällborg—Sassnitzi* vonalon keresztül irányul majd a déli és nyugateurópai országok felé, valamint a többi világrészekbe is, kivéve az amerikai Egyesült Államokat és Oroszországot s így Svédország a régi és gyors postaösszeköttetését visszanyeri a világforgalomban. Jelenleg Német- és Svédország között *Malmö*ben és *Stralsund*ban úgynevezett *audiphon* lámpákkal felszerelt távbeszélő kábelt fektetnek, ami által az áram 7—8-szorosan megerősödik, úgy hogy *Stockholm Berlinnel*, sőt még nagyobb távolsággal is, közönséges telefonkészülék útján minden nehézség nélkül beszélhet. (Z. d. V. deutsch. Eisenbahnverw. 1919. No. 79.) *J. J.*

Szénellátás és szénszállítás. A csehországi és sziléziai kőszénvidékeken a legutóbbi közlések szerint a termelési viszonyok a következők voltak: az *Ostrau-Karvini* kőszénkerületben, ahonnan éppen a meghiusult tárgyalások eredményeképpen a *fővárosi gázgyár* részére a *15,000* vaggon kokszolható gázszenet vártuk, a termelési viszonyok a körülményekhez képest elég jónak mondhatók. A termelésnek azonban még mindig sok nehézséggel kell megküzdenie, amik között a gyakori *sztrájkok*, az *élelmiszerek* megszerzésének nehézségei és a bányában szükséges anyagok, főképpen *benzin hiánya* okozzák a legtöbb bajt. Mindezek mellett azonban a bécsi gázgyár ellátása s az érdekelt cseh ipar és vasutak kiszolgálása kielégítőnek mondható. Másképpen áll a helyzet az *észak-nyugati cseh barnaszén kerületben*. Itt újabb *bérmozgalmak* vannak kitörőben. A munkások a *6 órai* munkaidő életbeléptetését követelik, amit azzal indokolnak meg, hogy náluk a 8 órai munkaidő már békében is megvolt, mikor más bányákban még 9 órás volt a munkanap, de ezzel a kisebb munkaidővel szemben a napibérnek *18 K-ról 28 K-ra* való felemelését kérik. *Észak-Sziléziában:* a viszonyok napról-napra javulnak. A *munkakedv* emelkedik, a munkások kevesebbet politizálnak és elégedetlenkednek, ami ugyan főképp az ántántmissziók közbelépésének köszönhető. A napi teljesítmény az utóbbi időben elérte a *98,000* tonnát, ami a békebeli teljesítmény 75%-ának felel meg. Nehézséget ezidőszerint a szállítás s pedig a *kocsihiány* okoz, amellett, hogy a *benzol-ammoniák*, stb. szükséglet sincs még teljesen biztosítva. (Z. d. V. deutsch. Eisenbahnverw. 1919. No. 80.) *Janicsek J.*

VEGYESEK

Boldog emlékű pilisi Ney Béla egyletünk tiszteleti tagjának gyászos elhunytáról Közlönyünk legutóbbi 12—14. számában rövid tudósítás keretében számoltunk be. Nagy halottunk érdemeit — elhunyta alkalmából lapunk élén most méltatjuk. Az alábbiakban a történeti teljesség kedvéért dr. *Zielinski* Szilárd elnökünknek nagyn vű halottunk sírjánál tartott gyászbeszédét hozzuk.

Áldott emlékű Barátunk!
Kedves Kartársunk!
Néhai pilisi *Ney* Béla!

A magyar mérnöki és építészi kar képviseletében, gyászba borult szívvel állunk koporsód körül, azzal a szívünket fájdalmasan szorongató megbizatással, hogy a M. M. és É. E. tagjai nevében az utolsó búcsuzó szavakat tolmácsoljuk még csak pillanatokig köztünk időző földi maradványaid mellett és kegyeletes érzelemmel helyezzük mély gyászunk külső jeléül koszorúnkat ravatalodra.

Az imádott magyar Hazát, — kedves családodat — és tisztelő kartársaidat annyira szerető szíved, — fájdalom — nem dobban többé. Fennköltt gondolatoktól tündöklően sziporkázott agyad — sajnos — örökre kihült. Áldásos munkásságban edzett lankadatlan karod lehanyatlott, élettelen. Jellemed nemességétől ragyogó egyéniséged, már csak mint a multak emléke lebeg követendő példa gyanánt a magyar technikus generációk előtt.

Éme kérlelhetetlen valóságokkal állunk itten szemtől-szemben, tehetetlenül, mélységes gyászunktól áthatottan. E gyász első pillanatában csak megtört hangon és csak halaványan ecsetelhetjük azokat az érdemeket és maradandó sikereket, amelyek Isten kegyelméből kivételesen hosszú munkaképességgel megáldott életedben, törekvéseidet kísérték.

Az a szorgalom, lelkiismeretesség és alaposság, amellyel már korai ifjúságodban fegyverkeztél az élet nagy küzdelmeire, — az a komoly öntudatosság, amellyel ismereteidet külföldi tanulmányutaidon okszerűen bővítetted, — megérteti velünk érdemes munkásságod sokaságát, amelyeket ma itt érintenem igen, de kimerítenem nem lehet.

Választott hivatásodnak, — az építészetnek terén, pályád kezdetén, önálló alkotásaid sikereivel érted el ezt, hogy Ybl és később Steindl halhatatlan érdemű mestereink meghívására mellettünk fejthettél ki érdemdús építészi tevékenységet, így a Fővámpalotán és az Országházának építésénél, melynek később a monografiáját is megírtad. Azonban az építészet terén szerzett ipari érdemeidet nálamnál hivatottabbak fogják még sokszor és soká jogosultan méltatni.

Sikereid elévülhetetlenek, babéraid hervadhatatlanok a magyar technikai irodalom terén, ahol g ndolataidnak magas szárnyalása, stílusod előkelősége, a magyar nyelv sajátságai iránti istenadta finom érzéked alakító hatása alapvető jelentőségű marad, mert nagyarányú irodalmi tevékenységeddel párosultan új irányú korszakot alkotott.

Egyletünk Közlönyét 8, — heti értesítőjét 9 éven át, az általad alapított Építő Ipar- és Építőművészet című folyóiratokat életed végéig gondoztad és szerkesztetted, ezekkel magaddal ragadva kartársaidat, átplántáltad reájuk nyelvünk nemesítésének gondolatát, vágyát és törekvését több egymást követő generációra.

Elévülhetetlen érdemed az is, hogy mind ezzel és sok önálló maradandó becsü irodalmi munkáddal számottevően gazdagítottad a még mindig eléggé szegény magyar technikai irodalmunkat.

Az örök hálára lekötelezetteid mégis mi vagyunk és maradunk — a M. M. és É. E. tagjai és velünk együtt az e testülettel kifejezésre jutó magyar mérnöki és építészi kar.

Reánk pazaroltad társadalmi szervező képességed egész erejét, áldott életed legproduktívebb korának javát.

Legnagyobb társadalmi alkotásaid egyike a M. M. és É. E. amelynek alapításához neved hozzá forrott és pedig annyira jogosan, hogy benned tiszteltük és tiszteljük egyesületünk nevelő atyját. Csemete korában már akkor ringattad ennek bölcsőjét, amikor az még Szily Kálmán nagynevű kartársunk szobáját el nem hagyhatta. Onnan Te vezetted ki és a Te gondos ápolásod alatt fejlődött e csemetéből csakhamar a magyar társadalomnak egy számottevő izmos oszlopa. Te irányítottad már 1870-től a kezdő lépéseket, mint Közlönyünk főszerkesztője 8 éven át. Továbbá 10 éven át mint ennek főtitkárja Te vezetted arra az útra, amelyen céltévesztés nélkül jutott mai nagyságához és országos jelentőségéhez. Ezt követően mint az Építészi osztály elnöke és azután, mint az Egyesület alelnöke tántoríthatatlan pártatlanságoddal, választékos szónoki készségeddel bilincselted le kartársaidat és gyarapítottad igaz tisztelő híveid sokaságát.

Nagy tehetségedet és értékes egyéniségedet kifejezetten is méltatni akartuk gyakran, de ezt csak oly mértékben tehettük, amennyire azt veledszületett szerénységed nekünk megengedte.

Karunk a Műegyetem révén kitüntetett szigorlati bizottsági tagsággal, az Országos középítési Tanács azzal, hogy megalakulását követő 10 éven át alelnökét tisztelte benned. A M. M. és É. E. pedig a rendelkezésére álló legnagyobb elismerés, a tiszteletbeli tagságot ruházta reád.

Legfelsőbb helyről származó elismerések és kitüntetések is kifejezték nemes és eredményes munkásságod méltatását.

De nekünk, magyar mérnököknek és építészeknek el kell ismernünk, hogy mindez összesen csak egy elenyésző porszem, ahhoz az értékes talizmánhoz mérten, amelyhez a M. M. és É. E. tetteidel a magyar technikai kar a Te fáradhatatlan munkásságod révén jutott.

Ennek a tudatában, amikor megilletődötten búcsuzunk Tőled, karunk egyik kimagasló díszétől, kijelentjük ravatalod mellett azt, hogy tisztelettől övezett kegyelettel őrizzük emlékedet karunk nagyjainak pantheonjában mindenha.

KÖNYVISMERTETÉS

„Különféle rendeltetésű és helyszínrajzú épületek alaprajzi megoldásai" címen dr. Kotsis Iván okl. építész, műegyetemi adjunktus, egy tervgyűjteményt bocsátott közre. Szerző művét tervezési munkálatokkal foglalkozók, gyakorlati épí-

A villamos üzem Komáromig, illetve Újdombóvárig terjedő meghosszabbításainak fogyasztása (11. táblázat) is rákapcsolható még Budapest telepeire, ha az öt leggazdaságosabban dolgozó mű között, a Fehér-Seidner-féle tervezet[1] szerint (melynek megvalósítása a főváros szénfogyasztásának csökkentése érdekében amúgy is mielőbb kívánatos) együttműködést létesítünk, amelynek teljesítőképessége 85000 kw (10000 V. 3 φ 50 ~)

11. táblázat. A meghosszabbított kísérleti vonalak energiaszükséglete.

Vonalszakasz	Vonalhossz *Km*	Elegytonna *km* 1913. évi napi átlag	*Kwó* napi átlag	*Kw* napi átlag	Valószínű max. 1 perces lökés
Kelenföld—Komárom	91·9	2,189.000	71.800	2990	9300
Kelenföld—Ujdombóvár	159·1	2,453.000	73.900	3080	9600

Természetes, hogy az együttműködés megvalósulása után semmi akadálya sincs annak, hogy a főváros körzetének bármely pontján vegyük le a vasutak rendelkezésére bocsátható energiát és ekkor például a dunántúli vonalszakaszok meghosszabbítása helyett harmadiknak a Budapest—hatvani (68·5 *km)* nagyjelentőségű vonalon vezessük be a villamos üzemet. (Az 1913. évi forgalom alapul vételével energiaszükségletének napi átlaga körülbelül 3100 *Kw*; a valószínű legnagyobb egyperces lökés 9600 *Kw*.) Szintúgy azonnal tekintetbe jöhetnek a budapesti személy- és rendezőpályaudvarok, amelyek villamos üzemre való berendezése mind szénfogyasztás, mind a környékbeli forgalom torlódása és a főváros egészségügye szempontjából szintén elsőrendű fontosságú feladat, bár szigorúan vett célunk elérésére, a *külföldi* szénbehozatal mielőbbi csökkentésére nincs oly jelentékeny befolyással.

[1] Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1919. LIII. kötet 11, 12, 13. szám.

Az előadottakból látható, hogy a villamos üzemre való áttérés első lépéseinek mielőbbi megtételére semmi nyomós akadály nem forog fenn. Budapest mindeddig kevéssé gazdaságosan kihasznált telepei kormányrendelettel egymás kölcsönös kisegítésére összefoglalva, oly hatalmas erőforrást alkotnak, amely igen kevés befektetés árán nagy biztossággal volna képes első Budapestről kiinduló fővonalaink villamosított szakaszainak energiaszükségletét ellátni mindaddig, míg 2—3 év mulva üzembe nem lép az az első nagyszabású állami, vagy állami érdekeltséggel létesült erőmű, mely a budapesti és az e célra még alkalmasnak mutatkozó egyébb már meglevő villamos telepekkel együttműködve, megteremti az országos energiaellátás első gócpontját. A vasutak energiafogyasztása, a villamosított forgalom menetrendjének célszerű összeállításával szervesen fog beleilleszkedni e nagy energiaforrás termelésébe és amíg így egyrészt a vasút egy jól kihasznált, legmagasabb gazdaságossággal és tökéletes üzembiztossággal dolgozó erőmű minden előnyét élvezi, addig másrészt a vasúti fővonalrendszerünk mentén haladó energiahálózat az ország olcsó és gazdaságos energiaellátásának alapját veti meg.

A villamos vontatásnak a Máv. fővonalain való mielőbbi és minél nagyobb mértékben való bevezetése tehát nem csupán államvasutaink jövő forgalmának és fejlődésképességének létkérdése, nem csupán a legbiztosabb módszer a külföldi szénbehozatal számottevő csökkentésére és mostohán szabott természetes energiaforrásaink takarékos kihasználására, hanem a leghathatósabb eszköz azoknak az előttünk álló óriási nemzetgazdasági feladatoknak megoldására, amely a rendszeres, termelő munka mielőbbi megindításában, mezőgazdaságunk modern utakra való terelésében, összes iparágaink intenzív foglalkoztatásában keresi a társadalmi bajok orvoslását és Magyarország jövő felvirágzásának, gazdagságának és függetlenségének alapját.

SZEMLE

A Salzkammerguti helyiérdekű vasutak államosítása és elektrifikálása. Az osztrák nemzetgyülés közlekedésügyi albizottsága a *salzkammerguti vasutak* kérdésével foglalkozván, tanulmányának eredményeképpen a nemzetgyülés elé a következő javaslatot terjesztette:

1. A salzkammerguti vasút (nevezetesen *Salzburg—Ischl—St. Lorenz—Mondsee* vonal) *államosítandó.*
2. Ez a keskenyvágányú vasút a Salzkammergutban várható idegenforgalomra való tekintettel *normálnyomtávura* építendő ki.
3. Ugyanezek a vasutak *elektromos üzemre* rendezendők be.
4. Kiépítendő a *Steindorf—Mondsee-i* szakasz, mely Bécsnek a Mondsee környékével való összekötését *rövidíti* meg.
5. Végül *államosítandók* a jelenleg igen rossz pénzügyi viszonyok közt lévő salzkammerguti *gőzhajótársaságok,* amelyek helyzetét és forgalmát állami vezetés és támogatás alatt álló szindikátusban való egyesítés útján vélik javíthatni. (Z. d. V. deutsch. Eisenbahnverw. 1919. No 99.) *Janicsek J.*

Tüzelőanyagok gazdaságos kihasználásának kérdése Ausztriában. A tüzelőanyagokban való általános hiány, mint azt a *Zeitung des Vereines deutscher Eisenbahnverwaltungen* írja, Ausztriában is arra birta a mértékadó köröket, hogy gazdaságosabb kihasználásuk kérdésével foglalkozzanak.

A mult év novemberében az *építési-, kereskedelmi- és iparkamara, Ing. Zerdik* államtitkár elnöklete alatt ebben a kérdésben fontos ülést tartott, amelyre több szakembert hívtak meg. A jelenlévők egyöntetű állásfoglalása oda irányult, hogy a *Berlinben és Münchenben* már működő *tüzelőanyagok technikai kihasználásával foglalkozó társaságok* intézkedései és munkálatai tanulmányozandók, hogy ezek javaslatait a közel jövőben Ausztriában is bevezethessék. Az összes, különösen kereskedelmi egyesületek és testületek ezekhez a munkálatokhoz hozzájárulásukat és támogatásukat helyezték kilátásba.

Kívánatos volna, hogy e kérdésnek előkészítését, valamint a berlini és müncheni intézkedések tanulmányozását az érdekelt szakkörök bevonásával, mielőbb mi is napirendre tűzzük. (Zeitung d. V. deutsch. Eisenbahnverw. 1919. No 99.)

Janicsek J.

A svédek utazási láza Franciaországba. Ezidőszerint Svédországban megfigyelésre méltó jelenség észlelhető; nevezetesen a svédek tömegesen utaznak ki Franciaországba s a jelekből ítélve, ez a láz az új év folyamán csak fokozódni fog, úgy hogy Stockholmban *külön francia menetjegyirodát* állítottak fel. Különösen nagy az utazási hajlam a *Riviera* felé. Ennek főoka az a körülmény, hogy Stockholm ma, Bécs, Budapest és Szentpétervár metropolisok kivételével Európa legdrágább városa s az élet a Rivierán *olcsóbb*, mint a svédek fővárosában, nem is szólva arról, hogy maga az utazás is kevesebbe kerül Franciaországban (Z. d. V. deutsch. Eisenbahnverw. 1919. No 99.) *Janicsek J.*

A spitzbergi széntelepek a svéd államvasutak szolgálatában. A német szaklapokban utóbbi időben fantasztikus adatok jelentek meg a *Spitzbergákon* lévő *svéd* és *norvég* szénbányák gazdagságáról. Ezek szerint, a kétségtelenül túlzott hiradások szerint, oly gazdag telepek feltárásáról volna szó, melyek Svédország mai *5 millió tonnára* rugó évi szénfogyasztását évszázadokra fedeznék, csak a szállításokhoz szükséges hajóteret kellene biztosítani.

Ezidőszerint csupán arról van szó, hogy a Spitzbergák széntelepeinek igazgatósága a svéd államvasutaknak *40.000 tonna* szén szállítására tett ajánlatot, amit az államvasutak vezetősége, tekintve a már *1918-ban* tett jó tapasztalatokat, el is fogadott. A széntermelést az *1919/20. év* telén, tavaszán és nyarán bonyolítanák le, míg a szállítás a Spitzbergák jégviszonyaira való tekintettel csak nyáron indulna meg és összel fejeződnék be. A svédek remélik, hogy a következő évben az így behozott szén mennyisége *60.000 tonnára* fog emelkedni. (Ztg. d. V. deutsch. Eisenbahnverw. 1919. No 99.) *Janicsek J.*

Technikus csoport a német nemzetgyülésen. A német birodalmi technikai szövetség kezdeményezésére és sürgetésére a német nemzetgyülésben *technikus bizottság* alakult, mely feladatául azt tűzte ki, hogy a nemzetgyülést a tárgyalásra kerülő nagy *technikai munkálatok* velejéről és fontosságáról minden pártpolitikai vonatkozásoktól függetlenül felvilágosítsa és meggyőzze.

Ney Béla épitész M.D.K.

A Közmunkatanács a Sugár ut és Nagykörut beépitésének megkezdése előtt tervázlat, tanulmányte v készitésére kéri fel

Preisich Gábor: Bp. városépitésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964. 62.l.

MDK

Ney Béla építész

kiállitási nagy éremmel kitüntették.

A képzőm. kiáll. kitüntetései. Vasárnapi Ujság. 1885. 32.sz. 520 l.

MDK

Ney Béla

Lapunk ötvenéves jubileumi száma. Épitő Ipar-Épitő Művészet. 1926. febr. 1. 28.l.

M.D.K.

Ney Béla, építész, eszt. tanácsos

tervei és művezetése mellett épül fel a mária-remetei templom.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX. évf.

jan. 26. sz. 4. old.

MDK

Ney Béla

Vállalkozók Közlönye 1908. dec. 30. 8.l.

Ney Béla

épitéz

Gentmüeml

430. l.

52

ek

inizerer Korona meget
enetrend megvételére felvettem
e érvényes

uaapest 1926 Februar hó 1 én
Saláth ferenc
K. altiszt

Ney Béla

Másodfoku kitüntető oklevelet nyert a Marastoni festészeti akadémia végzett növendékeként, a növendékek tárlatán kiállitátott müvére, mint az Intézetek c. rovat közli.

Családi Lapok, Pest. 1854./II. félév. 5. sz./235-236. lap.

Ney Béla

III. foku oklevelet nyert a festészeti akadémi növendékeinek kiállitásán krétarajz másolatával.

Családi Lapok, Pest. 1855. II. félév.
5. sz. 231. lap.

Ney Béla

III-ad foku oklevelet nyert a Festészakadémia növendékeként- közli a Müvészet c. rovat.

Divatcsarnok, Bp. 1855. szept. 1o.
5o. sz. 1ooo. lap.

MDK

Ney Béla pilisi épitész

"A magyar országhaz, Steindl Imre alkotasa" cim alatt megjelent művet szerkesztette Ney Béla. Magyar, német és francia nyelvű, 70 szöveg közé nyomott képpel és 72 fénynyomatú táblával készült.

Cs.K.:A magyar országház.

Magyar Iparművészet, 1906. 67-70.l.

Ney Béla épitész, 8oo frt utazási ösztöndij

Melléklet a Vasárnapi Ujság 26. számához. 1869. jun. 27. 357 l. Irodalom és müvészet. /Müvészek segélyezése./

MDK

Ney Béla

Képzőmüv. Társ. Képzőmüv. Szemle, 1880. 2. évf. 16. l.

MDK

Ney Béla müépitész

Pályanyertes müépitészek. Mücsarnok, 1898. 21.sz.

203 l.

MDK

Ney Béla épitész

D: Müszaki tanács. Epitő Ipar, 1905, 45.sz. 370 l.

MDK

Ney Béla

épitész

Épitő Ipar, 1906. jan. 14. /A mü és közép.szakosztályok/

15. 1.

MDK

Ney Béla, min. tan. -t

a kereskügyi m. kir. miniszter az "Orsz. Közép. Tanác tagjául öt évi időtartamra kinevezte.

Az Orsz. Középitési Tanács.
VK. 1906 máj. 16. 9.1.

MDK

Ney Béla építész

Kinevezések. Vállalk. Közl. 1906. jul. 18. 5.1.

MDK

Ney Béla építész

Orsz.Közép.Tanács... Vállalk. Közl. 1906.
jul. 18. 8. l.

MDK

Ney Béla

Bpesten 1843-ban szül.A fővámház, a műegyetem, az állatorvosi akadémia, lipótvarosi főrealiskola épitésének a műszaki ellenörzését biztak rá. A Deák-mauzoleum épitését vezetett orsz.bizottságának, az országház-épité ügyét elökészitő orsz.bizottságnak tagja volt.Az országhaz-épités műszaki ellenőre volt.

Cikk: Az új országház ünnepéhez.

Ország-Világ, 1894. 19.sz. 314.l.

MDK

Ney Béla

Szakcikkeket irt a Magyar Mérnök- és Epitész-Egylet Közlönyébe és az Epitóiparban, melyet alapitása óta szerkesztett.

Cikk: Az új országház ünnepéhez.

Ország-Világ, 1894. 19.sz. 315.l.

MDK

Ney Béla

1878-ban a párisi kiállitásról szóló tanulmanya megjelent a minisztérium kiadmanyai közt. Bpesten, Szegeden, Komáromban s a tolnamegyei Kajdacson több nagyszabású épületet tervezett.

Cikk: Az új országház ünnepéhez.

Ország-Világ, 1894. 19.sz. 315.l.

Ney Béla

lásd
z
Budapesti Építő-
mesterek Iparte-
tülete.
VI. Évkönyv
Bp. 1936.
7. l.

Ney Béla

építésznek

a kultuszminiszter

800 frtot ösztöndíjat

utalványozott

Nefelejts, 1869. 311. l.

(B. Eötvös József.)

2A

$$\frac{1600 \times 6}{9600}$$

~~38~~

$$\frac{1.9}{17.1} \quad 9.$$

72.00

16.51.9
1485
1.35

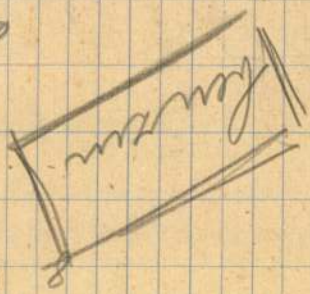

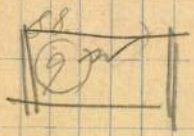

$$\frac{9 \times 1.9}{17.1}$$

öbm. l. min. kemény (bükk) tüzifa szál-
a versenytárgyalást hirdet. Az ivenként 1
élyeggel ellátott ajánlatok május 22-én
11 óráig nevezett dohánygyári igazgató-
z nyujtandók be. Az ajánlatokat az ajánlapon megszerkesztve kell benyujtani. A pénz az egy évi szállitási összérték 5%-a, valamely adóhivatalnál, vagy a budapesti pénztárak bármelyikénél teendő le és a a az ajánlathoz csatolandó. Egyéb tudni- az általános szerződési, részletes és külön- feltételekben foglaltatnak, a melyek az ati ürlappal és a szerződés tervezetével t a sepsiszentgyörgyi m. kir. dohánygyári atóságnál dijtalanul rendelkezésre állanak.

eged. (Kőszén- és tüzifa-szállitás.) egedi kir. kerületi börtön, a kir. törvény- fogházak és a m. kir. államfogház részére 09. julius 1-től 1910. junius 30-ig szük- kb. 4.500 mm. elsőrendü hazai kocka- n és 1.500 köbm. első oszt. hasábos z bükk vagy cser tüzifa szállitásának sitása céljából május 5-én d. e. 10 óra- szegedi kir. ker. börtön hivatalos helyiségé- árlejtés fog tartatni. A szállitási feltételek ánlati minták a börtönigazgatóságnál meg- thetők. Az ajánlathoz a kir. ker. börtön táránál az ajánlott anyag értékének meg- 5% bánatpénznek letételét igazoló nyugta landó.

mbor. (Tüzifaszállitás.) Zombor sz. város részére az 1909—10 évre szükséges

osztályánál nyujtand az ajánlandó mennyi 11-én déli 12 órá gyüjtőpénztáránál le

Sarajevó. (Zsák boszniai és herceg erdészeti osztályána 12700 db. jutazsák szállitására árlejtést május elején megkez legkésőbb 1909. j kezelőségekhez besz szerelt ajánlatok, me államvasutak egy á ki, a boszniai és her erdészeti osztályához

Sarajevo. (Vizv nyek és cem boszniai és hercego szeti osztálya a zeni szükséges különféle mint 12 vaggon por lejtést hirdet. Az a osztálynál május felvilágositás ugyan

c) **Adás, v**

Beszterce. (Fael erdőigazgatóság ke szamosvölgyi alsó- erdőgondnokságok sitve kezelt volt na

ORENSTEIN és KOP

Iroda:

VI., Andrássy-ut 102. sz.

Csatlakozó

ktetés). Az Ecsedi-
balparti ármentesitő
t védtöltésébe fekte-
előirányzott syfon,
munkálataira verseny-
jánlatokat a társulat
yban április 30-ig
szeg 5%-a a társulat
ndő. A tervek a tár-
kinthetők.

bakdaru és egy 6 tonna hordképességü
ható daru teljes villamos felszerelése.

5. Az állomás villamos világitási berend
nek kibővitése.

6. A szávaparti pályaudvaron gabo
rakására szolgáló villamos erőre bere
átrakodóberendezés létesitése.

7. A szávaparti pályaudvaron, a kik
felett, drótkötélpálya berendezése.

A tervrajzok, valamint az ajánlattételhez

MUSEUM

LTI mukovacsok Budapest, VI., Óvoda-utca 22

Ney Béla

építész

l. Siklóssy F K T tört.

156 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Ney Béla

l.

Liber Bp. Nobrai

358. l.

felmerült jövedelmet jelentett

agyott uj vizszolgáltatási sza-

eszedett közcsőépitési hozzájá-

alapján a 8 %-os jövedelmező -

gváltása /6o.821.79 P/. A lak -

vel több bevételt eredményeztek.

származó bevételek jelentős mér-

zelésü gazdálkodásra való áttérés

önféle jövedelmeket csupán három

t lakásokért /16.o2o.-P/, Nyomás-

.- P/ tételekre. Az áttekinthető-

jes tagoltságukban mutatjuk ki,

szétosztás és az előirányzattal

i kimutatást közöljük.

< Neij Béla >
könyve

<> Nemzeti építőművészet és stílus.
Bp. 1917.

Könyvtáramban

Illustrissimo Signor

D. A. Koltair Nagy

Ney Béla

A Képzőművészeti Társulat tárlatain a következő műveit állitotta ki:

1875. és 1876. évi kiáll.: Egy Kápolna terorajza.

1885. orsz. ált. kiáll.: A m. kir. törvényszéki palota homlokzata és metszete.

MŰBUTOR-ASZTALOS TELEFON 113—28.

Ney Béla

l

MMÉEÉvk

1914. 55. l.
56. l.
57. l. többnár
59. l.

ssz

09. s

Ajá

Hoss
ak
st hi
Az o
vánal
45 k
etkez
a) 7
b) 1
vizt
c) 4
d) 14
e) kö
A te
vnál
en r
költ
épit
Aján
az ö
Aján
Az a
ól szóló nyugta, mely bánatpénz a község p
ndó be.

Az ajánlatok lepecsételt és bérmentes levélben „Ajánlat ufalu nagyközség vizvezetéki munkálataira“ felirással ellátva, ség elöljáróságánál legkésőbb **1909. évi május hó 22-én ött 10 óráig** nyujtandók be, amikor is az ajánlatok nyilan történő felbontása kezdődik.

Elkésve, vagy táviratilag benyujtott ajánlatok, utó- vagy valamint a feltételeknek meg nem felelő ajánlatok figyelembe vétetnek.

Ajánlkozni lehet vagy az egész munkára, vagy egyrészt a

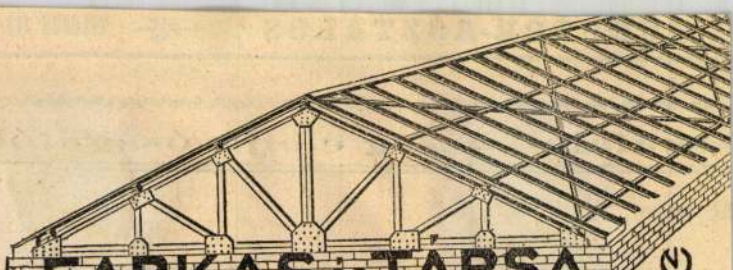

FARKAS és TÁRSA

VASSZERKEZETI GYÁR

BUDAPEST, VI., Lehel-utca 8.

TELEFON: 82–70. **INTERURBAN:**

Készit: Szegecselt tartókat és oszlopokat, mindenne szerkezeteket, idomvasablakokat, csigalépcsőket, Po fedélszékeket, ivlámpa oszlopokat, vasgerenda hajl és annak szerelését.

Tervek és költségvetések készitése a gyár mérnök a legnagyobb szakértelemmel végeztetnek.

Vidéki szállitásokra különösen berendez

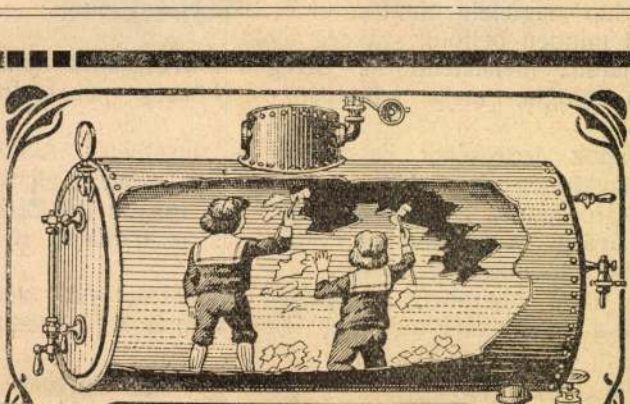

SA

(törvénye

kazánkő

Szabad

önműköd

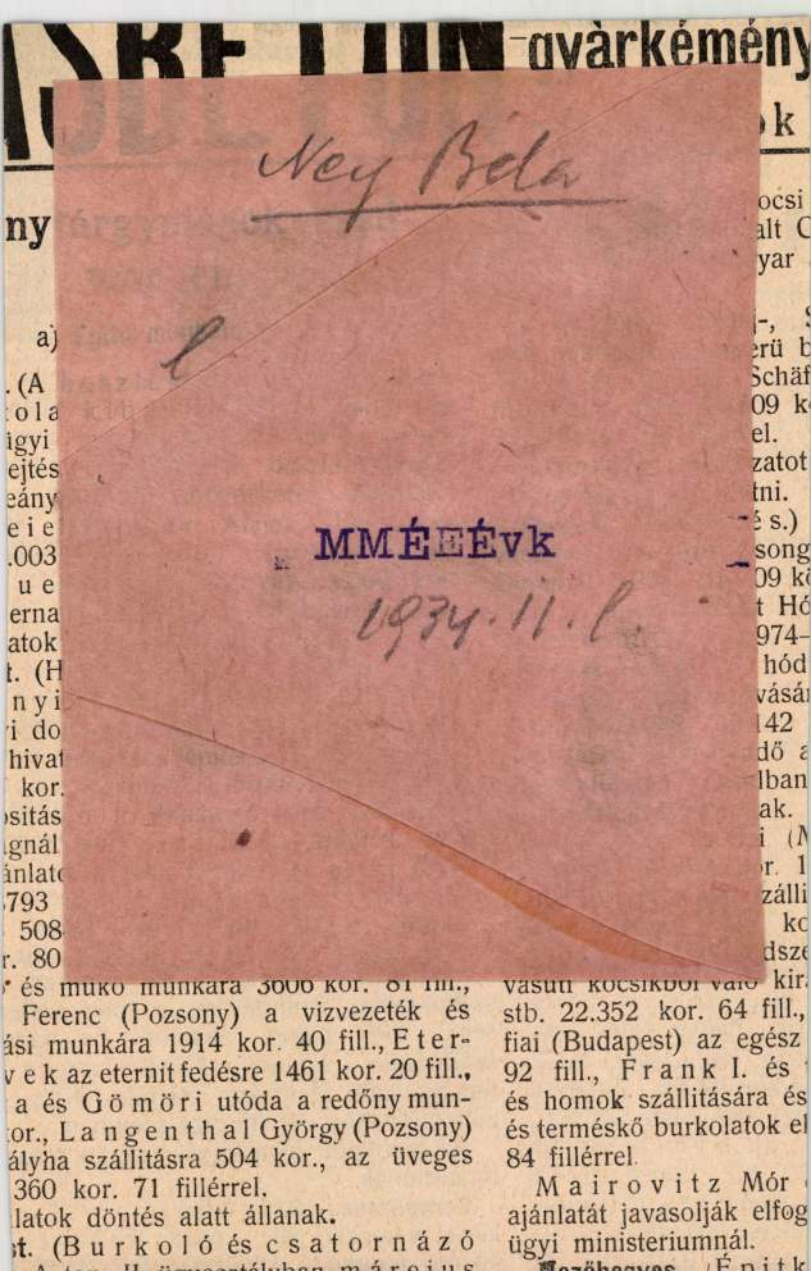

és muko munkára 3000 kor. 81 fill.,
Ferenc (Pozsony) a vizvezeték és
ási munkára 1914 kor. 40 fill., E t e r -
v e k az eternit fedésre 1461 kor. 20 fill.,
a és G ö m ö r i utóda a redőny mun-
or., L a n g e n t h a l György (Pozsony)
ályha szállitásra 504 kor., az üveges
360 kor. 71 fillérrel.
latok döntés alatt állanak.
t. (B u r k o l ó és c s a t o r n á z ó
vasuti kocsikból való kir.
stb. 22.352 kor. 64 fill.,
fiai (Budapest) az egész
92 fill., F r a n k I. és
és homok szállitására és
és terméskő burkolatok el
84 fillérrel.
M a i r o v i t z Mór
ajánlatát javasolják elfog
ügyi miniseriumnál.

kavicskosárakat, szikrálógokat, ablak és kerek-
vonókhoz használatos sodronykötelet, **betonirozáshoz**
it legjobb kivitelben legjutányosabb árban szállit:

Sándor sodronyszövet-, fonat- és keritésgyára.

lői-ut 48—49. sz.

ltségvetés ingyen és bérmentve. — Jutányos,
ors kiszolgálás.

(Gyula) 10·75%, Hack
Pfaff István (Gyula)
Budapest) és Merx-
5%, Nyemecz Lajos
pinyi János (Békés-
ic (Gyula) 10%, Dávid
chneider János és
árengedéssel.
s és Mátyás ajánlatát
bb helyre terjesztették.
mos világitás
nagyenyedi Bethlen-
itásának berendezésére
ott árlejtésen a követ-
Altenstein és
ő vezetékkel 6929 kor.
7677 kor., Deckert
ső vezetékkel 8000 kor..
-t. felső vezetékkel 8310
tékkel 9440 kor. 88 fill.,
lapest) 9199 kor. 70
fill., Fonyó Soma
fill, illetve 9860 kor.
ársa (Kolozsvár) 9272
4 kor 44 fill., Andor
st) 9082 kor. 20 fill,
., ifj. Stern Sándor
70 fill., illetve 10,183
s Deutsch (Buda-
illetve 10,566 kor. 50
venyed) 9715 kor. 50

Szenes Károly (Kolozsvár), a fürész
dák szállitását Müller János (Szász
fenyődeszkák szállitását Rohrlich
(Beszterce), a karmantyus öntött v
szállitását Kosztolán Miksa (B
kapta meg a marosujvári m. kir. főbá
talnál március 8-án tartott árlejtése

Pozsony. (Hidépités) A s
nyitra—kálnai áll. közut 22—23 s
levő 17. sz. papéri hid épitésére a
m. kir. államépitészeti hivatalban má
16-án tartott árlejtésen az alépitményi
felszerkezeti munkára Reichmann
szeredi vállalkozó, a vasfelszerkezeti
a Schlick gyár budapesti cég pályá

Az ajánlatok felett a kereskede
minister dönt és nincs kizárva, hogy a
esetleg ujabb kiirás tárgyát képezendi.

Kolozsvár. (Kavics szállitás.)
vár város mérnöki hivatala március
árlejtést tartott a város th. közutai
szakaszainak fentartására a folyó évbe
séges 985 halom Szamos- és bány
szállitására. Egyedül Danzinger
tett ajánlatot 9530 kor. 50 fillérrel az e
zott 9515 kor. 50 fillérrel szemben.

Az ajánlatot jóváhagyás végett a ta
terjesztették.

Beregszász. (Utcaburkolás.) A
kács—vereckei áll. közut 0·326—1·0
közötti munkácsi átkelési szakaszának

(Ney Béla)
cikke

( ) Az egyesült fővárosi takarékpénztár háza Weber-Antaltól.
MMÉ Közl. 1879.
31–34. l. 1, 2, 3, 13 és
14. tábla –

Vegges

6.72

2 Röt. 8°

Erman

Adolf

Aegypten

und aegyptisches Leben im Altertum.

Erster Band. Mit 236 Abbildungen im Text und 7 Vollbildern ——— I – XVI + 1. – 350. U.

7 Köpfe tabla.

Ney Béla

az 1880-as évektől
feldős szerkesztő
előbb nehány évig
fórumkatasz

MMEEkönl
1885. 283. l.

Cikke

Ney Béla: A szer-
kesztő bucsuszava.

1885 végével megszint
a lap fel. szerkesztő
jelenik mindszóni

Keresztyén Nemzetecknek-is lelki vigasztalására
's épületére Deák nyelvel meg-ajándékozott ——

Most pedig meg-jobbitással Negyedner-is magyarúl kinyomtattatott, és meg-többittetett Nepomuki Szent János életével.

1.–1082. ll.;
1 képes tábla

Nagy Szombat
Akadémiai bötükkel
1743.

Ney Béla

ired

MMÉE Közl

1886. 1. 4.

(Elismerő írat Ney Bélához.)

vegyes

d. 35

1 köt. 4r

Illyés
András

Keresztyéni életnek példája

avagy tüköre, az az: a' szentek élete, mellyek
Régen tudós, és Neveztes Olasz Autorok könyveiből,
kivált-képpen való szorgalmatossággal, olasz nyelvem
rövid sommában foglalt Romában: és annak-utánna
Magyar nyelvem meg-magyarázott Magyar-Országban:

<Wey Béla>

cikke

<-> Reitter Ferenc
meghalt.
MMÉKörl.
1874. 509-10. l.

Az 1870-es évek
elejétől a folyó-
irat tudszer-
kesztője volt.

Szemzett lásd

Vegyes

1 Köt. 8:

Végh

Ödön

A nyugati és keleti érmészet befolyása Magyarország érmészetére a középkorban.

A magyar kir. tudományos egyetem által kiszolgáltatott forint díjjal koszorúcott pályamunka.

<Ney Béla>

cikke

( ) A Waldstein-
féle pálzadij ügye.
MMÉEKörl
1873. 305–310. l.

1.–7. M.

< Ney Béla >

cikke

< > Az egyetemes
műszaki szótár
ügye.

MMÉE Körl

1889. 29 – 38. l.

R MŰVÉSZETI TANÁCS

DAPEST, V., SZT. ISTVÁN-TÉR 15. * TELEFON: 127-797.

ek Országos Bizottságának,

e s t.

es Endre u. 10.

(Ney Béla)
cikke

( ) A XIX. národ
építészetének álta-
lános jellemzése.
MMÉE Közl
1872. 41. l. 46. l.

vegyes

b. 97

1 Köt. 8r

Wankel,

Dr. Heinrich

Ein erratischer Granitblock

mit phönizischer Inschrift bei Smolensk

in Russland gefunden.

(Separat-Abdruck aus Nr 5. VI. Band der „Mittheil-

[illegible] Gesellschaft in Wien")

< Ney-Béla >

cikke

< > A budapesti
fővámpalota -
MMÉE Közl
1875. 145. l. –
151 l.

vegyes

6. 6

Vértesy

Jenő"

Kölcsey Ferenc

< Ney Béla >

Cikke

<> Az építészet mű-
vészete.
MMÉE Közl.
1868. 126 és kv. ll

<> Margitszigeti épít-
hezések.
u. o. 1868. 244. és
kv. ll. és X. tabla –
410–422. l. és XXII.
t.

<> Schuler Ferenc †
u. o. 1870. 476. l.

1.-69. ll., I-XXIV. Képes
tábla

Budapest
Fr. Kilián, 1858.

< Vey Béla >
cikke

< > Szinházak.
MMÉE köz.
1870. 521 – 529. l.

Mutatvány fenti
Képzőművészeti
tanulmányok c.
kézirat ban lévő
munkájából

Veszprém

L. 84

1 köt. 4r.

Wosinszky
Mór

A czikói népvándorlástkori
sírmező.

(Különlenyomat az Archaeologiai Közlemények
XVII. Kötetéből).

Wey Béla

cikke

<> Épületek szerkesztése tekintettel az akustikára.

MMÉE köri

1867. 53. l.

Ney Béla

az 1870-80-as évek-
ben a MMÉE Köl

Epítészet c. rovatát
vezette.
1882-ben Pártos
Gyula vette át
e rovat vezetését

vegyes

f. 65

1 köt. 4r

Érdy

János dr.

Erdélyben talált viaszos lapok (tabulae ceratae), és magyar őstörténeti vizsgálatok.

Öt könyomattal

Kiadta Magyari Kóssa Sámuel.

< Wey Béla >

cikke

<] A magy. kir. fővámház Budapesten. MMÉE Közl 1880. 448–450 l. 11–16. tábla.

1.99. — 318. u.,
XIII. – XVI. répes tábla

Copenhague
Thiele
1876.

Ney Béla

wód
2

Huszka József:

Hazai ornamentikánk eredete és nemzetisége.

M M É E körl

1891. 166 l.

1.– 229. ll.

Budapest
M. Tud. Akadémia
1896.

Ney Béla

Thieme Becker

XXV. 428-l.

(Lyka)

Ney Béla

épitez

ivod

Kovárymillen

217. l.

FÉNYVES

Ney Béla

l.

Közlezrkiáll

614.1

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Ney Béla
építész

ivod
z
Magyar Vilmos:
Ney Béla. Halála
tizedik évfordulójára.
ÉIÉM. 1930. 21-22.
7.

401/1907 szám.

A főtisztelendő

Bizottságunk «Kiadványai»-na
egyházmegyei könyvtár számára megk

Ney Béla

épitéz

wąd

Kel 1885

IV. k. 4. f. 775. l.

Egylet Közlönye.

(Ney Béla)

cikke

( ) Magyar építészeti

styl.

MMÉE Közl.

1871. 97. és köv

ll.

primitive et naturelle de l'homme-bol (1874)

1.–11. ll.

Toulouse, é. n.

Neÿ Béla

cikke

⟨ ⟩ Az építőmesteri képesítés és gyakorlat.

IV. [folytatás]

Építő Ipar

1902. 15. 4.

elki normákat, életösztönöket, egyéni
mmel látható külső formák segitségével
yelőre csak az ország központjára,
donképen csak a margitszigeti kolos-
ntőséggel, de a lelki elkülönülésnek
t lehetőségeit közt kellő óvatossággal
indaddig,
egy ujabb szerencsés lelet feltevé-
dig jobb belátásra tanit.
szletek esetében, mint pl. az arcok
vált az előálló pofacsontoknál, félre-
formaváltozás és hangulat is, mely
latokon túl a közvetlen magyar embe-
sokra enged következtetni. Különösen
ltalában bizonyos modellszerüségek
még azt is igazolná, hogy mind
k.
a

(Ney Béla)

cikke

(>) A „Margit-für-dö." MMÉE Köre

1871. 439. l. és

27. t. 472-473. l.

28, 29. t.

Terveste Jbl M.

verges

g. 79

1 Rot. 4r

Wanner,

Dr. Martin

Nachträge zu den in Schleitheim
entdeckten Grabalterthümern

<Ney Béla>

cikke

( ) Mit értsünk az épületmüvek emlékszerüsége (Monumentalcharacter) alatt?

MMÉE Közl.

1871. 382. és kv ll.

Vegges

d. 75

1 Röt. 8°

Wocel,

J. E.

Ueber den Zug der Kelten

nach Italien und zum hercynischen Walde.

(Vorgetragen in der histor. Section der kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften am 13. März 1865)

Ney Béla

wod

MMÉEkört

1871 225-226 l.

és XII és XIII. tábla.

(Az ágostai hit-
vallásuak szécsényi
kápolnájuk- és
körsegi könyvtá-
ruknak tervvár-
lata.)

negjes

h. 53

1 kôt. 8°
(2 fürchen)

Wocel,
Jan Erazim

Pravěk země české.

~~II.~~ – I. – VIII. 1. – 1. – 576. u. V. Praze
1868
1 tiskép
~~II. 21.~~ –

Neij Béla

cikke

<> Anonim levél –

Épitő Ipar

1902. 19. sz.

118–119. l.

Ha jól emlékszem
fenti szerkesztője
volt a lapmak
szamos apróbb
közlemenye is
megjelent Mi

zonnyal könnyen beleilleszked

kotásukat pedig nehézségek né

gulatához hozzáidomitották.

De ebben az össze

csak alkotásuk szobrászati ol

"aki az antik világ után a ma

kompozició, ugyszintén az ant

ban a klasszikus pátoszt vala

2. Max Dvorák , Ge

Zeitalter der Re

utánzás volt, hanem utánaalko

annak eszközeivel, és nem ute

francia katedrális-szobrászat

nek szerves átérzése volt, a

zet meggyőző érzékeltetése,

kezelése, az alakok szabadab

< Vej Béla > cikke

< > a Országház.
Steindl Imre alkotása. Építő Ipar
1902. 40 – 42. sz.
Képekkel.

Boldog Margit

A késői XIII. száza
ság eseménytörténetében, de
téneti fejlődésében a legfor
rün telitve lehetőségekkel é
a románstilustól a gotikához
egyre erősödő német rendszer
látszó áthatásához. Ennek a
sára alig lehetne szebb példa
sebb elhatározásából a budai
tárdulás után állandó és egy
gyar imperium fővárosa lett.
templomok és várak helyreálli

Neÿ Béla

épitész

vodalmi műveit

lásd

z

Kimyei -

Magyar szók -

Ney Béla

cvód
z

ÉIÉM. 1930. 19-20. n
79. l. (Ney Béla
emléksünnep.)

401/1907 szám.

A .....

Bizottságunk «Kiadványai»-nak
tekintetes Igazgatóság vezetése alatt
küldeni.

Ney Béla.

épitész

Lajd

Csikvári heged

101. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Ney Béla, pilisi

iród

Pásztor Béla:

Ney Béla és az épi-
tőmesterség.

Budapesti Épitőmes-
terek Ipartestülete.

III. Évk. Bp. 1931.

97 és kv ll.

Ney Béla, pilisi

vöd
e

Pásztor Béla = Ney Béla és az építőmesterség. Budapesti Építőmesterek Ipartestülete. III. Évkönyv. Bp. 1931. 97 és köv.
M.

Ney Béla pilisi

l. + 1920
marc. 18.

Bud Épitöm.

II. Evk. 21. és
kv. 11. 29. l.

Wey Béla

kir. főmérnök

1880

urod

z

Bierbposta

43 l.

955. Ism

A XIX.

Nachtigall Ferencz hc

Térdig, balrafordulta
ábrázolva. Jobb kezével a
támaszkodik, a hol könyö
»F. I.« jelzéssel, balját pedig

tán nyugtatja. Oldalt előre
haja, szemöldöke és szeme
nincs. Öltözete: fekete nyak
fekete gallérral és ugyani
ezredek jelvényével, sötétk
zással és csokorra kötött s
A szék áthuzata piros.

Vászon, méretei 27·8 : 22
özv. Péczely Jánosné, sz. Nacht
30 K-án (341–904). — Kifizette
moltatott 1904 június 25-én (42
hagyta az 1904 szeptember
(663–904).

L Ney Béla 7

építész, kir. mérnök,
műegyetemi magántanár

könyve

L 7 Az építőművészet
styl fogalma. Pp.
1876.

Ed.

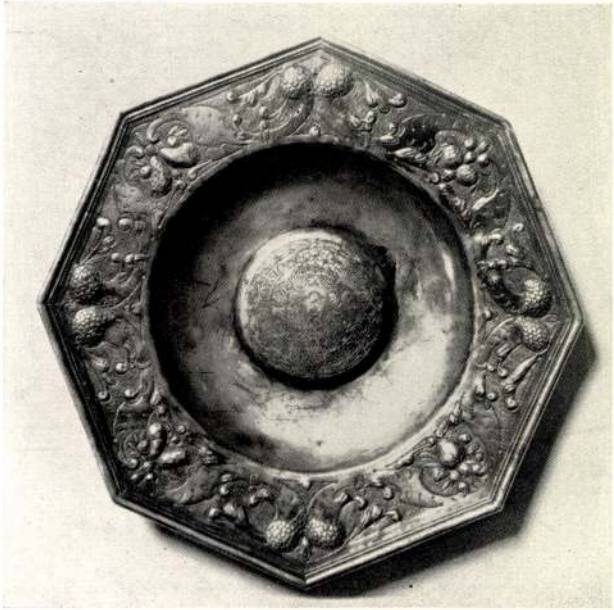

219.

Ney Béla

Vas. Lap. 1876. 747 l

— **„Az épitő müvészeti styl fogalma“** czim alatt jelent meg *Ney* Béla épitész s műegyetemi magántanártól egy értekezés, mely Lafite és Elsner bizományában 40 krért kapható. E röpirat átalános elveket s jellemzéseket tartalmaz, s végül a mellett küzd, hogy az épitészetben a régi styleket alkalmazni s egy uj styl létesülését megakadályozni többé lehetetlen.

dell'Alta Ungheria, la figura quasi romantica di Chiara Carove, ricordata per il fasto e per la rumorosità dei suoi ricevimenti che scandalizzavano quelle famiglie patrizie che per qualsiasi motivo ne erano state escluse. Le dame e le damigelle, cresciute in un severo ambiente puritano, si sentivano come sollevate nella compagnia di gentiluomini italiani che sembrevano aver portato nella rigida atmosfera della nordica città un alito vivificatore del mondo meridionale, baciato dal sole e accarezzato dall'azzurro del suo cielo. Un tanto basterà per accentuare, in tesi generale, l'influenza che gli italiani di Kassa dovevano necessariamente esercitare sul loro immediato ambiente cittadino.

*

L'elemento italiano è largamente rappresentato in Ungheria sin dai primi tempi della fondazione dell'Impero di Santo Stefano. Gli italiani offrono subito il loro fattivo ed efficace contributo all'opera della conversione del popolo ungherese al cristianesimo. Basterà ricordare a questo proposito la maestosa figura di San Gherardo, protomartire in Ungheria della fede di Cristo. Le prime città ungheresi, quali Esztergom (Strigonia), Székesfehérvár (Alba reale), ecc., contano numerosi italiani tra i loro abitanti.

Ney Béla

Vas. Ujs. 1872. 285. l.

** (*A magyar mérnök- és épitész-egylet*) háromemeletes házának épitését megkezdték a kétnyulutcza és csillag-utcza sarkán Ney Béla tervei szerint és vezetése mellett. Már eddig is több nagy lelkü ajánlat tétetett egyes vállalatok és iparosok részéről; többi közt a Schlick-féle gyár, az összes vasnemüeknek kiállitásán kivül a lépcsőhez való karvasat és állólámpásokat ajándékul jelenté be; Rott jó hirü üvegesmester az összes utczai ablakoknak (63 db) tükör-üveggel való beüvegezését dij nélkül teszi.

Róm.Kat.Plebániahivatal - Kiszombor

179/1939

A Müemlékek Orsz.Bizottsága

Elnök Ur Őméltóságának

B u d a p e s t IX.

Hőgyes Endre-utca 10

Ney Béla

épitész

vőd

Lósy

102.1

MMÉFKözl

heli a lapvállalatokat. A munka értékének emelkedésével természetszerüleg csappannak a vállalkozó tőke jövedelmei. Ez a megállapitás szorosan véve nem érdekel bennünket, szellemi munkásokat. Ez a vállalkozó tőke dolga és mi — valamiképpen minden más foglalkozásbeli munkások — jogosan azt mondhatnánk, hogy ám biztositsa a vállalkozó érdekeit ugy, ahogy tudja, legyen élelmesebb, ügyesebb, fokozza saját üzleti jövedelmeit tetszése szerint. Mondhatnánk, hogy hiszen a vállalkozó tőkének éppen ugy módjában van szervezkedni, mint a vele gazdasági viszonyban álló munkásnak s majd akkor megindul a harc, amelyben az fog győzni, akinek a részén több az erő s több az igazság. Mondhatnánk ezt annyival is inkább, mert a munkás tulajdonkép nem egyes személyek, egyes tőkések ellen harcol, hanem a termelési eszközök jelenlegi eloszlottságának méltánytalan, igazságtalan és célszerütlen erőarányait akarja megszüntetni és e harcban tulajdonkép egyes személyekre figyelemmel sem kell lennie.

Nem volna azonban igazságos, hogy a jelenlegi lapkiadók szenvedjenek csak azért, mert a mozgalom éppen az ő vállalkozásuk idején ébredt föl és hóditott tért győzedelmesen, hanem a mi fokozott igényeink az ő fokozott jövedelmeikből nyerjenek fedezetet.

A kiadók jövedelmeinek szaporodása, a hirlapirói szervezet égisze és védelme alatt, a szervezet által is szankcionálandó módon és eszközökkel, lapkiadói kartell utján érhetnék el és biztosittatnék. Tágabb keretekben az ország vidéki napilapjainak kiadói, szükebb keretekben egy-egy városban létező lapvállalatok érdekszövetségre lépnének egymással és e szövetség határai között állandó s a hirlapirói szervezet

Ney Béla

wód

Közlekiáll

133 rl.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Nay Béla utrepitlen

Szinjei. IX. 1034

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Ney Béla

vód

a

Müllépirod

591. C.

Ney Béla

l.

Zelovich Józsefnéről

122, 124. l.

Ney Béla v. Pilis

Aut. 1843 jun. 9. Pest.

epitéz

vod

Krück II. 318. l.

Koetschau, Karl, V. 214.

Ney Béla

építész

Magyar mérnök és építész egylet
Közlönyeid szerkesztője 1876,
1877 években, az egylet ileté-
be rendkívül tevékeny részt
vett, szakmunkákat fordított,
mint szerkesztő, egyébként is iro-
dalmunkat miközöltött.

Ney Béla
épitész
1885. Budapest.

1. A m. kir. törvényszéki palota homlokrata.
2. u. annak metszete.

Budapesti orsz. állt. kiállítás.
A kép szemüvészeti csoport képes
tárgymutatója. Brest
1885.

Ney Béla

épitész

Szerkesztette: Az épitési ipar c. műszaki hetilapot 1877 ben 1878, 1879, 1880. ban

---

Lásd Ybl Miklóst a Kajdácsi emlék kápolnára vonatkozolag

Ney Béla

építész

800 frt utanási osztándjuk kapott az államtól.

Művészet segélyezése. Vas. Ujs. 1869. 357. C.

Nagy Béla

Pesti mulatés. 1855/6
Károlyi István gf alapítv

N2 131

Nagy Béla

1855–6

II folyam Eit. okl.
tanulni másolat

N2 14 l

Nagy Béla

epitest

rod

A Kajdácsi sír Kapol-
na. Vas. Nyj 1875.
755-7 l. (Eppel)

Ney Béla

epilep

Szul - 1843 Bpest.

Iroá

Elapk 1893. 56-57 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételér

nevü munkástársamat szóbelileg megb

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Ney Béla, pilisi

épitéz

† Bpest 1920 márc. 18.

Revai XX. 708. l.

...ot kénytelen a [illegible]
...gyelni a hajdan Bir-
bauer-féle ház lebontását.
Kombinációba kellene venni
e háznak valamely megfelelő
millióben való újraépité-
sét.

E célból felkérem a tek.
Polgármesteri Hivatalt, hogy
~~hogy~~ a háznak pontos, min-
den részletre kiterjedő felmé-
rését és megrajzolását végez-
tesse el, készittessen az épü-
letről fényképeket, hogy a há-
zat alkalmas helyen mai
alakjában újra lehessen fel-
építeni.

Budapest, 1935 aug 14

Sz.

Ney Béla

építész

Ivód

Az építési ipar

1877. 829 h.

(A nagy. mérnök és
építész egylet Csillag
utcai házának
I. emelti alapraja)

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

.

i ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Ney Béla

Grad

Az Épitésiszer

1881-76 l

..... *műhely.*

/főnökség!

v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... szamu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Ney Béla

épitéz

irod

Az Épitési Ipar

1881. 232 l

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztan

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Ney Béla

epicen

vid

Az Építési Ipar

1883. 416. l. (A szegedi munkák)

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

lélyezem:

k vagy helyettesének
láírása.

1. — Endrényi Imre, Szeged.

Ney Béla

Lvod

Épitő Ipar 1894.

549. l. (Az ezredéves kiállítás Királypavillonjának „Rex" jeligéjű pályatérve)

fentiből.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
a.

ndrényi Imre, Szeged.

Ney Béla

wed

Építő Ipar 1894

614. l.

(Ney Béla nincsenek a M. Mérnöki és Építész Egyletben)

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláirása.

ezem:

.....

helyettesének
a.

ndrényi Imre, Szeged.

Ney Béla

Lvod

Épitő Spar

1891. 438 l. (Ney Ferenc sircsuléke)

fenti terve

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam

Kelt ....., 191..... év

.....

tanu.

.....

tanu.

Ney Béla

wód

Épitő Ipar

1891. 289. l. (Emlék-
tábla másványból)

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

Endrényi Imre, Szeged.

Ney Béla

épitesi

irod

Ney Béla: Magyar épi-
teszeti styl. M. Mérnök
és Épitesi Egylet közlönye.
V. K. 1871: 97.–113. l

esetleg felhasznal-
ható az
átrajzfroz

Ney Béla
épitéri

irod

M. Mérnök és Épitéri Egylet
Közlönye. V. 1871. 225–226
(Az ágostai hitvallásnak
szécsényi kápolnájuk – és
Községi könyvtárúknak terv.
vázlata. Két táblával)

Gyenge és jelentéktelen
terv.

Ney Béla
épités

lásd
Meixner Károly
épitész

Ney Béla, pilisi

ny. minszteri tanácsos

† 1920. márc. 18.

Nekr.

MMÉE Közl

1920. 62. l. 74. l.

Kertész K. Róbert: Pilisi Ney Béla. (Nekr. archéppel.) MMÉE Közl. 1920. 67-68 l.

Ez a cikk ohv. felh.

Ney Béla

1917. máj. 21. Nem-
zeti építőművészet
és stílus címen elő-
adást tartott a
MMÉE-ben.

MMÉE-ből

1918. 117 l.

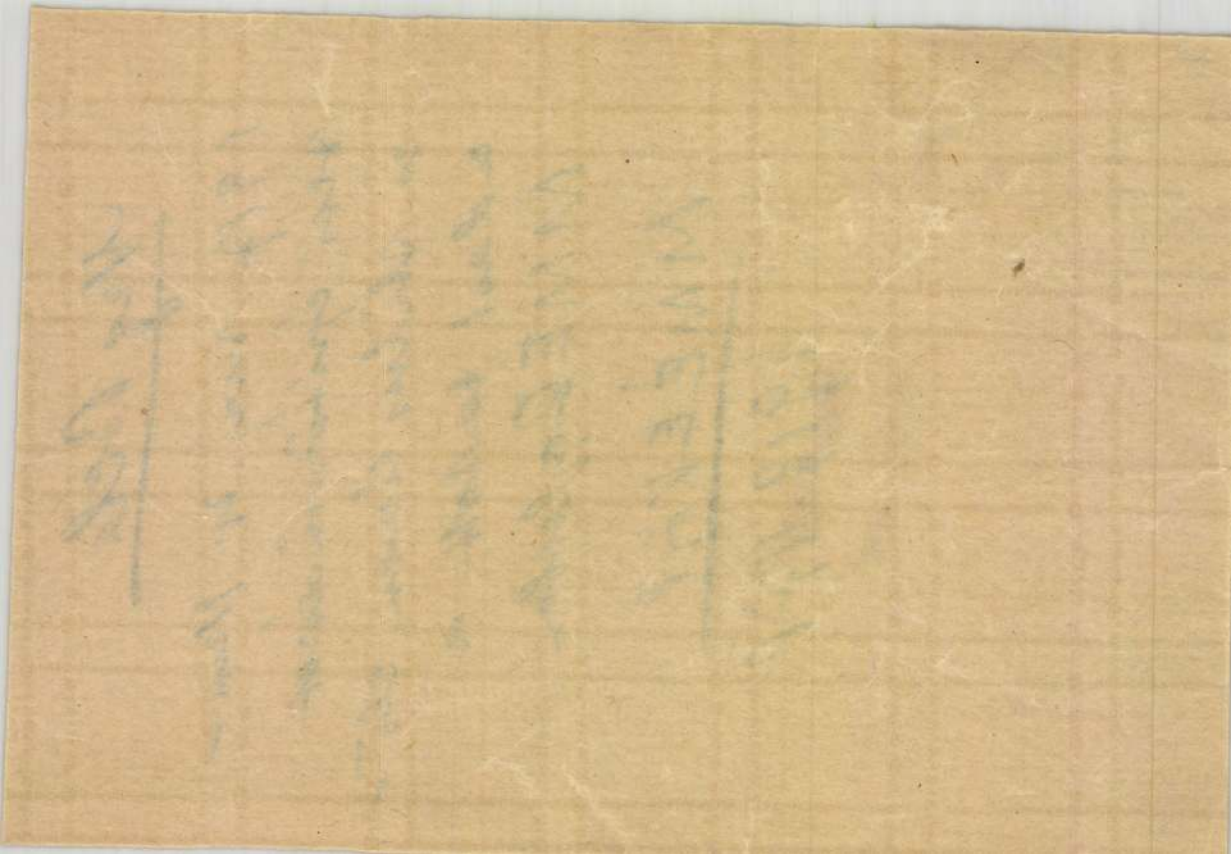

N e y B é l a
építész

Fővárosi Lapok.1869.nov.26. /Fővárosi hirek./

N e y B é l a

épitész

Fővárosi Lapok.1869.jun.20. /Fővárosi hirek./

Neij Béla pilisi

Épitő Ipar – Épitő Művészet. 1920.

12 – 14. 7.

E cikkeket Lechner Jenő dr nekem átadta, de sztibb vinzakérte.
Ajánlott levélben elküldtem 1943. szept. 2.

Něy Béla

épitész

Fővárosi Lapok 1896. máj. 10., 5.

(A „Svábhegy" szálló megnyitása.)

Kalmár

M.D.K.

Ney Dávid

"Erdei lak" c. rajzát bemutatja a lap.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 19oo. febr.
99o. lap

M.D.K.

Ney Dávid

Tájkép rajzát bemutatja a lap.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1905. okt. hó. 43. kötet
63. lap

Ney Béla

Nül Pest. 1854/5 ben Károlyi István gr. alapítványából tanult a Marastoni féle akadémiában.

N 131

K.D.K.

Ney Dávid, kőfaragómester

kapott megbízást a pusztaszeri Árpád-emlék kőfaragó munkára. Magát az emlékművet Kovács Károly (bpesti) építész építi.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1895. XVI .évf.

dec. 17. sz. 2. old.

M.D.K.

Ney Dávid operaénekes

A "Müvészeti Krónika" c. beszámoló ir a müvészről, aki nemcsak mint énekes müvész, hanem mint rajzoló is "őseredeti zseni"- mondja a cikk, s bemutatja a müvész által festett képeket: "A chatsworthi kastély", "Düstenbroak vidéke" és "Ried és Rawenstein vidéke" cimmel.
Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 1897.
28. kötet. 161-165. lap

Ney Dávid

„Erdei lak" c. képét bemutatja a lap.
Repr.

Otthon, Bp. 1900. 3. sz. füzet.
47. lap

MDK

Ney Ede

kőfaragómunkák

A Szépmüvészeti Muzeum. Épitő Ipar 1907. jan.13.

14. 1.

MDK

Ney Ede

kőfaragó munkák

A szt. István tpl megnyitása. Vállalkozók Közl. 1905.nov. 22. 3-5.l.

Ney Ede és társa cég

Köfaragók

Budapesti Szemle, 1891. LXVII.

105.–133. l. Telkes Simon: Agyag-ipari tárlatunk.

MDE

Ney Ede

Bpesti Szt.István-templom. Épitő Ipar. 1905.
nov. 2o. 391-94 l. képek.

MDK

Ney Elisabeth, nobrán.
(1830-)

Medaillon. Mirus S. 79.

Dr. André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. - Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblättern." Jahrg. 1936. Hft. 2. S. 59.

M. D. K

NEY Ede Kőfaragó

Kőfaragó munkák a Danubius-kút-ról (Terv: Ybl, Szobor: Feszler

Ybl Ervin: Ybl Miklós 149,

Ney Ede

Hohrán Esfargó

laid Slaver Vincet

Thold orbán hure. A bpesti Hb
István templom. Bpest 1905.
55. l.

24090 Közs

Ney Ferenc

1814 — 1889.

teljes életr-

lás

Erődi-Bodnár

163, 164. l.

er, 1506 : Kálvária.

MDK

Ney Ferenc

Építőipar Építőművészet, 1925. 49. évf.

MDK

Ney Ferenc

Ney Ferenc: Az idei műkiállítás. Életképek, 1844. I. évf. II. félév, 1

CASTIGLIONE D'OLONA, Palazzo Castiglione

Masolino: Veszprém látképe.

Branda-cimeres friz alatt látkép, három hegy között, melyen várak ülnek, két város. Egy nagyobb kompozició megmaradt felső része.

Branda, ki e palota hajdani tulajdonosa volt, püspökségének székhelyét örökittette meg a falképen.

Ney Ferenc

l.

Erődi - Bodnár

14, 15. l.

Ney Ferenc

l.

Erődi-Bodnár

34. l. 38. l.
43 l.
36. l. 44. l.
37. l. 45. l.

Alighanem apja volt a Későbbi hasonló nevű ejutásnek

Meghalt 1889. szept. 11.

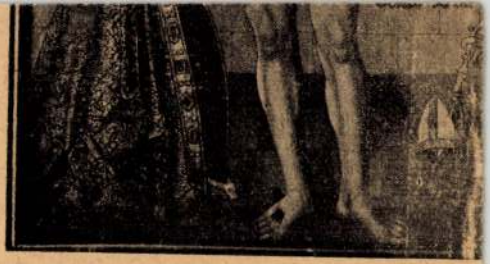

51. kép. *Garamszentbenedeki festő, 1510: Vir dolorum és donátor.*

2. *A tizennégy segítőszent* (52. kép)
(Belső kép.)
3. *Krisztus az Olajfák hegyén*
(Külső kép.)

4. *Ostorozás*
(Külső kép.)

5. *Keresztvitel* (53. kép)
(Külső kép.)

6. *Kálvária*
(Külső kép.)
Fa, tempera, egyenkint 95×61 cm.
A garamszentbenedeki apátsági templomból, a szentvérkápolna oltárának szárnyai vo

DR. KISMARTY-LECHNER IENŐ
ÉPITÉSZ-TANÁR
BUDAPEST XI. MÉSZÖLY U. SZ.

P I L I S I N E Y B É L A . Született 1843-ban Budapesten. Atyja pilisi Ney Ferenc, a pesti belvárosi reáliskola igazgatója volt. Itt végezte el főreáliskolai tanulmányait, majd ezek befejezte után Budán elvégezte a József-müegyetemet, közben egy esztendőt a bécsi k.k. Polytechnisches-I Institut-on töltött. Mind itt, mind Budán elsőosztályu képesitést nyert. Mint végzett épitész Ybl Miklós irodájában dolgozott és megnyerte mesterének személyes barátságát.

1867-ben, mint mérnökgyakornok, államszolgálatba lépett és negyven évi szüntelen munkában eltöltött idő után mint miniszteri tanácsos ment nyugalomba. Ez idő alatt a fővámház, a régi müegyetem, az állatorvosi akadémia, az V. ker. áll. főreáliskola s végül az országház épitésének technikai felügyeletét végezte. Ez utóbbi épitésében elejétől végig résztvett, hathatósan támogatva Steindl Imrét, a tervező és müvezető épitészt. Utóbb meg is irta az országház nagyszabásu monografiáját.

Ney Béla a puritán jellemen felépülő, szakavatott és lelkiismeretes tisztviselő mintaképét képviselte abban az időben, amikor a technikus tisztviselői karnak szolgáltató képessége és megbizhatóságának elismeréseért s érvényesüléseért erős küzdelmet kellett folytatnia. Emellett mint magánépitész is müködött, abból a helyes elvből kiindulva, hogy a tisztviselőnek az alkotó gyakorlatban is benne kell élnie, ha mint közigazgatási tényező meg akar felelni hivatásának. Müvészetének emlékei Budapesten, Komáromban, Kajdacson állanak s kiváló szerepet játszott e téren Szeged ujjáépitésében is.

Gyakorlati müködésén felül az épitészet müvészi és elméleti részében is beható tanulmányokat folytatott. A müegyetem magántanárává képesitette és ebben a minőség-

gében az épitőművészet fejlődési történetét adta elő.

Korának nehéz idejében egyik legkimagaslóbb egyénisége volt,a technikus karnak évtizedeken át vezéralakja. A társadalmi és müszaki élet terén nagyszabásu,gazdag,nemes és eredményes tevékenységet fejtett ki és a technikusság számos életteljes megnyilatkozása és alkotása az ő szervező erejének s erőteljes produktivitásának köszönheti létét.Igy a Magyar Mérnök és Épitész-Egylet egyik alapitója volt,ahol szeretettel és fáradhatatlanul dolgozott érdekében és különböző tisztségeket viselt.1870-78-ig a Közlöny szerkesztője volt,1882-1893-ig az Egylet főtitkára, s a Heti Ertesitő szerkesztője,1898-1901-ig az Egylet alelnöke,1904-1907-ig a müépitési szakosztály elnöke volt, majd a tiszteletbeli tagságot kapta meg.

1893-tól haláláig az épitőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottság elnöke,1906-1916-közt az Országos Középitési Tanács alelnöke,1907 és 1912 közt a kir.József Müegyetemen az épitészeti szigorlat vizsgáló bizottságának kültagja volt.

Tisztviselői és közéleti müködését számos elismerés és kitüntetés ismerte el;több izben részesült legfelsőbb elismerésben,megkapta a Lipótrend lovagkeresztjét,a perzsa Nap-és Oroszlárend II.osztályát,stb.

Elévülhetetlen érdeme a magyar technikai,épitészi szakirodalomban való munkássága,s annak magyar nyelvezetének megállapitása./?/

1876-ban,kora legkiválóbb épitészeivel és épitőiparosaival együtt megalapitotta az"Épitő Ipar"cimü szaklapot,melynek haláláig szerkesztője volt.Ebben és a Magyar Mérnök és Épitész-Egylet lapjaiban,-a Közlönyben és Heti Értesitőben,- a Magyar Figyelőben,a Vasárnapi Ujságban,

egyéb heti és napilapokban megjelent essay-jei,cikkei,- előadásai az épitőipar gyakorlásáról és a nemzeti épitőművészetről és stilusról,az "Épitő Ipar"cimü könyve és az Országház monografiája,- mind maradandó becsü alkotások és példái a tiszta magyar nyelvezetnek,melyekben uttörő és példaadója a későbbi nemzedéknek is a magyar müszaki irodalomban.

Meghalt 1920-ban,Budapesten.

Ney Ferenc

später

Ney Ede citsa

köfarago

l.

Liber Bpest szobrai

196. l. 197. l.

BUDAPEST SZÉKESFŐV. I. KER. KÖZSÉGI „KOSS

lév: Szentiván

II a'

Pénztárk

Ney Ede 34, 42, 70, 73, 90, 92 kőfaragó
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

Ney Ferenc

Gellért J.

Ney Ferenc emlékezete.

Petrik 1886–1900

<Ney Ferenc>

Gellért Jenő: < >

ezutkerde. Különnyomat a bpesti IV kér. községi főreáliskolai 1889/90-ki értesítőjéből – Bp. 1890.

vészi áldozatkészségéből egy nagyszabású
. Sixtusok, II. Gyulák, X. Leók példáját
ég főirányítójának, a lelkeken a művészet
ki a nagy magyar főpapok, a Vitéz Jánosok,
okain haladva a magyar katolicizmus ügyét
s aki azt akarta, hogy ott a Duna mentén
észet erejével is oly messzire és oly fényé-
égi esztergomi bazilika, Bakócz Tamásnak
y mint Vitéz Jánosnak a vár ormán emel-
renze és Milánó márványcsudáihoz szokott

gtörténeti távlatokba illeszkedő mecenás-
eti az elismerés és a nemzeti kegyelet pálma-
evezetesebb magyar gyüjtemények, az Esz-
ındé Bécsben voltak, midőn idehaza a nem-
ig, hogy a születés és gazdagság jogán veze-
összeszedésére fordították volna, midőn a
egnemesebb magyar hagyományokat őrző
end szellemi nemesei, Henszlmann Imre és
intén a nemzeti folytonosságba csakhamar

ıtka Hungaricákért és régi boglárokért, nás-
arabb gyüjtő közül Széchenyi Ferenc gyüj-

Ney Ferenc

l.

Erődi - Bodnár

29. l.

48. kép. *M. S. mester, 1*

Ney Ferenc

MDK

Alapitók... MIBM 1925.

Ney Ferenc

Ney Ferenc 1846-ban megjelent gyermekkönyvében „épület fácskákra" ad szabott mértéket és mintaábrákat.

Karlóczai Jánosné: Építőjátékok régen és ma
Művészet, 1976. junius – 10. oldal

NEY Imre építész

Építészet és tervezés Magyarországon 1945-1956.
Bp. OMHv. Ép.Muz.,1992

120.

játszás Bécsben is velünk
dása alapt alakult ki.

Az oktatás új vonásai, a
Civilis oktatása

Az ismeretek bővülésén
eszköze volt az oktatás s
pontjából magasabb szinte
fontos szerepet. Az "Arch
alapot nyújtott hozzáérté
De amig a késő vagy az é
hozzáértőnek tekintette m
re is juttatta /Esterházy
stb./ a köznemesi-polgári
jellemző. Ez nem jelenti
az egyházi épittető /egyé
pontosan, mit akar és nem
dáktalanul érvényesiteni.
illetve /debreceni Nagyte

Ney József

A szerzőnek egyetemi évéiben kollegája és barátja. Korán Franciaországba kerül, ahol egy idéig irodában dolgozott, majd főnökének fiával társult. Azóta kisebb-nagyobb objektumokat tervez, ír is.
Bátyja Lancelot /László/ Ney, az ismert francia festő és grafikus.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 561. l.

Ney József (Joseph Ney)

Franciaországban élő tervező-építész. A szerző egyetemista kollégája, barátja volt.

Major Máté: Franciaországi útijegyzet – építészetről; Valóság. 1969. 4. sz. 84. l.

Ney József Sándor
építész.

Szül. Budapest 1903.
Oklevelet nyert 1927.

Műegyetem 15. l.

10296.

aillonban. Hosszú haja vállaira
szegélyezi és hasitott ujjú ka-
Felirata a kép alatt négy sorban:

R CONTE DEL S.R.I.
SCHAVMBVRG, E WAXENBERG
STATO CAMARARIERE DI
TER DI VIENNA

18.9:15.4 cm.

900.
).

NEY

~~Ney~~ József építész M.É.K.

Korán Franciaországba származott építész

Bátyja N. László /Lancelot/ uo. élő festő

Major Máté: Egy építész szubjektiv megjegyzései

Magyar Építőművészet 1963/5. 67.1.

Ney László

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 6-7. sz. 128.o. Művészeti Hirek.

Magyar művészek kiállítása Párisban.

NÉY LA'SZLÓ

100

100 ▪ KMETTY JÁNOS (1889–1975)

Szentendre háttérben a Dunával

24,5 × 32,5 cm
Olaj, farost
Jelezve jobbra lent: Kmetty

Kikiáltási ár: 550 000 Ft

101 ▪ CZÓBEL BÉLA (1883–1976)

Sziklás tengerpart házzal

64 × 80 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Czobel

Kikiáltási ár: 1 600 000 Ft

Vey-Lancelot László
grafikus

Tollarabeszkjei lirai és meditatív
vonalat szólaltatnak meg.

Bauer Jenő: Bauer Jenő: Magyar származásu müvészek
külföldön.

Müvészet, 1971.február - 36.lap

Ney, Lancelot

Az ismert francia festő és grafikus magyar származású /Ney László/. Öccse az ugyancsak kiváló Ney József, aki objektumok tervezésével foglalkozik, építész.

Major Máté: Az építészet uj világa, Magvető, 1969, 561. l.

NEY Lancelot

Kompozíció repr.

XX Századi művészet
Szépmův. Múz. 1975

NEY Lancelot

Kompozíció olaj 130x194,5 cm

XX. Századi Művészet
Szépműv. Múz. 1975.

Ney, Lancelot (Ney Lajos) 1900-1965

„Párizsi részlet"

o.v. 32x23 cm J. l. j.: Lancelot Ney

Védett. Kikiáltási ár: 5000 Ft

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.Május

Ney László

/Lancelot Ney/

Avangarde törekvések képviselője volt a Franciaország
ba települt és a közelmultban ott meghalt müvész.

Vigilia 1967. VII. 491.l.

Ney László
Város /variáció/
Kohó " "

Francia, spanyol köztérszobái és magyar művészek kiállítása. Nemzeti Szalon, 1948. augusztus, 12 1.

Ney László

Született Budapesten 1900-ban. Festő.
Tanulmányai: a pesti Képzőművészeti
Főiskolán. 1922.-ben Németországban.
1923: Párizsban telepedett le. A párizsi
absztrakt iskola tagja.

Fekete Márton: Prominent Hungarians
Home and Abroad, München, 1966. 334 l.

Ney László

festő

círed

Gyomai Imre:

A párisi magyar festők munkássága

Erdélyi Helikon

1930. 250. l.

Jemni adat.

Az 1959-ben Tiszadása Résztulő Bölöni-kiadmány-rötetben további adatok é vesz. lennek. Bl.

∀ Ney László

Külföldre telepedett.

Magyar mův. tört. 9. 42
Képzőmův. kiad. 1971.

M.D.K.

Ney László

A Párizsban élő magyar festőnek Henry Barbusse-ről készült festményét, illetve annak repr.-ját bemutatja a lap.

Szinházi Élet. Bp. 1930. aug. 3-9. XX. évf. 32. sz. 68. lap

Ney László /Lancelot/ festő M.N.K.

Franciaországban élő magyar származású festő

Atyja József uo. élő építész

Major Máté: Egy építész szubjektiv megjegyzései
Magyar Építőművészet 1963/5. 67.l.

MBK

Ney László

Szabad Művészet, 1947. 6-7.sz. 128. l.

Magyar művészek kiáll. Párisban.

MDK

Ney László

Város /variáció/

Kohó "

Francia, spanyol köztársasági és magyar művészek
kiáll. N.Szal. 1948. aug.

zete a gyakorló épitészet

MDK

Ney László

Párisi magyar hirek
Magyar Nemzet 1946.dec.12.

Ney László

magyar festő Párisban (?)

Nemzeti Szalon

1948. aug. szept.

kiáll.

Philippus M. Julius bronzéme

VI. 275.

ezüstéme VI. 275

Ney László

Emlitve

Major Máté: Külföldi magyar mű-
vészet kiállítása
Nagyvilág, Bp. nov. 1715–1720. l.

Ney László (Ney Lancelot) 1

szül.: 1900, Bp – megh.: 1965, Párizs. Festő.
Bp.-en tanult a Képzőm. Főiskolán. 1922-ben
Németo-ba utazott. 1923: Párizsban telepedett le.
Figurativ és absztrakt felfogásban dolgozott, Eszet-
rajzokat készített a kínai írás és rajz inspirá-
ciójára.
Kiállított művei:
Virág, 1960 tusrajz 540 x 320 mm

XX. századi magyar származású művészek ~~kiállítása~~ külföldön.
Bp. Műcsarnok, 1970. Bev.: Dr. Bognár József. 54. l.

NEY LÁSZLÓ

NÉHÁNY FESTMÉNYE SZEREPEL A MŰ-
CSARNOKBAN.

BEKE LÁSZLÓ: KÜLFÖLDI MAGYAR MŰVÉSZET 2.

KRITIKA, 1970. OKT.

Ney László (Ney Lancelot)

Virág 1960 tusrajz 240 × 150 mm
– " – " – " – " –
Az ontriga álma, 1960. rézkarc 187 × 145 mm (repr.)
Kompozíció 120, 1949 olaj, vászon 170 × 130 mm
Kompozíció 30, 1960. " – " – 70 × 60 cm
Kompozíció 20, 1963 – " – " – 58 × 45 "

külföldön.

XX. századi magyar művészet ~~kiállítása~~
Bp. Művelődés, 1970. Bev.: Dr. Bogdán József. 54. l.

MDK

Ney László

Sós E.: Francia, spanyol közt. és párizsi magyar müv. kiáll. a N. Szalonban. Népszava 1948. aug. 18.

Ney László, festő

szerepel a Művészmozi-ban. (1970. aug.-szept.)

Beke László: Külföldi magyar művészet?

1-6. o.

KRITIKA, Bp. 1970. október VIII/10.

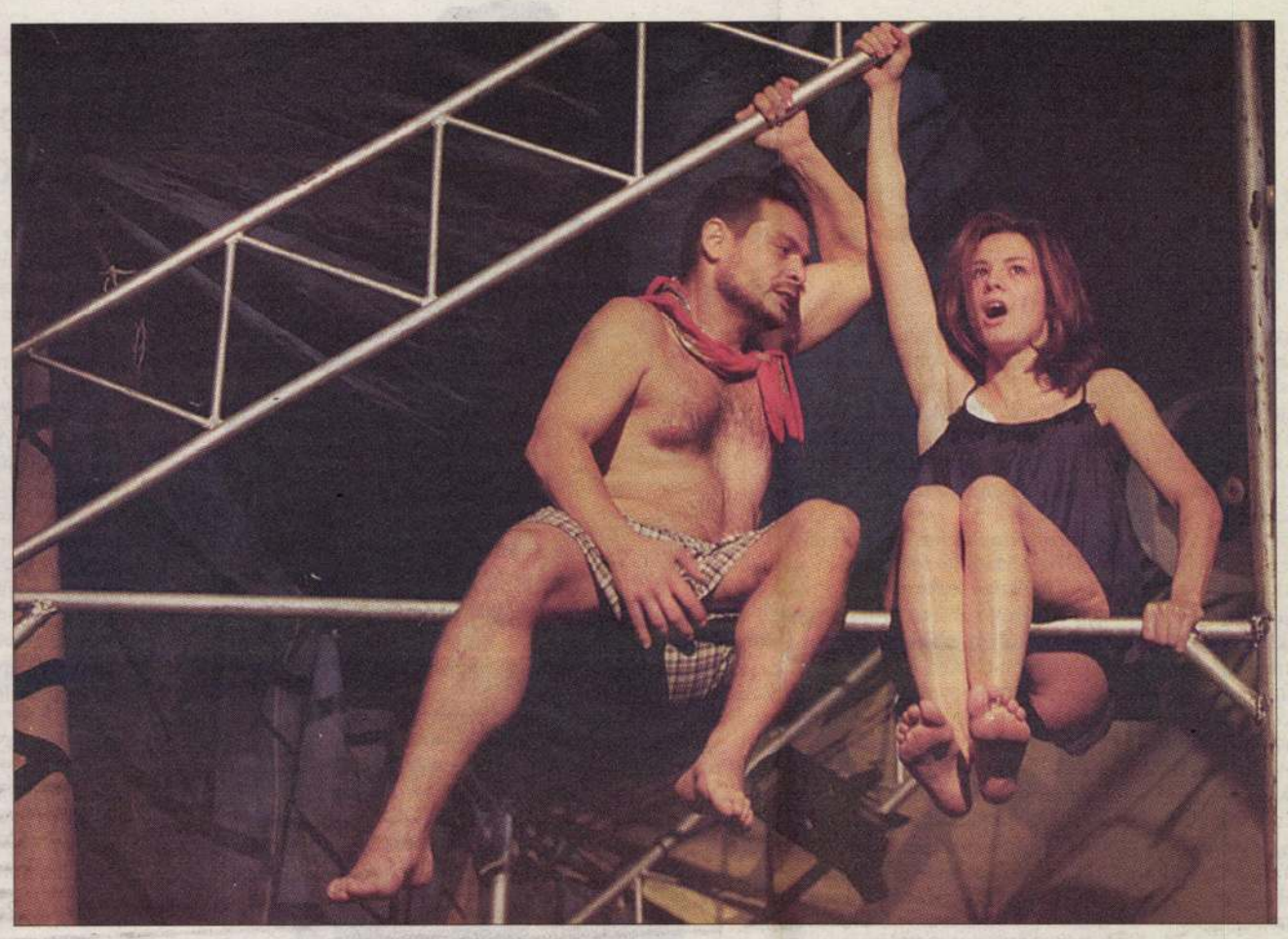

Ingatag helyzetben a színházművészet. Jelenet Egressy Zoltán Kék, kék, kék című művéből (Bárka – Szikszai Rémusz, Varga Gabriella)

Fotó: MTI/Sándor Katalin

Mit és miért játszanak a magyar színházak?

VÉSZHELYZET VAN, de megy a szekér

Dugig vannak a teátrumok, de a színházi emberek mégis tele vannak panasszal. Kevés a pénz, és a média inkább foglalkozik politikával, habkönnyű sztárvilággal, mint művészettel. Az alábbi írásban azt próbáltuk körbejárni, milyen tendenciák és szempontok érvényesülnek színházaink repertoárjának kialakításában.

Az elmúlt színházi évad kétségkívül legfontosabb eseménye volt, hogy második alkalommal Budapesten rendezték az Európai Színházak Uniójának Fesztiválját. Világszínvonalú, világhíres társulatok jártak Budapesten. Zsámbéki Gábornál, a fesztivál szervezőjénél ültünk néhányan újságírók, hogy megbeszéljük az eseménnyel kapcsolatos sajtóügyeket. Valaki beszámolt arról, megpróbálta elérni, hogy a fesztivál nyitónapján az egyik kereskedelmi televízió híradója adjon rövid tudósítást. Azt a választ kapta, hogy temérdek rangos külföldi produkció vendégjátéka csak abban az esetben kerülhet a híradásokba, ha valamelyik rendező vagy színész öngyilkos lesz. Röhögtünk és megdermedtünk egyszerre. Persze tudtuk, hogy ennek a mondatnak vagy legalábbis hasonlónak már egyszer így „pacekban" el kellett hangoznia. Fedi ugyanis a fájdalmasan kínos valóságot. Megmutatja, hogy a művészet sok tekintetben perifériára szorult. Nem minősül eléggé értékes árucikknek, reklám és politikai eszmék hordozójának, nem olyan „termék", ami manapság divatos. Ami persze így szerencsére nem igaz. A színházak többsége dugig van, látogatottságuk a száz százalékhoz közelít, nyugaton gyakran örülnek a hatvan-hetven százaléknak is.

Sztárszínész mondta a minap egy presszóban ülve, ahol a tulajdonos íziben törzsvendégkártyát küldetett neki, hogy na látod, ha Hamletet játszanék, nem ismernének meg.

Nálunk sokszor rossz produkciók nézőtere is dugig van, virágzik a bóvli, de szerencsére más is. Jó látogatottsági statisztikákat lehet kimutatni, közepes vagy gyengébb produkcióknak is sikerük van, mégis szinte mindenki panaszkodik a szakmában. Nem a szokásos túlérzékeny nyavalygás ez. A telt nézőterek sem feledtethetik, hogy tűzhányó tetején lavírozgatunk. Alig akad olyan színházi ember, akinek ne lenne rossz a közérzete. A saját bőrükön érzik, hogy romlik a próbák minősége, számlákkal nyargalászó kényszervállalkozók lesik az órájukat, mikor kell elrohanniuk, hogy valami pénzkereset után nézzenek. És ez nem kedvez az elmélyült munkának. Felszínes biztonsági produkcióhoz vezet és gyakran felszínessé teszi magát a színészt is, aki esetleg észre sem veszi magán a visszafordíthatatlan torzulást. Pénzért, népszerűségért, hírnévért eladja magát az ördögnek is. Tévéshowban vág grimaszokat, felkészületlenül vezet műsort, amihez az esetek többségében amúgy sem ért. Úgy idétlenkedik a képernyőn, hogy az a saját ízlésének sem felel meg. Lakjam inkább albérletben? – kérdezte az egyik színész, aki értékes szerepeket hagyott oda bóvliért. Játszhatja valaki Hamletet, Othellót, Desdemonát, Júliát, Rómeót, Leart, ettől még tényleg nem tudja kifizetni a gázszámláját. Ugyanakkor parádézhat olcsó sorozatban, sokkal kevesebb energiával, jóval kisebb tehetséggel vagy tehetségét leszállítva, komoly, akár irigylésre méltó jövedelemhez jutva. A szakma egy része azonban lenézi, netán köp rá, a háta mögött susmorog, más része sem tartja valami nagyra, de elnéző, úgy gondolja, manapság már nem lehet finnyáskodni.

Sztárszínész mondta a minap egy presszóban ülve, ahol a tulajdonos íziben törzsvendégkártyát küldetett neki, hogy na látod, ha Hamletet játszanék, nem ismernének meg. Valaha Gábor Miklós beszélt arról, hogy amikor Hamletet adta, a grundon focizó fiúk is tudták, ő a Hamlet, megismerték akkor is, ha az előadást nem feltétlenül látták. Akkoriban még a színház, a film társadalmi eseménynek számított, tele voltak a lapok azzal, ha valaki nagy szerepet játszott, amiből meg is lehetett élni. Mára a politikusok „srófolták fel" magukat sztárokká, érdektelen embereket fújt fel a média. Persze panaszkodnak a sztárszínészek is, hogy akadnak, akik nem veszik őket emberszámba, ledorongoló kritikákat kapnak, értetlenség fogadja a szórakoztatás művelőit, annak dacára, hogy a publikum tenyerén hordozza őket. Eközben a lelkük mélyén ők is valami nagy szerepre vágynának, elismert rendezővel, rangos művészszínházban. Szóval, mindenki boldogtalan, az előadások átlagszínvonala biztosan romlik, a nagy repertoárú színházakban a havonta csak egyszer-kétszer játszott produkciók szanaszét esnek, a szövegtudás hiányosságai kellemetlen helyzetekhez vezetnek. Vagyis miközben működik a struktúra, tulajdonképpen nem működik. A fővárosi „több mint igazgatóváltás, kevesebb mint struktúraváltás" jeligéjű önkormányzati akció, amitől néhányan azt remélték, hogy legalább „belepiszkít" a tespedtségbe, végül is gyávaságba fulladt. Gyávaságba mindkét részről. Az önkormányzat érezhetően nem mert kockáztatni, de az sem állítható, hogy tömegével jelentkeztek nagy formátumú művészek világ- és színházmegváltó elképzelésekkel. Minden maradt a régiben, a magyarországi teátrumokat nagyjából ugyanaz a generáció igazgatja, hogy aztán ők nem nevelték ki az utánpótlásukat vagy rosszabb a termés, netán a fiatalok nem is akarnak vezetői teendőkkel nyűglődni, az más kérdés.

Megfigyelhető a fokozatos elbulvárosodás. És ez nemcsak abban érhető tetten, hogy beözönlenek az akár harmadrangú bulvárszerzők is, hanem abban is, hogy gyakran klasszikus óriások műveit is könnyedebbre, fogyaszthatóbbá, kevésbé mélyre, jól csúszóvá hangszerelik. Kicsontozzák, kifilézik, erős, olykor erőszakos, a televízió képernyőjéről ismert hatáselemekkel látják el. A nézők egy része pedig éppen azért megy színházba, mert már érezhetően elege van a sok tévémarhaságból, piff-puffból, szirupból, agytalanított vetélkedőből. Persze azt lehet mondani, hogy ezeknél még mindig jobb bármi, amit színházban kap, de a műhelymunka leépülése hosszú távon visszafordíthatatlan folyamattá válik, és a teljes magyar színház hasonló katasztrófájához vezethet, mint amit a filmgyártásnak már át kellett élnie. Vagyis totális összeomláshoz és abból való kilábalási kísérletekhez. De a kilábalást kétségessé teszi, hogy például az elmúlt évadban nem született igazán fontossá váló magyar dráma, ebben a kategóriában a kritikusok díját sem sikerült kiadni. Ha vannak is új magyar darabok, rendszerint stúdiókba szorulnak vissza, gyakran kis pincékbe kell bezsúfolni a nagy lélegzetű görögöket éppúgy, mint Shakespeare-t. Bár a Vígszínház most szembe megy az árral, Shakespeare-bérletet is hirdetett, Ibsennel, Brechttel is megtölti a nézőteret, a produkciók művészi értéke azonban sokszor vitatható. Ennek ellenére amit a Víg csinál, mutatja, hogy nem kell feltétlenül lesajnálni a közönséget. Nem kell unos untig arra hivatkozni, hogy jóformán csak a bruhaházós, habostorta-dobálós, playbeckről éneklős előadásoknak lehet sikerük.

Vannak biztató momentumok is. Hogy Pécsett hosszú idő után megint létrejött egy olyan színházi találkozó, ami tényleg találkozónak minősíthető, nem loholt fellépés után mindenki haza, valóban beszélgettek egymással az emberek. Biztató néhány határon túli magyar színház lendülete. Például a szinte teljes reménytelenségből újjászületű újvidéki társulaté, az évek óta nívós előadásokat produkáló sepsiszentgyörgyieké. A Madách Kamarában is elkezdődött valami Mácsai Pál vezetésével, a Halász Péter és Jeles András által indított Városi Színházban még nem nagyon tudni, mi kezdődött el, de mozgolódás tapasztalható. Mintha a pályázatokból élő és gyakran már szintén repertoárrendszerben dolgozó alternatív színjátszás sem jelentene igazi alternatívát. Működésében sokszor ugyanazok a mechanizmusok érvényesülnek, mint a kőszínházakban. Vagyis megy a szekér, miközben vészhelyzet van. Az elaggott struktúra tovább működteti önmagát, a bebetonozott emberek tovább betonoznak. Gyötrő lesz így az agónia. Miközben pénztári bizonylatokkal igazolható, hogy makkegészséges a színházi szervezet.

Bóta Gábor

PÁRIZSI LEVÉL

Picasso az Uszodában

Ha lehet pályaudvart múzeummá alakítani, miért ne lehetne egy uszodát is, gondolta a Roubaix város használaton kívül helyezett fürdőjébe látogató muzeológus, Bruno Gaudichon, és lelkes meggyőző akcióba fogott, hogy elképzelését elfogadtassa a város vezetőivel. Miután ez sikerrel járt és a szükséges anyagi feltételeket is sikerült európai, állami, megyei és városi forrásokból előteremteni, elkezdődhetett a furcsa ötlet megvalósítása. A tervek elkészítésével 1994-ben Jean-Paul Philippon építészt, a Musée d'Orsay megálmodóját bízták meg, aki a párizsi múzeum létrehozásával és több más régi épület átalakításával már bizonyította alkalmasságát a feladatra. A több évig tartó munka eredményeként Lille elővárosában, Roubaix-ban a Musée d'Art nd'Industrie (A Művészet és Ipar Múzeuma).

Roubaix-ról tudni kell, hogy a „Franciaország Manchestereként" emlegetett város a huszadik század elejétől kezdődően évtizedeken keresztül dinamikusan fejlődő textilipari központ volt, ahol már a húszas években nagyszámú lengyel, olasz, portugál és francia–afrikai bevándorló telepedett le, és a sokféle nemzetiségű lakosság zöme a helyi textilgyárakban dolgozott. A gyártulajdonosok pedig, akik kezdetben reggel öt órakor még maguk kongatták meg a munkára hívó harangokat, nemcsak a teljesítmény és a minőség ellenőrzésével töltötték idejüket, hanem újabb és újabb ötletekkel igyekeztek versenyben maradni. 1929-ben például itt született meg a csomagküldő szolgálat első vállalkozása, a ma is népszerű Redoute, amit hamarosan követett a napjainkban még szintén működő Trois Suisses és a téli öltözékekre szakosodott Damart. Az értékesítés egyéb formáinak, mint például a hipermarketeknek a fejlesztésével (többek között az Auchan megalapításával) vagy az egyéni vásárlóknak nyújtott közvetlen üzemi eladásokkal is próbálták vezető helyüket megtartani. Roubaix-ben készültek és készülnek ma is a nagy divatházak, mint a Dior, Givenhcy, Courréges vagy Lanvin által használt egyedi tervezésű szövetek is, de a városnak ellenére sem sikerült a nyolcvanas évek elején kezdődő gazdasági krízist kivédenie. Az ázsiai országokból beáramló olcsó textilárukkal nem tudtak versenyezni, és az évek során egyre több üzem zárta be kapuit, aminek következtében a munkanélküliek száma az országos átlagnál jóval magasabbra emelkedett. Mindezeket a körülményeket ismerni kell ahhoz, hogy megértsük, mit jelent a munkát és reményt vesztett Roubaix-i polgárok számára az újonnan felavatott létesítmény. Az új múzeumot a válságból lassanként kilábaló, újraéledő város jelképének tekintik.

Bár a Piscine (uszoda) nevet megtartó múzeum sem méreteivel, sem gyűjteményével nem vetélytársa a Musée d'Orsay-nek, ez semmit sem von le értékéből, egyrészt, mert építészeti szempontból éppoly csodálatra méltó, másrészt a múzeumnak egészen más szerepet szánnak vezetői, mint amit párizsi társa tölt be.

Ahogy az 1932-ben felavatott, art deco stílusban épült eredeti uszodát és fürdőt a város valamennyi polgára, gyárosok és szövőmunkások, nagypolgárok és bevándorlók egyaránt használták, úgy kíván a Piscine is a különböző társadalmi osztályok rendelkezésére állni, élvezetet nyújtani a műkedvelőknek és megkedveltetni a művészetet azokkal, akiktől ez egyelőre még távol áll. Külön helyiséget alakítottak ki, ahol rendszeres foglalkozásokat tartanak fiatalok számára, és olyan kiállításokat rendeznek, amelyek játékos formában visznek közelebb a festményekhez, szobrokhoz. Az állandó gyűjtemény megtekintése során például, amikor egy olasz festő fahéjszínű ruhát viselő Kislányához érünk, a kezünkbe adott kis kartoncsíkon fahéjillatot érzünk, a virágos rétet ábrázoló festmény előtt mezeivirág-illatot. A múzeum igazgatója, aki természetesen nem más, mint a már említett Bruno Gaudichon, úgy gondolja, kezdetben a kíváncsiság azokat is elvezeti a múzeumba, akik egyébként nem látogatnák, az pedig már az intézmény alkalmazottain múlik, hogy oda máskor is visszatérjenek. Valószínűleg az is segít a „barátkozásban", hogy a látogatók nem a szokásos múzeumi környezetben találkoznak a műtárgyakkal, hanem a számukra kellemes emlékeket ébresztő uszodában, aminek szinte valamennyi eredeti elemét és ezzel együtt eredeti atmoszféráját megőrizte az építész. A hatalmas csarnok közepén, igaz, keskenyebb formában és csak harminc centiméteres vízmélységgel, de megmaradt a negyven méter hosszú, vízzel telt medence, a vízbe ugrani készülők helyét azonban most XIX–XX. századi szobrok foglalják el. Az oroszlánfejű vízköpőből a medencébe ömlő víz csobogó hangja, az óránként egyszer magnóról bejátszott uszodai hangzavar és a mesterségesen előállított uszodaillat is a múltat idézik. A medence hosszában sorakozó zuhanyzófülkéken és az első emeleti kabinokon keresztül kisebb terekre osztott kiállítóhelyiségekbe jutunk, ahol a múzeum több tíz ezer darabból álló, gazdag textilgyűjteményének darabjait, textilmintákat, tervrajzokat, ruhákat, falikárpitokat láthatunk. Az étterem berendezését korabeli, egyszerű faasztalok és -székek alkotják, a múzeumi tárgyakat, katalógusokat, könyveket árusító butik dekorációját pedig a használaton kívüli, hatalmas vízszűrő-berendezések adják. Az uszodacsarnokhoz kapcsolódó új épületszárnyban helyezték el a képzőművészeti gyűjteményt, ahol a környékről származó művészek festményei mellett többek között Camille Claudel, Fantin-Latour, Bonnard, Fujita, Pascin, Dufy, Kupka, Van Dongen, Gromaire és Picasso alkotásai szerepelnek.

A Roubaix-i „Uszodában" nem úszni, hanem látni tanítanak.

Cserba Júlia

AZ AHOGY TETSZIK KIZÁRÓLAGOS TÁMOGATÓJA A PANNON GSM

TEAKALAUZ 2. RÉSZ

Zöld tea az egészségünkért

A zöld teát legalább olyan misztikum lengi körül, mint a füstölőket és a keleti fűszereket. Bár Magyarországon jó néhány éve forgalmazzák, csak az utóbbi időszakban kapott igazán nagy figyelmet, mégpedig egy tea termékcsalád reklámblokkja által, amikor is egy vékonyka hölgy jógaülésben ázsiai jellegű csészéből gőzölgő zöld teával kokettált. Na, ez a kép mindenkiben megmaradt, és már nem is a tea élvezete miatt szaladt a reklám által elbűvölt vásárló a szupermarketekbe, hanem azért, hogy olyan snobériával büszkélkedhessen, mint a fentebb említett kisasszony. Így elsőként, ha valóban meg akarunk ismerkedni a zöld tea különleges tulajdonságaival, felejtsük el ezeket a sztereotip gondolatokat, ne higgyük, hogy mindjárt buddhistának kell ahhoz lenni, hogy illatos forró nedűt szürcsölgessünk.

A zöld tea neve kételyeket ébreszt legtöbbünkben: azt a kérdést veti fel, hogy ha ez zöld, akkor a többi tea nem zöld? Bár a kérdés csacskának tűnhet, a lényegre tapint rá. Ez a kellemes ital ugyanis a többi teafélével ellentétben attól marad zöld, hogy nem fermentálják. A fermentálás tulajdonképpen egy erjesztési eljárás, amit a zöld tea esetében a készítők teljességgel kihagynak, s a leveleket csupán hagyják fonnyadni és száradni. Így tehát nem avatkoznak bele mesterségesen a száradás fokozataiba (csupán gőzölik a növényeket), és a természetes út miatt megmarad a tealevél

Fotó: Pélyi Nóra

eredeti üdítően zöld színe. A készítési mód miatt a teának van egy jellegzetes kesernyés íze, ami azonban nem bántó, sőt, ha a tealevelet csak épphogy leforrázzuk, semmiképpen nem válhat fanyarrá a tea.

A zöld tea otthoni készítésénél fontos tudni, hogy a leveleket nem kell sokáig áztatni. Két-három perc elég ahhoz, hogy remek íz varázsolódjék a csészénkbe. Érdemes odafigyelni arra is, hogy a tealeveleket csak egyszer áztassuk, mivel ha kétszer vagy többször szeretnénk ugyanabból a levélkupacból főzetet készíteni, az már nem lesz ugyanolyan kellemes zamatú. Magyarországon elterjedt az a szokás, hogy mindegy a tea fajtája, egy limonádéalapot (sok cukor és citromlé) keverünk hozzá, ettől aztán minden italunk egyforma lesz, ráadásul a citrom erőteljes módosító hatása következtében elvesztünk aromákat, a cukor által pedig vitaminokat. Próbáljuk ki, hogy a néhány percig áztatott zöld teát önmagában fogyasztjuk. Amikor kortyolunk, ne arra koncentráljunk, hogy cukorral szoktuk meg, hanem vegyük észre az új ízeket.

A legtöbb teát lekörözi jó tulajdonságaiban a zöld tea. Akik sok teát fogyasztanak, bizonyára fölfedezték, hogy teázás közben vagy után alkalmanként megfájdul a fejük, ég a gyomruk. A helyesen elkészített zöld teánál azonban ez a legritkább esetben fordulhat elő. A keleti bölcsek éppen azért fogyasztották, mert jótékony hatását az egész szervezetre kifejti. Kifejezetten enyhíti gyomorfájdalmainkat vagy -görcseinket, tisztító hatása érezhetően könnyíti bensőnket. Innen a mondás, miszerint egyformán jó testnek, léleknek.

Akik azt vallják magukról, hogy kizárólag önmaguk felpörgetésére fogyasztanak napi több csésze kávét, azoknak érdemes kipróbálni, hogy kávé helyett naponta két-három csésze zöld teát kortyolnak. Észre fogják venni, hogy míg kávézás után a koncentráció hirtelen felerősödik, majd ugyanolyan váratlanul lankul, addig a rendszeresen fogyasztott zöld tea hatására a figyelem egyenletes lesz, s rövid időn belül eltűnnek a bosszúságot okozó összpontosításbeli hullámhegyek és -völgyek.

Csajkovszky Krisztina

Az enteriőr antik csemegéi

A világ szakrális tárgyú művészete mindig meglehetősen ellenállónak bizonyult a változásokkal szemben. A lótuszszirmokon ülő meditáló Buddha, a gyermek Jézust karjában tartó Szűz Mária alakja a mulandóság felett állnak, évszázadokon át szigorúan kötött szimbolika, gesztusrendszer szabályozta ábrázolásukat. A művészi szabadságot a szigorú hagyománykövetés mellett csupán a mind tökéletesebb megformálásban élhették ki a korabeli szerzetesmesterek.

Ez a fajta művészi alázat és a megformálás bravúrja érhető tetten a Szent Cecíliát ábrázoló XVIII. századi faszobron is. A jellegzetes barokk elemek: a testtartás, a tojásdad fejforma, az „S" alakban lendületesen kanyargó, gazdagon redőzött ruházat egyfajta mozdulatlan dinamikát kölcsönöz a szobornak. Alkotója csaknem azonos technikával készítette, mint kétszáz évvel azelőtt élt hittársai. Aprólékos, hosszú munkával mélyítette üregesre a szobor hátát, hogy megóvja a repedezéstől, majd enyves gipsz, krétaalapozás és sellak felvitele után vörösesbarna földfesték szolgált alapul a gazdag laparanyozásnak.

A minimál design meztelen funkcionalitásától, hibátlan és puritán felületeinek látványától elkényelmesedett tekintetünk tobzódhat a több száz éves fafelület rusztikus vonalaiban, természetes tökéletlenségében. Az évszázadok koptatta, finoman repedezett, a festékkel összeérett fafelszín egykor sértetlen, fényes, festett, laparanyozott felület volt, ahogyan a Sixtus-kápolna freskói sem az általunk korábban ismert kopott, repedezett megfakult „reneszánsz" színvilágban fogantak, hanem egy jóval élénkebb, tarkább paletta jellemezte azt készítése idején.

S bár általában kevesekről mondhatunk el hasonlót, Szent Cecíliáról mégis bátran állíthatjuk: szépen öregszik. A zenészek védőszentje kezdetben feltehetően valamely Bécs környéki kastély kápolnájában hunyt szemet a bűnbánó szavak felett, majd több mint kétszáz év hányattatás után a holnap bezáró Antik enteriőr kiállításra került. Nyugodtan állíthatjuk: ezúttal sem keveredett rossz társaságba. Elég, ha Benczúr Gyula nevét említjük, aki két kiváló festménnyel is „képviselteti magát", vagy a Párizsban tengeri tájképei révén elévülhetetlen hírnévre szert tett Ney Lászlót, akinek virágcsendéletét szintén megcsodálhatja és meg is vásárolhatja bárki, aki kilátogat. A meisseni porcelánmanufaktúra híres máz alatti két kék kardja több remekbe szabott XVIII. századi porcelánszoborplasztika alján is díszeleg. A századfordulós magyar koronaőrsisak – melyből mindössze 300 készült – pedig még a Hadtörténeti Múzeum tárlatában is előkelő helyet foglalna el. Az idei Antik enteriőr sem lesz nevéhez méltatlan, hiszen bárki, aki ehhez kellő fedezettel és némi jó ízléssel bír, berendezheti lakását egy múlt századi főúri kastély pompájával.

Szalóczi Péter

Szent Cecília festett faszobor XVIII. század
Anno Antik

Testápoló csokitorta, zabpelyhes fürdőgolyó

Mintha csak egy sajtkimérésben vagy édességboltban lennénk, kérjünk 15 dkg kókuszos, ananászos vagy gyömbéres szappant, s vigyük haza, hadd illatozzon a fürdőszobában

Már messziről érezni a friss zöldségek és gyümölcsök illatát, hol kakaóvajjal, hol édesköménnyel vagy akár fekete csokoládéval keveredve. Tévedés ne essék, nem egy élelmiszerboltba vagy cukrászdába tévedtünk, hanem egy különleges, kézi készítésű natúrkozmetikumokat árusító üzletbe. Nehogy azt higgyük, hogy könnyű lesz választani: a sajátos angol humornak köszönhetően a Lushban dekára vehetjük a szappant és a sampont, a habfürdők pedig cukorkákra, bonbonokra emlékeztetnek. A termékekhez írt magyarázatok sem könnyítik meg a helyzetünket: csak a fantázia és a véletlen szüleményei. Ki gondolná például, hogy az Ibiza Party elnevezés sampont, a Karma Szutra fürdőgolyót takar, az After Tango fedőnevű krém egy áttáncolt éjszaka utáni gyógyír a fáradt, duzzadt lábra.

A fürdőgolyóbombák meghökkentő méretűek és külsejűek, és mindegyikkel más-más hatást érhetünk el: nyugtathatnak, felfrissíthetnek, ápolhatnak, szépíthetnek. Figyelem, még nemi vágyat fokozó afrodiziákumokat is közéjük csempésztek!

A süteményre emlékeztető habfürdőszeletek sem kevésbé unalmasak: rózsaszínre, lilára vagy akár hupikékre színezik a fürdővizet. Tartósítószert nem tartalmaznak, teljesen allergiamentesek, így akár kisbabák is vígan lubickolhatnak bennük.

Mára már valószínűleg sokan elfelejtették, hogy a sampon sem volt mindig folyékony, az emberek a hajukat is szappannal mosták. A friss gyümölcsökből, növényi olajokból készült szappanok és samponok minden bőr- és hajtípusnak kínálnak megoldást. És hogy a hajfestés is lehet kímélő, arról a barna, fekete és vörös árnyalatban kapható perzsa Hennák gondoskodnak. A szőkékről sem feledkeztek meg: külön polcokon válogathatnak a selymesítő, fényesítő ápolók között.

Az érdes, többnyire fehér vagy csokoládé színű testápolókockák nemcsak ápolják és táplálják a bőrt, hanem dörzsölő hatásuk révén finoman eltávolítják az elhalt hámsejteket, és élénkítik a vérkeringést. Ezek a masszírozók csodákra képesek, olyannyira, hogy állítólag a Therapy jótékony hatását még a kismama pocakjában lévő babák is érzékelik.

Lehoczky Mirjam

ÉLETRECEPTEK

Az optimális csoport

Néhány, az olvasóktól érkező kérdés arra késztetett, hogy maradjak még a csoportoknál. Szívesen teszem, hiszen az egész életünk csoportokban zajlik, érdemes tehát minél többet tudnunk róla.

Érdekes módon, a kapott kérdések mindegyike, így-úgy megfogalmazva, ugyanarra irányult: hogyan lehet kialakítani egyén és csoport optimális viszonyát. Hogy ez mennyire fontos, és mennyi a buktatója, azt gyakran látjuk a családterápiák során. Nézzünk egy példát. Valakinek az a szerepe a családban, hogy ő a gondoskodó. Mindenki hozzá fordul apróbb-nagyobb szükségleteivel, bajaival, ő pedig készségesen nyújt testi-lelki támaszt. Ám, ahogy múlnak az évek, kezd rádöbbenni, hogy önmagára, saját vágyai, törekvései megvalósítására sem ereje, sem ideje nem maradt. (Itt kihagytam egy lépést: a példabeli személy először betegségtüneteket mutatott, a rádöbbenés csak ez után, már a családterápia folyamán következett.) A felismeréstől addig, hogy kiléphessen az immár megterhelő szerepből, nagyon lassú út vezetett. Nemcsak önmagával kellett megküzdenie, ugyanis a többi családtag is szívesen benne tartotta volna a számukra kényelmes szerepkörben.

Mindenki számára nyilvánvaló, hogy a megfelelő beilleszkedés érdekében alkalmazkodnunk kell: elfogadni külső szabályokat, néha kényszereket, és feladni belső igényeket, amit az adott közösség elutasít. Lényegében az egész neveltetésünk ezt célozza. Ami az alkalmazkodás mértékét illeti, nagy általánosságban azt mondhatjuk, addig lehet elmenni, amíg nem érezzük gúzsba kötve magunkat, jókedvünk és teljesítőképességünk nem csökken.

A minél jobb megértés kedvéért azonban ismerkedjünk meg a referencia csoport és a csoportnyomás fogalmaival.

A referencia csoport az, amelyiket az egyén minden szempontból tekintélynek fogad el és érzelmileg is erősen kötődik hozzá. Ez lehet szakmai, világnézeti, baráti kör, de többnyire ilyen a felnőttekből éppen kiábrándult kamaszok – némelykor deviáns – csoportosulása is. Ez az a csoport, amelyiknek mindenképpen meg akarunk felelni, a pozitív esetekben ez nagymértékben növeli az egyéni teljesítményt is.

A csoportnyomás azt jelenti, hogy a csoport álláspontját minden körülmények között a magunkénak valljuk. A világhírű és sokszor megismételt kísérlet igazolja, hogy ezt még akkor is megtesszük, ha az érzékszerveink mást mondanak, magyarán: mást látunk.

A fentiekből levonható számos következtetés közül csak egy, a témánk szempontjából a legfontosabb: ahhoz, hogy a számunkra jelentős csoport(ok) rokonszenvét megőrizzük, ugyanakkor ne adjunk fel lényeges dolgokat önmagunkból, minél magasabb szintű önismeretre van szükségünk.

dr. Pál Mária
pszichológus

Az oldalt szerkeszti: **V. Bálint Éva**

AZ AHOGY TETSZIK KIZÁRÓLAGOS TÁMOGATÓJA A PANNON GSM

Ney László
(Bp. 1900 - Párizs, 1965)

„Virágok" o.v. 55 x 46 cm
s.l.g.: Lancelot Ney, Biztosítási ár: 8000 Ft.

BÁV 57. Képaukció Bp. 1982. május

Vey László

Részt vett a "XX. sz. magyar származásu művészek külföldön " c. kiállitáson.

Mücsarnok, 197o.

Major Máté: Külföldi magyar müvészek kiállitása

Nagyvilág 197o/11 1715. old.

Ney Lipót

építőmester

Társtagja, később tulajdonosa volt a Ney Ede és társa kőfaragó cégnek, amely végezte a Kir. Várpalota, a Képviselőház, valamint Duna-híd és egyéb számos egyéb közintézmény kőmunkálatait. Az utóbbi éveket Bajáin levő gyermekénél töltötte. † 1916 febr. 1. Budapesten az új izraelita temetőben temették.

Pesti Hirlap. 1916 febr. 4.

(Halálozás)

U. 2136.

ILAT ZENEMŰOSZTÁLYA

CSKEMÉTI-UTCA 2.
AUTOMATA
-79.

k!

folyó évi szeptember 1-én

ztályunkat

sz. alatti könyvkereskedésünkben
itjuk.

th. intézmények, tanintézetek és az egész
óhajtunk eleget tenni.
Fehér István urat bíztuk meg, kinek

Ney Lipót

U. 2136

~~Aspremont-féle üveg napszámbárák~~

~~VIII 191~~

Ney Lipót 80 bőfarago
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991

Ney Simon

szobrász -cég-

A cégfőnök nem volt szakképzett szobrász, hanem vállalkozó, akinek műhelyét szakmabeli díszítőszobrász vezette.

Bokros Birman

Pezsónála volt szobrász inas. Ő írja ezt önéletrajzában.

1952. okt. 8.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. K

191 3 évi 19772 számv. sz.

XIII. ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

A Müemlékek Orsz. Bizotts

A tisztelettel ide
sével felkérem a Bizottságot,
mindazon adatokat, melyek az
ban levő, de a tisztviselők
gák közé nem tartozó személyz

Vey Simon

Hobrez

land

Vas. Up 1900.

324 l.

MDK

Ney Simon

Epesti Szt.István-templom. Epitő Ipar, 19o5.
nov. 2o. 391-94 l. képek.

Ney Simon

szobrasz

IX., Lónyai-utca 27. Telefon 433.

Készit gypsz, kő- és faszobrász munkákat, stukkomenyezeteket, stukko-lustro és mümárvány munkákat és minden e szakmába vágó munkákat. Költségvetésekkel, tervekkel kivánatra szivesen szolgálunk Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Vállalkozók Közlönye

1905. dec. 27.

Ney Simon
Hobrász

Lásd Kratzl Gottliebet

Thold Orbán Imre. A bpesti szent István templom. Bpest. 1905. 56 l.

MDK

Ney Simon

Rákóczi-uti bér- és áruház, repr.

Építészet és Iparmüvészet 1912. 11. sz.

MDK

Ney Simon

díszítési szobrászmunkák

A szt.István tpl megnyitása. Vállalkozók Közl.

1905. nov. 22. 3-5.l.

NEY SIMON szobrász

GERLE János – KOVÁCS Attila – MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1980.

Terv: Böhm Henrik-Hegedüs Ármin, 1905/1906

épületszobrász: Ney Simon [A tetőn álló Atlasz szobor elpusztult], Patrona Hungariae mozaikkép a homlokzaton Róth Miksa

NEY SIMON szobrász

Hegedüs Ármin saját családiháza
szobrászati munkáit készitette,1905

Bp., XIV.Jávor u. 11/a.

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 40.p.

Átalakitva az épület

Ney Simon 129 kőfaragó
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

NAGY ANTAL MŰBÚTOR-ASZTALOS BUDAPEST, VIII. KERÜLET, CONTI-UTCA 5. SZÁM. ÁLLANDÓ MINTARAKTÁR MINDEN-FÉLE BÚTOROKBÓL. TEL-JES LAKÁSBERENDEZÉ-SEK DÚS VÁLASZTÉKBAN

GOROVE MIKLÓS LAKÁSBERENDEZŐ ASZTALOS BUDA-PEST, VIII. KERÜLET, KENDER-UTCA 36 TELEFONSZ. 61—35

NEMES KÁLMÁN
MŰBÚTORASZTALOS
BUDAPEST, IX., KÖZ-TELEK-UTCA 2
(RÁDAY-U. SAROK)

Készít művészi tervek szerint bútorokat a legjobb kivitelben

KŐMŰVES-MESTER, SPECIALISTA, BUDAPEST, VII., GARAY-TÉR 8. SZ.
TELEFON 57—38.

ÉPÍT gyárkéményeket minden alakban, körkemencéket, kazánbefalazásokat, gépalapozásokat és szabadalmazott füstemésztő tüzeléseket

GŐZKAZÁNOKHOZ, SAJÁT SZERKEZETE SZERINT, JUTÁNYOSAN, JÓTÁLLÁS MELLETT. TERVEK ÉS KÖLTSÉGVETÉSEK KIVÁNATRA. TÜZÁLLÓ ÉS CHAMOTTEANYAGOK RAKTARA.

KOVÁCS KÁROLY műasztalos. Elvállalja saját tervek vagy az adott rajzok szerint a legfinomabb berendezéseket, teljes lakás-, üzlet-, portál-, konyha- és egyéb asztalos faipari, valamint elsőrendü épületmunkákat. Budapest, VIII. ker., Kisfaludy-utca 3. Telefon 65—33

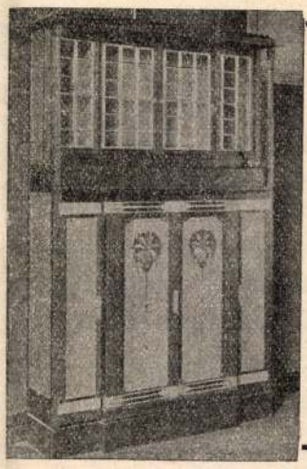

SIPOS JENŐ
MŰBUTORASZTALOS BUDAPEST, VIII. KER., GÓLYA-UTCA 43. SZÁM
HÁLÓ-, URISZOBA, EBÉDLŐ ÉS SZALON BUTOROK KÉSZITÉSE, PORTÁL ÉS ÜZLET-BERENDEZÉSEK VÁL-LALATA. KÉSZ BU-TOROK KAPHATÓK.

MENTSIK FERENC

KÖNYVKÖTŐ ÉS DÍSZMŰÁRÚ-KÉSZÍTŐ
IX. KERÜLET, LÓNYAY-UTCA 2. SZÁM

Elvállal és készít mindennemű könyvkötőmunkát a fűzéstől a legfinomabb díszkötésig, valamint passepartout-emlékalbumokat, díszfeliratokat, táncrendeket a legfinomabb kivitelig. Elvállal továbbá képek, fotografiák, tervek, rajzok és térképek cachirozását, valamint minden e szakba vágó munkát, ízléses és pontos kivitelben.

MINDENNEMŰ ÜZLETI KÖNYVEK, KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI MUNKÁK FELVÉTELE

ÜVEG

CSISZOLÁS
VÉSÉS
EDZÉS
HOMÁLYOSITÁS
ARANYOZÁS
DISZITÉS

TÜKÖRFONCSOROZÁS. RÉZ, ALPACCA- ÉS ÓLOMFOGLALATU ABLAK- ÉS AJTÓBETÉTEK, RÉGI VAK, FOLTOS TÜKRÖK FELUJITÁSA :: :: ::

DEUTSCH MÓR ÉS JENŐ

ÜVEGCSISZOLÓ- ÉS TÜKÖRGYÁR BUDAPEST, VI. KER. SZERECSEN-UTCA 60. SZÁM. TELEFONSZÁM 25—80.

NEY SIMON SZOBRÁSZ

TELEFON
69-74

BUDAPEST
IX., PÁVA-UTCA 39. SZ.

ORSZÁGH LIPÓT

műasztalos - mester, lakberendezési műterem. Telefon-szám 97-73

Rottenbiller-utca 8

LUCSKAY LÁSZLÓ

MŰASZTALOS, BUTORTERME

TELEFON
61—35

Budapest, VIII., Kender-utca 36

JAUERNIK ISTVÁN

MŰASZTALOS, BUDAPEST, IX., LÓNYAY-U. 54

Modern portálok, üzlet- és irodaberendezések, bútorok minden stylben. Nagy gond a munka lelkiismeretes elkészitésére. Tartós és művészies kivitel. Speciálista pormentes üvegszekrényekben

MOLNÁR LAJOS

MŰASZTALOS BUDAPEST, IX-IK KERÜLET, PÁVA-UTCA 31. SZ. BÚTOROK MINDEN STÍLBEN MODERN PORTÁLOK, ÜZLET- ÉS IRODA-BERENDEZÉSEK.

Magyar Iparművészet
1912. 4. szám

PAPIRKÁRPIT
GYÁRI RAKTÁR
SIEBURGER ÉS TÁRSA
cs. és kir. udv. szállítók, ő cs. és kir. fensége József főherceg udvari szállítói
PAPIRKÁRPIT GYÁRI RAKTÁRA
BUDAPEST, V., FÜRDŐ-UTCA 8. SZ.
LINOLEUM NAGY VÁLASZTÉKBAN.
Alapitva 1852. Telefon 34-04.

SPIEGLER SAMU
BÁDOGOS-MESTER, LÉGSZESZ-, VÍZVEZETÉK-, CSATORNÁZÁSI ÉS FÜRDŐSZOBA-BERENDEZŐ
BUDAPEST, VI., Ó-utca 8. sz.
:: TELEFON: 118—54. ::

Pöhlmann és Társa
központi fűtés, víz- és légszesz-vezeték berendezési vállalata
Budapest, VIII., Conti-utca 1. szám.
Telefonszám: 58—94.

PUKEL PÁL
ÉPÜLET- ÉS MŰLAKATOS
SZABADKA
5. KÖR, BAJAI-U. 283.
ELVÁLLAL MINDEN E SZAKBA VÁGÓ MUNKÁKAT.

MAJOROS-MAYBÖHM
KÁROLY
ÜVEGFESTŐ || VI. BÉKETÉR. BUDAPEST. ||

A JELENKOR LEGJOBB TETŐFEDÉSI ANYAGA

ETERNIT PALA

MAGYARORSZÁGI KÖZPONT:
ETERNIT MŰVEK
HATSCHEK LAJOS
BUDAPEST, ANDRÁSSY-ÚT 33.

NEY SIMON
szobrász :: iparművészeti műterme
Budapest, IX., Lónyay-u. 27
. . . . Telefon 69—74 . . . .
Épületdíszítmények
Speciális menyezetek
Költségvetés díjtalan.

REPRODUKÁLÓ MŰINTÉZET
ÁRU-LEVÉL-JEGY
WESSELY LIPÓT ÉS TÁRSA

BUDAPEST
V. Dorottya-u. 11
készít
KLISÉKET
mindennemű képes nyomtatványokhoz a legjobb kivitelben
AUTOTYPIA · CHROMOTYPIA
FOTOTYPIA ≡ FOTOLITO
MINDENNEMŰ RAJZOKAT
HÁZON KIVÜLI FELVÉTELEK
TELEFON 98-82.

Alapíttatott 1845.
VANDRÁK LÁSZLÓ
bronzműves, műöntő,
ciseleur és galvanizáló
BUDAPEST, VIII., MÁRIA-UTCA 16.

Götz Adolf
festő és mázoló
BUDAPEST, VI.,
Mozsár-utca 8.
Templomok középületek, bérházak, kastélyok, díszhelyiségek, magánlakások festése bármely modorban. Mázolások, Fa-, márvány-, porcellán- és patina-utánzatok. Lakkozások. Tervek és színvázlatok modern és antik stílusokban.
Felvilágosítás, költségvetés, árszabás bármikor készséggel díjmentesen kapható. —— Telefon 23—24.

Magyar Építőipari Munkák Kiviteli Vállalata
Asztalos munkák gyára.
RANZENHOFER ÉS TÁRSA
Gyár: VI., Jász-u. 33—95.
Építészeti és műszaki faárúk.
BUDAPEST.
TELEFONSZÁM: 21—47.
Sürgönycím: ERGO.

Magyar Építőművészet
1909. 4. szám

Ney Simon
szobrász.

Magyar Építőművészet
1908. 5. sz.

NEY SIMON

szobrász :: iparművészeti műterme

Budapest, IX., Lónyay-u. 27.

. . . . Telefon 69—74 . . . .

Épületdíszítmények
Speciális menyezetek

Költségvetés díjtalan.

Az úttörő inas

remek kis figurája lépett az ország elé Bonczos Miklós belügyi államtitkár beszédéből a szentesi repülőnapon. Három évvel ezelőtt egy kis csoport inasgyerek keresett fel, mondta az államtitkár, közölték, hogy repülni akarnak, repülőgépet akarnak építeni, bevittek műhelyükbe, megmutatták rádiókészülékeiket. »És ahogy figyeltem őket, megéreztem, hogy ezek a kis kopott, szurtos inasgyerekek, mint megszállott lelkek, annyi hittel csüngenek ezen a gondolaton, hogy szinte resteltem, hogy csak egy pillanatig is kételkedni mertem a sikerben.« A repülő inas... Egy kor kis éposza ez, központjában a kopott, szurtos inasgyerekkel — az inasgyerek, aki fúr, farag, tervel, számol, takarékoskodik, hogy egy szép napon a levegő trónkövetelői közt szálljon a magasba. Milyen kedves, milyen derekasak, milyen meghatóak az alföldi műhelyek kis hangyamunkásai — reggeltől estig végzik munkájukat majsztram uram oldalán és míg kitanulják a mesterséget, szívükben a kor nagy, fényes álmai virágzanak ki, hogy majd egy szép napon hódító útra kelnek a levegő világbirodalmába! A szentesi repülőnap fényéből egy ragyogó sugár hullt ím a kis kopott, szurtos inasgyerekre — ne is veszítsük most már szem elől, foglalkozzunk vele, sorsával, jövőjével. Hisz ez a jövő nemcsak az, hogy az inasgyerekből segéd lesz, aztán mester lesz! hisz az inaskérdés sokkal több a műhely utánpótlásának kérdésénél! Nagy és fontos probléma ez, mint ahogy általában minden probléma nagy és fontos — a legnagyobb és a legfontosabb minden probléma, amely bármiféleképen is a jövendő generációt érinti. Azt mondják, minden mesterség megköveteli a maga inaséveit. De nem mindegy, hogyan telnek az inasévek — milyen testi-lelki, egészségi körülmények közt. Az inasévek még az aranykoszorús mester munkáján is megismerszenek. Amikor a belügyi államtitkár szentesi beszédét olvastuk, arra gondoltunk, hogy ki tudja, mennyi műhely zugában, ki tudja, mennyi kis inasgyerek tépelődik a jövőn, a maga jövőjén és általában a jövőn, ki tudja, hogy a kibontakozó gyermekléleknek milyen repülőpróbái zajlanak le a legnagyobb csendben, ki tudja, mennyi tehetség bontogathatja a szárnyát! Már pedig az igazi népi politikának egyik legfőbb követelménye, hogy már a gyermeklélekben építsük, fejlesszük a jövőt; s az igazi népi politikának egyik legfőbb követelménye az is, hogy semmiféle erő, semmiféle képesség, sőt semmiféle remény és semmiféle álom, semmiféle lendület, semmi komoly törekvés el ne kallódjon. A repülő inasnak, akiről Bonczos államtitkár beszélt, szép helye jut a kor magyar életének galériájában. Hadd érezze az inas, minden mesterség és minden pálya inasa, nekikészülője, reménysége, kezdője az egész magyar társadalom cirógató, becéző kezét.

Svábhegyi Szanatórium
subalpin strandfürdője
megnyílt Nyilvános étterem

Az eddig elfogadott ajánlások statisztikája

Melyik pártnak hány jelöltje indul

— *Az Est tudósítójától* —

A választási ajánlások elbírálása egy-két megyei lajstromos és egyéni választókerületben még folyik. *Az eddigi ajánlások* elfogadásából a következő helyzetkép alakult ki:

Budapest és Pestkörnyéken lajstromos kerületekben a MÉP 4 listát indít, a Keresztény Nemzeti Függetlenségi Párt 3, a Polgári Szabadság (Rassay) Párt 3, Szociáldemokrata Párt 4, Nemzeti Reformpárt (Bornemissza) 1, Független Néppárt 2, Nyilaskeresztes Párt 4, Nemzeti Front 1, Egyesült Keresztény Párt (Czettler) 1 listával indul a választásban.

A vármegyei lajstromos kerületekben a Magyar Élet Pártja 24 helyen indul, a Független Kisgazda 17, a Nyilaskeresztes Párt 8, a Szociáldemokrata Párt 7, a Nemzeti Front 1, Pálffy-féle nyilaspárt 1, a Polgári Szabadságpárt 1 listát indít.

Az egyéni kerületekben a MÉP 69, Független Kisgazda 37, Nyilaskeresztes Párt 23, Szociáldemokrata Párt 5, Pártonkívül 4, Kereszténypárt 3, Festetics-féle nyilaspárt 2, Nemzeti Front 2, Fajvédőpárt 2, Nemzeti Parasztpárt 1, Nemzeti Szocialista Párt (Balog) 1, Pálffy-féle nyilasok 1, mandátumért veszik fel a küzdelmet. 12 mandátum sorsa már eldőlt, mivel *12 egyéni kerületben nem akadt a MÉP-nek ellenjelöltje.*

Veszedelmes besurranó tolvajt tartóztatott le a rendőrség

— *Az Est tudósítójától* —

Hétezer pengős brilliánsgyűrű régen keresett furfangos tolvaja jutott ma délelőtt rendőrkézre. A főkapitányság bűnügyi osztályán hétfőn bejelentette a központi zálogház, hogy az egyik fióknál jelentkezett egy ékszerész azzal a kéréssel: *meg akar nézni egy elzálogosított brilliánsgyűrűt.* Olyan értéktárgyat, amelyet a főkapitányság letiltott, illetőleg azt az utasítást adta a zálogháznak, *ha ilyen brilliánsgyűrűvel jelentkeznek, értesítsék a rendőrséget.* Azonnal detektívek kezdtek nyomozni. Kiderült, hogy az ékszerésznél egy drogistasegéd járt és

el akart adni egy brilliánsgyűrűre szóló zálogcédulát,

amelyre a zálogház néhány nappal azelőtt 1500 pengő kölcsönt folyósított. Az ékszerész azzal a feltétellel volt hajlandó megvásárolni a zálogcédulát, ha előbb megnézi a gyűrűt. Így került a zálogházi fiókba, ahol azonnal kivették a páncélszekrényből a gyűrűt. Ekkor állapították meg a zálogház tisztviselői, hogy

ez letiltott értéktárgy,

néhány nappal azelőtt érkezett a rendőrség körözése az ékszer leírásával. A detektívek kihallgatták az ékszerészt és felkeresték a drogistasegédet. A drogistasegéd a Dob-utca 61. számú házba irányította át a rendőrség embereit. Itt az első emeleten az első lakásban találták

Politzer Ernő 38 éves állásnélküli magántisztviselőt,

aki a házban íróként jelentette be magát. A drogistasegéd elmondotta, hogy *Politzer* kínálta fel neki az 1500 pengős zálogjegyet és azért lépett érintkezésbe az ékszerésszel, mert nem tudta, *érdemes-e megvásárolni a nagyértékű gyűrűről szóló cédulát. Politzert* előállították a főkapitányság bűnügyi osztályára, ahol közben már tudták, milyen gyűrűről van szó. Napokkal ezelőtt jelentette a Vilma királynő-út 23. számú villából egy magánzónő, hogy jólöltözött férfi járt nála, lakást keresett. Miután elment, a magánzónő megállapította, hogy

a 7000 pengős briliánsgyűrű eltünt,

nyilván a lakáskereső volt a tolvaj. A magánzónőt ma délelőtt beidézték a főkapitányságra és *ő Politzerben felismerte a lakáskeresőt.* Ezekután *Politzer* is beismerő vallomást tett. Beismerte még, hogy a Vilma királynő-úti lopáson kívül

lakáskeresés ürügye alatt még két lakásba surrant be.

Egyik helyen fényképezőgépet, a másik helyen pedig tárcát 70 pengővel lopott. Az ilyen módon szerzett pénzt *elköltötte, elmulatta, elkártyázta.* Megállapították, hogy a tolvaj rovottmultú egyén.

Letartóztatták,

de a nyomozást még nem fejezték be. Azt hiszik, hogy *a három beismert bűncselekményen kívül több hasonló bűn is terheli az ál-író lelkiismeretét.*

Már 18 letartóztatottja van a nagy valutaügynek

— *Az Est tudósítójától* —

Négy embert állítottak elő ma kora reggel a detektívek a valutaügyészség detektívcsoportjának vezetője, dr. *Tóth* Sándor detektívfelügyelő elé. A négy ember tőzsdés. Több társukkal együtt január 10-én

Kistarcsára internálták őket,

mert az akkor kiadott hivatalos közlés szerint *kémkedéseikkel a közgazdasági életre veszélyesek.*

Az előállítás oka az volt, hogy ellenük súlyos gyanu merült fel, hogy részesei annak a másfélmilliós valuta- és pengőkiajánlási bűnügynek, amelyben hetek óta folyik a nyomozás a valutaügyészségen. A Magyar-Szlovák Bank könyveinek átvizsgálása és az elfogott futárnál talált feljegyzések alapján bukkantak a detektívek ezekre a nevekre és az illetőket kihallgatásuk céljából állították elő ma a valutaügyészségre. Ma délelőtt a tőzsdések vallomásáról részletes jegyzőkönyvet vettek fel.

Ugyanakkor

a bűnügy másik ágában

is folyt a kihallgatás. Az ügy egyik súlyos gyanusítottját már második napja faggatták a detektívek. Olyan súlyos bizonyítékok merültek fel ellene, hogy *Kotsis* Miklós ügyészségi alelnök, a valutaügyészség vezetője, fizetési eszközökkel elkövetett visszaélés bűntette címén előzetes letartóztatásba helyezte. *Az újabban letartóztatott ember nevét a nyomozás érdekében egyelőre nem hozhatják nyilvánosságra.* Vele a letartóztatottak száma *18-ra emelkedett.*

A valutaügyészségnek úgyszólván valamennyi detektívje ennek a messze ágazó bűnügynek a felderítésén dolgozik. Többfelé tartanak házkutatásokat s újabb előállításokat eszközölnek. *Kotsis* ügyészségi alelnök ma délben jelentést tesz a bűnügy állásáról *Baróthy* Pál főügyésznek, a budapesti ügyészség elnökének és ennek a megbeszélésnek alapján döntenek az újabb gyanusítottak sorsáról. Előreláthatóan további letartóztatások történnek.

A főváros megoperáltat egy szobrászt

— *Az Est tudósítójától* —

Ney Simon szobrász még 1936. év tavaszán a székesfőváros tulajdonát képező Gellért gyógyfürdőben

a fűtőtestre esett és súlyosabban megsérült.

A balszemén, illetve a szemöldöktáján *harmadfokú égési sérülést* kapott, de testének egyéb részein is *harmad- és másodfokú égési sebeket* szenvedett. A kártérítési per, amelyet a főváros ellen indított, végigjárta az összes bírói fórumokat és a *kúria* is közbenszóló ítélettel megállapította a főváros kártérítési kötelezettségét. Ezt követően visszakerültek az iratok a törvényszékhez *a fizetendő kár összegszerű megállapítása végett.*

Az újabbi tárgyalásokon a főváros az orvosszakértői véleményekre való hivatkozással azt a védekezést terjesztette elő, hogy a felperes szobrász sérülései nem véglegesek és maradandóak, mert

ha a szobrász aláveti magát két operációnak,

akkor a gyógyulása olyan mérvű lesz, hogy a munkaképességének csökkenése a minimumra száll alá. Ezzel szemben a felperes bejelentette a tárgyaláson, hogy *mindig hajlandó volt és jelenleg is hajlandó magát mindkét operációnak alávetni* és ez eddig csak azért nem történt meg, mert a főváros nem volt hajlandó az operációhoz szükséges anyagi eszközöket rendelkezésre bocsátani. Azt beismerte a felperes, hogy a per eddigi folyamata alatt *különböző összegeket folyósított számára a főváros,* amelyeknek a megfizetésére bírói ítéletek kötelezték, ezek az összegek azonban a felperes megélhetési szükségletének fedezésére és a korábban felmerült gyógykezelési költségek kiegyenlítésére voltak elegendők.

Dr. *Zoltán* Emil budapesti törvényszéki bíró előtt a legutóbb megtartott tárgyaláson kijelentette a székesfőváros képviseletében eljáró tisztiügyész, hogy

hajlandó a felperest bármelyik budapesti közkórházában elhelyezni

akként, hogy felperes az általa választandó kinevezett szakorvossal *a műtéteket elvégeztesse* és hajlandó a főváros az operációval fölmerülő *összes költségeket viselni.* A műtét határidejét is megállapították ezekután a jövő hó valamelyik napjára. De mert az operáció után is a felperes munkaképessége az orvosszakértői vélemények szerint *csökkent lesz,* a törvényszék ma olyan ítéletet hozott, amely kötelezi a fővárost, hogy 1938 március 5-től kezdődően minden hó 5-én ismétlődően *Ney* Simon

életefogytáig havi 62 pengő 50 fillér baleseti járadékot

fizessen. A lejárt részletek egyösszegben tizenöt nap alatt fizetendők és végrehajthatók.

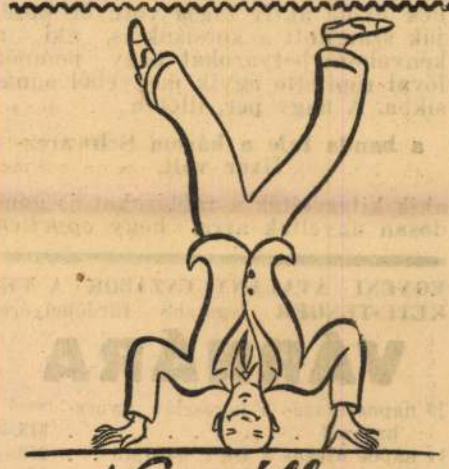

az okos ember. Sőt, igyekszik biztosan állni a lábán. Akar biztonságot? Akar kényelmet? Akar rugalmasságot? Itt a receptje:
PALMA KAUCSUKSAROK

A SZÉP TERKA MEG A FEKETEGATYÁS BETYÁROK

Nyugalomba kerültek a Dunántúl utolsó haramiapörének aktái

Székesfehérvár, május 23
(Az Est tudósítójától)

A székesfehérvári törvényszéken is végrehajtották az igazságügyminiszter rendeletére a *selejtezést*, amelynek során hatalmas aktacsomagok kerültek a törvényszék épületének padlására. Az évtizedes, sőt százados multra visszatekintő akták között került elő *az a közel húsz kilogram súlyú aktatömb*, ami kívül a semmitmondó »*Schwarcz-ügy*« címet viseli, de amelyben

a század legnagyobb statáriális büntetőperének aktái nyugszanak.

Különös aktualitást ad ennek az ügynek, hogy pontosan nyolcvan esztendővel ezelőtt, *1859 februárjában* kezdődött el s a nyolcvan esztendő óta a világon csak egyetlen esetben fordult elő, hogy

egyszerre annyi embert ítéljenek halálra olyan bűncselekmények miatt, amelyek között nem szerepel emberölés.

A nagy jubiláns bűnper Amerikában ismétlődött meg két évvel ezelőtt, ahol nyolc négerfiút ítéltek halálra fehér nőkön állítólag elkövetett erőszakos cselekmények miatt. Ezt a hirhedt ítéletet azonban *a mai napig sem hajtották végre*, mert a néger fiúk ügye bejárta az egész világsajtót, sőt közülük négynek az anyja beutazta Európát és a legkülönbözőbb fórumok előtt keresett igazságot.

Ez a nyolcvanéves fehérvári pör azonban *maga mögött hagyta az amerikai néger pört* és olyan büntetőjogi rekordot állított fel, aminek nem akad mása a világ jogszolgáltatásában. A hatalmas pör volt egyébként

a Dunántúl utolsó haramiapöre,

amikor szabályszerű betyárokat fogtak el és ítéltek halálra, majd végeztek ki a székesfehérvári *Sóstó* mögött ma is fennálló és ma is *Akasztódomb* nevezetű hegyen.

bűncselekményük se kerüljön emberéletbe. Az iratok között fellelhető jegyzék megemlíti, hogy az utolsó haramiáktól több fegyvert foglaltak le, de a legtöbb közülük már régen berozsdásodott, használhatetlen volt, csak *ijesztésre* volt alkalmas. A főtárgyaláson aztán ki is derült, hogy *a kilenc haramia*

soha el sem sütötte a pisztolyait, fokosaik éle sem ért embercsontot.

Ezek az iratok ma is meglepő friss elevenséggel, majdnem riportszerűen foglalják össze az ügyeket s legnagyobb részük egy szolgabíró alkotásai, aki *négy esztendőt* szánt és fordított arra, hogy ártalmatlanná tegye a haramiákat. Az utolsó betyárok az *ékszerekre és aranypénzekre* specializálták magukat s a bűnper iratai szerint

közel háromszáz rablást követtek el.

Az áldozatok megválogatásában nem voltak kényesek. *Udvarházak sorozatát rohanták meg és rabolták ki*, hogy eltűnjenek nyomtalanul, vásári kereskedőket, utasokat fosztogattak, de nem riadtak vissza attól sem, hogy bemerészkedjenek nagyobb városokba és ékszerészeket, jámbor aranyműveseket szabadítsanak meg értékeiktől.

A nyomozást a »tekintetes vármegye« folytatta le és ez a nyomozás *a maga ötleteivel, praktikus gondolataival iskolapéldája lehet sok mai nyomozásnak is.* Az eljáró szolgabíró az iratok közt másolatban heverő »köriratot« küldötte széjjel az összes dunántúli hatóságoknak azzal a kéréssel, hogy azonnal, a legjobb lovas futárral értesítsék, ha valahol feltűnnek

a fekete gyolcsgatyába öltözött kilenc betyárok,

vagy ha »bárminémű istentelenségükről hír adódik, vagy jelentkezik olyan károsult személy, aki általuk értékeitől megfosztatott«.

varta ki nagy »hajtásokra« a megyeház ámbitusa alatt tanyázó pandurokat, de a legtöbb esetben a betyárok már túl jártak a megye határán és *a »nyomozólevél« abban az időben bizony meglehetősen lassú szárnyakon járt.*

A szolgabíró úr eszén azonban nem lehetett túljárni. Pandurjai hírül vitték neki, hogy *egyik móri vendéglőben* kilenc gyanús egyén mulatozott, akik négylovas, féderes kocsin érkeztek és hamarosan elmentek. Az egyik azonban *udvarolni kezdett a csárdás feleségének*, mire az aszony rászólt:

— Megmondom kendet a Terkánál!

Ez a mondat ütött szöget a szolgabíró úr fejében, aki pompásan ismerhette a megyéjét, mert azonnal fogatott és nem is állt meg addig a csárdáig, ami *Káloz* határában feküdt. Ez a rosszhírű csárda egy hasonló nevezetességű *Terka nevű fiatal özvegyé* volt. A szolgabíró úr beült *Terka* csárdájába és lassan-lassan kitudta, hogy sűrűn fordul itt meg *egy Schwarcz János nevű, móri származású legény, aki fekete gyolcsgatyát visel* és alaposan gyanusítható, hogy azonos a haramiavezérrel. Hosszas vallatás után azután *a szép Terka*

be is vallotta, hogy az ő szeretője a haramiavezér.

Vigan ment már haza a szolgabíró és asztalán várta egy jelentés, amely *Győrből* datálódott. A győri városbíró értesítette, hogy a *győri vásárban kilenc gyanús alak akadt horogra*, akik olyan ékszereket árultak, ami nem lehetett becsületes szerzemény. Akkoriban még nem voltak szigorú szabályok, hát a győri bíró lecsukatta az egész társaságot a *városháza tömlöcébe.* Harmadnap azután már jelentkezett is a szolgabíró úr a legjobb pandúrjaival és azzal állított be a tömlöcbe, hogy *»édes fiaim, itt nincs tagadnivaló, a Terka mindent elmondott«.*

A betyárok még erre is vidáman néztek nagy ellenségük szemébe, mert *embert nem öltek*, azt hitték, ezért legfeljebb néhány esztendő áristom jár. Jókedvűen vonultak be a fehérvári megyeházára is, csak akkor hűltek el, amikor *szembesítették őket egy sárkeszi nemes özvegyével*, akinek minden ékszerét elrabolták erőszakkal. Végzetüket csak akkor fogták fel azonban tisztán, amikor megtudták, hogy a sárkeszi rablás előtt három nappal

a vármegye területén kihirdették a statáriumot.

A szolgabíró öt napig vallatta a foglyokat, akik mindent beismertek, csak azt nem voltak hajlandók elárulni, *hol rejtették el a temérdek rablott holmit.*

téka a statáriális törvény rendelkezése szerint s az ítélet ellen *nem volt fellebbezés.* A siralomházban megtörtek a betyárok s

maguk kérték, hogy a mai Akasztódombon végezzék ki őket.

Furcsa kívánság volt, mert azon a dombon sohasem volt kivégzés, de a tekintetes vármegye teljesítette az utolsó haramiák utolsó kívánságát.

Másnap délelőtt az egész város az akasztódomb alatt állt, ahol *kilenc bitófán egymásután végezték életüket a dunántúli megyék utolsó igazi betyárai.* A történet teljességéhez tartozik, hogy tavaly *homokbányát* nyitottak az akasztódombon s októberben *hét csontváz került elő.* Az orvosok hatvan-nyolcvan évesre vélték a csontvázakat s

kiderült, hogy a haramiák holttestei kerültek elő.

Kettő nyomtalanul eltűnt. Vagy másutt földelték el őket, vagy időközben elvitették a rokonaik.

A csontvázakat azután eltemették egyházi szertartással s az utolsó betyárok örökre nyugovóra tértek — nyolcvan esztendő mulva, dicstelen életük és haláluk után.

Hogyan nyomozott a tekintetes vármegye?

1855-ben tűnt fel először *Baranya* megyében az a *betyárbanda*, amelynek nyolc aktív tagja volt, de közéjük számított a kocsisuk is, aki a kényelmes betyárokat négy pompás lóval röpítette egyik megyéből a másikba. A nagy per, illetve

a banda feje a három Schwarcz-fivér volt,

akik kitervelték a rablásokat és gondosan ügyeltek arra, hogy *egyetlen*

A szép Terka meg a haramiavezér

Négy esztendeig szaporán gyülekeztek a szolgabíró úr asztalán a jelentések, a szolgabíró úr sűrűn za

Hét csontváz az Akasztódomb földjében

Az aránylag rövid előkészítő bűnügyi eljárás után a betyárokat *statáriális bíróság elé állították, amely huszonnégy óra alatt ítéletet hozott.* Mind a kilenc vádlottat *halálra* ítél-

Angol-görög pénzügyi tárgyalások

Athén, május 23
(Havas ügynökség)

A kiadott közlemény szerint Sir Frederic *Leith-Ross* többizben tanácskozott *Metaxas* görög miniszterelnökkel, valamint a pénzügyminiszterrel és a Görög Nemzeti Bank elnökével *az angol-görög pénzügyi kérdésekben.* A közlemény szerint a tárgyalások barátságos légkörben folytak le és hozzáteszi, hogy Ross *visszatér Londonba, hogy kormányának beszámoljon* az athéni tárgyalásokról. Ugyancsak Londonba utazik a görög kormány megbízottja is *a Görögországnak nyujtandó kölcsön ügyében. (MTI)*

Javul a forgalom a sertéshúsvásáron

— Az Est tudósítójától —

A keddi ferencvárosi sertésvásárra mintegy 900 darab sertést hajtottak fel. A nagyobb kínálat ellenére bizakodóbb volt a hangulat, ami a pünkösdi ünnepekre való nagyobb húsvásárlásoknak tudható be. A jegyzés csökkenése átmenetileg megállt.

Árak: (hétfői zárlat): uradalmi zsírsertés 99—105, szedett sertés 82—101, kivételesen 102, öregsertés 72—87, angol tőkesertés 94—98 fillér élősúlyban kilogramonként.

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára milliméter-soronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

Meghűlésnél és náthaláznál korán reggel egy pohár természetes **»Ferenc József«** keserűvíz gyakran igen jót tesz, mert a gyomorbélcsatornát alaposan kitisztítja és méregteleníti, azonkívül pedig fokozott anyagcserét és kielégítő emésztést biztosít. Kérdezze meg orvosát.

POSZTÓGYÁRI ÜZEMVEZETŐT

keres mielőbbi belépésre budapesti gyárüzem. Elsősorban keresztény és magyar állampolgár, szövődei és fonódai szakember, megfelelő gyakorlati tudással jöhet számításba. Eddigi működés, referenciák és fizetési igény megjelölésével ellátott magyar- vagy németnyelvű ajánlatok küldendők »188-188« jelige alatt **Blockner J.** hirdetőirodájába, Budapest, Városház-utca 10. szám.

Textilgyárosok és mérnökök figyelmébe!

Schams: **Textilszövés kézikönyve,** 3 kötet, kb. 2600 képpel, (német nyelvű) olcsó alkalmi áron. Kiváló német antiquar **textil szakkönyvek** nagy választékban, olcsó árakon. Kaphatók AZ EST könyvkereskedésében, Erzsébet-körút 18—20.

SZITNYAI ZOLTÁN

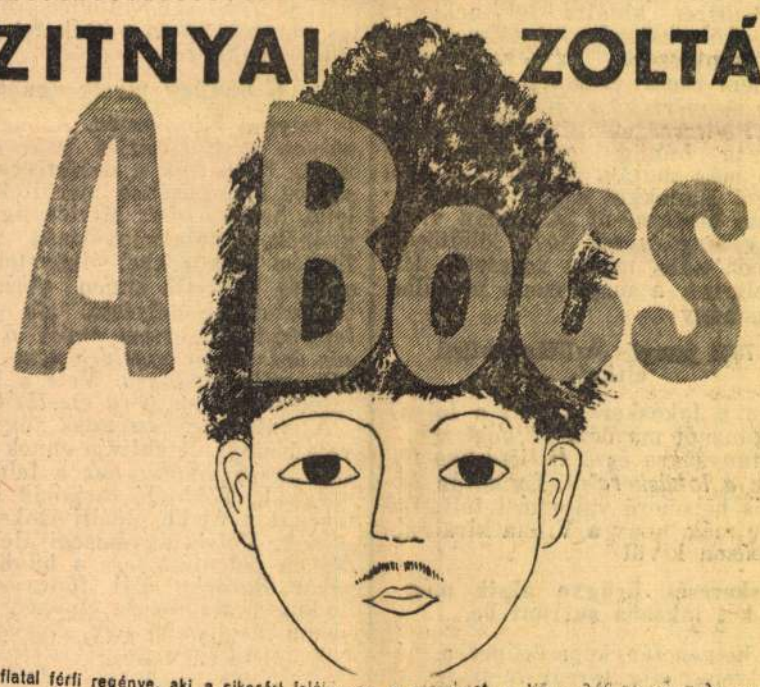

Egy fiatal férfi regénye, aki a sikerért feláldozza a szerelmet. — Kötve 3.60 pengő — Antikvárium

EGYÉNI ÁTALÁNYUTAZÁSOK A FEKETE-TENGER legszebb fürdőhelyére,

VÁRNÁRA

	pengő
19 napos utazás a jugoszláv gyorshajóval	315.—
14 napos utazás a DGT hajóján	260.—
21 napos utazás a DGT hajóján	340.—

A részvételi díjakban, I. osztályú hajójegy, III. osztályú vasúti jegy, teljes ellátás az utazás alatt. Vizum. Folyóvizes szobák Várnán és elsőrangú éttermekben való étkezés, összes adók, borravalók, strandhasználat I. oszt. kabinnal foglaltatik.

Jelentkezés és felvilágosítás:

Az Est Utazási és Menetjegyirodájában, VII., Erzsébet körút 18—20. és az IBUSz. Menetjegyirodákban.

Ney Simon
szobrász

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Szabad Nap

Megjelent: 1949 APR. 16.

— **Ney Simon szobrász** elhúnyt. Temetése április 17-én d. e. 10 órakor lesz a rákoskeresztúri izraelita-temetőben.

FARAGÓ-
GYÁRTELEP
SAJÁT KÖBÁNYÁK:
SÓSKUT, PATY, PISZKE, CARST

SIKLÓSI ÉS GYÜDI
HAZAI NEMES MÁRVÁNYOK
MINDEN SZINBEN.

KÖFÜRÉSZELÉS, GYALULÁS ÉS
ESZTERGÁLYOZÁS GÖZERÖVEL.
ELVÁLLAL MINDENNEMŰ ÉPÜLET-DISZ-
ÉS SZOBRÁSZ MUNKÁKAT.

Budapest, 1908 Oktober hó 3.

II. KER. KIS-ROKUS-UTCZA 21/23.

Bizottságának!

elnök Úrnak

Ney Simonné
Lázár Kerén
84 éves
szobrász
(szivizomelfaj.)
+ 1949 IV. 14
Rákoskeresztúri izr. temető

Neydel Pál

ágyrontó

Lásd

Arch. Ért

1910. 349

Neyder Joh. Leopold

1760

d.

Eperjes 1929

52. l.

Neygass festö.Pesten 1811.

Művészet.1905.IVI. 414-15.l.

Neugass festö. 1816 körül.

Mivészet.1907.349.l.

Neygass, festő

Művészet, III., 1904. 271.

Adatok művészetünk történetéhez

Weyhöfel János

festő

1805-ben 16 éves

l.

Fleischer Béla fiú

Niccolo Fiorentino

munkásságát érintő kérdésekről tartotta kongresszusi előadását F. Tóth Rózsa.

Prokopp Mária: AXXII. namzetközi müvészettörténeti kongresszus /Bp, 1969.IX.15-2o./ - Müvtört.Ért. 1971.1.sz. 38-46. l.

43.l.

Niccolo di Giacomo

munkásságát érintő kérdésekről tartotta kongresszusi előadását Cesare Gnudi.

Prokopp Mária: A XXXI. Nemzetközi művészettörténeti kongresszus /Bp.1969.IX.15-20./ - Művtört.Írt. 1971.1.sz.38-46. l.

42-43. l.

NICCOLO Greco

nem Báthori András halotti maskja után
fest róla arcképet hanem levágott
feje után 1599-ben. (Garas egy tevés
utulásának hulyeigazítása)

Halmi, 1995/3. 377. 14. j

kat". A korabeli magyar
jól példázza, hogy e t
fizették vissza. hiszen
osztályszerződés még m
tesz róla említést. 111
Lásd. 2. sz. tábla: II. Bla
Az 2. sz. táblázat
lágosan kitűnik, hogy a
a XIX. sz. második felé
gazott. II. Blaskovich J
gyermeke igen népessé te
leszármazottaik között né
lálunk. A nemzedékek és
kinthetősége végett egye
sukat.

MDK

Niccolo da Milano építész

A sárospataki vár renaissance átalakitását kezdte meg.Talán azonos azzal a Nicolaus de Milano muratorral/kőmivessel/ aki 1526-ban Perényi Gábor ugocsai főispán házát éptette Budán.

A magyarországi müvészet törnéte I. 322.1.
Bpest,1961.II.kiadás.

MDK

NICOLO DA MILANO

Egerváron stratégiai épitkezéseket végez.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.15.

Képzőművészeti Alap kiadása.

Niccolò da Milano mester

Pepényi Gábor ugocsai főispán budai házán dolgozott.

H. Tóth Éva Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

1081

Niccolo da Milano M.D.K.

építész

hívta hagyarországra Alessandro Vedani építészt.

Takács M., A pácini kastély. hűvtört. Ért. 1954 1 sz. 123.

Niccolò di Liberatore

(l'Alunno; Niccolò Liberatore detto)

1466

C.

1940-41 Roma 1942

Banfi - Ricordi

154. P.

Banfi, Florio:

Ricordi ungheresi in Italia. Studio e Documenti Italo-Ungheresi della R. Accademia d'Ungheria di Roma. IV. Annuario

Német, XVII. század.
Bronz, mag. 22·5 cm.

KERESZT,
XVIII. század.
Bronz, mag. 3·5 cm.

KERESZT,
áthoszi stílű.
XVIII. század.
Bronz, mag. 6·7 cm.

TÁLCA,
vésett figurális dísszel.
Perzsa munka, XVIII. század.
Réz, hossza 46 cm.

HERAKLES,
XVIII. század.
Réz, mag. 11 cm.

TABERNÁKULUM-AJTÓ,
az Úrvacsora jelenetével, félkörös felső záródással.
Magyar munka, XVIII. század.
Trébelt réz, aranyozva, mag. 97 cm.
Ipolyi Biharvármegye, 328. szám. — Gerevich PA, 260. l.

SZÖRNYALAK,
XVIII. század.
Fehér fém, mag. 6·5 cm.

Niccolò, scultore

d.

Budinis 10, 12, 13.C.

5 937

1102 1083

MDK

Niccolo di Tomaso, festön.

Esztergom. A királyi kápolna XII. századi ikerfülkéje, melynek faképeit Niccolo di Tomaso díszíti.
XIV. sz.

Kép.

Szépmüvészet. 1943. 1. sz. Kép-melléklet.

MDK

Niccolo di Tommaso , festöm.
firenzei származásu
Esztergomon kivül Százdon és Rimabrezón is kimutatható magyarországi müködése.
Ujabb kutatások szerint a nápolyi Anouk szolgálatában állott.
Az esztergomi királyi várban lévö kápolna falképeinek alkotója Gerevich Tibor kutatásai alapján.
XXX-XXXI tábla, XXXII.tábla 1-3 kép.
1343-ban lép Firenzében az orvoscéh tagjai közé.
/A müvészeket is magába foglalta ez a céh./

Beresényi: Nagy Lajos kora. Festészet. 129.-134.l.

Nezsideri Szent-
háromság oszlop
1696
és sk. templom
1746
l.
Thirfelsödmaintul
172. l.

Pákh Albert VI. 145.

Martinus Niari

ötvös

Mesterré lett Kolozsvárt

1577 bei.

Zakab Elek. Kolozsvár

története. Bpest. 1888.

II-K. 313. l

Vinca-Taxi dr

Az Egyetemi Szinpadon mutatta be müvészetét
a müvész 1973-ban.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptekkel.....
Müvészet, 1980. október - 2. lap.

Nicou Tasicu

A művész a Bercsényi Kollégiumban
rendezett kiállitást.

Bereczky Lóránt: Évtizedes léptekkel.
Művészet, 1980. október - 2.lap.

Nica Taxidu

A müvész kiállitást rendezett a kápolna-
müteremben Balatonbogláron.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptekkel.....
MÜVÉSZET, 1980. október - 2. lap.

M.D.K.

Nicc testvérek, iparművészek

is részt vettek az 1907 évi párizsi Salon d'Automne tárlatain.

- Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 72. köt.
- /a cikk megj.: „Budapesti Napló", 1907. okt. 5./

Niccolò

toscanai srobrász

l.

Gerevichromándiorient.

184.l

épütt elválasztott, simára lefésült, de
ekete, szeme szürke. Csipkefejdisze, ki-
fekete. Keblét broche disziti piros kö-
edig lelóg. Jelzése oldalt balra lefelé

cm.
eitner Gyulától 150 koronán (628/901.)

Nicolò

XIV. n.

Lavorò in Ungheria come pittore.

irod

Budinis 158. l.

XVI

NÉZSA (Vrógrád)

PLÉBÁNIATEMPLOM épült 1546-ben, 1711-ben renoválták

TEMPLOMROMOK a temetőben, a pálos rendtől.

Nézsa

Nézsai rk. templom

(Nógrád vm.)

A régi templom a mostani községnél magasabban fekvő Sztará Dedina nevű részen állott, faragott kövekből épült és tágas volt. Falaira keresztek és a diadalivére az okos és balga szüzek példázata volt festve.

A néphagyomány úgy tudja, hogy Nézsán pálos szerzetesek is voltak, kiknek temploma még a török időkben rombadólt.

A XVII. század elején, a Nizsna nevű falu részén épitettek a mai templomot, Szt. Jakab apostol tiszteletére, melyet 1799-ben kibővitettek és azóta ismételten megújitottak és kifestettek. Harangjás 1747, 1797, 1813 évekből valók. A temetőben levő kápolna 1825-ben épült

Chobotvác 159. l.

Nézsai Reviczky-
Mastely
(Nográd vm)

Bar Brestbalp
90.l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Nézsai templom

(Nográd vm)

Helyreállítottár 1711.

Ba Bjestbalp

90. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Neymaier Lőrinc

soproni építész
és feleségének
arcképei Dorfmeis-
ter-től. Ismeretlen
helyen vannak.

Csipkés Kálman:
Lappangó Dorffmeis-
ter-portrék.
Soproni Szemle

1940. 284. l.

1784-ből

. T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Neymaier Lörinc

Könnives

1784

l.

Magyarország Minem-

leher III. k. 215. l

die Entstehung des Sakristeiportales keinen Bezug hat, weil S.-Regen, wie wir nachgewiesen zu haben vermeinen, um 1330 noch kein Wappen führte. An den etwaigen Einwand, dass das Wappen erst in späterer Zeit angebracht worden sein könne, darf aus dem Grunde nicht gedacht werden, weil rein technologische Gründe eine solche Annahme nicht aufkommen lassen. Im Folgenden soll nun auch mit einigen Worten auf das Wappen selbst zurückgegangen und dasselbe nach der heraldischen Seite hin einer kurzen Betrachtung unterzogen werden.

---

[1]) Wie v. B.: . . . „magister mensator“ an einem Chorstuhle des XVII. Jahrhunderts in der Bistritzer Pfarrkirche. (Vgl. meine Studie über die Bistr. Kirche.)

[2]) Vgl. Schuler v. Libloy, a. a. O. I. 211. — Sowohl die „udvornici regales“ als auch die „tavernici“ (letztere standen unter dem „magister thavernicorum“, erstere unter dem „m. udvornicorum“) waren freie Landbauern, welche, wohl vom Komitate eximiert, aber unter den genannten königlichen Verwaltern standen.

[3]) Vgl. Teutsch und Firnhaber, Urkdb., Regesten XXX. 103, 105, 106, 108. — Der Sohn des „magister Dyonisius“ welcher 1235 Graf der Szolnoker-Gespanschaft war, erscheint später (vgl. a. a. O. XXXV. 132, 133) als Palatin.

[4]) Man darf die Bedeutung dieser Titulatur für die freie Stellung der Städte nicht unterschätzen.

Neymayer Gáspár
sciöntö

M.D.K.

A bútorok aranyozott rézveretit készítette

41 l.

Péczely Piroska: A keszthely, Festetics kastély és belső berendezése

Neyman János

ötvös

1721-22.

Nagydisznód

Schuller Zwei

332, 333 l

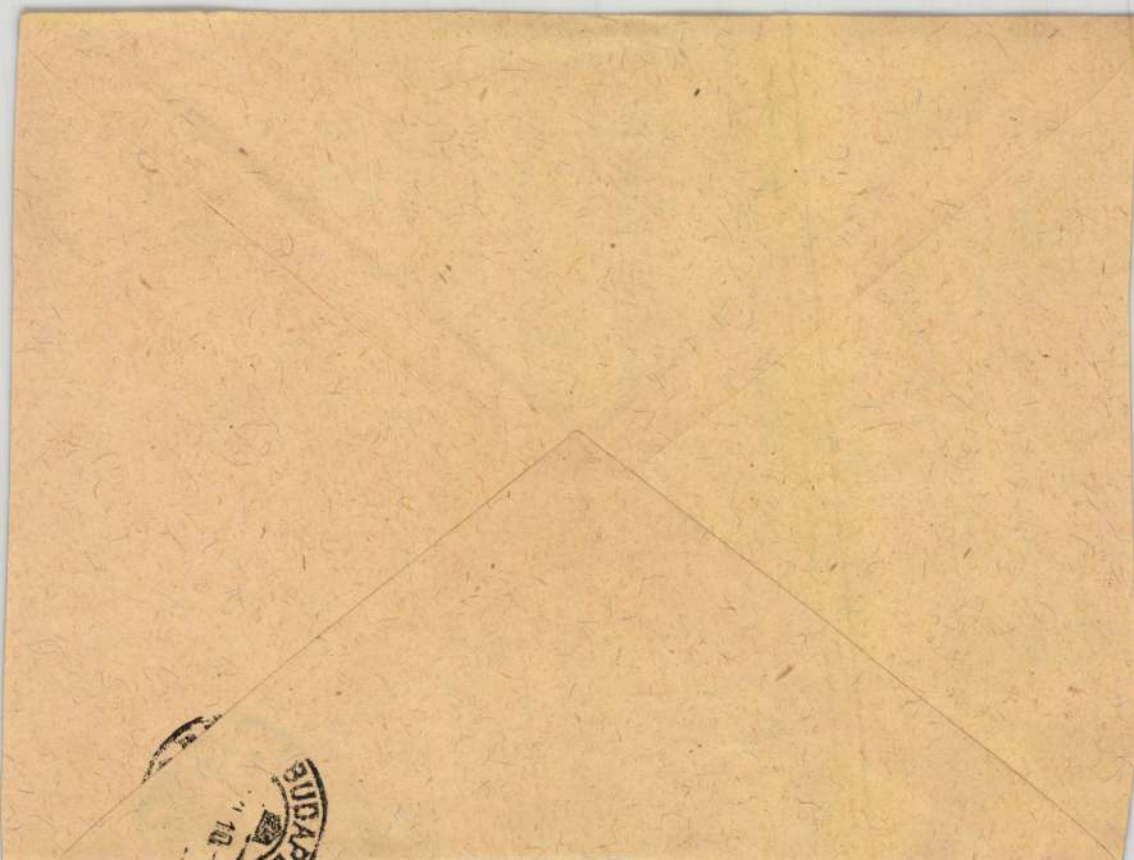

MDK

Neymayer Jakab kőmives

résztvett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Müvért 1957.VI.évf.4.sz.299.l.

NEYMANN, Karl, pozsonyi fazekasszegéd

K. N., Hafnergesell, 18 hónapos fia meghalt. (1807, 69 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Neymayer Jacob, épitész

Győri Szemle, III., 1932. 235-236.

Stengl Marianne: Győr müemlékei.

Építészet, világi
Győr, tűztörony, Jacob Neymayer, 1789.

Győri Szemle, III., 1932. 235-236.

Stengl Marianne: Győr müemlékei.

Neymayer Jacob

Epitette 1786-ban Andreas Längerer és Anton Albrecht maurermeisterekkel a győri újvárosi plébánia templomot, amely ma már nem létezik.

Stengjör. 38. l.

MAGYARSÁG

4 KÖTET, FÉLBŐRKÖTÉS

PÉNT

A Magyar Könyvbarátok ezévi nagyszerű illetménykönyvei közül is kimagaslik *Szekfű Gyulának*, a jelenkori történetírás mesterének új könyve: *Magyar út Trianon előtt és után*, melyben a tudós szerző a mai megváltozott magyar térképpel együtt elénk vetíti a megváltozott emberi lelket is. Megjelenik ez év őszén a Könyvbarátok Nagy Könyvei között.

SZOM

Neymayer Jacob

A győri ferencrendi
Zárda templomaniak tor-
nyát a rend feloszlatása
után (1786) tüztoronnyá
alakítják át. Jacob
Neymayer von Komitz
készíti el a terveket
1789 jul. 4-án

Stengyör 38. l

Ez a torony ma
már nem létezik-

Reiner, Laura

18 HÉT
Efrém, Arnold

19 KE
Gyárfás, Gyárfás

20 SZE
Szilvér, Ráfael

21 CSÜTÖ
Gonz. sz. Alajos, Alajos

22 PÉN
Paulin, Paulina

23 SZOM
Ediltrud, Zoltán

M.D.K.

NEYRSZ Ida

1917-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954. 332.l.

NEYZYGLER, vésnök

Mátyás első ezüst pénzei/1458-60.-C.217.-C.160./.Első uralkodási éve elején készült.1461-ig.-DÉNÁR.-Budán és Kassan,Körmöcbányán,Nagybányán,stb.készült..Háromnegyed rész réz,egy negyed ezüst.Rossz pénz.KASSAN NEYZYGLER veret.-C.217-9.Verdejegy:C-I.-Elől sávos magy.címer,Körül Moneta Math.Hátul: Kettős kereszt,két oldalán verdejegy körben: Regis Hungarie.9.old. Kép. 41.old. Feketevrepr

POHL ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458-1490.

A Magy.Éremgyüjtők Egy.kiadványa. 2.csop. 8.sz.
Bp. 1972

NEYZYGLER, vésnök

Mátyás első ezüst pénzei/1458-60.-C,217.-C.160./Első ura uralkodási éve elején már készült,1461-ig.-DÉNÁR.-Budán, Kassán.Körmöcbányán,Nagybányán,stb.verték.-3/4 rész réz, 1/4 rész ezüst,rossz pénz volt.-KASSÁN NYZYGLER verte. /C.217-9./.Verdejegye: C-I.-Elől sávos magy.cimer,körben Moneta Math.-Hátúl: Kettős kereszt két oldalán verdejegy körben: Regis Hungarie.-9.old. Kép. 41.old.

POHL ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458-1490.

A Magy.Éremgyüjtők Egy.Kiadványa. 2.csop. 8.Sz.
Bp. 1972

NEYZYGLER JÁNOS, vésnök

Mátyás 1461-ben intézkedett,hogy az új pénzt kassán verjék./C 218-C 202/.Jobb és nagyobb volt,mint az előbbi.
DÉNÁR.-Kassán NEYZYGLER müve.17.szám.C 218-2.verdejegye:
C-I.-Elől: pajzsban kettőskereszt és a sávok.Körben:Moneta Math.-Hátul: kettőskereszt,két oldalán a verdejegy körben: Regis Hungarie..-10.old. Kép.42.old.Fekete repr

100 márka finom ezüst felhasználásával verték.36.old

POHL ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458-1490.

A Magy.Éremgyüjtők Egy.kiadvanya. 2.csop.8.sz.
Bp. 1972

NEYZYGLER JÁNOS, vésnök

Mátyás 1461-ben intézkedett,hogy az új pénzt Kassán verjék./C 218-C 202/.Jobb és nagyobb volt,mint az előbbi DÉNÁR.-Kassán NEYZYGLER müve.-17.szám.-C 218-2.verdejegye C I. -Elöl: pajzsban kettáskereszt és a sávok,körber Moneta Math. Hátúl: kettőskereszt,két oldalán a verde jegy.Körben: Regis Hungarie.-10.old. Kép. 42.old

100 márka finom ezüst felhasználásával verték. 36 sol

POHL ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458-1490.

A Magy.Éremgyüjtők Egy.kiadványa. 2.csop.8.sz. Bp. 1972

NEYZYGLER JÁNOS, vésnök

Mátyás 1461-ben intézkedett, hogy az új pénzt Kassán verjék. /C 218-C 202/. Jobb és nagyobb volt, mint az előbbi: Körmöcön, Budán, Nagybányán is verték. -OBULUS. -Kassán NEYZYGLER müve. /21. szám. C 202-2/. Verdejegye: C-I. Elől-hátúl hasonló a dénárhoz. Elől: pajzsban az egyesitett magyar cimer /sávok, kettőskereszt/, Hátúl: X-ben kettőskereszt, kétoldalt a verdejegy. -Felirat nincs. -10. old. Kép 42. old.

POHL, ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458-1490.

A Magy. Éremgyüjtők Egy. kiadványa. 2. csop. 8. sz.
Bp. 1972

NEYZYGLER, vésnök

NEYZYGLER JÁNOS, vésnök

Mátyás 1461-ben intézkedett, hogy az új pénzt Kassán verjék. /C 218-C 202/. Jobb és nagyobb volt, mint az előbbi. Körmöcön, Budán, Nagybányán is vertek. -OBULUS.- Kassán NEYZYGLER müve /21. szám. C 202-2/. Verdejegye: C-I.- Elől-hátul hasonló a dénarhoz. Elől: pajzsban az egyesitett magy. cimer/sávok, kettőskereszt/, Hátul: X-ben lent-fent korona, kétoldalt a verdejegy.- Felirat nincs.- 10. old. Kép. 42. old. Fekete repr.

POHL ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458-1490.

A Magy. Éremgyüjtők Egy. kiadványa. 2. csop. 8. sz. Bp. 1972

NEYZYGLER JÁNOS, vésnök

Mátyás 1462-ben Kassán és másutt is új rosszabb pénzt veretett. 300 dénár egy arany forint.-KASSÁN NEYZYGLER verte.-DÉNÁR, 28. szám. 222-2. verdejegye C-I.-Elöl koronás oroszlánfej/obuluson is/, körirat: Moneta Math. Hátúl: kettőskereszt, két oldalán a verdejegy. körirat: Regis Hungarie.-Körmöcön, Budán, Kassán Nagyszebenben, Nagybányán verték. Obulust Körmöcön. Hátlapja: X-ben lent-fent korona, két oldalt verdejegy.-10.old. Kép. 42.old. Fekte repr.

POHL ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458-1490.

A Magy. Éremgyüjtők Egy. kiadványa, 2. csop. 8. sz. Bp. 1972

NEYZYGLER JÁNOS, vésnök

Mátyás 1462-ben Kassán és másutt is új rosszabb pénzt veretett. 300 dénár egy arany forint.-KASSÁN NEYZYGLER verte.-DÉNÁR. 28.szám.-C.222-2.verdejegye C-I.-Elől koronás oroszlánfej/obuluson is/.körirat:Moneta Math.Hátúl kettőskereszt,két oldalán a verdejegy.körirat: Regis Hungarie.-Körmöcön,Budán,Kassan,Nagyszebenben,Nagybányá verték.Obulust Körmöcön.Hatlapjan X-ben lent-fent koro na.két oldalt verdejegy. Felirat nincs. 10.old. Kép. 42.old

POHL ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának aranypénzei 1458-1490.

A Magy.Éremgyűjtők Egy.kiadványa, 2.csop. 8.sz.
Bp. 1972

NEYZYGLER JÁNOS, vésnök

1463-ban a rendek végzése szerint 100 dénár legyen egy aranyforint. Felszólították Kassa várost, hogy a kámaragróf-NEYZYGLER mellé válasszon két jártas embert, akik az új pénz verésénél, ezüstbeváltásnál segédkezzenek.-DÉNÁR, Kassán NEYZYGLER verte. 36. szám.-C-228-4. verdejegy C-lilliom, városi veret.-Elől kettős címer, sávok-Hubyadi holló. Körül: Moneta Math.-Hátúl: Kettőskereszt kétoldalán a verdejegy. Körül: Regis Hungarie.-Jobb, mint az előbbi pénz. 10. old. Kép. 43. old.

POHL ARTUR: Hunyadi Mátyás birodalmának ezüstpénzei 1458-1490.

A Magyar Éremgyűjtők Egy. kiadványa. 2. csop. 8. sz. Bp. 1972

Kassa

Nezer Aurifaber 1394

Arch.Közl.1899. XXI. 115

Nezer Aurifaber

1394-ben fordul elő neve a városi jegyzőkönyvben.

Mihalik József. Kassavárós ötvösségének története. Apest. 1900. 115. l.

id. Löw Pál

ötvös.

XVIII-st.

Nekár aurifaba

1394. Kassa

Mihalik, Kassa v.
Ötv. tort

Ötvösök sorában
5. sz

Kelt Budapesten, 1938. január 10.

TEMI NYOMDA

OLTJA

LAJOS-UTCA 18.

. ALAPÍTÁSI ÉV 1577.

ÁK: 37.473 ÉS 57.124.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA BUDAPEST

BÉLYEGMENTES

(11856 1897 P. M. sz. rendelettel megállapított személyes illetékmentesség folytán.)

lékek Országos Bizottsága

Budapest

S CSAK JELEN GYELEMBE	EGYSÉGÁR		ÖSSZES ÁR		ÖSSZES ÁR	
	AP	f.	AP	f.	AP	f.
					24.--	

Németh Imre

ötvös

1828 Nagybánya

Kapnagyarország ötvösök 41 l.

Östelep, somlyói VI. 125.

Nezorin Flórián

ciszterci, rajzoló

MDK

A pásztói apátság romjai 1699-ben.
Pásztó és vidékének távlati képe.

két primitiv rajz, melyeket
Maietinsky Vencel és Nezorin Flórián
ciszterci szerzetesek készitettek.

328.o.

Genthon:Nógrád. 1954.

Nezuhauser László épitész

M.D.K.

Nógárdverőce ifjusági tábor
Társtervező: Csángó András

Magyar Épitőművészet 1964/6.

.

Niccolò di Faenza

copista

l.

Budinio 57, 158. l.

6 935

858 857

Nicolò da Faenza

XV. n.

Fu copista di codici
a Buda

ivod

Budinis 158. l.

ΛX

Niccolo di Faenza

inód

Délb 1391 -

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Niccolò di Giacomo

Ministro

C.

Budinis 21. C.

932

Nicolo di Giacomo
da Bologna

Laid
2
Gerevich L'arte

XII. table

zsef:

iga.

dult és arczélben ábrázolt (mezítlábás) szoka leánu-
rt), a melyet „Csiga-biga, gyere ki" sza-
ek nézésbe el merült. Haját kontyba
övid, kötényе lila és kurta szok-
tért lombos erdő foglalja el és az ëgbölt
balra fölfelé haladó sorban: „Koszta. J."

5 : 86 cm.
20-án a 4924 sz. leirattal. Ára 1800 kor.
3-án (29/900 · 457/900), az elszámolást
7-én a 14683 szosz. leirattal (689/900)

Vid. Muz.

modorától elütő stílusjegyeket. A csatajelenet részletes leírása és elemzése után ráismer a XIV. századi miniatura, jelesen a Képes Krónika közvetett hatására. Ott is hasonló korviseletet és fegyverzetet látunk. Az építészeti részletek, valamint a tájképi elemek is közeli vonatkozásban állanak a kódex képeivel.[78] Szent László és Salamon csatája különösen mozgalmas s az összecsapást megelőző mozzanatot adja vissza a két külön tábor mérkőzésében. Krónika egymásmögé rakott sisakos vitézeit látjuk itt, de sűrűn röpköd a nyíl- és gerelyzápor.[79] Különösen friss és eleven a bántornyai csatajelenet, amelyen a képszerkesztés biztonsága és tudatossága tűnik ki, bár az arcok még ekkor is szokványosak és üresek.[80]

A legenda jeleneteivel sűrűn találkozunk a felvidéki templomokban is : mint Zsegrán és Vitfalun. A vitfalusi freskó (XIV. sz.), amely a cserhalmi csatát ábrázolja, helyenként át van festve. Valószínűleg másolata a zsegrai XIV. századi falképeknek, amelyet az eredeti XIII. századbeli s nyilván a váradi falképek után festett művek helyére kerültek.[81]

Erdélyben különös tisztelete volt a szent királynak, akiben védszentjüket tisztelték. A székely templomokból a legenda e korban elmaradhatatlan. Szinte külön iskolát képviselnek.[82] Sok elpusztult belőlük, de néhány épségben fennmaradt s népies zamatukkal, bő elbeszélő kedvükkel s részletezéseikkel ragadják meg a szemlélőt.[83] A XV. század első felében a legszegényebb székelyföldi templom is ki van festve a cserhalmi ütközet jeleneteivel. Jobbadán a Képes Krónika ikonográfiájához alkalmazkodnak. Homoródszentmártonban, Bessenyőn, a fülei ref. templomban, az udvarhelymegyei Biborcfalván,[84] a sepsikilényi unitárius templomban [85] mind találkozunk a cserhalmi csatának egyik jelenetével. Az erdélyi freskók között a legszebbek és a legterjedelmesebbek a homoródszentmártoni és a bessenyőivel egy kézzel festett, szintén XV. századbeli gelencei freskók s a székelyderzsi falképek (XV. sz. eleje) ; végül a bögözi falképek.

A gelencei freskón a Krónika szellemével azonos megfogalmazásban látjuk a felvonuló lovas vitézeket. A szinezés természetesen messze elmarad a miniatura pompájától. A szürke háttérben a fehéres, okker és barna adja meg a színhatás alapjellegét.[86] A falkép egyike a legjellemzőbb XV. századi csataképeinknek (9. kép). Az olasz bizantinizáló befolyás itt elevenebben jelentkezik az alakok

8. Niccolò di Giacomo da Bologna magyar tanítványa: A cserhalmi ütközet (Magyar legendárium, Vatikán, XIV. sz. vége).

Alunno ungherese di Niccolò di Giacomo da Bologna: La battaglia di Cserhalom. Leggendario Ungherese (Vaticano, fine del sec. XIV).

Ambcsata

Niccolo Hungaro

Nápoly

Horvátyáskori

182. C.

Niccolo di Milano

l.

Magg Agrá
267. l.

Niccolo da Milano

a pataki vár renaissance átalakítását fenti Erdte meg.

vód
s

Balogh Jolán:
A késő-renaissance és a korábarokk művészet
Magyar Művelődéstort
III k. 526-l.

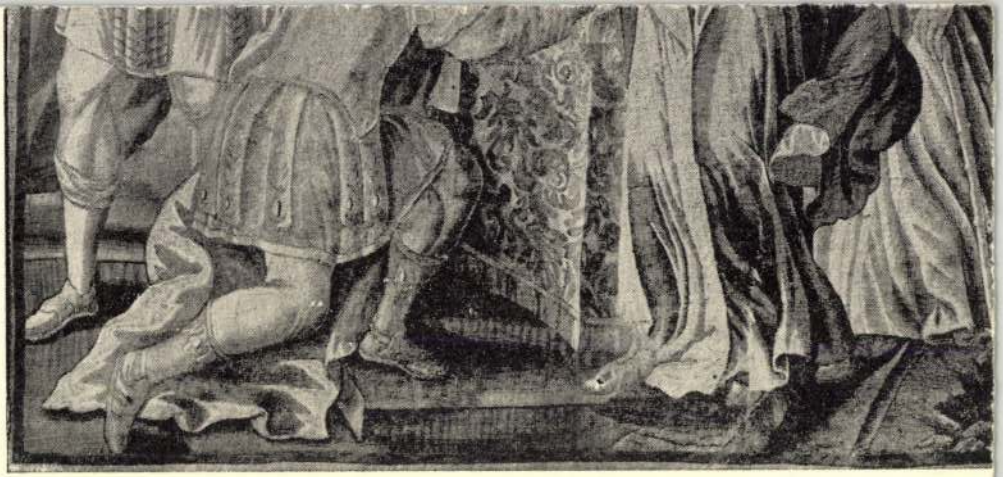

V. 172

Nicholls

fametsző

Az alsó tábla ülése

c. metszete

Repr.

Jó Br Rá

85. l.

M.D.K.

Niciforné, rézmüvest

Egerben 1687-ben 161. sz. alatt irják össze a vízre járó hőz mellett.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 373. old.

NICIFORMÉ rézműves. Egerben 1787-ben Mr...
161 vizre járó köz mellett.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Nick István, (?) M.D.K.

és Hoffmann László herős
ferve az összevont második
és harmadik díjak cejlét
nyerte el a pécsi fertőtle-
nítő intézet pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

máj. 13. sz. 5 Old.

Nick István

végzett kőforagó munkálatokat a tatai műrom konzerválása alkalmából.

Deresényi Dezső, Entz Géza stb.: Magyar műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

2621

Nickel Géza. II. gimnazista

a salgótarjáni Bányász Művelődési Ház képzőművészeti szakkörének tagja. Nickel Géza a Madách Imre Gimnázium és Szakközépiskola második osztályos diákja, rajzzal foglalkozik a szakkörben.

-g-: Képzőművészek a Bányász Művelődési Házban.

Nógrád, 1974. jan. 27.

Nickel (Nekkel) Johannes

Ácsmester. 1718-ban Pfalzból költözött a városba. 1770-ben neve az ácscéh tagjai között szerepel.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

318 l.

Nickel Martin

Ácsmester. 1718-ban Pfalzból költözött a városba; 1728 és 1730-i összeírásokban szerepel neve.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben. Bukarest, 1970.

318 l.

Nickl
nezsideri kőfaragó

l.

Gépinnombhegyhen
I. 122. l.

TEREM I—XVII.

ORSZ. MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT ✻ ✻ ✻ BUDAPESTEN

A IX—X-ik és XI-ik teremben elhelyezett németalföldi gyűjtemény anyagát a magyar állam és a társulat megbízásából *Mendlik* Oszkár festőművész hazánkfia volt szíves összegyűjteni, a kit feladata megoldásában eredményesen támogatott *Eilers* P. C. úr, az amsterdami *Wisselingh* E. J. & Comp. műkereskedő cég főnöke.

A gyűjtemény anyagához a következő magántulajdonosok járultak hozzá, tulajdonukban lévő művek átengedésével:

Emma Ő Felsége, Hollandia anyakirálynője, Den Haag
Van Eeghen J. H. úr, Amsterdam
Westendorp H. K. úr, Amsterdam
Blommers asszony, Scheveningen
Van Essen E. úr, Amsterdam
Breitner G. H. úr, Amsterdam
Mendlik Oszkár úr, Aerdenhout
Nieuhuys Is. úr, Baarn
Mesdag van Calcar asszony, Scheveningen
Özv. Van Nievelt-Piek H. A. asszony, Scheveningen
Gilissen Th. úr, Baarn
Pynacker Hordijk I. M. úr, Den Haag
Smit L. úr, Den Haag
Boksman asszony, Bussum

a kiknek szíves áldozatkészségeért a társulat igazgatósága ezen a helyen is őszinte köszönetet mond.

A XIII-ik teremben és a XIV-ik terem egy részében, valamint a VIII-ik teremben elhelyezett belga kollekciót az állam és a társulat megbízásából *Fierens Gevaert* liègei egyetemi tanár úr, a belga állami művészeti gyűjtemények főtitkára volt szíves összegyűjteni.

Végül lovag *Zügel* Henrik festőművész-tanár és fia *Zügel* Willy szobrászművész műveit, a melyek a XVI-ik teremben vannak elhelyezve, *Simay* Imre festő- és szobrászművész hazánkfia volt szíves a kiállítás számára megszerezni.

AZ IGAZGATÓSÁG.

Nickel János

átepítette 1771-ben a homlokzatot

(Országház 20)

Seite: Budai Bár 1957. 308. o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Nickl Lőrincz

szerszideri kőfaragó mester
szerződése ~~az~~ a szombathelyi
székesegyház építéséhez szállított
faragott kövekről 1791. jul. 8.

Kapszomb. 89. l.

Kiegészítő szerződések faragott
kövekről 1792 – ~~1798 okt. 18~~.
1796. jul. 27. i. j.
szerződése a kőrnst tartó oszlopok-
ról 1798. okt. 18.

Kapszomb. 89. l

Sáros vármegye III. 41.

Nickl

köfaragó

1798 oktoberében vállalja a szombathelyi szérasegyházban a hórust tartó oszlopok felállítását.

Kapszomb. 16

Sándor Jenőné III. 238.

NICKL Josef ätves (Pest)

(1836-19)

MEv 1995 120.

Nickl Alajos, artalos

Iparmüvészet 1896-ban 296.

Nikl (Niggel) József
Ötvös Pest.

1815 – 1828. Eört
nesepel -

Horváth-Szentpétéri

255. l.

Nickl József

ötvös

Kőmagyötvy. 512. sz

Nickl (Nigl) János

ötvös

1815, 1828 Pest, Terézváros

Magyarország ötvösök 411.

Nathan, római polgármester IV. 211

Nickl Alajos, avitalos

Iparmüreket 1896-ban 172.

mdk

Nickl József pesti ezüstműves

filigránművű sakkjátéka.

Bertalan Vilmos: A Kiscelli Múzeum
Bp. 1962.

33. l

512	Nr. 396 +463	**Josephus Nickl**, e. 1815—1828. *a)* Sakktábla és figurák. — *Schachbrett m. Figuren.* Fővárosi Múzeum — *Hauptst. Museum*, Bp. Expos. 1935: 84.

Budapest (Pest) 81

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*
512	Nr. 397		*b)* Két gyertyatartó. — *Zwei Leuchter.* Friedmann Izidor, Bp.

Nickl (Niggl, Nikl) József Pest

Szül.: Friedberg (Ausztria). 1815. okt. 4-én kapta meg a pesti polgárjogot. 1815-ben a Belvárosban a N°. 2. alatt volt üzlete, 1822-ben a Bruckgasse 638. sz. alatt, 1827-ben a Lipótváros N°. 264. házban. *Inasa:* 1816. X. 12. Martits György 5 évre; 1823. IV. 20. Tajnaj József 7 évre, 1817. XI. 1-től számítva.

Művei:

281

120

Pohár, ar. ezüst
1810 körül
Bp. Tört. M.

124

„A"
205

Sakk-készlet, 32 figura, ezüst
1818
Bp. Tört. M.

127

Gyertyatartópár
1821
1936-ban Friedman Izidor tulajdonában. Lappang

Irodalom:
Illyefalvi—Pallós; Horváth H.: I. 250. p.; Kőszeghy; Expos 1935: 84. p.; A. B.: 27., 34. p.; Bp. Tört. M.; Dombi; Földes.

Pest-Buda 1977

1813. IX. 5. inas Schwartz Györgynél. 1827. VIII. 15-én kapta fel diadémból és egy fésűből álló remekrajzát, 1828. I. 13-án elfogadták. Fülbevalóból álló remekét Kierer Lipótnál készítette el. 1829. III. 8-án mester. 1839-ben műhelye Schlangengasse 419. 1868-ban társult fiaival az Offenmüller és Fiai cégben.

Műve:

FO 282

Aranygyűrű
Egykor Friedmann Izidor birtokában. Bp.

Irodalom:
Haubt-Protocol eines Löblichen... 1827. III. 15.; BFL IX/14 Meisterbuch 1829. III. 8.; Horváth H.: 252. p.; Wegweiser 1839.; Kőszeghy; A. B.: 25. p.

Orlitsek János Pest. Ar.

Szül.: 1820. 1851. I. 26. mester. Műhelye 1852-ben Neuweltgasse 223.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
BFL IX/14 Meisterbuch 1851. I. 26.; Horváth H.: 252. p.; Wegweiser 1852.

Parczer József Pest. Ez.

1836. III. 9-én mester. 1838. VIII. 4. pesti polgárjogot kap. Műhelye 1840—47-ig a Schlangengasseban volt. 1864-ig említik.

M. D. K.

NICKL Lőrinc kőfaragó

Nezsiderben

1791–1792. Szombathély, székesegyház-hoz kőszállítás

Agghány: Barolch szobrászat... Bp. 1959.

I. 249. II. 277. l.

Nickl József, ötvös

ÖTVÖSSÉG PEST-BUDÁN

megkezdoutek a magyar—ieng

Ma délelőtt az MSZMP KB szék-
házában Kádár János, a Magyar
Szocialista Munkáspárt Központi
Bizottságának első titkára fogadta a
baráti látogatáson hazánkban tar-
tózkodó Piotr Jaroszewiczet, a Len-
gyel Egyesült Munkáspárt Politikai
Bizottságának tagját, a Lengyel

Népköztárs
nak elnöké
légkörű ta
György, az
zottságánal
köztársaság
elnöke. Jel
zsef és Ta

B.K: Csipkefinom czést sokk

2

Esti Hirlap, Bp. 1978. okt. 21.

Nickó András
könyvkseged -

pinkaföi születésű,
1837-töl tanonc Csák
Móricnal Kőszegen
1839-ben felszabadul.

Véghsoprkönyvk
231. l -

1932. n

Házbérnek

~~4~~ 3
~~5~~ számla

Mérlegnek

30. A záró passzív vagyonért

Folyószámla

(Berendezés)

Váltódiszkont

Elfogadvány

Nickó András

Könyvkötőlegény

1839

l.

Vasi Szemle

1936. 231. l.

Paris
Ernest Leroux
1876

Nickol Adolf

Müvesch 1905-415

Bellini Giovanni követője : Szer
42 (1003),
társaság 8 (971), 4243 (874).

NICODE, Georg Römmer
Johannes

Nagysonbat, 1658, 1680
1701

Ars 1997/1-3. 221.

opfstílű.

ESVS felirat,

remén bélyeg

lt csákánnyal.

és horgony F.

Dominus e. L.

gyel.

A. jeggyel, ar.

orpussal.

XVIII. sz.

ef és Mária

NICOLAI, Elias Kőfaragó

talán ő a kénítője a 1639-ben
a várkápolna szószékének

Kovács András: Fogaras, vár.
Kolozsvár, 1996 14.

ŐRMEZŐI LAKÓTELEP
(Cirmos utcai autóparkoló)

KELENFÖLD
(Vahot utcai bevásárlóközpont autóparkolója)

Kérem Önöket, hogy adják le a veszélyes hulladékokat (használt autóakkumulátorokat, festékmaradványokat, olajszűrőket, lejárt szavatosságú gyógyszereket, vegyszereket stb.).
Környezetünk védelme érdekében kérem, Ön is használja ki ezt a lehetőséget.

Közreműködését köszönöm.

Szegedi Ferenc
polgármester

NICOLAI ELIAS kőfaragó-szobrász

Nagyszebeni mester, 1646-ban a kolozsvári Farkas-utcai templom szószékének alabástrom táblácskáit faragta Rigeni Asztalos Janossal.

l. Herepei J.: Művelődési törekvések a század második felében. I.p.-Szeged, 1971. 14.p.

IESTEREK

zázadból

erületéről

Luxová, Mária Maliková és
levéltári gyűjtése alapján
ly István

Kutató Csoport

JSTRI

NICOLAI Illés kőfaragó, szobai

Ref. Szemle 2002/1. 30.

a Műtárgyakat Társadalmasító Biz
műtárgyak visszaszolgáltatásában
utasítja, mielőtt végső döntés s
augusztus 9-én azonban már felje
munkatársa ellen a kir. ügyészsé
illetve megfigyelésükre is javas
belül.[18] Varjú Elemérnek, az Éret
jelentése már 1919. augusztus 14
fegyelmit ellene és a múzeumba
Szépművészeti Múzeumban 1919. s
vizsgálat jegyzőkönyve szerint
Térey Gábor támadta Pogány Kálmá
Frigyest és Wilde Jánost. Hoffma
Felvinczi-Takács Zoltán - nem vo
kommunista elkötelezettségét -
nem szolgáltak s hangsúlyozták,
inkorrektségükről.[20] Így tett Pe
1919. szeptember 26-án - nem ki
tanúvallomásában: „Kenczler Hug
a Szépművészeti Múzeumhoz. Itt
gyűjteményt kezelte. Múzeumi sz
miatt keveset érintkeztem vele.
Szépművészeti Múzeummal sok kap
átszervezése volt reá bízva. Mű
szocializálására és a Nemzeti M
Feltett kérdésre kijelentem, ho

Nicolo Nelli F

János Zsigmond választott
király és erdéli fejedelem.
Mellig ábrázolt, félig
balra fordulo, szemközt
vezető alak, szöveges
díszes ovális keretben.

Egykorú rézmetszet M. 17.2
– 13.4 cm. Jelzése fenti

Nicolò di Tommaso

XIV 4

toszkán festö

Lavorò per gli Angioini di Napoli, e gli si attribuiscono gli affeschi del Castello Reale di Strigonia.

Budinis

159. l.

lásd még

Tommaso alatt is

Ösze nem tevesztendö

Tommaso da Modena val (1325-1379)

Hollenczer László fényképész
bemutatja számláját fényképi
felvételeiről

L a bemutatott számlá-
ban megnevezett

L jóváhagyok

P Kinizsy Pálnak és ~~[illegible]~~ egye
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ halála
utan özvegye maszdik

Nicolò di

Tommaso

Esztergomi Kapolna

képei XIV. 4.

Repr

Budinis

26. tabla 23. tábla

24. tabla

25. "

Az anyag

Tommasótól

ide átteendő

734

1903 fain Ertl. 1903 dec. 28.

A m.kir. vall. és közokt.miniszter f
és a IX.ker. állampénztárhoz intézet

Utasitom az állampénztár
ságánál alkalmazott Mátrai Győ
deczember végéig terjedő időre
nevezettnek bélyegelt és a müen
által láttamozott nyugtáira eg
fizessen ki és a vall. és közo
számoljon el.

NICKL, Lőrinc székesfehérvári kőfaragó

Csákvári, E. – Kartal

MÉrt 1997/ 1–2. 25.77

1399. SÁNDYNÉ WOLF Katalin: Seregélyes, Volt Zichy - Hadik-kastély helyreállítása. = Műemlékvédelem, 32 (1988) 96-104. ill. d

1400. SÁNDYNÉ WOLF Katalin: A seregélyesi kastély helyreállítása. = Magyar Építőipar, 36 (1987) 501-506. ill.

1401. SCHILDMAYER Ferenc - SZŰCSNÉ MEZEI Mária: Veszprém, Szabadság téri épületek rehabilitációjának további elemei [Szabadság tér 7.,8.]. = Magyar Építőipar, 36 (1987) 80-81. ill.

1402. SCHINAGL Gábor: A belsőépítészet, képző- és iparművészet szerepe az Operaház rekonstrukciójában. = Magyar Építőipar, 33 (1984) 478-483. ill.

1403. SCHŐNERNÉ PUSZTAI Ilona: Beszámoló a visegrádi fellegvárban készülő rekonstrukciós munkáról. = Műemlékvédelem, 27 (1983) 225-241. ill.

1404. SCHŐNERNÉ PUSZTAI Ilona: A budajenői kálváriakápolna helyreállítása. = Műemlékvédelem, 27 (1983) 13-18. ill.

1405. SCHŐNERNÉ PUSZTAI Ilona: A hetvehelyi románkori templom helyreállítása. = Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 24, 1979 (1980) 135-144. ill.

1406. SCHÖNERNÉ PUSZTAI Ilona: Műemlék lakóház helyreállítása, Székesfehérvár [Zalka Máté u. 10.]. = Magyar Építőipar, 39 (1990) 14-15. ill.

1407. SCHŐNERNÉ PUSZTAI Ilona: Műemlékhelyreállítás, Sopron, Fő tér 7. = Magyar Építőművé-

Nicolo Nelli F. 1567.-ben rápolt, zsinji miklóst ábrázoló képe.
Lád. Kendrli: Magyar vinelet tört. fej lödése.

ZALAEGERSZEGI M. KIR. ADÓHIVATAL

Érkezett 1904 APR. 19.

7469 szám.

904.

Elv.

Elöres 632.

[illegible]

944 IV/21.

[illegible]

F E S T É S Z E T

A késő középkori festészet fejlődésének nagy eseményei a templomok falán, a kódexek lapjain játszódnak le. Itáliában, ahol a gótika fallazító, felbontó tendenciája sohasem érvényesült a maga egészében, Giotto és a sienaiak, majd Nagy Lajos korában Altichiero és Avanzo, s Tommaso da Modena alakítják ki az új stílust, melyben a reneszánszfestészet fogan. Olaszországban a falképeken van a hangsúly, Franciaországban a miniatúrán, Szent Lajos korának stílusát a könyvfestészet fejleszti tovább. A francia irodalommal az új stílus szétterjed Európába, eljut Nápolyba és azon keresztül hozzánk. Új hang a század második felében a bolognai miniaturák stílusa, amit az egyetemmel és a fejlett jogi élettel összefüggő fokozott könyvtermelés és Niccolo di Giacomo da Bologna köre fejleszt ki, terjeszt el.

Hazánk Nagy Lajos korában, különösen a nápolyi hadjárat után szoros kapcsolatba kerül a nagy festészeti centrumokkal. A nápolyi könyvdíszítés elemei Róbert király könyvtárával kerülhetett át Budára, az élénk Avignoni összeköttetések a francia, méginkább a kimondottan avignoni könyvdíszítés formáit közvetítették. Toscanából a Giotto utáni kor emlékei hatnak, de ugyanekkor Padova, Verona templomainak falán dolgozik Altichiero társával, Avanzoval, akiket a Santo-beli freskók tanúsága szerint szorosabb kapcsolat fűzött Lajoshoz. Felső-Olaszország kis városaiban pedig Tommaso da Modena dolgozik, kinek trevisoi freskóin korhű öltözetben magyar vitézek is megjelennek.

A Nagy Lajos-kori festészet súlya — az európai fejlődésnek megfelelően — nem a táblaképeken, hanem a falképeken és a könyvfestészeten nyugszik. A korabeli anyag tárgyalásánál is ez a sorrend igazságos, márcsak az emlékanyag számbeli és minőségbeli eloszlása miatt is.

A ránkmaradt falképek — melyeknek többszörösét kell Nagy Lajos korában feltételezni — fenntartási helyük, de stílusuk szerint is több csoportba oszthatók, így regionális tárgyalásukat stiláris kapcsolataik is indokolják. Külön kell megemlékeznünk a felvidéki (szepességi) csoportról, az erdélyi emlékekről, Niccolo di Tommaso magyarországi működéséről, mely Esztergomon kívül meg Szádon és Rimabrezón is kimutatható, végül Aquila János dunántúli működéséről, mely már átvezet Zsigmond korába.

A felvidéki, szepességi csoport emlékei Szepesdarócon, Zsegrán, Poprádon, Lőcsén és Podolinban maradtak fenn. Szepesdarócon Remete Szent Antal életét

mondja el — talán töredékesen — négy képen az 1360 körül dolgozó festő. Ornamentális keretben pár alakkal meséli el Remete Szent Antal és Pál találkozását, Szent Antal megkísértését és halálát. Szűkszavú előadását sematikusan kezelt, ruhába burkolt alakok, egyhangú gesztusok, pár lényeges elemre korlátozódó architektúra kíséri (XXVIII. tábla 1. kép). Az egész falkép a könyvfestészetre emlékeztet, nem is több felnagyított miniatúránál a falképfestészet monumentális törekvése nélkül.

Jobb kvalitású mester dolgozik ugyanez időben a zsegrai templom szentélyében, Mária koronázásának finom, poetikus jelenetét festve. Az alakok törékeny, finom fogalmazása mintegy ellentétben áll a trónus széles építészeti formáival, amely még jobban kiemeli Mária és Jézus finom, lebegő alakját (XXXIII. tábla 1. kép). Maga a kompozíció erősen közel áll Altichieronak a padovai Szent György-kápolnában lévő hasonló tárgyú freskójához, amit a már többször hivatkozott padovai kapcsolatok mellett könnyen magyarázhatunk.

A zsegrai templom erősen rongált diadalív freskója, mely az utolsó ítéletet ábrázolja, valamint a hajó északi falán látható és Jézus életéből vett jeleneteket ábrázoló freskók kevésbbé jelentős alkotásai a Nagy Lajos-kori festészet utolsó éveinek, míg a túlzottan megrestaurált Szent László-legenda, a kedvelt erdélyi freskótéma felvidéki ismétlése érdekes ikonografiai módosításokkal; erre a Szent Lászlót ábrázoló falképek során még visszatérünk.

A zsegrai templom diadalív freskójához csatlakozik a poprádi templomban lévő utolsó ítélet-ábrázolás, amely azonban kompozícióban, formában egyaránt jobb kvalitású mesterre enged következtetni. Keletkezését a zsegrai falképekkel egyidőre tennénk, ha ugyan nem hamarabb készültek.

Gazdag falképdíszt őrzött meg e korból a lőcsei Szent Jakab-templom. Szentélye, hajója, sőt még északi előcsarnoka is freskókkal volt díszítve, melyek rossz állapotukban is a szepességi falképfestészet jellegzetes alkotásai. A szentély freskói közül a bruxellesi St. Gudule-templomban történt három vérző ostya csodáját ábrázoló falképek érdekesek és korhatározók, valószínűleg nem sokkal a csoda megtörténte után, a század hetvenes éveiben készültek. A jelenetet női szentek alakjai keretelik, sajnos, a freskókat Storno Ferenc restaurálása alaposan kiforgatta eredeti mivoltjából, csakúgy, mint a szentély többi, újszövetségi jelenetet ábrázoló falképeit.

A templom hajójában ugyanabban az időben az Irgalmasság cselekedeteit, a hét főbűnt és Szent Dorottya legendáját festették meg. Mindkét ciklus két sorban egymás fölé helyezett, kisebb ornamentális kerettel elválasztott képekből áll. Az első sorozat főszereplője maga Krisztus, akit szegény ember képében egy idősebb házaspár megvendégel, felruház, vigasztal, eltemet stb. Sok karikirozó humorral, allegórikus érzékkel ábrázolja ugyanez a mester a hét főbűnt. A kép balsarkában lévő állat tátongó szájába lovagolnak be a bűnöket megszemélyesítő személyek, mindig az illető főbűn allegórikus állatalakján. Így a lusták szamáron, az öngyilkosok medvén, a fukarok csontot rágó kutyán, a torkosok rókán, bujálkodók kocán, békán üldögélnek a kapzsik és oroszlánon a kevélyek (XXVIII. tábla 2. kép). A képeket szásznyelvű gótikus felirat magyarázza, ami még jobban kiemeli a falképek és a könyvfestészet rokonságát. Ez esetben rámutathatunk az eredeti miniatúrára is, Gerevich Tibor ugyanis a ciklus mesterét bolognai tanultságú művésznek tartja, akinek reális mesemondó kedve, az

alakok sokszor groteszk, nehézkes rajza a bolognai miniatúra nagy mesterének, Niccolo di Giacomo da Bologna iskolájában fejlődhetett ki.

Hasonlóképen miniatúrákra megy vissza a Szent Dorottya legenda ábrázolása is. A falkép Jacobus de Voragine Legenda Aureája alapján készült és a jobb felső sarokból kiindulva halad balfelé, majd az alsó sorban balról jobbra folytatódik. Húsz képe végig vezet a szent szüleinek a városból való kiüldözésétől, illetve leányuk, Dorottya születésétől egészen mártirhaláláig. Részletesen elmondja mesterünk Dorottya keresztelését, a pogány helytartó kikosarazását, a csodás szépségű szűz mártiriumának állomásait (XXIX. tábla). Érdekes, hogy a festő a keresztelés jelenetében egy szepességi bronz keresztelőkutat festett, meglehetősen primitív módon, míg a Teofil-epizódban — Dorottya a gúnyolódó irnoknak télvíz idején angyallal rózsákat küld égi jegyese kertjéből — egy scriptoriumot ábrázolt a Képes Krónia 1 *v.* lapján lévő miniatürhöz nagyon hasonló módon.

E két kis jelenet azt igazolja, hogy helyi mesterrel, legalább is nem bevándorolt idegen festővel van dolgunk, aki szintén miniatürökön tanult, azokat nagyította fel a falra. Innen magyarázható a képek sokféle stíluseleme is. A mintát minden bizonnyal a kölni iskolán át francia, vagy erősen franciás hatás alatt készült olasz miniatúra szolgáltatta. Ugyanez indokolja a freskó alakjainak rokonságát a körtvélyesi cibórium vésett alakjaival, melyek szintén miniatúrákra mennek vissza.

A röviden ismertetett falképekből a felvidéki csoport két jellegzetességét ismertük meg. Részben a szent történet megszokott ábrázolásaival van dolgunk, néha jobb külföldi mintaképek után, de még gyakrabban a miniatúrákon kialakult ábrázolásoknak falravetítésével találkozunk. Egészen más természetű az az emlékcsoport, melyet a legutóbbi ásatás az esztergomi királyi várkápolnában tárt fel és amelyhez a már régebben ismert emlékanyag több kitűnő alkotása is csatlakozik.

Az esztergomi királyi várban lévő kápolna hajóját, diadalívét és boltozatát díszítették egykoron freskók. A legutóbbi feltárási munkálatok során a hajóbeli falképek javarészét, míg az összeomlott diadalív- és boltozatról legalább egyes jeleneteket sikerült megmenteni. A hajóban négykarélyos keretben könyvet tartó ifjú és szakállas öreg szentek mellképét festette meg a művész. Fínom arcvonású, nyugodt kézmozdulatú glóriás fiatal szentek váltakoznak szakállas, szintén könyvet tartó, glóriával díszített férfi szentekkel (XXX—XXXI. tábla). A diadalívet a Maiestas Domini fenséges ábrázolása, nagyszabású kompozíciója díszítette, míg a félköríves románstílű fülkéssor fölött Jézus életének és kínszenvedésének jelenetei állhattak (XXXII. tábla 1—3. kép). Sajnos, a két utóbbiból csak töredékekkel rendelkezünk, de ezekből is kitetszik, hogy amíg a szentek sorozatán bizonyos hieratikus nyugalom és az olasz trecento bája ömlik el, ezeken a falképeken a líra mellett az emberi szenvedély giottói hangjaira is rezonált a festő.

A falképek alkotóját Gerevich Tibor kutatásai alapján biztos névvel is jelölhetjük Niccolo di Tommaso firenzei származású festő személyében, aki az újabb kutatás szerint a nápolyi Anjouk szolgálatában is állott. Niccolo di Tommasoról aránylag keveset tud a művészettörténet. Neve először 1343-ban merül fel, amikor Firenzében a művészeket is magába foglaló orvoscéh tagjai közé lép. Egyetlen szignatúrájával ellátott képe a nápolyi Anjouk templomában, a Sant' Antonio Abate-ban függ ma is

és kétségtelenül rendkívül közel áll az esztergomi freskókhoz. Mindkettőn Nardo di Cione (Orcagna), illetve a firenzei trencentofestészet elvitázhatatlan hatása mutatkozik. Ugyanaz a fínom vonalritmika, diszkrét színezés, mély belső szellemi tartalom, amely az esztergomi freskókat is oly vonzóvá teszi.

Niccolo di Tommaso valószínűleg Nagy Lajos korának legelején, a negyvenes évek végén dolgozott Esztergomban. Írott forrásaink, köztük az ú. n. Cronicon Acefalon külön kiemeli Telegdi Csanád építkezéseit az esztergomi várban és részletesen megemlékezik arról, hogy az érsek a Szent Adalbert bazilikát úgyszólván romjaiból újjáépítette, festett üvegablakokkal, arany táblákkal ékesítette. Elmondja a krónika azt is, hogy lakatlan érseki palotáját is rendbehozatta és két kápolnával bővitette. Építkezéseiről Nagy Lajos is több oklevélben a legnagyobb dicséret hangján emlékezik meg, a székesegyházat az összes magyar templomok mintájának mondja, mely mint a rózsa liliomok között, piros fénnyel tündöklik. Valószínűleg a kápolnát — melynek legalább restaurálása Telegdi Csanád érdeme — ez időtájt díszítették freskókkal, ami annál is inkább valószínű, mert az érsek mint I. Károly követe járt Nápolyban, legutóbb maga a király és Endre fia társaságában. Meg volt az alkalma tehát Niccolo di Tommaso művészetével megismerkedni és meghívni házi kápolnájának díszítésére.

Niccolo di Tomasonak nem ez volt az egyetlen megbizatása hazánkban. A nagyváradi székesegyház egyetlen falképtöredékén (jelenleg az esztergomi Keresztény Múzeumban) és a hontmegyei Szárd község templomának falán is az ő kezét ismerhetjük fel. Az előbbi töredék egy szent püspök fejét (XXXII. tábla 4. kép), a századi falképek pedig — erősen restaurált állapotban — álló apostolokat ábrázolnak. Idegen talajból kinőtt művészete szoros kapcsolatban áll a Nagy Lajos-kori udvari kultúrával, hatásaiban pedig a fejlődő magyar művészet egyik alkotó komponense lett. Valószínűleg tanítványaitól származott már a budapesti belvárosi templom freskódísze, melyből csak pár töredék maradt ránk, valamint, Genthon István szerint, a rimabrezói templom falképei is az ő hatása alatt jöttek létre.

Míg a szepességi falképek miniatúrák közvetítésével, főkép északi és déli hatások alatt, az esztergomiak pedig közvetlen olasz hatásra jöttek létre, a harmadik — az erdélyi csoport — mindkét előbbitől függetlenül, rendkívül érdekes fejlődés eredménye. A Felvidéken, függetlenül az udvari kultúrától, Esztergomban nyilván az udvar hatása alatt, bibliai jelenetek, erkölcsi példázatok díszítik a templomok falait, Erdélyben szép számmal találunk már Nagy Lajos korában is falképeket, melyeknek témáját a lovagi élet adja, tárgya a nemzeti múlt lovag királya : Szent László.

Szent László legendájának azt a részét, mely a XIV. század végén oly gyakran megjelenik a székelyföldi templomok falán, Kálti Márk krónikája írásban, a Vatikáni Legendárium és a Képes Krónika képekben is megőrizte számunkra. A történet, melyet cserhalmi, vagy kérlési ütközet néven emlegetnek, közismert. A betörő kúnokkal vívott csata során a sebesült Szent László üldözőbe veszi, birokra kél a leányrabló kúnnal, akit a lány segítségével meg is öl. A Képes Krónika csak a legdrámaibb pillanatot ragadja ki: László és a kún birkózását. A Vatikáni Legendárium viszont hat képet is szentel a történetnek, melynek végén a harcban megsebesült királyt a Szűz Máriává változó leány gyógyítja meg. A székelyföldi falképeken a legenda bővebb

változata kerekedik. A trónon ülő Szent László elé könyörögve jön a bihari püspök, kinek leányát a kúnok elrabolták, a király fogadalmat tesz a leány megszabadítására, seregével felvonul és megütközik a kúnokkal, lóháton üldözi a leányrablót, majd birokra kél vele és a leány segítségével lenyakazza.

Nem nehéz felfedezni, mennyi lovagi szellem szívódott fel a pár soros epizódba. A krónikástörténet úgyszólván lovagi kalanddá alakult át. Szent László a falképek szerint nem is az országpusztító kúnokat üldözi, hanem a leányrablást akadályozza meg, megmenti a leányt a pogány karmaiból, ami a legszebb és legfenségesebb lovagi tett. Egyes jeleneteit csak a lovagi életstílus alapján érthetjük meg, mint a fogadalmat, vagy a párviadalt.

SZENT LÁSZLÓ HARCA A LEÁNYRABLÓ KÚNNAL

Kisebb-nagyobb változatokkal ezt a témát dolgozzák fel, ezeket a jeleneteket örökítették meg a székelyföldi falképeken, az udvarhelymegyei Fülén és Homoródszentmártonban, a háromszéki Gelencén. Különös talán csak az, hogy a jól kiválasztott, drámai élénkségű jeleneteket aránylag gyenge festői tehetséggel adják elő. Elfogadhatónak látszik az a feltevés, hogy a falképek közös mintára mennek vissza. Akár egy ma még ismeretlen miniált kódex (mely a Vatikáni Legendáriumra is hathatott), vagy ami még valószínűbb, egy elpusztult freskósorozat, talán a nagyváradi székesegyházban, beszélte el első ízben Szent László harcát a kúnokkal. Erről a feltételezett freskósorozatról nem sokat tudunk. A nagyváradi székesegyház, mely a legilletékesebb volt ilyen tárgyú falképek kialakítására, teljesen elpusztult, egyetlen falképmaradványa a fentebb említett püspökfej, viszont kitűnő kvalitású művészre, a már megtárgyalt Niccolo di Tommaso-ra enged következtetni. Könnyen lehetséges, hogy az ő kezétől származtak az elpusztult Szent László-freskók, hogy a kitűnő kompozíció, ami ezeken a vidékies nívójú székelyföldi falképeken is felismerhető, az olasz művészet hatása alatt jött létre. A nagyváradi példa gyorsan terjedt az egész Székelyföldön, sőt helyet kapott Észak- és Nyugat-Magyarország templomaiban is.

Az eltérés nem sok a fe'sorolt Szent László-falképek között. Csak a fülei falképeken látunk eggyel több jelenetet, amint a harc után fejét a leány ölébe hajtva pihen meg Szent László. Ezt a bővítést a Vatikáni Legendárium mellett a zsegrai

templom Szent László-legendájában is megtaláljuk és mivel a krónika szövegében ismeretlen, eredete a feltételezett nagyváradi freskóra mehet vissza. A zsegrai falképek különben téma szempontjából szorosan kapcsolódnak a székelyföldi falképekhez, ami ismét közös forrásra utal. Említésre méltók a korban talán későbbi bibarczfalvi falképek, ahol Szent László legendájából négy jelenet maradt fenn. A bibarczfalvi falképeken azonban — amennyire mai rongált állapotukból következtethetünk — nem hosszú sorban egymásután adta elő a történetet a festő, hanem a Vatikáni Legendárium módjára, szinte amint a miniált könyveken láthatni. Négy egymás mellé és alá helyezett jelenetet egy keresztalakú ornamentális keret választja szét és valószínű, hogy ugyanez a keretelés folytatódott a képek külső, ma már elpusztult oldalán is. Ezt a keretelési és kompozíciós eljárás rendkívül ritka és nem lehet véletlen, hogy egy székelyföldi falképen és a Vatikáni Legendárium lapjain bukkan fel pár évtizedes különbséggel.

Erdély, a Szent László legendát ábrázoló kisebb kvalitású mesterein kívül, nem volt szegény jó freskófestők nagyobb igényű alkotásaiban sem. Almakeréken két mester is dolgozik, az egyik a század közepén és újszövetségi jelenetekkel díszíti a templomfalát leginkább északi hatás alatt, alakjai zömökök, stílusa az olasz hatás alatt dolgozó mesterekkel szemben elmaradt, eléggé kezdetleges. Nagy Lajos uralkodásának végén egy másik festő már az udvari klutúra lovagi szellemében dolgozik. Témája is — Szent György harca a sárkánnyal — a lovagi élet legnagyszerűbb jelenete, a lovag szent harca a kappadociai királyleányért (XXXIII. tábla 2. kép). Hasonlóképen az udvari kultúra hatására mutat a freskó művészi kapcsolata. Szent György és a sárkány párviadalát Simone Martini fogalmazta meg így elpusztult avignoni freskóján, melyet akár tanulóévei során, vagy miniatúrák közvetítésével ismerhetett meg az almakeréki freskó mestere. Simone Martini kompozícióját a század végén Mártonhelyen is megismétli Aquila János. Az almakeréki mester fölényes technikai tudással, a legjobb hazai emlékek nívóján álló stílussal oldotta meg feladatát. Felmerült az a gondolat, hogy az almakeréki freskókat Miklós festő alkotta, Márton és György kolozsvári szobrász atyja, akire a fiúk egyik feliratukban büszkén hivatkoznak. A freskók nívója nem volt méltatlan a büszkén emlegetett Miklós festőhöz, de Lázár Béla tetszetős hipotéziséhez a kellő bizonyítékok egyelőre hiányoznak.

Ugyancsak olasz hatásra, mégpedig Niccolo di Tommaso, az esztergomi freskók mesterének hatására mutatnak a gecelfalvi szentély falképei, melyek passio-jeleneteket, evangelista jelképeket ábrázoltak. Genthon István szerint ugyanez a mester festette a rimabrezói Utolsó ítéletet és a Keresztről levételt, ugyancsak Niccolo di Tommaso hatása alatt.

Az elszórt, XIV. század második feléből származó erdélyi freskók közül érdemes megemlíteni a mezőtelegdi kis gótikus templom — melyet még Telegdi Csanád alapított — Utolsó ítéletét, a magyar szenteket ábrázoló és Nagy Lajos uralkodásának utolsó évtizedében készült falképeit, a nemrég felfedezett remetei freskót, mely ugyancsak Nagy Lajos korában készült és a magyar szentek mellett apostolokat, szenteket, sőt a következő korszak kedvelt témáját, a Köpenyes Máriát is ábrázolja. Végül a magyarfenesi falképeket, melyeken német hatást tükröző (Kálvária) mellett az olasz stílusigazodás (Vir dolorum) is felismerhető.

MDK

Niccolò di Tommaso olasz mester(?)

Éneklő angyal feje az esztergomi várkápolnából.
/foto/

Magyarországi müvészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 169.l.

Niccolò di Tommaso

Kétséges, hogy ő bérítette az entugami várhápolna kibilla és Próféta-sorozatát.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

66. l.

MDK

Niccolo di Tommaso(?) olasz mester

Próféta.1340 k.Esztergomi várkápolna.
/foto/

Magyarországi müvészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 170.1.

Niccolo di Tommaso

festo

Gentiluomini.

298.1

észrevételeit közölni mélt

Budapes

g.M.

Niccolò di

Tommaso

detto

Budinio

32, 158 l.

23 – 26. tabla

ézett rendeletének másolata:

biztositása érdekében végzett
r épitész, a Műemlékek Országos Bi-
ezer /1.000/ korona tiszteletdijat
ampénztárt, hogy ez összeget neve-
ter Gyula úr, a Műemlékek Országos
amozott nyugtájára, fizesse ki és
an kiadáskép számolja el.-

olat hiteléül:

ó.

MDK

Niccolo di Tommaso, festő

A pesti Belvárosi plébánia templom gotikus szentségháza alakos festése. Szent püspököt, női szentet és angyal fejet brázoló képet vannak akik -akik az esztergomi királyi kápolnában a XIV sz. közepe után dolgozó firenzei Niccolo di Tommaso kezét véilk felfedezni rajtuk. A szerző szerint a formai megoldás firenzei mester magyar tanitványát sejteti.

Gerő László: A pesti belvárosi plébánia templom. Müemlékeink Bp.1956, 1o 1.

M. D. K.

Niccolò di Tommaso festő

Esztergom. Várpalota kápolnájának
freskói Gerevich Tibor szerint (2.5 kép)

Dercsényi Dezső - Tolnay László: Esztergom
Bp. 1956. 70., 73.,

MDK

Niccolò di Tommaso olasz mester

Az esztergomi kápolna boltozatát és oldal freskóit készitette a 14.sz.derekán.

Magyarországi müvészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 168.1.

Bde-

Niccoló di Giacomo da Bologna

1330–1402 fiatalkorú munkája Upai

János decretaliája

Magyar Kódexek Bp. 1965. 28. o.

Nicolaus de Hungaria

1316-ban a bolognai egyetem ifjúságának
választott vezetője

Magyar Kódexek Bp. 1965. 28. v.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Niccolo di Tommaso

l.

Forum

1935. 290. P.

L mi körben vísnaréz,

48. Ereklyemuz.

et rohamra, a kiknek, ~~[illegible]~~
oló honvédeket ~~az~~ élén halad~~e~~ ~~(tábornok~~
~~[illegible]~~ L leeresztett jobbjában pedig
ü, atillája és prémes mentéje zsinóros,

m.
czi emlékek muzeumából (107/95. No 180).
iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

(80)

440

Niccolo di Tommaso

festő

l.

Balogh Erdélyiren

I. 36, 38/34. l.

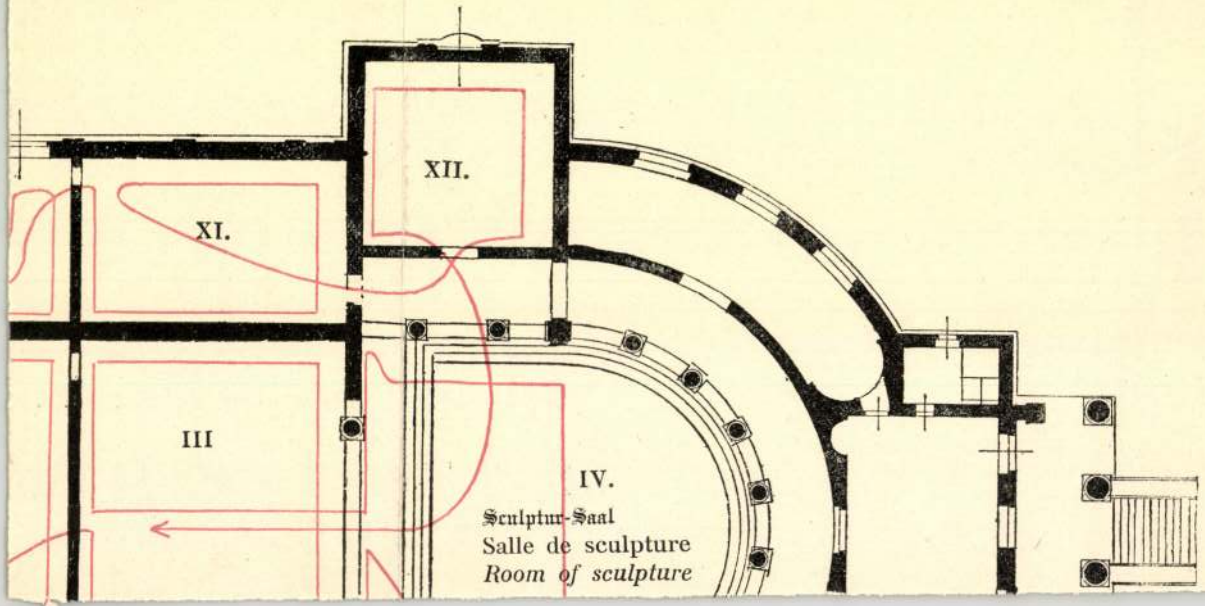
XII.
XI.
III
IV.
Sculptur-Saal
Salle de sculpture
Room of sculpture

Nicola di

Tommaso

lärd

Berlamin

34.l. 37.l.

747 Klein Adam.

~~Babraforduló~~ Föl megvyergelt ló.

Rk.

K. 1.

101 x 142 mm.

Csak a magyar építőművészet hány ilyen tervet hordhatna máglyába: tervek, melyeket a szerencsétlen világháboru gyilkolt le — s tervek, melyek a jury tetszését *különleges*

Egyesült kő-, könyvnyomda, könyv- és lapkiadó rt. V., Tátra-t

kell üdvözölni, ha egy ilyen rétegek számára készülő lap a mi munkánkról, a mi törekvéseinkről ilyen nivósan, ilyen illusztrativ eszközökkel szól. Kíváncsian nézünk a legközelebbi számok elébe s reméljük, mind többször lesz alkalmunk e hasábokon is szólani a Böttcherstrasséről . . .

Howard Robertson und F. R. Yerbury: *Französische Baukunst der Gegenwart.* Verlag E. Wasmuth. Berlin. 100 képes táblával.

A Wasmuth cég nemzetközi epitészeti publikációinak harmadik kötete ez: a mai hollandus és dán épitészet ismertetését követte ez a kötet, a francia épitészet ujabb alkotásainak szemléje. Sajnálkozással kell megállapitani, hogy ez a kötet távolról sem olyan értékes mint az előzők voltak, sőt észrevehetni, hogy a szerkesztők milyen nehezen jutottak el a száz képig. Persze mindennek dacára a közöltek között igen sok a kitünő, sőt kiváló épitészeti alkotás: csaknem teljes képet kapunk a hires Toni Garnier munkájáról, viszont az egészen nagyok közé tartozó Auguste Perret mostohább elbánásban részesült. Igen jól képviselt Le Corbusier és Mallet Stevens. A kötet végét párisi kirakatok töltik meg, amelyek részben igen finomak, részben még mindig a harminc év előtti secessio hatasait nyögik. Sajnálatos tulajdonsága a könyvnek az, hogy bár talán mégis elsősorban az épitésznek szól: alaprajzokkal nem szolgál, hanem csak fényképfelvételeket nyujt. Ha már a képes táblák sorát nem is kivánják megszakitani, ugy legalább is helyes vólna a kötet végén a legfontosabb alaprajzokat közölni, — ugy, amint az Wattjes könyveiben szokott történni.

Niccolò di Tommaso

firenzei festo

d.

Gerevich románkoviaml.

95. l. 138-139 jegyzet

művész jobbra fordul, de balra visszagja. Feje elől kopaszodik; haja, szemölakálla leberetvált. Fodros inge a nyakátja kék. Jobbra az asztalon könyv melyhez krétaszoritóját támasztotta.

cm.
ar útján 1902: 1. 14 (30/902).

Nicolo di Tomaso

festö

lärd

2

Lepold-Lippay Esztergom

46. l.

2168—2169. Jacopo R

A mester sz. Veneziaban 1
† ugyanott

2168. *Szent Róku*

Középütt látjuk a j
penyt viselő szentet. Fej
hajoltan nézi az előtte fe
lévő sebet mutatja. Közelé
fekélyektől ellepett férfi ké
két nő van és a kik előt
szik. Jobbról a két férfi é
egy öreg ember és hár
A háttérben, a hol jobbró
és kereszt elővitele melle

Vászon, méretei 49·4:
800 K. — Perlaky Káln
(350–902).

III

Hagy. 1901.
Perlaky K.

Niccolo di Tommaso

Esztergomban dolgozott.

1 rod
3

Dercsenyi Old Hung:

439. l.

Niccolo alatt vlendö
be

laid még Tommaso
alatt io.

Niccolò di Tommaso

Irod

Gerevich Tibor:
Magyar művészet
Nagy Lajos korában.
Képzművészet
1942. 212. l.

Nicolò di Tommaso

pittore toscano

XIV. s.

Lavorò per gli Angioini di Napoli, e gli si attribuiscono gli affreschi del Castello di Strigonia.

cod 32, 157

Budinis 159. l.

XXIII, XXIV, XXV, XXVI tabb.

ΛΙΧ

Niccolò di Tommaso

cród
3

Entz Géza: Az esztergomi királyi palota. Pásztortűz. 1942. 109.
l. képpel.

Niccolò di Tommaso

Horvátházi Kori

184. l-

1030

1028

10

A KIRÁLYI KÁPOLNA FRESKÓKKAL DÍSZÍTETT DÉLI FALA
Esztergom, királyi vár

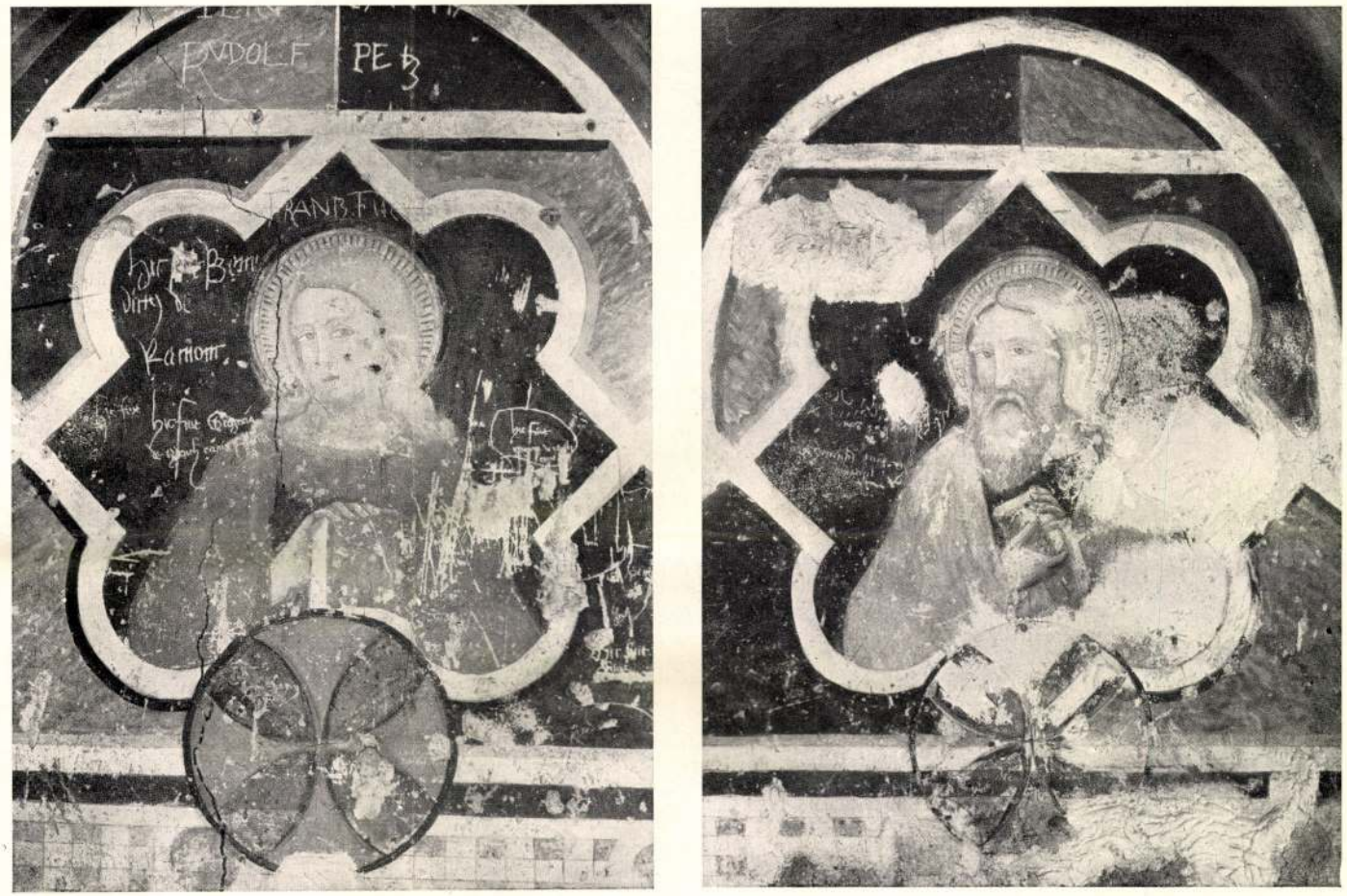

NICCOLO DI TOMMASO: SZENTEK
XIV. század közepe
Esztergom, királyi kápolna

1

2

3

4

FRESKÓ TÖREDÉKEK

1—3. Esztergom, királyi kápolna
4. Nagyváradról. Esztergom, Keresztény Múzeum

Niccolò di Tommaso

14.D.K.

Nicolos orosz szelence az Iparmüvészeti Muzeumban

Héjjné Détári Angéla cikke
Művért, 1954. 2 sz. 261 l.

NICHITA Maria

M.N.K.

1919-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

333 l

Réti: Nagybánya..... Bp. 1954. ~~333 l~~.

Nichold Sándor

festő

szul. 1875 jan. 1. Bpest.

l.

Fleischer Béla 71. l

Nichold Sándor

1895/96 - 1897/98 I.

Ferképzomfoiskévk

118. l.

Nichold Sándor

Mil. Budapest 1875. Rk.
3 körejük. 1 szarmuszek
1895/96 vendeglat

Monumentum Ancyranum

V. 263.

Nagyva

Közkö

Niclas, Könives

1470–1477

l.

Hoffmann Posony 34.l

Hoffmann Südost

3.

4.

Niclas =

Lews, Teben, Ulm

l:
Hoffmann Porsony 34. l.

Hoffmann Südost

3.

4.

Niklas, festö

1434

l.

Hoffmann Pozsony

46 l.

Hoffmann Südost

8.

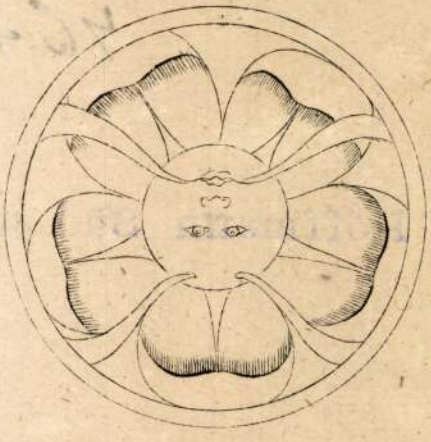

9.

Niklas üveges I.

1434.

l.

Hoffmann Posony

46. l.

Hoffmann Südost

pag 493.

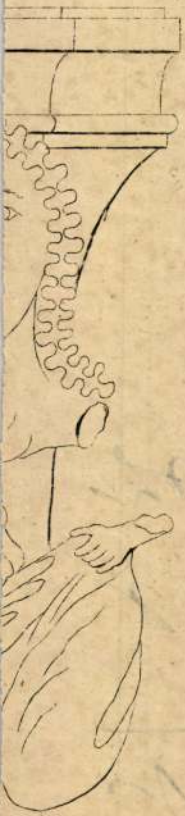

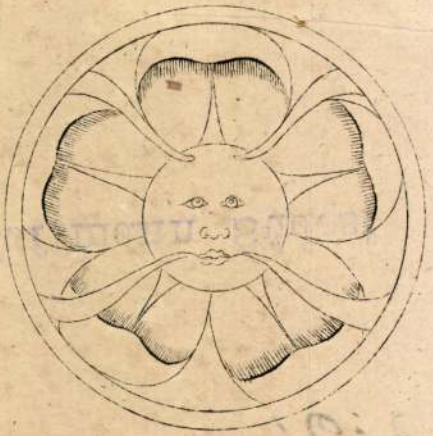

9.

5.

Niklas üveges II

1434 – 1455

l.

Hoffmann Pozsony

46. l.

Hoffmann Südost

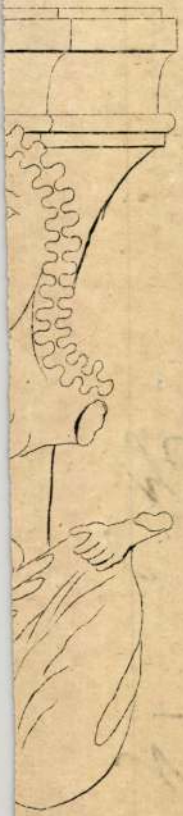

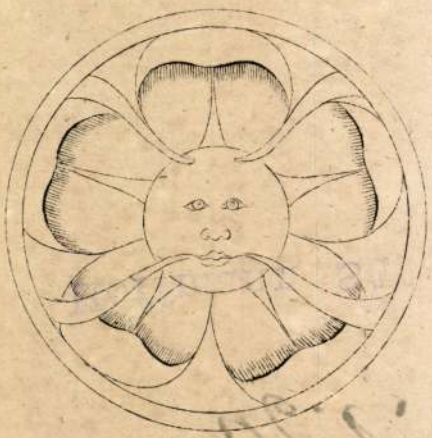

9.

5.

Niclas

Kemény Lajos: A kassai képírócéh. Művészet, 1909.
254 l.

M.D.K.

Niclas, kőműves

1470-1477. között, mint tehetős polgár, házat és szőlője van, többször szerepel a pozsonyi feljegyzésekben.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek, Bp.é.n. 34. old.

M.D.K

Niclaus von Leyden, nobrán

1470-ben Georgius Schomberg pozsonyi prépost síremlékét készíti el.

Hoffmann Edith: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp. é.n. 32 old

Niclas von Perga MDK
üvegfestő

az alábbi templom üvegesmunkáin dolgozott Helt István nal együtt, mint polgárjogot nyert lakos.

A kassai szt.Erzsébet egyház történetéhez.(ifj.Kemény Lajos cikke)

Arch.Ért.189o. 341 l.

Wiclas von Perga

1469-ben a kassai Erzsébet-templom üvegesmunkáin dolgozott.

Kemény Lajos: Arch. Ért.
1890 340-341. l.

Ságüvegesipar 84. l.

mak

Niclas von Perga mester

stinten csak ugy nyeri el polgarjogát
ha a templom ablakainak beüvegezésén
storgóskodik 1469. Ekkor még tartottak
a beüvegezési munkálatok.
Mihalik József A Kassai Szent-Erzsébet templom
Bp. 1912

40. l

Micolaus lapicida

(Miklós mester)

1411. okt. 12-én Pozsonyban kelt levelében Zsigmond késedelem nélkül munkához rendeli Visegrádra.

Szerepe a buda-visegrádi királyi épitőmühely és Kassa közötti épitészeti kapcsolatókban.

Marosi Ernő: Tanulmányok a kassai Szent Erzsébet templom középkori épitéstörténetéhez. /Müvtört.Ért., 1969. 1. sz., p. 1-45./

p. 31.

Niclaus =

Leyden

l.
Hoffmann Posen 34.l

Hoffmann Südost

3.

4.

Nicolas Steinmecz köfarago

1483. ban jerepel

Mihalik József: A Kassai Szent-Erzsébet templom
Bp. 1912.

42. l

Niclos schreiber MDK

1465-1478 Eperjesen.
/Pukánszky B.: A magyarországi német irodalom története. Bp.1926.76-78./?

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.193.l.

Nicoale Maniu festőművész

Az 1980-as kolozsvári őszi tárlaton szerepelnek műveik Nicolae Maniu, Kancsura Istvánnak, más-más célzatú, de mindenképpen a belső univerzumból indított, szuperrealista fénnyel-telítettsége.

Banner Zoltán: a kolozsvári őszi tárlat területe.

Utunk, 1980. nov. 28.

NICOARA Iuliu g.D.K.

1921-ben Nagybanyán a Szabadiskola tagja

Máti: Nagybánya.....1954.335 l.

Nicoave Johann

Szobrász

Brassó 1857
1860

1857
A 67 l. E

Martin

Nicodemi (Martinus)

magister építőmester

~~Épitett~~ Befejezte 1739-

ben a szepesi kapitala

templomának torony építesét

Az összes Költséget

2877 frt 52 dennek

kerülnek. Az építőmester

840 frt-ot kapott.

Dr. Pirhalla Martin.

A szepesi prepostsag

vázlatos tört. Lőcse.

1899. 535 l. jegyzet.

Plasztika.

Frank Valentin siremléke, Nagyszeben, ev. templomban, készitette 1648-ban Nicolai köfaragómester.

Arch. Sieb. 1889. 22. köt. 53/54. l.

Plasztika.

Apafi György siremléke, az Almakerék-i várkápolnában, készitette 1635. Nicolai köfaragómester.

Arch. Sieb. 1889. 22. köt. 53. l.

Plasztika.

Barth Christian, siremléke, Berethalom /Rdély/ készitette 1649-ben Nicolai köfaragómester.

Arch.Sieb.1889.22.köt.53/54.l.

Épitkezés.Egyházi.

Nagyszebeni ev.templom bejárati csarnok

épitette Nikolaus épitömester.
1506-ban.

Arch.Sieb.1889.22.köt.45.l.

Siremlék
(Apafi György Nicolai Illésből. Nemzeti Múzeum)

Rádecsky L. Az Apafiak sirboltja. stb.
Háradok, 1909. 185-202. l.
1908. 849. l

Plasztika.

Heltner György siremléke, Segesvár hegyi templomban, készitette 1640-ben Nicolai.

Arch. Sieb. 1889. 22. köt. 53/54. l.

Plasztika.

Mann Stephan, polgármester siremléke, Segesvár, hegyi templomban, készitette 1647-ben Nicolai.

Arch. Sieb. 1889. 22. köt. 53/54. l.

Plasztika.

Sift Tobiás polgármester siremléke,
Nagyszeben, ev. főtemplom, készitette
1651-ben Nicolai.

Arch. Sieb. 1889. 22. köt. 54. l.

Plasztika.

Theilesius Georg siremléke, Berethalom /Erdély/ 1646-ban készitette Nicolai köfaragómester.

Arch.Sieb.1889.22.köt.53/54.l.

-1-

M.D.K.

Nicodémus = Liczky Nicodemus

kassai építőmester

elhárítette a kassai „apáca-kolostor" terozajzát, melyért 1744 után 42 ft. ot fizetnek hi siamása. 1758-ban elkezdte a nyírbátori minorita rendház építését, de 1759-ben abbahagyta. Munzáját Danko János nyíregyházi [a 319. oldalon nagy-károlyi.]

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsányi Dezső,
Bp. 1969. AkadémiaiKiadó,

319. + 350. old.
+ 373. "

M.D.K.

Nicodemus, kassai építőmester ... és Nitsmann egri kőműves mester folytatta.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. AkadémiaiKiadó, 319., + 350 old.
+ 373. "

M.D.K.

Nicodémus, kassai kőművesmester

aronos Licsky Nikodém-
nel

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 373. old.

NICODÉMUS kassai kőművesmester 1758-ban tovább építi a nyirbátori minorita rendházat /Hist. Dom./. 1766-ban értesülünk, hogy a nyirbátori minorita rendház építését megkezdte ugyan, de 1759 körül abbahagyta. Munkáját folytatta —+ Dankó János nyiregyházi kőművesmester, majd —+ Nitsmann János egri kőművesmester.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Nicola di Simone,)

(detto Nicolò Gallicus,
orafo senese, fratello di
Pietro.
Gli è attributio il grande
reliquiario della chiesa
parrocchiale di Igló.

è rod.

Budinis

29. 158. l. XX. tábla

Lásl Gallicus alatt

is

A XX. táblán Nicola da Siena-
nak írva.

M.D.K.

Nicola da Milano, olasz építész

Alessandro da Vedano-val együtt Perényi Péter meghívására érhetett Egerbe, ahol a vár szentély-bástyájának kialakításakor a várbeli sárcsegyhas finommüvü középső sugárkápolnáját - az un. "egri Bakócz-kápolnát" szétromboltár.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső. Bp.1969. Akadémiai Kiadó

96. old.

Nicola di Simone

ötvös

Budinis

29. 158. l.

20. tabla

118.495-1914. szám.
III.

A Műemlékek Országos Bizottságának, 610/1914. szám alatt kelt fölterjesztésére tudomása és további eljárás végett megküldöm.

Budapest, 1915. február hó 10.

A miniszter rendeletéből:

Dr Majovszky Pál

miniszteri tanácsos.

Nicola da Simone,

detto Nicolò Gallicus, ötvös

lásd

Gallicus lüklis

alatt.

...lü Bizottság!

...gyterintetü Bizottságot
...erint Lux Kálmán
...ki mint építésvezető
...vár helyreállítási mun-
... jan. i óta alkalma-
...és az idei év folya-
...olozsvári szent Ferenc-
...tromban végzett mun-
...

M.D.K.

NICOLAE Constantin

1930-ban Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

Nicolai Eliás köfaragómester.

XVII.sz.Erdély.

Arch.Sieb.1889.22.köt.53.l.54.l.

Elias Nicolai, épitész

Forum, 1934. 297.

Balogh J.: Die Renaissance-Architektur und Skulptur in Siebenbürgen c. könyv-ismertetés.

Nicolai Illés pobrán, kőfaragó
(Apafi György sirentéke 1637-60 körül)

Kádeczky L. Az Apafiak sirboltja.. stb.
Karadok, 1909. 185-202.
1908. 849. l.

Elias Nicolai nobrár kőfaragó
(Keresd)

Rádeczky L. Az Apafiak sírboltja stb.
Szám dok. 1909. 185-202. l.

N i g a L. /?/

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
235-237.
"Szegeden..."

Nicolai András

Andreas Nicolai de Hungaria

Könyvmáoló

1454 ből.

lásd

M-Könyvszle

1881. 208 l.

Nicolai Elias

Hebräer

l.

Roth V. Geschichte der deutschen Plastik in Siebenbürgen. Strassburg 1906. 151. l.

a Tudósitó szerkesztőbizottsága ki-
ott dolgozatokhoz reprodukciókat is
zottabb biztositása azonban csak a
remélhető. Az uj évfolyam füzetei ál-
yujtani az olvasóknak, a szovjet érte-
nak a népi demokratikus országok mü-
, továbbá a legkiválóbb nyugati szak-
udósitó mind maradéktalanabbul akarja
, egyre hiánytalanabbul fogja tudósi-
vészet müvelőit és barátait a kül-
ekében tett értékes elméleti és alko-
ek számának emelkedése utóbb módot
jelenlegi technikáját a nyomdai elő-
élni, ami nemcsak a közlemények olva-
ellékletek mennyiségi és minőségi nö-

eti Tudósitó megrendelhető a mellékelt
ropagandaanyag Terjesztőnél. Előfize-
8.- Ft, 1/4 évre 9.- Ft.

Elvtársi üdvözlettel:

PROPAGANDAANYAG TERJESZTŐ

Nicolai Éliás

nobrár

l.

Makvásár Kolozsvár

70 l.

122 l.

Minisztérium.

Jelentéstétel céljából mél-
tóztatott 54.852/1926-III. a. sz.
alatt a Műemlékek Orsz.
Bizottságának megküldeni az Országos Szt. Gellért
Egyesületnek ~~1926~~, f. é.
julius 18-án helt és tisz-
telettel idezárt kérvényét.

Ami a kérvényben em-
litett Möller István-féle
jelentésnek az Egyesülettel
való közlését illeti, van
szerencsém Möller pro-
fessor úr jelentésének
másolatát az Egyesülethez
való szíves továbbítás
céljából idecsatolni.

A kérvény továbbítás.

Nicolai Elias

Kőfaragó kőbevésett mesterjegye ismeretes a XVI. századból.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

227 f.

M.D.K.

Nicolai, Elias, szobrász

és tanítványai (pld. Möss Zsigmond) az Apafi-síremlékeken, 1635. valamint a szamos erdélyi szász polgári síremlékeken, a dekorativ pompában tobzódó német horai barokk irányzatához csatlakortak.

Aggházy Mária: Barockplastik in Ungarn.
Übers. Barbara Faragó

Bp. 1959. 29 l. 185 t.

7. old.
2-5. á.

M D. K

NICOLAI, Elias „bildt und Steinhauer

A Szepessigből Meriet Nagyszebenbe.

Itt 1649-ben és 1652-ben emlitik

Lorenz Sievert, Sebastian Hann. 6. l.

Brukenthalischen Museum II. Hstadt. 1932.

6l.

Nicolai, Éliás
kőfaragó
nagyszebeni

MDK

Apafi György sirköve. 1635.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 313.o.

MDK

Nicolai Éliás, szobrász

a nagyszebeni mester fargta Apafi György tumbáját 1635-ben.

A magyarországi művészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 353.l.

Nicolai G., rézmetsző, 1745.

Tört. Tár

1880., 164.

Szilágyi: Magyarországi Képzőművészek névsora

Elias Nicolai

A német iskolásottságú erdélyi szobrász Elias Nicolai műve Apaffi síremléke.

Szépművészeti Múzeum (~~vezető~~ ismertető) 20. l.
Budapest 1965

NICOLAI, Elias szobrász 1600-1666

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
42,92,93,219. és ill.

NOUVEAU, Henri (Neugeboren Henrik) sz. (1901-1959)

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
102, 115, 116, 184, 273

GULIELMUS NICOLAI, geografus

Gulielmus Nicolai belga térképén, valamint Johann Oterschaden földgömbjén is megtaláljuk Magna Humgariát. 32.old. 24.jegyz

ZÁRDY LAJOS: Johannes Schöner és követőinek magyar tárgyú térképei a 16.század első negyedében 21.old

MOLIA HISTORICA, 2. A M.F.M.Évkönyve. Bp. 1973

Nicolai Illés MDK

Apaffy-siremlék. 19.o.

Kampis Antal: Régi magyar festmények és szobrok kiállitása a Szépművészeti Muzeumban. Müterem 1958. ø. I.évf. 8. sz. 15-21.o.

 M. D. K.

NICOLAI Illés szobrász

1645. Agnethler mihály-fa epitáfium

1646. Kolozsvár, Farkas-utcai templom, szószék Benedek mesterrel

1646. Berethalom, ev. templom, Theilesius György-síremlék

1647. Segesvár, hegyi templom, Ivan István-síremlék

Agghány: Barokk szobrászat... Bp. 1959

/. I. 249. l.

 M.D.K.

NICOLAI Illés szobrász

1648. Nagyszeben, ev. templom, Franck Bálint síremlék Repr.)

1650. Hirscher Chr. és Weiss M, címere

1651. Nagyszeben, ev. templom, Stifft Tóbiás-síremlék

1652. Berethalom, ev. templom, Barth Keresztély-síremlék Repr.

Agghány: Barolek szobrászat... Bp-1959 I.249-250.

 M. D. K.

NICOLAI Illés szobrász

Keresd, Bethlen Ferencné és gyermekei siremléke

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 18., 19., 20., 146. 172. 249. II. 7. 21. 135. 145.

II. 189. 190. 239. III. IV. t.

M.D.K.

Nicolai Illés nolván

Erdélyben dolgozott

Kamyris, hagy. mův. Bp. 1960, 434.

Nikolai Illés nobrán

M. D. K.

Erdélyben dolgozó nobrán

Kampis, hag. mův. Bp. 1960 453

MDK

Nicolai Illés

erdélyi szám Lofarago mester

Benedek magyar Lofaragóval
I Rákóczi György rendelésére 1644-ben
a Kolozsvári Farkas utcai templom
katedráját faragja. (repr 15)

Bíró József: Kolozsvár képekben Rp 1941

15.o.

M.D.K

Nicolai Illés nobrán Nagyneben

Az Apzafi siremlék alkotója. Készült 1638 körül.

A művészetek története. Szerk: Beöthy Zsolt III.
Bp. 1912 436

MDK

Nicolai Illés

szobrász

Apafy György siremléke. //Szépm. Muz//

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 357.o.

repr. U.o. 360.o. 275. kép.

-1- M. D. K.

NICOLAI Illés szobrász

Nagyszebenben.

1638-ban a kőműves cék tagja,
1649-ben nősül másodszor, 1654-ben
harmadszor, meghalt 1660 után (Repr.)
1635. Almakerék, Apafi György-síremlék
1640. Segesvár, hegyi Templom, Heltner
György-síremlék

Agghásy: Barokk szobrászat... Bk. 1959.
I. 171., 249.

MDK

Nicolai Illés, ötvösmester

az Apaffisarkophag alkotója képzelet és szabad lelemény dolgában felülmulja Hann Sebestyént, de kézügyességben nem.

~~Franck Valentin [illegible] 5. kép. [illegible]~~

Ráth Victor: Franckensteini Franck Bálint epitaphiuma - Hann Sebestyén müve.
Arch. Ért. 1911. 107-114.1.

MDK

Nicolai Illés ,szobrász

müve Apaffi/hic/György siremléke Almakerékről 1635.

A magyarországi művészet története.I.
pest.1901.II.kiadás. 402.l.

Nicolai Illés

l.

Biró József:
Kolozsvári kepeskönyv.
Bp. 1940. 15. l. 30. l.
15. t. Officina.

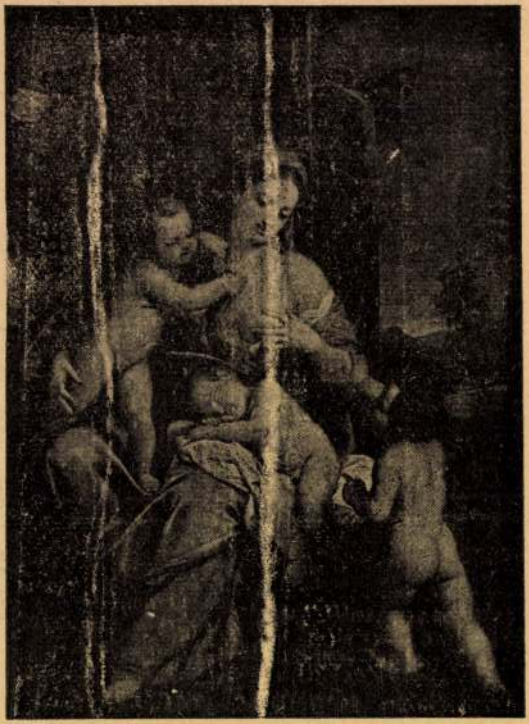

83. kép. *Lazzairin, Grgoerio : Caritas.*

sei, halálos éjs
nák a magyar
Alföldi Gé
gyar Alföld »S

»Most
saját f
mint ö
s buzo
latolgat

Vérmérsékl
lázongó és nyei
beszálló.

Verseit szin
»De a pipaszár
boros kancsót i
a szőlőkacsok
olyan jóízű szav
panós szőlő, alj
kiszolgált eke, u
ben stb.

Balladaszerü
Tiz magyar) is
szükrefogottság
lemzi. Talán eb
ereje.

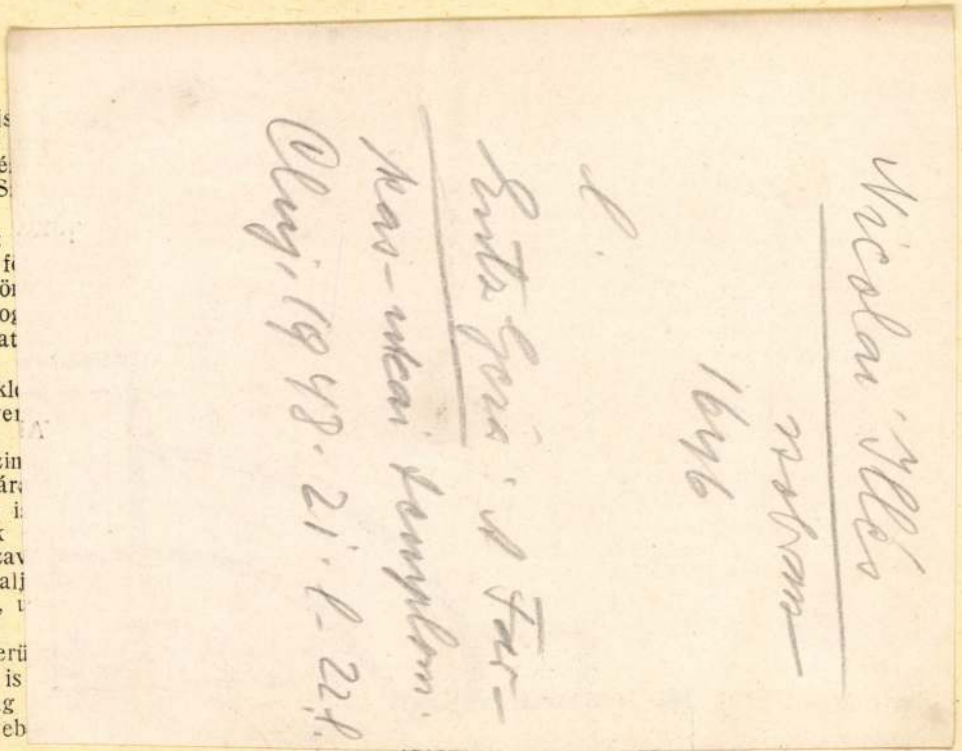

A jog állandóan fejlődik, mint az emberi művelődés minden ága. E. professzort is ez a mozgás, a jognak ez az élő folyamata érdekli. Munkája tehát elsőranguan betölti hivatását, mert a mai jogélet alapjául szolgáló minden ideát kikutat, a mult minden folyója a jelen jogába torkollik nála. Régebbi jogtörténészeink ugyanis szivesebben fordultak a jogi fejlődések nemzeti kora, főként a középkor felé. E. I. ezt is pótolja, bemutatja állami életünknek a mohácsi vész idejéből a Habsburg-monarchia más országainak állami életével való összefüggését is, azt, hogy a magyar közigazgatás, sőt a magyar közjog milyen kapcsolatba került az idegen tényezőkkel. Kitünően ismeri a külföldi analog viszonyok közti szellemi fejlődést és ez nagyban elősegiti a hazai jogi tények mögötti szellemi rugók kikutatásában. Tudományos munkássága itt két módon jön létre: részben uj tényeket, uj jogelveket ismertet meg, részben pedig a már ismert anyagot ujra átdolgozza, uj gondolatokon alapuló csoportositásban adja. Erre az átcsoportositásra szükség is volt, jogtörténetünk több fejezete arra régen megérett. Az átcsoportositás a legszigorubb kritikai alapon történt, nem törődik régi dogmákkal s éppen ezért az ilyen akadá-

Egyes jogviszonyok megértetésekor a mai fogalmakat, mint segédeszközöket használja fel, ezekkel fejtegeti, rendezi az elmult idők eltérő viszonyait, mégsem viszi bele a régi jogba azokat a fogalmakat, amelyekre a régiek nyelvében nem volt megfelelő szó. Meghatározásai ezért rendkivül világosak, szabatosak és nagyon ügyel a régebbi és a mai jogforrások, továbbá a magán- és közjog közötti értékkülönbségek érzékeltetésére. Könyve azonban mégis inkább azokra a közjogi kérdésekre ad feleletet, amelyeknél nem a jogszabályok irott betüje, hanem a történeti fejlődés utmutatása, az alkotmányfejlődés jellege a döntő jelentőségü. Alkotmányunkat a pillanatnyi változásoktól független örökértékü elveire hivja fel a figyelmet s igy rámutat a jogfolytonosság nagy szerepére. Különös gondot fordit a külföldi eszmékre, ismeri azoknak egész modern irodalmát, az összehasonlitás anyagát azonban nem onnan veszi, ahonnan a befolyás már eleve ki van zárva, és figyelmeztet arra, hogy a hasonló vonások a jogfejlődésben nem okvetlenül a kölcsönös hatások eredményei.

Közkeletü jogtörténeti felfogás az, hogy a magyar nép jogfejlődése tökéletesebb minden

Nicolai Illés,képiró

MDK

1631-ből származó, a keresdi kastelykertben levő és az 1649-es Betlen-Váradi címerekkel ellátott dombormü heraldikai ábrazolásával all rokonságban a két oklevél: Nagy Márton 1640. és Alvinczi András 1640.Kolozsvár.Leltár.

Csobai István :Erdélyi címeresoklevelek. Szépmüvészet. 1941. 223.l.

MDK

Nikolai Illés 1635

Roth V.dr.: A szássebesi oltár

Archiv des vereines ziebenburgische Landeskunde.1903.

Nicolai Illés, kepiró

az ö stilusát jutattják eszünkbe a Nagy Mártonnak 164(
Kolozsvár,Leveltár, es Alvinczi Andrasnak 1640.
Rákóczitól adományozott nemeslevelek.,
A nagyszebeni templom Perulájában Nicolaitól egy
1645-ös epitáfiumkepet öriznek. E szerint az erdélyi
siremlék-szobrászat legkeresettebb mestere festészet-
tel is foglalkozott.

Csabai István :Erdélyi cimeres levelek.
Szépmüvészet. 1941. 223.1.

MD K

Nicolai Illés, szobrász

elsö müvének az Apafi szarkofágot tartották, azonban a keresdi parkban álló s Bethlen Ferencné és gyermekei számára készült sirkövön az ö névjelzésével találkozunk. Ebből kitünik, h. 1631-ben egy Sevatius nevü szebeni kőfaragó társaságában a Bethlen -család számára dolgozott.
Benedek fejedelmi faragóval együtt készíti a kolozsvári Farkas-utcai ref.templom szószékét./Kelemen Lajos megállapitása. V.ö. Balogh J. i.m. 154.l./. Származásáról /N.I./ nincs irott adat.

Csaberdélyi reneszánsz.

MDK

Nicolai Illés szobrász, kőfaragó

Keresden mégegyszer felbukkan, mikor a Bethlen- és váradi címerekkel díszitett sirlapot faragja. 1649. Ekkortájt már ép figuráli ábrázolásai révén népszerü Nicolai nem arckép készitésével bizták meg a Bethlenek, hanem heraldikai feladatok elé állitották.

Csaberdélyi reneszánsz.

mDK

Nicolai Illés, kötaragó-szobrász

Sükösd György siremléke, a fedölapon az elhunyt valóságot meghaladó alakja, az egyik keskeny oldal dombormüvén Apaffy György gyermekei, a négy sarkot a sarkalatos erények alakjával diszíti, általában tömege a faragványoknak boritja el a tumbát.
Az emlék egyik hosszu oldala a Kolozsvár, Erdélyi Muzeumban.

Éber László: Erdélyi szobrászati emlékek. - Művészet.- 1909. 185-186.l.

MDK

Nicolai Illés, kőfaragó-szobrász
XVII. közepe.

Sok sirtáblát készitett nagyszebeni, berethalmi és segesvári polgárok számára. Nicolai müvei elönyösen válnak ki a tömegből. Kiemelkedö alkotása Apaffy György/ I.Apaffi Mihály, erdélyi fejedelem édesatyja/ ,megh.1635-ben, márványból faragott hatalmas siremléke, mely néhány év elött Almakerékről a M.Nemz. Muz.-ba került. Gazdag szobrászati disze, mint anyaga és és formája által kimagasló alkotás. /Képekben bemutatva/.

Eber László: Erdélyi szobrászati emlékek. - Müvészet.- 1909. 185-186.l.

Nicolai Illés
szobrász

l.

Szépművészet
1941. 223. l.

lecember hó 18-án kelt 490 számu elő-
ó előadó részére /:300:/ azaz Három-
lmos titkár részére /:140:/ azaz
id Mihály épitőmester-müvezető részére
pengő, Borbély József vagyonkezelő
Egyszáztiz pengő, Kauteczkyné Pola-
ére /:68:/ azaz Hatvannyolc pengő és
részére /:50:/ azaz Ötven pengő ka-
k a dologi javadalomnál elérendő meg-

felirás: «Pietas grata» s a jobb kar mellett: «Erga Deum» (t. i. pietas grata) s a bal kar mellett, a mely térdeplő férfi és női alakoknak alamizsnát nyujt át: «Erga proximum».

A baloldali férfialak mellett Mózes, kezében a két kőtáblával. Feje felett e felirás: «Lex accusans» s a két kőtáblán: «Fac hoc et vives ec».

A kép alsó részén e felirás: «Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Com(es) Georgius Thurzó de Bettlehemfalwa Com(es) de Arwa eiusdemque Comit(a)t(us) Supremus Comes perpetuus, Regni Hungariae Palat(inus) Jud(ex) Cum (anorum) Sac(rae) Reg(iae) Ma(ies)t(a)tis Con(siliarius) int(imus) ac per Hun(gariam) Locumt(enens) pro ornamento capellae noviter extructae in arce Arve(nsi) hoc altare fieri curavit. Anno MDCXI». A kép felett e felirás: «Speculum iustificationis».

A képet két oldalt egy-egy oszlop kereteli, a melyiket öt-öt maszk díszít. A jobboldali oszlopon a fejezet felett egy szakállas maszk kétségkívül Thurzót ábrázolja s a jobboldalin ugyanitt egy idős női maszk második feleségét, Czobor Erzsébetet. Mindkét oszlop fejezetén egy-egy és a talapzat felett három-három maszkot látunk, a melyek Thurzó György gyermekeit ábrázolják.

A képen az Atyaisten és a Szentlélekisten alakja világosan szemünkbe ötlik. A két nagy férfialak közül a jobboldali, a mint azt a feliratok is sejtetik, az Üdvözítőt, a baloldali sötétszínűre festett alak, a mint azt a feliratokból és egyéb körülményekből következtethetjük, az ördögöt ábrázolja.

Az oltár felső része szintén három részből áll: a középső legkiemelkedettebb részre az utolsó itélet van ráfestve s ezt baloldalon a Thurzó, a jobboldalon a Czobor-czímer kereteli.

Sátoralja-Ujhely, 1911 februárius. *Visegrádi János.*

FRANCKENSTEINI FRANCK BÁLINT EPITAPHIUMA — HANN SEBESTYÉN MŰVE.

Hann Sebestyén, a nagyszebeni ötvösmester († 1713) művei kiváló művészi értékük következtében az erdélyrészi iparművészet egyik tetőpontját képviselik. Jóllehet ez a mester képzelet és szabad lelemény dolgában elmarad Nicolai Illés, az Apaffisárkophag * alkotója mögött, kézi ügyességben mégis túlszárnyalja őt. Akárhogyan itéljük meg Hann Sebestyént mint művészt, mindenesetre a magyarhoni művészet történelmének kiválóbb alakjaihoz tartozik. Azért műveinek kellően bebizonyítható hiteles gyarapítása becses adalék.

Az 1697 szeptember 27-én elhúnyt szász gróf Franckensteini Franck Bálint epitaphiumában birunk olyan munkát, a melyet biztonsággal a nagyszebeni ötvösnek, Hann Sebestyénnek tulajdoníthatunk. A szerzőség stílkritikai bizonyítékaihoz és a mester külső életkörülményeihez még hozzájárul mint utolsó, legjobban megegyező bizonyíték a (SH) alakú ötvöspecsét megléte, melyet e

* Lásd Arch. Ért. 1902. Éber László értekezését ez emlékről és a hozzácsatolt ábrákat.

sorok írója a mű utolsó átvizsgálása alkalmával a Jakabbal birkózó angyal domborművének szélén megállapított.

Az irodalomban ez az epitaphium először 1793-ban az «Ungrisches Magazin»-ban [1] tűnt föl, ahol azonban a feliraton kívül csak még Soterius György Transsilvania celebris cz. kéziratából, melyet a Brukenthal-féle múzeumban őriznek, a szöveg alatt itt ismételt szöveget vették át.[2]

1785-ben Seiwert is közli a feliratot.[3] Csak 1859-ben tárgyalja megint egy másik író az epitaphiumot: Mökesch,[4] de egynéhány életrajzi adaton kívül csak a feliratot közli. Akkor a tábla még a nagyszebeni evangelikus főtemplom hajójában az északi sor harmadik pillérjén függött. Az 1853—1855-iki restaurálás alkalmával nemcsak a templom pallóján levő összes sírfedőlap az előcsarnokba került, hanem minden mozgatható epitaphiumot, mely a templom falait és pilléreit gazdagon borította, valamint az oltárruhákat, szobrokat, szerszámokat stb. összedobták egy szögletbe, a hol azokat megfogyott számmal és többféleképen megrongált állapotban az érdemes Reissenberger Lajos 1881-ben felfedezte és a sekrestye fölötti emeleten elhelyezte.[5] A mi ezen mű- és kulturaemlékekből megmaradt mostanáig, a Brukenthal-féle múzeum archæologiai osztályában van felállítva. Reissenberger leletéről értekezést tett közzé,[6] Franckensteini Franck Bálint epitaphiumának a leírását is közli, ez is ott volt a meglelt emlékek között. Művészettörténelmileg iskolázott szeme érvényesült, mikor ezt a mondatot írta le: «Az összes ábrázolások domborított kivitelben nagy mesterséggel vannak alkotva és élénken emlékeztetnek az akkoriban Nagyszebenben munkálkodó ötvösre: Hann Sebestyénre.» Hogy azonban ez a mű nemcsak e mesterre emlékeztet, hanem «talán a híres nagyszebeni ötvösmester, Sebestyén munkája is lehet», azt Reissenberger néhány évvel később a nagyszebeni főtemplomról írt ismeretes monografiájában ki is mondja.[7] A legutóbbi időben a szerző maga méltatta a híres művet, de nem volt hajlandó azt határozottan Hann Sebestyénnek tulajdonítani.[8] Annak daczára újból vetette fel a szerzőség kérdését,[9] a mely most Hann Sebestyén mesterjelének a feltalálása után biztosnak veendő.

[1] Ungrisches Magazin III. k. 420. l.

[2] «Es hatte ſich ſelbſt dieſer Valentinus ein feines auf Zinn mit vergoldeten Buchſtaben beſchriebenes Epitaphium geſtellet und verfertigen laßen, da das Laubwerck um daſſelbige aus Kupfer getrieben und vergüldet oben in der Mitte ein vergüldetes ſilbernes Cruzifix unten aber wieder in der Mitten die Auferſtehung unſeres Heilandes auch in vergüldetem Silber darſtellete. Es iſt aber dieſes letzte Bild nicht ohne ſonderbahres omen, vor 10 Jahren ohngefehr durch einen Kirchendieben mit etlichen vergüldeten Blütchern abgebrochen und geſtohlen worden.» Megjegyzem, hogy az idézett hely Soterius szövegét pontosan adja.

[3] J. Seiwert: Nachrichten von siebenbürgischen Gelehrten. Pressburg, 1785. 18. l. k.

[4] V. ö. Samuel Mökesch: Die Pfarrkirche der Augsburger Confessionsverwandter zu Hermannstadt. Hermannstadt, 1839 103. l. k.

[5] V. ö. L(udwig) R(eissenberger): Wiederaufgefundene alte Denkmäler der evang Pfarrkirche A. B. in Hermannstadt. Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. IV. (1881). 106. l. k. és 113. l. k.

[6] U. o. 108. l.

[7] V. ö. L. Reissenberger: Die evangelische Pfarrkirche A. B. in Hermannstadt. Nagyszeben, 1884. 42. l.

[8] V. ö. Victor Roth: Geschichte der deutschen Plastik in Siebenbürgen. Strassburg, 1906. 149. l. k.

[9] V. ö. U. a. Sebastian Hann. Kronstädter Zeitung, 1911. 24—26. sz.

Az epitaphium 114 cm. magas és 56 cm. széles óntáblából áll, melyet 14 cm. széles fakeret vesz körül. (1. ábra.) A felső keskeny oldalhoz gyűrűkkel egy vasrúd van hozzáillesztve, a melyeken eredetileg függöny lógott, hogy a drága művet a portól megvédje. Az óntáblán aranyozott nagy latin betűkkel van bevésve az elhunyt szász gróf sírfelirata. A következő, először Seiwerttől közölt tartalma van:

I. FRANCK VALENTIN EMLÉKTÁBLÁJA.

MUNDE | IMMUNDE! | QUARE ES MUNDUS? | AN QUIA TAM PULCHRA CREATURA? | AN QUOD A TAM MUNDO AUTHORE CREATUS? | ERRAS! | MUNDE IMMUNDE VALE, QUAE SUNT MUNDANA RECUSO! | MUNDUS ERRAS, | SED TE FILII TUI FILIÆ QUE FECERUNT IMMUNDUM, | INTER QUOS ET EGO IMMUNDUS, | AT DOLOROSUS: | QUEM GRATIA DEI, | ET SANGVIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, | MUNDIFICAT AD OMNI PECCATO; | VALE, | ATQUE ITERUM VALE | ET MUNDIFICARE | VALENTINUS FRANCK a FRANCKENSTEIN: | NATUS, | 20. OCTOBR: AN. 1643. | DENATUS 27. SEP. 1697. | ÆTATIS ANN. 54. |

Ezen felirat körül egy sajátságosan, bizonyos barokkbeli hasonlósággal stilizált renaissance-díszekből álló szalag húzódik, mely az oblongum szögleteiben tojásdad medaillonokká tágul ki, a melyekbe fönt két ószövetségi jelenet, lent azonban Franck mellképe és címere vannak beleillesztve. A két felső dombormű között egy feszület domborműve volt, a két alsó között a szintén domborítottan készített ábrázolása a feltámadásnak, a melyből még két alvó őr és a sarkophag egy része megmaradt. A kompozicziò ezen részét, a mint Soterius közli, az ornamentdísz egyik darabjával együtt a XVIII. század kezdetén valami szentségtörő letörte és ellopta.[1] Azt mondják, hogy a felső — sajnos, hogy elveszett — feszület aranyozott ezüstből készült, a többi mind, ornamentdísz és medaillonok, aranyozott ötvösérczből van domborítva.

A munkák technikája minden részletben Hann Sebestyén felül nem mult mesterségét mutatja. Joggal sorolhatjuk az epitaphiumot legjobb alkotásai mellé, a melyek közé első sorban a nagyszebeni evangelikus egyházközség kincsében őrzött úrvacsorára szánt kannát 1682-ből számítjuk Salamon itéletének és Sába királynőjének az ábrázolásával.[2]

A részletek olyan finomsággal és biztossággal készültek, hogy bámulásra késztetnek bennünket. Technikai remekmű nemcsak Éva szabadon kinyitóan dolgozott karja a paradicsomból való kiűzést ábrázoló domborművön, hanem a szövetminta, a mentepaszomány, a haj legkisebb részletekig pontos kidolgozása Franck arczképén is. Ezen epitaphium megtekintésénél megértjük, hogy mesterünk híre a technikai ügyesség oly fokán alapult, mely (legalább az erdélyi szász ötvösműhelyekben) sohasem sejtett mesterségig fejlődött. Csodálatos biztossága, sőt páratlan merészsége által, melylyel a domborításnál eljárt, a plasztikus hatás olyan mélységét éri el, a mint előtte egy magyarországi ötvösmester sem. Merészségével és biztosságával párosul a szellemi hatás kifejezésére való képesség, tudott alakjainak bájt és méltóságot, kedvességet és szépséget adni.

Kiváló értékű Franck arczképe. (2. ábra.) A XVII. század kimeneteléig az erdélyi művészet körében nem találunk munkát, mely vele a felfogás azsága, a portrait hasonlóság dolgában és technikai tökélyben versenyezhetne Az arcz életteljes rajz, oly szép, hogy az ember nem fárad bele ez elragadtató munka szemléletébe. Hann Sebestyén alkotásának kitűnő voltát annál magasabbra kell becsülni, mert a mester mintáját, a mely után szabadon dolgozott, jóval túlszárnyalja. A minta az a rézmetszetes arczkép volt, a mely a Rosetum Franckianum mellett megjelent. Nem ismerjük a metszőt, ki az átlagon alul álló művész volt.[3]

A két ószövetségi jelenetről ekkép nyilatkozott a szerző: «Ezen élet-

[1] V. ö. Soterius: Transsilvania celebris. 83. l. Seiwert: Ungarisches Magazin. III. k. 420. l.

[2] L. a képet Reissenberger: Die ev. Pfarrkirche A. B. in Hermannstadt czímű munkájában az 54. lapon és «Kirchliche Kunstdenkmäler aus Siebenbürgen» I sorozat 6. és 7. táblán és a szöveget hozzá a 12. lapon.

[3] L. Rosetum Franckianum. Viennæ, 1692.

hűséget a portrait a paradicsomból való kiűzés domborművével osztja. (3. ábra.) Siető lépésekkel elhagyják Ádám és Éva a felhőkben lebegő angyaltól elűzve Éden kertjét. Ádám mély szomorúsággal halad előre. Éva kérő mozdulattal visszafordult az anyalhoz, minha kegyelmet kérne. A meztelen testek bájosan vannak alakítva, szép az egésznek a szerkezete és kitűnő a kivitele.

A harmadik kép az angyallal birkózó Jakabot ábrázolja. (4. ábra.) Megkapó elevenség, vad mozgalom van ebben a jelenetben. A hogyan az angyal Jakab bal

2. FRANCK VALENTIN MELLKÉPE.

czombját és vállát megragadja és a hogyan Jakab teljes erővel védekezik ellene, kitűnően van kidolgozva. A szerkesztés biztossága lendületes vonalfolyásával, a mozgalmas esemény ereje és drámaisága megkapóan van ábrázolva.*

Franck czímerét tartalmazza a negyedik medaillon (5. ábra), melyet Reis-

* L. Roth: Geschichte der deutschen Plastik in Siebenbürgen. 150. l. Arra utalva, hogy ez a jelenet a I. Mózes 32., 23—32-ben található elbeszélésre támaszkodik, helyreállítja a szerző az itt idézett művében előforduló hibás magyarázatát, hol a dombormű a «Tobias»-szal birkozó angyal neve alatt szerepel.

senberger behatóbban írt le.* Alakjában finoman átérzett és vonalaiban teljesen hozzáilleszkedik a többi ornamentikához. Mintáját valószínűleg szintén a Rosetum Franckianum címbeli rézmetszetén lévő czímerben találjuk meg, igaz, hogy a jobb felső részben a heraldika szempontjából helytelen eltérésekre akadunk.

A mi most Hann Sebestyén ezen művét és annak művészeti értékét illeti, legyen megengedve egy összefoglaló méltatásból, melyet szerző nemrég közzétett, a következő mondatokat idézni: «Ilyen kiváló érdemek érthetővé teszik azt a nagy hírt, a melyet Hann Sebestyén már kortársainál is élvezett és csak

3. ÁDÁM ÉS ÉVA KIŰZETÉSE A PARADICSOMBÓL.

azt az egyet sajnáljuk, hogy a valódi művészethez egy tulajdonság, igaz, hogy a legfontosabb, hiányzott belőle: a szabadon alkotó, függetlenül teremtő leleményesség. Képeit nem maga szerkesztette, alakjait nem a képzelet forrásából merítette, hanem kész minták, adott példaképek nyomán dolgozott. Éppen legkiválóbb alkotásai nem az ő szellemi tulajdona, hanem csak kópiák Merian Mátyás rézmetszetei szerint. Merian Mátyás 1593 előtt Baselben született, a zürichi rézmetszőmester Meyer Detrénél tanult, Francziaországban dolgozott, mindenekelőtt Párisban és Németalföldön: 1624 óta a Majna melletti Frank-

* «Korrespondenzblatt» i. h.

furtban élt. Nagy számmal tett közzé karczokat és meghalt 1650-ben. Híresek voltak városi tájképei, kevésbbé kiválók, sőt részben értéktelenek az illusztrácziói, a melyekkel különböző könyveket: Gottfried «Chronik»-ját, a »Theatrum Europæum»-ot, a Szentírást látta el. Még hiányzik egy pontos vizsgálat, az, hogy milyen állást foglal el Hann Sebestyén mintáival szemben, hogy szorosan támaszkodik-e előképi rajzaihoz, vagy talán szabadabban jár el az alakok csoportosításában és talán a végén nem is lehet Merianhoz való művészeti viszo-

4. AZ ANGYALLAL BIRKOZÓ JAKAB.

nyáról beszélni. De ötvösi tevékenységének igazságtalan mérlegelése volna, ha szemrehányást tennénk neki, a miért idegen mintákat használt. Azt cselekedte, a mi az ő iparának a szokása, módja, gyakorlata volt időtlen idők óta; művészi ambicziót oly követelések értelmében, minőket ma az iparművészettel szemben emelünk, nem ismert a régi ötvösmester. Az adott formákat felhasználni, a hagyományos díszeket ügyesen alkalmazni, a mű czélját és használatát világosan szem előtt tartani, az anyaggal az ő lényegének megfelelően elbánni s az egészet technikai remekművé tenni, ilyen feladatokban benne volt a lehetőség minden becsvágy kielégítésére, mely persze csak czéhbeli lehetett, műhelyízű becsvágy nem a hivatott művészé . . . .

Maradtak ugyan reánk olyan művek is, melyek az övéit anyagi és archæologiai értékben túlszárnyalják, csak a nagydisznódi egyházkincs díszkeresztjére legyen szabad emlékeztetni, de ötvösmesterségünk egyetlenegy emlékében nem találunk oly következetesen ápolt egyéni vonásokat, mint az övéiben. Természetes tehetségét, örömét a plasztikus alakításban teljesen kimerítette, teljes tudását fordította minden munkájára, s mégis mindenütt bölcs mesternek mutatkozott, ki mértéket tud tartani, noha nagy gazdagság áll rendelkezésére.»*

5. FRANCK VALENTIN CZÍMERE.

Azon férfi, kinek a tiszteletére Hann Sebestyén ezen értékes epitaphiumot alkotta, külső életpályájáról a következő adatokat tudjuk: Franck Bálint a Szászrégenből származó, 1648. évi május 10-én elhunyt, ugyanolyan nevezetű férfi fia volt, ki a nagyszebeni iskola rektorságából a királybiró és szász gróf magas méltóságához jutott föl. 1643-ban, október 23-án született, az altdorfi egyetemen tanult s ugyanott védelmezte «De æquitate» című értekezését. Miután Nagyszebenbe visszatért, 1679-ben a vöröstoronyi erődítmény kapitányává, 1682-ben provinciális jegyzővé, 1686-ban királybiróvá és a szászok gróf-

* L. «Kronstädter Zeitung» 1911-iki évf. 26. sz.

Nicolai Ilé.

Nagyszebeni mester. Apafi György sír-
emlékét készítette 1635-ben.

A magyarországi műv. tört. I. 271.
Corvina 1970.

Nicolai Illés

kőfaragó

~ Kőfaragó Benedek és ~~Régeni~~ Régeni János műve a holozsvári Farkas utcai templ. veneszánsz szónéke.

Repr.

Radó Lenő: Magyar építészettörténet 113. obl.
Műszaki könyvkiadó 1971. 208. kép.

Elias Nicolai

1647-ben készítette a Keresd-i kastélykertben látható címeres követ.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

2031

Nicolai Elias

nagyszebeni kőfaragó bérzitette Bethlenné Komuthy Zsuzsannának és két lányának sírkövét.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970
Fol

Nicolai Elias

1647-ben követ faragott a Bethlen-Váradi hettőscimerrel.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970

70 l

Nicolai Elias

a Bethlenek Bethlen-i kastélyon végezhetett el munkálatokat.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

70

Nicolai Illés

Apaffy György tumbája Nicolai Illéstől. Almakeréken (1683)

Hankiss 204. l

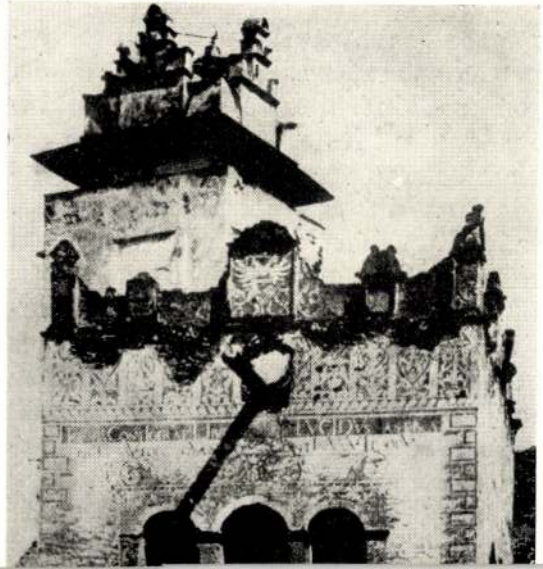

MAGYAR RENESZANSZ

A késmárki harangtorony részlete (XVI. század)

A fricsi kastély sgrafittós homlokzata (1623—1630)

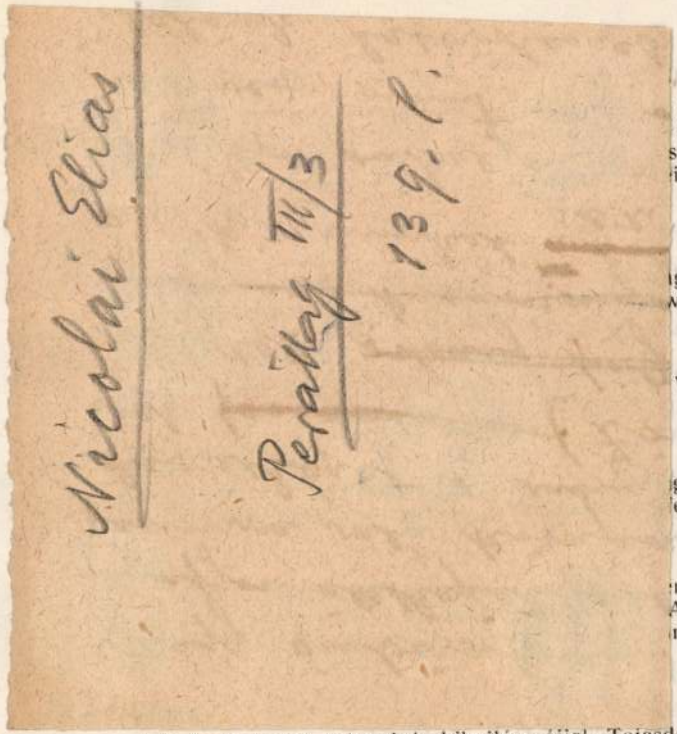

hordót tartó ívek végén és a
LIKÖRFÄSSCHEN, geschlif-
stell. Auf den Endungen der
ine kleine Silberfigur. Anfang

gakkal. Kína. — FLASCHE,
veigen in Relief. China.

vége. — KRUG UND GLAS,

gos medaillonokkal. — GLAS-
enen ovalen Medaillons.

n arany díszítés, szemek sora
AS, weinrot, geschliffen. Sechs-
ndfelder mit Sternen. Böhmen,

vörös üveg, kerek talppal és kihajló szájjal. Tojásdad testén váltakozó szürke és vörös mezőkben, rocaillos disz, illetve venyigék. Cseh, XIX. század második fele. — WASE, rotes Glas, auf runden Fuss, mit überfallendem Lippenrand. Am eiförmigen
bez. Weinrebendekor.

570. **Római üvegpalack,**

négyoldalas test, magas nyakkal. Zöld irizáló felülettel.— Römische GLASFLASCHE. Vierkantiger Körper mit langem Hals. Mit grüner irisierung.

571. **Két kis római üvegpalack,**

az egyik erősen irizáló felülettel. — Zwei römische GLASFLÄSCHCHEN, eines der beiden lebhaft irisierend.

572. **Római üvegpalack,**

gömbös test hengeres nyakkal. Kissé irizáló felülettel. — Römische GLASFLÄSCHE, bauchig mit zylindrischem Hals. Schwach irisierend.

573. **Római üvegpalack,**

gömbös test, hosszú nyak, irizáló felület. — Römische GLASFLASCHE, bauchig, mit langem Hals. Irisierend.

574. **Két római üvegpalack,**

Egyik erősen irizáló felülettel. — Zwei römische GLASFLASCHEN, eines der beiden lebhaft irisierend.

575. **Tányérka,**

római üveg. Erősen irizáló felülettel. — Kleiner TELLER, römisches Glas, lebhaft irisierend.

576. **Római üvegpalack,**

hengeres test, rövid nyak. Irizáló felülettel. — Römisches GLASFLASCHEN. Walzenförmiger Körper mit kurzem Hals. Irisierend.

577. . . . . .

Nikolai Elias

Wohn

Weg

Rothbau 120. l

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ...

tésénél ...

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ..... , 191 ...

.....

tanu.

.....

tanu.

Nicolai Elias

laid
2

Wchw 53. l.
54 l
55. l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

a műhelyfőnök vag
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Nicolai Elias

1640

Crontori jegyz -

Nicolai Illés

Lwa 1638

Bisolt III. 436

..... *műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....szamu .....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Nicolai Illés

XVII.

Cód

Cz Sz II 2991

magyar királyi államvasutak.

T. Műhelyf

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam

Kelt ....., 191..... év

.....

tanu.

.....

tanu.

Nikolai Elias

nobráz XVII. z.

zód

Krück II 320 l.

Kaiser Friedrich Museum, Berlin

V. 214.

Nikolai Elias

Apaffi György sírem-
léke
A kolozsvári Farkas
utcai ref. templom
virágdíszes renesszánsz
katedráját F Kőfaragó
Benedekkel együtt
fenti készítette.
A fenti által készített rezle-
tekben több a naturalis-
mus, F formái barokkosak,
térkiföltése zsufolt.

Balogh Kolozsvár

26. I. 31. I. 73. kép

F (szószékét)

F erősen kiemelkedő

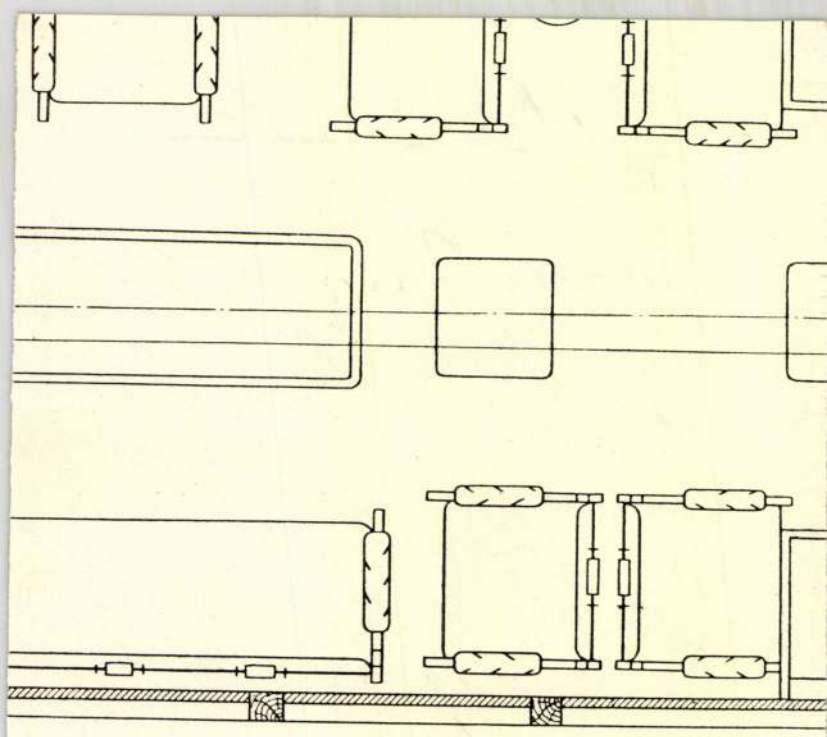

A mótorkocs

ó; *E* Légsűrítő; *F* Légtartó; *G* Kapcsoló automata; *H* Kézi fék;

Nicolai Illés

nagyszebeni szobrász

wód

z

Petrik Albert =

Régi sirémlékek

Magyarországon –

Építő Ipar

1913. 487. l.

OLASZ FESTŐ, XVII. század

VII. Sándor pápa arcképe

Vászon, olaj, 62×52 cm. (Lépcsőház.)
Maszlaghy II., 518. szám.

OLASZ FESTŐ, XVII. század

X. Kelemen pápa arcképe

Vászon, olaj, 73×61 cm. (Lépcsőház.)
Maszlaghy II., 408. szám.

OLASZ FESTŐ, XVII. század

XII. Ince pápa arcképe

Vászon, olaj, 72×61 cm. (Lépcsőház.)
Maszlaghy II., 412. szám.

OLASZ FESTŐ, XVII. század

Szent Lőrinc vértanúsága

Keresztlevétel

Grisaille. Vászon, olaj, egyenkint 108×58 cm. (39. szoba.)
Mindkettőt Simor prímás vásárolta Rómában. Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 34. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 765. l. — Maszlaghy II., 140. és 141. szám.

OLASZ FESTŐ, XVII. század

Szent Jeromos a pusztában

Ovális, fa, 16×11 cm. (39. szoba.)
A Bertinelli gyűjteményből.
Maszlaghy II., 82. szám.

Nikolai Illés

rvod

Péter II. 14. l
kippel

Nikolai Illés

nagyszebeni szobrász

Apaffi György, A. Mi-

haly fejedelem atyja

nak szeremlike. 1638.

M. Nemzeti Muzeum.

(eredetileg Almakerchen)

Divald Magyarország

189. l. Keppel-

190. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nicolai Elias

a kolozsvári farkas-utcai, ~~utóbb~~ minorita, utóbb ref. templom Hóstékének Középső részét fenti készítette.

Gerhard 1160. l.

Tusztaszer

301

Nicolai Elias

nász hobrász, ahit
a magyarok is foglalkozttatak

Gerard. 163. l.

korai fönnye (1638),
Apafi György fejedelem
alMakereki sirenlike
a Ueuvreti Muzeumba

van

Nicolai Illés

Művészet 1909 - 184, 186

Kertész Béla

1927.		
szept.	1.	Egyenlegért
okt.	5.	Füretményemért
nov.	5.	Árukért
dec.	2.	Váltókért
-"-	20.	Árukért
-"-	31.	Egyenlegért

Nikolai Illyés

laid
z
Révai N. Lex

I. 728 l

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
sa.

Endrényi Imre, Szeged.

Gutenberg lex.

Apaffi [illegible]-siremléke. [illegible]

Apaffi Mihály, I. Apaffi István fejedelem bátyja, I. Rákóczy György fejedelem bátor tanácsosa, majd Kükülló várnagyja, főispánja [illegible] volt. 47 évi korában halt meg 1635-ben. Gyulafehérvár Kolozsmonostori templomában temették el, hol özvegye, Gál Tetki Borbála 1660 táján állíttatta fényes díszes síremlékét, mely az egyik XVII. századi művészi emlékünk a legjelentékenyebb. A síremlék talapja hossza 2.44 m, szélessége 1.35 m, magassága 1.04 m. A fedőlapon Apaffi Mihály alakja domború élhatásúsággal nagyobb [illegible] ravatalon fekszik, fejtetőtől családi címerek s a mulandóságra vonatkozó naturalisztikus ábrázolások láthatók. Az oldal lapok [illegible] szám [illegible] Erdélyben [illegible] festett táblával [illegible] ellátva német renaissance [illegible] 1902-ben a Magyar Nemzeti Múzeum [illegible] és sirdadisz [illegible] a sírenyhítő [illegible] a sírnál [illegible] Mal díszes [illegible] oldalán [illegible] [illegible] [illegible]

A siremlék mestere Nicolai Illés nagy-
szebeni szobrász aki a szarkofágot nagy tech-
nika keszultseggel, aprólekos gonddal, F de
~~kevés~~ csekély muvészi lendülettel faragta.

F a termézet hűséges hamaiolá-
sára törekvően

Irodalom

Eber L. Apaffi György siremléke.
Arch. Ert. 1902 Uf. 22 K. 97 – 113 l.
Roth V. Geschichte der deutschen
Plastik in Siebenbürgen (Strassburg
1906. 87 – 110. l. Szádeczky Lajos Az
Apaffiak sirbolfja és hamvai. Századok
1909 168. l.

Nikolai Illés

Szód

=

Mártonffy Ignác. A paffy György siremléke Almakeréken. Regélő Pesti Divatlap. 1844. 822-838 l.

Nicolai Illés

Nobrás

írd

Szádeczky Lajos úr

Apafiak története és hamisvai. Századok, 1909. 188. l.

Apafi György

Születése valószínűleg Gyulafehérvárott történt. Anyja Bethlen Gábor nővére Kata asszony.

Valószínűleg Gyulafehérvárott történt.

Anyja Bethlen Gábor nővére Kata asszony.

Születése

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

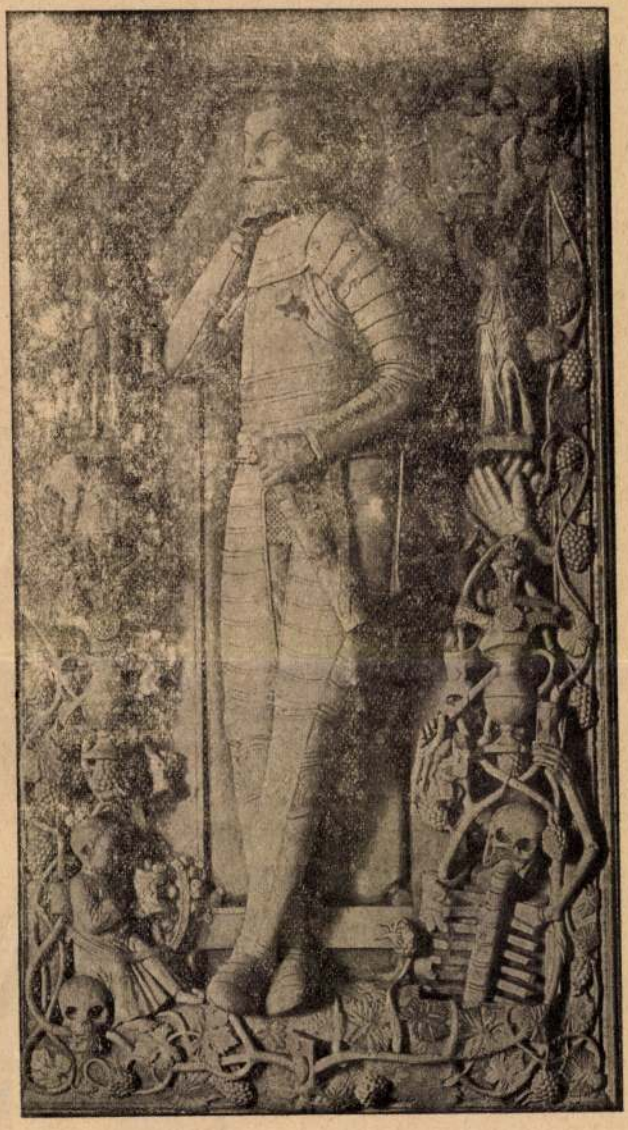

Apafi Györgynek, Mihály fejedelem apjának síremléke az almakeréki templomból a Nemzeti Múzeumban. A díszes szarkofág fedőlapján az elhúnyt páncélos alakja látható. A túlterhelt, szövevényes díszítés a barokk ízlés jelentkezésére vall. Nicolai Illés erdélyi mester műve 1638 körülről.

Nicolai Illés

Gesevich – Genthon

A magy. tört. Egyes Könyve

Bpest 1935. 1 Bil

Nicolai Elias

szobrász

lásd

Arch. Ért 1902.

97 – 113.

a 110 – 111 lapon

a szemelyére vonatkozó

adatok.

lásd. ugyanitt irodal.

mát is

itt van leptelyéseben öze, kordva az, ami róla megtudható volt.

Nicolai Elias

cred

Korrespondenzblatt. 1906.

Fi. l.

Bei dem Abbruch des Baron Rosenfeldischen Hauses Grosser Ring No 4. im Voriger Jahr (Neggraben?) kam ein dort eingemauertes Wappen der Familie Hirscher 1650 in das Baron Brukenthalische Museum. Dieses in Stein gehauene Wappen hat Elias Nicolai mit seinem Namen signiert. Gleichfalls mit seinem Namen bezeichnete das Meister das Epitaphium des Komes Michael Agnethler 1645, das ehemals in der Hermannstädter Pfarrkirche hing, jetzt sich im Baron Brukenthalischen Museum befindet.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Nicolai Elias = Illej.

Hobart

Vrod

Hpl. Arch Est. 1902.
440 f.

Nicolai Ilyés

Hobrám.

IROD.

Kövári László Erdély

régnegyei. Pest, 1852.

227 l. és 248 l.

Nicolai Illyés

Szokrás

Szebenben a XVII. században
többi Közt ő Készítéz Apafiak
almakereki sarkophagját 1635-
ban

Egyetemi hazai utazások. 66. l.
Litterariai Csarnok 1840 évf. 23 és
24 szám.

Nagy Iván Magyarországi Egyszó-
mondszak a legrégibb időktől 1850 ig.
Századok 1874 évf 186 l.

Nicolai Illés

nagyszebeni szobrász

Készitette 1635-ben Apa-
fi György hires siremlékét
Ugyanő Készitette 1646-ben
Theilesius és 1649-ben
Barth sirját és a ha-
gyomány szerint más 3
siremlék is tőle való.
Wenrich véleménye szerint
valószinűleg nemet alföl-
di származásu.

W 275 l.

Nikolai Elek

Szobrász

IROD.

W/25.d.

Elias Nikolai

Lnöd

Roth. 151. l

.....nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
láírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Nicolai Elias

läsd

Korrespblatt

~~#~~ 1902. 70.
105 l.

Nikolai Elias

Nobiss

laid

Korrespondenzblatt

1908. 141. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191____é

tésénél_____

jelenhetek, keresményemnek átvételére __

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt _____, 191____

_____

tanu.

Nikolai Elias

Vrod

Roth Viktor dr. Román és gót kapuzatok erdélyi templomokon.
Arch. Ert. 1911. 304

Nicolai Elias

rod

M. N. Muscum 1902. 147 f.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

Elias Nikolai

lásd ohv

110. l.

Roth. 87 és Köv. ll.

és XIX–XXI. tábla

nemcsak az Apafi szem-
lék hanem még
szamos mivel
emlitve és
leirva.

és wodalom!

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
láírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

dultam a magas Tátra bérczei között, úgy, hogy csak tegnap este hajtott haza a zöld-tótól a szakadó eső. Simon Péter tanárt barátaim sorába számítom és ismerem minden munkáját. Legnagyobb készséggel és örömmel engedem meg, hogy mindazon leveleket, melyeket Nagyságodhoz intéztem, új művében közzébocsássa, sőt épen azokat tessék neki átadni, a melyekben magyar őszinteséggel megmondtam az igazat Kalotaszeg őrangyaláról! Azok főkép beillenének a közművelődési történetbe. Mindig örömmel látom a kalotaszegi munkákat és itt, a feleségem villájában fokozott mértékben láthatni a szép varrottasokat. Magamat további becses emlékébe ajánlva, csókolom a kezeit és maradok váltig legőszintébb tisztelője *József főherczeg*.

A magyar pavillon a franczia kiállításon. A párisi világtárlat területén a pavillonok közül a magyar pavillon épült föl legelőször. A mult héten készültek el vele s *Návay* Aladár kormánybiztosi megbizott ezer frankot osztott ki a munkások közt.

A kolozsvári egyetem klinikája. A kolozsvári egyetemnek nagy hiánya volt, hogy megfelelő kórházzal és belgyógyászati előadáshoz való termekkel nem bírt. De most már elkészült a belgyógyászati klinika, a szülészeti klinikával együtt, s berendezik rövid idő alatt a többi klinikát is. A régi, roskatag kórház helyén épült az új intézet két millió forint költséggel.

Az első előadást okt. 7-ikén *Purjesz* Zsigmond igazgató, a belgyógyászat tanára tartotta benne. Az egyetemi hallgatóságon kívül nagyszámú, előkelő közönség töltötte meg az amfiteátrumszerű pompás termet. *Purjesz* tanárt, a ki húsz esztendeig az ócska kórházban tartotta előadásait, most zajos üdvözléssel fogadták. Purjesz nagy hálával szólt a törvényhozásról, mely a törvényt megszavazta és különösen Wlassics miniszterről, kinek elég volt a régi kórházat egyszer látnia, hogy segítsen a tarthatatlan állapoton.

* **Madártani gyűlés Szerajevóban.** Magyarország, Ausztria és a megszállott tartományok madártani megfigyelő-állomásainak tagjai számos külföldi szakember és érdeklődő részvételével szeptember hó 25—29-én Szerajevóban gyűltek össze, hogy a madárvonúlás megfigyelése ügyében végzendő munkálatok és az eredmények feldolgozása egyöntetűen, egyforma elvek szerint történjék, egyszersmind pedig, hogy a jövő évben Párisban tartandó III-ik nemzetközi ornithologiai kongresszus elé terjesztendő javaslatok felett is tanácskozzanak. E főczél mellett azonban egyéb fontos tárgyai is voltak ennek az összejövetelnek. Ez alkalommal volt először a maga teljességében a Balkán-államok madárvilága kiállítva; e páratlan gyűjteményt (nyolcz ezernél több madárpéldány) *Reiser* Otmár, a szerajevói múzeum állattani osztályának őre, a Balkánfélsziget különböző államaiban végzett kutató útjain gyűjtött össze 12 évi munkával.

Herman Ottó kezdeményezésének köszönhető, hogy ez összejövetel létrejött s ő volt az, a ki biztosította a gyűlés maradandó tudományos eredményeit. A gyűlés alkalmával a magyarok részéről *Herman* Ottó, *Hegyfoky* Kabos, *Gaal* Gaszton, *Schenk* J., *Chernel* István tartottak értekezést, a külföldi szakférfiak közül is többen. A szorosan szakmunkálatokon kívül a rendezők különböző kirándulásokról is gondoskodtak, melyek közül mindenkinek felejthetetlen fog maradni a Skakavac vízesés fölséges tájára való lovaglás, hol a 96 méter magasságból alázuhanó vízesés szomszédságában — jobbra is balra is — a remek sziklafal közepén, a hatalmas *saskeselyű* fészkei kandikálnak elő. Szintúgy emlékezetes marad a Herczegovinába tett kirándulás, a nagyszerű Narenta-völgy és Mostar hamisítatlan keleti érdekessége. Néhányan ezután lelátogattak Kattaróig, mások pedig bejárták a madártanilag oly nevezetes Mostarsko blato és Utovo blato tavak vidékét, résztvettek az 1800 méternél magasabb Vetež hegységben rendezett medvevadászaton, megnézték a fenséges Buna-forrást Blagájnál s csak azután tértek Dalmáczia partvidékéről hajón a hazába.

SARAH BERNHARDT MINT HAMLET.

Mucha Alfonz plakátrajza.

Apaffy György síremléke. Érdekes műemlék van a Nemzeti Muzeum oszlopcsarnokában. *Apaffy* György néhai küküllői főispán Apaffy Mihály erdélyi fejedelem atyjának Almakeréken, Ugron Gábor birtokán fölfedezett síremlékének gipszmása, melynek egyes részletei már az ezredévi kiállításon is ki voltak állítva. A siremléknek, melyet az 1635-ben elhunyt emlékére Éliás Nikolai szebeni szobrász készített, most teljes egészében elkészült a gipszmásolata, melyet a jövő évi párisi kiállításon is bemutatnak. A síremlék rendkívül díszes és a díszítmények az Apaffy-család czimerének motivumaiból, sisakból és a szőlőből állanak. A szárkofágon életnagyságban, alvó helyzetben Apaffy György alakja látható, lábánál egy két-három éves gyermek szobra fekszik, oldalt pedig egy kis csecsemő szobra van. A síremléket megrongálta az idő, de azért igen értékes. A párisi kiállításról újból a Nemzeti Muzeumba viszik és elhelyezik a gipszgyüjtemények közé.

A könyvnyomtatás jubileuma. A könyvnyomtatás a jövő esztendő márcziusában ötszáz éves lesz. Ezt a nevezetes jubiláris évfordulót Guttenberg-kiállítással ünneplik meg *Mainzban*. A kiállításnak három osztálya lesz. Az egyikben a könyvnyomtatás históriája lesz föltüntetve a legrégibb időkben. A grafikai kiállítás a rajzművészet képét fogja nyujtani. A harmadik osztályban pedig a mai könyvnyomtatást mutatják be a legmodernebb eszközökben, gépekben. A kiállítás jövedelméből Guttenberg-muzeumot akarnak alapítani.

HALÁLOZÁSOK.

Jekelfalussy Lajos, nyugalmazott belügyi államtitkár, elhunyt e hó 10-ikén Budapesten, 72 éves korában. Mint ifjú a szabadságharczban küzdött s mint férfi az állam szolgálatában volt. Régi nemesi családból született 1828-ban. Gimnáziumi és bölcseleti tanúlmányainak elvégzése után a papi pályára lépett, de a szabadságharcz kitörésekor azt otthagyta. A szabadságharcz lezajlása után nem tért vissza a papi pályához, hanem a jogot tanulta. Azt elvégezvén, főszolgabiró lett, de összeesküvés gyanuja miatt elfogták és az Újépületbe zárták. Kiszabadúlván, 1855-ben ügyvédi vizsgát tett, majd 1860-ban Borsodmegye főszolgabírája, később Miskolczon polgármesterré lett. 1865-ben országgyűlési képviselőnek választották; 1867-ben titkár lett a közoktatásügyi miniszteriumban, 1870-ben a belügyminiszteriumba helyezték át, a hol az utóbbi években mint miniszteri tanácsos működött. Nyugdíjaztatása alkalmából az államtitkári czímet kapta, több nagyobb kitüntetés mellett. A temetés okt. 12-ikén ment végbe. A nagyszámu gyászoló gyülekezetben megjelentek: báró Fejérváry és Darányi miniszterek s Jakabffy Imre és Széll Ignácz államtitkárok is, továbbá dr. Sélley Sándor miniszteri tanácsos, a belügyminiszterium rendőri osztálya, Rudnay Béla főkapitány vezetésével az államrendőrség tisztikara teljes díszben, a budapesti I. kerületi csendőrparancsnokság tisztjei, az 1848—49-iki honvéd-egyesületek központi választmánya s a honvédmenedékház tagjai. A beszentelést Dessewffy Sándor csanádi püspök végezte Stieber Vincze terézvárosi apátplébános és több pap segédletével.

Dr. Baumann Oszkár, zanzibári osztrák-magyar konzul és híres afrikai utazó meghalt e hó 12-ikén Bécsben, 35 éves korában. 1885-ben kezdte meg afrikai utazásait az osztrák Kongo-expedicióval, 1893-ig folytatta. Jelentéseit és utleirásait a bécsi földrajzi társulat közleményeiben és több önálló művében adta ki. 1896-ban kinevezték zanzibári osztrák-magyar konzulnak. Az öldöklő égalj nagyon megviselte szervezetét, úgy hogy kénytelen volt Európába visszatérni.

Elhunytak még a közelebbi napokban: dr. Csányi László, ügyvéd, a váczi takarékpénztár igazgatója, városi főügyész, az önkéntes tüzoltó-egyesület főparancsnoka, a kaszinó és több kulturális egyesület elnöke, Vácz városa egyik legnépszerűbb polgára, 45 éves korában. — Hofmann Rafael bányatanácsos, kiváló szakember 70 esztendős korában. — Batizfalvy István, a budapesti ev. gimnázium volt igazgatója, több tudományos társaság tagja, 75 éves korában, 1848-ban a második honvédzászlóaljnak főhadnagya volt s több ütközetben vitézül harczolt. — Telekesi Ebergényi Mózes, negyvennyolczas honvéd, az erdélyi aranybánya-vidék tekintélyes polgára Verespatakon. — Lukacsevics János, régi honvédkáplár, Temesvártt, hol a 48-as honvédek egyesülete rendezte temetését. — Szerliacsek Péter negyvennyolczas honvéd Zsolnán. — Serbán Auréll az állami számvevőszék számvizsgálója, tartalékos honvédhadnagy Nagy-Komlóson. — Kaschnitz Gyula fővárosi bizottsági tag 62 éves korában. — Dr. Burghardt József IV. ker. kir. járásbiró, Karlsbadban. — Windisch János nyug. primási főszámvevő Budapesten 65 éves korában; holttestét elszállították Sárvárra. — Barák János, nyug. m. kir. honvéd-főhadbiztos, 54 éves korában, Kispesten. — Dr. Gerő József, városi és vasuti orvos, Nagy-Kanizsán, 45-ik évében. — Papp Miklós, a nagy-kanizsai államilag segélyezett községi polgári leányiskola rajztanára. — Korda Gyula, egy párisi iparvállalat vezetője, 31 éves korában Párisban, honnan holttestét haza hozzák Kisbérre. — Répászky János, nyug. honvédszázados 67 éves korában, Lőcsén.

Grünné, szül. Setz Lujza, m. k. államépítészeti főmérnök özvegye 57 éves korában, Szászvárosban, s nagy család és rokonság gyászolja. — Tápió-sápi Sötér Ágostonné, szül. Vágner Irma 61 éves korában Magyar-Óváron. — Kovács Rezsőné, szül. Varga Jolán, 36 éves, Perlakon. — Özv. Hollefreund Hermanné, szül. zaszkáli Boczkó Amália Péczelen, Hollefreund Béla államrendőrségi tisztviselő édes anyját gyászolja benne.

Szerkesztői mondanivalók.

Sz. A. Némely madárnak csakugyan rendkívüli hangutánzó képessége van. Általánosan ismeretes, hogy a papagályok, rigók, csókák, stb. az emberi szavakat néha meglepő könnyen tudják utánozni. De ellesik s utánozzák a madarak egymás, — avagy emlős állatok hangját is. Így pl. egy magyar természettudós észlelte, hogy egy varjú repülés közben a héjja sivítását kitünően utánozta s láthatólag gyönyörködött benne, hogy az előre szálló varjúcsapat e miatt megijedt. Egy másik varjú a gém kiáltását utánozta pompásul. Egy gébics pedig a megsebesült nyúl acsarkodását utánozta oly csalódásig híven, hogy egy épen arra járó vadászkutya is odarohant s csak akkor csodálkozott el, midőn a vélt nyúl egyszer csak felrepült. Szintígy el szokták a madarak egymás énekét is tanúlni, sőt némelyik annyira megkedveli a más

fajú madár fütyölését, hogy aztán majdnem mindig azt használja.

Vándormadarakhoz. A közölhetők közé soroztuk.

Miért nem jön vissza. Apró regény. Egy csomó gyöngyvirág. Tehetség nyilatkozik bennök, de a magasabb irodalmi mértéket nem ütik meg.

Sphynx. Egy asszony. Sokkal sikerültebbek a korábban küldött daraboknál. Reméljük, hogy a következő küldemény egészen beválik.

Dal a szülőföldről. Közölni fogjuk.

Mi a hivatásom. Kritikán alul álló gyarlóság.

Almafa alatt. A küszöbön. Mindkét vers kezdetleges, fogyatékos formában; de a meleg közvetlenség átcsillog rajta.

Virág a völgy ölén. Figyelemre méltó kisérlet; de a fordításon számos folt van, különösen erőltetett a második refrain, a versszakok mindvégig ismétlődő, negyedik sora.

SAKKJÁTÉK.

2136. számu feladvány. Nemo O.-tól.

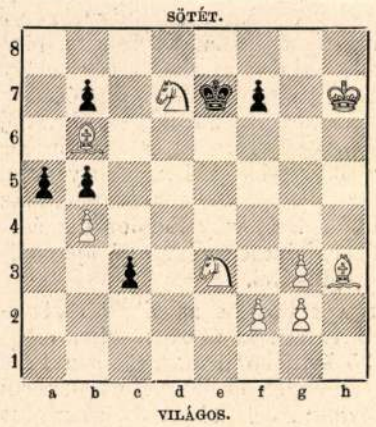

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

A 2120. számu feladvány megfejtése Teichmann R.-től.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Hc4—e5	d6—d5 (a)	1. ---	---	d6—e5 : (b)
2. Va6—a1	Ke4 - e3 :	2. Va6—e2		H. t. sz.
3. Va1—e1 +	t. sz.	3. Fe3—f2 +	stb.	
4. Hd8—e6 mat.				

	b.		*c.*
1. ---	Ke4—e3 : (c)	1. ---	Ke4—e5 :
2. Va6—d3 +	Ke3—f4	2. Va6—c4	Ke5—f6
3. Hd8—e6 +	stb.	3. Vc4—e6 +	stb.

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Lipótvártt:* Hoffbauer Antal. — *Gyulán:* Nuszbek Sándor. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

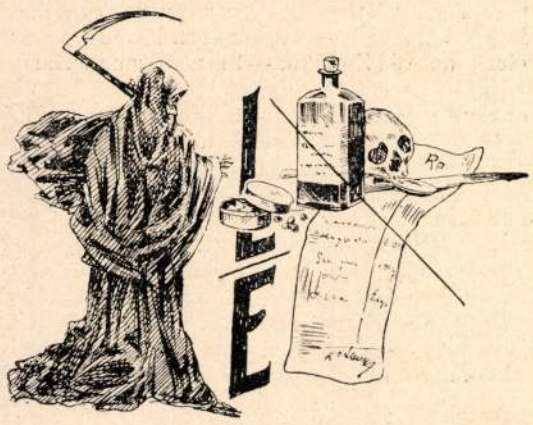

A «Vasárnapi Ujság» 38-ik számában közölt képtalány megfejtése; *Nem ugatja azt a kutya, ki nem zörög a kerítésen.*

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utcza 9.

SZENÁSY, HOFFMANN és TÁRSA

párisi és lyoni selyemgyári raktára Budapest, IV., Bécsi-utcza 4.

Raktárunkon található a legszebb és legnagyobb választék **divatos selyemkelmék, csipkék** és **szalagok,** valamint **gyöngytüllruhák** és **gyöngytüllkelme-diszekből.** Fekete és szines selyemkelmék 85 krtól 14 frtig. Foulard-, Pongis- és Satin Liberty-selymek 65 krtól kezdve. Moiré, Pékin, Mousselin minden szinben.— Mintákkal kivánatra készséggel szolgálunk. 8093

Gummiáruk, betegápolási czikkek *sérvkötők (óvszerek* F. Bergueránd párisi gyárostól) legelőnyösebben beszerezhetők *Polgár Sándor* egyetemi kötszerésznél, Bpest, Erzsébet-körut 50. 6734

Vese, húgyhólyag, húgydara és köszvény-bántalmak ellen, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál, orvosi tekintélyek által

a Lithion-forrás

Salvator

kitünő sikerrel rendelve lesz. 7523

Húgyhajtó hatású!

Kellemes izü! Könnyen emészthető!

Kapható ásványvizkereskedésekben és gyógyszertárakban.

A Salvator-forrás igazgatósága Eperjesen.

Budapesten, főraktár Édeskuty L. urnál.

Hohenberg Ferencz

BUDAPEST,

VI., Nagymező-utcza 46. sz., saját ház

Kézimunka himzésekhez,

függöny és butorhoz

mindennemü paszomány, zsinor, bojt és rojtok. **Arany csipke, zsinór, paszomány és gombkötő áruk.**

Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve. 8204

IBOLYA-CRÉME.

Ártalmatlan anyagokból készült biztos hatásu créme 2 fokozatban kapható. I. fokozat. A bőr fehéritésére és üde tartására. **II. fokozat.** Szeplő, májfoltok s a bőr mindennemü tisztátalansága ellen. Használata kitünő eredménynyel jár, a nélkül, hogy a bőrre és fogakra káros utókövetkezményei lennének. Kapható:

Bodoki Mihály 8275

«Arany kereszt» gyógyszertárában Gyulán.

Főraktár Budapesten: Török József gyógyszertárában, Király-utcza 12.

Egy tégely ára 1 korona, hat tégely rendelésnél bérmentes szállitással.

Elvből legjobbat, legolcsóbb szabott ár mellett adunk el.

Egy télikabát --- --- --- 11.— frt
« öltöny --- --- --- 11.— «
« gyermeköltöny --- 5.— «

és följebb. Mind tiszta gyapjuszövet.

Elismert legnagyobb elsőrangu férfi- és gyermekruha áruház 8359

AZ ANGOL SZABÓHOZ

KOHN HEILMANN és FIAI

Budapest, Károly-körut 12., földsz. és I. em.

A pontos czimre ügyelni tessék. 1848 óta fönnáll.

Ápold a szépségedet!

CZERNY-féle eredeti

Orientalische Rosenmilch.

(Keleti rózsatej) 8270

a **legjobb** szer a **szépség** megtartására és oly **fiatalos arczbőrt** szerez, mely **semmi más** hasonló ártalmatlan szer által el nem érhető; kitünő hatásu pörsenések és a bőrnek bárminemü tisztátalansága ellen, megszünteti a sárga vagy barna arczszint. **Ára 1 frt.**

Sonnenblumenoehl-seife ára 35—50 kr.

hozzá **Balsamin-szappan 30 kr.**

ANTON J. CZERNY, BÉCS,

XVIII., Carl Ludwigstrasse 6.

Budapesti főraktár: **Török József** gyógyszerésznél Király-utcza 12., továbbá minden gyógyszertárban, drogueriákban és parfümeriákban. Szétküldés utánvét mellett. Megrendelések oly helyről, hol még raktár nincs, fenti czégek egyikéhez intézendők. — Prospektus ingyen.

Vérszegények és lábbadozók

Serravallo Chinabort vassal igyanak

1/2 liter ára 1 frt 20 kr.
1/1 liter ára 2 frt 20 kr.

Készitő Serravallo gyógyszerész Triesztben.

Pompás izü, a miért a gyermekek is igen szivesen iszszák. Sokszor kitüntették. Minden gyógyszertárban kapni. 8014

Alapittatott 1890. évben.

Philipp A. J.

és kitünően készittetnek. Vidékre is.

A legszebb, hizott, vágott

baromfi

idei stiriai poulard, kappan s naponta a legfrissebb

uradalmi lőtt vadak

nyul, őz, szarvas, fürj, fogoly, idei fáczán kapható 8361

GÉCZY FERENCZ

udvari szállitónál,

Budapest, IV., Károly-kaszárnya, Károly-körut, Rostély-utczai kapu.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER 8017

legtisztább égyéves

SAVANYU-KÚT

Készit kitünő minőségü clichéket mindennemü nyomtatványhoz, mindenféle kivitelben.

Legjutányosabb árak.

Telefon 62—79. 8284

Fényképfelvételek.

Henneberg selyem 8029

csak akkor valódi ha közvetlen gyáraimból rendelik

fekete, fehér és szines 45 krtól 14 frt 65 krajczárig méterenként — sima, csikos, koczkázott, mintázott és damaszt stb. (mintegy **240** különböző fajta és 2000 különböző szin és árnyalatban stb).

Ruhák s blousokra a gyárból! Privát fogyasztóknak postabér-, vámmentesen és házhoz szállitva.

Minták póstafordultával.

Magyar levelezés. — Svájczba kétszeres levélybélyeg ragasztandó.

HENNEBERG G. selyemgyárai, Zürichben

(cs. és kir. udvari szállitó).

NIGSTY (Nigsty, Nixty) Józef ács

Szilágyi 2005. 164-165.

34. SZEMÉLYI ADATOK:

ddd. Köztisztviselő neve: .....

eee. Besorolása.....

.....

fff. Vezetői megbízása, kinevezése: .....

ggg. Illetménybeállási szintje: .....

hhh. Munkáltatói jogkör gyakorlója

teljesítményértékelést elvégző személy

Kinevezési okiratban megjelölt munkaköre:...

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZAVA

Nicolai Illés

1971 DEC 11.

1971. december 11

1021

Kampis Antal

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZET TÖRTÉNETE

15. Mohács után — Halódó művészet

A török hódítás utáni első ájulat után országszerte fontos feladattá vált, bár minden erőfeszítés elégtelennek bizonyult, az erődítés. Hamarosan korszerűsítették a még jó karban levő középkori várakat. Elővédrendszereket vontak köréjük, s a frissiben megismert olasz bástyás elrendezéssel még új erődöket is létesítettek a török megszállástól egyelőre még mentesen maradt területek végpontjain (végvárak). Ami ezekből megmaradt napjainkig (a sárospataki Perényi-szárny, reneszánsz építmények a siklósi várban, Eger, Sárvár, az erdélyi Aranyosmeggyes stb.), mind arról győz meg, hogy a XVI. század utolsó harmadáig, várépítkezésünk művészet tekintetében is iparkodott az európai fejlődés élvonalához felsorakozni, és ebben az élvonalban, amennyire lehetett, megmaradni.

A XVI. század végére azonban megváltozott a magatartás. A magukra hagyatott országrészek helyi stíluskezdeményei elvesztették korábbi hajlékonyságukat, és az európai művészet élővizeitől elzárt magyar tehetség és szorgalom termelése megmerevedett. Az elzártság rövidesen elzárkózássá fajult, végül vidékies maradisággá száradt, csontosodott.

A lassan többségében protestánssá változott lakosság megrendelései, szószékek, síremlékek, karzati mellvédek, arra mutatnak, hogy a pár évtizede még oly friss, életerős alakos plasztika, egyéni lelemény, betelepedő idegenek, idegenben vándorló hazafiak serkentése híján, elhanyatlott, kezdetlegessé csökkent. Emiatt érzett búbánatunk ellenében csak elégtelen vigasztalás, hogy az új alakzatokat egyszerre valami üde, egyszerű, édes báival telt népiség fuvallata veszi körül itt-ott, a XVI. század végének és a XVII. század első évtizedeinek szoboralkotásain. (*Nicolai Illés* Apafi-síremléke a Nemzeti Múzeumban, s a *Benedek mesterrel* együtt készített, s ma is a helyszínen levő szószék a kolozsvári Farkas utcai templomban.)

A reneszánsz formakincse átmenekült ugyan így a kőfaragók, a fafaragók, asztalosok kezére, de egyre inkább a díszítménybe sikkadt, amelynek virág-, inda- és gyümölcsmotívumait nem üldözte a vallási türelmetlenség.

A templomok famennyezetein, ülőpadjain, a már említett mellvédeken, eléggé ritkán a nemesi, még ritkábban a parasztbútorokon s a habánoknak is nevezett újrakeresztelők szektájának fazekasmunkáin ömlik el, feslik szét a reneszánsz díszítmény hímes szövevénye, mindinkább kiszorulva a tanult művészek köréből, s vegyülve mindinkább az általános népi művészet termékei közé.

Igen szép példa minderre a nyírbátori egykori Szent György (ma református) templom stallumainak példája. Ezeket 1511-ben készítette egy firenzei olasz mester, a *Marone intarziátorcsalád* egyik tagja. E stallumok tiszta olasz stílusát, tagozatainak építészeti rendjét, méretarányait, faragott és berakott díszítményének hibátlanul egyensúlyozott gazdagságát, sokáig követte (különösen Erdély felé) a XVI. és a XVII. század magyar bútorművese. Egyéb templomi bútoremlékeink (Dávid Ferenc papi széke a Nemzeti Múzeumban, besztercei evangélikus templomnak szekrényei, papi széke a helyszínen stb.) szép füzére bizonyítja, hogy a termelés művészi szintjéig emelkedett magyar asztalosmesterek nem veszítették el teljesen összeköttetéseiket a közelmúlttal, de egy részük talán megtalálta a módját annak is, hogy a korszak külhoni párhuzamait is szemmel tarthassa. Lehet, hogy ez a fejedelmi, főpapi, esetleg főúri háztartásokba közvetlenül behozott olasz és német bútorok közvetítése révén történt, de lehet az is, hogy sokszorosított mintalapok segítették őket az önművelésben.

Az a művészeti ág, amely a XVI. század végével sem hanyatlott, technikailag nem vált ismét kezdetlegessé, *az ötvösség volt.* Fejlődésének lendülete nem tört meg és korszerűsége nem veszett késlekedésbe. Igaz, hogy az olasz stílusigazodás helyébe szinte kizárólag a német ötvösművészet példái lopakodtak. Ennek egyik oka az lehetett, hogy a hódoltság városainak sok-sok ötvösmestere odahagyta lakóhelyét és Erdélybe, valamint az ország egyéb peremrészeire költözött. Ezeken a vidékeken pedig a céhéletnek kedvező városokon eléggé gyakori volt a németajkú lakosság, amely kizárólag a nagy hírű német városközpontokkal tartott kapcsolatokat.

Különösen Erdély ötvössége haladt előre nagy lendülettel. A brassai ötvöscéh 1526-tól a század végéig huszonöt mestert számolt tagjai közé, s ezeknek nemcsak a nevét, műveit, mesterjegyét, de életének egyéb körülményeit is jól ismerjük a fennmaradt céhiratokból. Ránk maradt a XVI. századból származó céhjelvényük is, amelyen a városi ötvös- és hitelesítőbélyegek lenyomatai láthatók, egyébként pedig egyike a reneszánsz stílusú hazai ötvösművek legszebbjeinek (ma a Nemzeti Múzeumban).

Nagyszeben, Kolozsvár és Beszterce ötvöscéhei sem maradtak el Brassótól, sem számban, sem társadalmi erőben. Jellemző erre, hogy amikor a brassai szász mesterek a maguk céhében magyarellenes rendelkezéseket hoztak, a kolozsvári magyar ötvöslegények 1573-ban sztrájkoltak azért, hogy mestereik a brassaiakat a rendelkezések visszavonására kényszerítsék. Sztrájkjuk sikerrel járt, s ez arra biztatta őket, hogy három évvel később bérsztrájkot kezdjenek a saját mestereik ellen, de ezt a céh urai letörték.

Az 1573. évi sztrájk egyik, neve szerint is kitűnt szereplője, *Kőmíves Ferenc* kolozsvári ötvöslegény (később mester, majd céhmester) volt. Korábban főúri szolgálatban állott, s ekkor készítette a magyar reneszánsz ötvösművészetnek egyik legnagyszerűbb darabját, a „Losonczi kannát" (ma az Iparművészeti Múzeumban). A méretre is hatalmas ötvösmű elkészítésé[illegible] a korszak minden használatos művi eljárását (domborítást, öntést, vésést, zománcot) felhasználta. A formáiában nemes, gyönyörű arányokkal felépített, kidolgozásában káprázatos kannát, készítője *K F* betűkkel és 1541 évszámmal jelezte. De a Losonczi kannának külön értéke, hogy egy magyar nyelvű körirattal, úgynevezett beszélő jelzéssel szól tovább is csudálójához: *Losonczi Antal chenáltatott engem.*

A század vége felé Kassa, Lőcse, Besztercebánya ötvöscéhei szintén népesebbekké váltak, ha mestereiknek és legényeiknek létszáma nem is érte el az erdélyi városokéit. De a század hadi és politikai eseményei azonban nem hogy kedveztek, de egyenesen romlása voltak a művészet virágzásának. Az ország egész társadalmi szervezete szétesett. Az erős főúri rend, a maga érdekeit követve, hol a nemzeti királyság hívének vallotta magát, hol a Habsburghatalomnak hódolt, s nemegyszer cselekedte egyszerre mind a kettőt. A köznemesség és a jobbágyság érdekeiért nem emelt szót és nem húzott fegyvert senki. Megindult a legtermékenyebb országrészek elnéptelenedése. A török oly nagymértékben zsarolt és pusztított, hogy az általa megszállva tartott megyék százezernyi lakossága néhány száz főre fogyott le.

A magyar állami önállóság Erdélyre korlátozódott. A Habsburg királyi országrészeken idegen katonaság volt az úr, és ezek az uralkodók egyelőre semmit sem áldoztak országrészük művelődésének, művészetének fejlesztéséért. A művészet ügyét kátyúba zökkentette a reformáció térhódítása is. A század elején terjedő lutheranizmus még nem hirdetett harcot ellene. A templomokban is megtűrte az előző vallás művészeti emlékeit. A XVI. század derekán fellépő és szinte hihetetlen gyorsasággal terjedő kálvinizmus azonban gyökeresen szakított a vallási múlttal, s annak minden művészi hagyományával. Megsemmisítette a letűnt századok alkotásait, és tiltó táblákat állított a jövő fejlődése elé.

Oltárok, szobrok, festmények lángoltak mindenfelé az országban, s a freskók aláhullottak a levert vakolattal, vagy évszázadokra elfödte őket a mésztakaró.

A török a magyaroknak még a szükséges javításokat is csak alig, vagy egyáltalában nem engedte meg, ő viszont csak nagyon keveset épített, s csak a maga ízlése szerint. Szobrászata, festészete nem volt. Üldözte mindenütt és megsemmisítette a szobrot, a festményt.

Ezek a mindenképpen fájó és siratnivaló jelenségek zárják le a magyarországi reneszánsz művészetnek egykor oly tündöklő korszakát a XVI. század második felében.

1971. december 11

A Bakonynak külön tö
említettem előző írásomban.

A magyar történelemben az államalapítás óta jelentős szerepet játszott. Úgy is mondhatnám, az új kultúra meggyökereztetésében, terjesztésében Szent István vezető szerepet szánt neki. Veszprém, a Bakony fővárosa, nemcsak szimbolikusan jelezte, hogy a sokáig vándorló, pásztorkodó nép a Kárpát-medencében végleges otthonra talált. A sztyeppék után az alföldi területek még az életmódban nem igényeltek volna különösebb változást. A sík tér lehetővé tette a mozgást. A hegyek azonban helyhez kötötték az új lakót, aki jelentős kultúrát hozott magával s itt tovább gyarapíthatta.

Így lett Veszprém vára, majd városa a keresztény magyar kultúra első bölcsője, s már az ezredforduló utáni években a legfontosabb magyar kulturális központ. E központ körül gyűrűzött lassanként a nagy védelmi vonal, a katonai és kulturális erődrendszer, a várak és kolostorok láncolata. Palota, Nagyvázsony, Esseg-vára, Döbrönte, Pápa, Bakonybél, majd Zirc — a Bakony szellemi és védelmi őrállásai. Királyi vadászterület is volt ez a táj, a vadban igen gazdag erdővidék. Szentgál szabad királyi vadászai például még a múlt században is örökölt jogaik szerint élhettek. Nyilvánvaló, hogy a környék központja egyben vadászati centrum is volt valaha. Mátyás királyunk kiváltképpen szerette a bakonyi erdőket.

Veszprém kivételes középkori jelentőségét bizonyítja az a tény is, hogy évszázadokon át a nyugati hatalmak követei úgy jártak-keltek a városban, mint akkoriban bármelyik királyi méretű udvarban. Élményeiket, benyomásaikat többen föl is jegyezték. Egyebek közt nagy elismeréssel szóltak a táj szépségéről s erdeinek gazdagságáról.

A Bakony erdei vadban azóta is gazdagok, ha nem is oly mértékben, mint a középkorban.

A mai utast, természetesen, más élmény fogadja már Veszprémben. A város panorámája ugyan sokat megőrzött a történelmi hangulatból, maga a vár az eredeti kövekből is, de alig van ma város Magyarországon, mely az ezeréves múlt s a legmodernebb kor hangulatát úgy tudná érzékeltetni, mint Veszprém. A Gizella kápolna románkori festménytöredékei után a XVIII. századi tűztorony felkiáltójele, majd az ötvenes években alapított Vegyipari Egyetem fehéres szürke épületblokkja nagyszerű kontraszt, hogy az ember a tíz évszázadot jól érzékelhesse. A városlat girbe-görbe utcáinak levegője a Margit-kolostor romjaitól éppúgy színesedik, mint

SZÜLŐFÖ

a kutatóintézetek kísérleteinek gőzeitől.

Ez a modern kori hangulat egyébként jellemző már az egész Bakonyra.

Az életforma nagymérvű változása az ötvenes évek elején kezdődött s évről évre gyorsult. Amíg az ősi foglalkozások — földművelés, erdei munka — adtak csak kenyeret a bakonyi lakosság többségének, apáról fiúra szállt a föld vagy a foglalkozás általában. A korábbi évszázadokban elterjedt kézműipart — faragást, cserepességet, mészégetést, a takácsmesterséget — kiszorította a nagyüzemi termelés.

A fazekasok tartották magukat a legtovább. Városlőd, Tüskevár, Sümeg cserépedényei messze földön híresek voltak. Még a harmincas években is nagy kocsirakományokkal indultak a tányérok, a korsók, a bögrék, a réceitatók a kirakodóvásárokra. Az országos vásárok közti szünetekben pedig kis falvak árnyas útszögletein rakták ki áruikat a fazekasok, hogy a nagyon kispénzű, vagy épp pénztelen parasztok tojásért, kukoricáért cserélhessenek nélkülözhetetlen cserépedényeket. Gyerekkorom cseréptányérainak színes virágmintái a legszebb bakonyi emlékek közé tartoznak.

Ahogy a fazekasok megritkultak, ugyanúgy eltűnt a Bakonyból a hajdani üveghuták füstje is. Viszont Ajkán hatalmassá fejlődött a modern üveggyár. A múlt századi szénégető boksák helyett pedig a szénbányászat ad munkát a megye férfilakossága elég jelentős részének.

A felszabadulás óta hazánkban az ipari fejlődés tekintetében minden bizonnyal a Bakony érte el a legnagyobb eredményt. Várpalota, Ajka, Pét, Veszprém, Pápa a magyar nehéz- és feldolgozóipar fellegvárai lettek. A bauxit-, a szén-, a mangánbányászat, a vegyipar, a műtrágyagyártás hatalmas munkaerő-mennyiséget igényel. Bauxittermelésünknek például csaknem az egészét a Bakony mondhatja a magáénak. Harminc-harmincöt évvel ezelőtt valóságos csodának számított még ez a paprikaszíne miatt titokzatos ásvány, melyet a Nyirád környéki falvak fiataljai kezdtek csillékbe lapátolni. Az én cimboráim közül is többen fölcserélték az eke szarvát bányászszerszámokra. Tizenöt-húsz — tehát oda-vissza harminc-negyven — kilométert kerekeztek esőben, hóban a háború előtt és alatt ezek a legé-

---

lami mágneses erő az ellenkező irányba húzta a fejem. A nő a bárpult mögött, a kávéfőzőgép mellett állt, és engem nézett. Határozottan, szinte támadóan figyelt. Lopva körülnéztem. Biztosítani akartam magam. A közelemben nem ült senki. Kizártam minden félreértést. Egyik kezével megigazította vörösen szikrázó kontyát, a másikkal a géphez támaszkodott. Deréktól mintha megnyúlt volna. Ámultam. Rámmosolygott ez az isteni nő. Mikor kijózanodtam, és felültem elé a nyurga székre, alig tudtam megszólalni. Úgy nézett, mintha egy fadarab lennék. Így is nagyon szép volt. Amit láttam belőle, tökéletes volt: arca, karja, válla, füle, a csuklója, kezei a hosszú bíbor körmökkel. — Kértem egy Coca-Colát és egy konyakot. Amikor a Colát és a konyakot összeöntöttem, megszólalt:

— Mostanában nagy divat így inni, de a gin jaffával az igazi.

— Ízlések és pofonok különbözők — bölcselkedtem, majd lendületet véve folytattam: — Azt nem tapasztalta, hogy eftől a keveréktől szinte nem is tud berúgni az ember?

— De, de... — válaszolt élénken.

— Biztos nem tudja, miért?!

— Nem.

— Az üdítő italban levő szénsav, és az alkohol rétegesen helyezkedik el a gyomorban, minek következtében a felszívódás meglassul, továbbá... — magam sem tudtam, hogyan, de jól belelendültem ebbe az általam sose ellenőrzött és valódi tudás híján levő élettani zagyvalék fejtegetésébe. A nő egyre figyelmesebben nézett. Mint zulu törzsfőnök a gyöngyöt. Bevette a szövegem. Gondoltam, mert én se vagyok neki teljesen közömbös. Lassan, ábrándozva megszólalt:

— Jó annak, aki sokat tud.

Majdnem leestem a székről. Sokáig hallgattam.

— Maga biztos sokat olvas?!

Ez váratlan volt. Csak így tudtam kitérni:

— Én már tudom a maga nevét. Bemutatkozom én is; Bertók Bálint — hazudtam szemérmetlenül. A kezét nyújtotta kecsesen, könnyedén. Nem állhattam meg, és a csuklója fölött megcsókoltam. Felhúzta a szemöldökét és jó sokáig nem szólt.

— Ilyen helyen egy lányról sok mindent gondolhatnak. Maga igazán okos embernek látszik. A szeme is olyan szelíd. — Mi a foglalkozása?

— Várjon! Ne mondja! Eltalálom!

Hál'istennek, erre a kérdés-felelet játékra nem került sor, mert a háta mögött (egy függönnyel félig takart fülkében) megszólalt a telefon.

Olyan közel volt hozzám; nem is tudtam nem odafigyelni a beszélgetésre. Majdnem háttal állt nekem. Most, hogy ellépett a gép mellől, egészben láthattam. Kiszáradt a szám a látványtól. Tökéletes dereka, feneke és combja volt. Kevés kellett volna és átmászok a pulton, hogy magamhoz öleljem. Úgy éreztem, az arcomra is kiül ez a semmihez sem hasonlítható mohóság. Megmozgattam a szám, megcsavartam az orrom, hogy rendezzem a vonásaimat, mert bárgyúnak és leplezetlennek véltem a kifejezésemet.

Kellető hangja, duzzogása gyorsan elárulta, hogy férfival beszél. Még az is kiderült, nem egy friss udvarló. Tízéves házasság után beszélnek így az asszonyok idősödő és féltékeny férjükkel.

Sóhajtva letette a kagylót. Egy másodpercig úgy láttam, mintha hervadásnak indulna. Felém fordulva újra felragyogott. Egy furcsa hasonlat döbbentett meg: a fénytelenül szálló hullócsillagok is felszikráznak a föld légkörében, majd kihunynak és elhamvadnak.

— Gitta, Gitta, elárulta magát — csóváltam a fejem megrovóan. — Szerencsére, én nem élek vissza vele.

— Elárultam magam? — Látszott rajta, hogy nem értii.

— Túl hangosan telefonált — fűztem hozzá.

— És?

— Semmi. Csak megjegyeztem. — Játszottam az érdektelent. Belekóstoltam az italomba. Félszemmel őt figyeltem. Mintha már kapiskálná.

— Mit tudott meg abból a beszélgetésből? — kérdezte támadóan.

— Nem túl sokat. — A hatás kedvéért újabb szünetet akartam tartani, de ő lerohant.

— Hogy tizenkét éves a lányom?

Nikolai Illés

Hobrán

l.

Roth Sieb Alt

191 l.

2./Szabad nép.

A Kommunista Párt meg
vezérei éleshangú beszédeket tar
a szabotáló tőkések ellen kelt l

Nagy Imre belügymini
egyik közleményére, és kijelent
lőket nem mozdithatják el állás
közi megállapodást, melyszerint
osztják szét a párttagok között

Különös hálával üdvö
abból az alkalomból, hogy az UN
nak.

Nicolai Elias

Thieme Becker

XXV. 446-b.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nicolai Illés

vred

Dívald 1927

132. C.

YETEMI NYOMDA
BUDAPEST IV,
SSUTH LAJOS-U. 18
ELEFON: 186-281
ostatakarékpénztári
sekkszámla: 58.037

Budapest, 19

Méltóságos
Nagyságos

Dr Szentiványi Gyula

úrnak
úrnőnek

Bp

Nagybecsű rendelése alapján leszállítjuk az alant felsorolt könyveket, és azok pont/pengő *értékével b. számláját megterheltük.*

Drb	Cím	Pont-érték	P	fill.
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Nicolai Illés

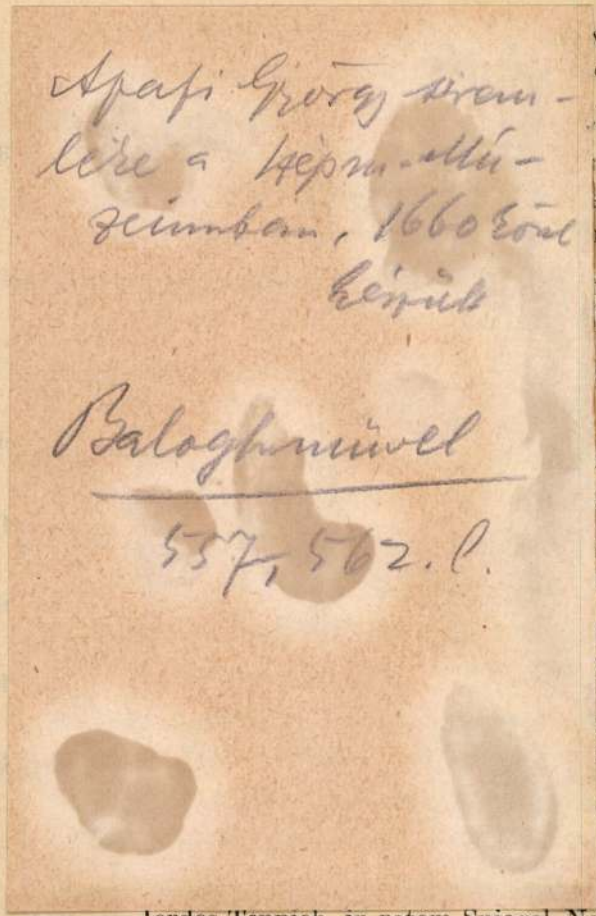

— Jordes-Teppich, in rotem Spiegel Nell

2179. SZUMAK-SZŐNYEG, barnás alapon négy
Sumakteppich, mit vier grosse Medaillo

vörös alapon ciprusdisz. XIX. sz. — Shiras Lauf-
10×380 cm.

ükrében hat, kampósdiszü medaillon, fürészes levelü
ppich, mit sechs Medaillone. XIX. Jh. 100×230 cm.

ke, zöld boltmező, sárga alapu kerettel. XIX. sz. —
che, grünes Bogenfeld. XIX. Jh. 115×160 cm.

s alapon heráti rajzzal. XIX. sz. — Ferahan Teppich,
280—350 cm.

en három medaillon fehér alapu kerettel. XIX. sz. —
e. XIX. Jh. 125—180 cm.

lapon három ciprus. XIX. sz. — Gebetteppich, mit

kampósdiszü medaillon, keretében rozetták. XIX. sz.
llone. XIX. Jh. 110×325 cm.

ükrében három medaillon. XIX. sz. — Orientalischer
ift, mit Medaillone. XIX. Jh. 125×195 cm.

nedaillon közös keretbe foglalva. XIX. sz. — Kasak-
Jh. 135—230 cm.

örrel. XIX. sz. — Shiras-Teppich, lichtblauer Spiegel.

hér alapon dülényes medaillonok, háromsávos kerettel.
edaillone. XIX. Jh. 95×240 cm.

tükrében heráti rajz, arabeszkes kerettel. XIX. sz. —
r. XIX. Jh. 315×460 cm.

Nikolai Illei

lásd oko

Szépmüvèszet

1942. 120. l. 121 l.

Kelemen Lajos:

Pásztortúz. 1926.

271-275. l.

Szépmüvészet.

Nicolai Illés
szobrász

Dr Éber László:

Apaffi György sir-
emleke - (Öt ábrá-
val.) Arch. Ért
1902. 97 - 113. l.

Nicolai Illés

kobrák

~~[illegible]~~ esetleg lásd

Kővári Erdépeml

293. l.

297. l.

Kővári a fentitől készített Apafi siremléket, mely I. Apafi Mihály apjának, Apafi Györgynek van emelve, s 1666-ban készült, nagyon lenálja!

48. Ereklyemuz.

zemöldöke, bajusza és körszakálla barna,
zik. kettős csokorra kötött nyakkendője
éje prémes.

cm.
zi emlékek muzeumából (107/95. No. 124).
ki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

538

Nikolai Elias

cred
i

Lehel Ferenc - Magyar
minvészet a török
világ idején
Bp. 1913
7. l.
12. l.
14. l.

Beszt Mimool megje.

BUDAPEST
42 V-8 ...

Nicolai Illés

1646-ban készítette a
Kolozsvári
Farkas utcai ref.
templom szószékének
faragott alabástrom
tábláit

Foghár 85. l.

4357. Nicolas

Sz. Párisban 1814-ben. † ug

Kikötő.

A calaisi tengerszorosna
a partok mentén földszintes ház
világítótorony bontakozik ki és
bevont, részint pedig félig leere
művek felé mindkét oldalon eg
illetőleg két munkással. Jobbró
asszonyok és gyermekek várak
ken túl, két sirály röpül a ví

Vászon, méretei 40·3 : 70
értéke 1500 K. — Néhai gróf
november 14-én (1429–908). –
hagyására vonatkozó adatokat
Bejelentetett 1913 márczius 1

Kifüggesztésére vonatkozó a
ban. 1913 : 137. *Nicolas Edwa.*

Jegyzet. Az e festményre v

a) a törzsleltárban (1547-
Segelschiffe im Hafen von Calai
40·2 hoch, 70·5 breit (Pompeja

b) a leltári kivonatban (
E. Gabé: Segelschiffe im Hafen
rahmen (Pompejanischer Saal);

c) a hagyományi jegyzék
Gabé: A calaisi kikötő;

d) az átvételi okmányban
Der Hafen von Calais. Ölgemälde,

Hag. 1912
Paethy

Nikolai, Elias

vod

Petranu

325. l.

.....szám.

1

Műemlékek Orsz

Tárgy:

A beadv

Melléklet

Egyúttal

Előirat sz

Utóirat s

Másolta:

Nikolai Elias

Roth Viktor:
Az alma kerski
templom és mu-
kincsei. Dolgo-
zatok 1912
128-173 l
36 kappel

Nikolai Illés

lässt

Korrespondenzblatt

1911. 50. l.

Theillesius Barbara sirenlike a neggyeri templomban, alabástrom faragvány, fentitől repr. n. o. 72. l utan

nem fenti nüvé ?

Kat. Karm. B.-A.
Prot. Valter
Új-g. Atenogen

CSÜTÖRTÖK

17

Kat. Elek hv.
Prot. Elek
Új-g. Marina

PÉNTEK

18

Kat. Kamill hv.
Prot. Frigyes
Új-g. Jácint

Izr. Ab. 1. R. Kh.

SZOMBAT

19

Kat. P. Sz. Vince
Prot. Emília
Új-g. Makrina

Izr. S. Mathol Nasse

Nicolai Illés

c.

Archiv des Ve-
reines f. nieb.
Landesk. 1853-55.
. Neue Folge. I. k.
327. l.

Nicolai Illés

Hobran

wód

Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt

1902. 8615. n.

(Steinmetz Elias Nicolai.)

Ugyanez közölve=

Korrespondenzblatt des Vereins f. sieb. Landeskundl. XXV. erf. 70 és kv ll.

~~Olasz csipke III. 160.~~

Nicolai Illés

cród

Roth Viktor dr.

Az almakeréki templom és műemlékei. Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és régiségtárából III. cf. Kolozsvár 1912. 173. l.

Nicolai Illés

nagyszebeni szebrász
Apaffi György főispán
és fejed. Tanácsos (+ 1635)
siremlékе Almakerék-
ről, 1902-ben helyezték
el a Nemzeti Museum
előtsarnokában (szürke
márványból)

Thirring Bpest
50. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nicolai, Elias

rod

Schässburg. Führer durch Stadt und Umgebung. Schässburg 1895. 25. l

Nicolai, Georg

rézm

l.

Schoentabáni

11. l.

Tůfej bronzból IV. 137.

rizsmaborítóív vignettáját is bemutatja, de egész anyagában csak egy-két magyar vízjegyet látunk. A mellékelt térképek között, amelyeken a papírmalmokkal bíró helységeket tünteti fel, Magyarország térképe egyáltalában nem szerepel.

A mű külső kiállítása ellen nem lehet kifogást emelni.

GRONOWSKI IVÁN.

Thiel, Viktor: *Geschichte der Papiererzeugung im Donauraum.* Ein Beitrag zur Geschichte deutscher Leistung. Biberach a. d. Riss 1940. Güntter-Staib, XVI, 190 l., 3 térk. 8°.

Szerző ebben a művében papírtörténeti kutatásainak eredményeit foglalja össze a Duna vidékére vonatkozólag. Tárgyalja Dél-Németország, továbbá Ausztria, Cseh- és Morvaország, valamint a Szudétavidék papírgyártásának történetét, viszont a Dunavidék egységébe szervesen beletartozó Magyarországot sajnálatos rövidséggel intézi el és nem is alaposabb egyéni kutatásai alapján, hanem csak egy régibb tanulmányból meríti anyagát. (Hössle: *Geschichte alter Papiermühlen in Ungarn und Siebenbürgen;* Zentralblatt f. Papierindustrie, 1922., Nr. 2—3., 7., 12.)

Az első fejezetben általános bevezetésül a papír feltalálását és Keletről Közép-Európába való vándorútját tárgyalja a szerző, miközben az események alakulását gazdaságtörténeti alapon igyekszik magyarázni. Ebben magábanvéve módszerbeli hibát nem láthatunk, sőt ellenkezőleg, csak helyeselhetjük felfogását; abban viszont hibáztatható, hogy más szempontokat sehol sem hajlandó figyelembevenni.

A második fejezetben már szorosabban vett tárgyára tér át és a papírnak a Duna vidékén beviteli kereskedelem révén való elterjedését ismerteti részletesen.

Nicolai Illés

l.

Kampis Antal

Erdély ifarmuvenc-
téről
Bp. 1936.
27 l.

Simonyi József

Derékon alól, állva és kis-
ja, melynek fürtje homlokáb
szeme barna; szakálla leber
lehuzódó s kardvágástól ere
kendője fölött, mely alól v
Terézia-rend jelvényét visel
tonai érdemkereszt hadi é
vitézségi aranyérem díszít
zsinórzással gazdag prém
ötgombsoros atillája zöld;
szorítja és bal vállától job
lánfejjel és monogramma

Vászon, méretei 73·

A Nemz. Muzeum

az 1005 b. átirattal (173/900).

Sz. N. 38/900.

173/900.

Nicolai Illei

Nód
i
Genthon Erdélymúr
25. l.

Csallányi Sándor VIII. 249

Nicolai Illés

l.

Forum

1934. 299. l

Nikolai Elias

1

Flechtheim

94. 1.
95. 1.
96 1.

Grünberger Armin Bela
ořokości
budapesti bej. ezég elen
(lak: . . . . . .
átlala

Szentiványi Gula
elemi 1906 V. T. 56 i szám alatt
76 kor. és fűr. ir. vezetett végre
nagyási tisztben

lefoglalt nyók szám
a kimletében

Nikolai Elias

Nobrán Nagyszeben
1635, 1660.

l.

Bielz Portrkat

28, 319. 739, 628,
633, 927. n

~~Vaskés VI. 128~~

Nikolai Illés

1646.

l.

Hekler M M Tört

1257 l.

Buday: Római feliratban IX. 84

Nicolai Illés

l.

Biró Erdmüv

94, 97, 113, 247,

248. l.

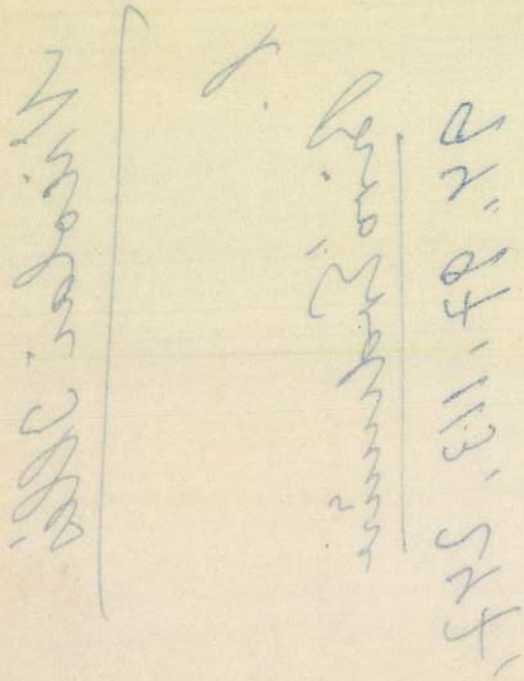

11.
Hatszögletü aranyozott ezüst tál, Barcsay Ákos fejedelem asztalkészletéhez tartozott. XVII. század. Kiáll. Barcsay Gábor.

Nicolai Illés

Loisd

Korrespondenzblatt

1908. 141. l.

1909. 110. l.

Bevétel folyó pénzértékben		Kiadás folyó pénzértékben		
K	f	K	f	

Nicolai Illés

lásd

Korrespondenzblatt

1902. 70-72. l.

Siebenbürgisch-Deutsches

Tageblatt. 1902. ápr. 20.

számában megjelent

cikket körli

1.–36. l.

Budapest
M. Tud. Akadémia
1879.

Nicolai Illés

Apaffi György
sirenléke (+1635),
az eredeti tumba
a M.N. Muzeumban
Frank Bálint nagyszebeni
királybíró sistáblája,
az eredeti a nagyszebeni
ev. pléb. templomban, má-
solata gipszből a M.N.
Muzeumban

Hampkalauz

15. l.

häufigen Vorkommens war ihre Bestimmung bis vor Kurzem eine

dass es solcher Toten speziell im Hermannstädter Stuhle 2,855, im Schässburger 634, im Mediascher 828, im Mühlbächer 752, im Gross-Schenker 849, im Reussmärkter keine, im Repser 2,045, im Leschkircher 72, im Brooser 582, im Kronstädter Distrikt 17,439 und im Bistritzer (Nösener) 647 gegeben habe.

C. Kisch.

Litteratur.

Bielz E. Albert, Die Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens nach ihrem gegenwärtigen Stande. Übersichtlich dargestellt. 8°. (106 S.) Hermannstadt 1888. Kommissionsverlag von Franz Michaelis, Preis geh. 90 kr.

Das uns vorliegende Werk enthält eine vollständige und übersichtliche Zusammenstellung der Ergebnisse der Forschungen auf diesem Gebiete bis zum Ende des Jahres 1887. Es ist eine Neubearbeitung der im Jahre 1856 erschienenen, vom Verein für siebenbürgische Landeskunde gekrönten Preisschrift: Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens, eine systematische Aufzählung und Beschreibung der in Siebenbürgen vorkommenden Säugethiere, Vögel, Amphibien und Fische, von E. A. Bielz, und gleichzeitig ein Sonderabdruck aus den

Verhandlungen und Mittheilungen des Siebenbürgischen Vereins für Naturwissenschaften in Hermannstadt. XXXVIII. Jahrg. 8°. (LXVII u. 147 S.) Hermannstadt 1888, Kommissionsverlag von Franz Michaelis, Preis geh. 1 fl. 50 kr.

Die Mitglieder dieses Vereins erhalten vom Jahre ihres Beitrittes an obige Verhandlungen und Mittheilungen unberechnet zugesandt. Der Jahresbeitrag beträgt 3 Gulden 40 kr. ö. W.

Verlag von **Franz Michaelis**, Druck von **Josef Drotleff** in Hermannstadt.

tositása céljából 1909. január 4-én
kor a m. kir. méhészeti gazdaság
Gödöllőn versenytárgyalás fog tar-
ődés feltételei a méhészeti gazda-
n Gödöllőn és a m. kir. méhé-
ség hivatalos helyiségében (föld-
ministerium, földszint 4. ajtó) tud
Bánatpénz 100 kor., mely összeg
s által 400 k.-ra egészitendő ki.

garas m.] (Faeladás) Simon
rósága tulajdonát képező Pleasa
64·9 kat. holdon tövön található
lucfenyőt december 12-én
r tartandó árverésen el fog adatni.
66,600
árverési
nokság
ban me
Krassó-
vicsi m.
egyéb
sa céljá
ellátot
köszén
taira" t
2 óráig
alába
állalkoz
at ben
nál lete
noz csa
k a kit
k kivá
gküldet
[Szeber
eladja
sőpián
etkező

nél, az aradi m. kir. á
borossebesi m. kir. jár.
a jószáshelyi körjegyzőn
utóbbi által kivánatra po

Repede. [Bereg m.] (
repedei és dubrovici
adják erdejükben kiha
17628 ürm3 bükk és 72
gét Repedén a községhá
15-én d. e. 9 órakor t
kiáltási ár 41367 k. 60 f
erdő a vasuti állomástól
re fekszik. Az árverési
Repedén az urbéres elnö

kő el
zárt ajá
utján e
. vaskö
-maszört
ként 64
e m b e
sházáh
árosi bá

u v a r
szére a
elszáll
szállit
olcon a
rázása i
szerződé
igazgat
l. em.
e m b
pénzüg
ttesénél
l a d á
teszi, h
kezelés

ános
sza

i c s István (Zsitvakenéz)
n c s á n József (Zsarnóca)
r s z k y István (Geletnek)

stván ajánlatát fogadták el.
r o n y f e d é s.) Beszterce
e m b e r 18-án árlejtést
gelikus templom tornyának
ıl leendő fedésére 5525 k.
ıttal. Egyedül az E l s ő
l o g o s o k e g y e s ü l e t e
felülfizetéssel. Az ajánlat

á r g y a k h e l y r e á l l i-
terce—rajeci th. közut 25.
inak helyreállitására, illetve
énvármegye alispáni hiva-
) e r 19-én tartott árlejtésen
János puhói vállalkozó tett
nyzott 4840 k. 47 fillérből
ajánlatot elfogadták.

d é p i t é s.) A székesfehér-
ıt 206—207 km. szakaszán
ıólépitése iránt (előirányzat
nbathelyi m. kir. államépi-
v e m b e r 20-án árlejtést
tek: F r i m m Pál (Szom-
f. átalányösszeggel, W á g-
jvár) az alépitményre 4169
2498 k. összesen 6667 k.,
(Senyeháza) 4654 k. 26 f.,
.. összesen 8025 k. 69 fil-
gyár a vasszerkezetre 2974

émetujvári vállalkozó ajánl-
van javaslatba hozva a ke-
steriumnál.
i t é s.) A jászfényszarui
vezető 4·5 km. hosszu th.
teljesitendő munkálatokra
k vármegye alispánja által
ı tartott árlejtésen egyedül

6·25 kor., 1911. évre 6·45 kor
1909. évre 78 kor., 1910. évre
évre 86 kor. ab Kassa, Eperjes
István; N e u m a n n M. 30—5(
talpfára 6·80 kor., D r a c h M(
fára 1909. évre 7·12 kor., 1910.
1911. évre 7·82 kor., váltótalp
1909. évre 90 kor., 1910. évre
évre 110 kor., U l á n Simon
10·10 kor. és 9·78 kor., 5000
talpfára 5·94 kor. és 5·84 kor.
Orlova; G r e i f, S c h e m e i
s e n k r a n z szélső talpfára 1
kor., 1910. évre 7·70 kor., 191
közbenső talpfára 1909. évre 5
évre 6·25 kor., 1911. évre 6·45 k
és Teschen; G e l b e r Náthán
talpfára ab Oderberg 10·10 k
9·78 kor., 5000 db. közbenső ta
berg 5·90 kor., ab Orlova 5·84
József (Lemberg) közbensőre 6·
kor., váltótalpfára 102 kor. ab
berg és Teschen; W e i t b e r g
talpfára 6·80 kor., közbensőre 5
talpfára 110 kor., R ó t h Jakab
szélső talpfára 10·10 kor. és
db. közbensőre 5·94 kor. és 5
L. szélső talpfára és pedig 190
1910 évre 7·60 kor., 1911. évre 8
1909. évre 5·95 kor., 1910.
1911. évre 6·45 kor. ab Tesch
Orlova; V a s Félix 250 cm.-e
fára 6·70 kor., annál kisebbre
cm.-re 3·60 kor. 1 évre; K l i n
c z e r közbenső talpfára és pe
7·40 kor., 1910. évre 7·60 kor
kor., kisebbre 5·15 kor., 6·15 k
E r d ő i p a r társ. 10.000 db.
1909. évre 5·80 kor., 1910. évr
évre 6·30 kor., váltótalpfára 105
b e r g e r B. 1909. és 1910. é
fára 7·98 kor., közbensőre 6·45
fára 90 kor. és 99 kor. ab Od

Nicolai Illés

l.

Hampkalauz

16. l.

nuda supra caput leuata Velum expansum tenens testae Conchaceae

Joannes Electus Rex (m. p.). Michael Chyaki (Cancell. m. p.)

Das Siegel, an grün-rot-blau-gelber Schnur hängend, enthält ein vierfach geteiltes Wappenschild unter einer Krone, in dessen erstem Feld das Zapolya'sche Geschlechtswappen: den halb aufgerichteten, rechtsgekehrten Wolf über einem dreifachen Rasenhügel, vor ihm ein Halbmond, hinter ihm ein Stern, im zweiten Feld den polnischen Adler, im dritten Feld die mailändische Schlange, im vierten das Einhorn, Wappen des Schatzmeisters Georg Martinuzzi. Umschrift: Joannes Secundus D. G. Electus Rex Ungariae. Dal. Cro. ec. *J. G.*

Archaeologisches.

I. Dreirollenfibeln.

Keinem Toilettengegenstande hat das Kunstgewerbe der Alten soviel Sorgfalt und Liebe gewidmet, wie der Gewandnadel. Während es sich bezüglich der meisten anderen Schmuckstücke mit wenigen, immer wiederkehrenden Formen begnügte, hat es in Bezug auf diese mit unerschöpflicher Erfindungsgabe nicht nur immer neue Verzierungsarten, sondern auch soviel verschiedene Formen erdacht, dass die Archaeologie sie in ein förmliches System von Arten,

Nicolai Illés

Agnethler Mihály Naszyrót epitáfiuma 1645. A Brukenthal-muzeumban

Kimakowicz, M. v.

Siebenbürgische Alabaster Skulpturen.

Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. 1911. 50. l.

Különnyomata

MOB könyvtár

1182. n.

Szanitt További irodalom

Nicolai Illés

wód

Pálvenmagy

26. I. 25. tábla

Budapest, 192 3. V. 15

...nyi Gyula

...nak BUDAPEST.

számláj a javára

azaz

...koronát

...lványnyal fogunk szolgálni.

Tisztelettel

A HAZAI BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
FŐPÉNZTÁRA.

...ÁRSA, BUDAPEST.

Nicolai Illés

l.

Korompay

60.1.

n

Gyarapodás.

L, melyben fehér tan állva de szembe nézve (van ábrázolva.

e jobbra fordul, tojásdad medaillonban
kodik, hol egy piros párnán korona, országal-
~~fehér~~ keztyüjének párját fogja, kardjá-
felett az aranygyapjas rend jelvényét és
án, a Lipót ~~meg~~ és a vaskorona rend csillag-
t füleinél előre fésülte, szemöldöke és
ttős elejü fehér kabátjának ~~piros~~ hajtó-
hadrágja piros. ~~Oldalt~~ Derekát szolgálati
ognak és ~~mögötte~~ ~~piros~~ bársony szék tünik

L a háttérben

cm.

396: ~~XI.~~ IX. 25-én 200 koronán (300/96).
16-án (104/97).
II. 7-én a 4580 szvsz. leirattal (69/97).

744

Nicolai Illés

Lukinich Imre:

A bethleni gróf Bethlen-család története.

És-e nin ismertetésében

Varju Elemér: Századok 1928. 7-8. 7.

Nikolai nincsenek emlitve Lukinich könyvében Bethlen-Váradi címer (179. l.) és Bethlen Ferencné Kamuthi Zsuzsa és gyermekei 1631. évi siremlétke (155. l.) Az utóbbi szignálva.

BUDAPEST
94 APR 17 2
LTH

BUDAPEST
94
APR
18.-7.

NEMZETKÖZI VÁSÁR
MESSE I FOTÁ
BUDAPEST

MAJ. 2.

Nicolai Illés

wód

K. Sebestyén József:

Válasz és megjegyzések Varjú Elemérnek a Lukinich Imre: A bethlen gróf Bethlen-család története c. műve illusztrációiról wőlő bírálatára.

Századok 1929-30.

217. l. 218. l

.029/1941. szám.

BUDAPEST
1941 APR. 24 N 3
AC 5 AC

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének

Hivatalból.
zszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Budapest. IX.

Hőgyes Endre-u. 10.

Nicolai Illés

wód

Varjú Elemér: Felelet „A gróf Bethlen-család története" cimü munka ismertetésére érkezett válaszra. Századok. 1929–30. 336–337. l.

Fentit 1638-ban vették fel a kőmives céhbe, első datált munkája 1640 után készült.

Apaffi György síremlékéstek kiszítését Róth Viktor 1638 körül datálja, noha az 1661 után készült.

MEGHÍVÓ

A MAGYAR KIRÁLYI
JÓZSEF NÁDOR MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI E
1941. ÉVI ÁPRILIS HÓ 25-ÉN, PÉNTEKEN, DÉLI 12 ÓR
A MŰEGYETEM DÍSZTERMÉBEN — AZ EREDETILEG
3-ÁRA TERVEZETT, DE A NEMZETI GYÁSZ MIAT
ELMARADT KÖZGYŰLÉS HELYETT — TARTAND

ÜNNEPI KÖZGYŰLÉSÉRI

AMELYEN A MŰEGYETEM RECTORA ÉS TANÁCS

SCHIMANEK EMIL

MŰEGYETEMI NY. R. TANÁRT

A GÉPÉSZMÉRNÖKI TUDOMÁNYOK
TISZTELETBELI DOKTORÁVÁ AVATJA.

Nicolai, Illés

wód

Roth, Victor. Die deutsche Kunst in Siebenbürgen. Berlin 1934.

Ism.

Kampis Antal

Századok, 1935. 455. l.

Nicolai Eliás

l.

Bierbéptört

156-l.

I. Die Liquiden.

1. *L.* Bezüglich des Lautes *l* ist zu bemerken, dass derselbe im Nösner Dialekt meist so gebildet wird, dass der vordere Zungensaum sich an die Alveolen der Oberzähne anstemmt, während sich der mittlere Teil der Zunge etwas senkt; doch ist die Aussprache nicht so dumpf und hat nicht einen so tiefen u-artigen Klang, wie z. B. in der Schässburger Mundart. Ein mouilliertes *l* findet sich im Nösnischen nicht vor.

Versetzung des *l* ist wie sonst in den Worten *blôch, nâlt* eingetreten; hieher gehört vielleicht auch *fekeln* (sorgsam) pflegen, ferner das in Bistritz übliche *œnzelt* (mhd. unslit). Ausfall des *l* zeigen die Worte *œsu* also; *sin* (sie) sollen (in D.-Zepling auch *sat* sollst); ferner *œsutcher* ein solcher, dann der O. N. *Wuendref* Wallendorf.

2. *R.* Am auffallendsten ist das häufige Ausstossen von stammhaften, inlautenden *r* vor Verschlusslauten und Spiranten in der Klein-Bistritzer und Jaader Mundart, die auch sonst nahe miteinander verwandt sind: so sagt man *ko^{e}p* Korb in Kl.-Bistritz, *ku^{e}f* in Jaad; *do^{e}f* Dorf, *du^{e}f* in Jaad; *gebi^{e}k* Gebirge, *gebich* in Jaad; *du^{e}ch* durch; *beme^{e}kn* Kl.-Bistritz, *beme^{e}kn* Jaad.

Der schon im Mhd. eintretende Fortfall der *r* findet sich wie sonst auch im Nösnischen in den Worten *hæ* hier, *mî* mehr,

niusában az oláh és magyar jobbágyok a magyar nemes egyenjogú polgártársaivá lettek.

Ezt a tényt Constantinesco is elismeri. Saját hazájukban később is hiába küzdöttek az oláhok hasonló jogkiterjesztésért. *Székely* a császári patensek eredetét is a 48-as törvényekre viszi vissza Constantinescoval szemben, aki csak a dinasztia érdemeinek adózik elismeréssel.

Egy újabb vádja Constantinesconak, hogy a magyar főurak a tagosítással és birtokrendezéssel akarták az oláh jobbágyságot az osztrák (?)törvények által nekik juttatott földből kiforgatni. Tehát a 48-as törvények magyarságát tagadja le egyrészt, másrészt pedig a tagosítás és birtokrendezés gazdasági szükségességét felejti el. De meg azt is, hogy a tagosítást és birtokrendezést maguk a jobbágyok szorgalmazták, természetesen saját maguk legnagyobb kárára. Tapasztalatlanságuk, földjeik felszereletlensége szegénységbe hajtotta őket. Az 1875-i és 1880-i idevonatkozó törvény hátrányai különben sem oláhellenesek voltak, hisz egyformán értek magyar és oláh kisbirtokost.

Utolsó fejezetében az oláh szerző az erdélyi erdőségek 1000 éves birtoklását igyekszik bizonyítgatni. *Székely* rámutat arra, hogy a bizonyítékul felhozott okiratok egyike (1224-ből) csak a fogarasi erdőségre vonatkozik, amelynek közelében éppen az első oláh telepek voltak, a másik pedig egyszerű hamisítvány. Végül összegezi az okokat, amelyek a magyarországi és erdélyi birtokviszonyok különbözőségét magyarázzák. Ilyenek voltak pl. a török hódoltság kisebb pusztítása és a régi szász és székely telepek megmaradása.

Nagyon kívánatos volna, hogy *Székely* bírálata mentül szélesebb körökben terjedjen el Franciaországban. Az ilyen komoly hangú cáfolat csak rá fogja vezetni az elfogulatlanul ítélőket arra, hogy a román történetírás ferdítéseinek nem szabad oly könnyen hitelt adni s a Constantinescoéhoz hasonló könyveket nem lehet az objektív történetirodalom termékei közé számítani. **b. m.**

Lukinich Imre: A Bethleni gróf Bethlen-család története. Budapest, Athenaeum r.-t. kiadása. (1927.) 4. r. 4 lev., 591 old., 12 melléklet. 439 szövegképpel.

Régi keletű mondás, hogy a nemzetek története a családokéból tevődik össze. Némi korlátozások mellett ez meg is felel a valóságnak; csak annyit kell hozzátennünk, hogy minél nagyobb a nemzet s az ország és minél közelebb érünk saját korunkhoz, annál inkább csökken ennek a közkeletű mondásnak az értéke.

Bizonyos azonban, hogy az ország történetének a családokéval való azonosítása Európában kevés országra illik olyan mértékben, mint a XVI—XVIII. századbeli Erdélyre. Amióta Magyarországnak ez az értékes darabja sorsunk sze-

Századok 1928. 7–8. füz.

rencsétlen kialakulása folytán Szent István birodalmának többi részeitől elkülönült, története egy vágányon haladt a szerepet vivő nemzetségekével. Ezeknek az akarata, érdeke, szövetkezése, torzsalkodása szabta meg az erdélyi politika irányát; a kisnemesség s a nép csupán szenvedő alanya volt a nagy családok vagy a belőlük kiemelkedett egyes személyek tevékenységének.

Két pár kéz ujjain körülbelül elszámlálhatjuk a főrendű familiákat, amelyek harmadfél századon át Erdély vészekhányta hajójának kormányát markukban tartották, vagy legalább azt igazgatni segítettek. Közülük már nem egy letűnt a színtérről. Elmúlt a Báthoryak sürűvérű dinasztiája és a Rákócziak fejedelmi háza; kihaltak az Iktári Bethlenek, a Rhédei, a Kendeffy és Kemény grófi családok. Másokból még él egy-egy ivadék, de a közszereplés teréről a család már visszavonult. A legnagyobbak közül még megvan három, amelyik nemcsak a multban vitt vezérszerepet, hanem még ma is a régi Erdélyhez hasonlatos életet folytató Csonka-Magyarországon a főhatalmat gyakorlók közé számít: a Bánffy-, a Bethlen- és a Teleki-család.

Alig van név, amely e háromnál többször fordulna elő Erdély történetében. Mégis közülük kettő a sok és részletes előmunkálat dacára sem talált eddig történetíróra, míg a harmadik, a gróf Bethlen-család monografiája csak imént került ki a sajtóból. Megírására Lukinich Imre vállalkozott, Erdély egyik jeles és nagyszorgalmú historikusa, kit eddigi munkássága egyenesen kijelölt erre a feladatra.

Családtörténeti munkák gyakori hibája, hogy íróik eleve azzal az elhatározással fognak tollat, miként a tárgyalandó családra mindenképen rásütik a kiválóság bélyegét. Ezért feltálalják a legnaivabb hagyományokat, hogy segítségükkel a köznapi élet sokszor megismétlődő eseményeit bevonhassák a poézis zománcával. Lukinich Imre vérbeli történetíróhoz illően, teljes mértékben távoltartja magát ettől a gyarlóságtól. E tekintetben munkája példaszerű; sine ira et studio, lehet mondani hideg tárgyilagossággal beszéli el a család történetét, holott sok alkalma lett volna a lelkesedésre és dicsőitésre. Röviden végez a hagyományos genealógiai mondákkal, s teljes részrehajlatlansággal bírálja el a nevezetesebb családtagok közszereplését. Tegyük azonban hozzá: nem nagyon kellett színeznie az eseményeket s dícsérnie a szereplőket, hiszen a Bethleni Bethlenek hétszázados története egyformán bővelkedik nagyérdekű fordulatokban és kiváló személyiségekben.

A család középkori történetével szerző röviden végez. E háromszázados korszakra alig több, mint két fejezet jut s ezek sem bőszavúak. A Becse—Gergely-nemzetség eredete Árpád-kori történetünk egyik érdekes problémája. Könyvünk *Karácsonyival* tartva, azt mondja, hogy Kézai közlése

a nemzetség idegen származásáról nem állja meg a helyét. A *Cornes Vilmostól* való származást bizonyára Kézai sem állítja, ha sejti, mennyivel később élt ez a kalandos sorsú (Magyarországon valószínűleg sohasem járt) férfiú, mint a nemzetség első szereplő tagja, a XII. század második felében kimutatható *Ant.* Pedig a névadó ősöket még előbbre kell helyeznünk egy, esetleg két nemzedékkel. Becséről és Gergelyről maga Kézai azt beszéli, hogy III. Bélát ifiú korában elkísérték Bizáncba, ami 1164 körül lehetett. Testvérek voltak-e ezek, vagy távolabbi rokonság állott fenn közöttük, nem lehet megállapítani. Feltehető, hogy a családi vagyon alapját ők vetették meg III. Béla bőkezűségéből. Az a körülmény, hogy egyik ősi birtokuk, amely épp Becse nevét viselte, Csepel szigetén feküdt, érdemeik és a királyi elismerés jelentős voltára vall, mert másként az uralkodó aligha adott volna nekik saját családi birtokából egy darabot.

Úgy látszik, a két ős közül Gergelytől jött le az Almakereky-, Apaffy- és a Bethlen-család, míg Becse ivadékai a Léli-, Tóthy-, Somkereky- és Virágosbereky-családokban éltek tovább. Az első, aki magát *Bethlenről* nevezi, Jakab fia, Apa (1258—1270). Ennek Jakab nevű fiától származtak a Bethlenek, Miklóstól pedig az Apaffyak.

Sajnos, a család régibb tagjairól csupa perbeli oklevél maradt ránk, a rossz magyar szokásnak megfelelően, amely csak a vagyonjogi írásokat ítélte elteendőknek. Innen van, hogy a régi Bethlenek közéleti szerepléséről alig van adatunk ezekből a mozgalmas időkből. Nyoma van, hogy szolgáltak a királyi udvarban, viseltek tisztségeket,[1] résztvettek hadjáratokban, volt köztük követségben járó férfiú is; csupa alkalmak, amelyekben a nemes ember az uralkodók elismerésére és jutalmazására számíthatott.

Szerző ezek elbeszélése kapcsán átveszi Wertner Mór egy tévedését, amelyet, mint a középkorba sehogy sem illőt, ki kell irtani irodalmunkból. Wertner ugyanis Bethlen (II.) Gergelyt képtelen túlzással „az első magyar hadseregfelügyelőnek" teszi meg, holott valójában csak azzal bízta meg Zsigmond király, hogy a Havasalföldre a török ellen küldött seregében ellenőrizze, van-e a *zsoldosok között* megfelelő számú nyilas és jókarban van-e ezeknek a lövőkészsége?

A család első felemelkedése különben Zsigmond korára esik, arra az időre, amely a családok egész sorát vitte a mágnások közé s mintegy kicserélte a régebbi főúri rendet. Mint sok más szerepvivő család, a Bethlenek is képviselve voltak egy taggal Zsigmond király fényes kíséretében, amely követte az uralkodót szerte Európában, részt véve a vendég-

[1] Itt becsúszott egy kis tévedés a *comes* címet illetőleg, amely a XIII—XIV. században semmikép sem jelentett méltóságot.

látó városok által rendezett vidám mulatságokon, épp úgy, mint az erőt s ügyességet kívánó tornákon. Ez időből maradt fenn Bethlen Gergely kir. udvarnoknak ismeretlen helyről írt levele, amelyben egy lovat kér *rokonától*, Töttös Lászlótól, miután az övéi rendre elhullottak. Tudvalevő, miként csempészték be magukat a paraszti sorból hirtelen kiemelkedett Töttösök a Becse—Gergely-nemzetségbe, ami ugyan a XIV. század derekán Becsey Töttösnek szép summába került, de meg is hozta a hasznot a nemzetség igazi leszármazóinak, akik, mint a példa mutatja, a gólyaköltötte rokonságot még sok évtized multán is hasznositani tudták. Mátyás alatt is volt udvarbeli ember a családból, Bethlen Miklós, rövid időre az alsóausztriai Retz városka főkapitánya. Egészben véve a család tagjai mégis inkább birtokaikon éltek; lekötötte őket a gazdálkodás, a tulajdon védelmezése s a nemesség átkos szenvedélye: az állandó pörösködés.

A mohácsi vész után Erdélyre mozgalmas idők következtek el; bennük ellenállhatatlan kényszer ragadta az embereket a politikai szereplésre. Innen kezdve a család az események sodrában él.

Lukinich történetírói kvalitásai ott bontakoznak ki teljességükben, ahol egészen otthonos területen mozog, tehát művének az erdélyi fejedelemség korszakát tárgyazó részében. Meglátszik ez ennek a résznek terjedelmén is; mellette úgy a korábbi, mint a későbbi korszakok eltörpülnek. Kellő mennyiségű adat birtokában előadása folyamatosan gördül, a száraz anyag megtelik élettel s a genealógiai mű élvezetes olvasmánnyá válik. A család története bekapcsolódik az országos események leírásába, ami annál természetesebb, mivel a XVI. századtól kezdve a Bethlenek többé-kevésbbé kivették részüket a nyilvános életből, sőt gyakran tényezői a kalandos eseményeknek, amelyekből a kis ország szerencsétlen története összetevődik. Három teljes fejezet jut Bethlen János életére, Bethlen Miklóséra éppenséggel hét, és méltán, mindkettő érdekes és értékes alakja Erdély történetének. Nagy kár, hogy a szerző előtt zárva volt a Kolozsváron maradt Bánffy-levéltár, ahol Bethlen Miklós életére, különösen bécsi tárgyalásaira döntő fontosságú adatok találhatók.

Valósággal Erdély története pereg le előttünk a család életének tükrében. A kép, ha a művelődéstörténeti vonatkozásoktól eltekintünk, minden, csak nem felemelő. Pártharcok szövevényei, morális szempontból mélyen lesujtó eredményekkel, hitehagyások, a sokszor haszonlesésből, s csak néha nemesebb célokért elkövetett árulások nyomják rá az egyéni bélyeget az anyaországtól elszakított tartományra. Amint olvassuk, hogy Bethlen János országos főkapitány († 1552) eleinte Ferdinánd híve, majd János királyé, mikor ennek a csillaga van emelkedőben, amíg ismét jobbnak nem látja a német királyhoz állni és hogy egyformán tudott odaadó párt-

fele lenni előbb György barátnak, utóbb Castaldónak s látnunk kell, hogy ő nem kivétel, hanem prototípusa az erdélyi politikusnak, akkor nem zárkózhatunk el a szomorú megállapitás elől: ezek az urak inkább széttépve akarták látni hazájukat, csak ők lehessenek a különálló kis Erdélyben a hatalom birtokosai.

Az országos szereplés cseppet sem rokonszenves eseményeinek tanulságos története mellett örömmel pihen meg az olvasó egy-egy kultúrtörténeti részletnél, amelyeknek feljegyzéséért különös hála illeti meg a szerzőt. Kiválóan érdekes, hogy a XVI. század elején megismétlődik a XII—XIII. századra nézve csak gyanítható tény, miként a család egyik tagja messze idegenből származott hölgyet vesz nőül s francia hajtást olt be az ősi magyar törzsbe. Bethlen Balázs bizonyosan az udvari szokások elsajátítása céljából szolgálta II. Ulászló királyt, amikor 1505-ben nőül vette a francia eredetű Anna királyné egyik udvarhölgyét, *Angelica Maria de Chorezo*-t. A távol nyugatról jött hölgy jól érezhette magát a gazdag Erdélyben, legalább erre vall, hogy férjének 1536-ban bekövetkezett halála után újból magyar emberhez, Ebesfalvi Nagy Mátéhoz ment nőül. Becses adalék Bethlen Farkas 1650. évi feljegyzése ezüstneműiről; ezt messze felülmulja Bethlen Ferencné Kamuthy Zsuzsánna hozománylajstroma 1627-ből, Bethlen Annáé 1632-ből és Borbáláé 1656-ból. Ezek a terjedelmes jegyzékek ugyan kissé zavaró módon szakitják meg az elbeszélés fonalát s talán jobban illettek volna egy okleveles pótlékba, mindazonáltal nem csekély gyarapodást jelentenek művelődéstörténeti anyagkészletünkhöz és telve vannak érdekes adatokkal. A családtörténet szempontjából nézve, bennük tükröződik vissza legfelötlőbben a Bethlenek gazdagsága, s ami ez időben körülbelül egyet jelentett, előkelősége. Minő érdekes megtudni, hogy Bethlen Ferenc, mikor mint öreg Rákóczy György fejedelem követe 1650-ben Bécsben járt, a császártól nemcsak báróságot kapott, hanem hozzá (amit talán nagyobbra tartott) „igen szép tarkáson aranyozott mosdót korsóstól". De volt neki aranyos mosdókészlete a lengyel király és Tortensohn generális ajándékából is, ami arra vall, hogy barátságát, közbenjárását többfelől keresték. Korjellemző, hogy ezüstneműjében a viselő kanalakon felül 18 díszes *kalán* volt, de csak öt villa, mert a villát kiki magával szokta volt hordani, ha vendégségbe ment.

Kamuthy Zsuzsánna hozományában feltűnik az öltözetek nagy száma. Nagy hiba, hogy a sokféle ruha-nevet még nem igen tudjuk megérteni s érzékeltetni. Minő volt például a Kamuthy-kisasszonynak adott *kaftán-szoknya*, vagy milyen szabású a *korczovágyos lant-újj*? Mint rendesen, itt is igen szerény a testi-fehérnemű darabszáma, szemben a felsőruhával. Bethlen Borbála díszes hintót is kapott hozományba,

amely belől veres atlaccal volt borítva, hátul bőrös ládával, két szőnyeggel és két bársonyhuzatú vánkossal volt ellátva s háromszáz forintba (akkor igen nagy összegbe) került. Hat, szironyos hámba fogott pejló járt vele. Volt azonban a hozományban két (pártául használt) gyöngyökkel, kövekkel rakott *koronácska* is. Talán az egyik ugyanaz, amelyet gróf Mikes Árminné Bethlen Klementina grófnő 1918-ban a koronázási kiállításon tett közszemlére.

Hogy a munka egyébként is telve van mű- és művelődéstörténeti adatokkal, egészen természetes, annak a családnak történeténél, amelynek tagjai, Lukinich megállapítása szerint, szenvedélyes építkezők voltak. Erdély legérdekesebb kastélyai és egy sereg temploma köszönhetik létrejöttüket a Bethlen-család tagjainak.

A XVIII—XIX. század túlbő anyaga már nem engedte meg a részletező és leíró tárgyalást. Szerző az újabb időkre kénytelen volt az adatok tömegét összesüríteni, hozzájuk adva a kor jellemzésére néhány egykorú, a Bethlenekre is vonatkozó feljegyzést. Pedig a szélesen elágazott előkelő családnak a XVIII. században is sok kiváló és bőséges életrajzra méltó tagja élt, nem is szólva azokról, akik művelődés- vagy irodalomtörténeti tekintetben érdemlik meg a figyelmet. István († 1737) feleségét Macskássy Krisztinát szöktetés útján nyerte el, ami akkor országos botránnyszámba ment, hogy aztán csakhamar külön váljon tőle. Sándor († 1793) a hétéves háborúban vitézkedett, Imre († 1834) tehetséges író, Gábor († 1768) politikus, az aranygyapjas-rend lovagja, Ádám († 1772) tábornok, a Mária Terézia-rend lovagja, a hétéves háború egyik kiváló szereplője, a túlaulikus Miklós (1781) katholikussá lett, Farkas († 1753) sokszorosan kitüntetett altábornagy, Pál († 1794) szintén vitéz tábornok, a tudománykedvelő Gergely († 1816) a nagyenyedi kollégium jóltevője, a történetbarát és gyüjtő Elek († 1841), s akit először kellett volna említenünk: Bethlen Kata, mind megérdemelnének egy-egy bő életírást, amely természetesen el nem férhetne az összefoglaló családi monográfia keretében.

Ha még megemlítjük, hogy a szabadságharcban a családnak *huszonegy* férfitagja vett részt, talán sikerült Lukinich könyve nyomán fogalmat adnunk a Bethleni Bethlenek nagy jelentőségéről s a családtörténet érdekességéről.

Genealogiai szempontból sajnálattal nélkülözünk egy megfelelő leszármazási táblát, amely áttekintést adna a nagyon szétterjedt családról. E hiányosságot pótolni lehetne abban az alakban, amint arra az érdemes Éble Gábor adott példát a Károlyi-család genealogiáját feltüntető kitűnő leszármazási tábláiban.

Némi kárpótlásul terjedelmes névlajstromot (egyben mutatót) kapunk a család tagjairól a keresztnevek betűrend-

jében. A névsor majdnem teljesnek mondható,[1] s kitűnő beosztása használatát igen könnyűvé teszi.

A család címeréről is találunk adatokat a műben, de ezek nem visznek el a címer eredetének megfejtéséhez. A Bethlen-címer legelőször Miklósnak egy 1489. évi oklevélre nyomott pecsétjén fordul elő, egészen ma használt formájában. Közel egykorú ezzel a Gergely 1500. évi sírkövén látható, amelyen a négyszer csavarodott kígyó a szokásos jobb oldalra tekintő elhelyezkedéssel ellentétben balra néz. Ettől a középkori heraldikában mindennapos eltéréstől eltekintve, a címer máig megtartotta régi alakját,[2] ami a magyar heraldikában meglehetős ritka eset.

Nem lehet kétséges, hogy ez a címer volt a nemzetség ősi jelvénye is. Az Apaffyaké, úgy, mint a XV. század elején megjelenik, legjobb esetben valamely Zsigmond-féle armálisra vihető vissza. Van azonban az Apaffy-címernek egy olyan része, amely ősi eredetűnek látszik s ez a *sisakdísz*, abban az egyszerű alakban, ahogy az almakereki templom egyik boltzáró kövére van vésve: álló szőlőlevél, amelyről két oldalt egy-egy fürt lóg le. Valószínű, hogy a teljes címer kialakulása idején a kígyós pajzshoz a szőlőleveles sisakdísz járult,[3] amely aztán a Bethlenek ágánál időjártával éppúgy elveszett, mint ahogy a Bánffyak címeréből eltűnt az ősi, még Dénes nádortól maradt (szárnyra helyezett) csillag, hogy helyet adjon a pajzsbeli griffnek. Ha a gróf Bethlen-család tagjai teljes címerüket akarnák viselni, a sisakdísznek alkalmatlan, cölöpösen állított kígyó helyett nyugodtan alkalmazhatnák az almakereki zárókő sisakdíszét.

Könyvünk az Apaffy-címernek egy színesen adott rekonstrukcióját is közli (melléklet a 272. laphoz), mint a *XIV. századi* formát. De ez a címer stílusára nézve legjobb esetben a XV. század végének felelne meg, összeállításában és színeiben pedig merőben hamis, egyenesen félrevezeti a gyanútlan szemlélőt. Ezt azonban nem a szerzőnek, hanem a

[1] Hozzá csupán teljesség kedvéért három adatot közlünk, amelyek elkerülték a szerző figyelmét. Gróf Bethlen *Róza* († 1916 május 29). Első férje gróf Kuun István, a második Albisi Bakcsy Dániel. — *Sámuel* † 1810 november 21-én, 48 éves korában. — *Zsuzsánna*, Barcsai Ábrahám óbester felesége † 1826 április 24-én, 70 éves korában. A névsorban szereplők közül *Anna*, gróf Bethlen Pál és Kemény Krisztina leánya szül. 1790, † 1800 február 24-én. — *Borbála*, báró Bánffy Lászlóné † 1830 május 30-án, 65 éves korában.

[2] Egy eset kivételével. Ugyanis amikor I. Lipót 1693 március 1-én Bethlen Sámuelt bárói rangra emeli, címerét is megbővíti. A kígyó alá (amelyikről elmaradt a korona) zöld talajt helyez; a pajzsfölötti sisakra pedig két szembenéző arany griffet, amelyek egy köztük levő szőlőfürtöt tartanak. (Eredeti a Bethlen-levéltárban.) Ezt a bővített címert azonban a család tudtommal sohasem használta.

[3] Lehet, hogy az 1693-i bővített címerben a griffek által tartott *szőlőfürt* ennek az ősi sisakdísznek a reminiszcenciája.

heraldikai stílusérzékkel hadilábon álló rajzolónak kell felróni.

Az Apaffy-féle pajzscímert eredeti alakjában Apaffy Ferenc 1493. évi oklevélen levő gyűrűpecsétje tartotta fenn:[1] jobbharánt fektetett pallos, amelyre a felső bal sarokból (a lenyugvó napból eredő) sugarak esnek. E címer közel áll ahhoz, amelyet a Sye-család 1418-ban Zsigmondtól kapott: kékben leveles koronára balharánt állított, vértől csepegő pallos. Szokatlannak tehát nem mondható. A hozzá tartozó sisakdísz legrégibb (1400 körüli) alakja a már említett almakereki zárókövön van; a kettő együtt (csekély eltéréssel) egy 1561. évszámmal ellátott ezüstkanálon látható,[2] de ezen a pajzsbeli ábra fordított elhelyezést nyert. Ez az igazi Apaffy-címer. A színeket illetőleg kizárólag késői, XVII. századi adatokra vagyunk utalva; ám ezek egybehangzóan azt bizonyítják, hogy a pajzs *fekete*. Ennyi adatból lehet a címert helyesen blazonálni; lesz pedig az: feketében jobbharánt állított ezüst pallos, amelyre a bal sarokból előtörő aranysugarak esnek; sisakdísz a takaróba tűzött, két lelógó fürttel kísért, álló szőlőlevél természetes színekben; takaró (valószínűen) fekete-ezüst. Hogy a XVII. században aztán a sisakot minden díszestől együtt lehozták a pajzsba, az szomorú bizonysága a heraldikai érzék teljes elhanyatlásának Erdélyben. De a pajzs színét ekkor sem cserélték fel vörösre (!), amint azt Frank Bálint szász ispánnak a nagyszebeni városi fegyvertárban őrzött 1686-i zászlaján ma is meg lehet állapítani.

A családi címerek kutatója ezenfölül is talál a kötetben hasznos adalékokat. A kihalt, nevezetes Kamuthi-család címerét eddig csak a Siebmacher gyarló közléséből ismertük. Itt a 155. lapon végre teljes alakjában megtaláljuk Kamuthi Zsuzsánna Bethlen Ferencné 1631. évi síremlékén. Hasonlóképp becses új adat a Várady-család címere egy a keresdi várban levő emlékkövön, a Bethlen-címer társaságában. Bár az ábrán nincs felírás, elhihető, hogy a címer: *pajzsban jobbra fordult, felemelt jobb lábában pálmaágat tartó hattyú*, a kolozsvári gazdag kereskedő, Váradi Miklós leányát, Borbálát, Bethlen Miklós első feleségét illeti. A feltevést alkalmunk van megerősíteni egy eddig kiadatlan pecsét alapján. A „Cassan lakozo Nemzetes Várady Péter" uram, 1640 máj. 12-én kelt írásra nyomott pecsétjén szintén hattyút visel címerében, azzal a különbséggel, hogy az nála nem tart ágat, ellenben nyaka felülről nyíllal van átlőve.[3] A 149. lapon az Ostrosith-címer egy változata van közölve, a Borsai Nagy családét pedig kétszer is (396. és 407. l.) meg-

[1] Turul, VIII. 84. l. Csergheö Géza közleménye.
[2] Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeumban.
[3] Ibrányi-levéltár a Magyar Nemzeti Múzeumban.

kapjuk, a Siebmacher-belinél jobb alakban: török fejet pallosra tüzve tartó páncélos jobbkar, két összekötött szárú pálmaág között.[1]

Lukinich könyve a leggazdagabban illusztrált munkák egyike az utolsó tíz év magyar könyvtermésében. Tizenkét külön nyomott és négyszázharminckilenc szövegbeli kép, dísz, hasonmás stb. van benne, tehát majd minden oldalára esik egy illusztráció. Az ábrázolások között sok az új, eddig sehonnan nem ismert dolog, épületek, műtárgyak képei, amik nagy nyereséget jelentenek a kutatókra. Amikor ezt örömmel és elismeréssel regisztráljuk, azt is meg kell állapítanunk, hogy az illusztrálás *módja* korántsem elégíti ki az ilyen díszmunkával *(de sőt minden tudományos kiadvánnyal)* szemben támasztható igényeket. Ma már szabály, hogy minden, a fényképező kamerával elérhető tárgy képét komoly munka fotografikus reprodukcióban tartozik közölni. Ezzel szemben könyvünkben épp az új, másutt meg nem jelent ábrázolások — alig valamelyes kivétellel — tollrajzokban vannak adva. Még hozzá e rajzok nagyobb része a legszerényebb mértéket sem üti meg. A készítő olyan rajzolóirány követője, amelyet örömmel hittünk már a multénak s amelynek föléledésétől, azt reméltük, már nem kell tartanunk Rajzai megtévesztésig hasonlítanak néhai jó Miskovszky Viktoréihoz, akinek rengeteg műemlékábrája között alig akad hasznavehető, nagy kárára a kutatásnak, amely évtizedeken át hitt e képeknek. Lukinich rajzolójának vannak meglepő kezdetlegességű, szinte gyermekesen naiv képei (pl. Radnót látóképe a 251. lapon). Látszik, hogy nem volt tisztában a céllal, amiért e képeknek a műben szerepelniök kell, ezért aztán nem a bemutatásra szánt épületekre fektette a súlyt, hanem a környező vegetációra és a fantasztikus felhőzetre. Így esik meg, hogy a *Bálványos-vár romjai* feliratú képén hiába keressük a romokat, mert azok csak pár milliméternyi fekete foltocska alakjában jelentkeznek. Azt szinte rösteljük megemlíteni, hogy perspektívája legtöbbször elferdült, az anyagszerűség visszaadásában nincs szerencséje s a hűség sokszor — nem megfelelő.

Amíg azonban épületekről van szó, nincs nagy baj; azok még sokáig lefényképezhetők lesznek s az már magában véve nyereség, ha a gyarló ábra felhívja rájuk a szakbeli kutató figyelmét. Másként áll az eset a szépszámú faragványokkal, ajtókkal, ötvöstárgyakkal s más res mobiles-sel. Minő becses lenne ez az anyag jó képekben s mily keveset ér gyenge ábrákban. Pedig ezek egy része most, hogy fel van költve az érdeklődés, lábra fog kelni (mint sajna, igen sok holmi a megszállott Erdélyben) és a kutató számára nem marad más, mint a rossz kép. Mit ér az ábra, ha pl. az ajtókeretnél tünődnünk

[1] Siebmacher, Siebenbürgen, 135. tábla, 198. l.

kell, kőből vagy fából faragták-e azt (269. l.)? Hosszú sorban vonulnak előttünk az érdekes feliratos kövek, de a felírás sehol sincs *lerajzolva*, csak sematikus betűkkel, a rajzoló kezevonásaival s tudása szerint beléjük van *írva*. Ime egy példa rá, hogy e megbocsáthatatlan hanyagság mit eredményez. A 47. lapon egy sírkő rajzát kapjuk ezzel a megjelöléssel: „Bethlen—*Thoroczkay* síremlék...“ A kövön a Bethlen-címer mellett egy másik, amelyről a hozzáértő rögtön látja, hogy a Thoroczkay-családhoz semmi köze. Nézzük a felírást s kisül, hogy a hanyagul rótt betűk jórészt értelmetlen szavakat adnak és valamely elrontott szóból (THORO?) vélték kiolvasni a nevet. Némi utánjárással megállapítjuk, hogy a síremlék nem az 1584-ben elhúnyt „keresdi“ Bethlen Gergelyé, akinek Thoroczkai Kata volt a felesége, hanem a másik, „Búni“ Gergelyé († 1575 után), akinek második, férjét túlélő neje, Károlyi Kalára vala. S meg van fejtve a címer (hármas halmon álló madár, a „karvaly“, amelynek lábából elmaradt a szív) s egy kis kereséssel megállapítjuk a feliraton a követ állító özvegy nevét is, persze eltorzítva... Hec *(hoc* helyett) caro statuit coniugi monumentum Clara cui agnomen stirpis e [st Ka]-roli.... Ez a tévedés semmiesetre sem történik meg, ha a silány rajz helyett az olcsóbb fénykép áll a szerző rendelkezésére; akkor a halálozás évét is megtudnók, amit a nyelvet nem értő rajzoló felderíthetetlenül elferdített.

A hibás felírások száma majdnem annyi, mint a közölteké. A besztercei ág. ev. templom Bethlen-széke[1] nemcsak gyarlón van visszaadva, de ráadásul felébe egy, csak a rajzoló fantáziájában termett mondatszalag van illesztve a rosszul másolt felirattal. Eltorzult a felírás a Bethlen Farkas számára készült emlékkövön (25. l.) is. Ennek stílusa az 1660 körül elhúnyt Nicolai Illés híres szobrászra vall és semmiképen sem illik a hozzárajzolt mondatszalagon olvasható 1719. évszámhoz. Érdekes, hogy ezzel a faragvánnyal (a 335. lapon) még egyszer találkozunk, de most más helyről (egyszer Bonyháról, másodszor Bethlenből), és ezúttal más feliratokkal. Ugyancsak rossz felirata van Kamuthi Zsuzsanna sírkövének és hamis az 1670-es évszám Bethlen Elek címerén, mert a kő Nicolaitól való, aki pedig ez évben már nem élt.

Végtelenül gyarlók az ötvösművekről készült rajzok,

[1] A szép reneszánsz stallum (közölve képben és leírásban az Archaeologiai Értesítőben, Új folyam, XXXV. 256. l. Roth Viktor által) felirata szerint *Pater Benedictus de Bethleem ordinis praedicatorum* megrendelésére készült. A besztercei Szent Domonkos-rendi ház e bőkezű tagja a négy Bethlehem (Bethlen) nevű erdélyi helység bármelyikéből vehette eredetét. Aligha volt nemesember, mert akkor a padra alkalmazott címerpajzson nem az 1516. évszám, hanem családi címere talált volna helyet. Így nem sorozható a Bethlen-család tagjai közé, amelyek sorában a Benedek nevet ez időben hiába is keresnénk.

nem is szólva arról, hogy a serlegek, poharak közé a levitézlett romantika beteg ízlésében babér- és tölgyágak fonódnak. Ha igazat beszél a rajz, úgy a Váradi Miklós 1638-ból datált kelyhén (189. l.) a talp, szár és nodus XV. századi s csak a vésett díszű (?) cuppa való a XVII. századból. Hozzá a rajzoló odavázolta az augsburgi hitelesítő-bélyeget, de nem is sejtjük, hova van az beütve? Egészen gyermekes vázlat van külön mellékleten közölve a bethleni ref. egyház ezüst edényeiről; nemkülönben az alsórákosi pompás reneszánsz ónkannáról (401. l.), amely a rávésett (1699.) évszámnál legalább száz évvel öregebb. Ezeket már csak egy múlja felül: az almakereki templom freskóiból vett részlet. A Sz. Gellértet, Istvánt, Lászlót, Imrét és talán Sz. Zsigmondot ábrázoló, glóriájuk és jelvényeik által biztosan jellemzett s így semmiképen sem Becse—Gergely-nembelieket feltüntető kép egészen hamis, pedig ez jobban megérdemelt volna egy jó, színes reprodukciót, mint a kötet bármelyik melléklete. Sajnálattal nélkülözzük az almakereki templom szerencsésen fennmaradt szárnyasoltárának képét, holott az kétségkívül a Becse—Gergely-nemzetség legnevezetesebb középkori emléke, de talán ennek elmaradása kisebb baj, mint az abból frivol módon kétféleképen is, de mindenkor teljesen hamisan kirajzolt ábrája a donatornak és donatrixnak, akik semmivel sem szolgáltak rá a róluk közölt torzképre.

A szerző rendkívüli érdemének kell betudni, hogy rajzolójának mind e hibái, sőt bűnei mellett (amin segíteni nem tudott, mert Erdélybe bemenni s ott utazgatni nem volt módjában) könyve mégis bőséges kútforrás a műtörténész és a műipari emlékek kutatója számára. Hogy példát adjunk: a hírneves Nicolai Illésnek, Erdély legjelesebb XVII. századi szobrászának munkáiból olyan sorozatot nyujt, aminővel (hozzátéve a már előbb ismerteket) részletes képet lehet rajzolni a művész pályafutásáról. Az itt közlöttek majdnem mind hiányoznak Roth Viktor felsorolásában.[1] A magyaros díszítés egyik feltűnést keltő példája a bonyhai kisebb kastély itt először közölt főbejárata (171. l.). Ime, a kőbe vésett *székely kapu*, bizonyságául annak, hogy — mint minden műipari produktum — az is előbb az úrirend használatában alakult ki s azután jutott le a néphez, amelynél fennmaradt, amikor előképei már majdnem hírmondó nélkül elpusztultak. A szép ajtókeret felírása szerint 1675-ben készült. Vagy említsük-e a XVII—XVIII. századi világi építkezés emlékeit, amelyeknek majdnem mindenikében meglelhetni a magyaros sajátságok nyomait.

Mindent összevéve, Lukinich Imre könyve szép és derék könyv, kiváló nyereség családtörténeti nagy monografiákban szegény irodalmunkra. Sokan, nemcsak a történeti

[1] Geschichte der deutschen Plastik in Siebenbürgen. Strassburg, 1906.

tudományokkal foglalkozók, forgathatják haszonnal és minden magyar ember gyönyörűséggel.

Hinni szeretnők, hogy a Bethlen-család történetét Erdély többi nagy családainak épp ily kiadós története fogja követni. Ma, amikor Erdély a töröknél sokkal gonoszabb idegen járom alatt nyög, amikor az őslakos magyarság kipusztítása minden eszközzel folyik, kétszeres kötelesség a világnak megmutatni, hogy amíg ezeken a területeken a magyarok gyakorolták a hatalmat, addig virágzott a kultúra s akkor idáig terjedt a művelt Európa. És miben tükröződnék ez hívebben vissza, mint a vezető családok történetében.

Varjú Elemér.

Lukcsics Pál: Az esztergomi főkáptalan a mohácsi vész idején. Esztergom, 1927. 8°. 30 l. Különlenyomat az „Esztergom Évlapjai" 1927. III. évfolyam 2. számából.

Lukcsics Pál, az Eötvös-kollégium tanára, olaszországi tanulmányútján a bolognai egyetem könyvtárában egy magyar vonatkozású latin kódexet talált. Az esztergomi főkáptalan 1500—1527. között tartott üléseinek töredékes jegyzőkönyve ez a kódex, amelyben országos fontosságú események nem maradtak ugyan följegyezve, mégis tartalma érdekes fényt vet a mohácsi vész előtti szomorú magyar időkre. Ennek a kódexnek az ismertetése jelen dolgozat.

A káptalani ülések, amelyeknek jegyzőkönyveit Lukcsics ismerteti, majdnem kizárólag a káptalan gazdasági ügyeivel foglalkoztak. A jövedelmek kezelésével és beszedésével megbízott káptalani tagok megválasztása, a jövedelmek felosztása és az azok elleni panaszok, egyes jövedelmi források bérbeadása képezik a főkáptalan üléseinek napirendjét, amely nem egyszer civódásokra is vezetett és azt eredményezte, hogy a számadáskönyvek átvizsgálására a káptalan számvizsgálókat küldött ki kebeléből.

Lukcsics dolgozatából általában elég érdekes képet nyerünk az esztergomi főkáptalan mohácsi vész előtti jövedelméről, gazdasági szervezetéről, de különösen a jövedelem beszedéséről és a káptalan tagjai között való szétosztásáról és adatai — főleg a kanonokok névsorával — sokban kiegészítik Kollányinak az esztergomi kanonokokról írt munkáját.

Pleidell Ambrus.

Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár. Szerkeszti *Zsinka Ferenc.* XI. évfolyam. 1 + 2—4. szám. Budapest, 1927. Magyar Prot. Irodalmi Társaság. 208 l.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társulat, szűkös anyagi viszonyai miatt, Egyháztörténeti Adattárát 10 évfolyam után megszüntetni kényszerült s annak újból való megindítására, a háborút követő gazdasági összeomlás következtében, eddig

Nicolai Illés

Kazinczy Ferenc levelezése IV. Bpest, 1893, 99, 591 l.

903. «Egy kis *könyvet* küldök» — mondja Virág. Kétségtelen, hogy Virág az ez évben Budán megjelent következő czímű munkáját érti: «Fleury Klaudius. Hét elmélkedés. A Sz. Fejérvári Püspök Megyében levő nagy érdemű tiszt. Papságnak ajánlja V. B.»

905. 116. lap alul 12. sor: «Az Anyám, gondolom, *Bráveczky*-nél. . . . lesz szállva.» Az eredetiben világosan így olvasandó e név. Azonban máshol, mint a *M. P.* 195. lapján is, *Dráveczky*-ről szól, elmondván, hogy Dráveczky László a Kazinczy-családnak egyik rokona volt, Gálos-Petriben lakott (Biharm.) s ő szólította fel Kazinczy Józsefet, a Ferencz atyját, anyja, Bossányi Zsuzsánna megnézésére s a vele való ismerkedésre. A Dessewffy Józseffel folytatott levelezéseiben is mindig Dráveczkyről emlékezik Kazinczy, s így azt hiszem, a jelen levélben is ily nevű férfiút akart említeni, de tolla tévedésből rosszúl írta az első betűt.

Bornemiszáról is említést tesz Kazinczy s valószinűleg ugyanazon Bornemisza Ferenczre czéloz, a kinek egy levele a *II. k.* 461. lapján közölve is van. A *II. k.* 599. lapján tett jegyzetet ez úttal kiigazíthatom, a mennyiben Kazinczy és Bornemisza Ferencz rokonságát megállapíthatni. Kóji Komáromy György hét leánya közűl a 3-dik, Juliánna, Bossányi Ferenczhez, a Kazinczy nagyatyjához ment nőűl, az ötödik, Ágnes, pedig egy Bornemisza nevű férfiúhoz s valószínűen e házasságból született Bornemisza Ferencz, Kazinczynak másod unokatestvére. Meghalt 1812-ben, Ottományban. L. Széchy K. «Kazinczy F. levelezése», Kolozsvár, 1891. 35. l.

Verseghy Ferencznek itt említett három munkája a következő czímmel jelent meg: 1) «Neuverfasste ungarische Sprachlehre, worin die verschiedenen

898. 99. lap alul 14. sor: «Meg néztem *Apaffi György . . . monumentumát.*» Apaffy György emléke Almakeréken ma is egyik nevezetes maradványa a XVII. század szobrászatának. Ez az emlék az almakereki kápolnában van s leírását Mártonffy Ignácz után itt adom: «Egy setét lepelt emelt le vezetőm a kápolna közepén álló kőkoporsóról, és előttem fekvék a szobrászat remeke . . . . Pánczélos hős életnagyságban fekszik a koporsóban. Feje törökösen nyírott. Közepéről dús fürt tekeredik redős homlokára. Szemei férfias nyugalommal becsukvák, mint ha perczek előtt hunytak volna el. Ajkai felett bajusz símúl kétfelé s mintegy mondani látszik: halottaimban is Apaffy vagyok. Állán rendezett szakáll símúl végig. Jobb karját feje alá nyugtatja, míg baljával oldalán heverő kardját markolja meg. Ballábát fekvésében a jobbra nyugtatja. Mindez oly élethűn kőből kimetszve, hogy csak dörgő hang kellene ajkaira, vadfény szemeinek s előtted állana a hős Apaffy. A koporsó széleit legmerészebb metszvények folyják körül. Szőlőgerezdek közé sajátsággal vegyülnek el fejedelmi díszjelek, csontváz, fövényóra, stb. Az Apaffy szobra, csontváz, szőlőgerezdek s még sok egyéb mind egy darab kőből vannak vésve. Az egész emlék öt darabból áll igen ízletesen s ügyesen összeillesztve. A köríratok mind latin nyelven vannak. Az ajtóval szemben álló oldalon e betűk láthatók: D[ebent] O[mnes] M[ori] S[emel]», a melyeknek jelentését a leíró nem tudta . . . «A roppant kőemlék a kápolnába felnyíló ajtóra nehezedik, eltiltva az avatlanokat e fejedelmi halottaktól.» (Regélő, 1844. évf. I. 52. sz.; továbbá Nemzeti Társalkodó, 1832. évf. II. 106—112., 129—139. l.; Bod Péter: «Hungarus Tymbaules» cz. műve 95—98. l.) Koncz József, a ki e tárgyban szíves felvilágosítást adott, azt írja, hogy Csereynek levélbeli állítása az emlék készültét illetőleg téves, mert az emléket nem 1636-ban állították, hanem 1666-ban állíttatta azt I. Apaffy Mihály fejedelem. Megjegyzi egyszersmind, hogy a Márton J. fentebb idézett leírásában is van hiba. T. i. Márton azt írja, hogy az emléket Petki Borbála, Apaffy György neje, emeltette. De ez nem igaz. Honnan tudhatta, hogy maga mikor hal meg? Pedig rá van vésve az is, hogy ő «denata an. D. 1660. aetat. 62.» Csakhogy a halálozás évét később is rávésheték a kőre. Az emlék készítője, *Nicolai Illés*, szebeni lakos volt. — A levélhez ragasztott «Fohászkodás» nyomtatásban van az eredetihez csatolva, de címe nincs.

899. 106. lap 2. kikezdés 3. sor: «Méltóztassék Asszonyám is viszont meggondolni» . . . Szirmay Terézia Kazinczy apai nagyanyja, Kazinczy Dániel neje. Házasságukból három fiú született: József (1732-ben, Ferencz atyja), András (1738) és Péter (1747) a legkisebb. Kazinczy Péter neje Ragályi leány volt, de a jelen levélből az látszik, hogy előbb Boronkay Évát akarta elvenni.

A levél utolsó pontjában *Horváth nevű felcserről* tesz említést Kazinczy, de a keresztnevét ellhallgatja. Két Horváth nevű orvos élt ez időben: János és Sámuel. Az előbbi zempléni származású s egy munkája nyomtatásban is megjelent; a másiknak 1806-ban szintén megjelent egy műve.

Kraynikné. Szinte fölösleges is megjegyeznem, hogy Kazinczy Klára, Ferencz testvérhúga, a kivel Kazinczy mindvégig meghitt testvéri viszonyban élt.

900. 109. lap 3. sor: «Mikor hala meg *Varjas* Prof.» V. ö. az *I. k.* 199. számú levelével s az erre vonatkozó jegyzettel.

Nicolai Illés

Apafi György siremléke 1638 körül

Repr.

Gerevich Tibor – Genthon István: A magyar történelem képeskönyve. Bpest, 1935. 131. l.

NICOLAI *Illés*, erdélyi szobrász, a XVII. század derekán Nagyszebenben működött. Életéről regényes adomákon kívül kevés ismeretes. Főműve Apaffi György síremléke (1635) Almakerékről (Budapest, Nemzeti Múzeum) Ő faragta Helfner György síremlékét a segesvári nagytemplomban s Theilesius és Barth Keresztély szuperinten-

4583. Friedrich Voltz

St. Nördlingenben 1817 oktob

Gulya.

Egy domboz vidék előre
patak vizében áll, egy réfe
le. Szem közt, a hátra h
mek halad jobbra fordul
alól jobbra: F.V.

Fa,mér.24:53.2 cm
Gróf Andrássy Dénes hagy
913/.-- A Magyar Nemz. Mu
~~Átvétetett 1913 április~~
1914 márczius 30-án /245-

Nicolai Illés

wód

z

A. B. Apatý's Grabkapelle. Der Ungar. 1842.

I. félév. 20. szám

Apafi György szürke márványszarkofágja. Készítette Nikolai Illés 1638-ban. A Magy. Nemzeti Múzeumban
A szarkofág fedőlapja Apafi György dombormüvü alakjával

APAFI-SÍREMLÉK

Apafi György szarkofágjának előlapja

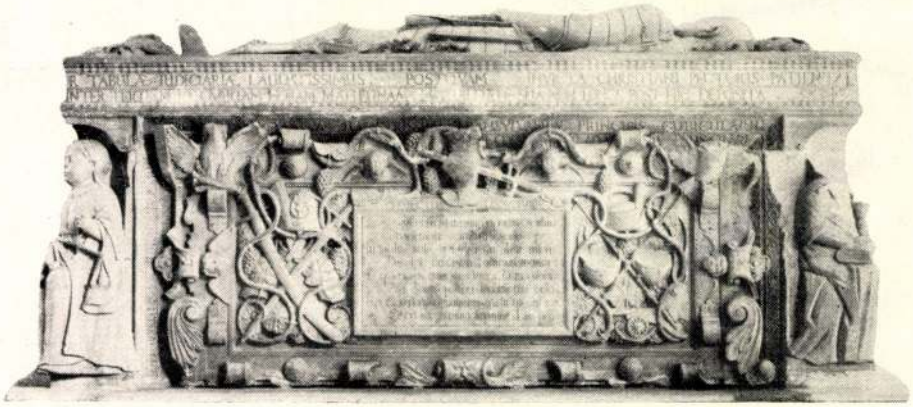

A szarkofág oldallapja

V. István király pártján álló főurak közt említik ; — fiai közül Miklós az Apaffy, Jakab pedig a Bethlen-család alapítója. Miklós fia *Gegős* 1325-ben Szolnokvármegye szolgabírája. *Mihály* 1447-ben erdélyi vajda, ennek fia *Lénárt* 1506-ban Marosszék követe az agyagfalvi székely nemzeti gyűlésen. *István* 1573-ban Belső-Szolnokvármegye főispánja, 1575-ben fogarasi várnagy, 1576-ban lengyelországi követ, 1577-ben fejedelmi főudvarmester, majd tanácsos, meghalt 1584-ben. *Gergely* 1552-ben Dobokavármegye főispánja, 1566-ban mint fejedelmi főudvarmester és tanácsos kísérte János-Zsigmond fejedelmet Zimonyba a szultán elé. *György* Bethlen Gábor és I. Rákóczy György fejedelmek tanácsosa, Küküllő vármegye főispánja, meghalt 1635 febr. 18-án. Fiai voltak: *György* fejedelmi kamarás. aki 1637-ben halt el és *Mihály* (1661—1690.) Erdély fejedelme. I. Mihály Borosjenői és Petrelini Bornemisza Annától született fia *II. Mihály* 1681-től választott erdélyi fejedelem. Ő volt az Apafi-család utolsó tagja. SZILÁGYI L.

Apatit mészpátban

Apafi *Mihály (apanagyfalvi)*, **I.**, 1661—1690-ig Erdély fejedelme, szül. 1632 nov. 3-án, megh. 1690 ápr. 15-én. Előbb ebesfalvi (később Erzsébetváros) nemesúr, részt vett II. Rákóczy György lengyelországi hadjáratában s Krimben tatárfogságba került. II. Rákóczy György letétele után Kemény János ellenében Ali, temesvári pasa Marosvásárhelyen, a Libáncs réten 1661 szept. 14-én őt választatta fejedelemmé. A választást az erdélyi rendek a nov. 20-án Kisselyken tartott gyűlésükön maguk is megerősítették. Vetélytársát a török (Kucsuk pasa) támogatásával 1662 január 23-án a szásznagyszőllősi csatában (Segesvár mellett) legyőzte, ahol Kemény maga is elesett. Apafi idejében az osztrák befolyás mindinkább erősödött Erdélyben. Eleinte ugyan pártfogásába vette a bujdosókat, de utóbb elhidegült tőlük, midőn arról értesült, hogy Zrínyi Péter vejét, I. Rákóczy Ferencet akarja a fejedelmi székbe ültetni. Apafi és minisztere, Teleki Mihály ennek dacára még 1672-ben és 1678-ban is támogatták a felkelőket. Midőn azonban Thököly Imre nem Teleki Mihály leányát, hanem Zrínyi Ilonát vette feleségül, Teleki rávette Apafit, hogy a bécsi udvar felé forduljon. Ez a politika Buda visszavétele után még inkább Erdély érdekében fekvőnek látszott. Midőn 1687 okt. 27-én Apafi és a bécsi udvar a balázsfalvi szerződést megkötötték s Lotharingiai Károly hadai Erdélyt megszállották, a fogarasi országgyűlés 1688 május 9-én hódolati nyilatkozatot tett Lipót királynak. A hatalmavesztett Apafi fogarasi várába vonult vissza. A könnyen befolyásolható fejedelem uralkodása alatt sok igazságtalanság történt, melyek főintézőjének a közhit többnyire Teleki Mihályt tartotta s melyeket a fejedelem felesége, az okos Bornemissza Anna nem mindig tehetett még idejében jóvá. TAKÁTS GY.

Apafi *Mihály (apanagyfalvi)*, **II.**, az előbbinek fia, szül. 1676 okt. 13-án, megh. 1713 febr. 1-én Bécsben. Még 1681-ben választották Erdély fejedelmévé. Az uralmat azonban nem vehette át, mert apja halála (1690) után III. Szolimán szultán Thököly Imrét küldötte Erdélybe, aki zernyesti diadala (1690 aug. 21) után két hónapig birtokában tartotta a fejedelmi széket, de Badeni Lajos hadai elől okt. 25-én kénytelen volt Erdélyt elhagyni. Apafi most sem juthatott fejedelmi hatalmához, mert miután Bethlen Katát feleségül vette, Lipót

Erdély élére kormányzóságot rendelt, a Lipót-féle diploma megkötése (1691) után pedig őt 1695-ben Bécsbe vitette, hol hercegi címet és évi 10.000 frt kegydíjat adományozott neki. Feleségével együtt az almakeréki templom sírboltjában nyertek nyugvóhelyet.

Az almakeréki sírboltot 1908 okt.-ben nyitotta föl egy bizottság, *Szádeczky* Lajos kutatásai alapján s I. és II. Apafi Mihály, valamint hitveseik földi maradványait, melyeknek azonosságát *Bartucz* Lajos állapította meg, Kolozsvárra szállították s a belfarkas-uccai ref. templomban helyezték el. *(Szádeczky L.:* Az Apafiak sírboltja és hamvai. Századok, 1909; *Bartucz L.:* Az Apafiak exhumálásának embertani és tört. tanulságai. Term.-tud. Közl., 1927.) TAKÁTS GY.

Apafi *Mihályné* (I.), lásd: *Bornemissza Anna.*

Apafi *Mihályné* (II.), lásd: *Bethlen Kata.*

Apafi-síremlék. *Apafi György*, I. Apafi Mihály erdélyi fejedelem atyja, 1635-ben halt meg s Almakerék község kápolnájában temették el, hol özvegye, szül. Petki Borbála 1660 táján állíttatott díszes síremléket, mely a XVII. századbeli erdélyi márvány tumbák között a legjelentékenyebb. A síremlék 1902 óta a bpesti Magy. Nemzeti Múzeumban van. Stílusa német renaissance, számos korai barokk elemmel. A tumba mestere *Nicolai Illés* nagyszebeni szobrász. *(Tábla 15, 18. old.)*

Irodalom. *Éber L.:* Apafi Gy. síremléke. Arch. Ért., 1902. U. f. 22. k. 97—113. l.; *Roth V.:* Geschichte der deutschen Plastik in Siebenbürgen. Strassburg, 1906. 87—110. l.; *Szádeczky Lajos:* Az Apafiak sírboltja és hamvai. Századok, 1909. 188. l. SZENTIVÁNYI GY.

Apage (gör.), a. m. menj! távozz! *Apage szatanász* (gör.), a. m. Távozz sátán! Krisztus szavai az őt a pusztában kísértő ördöghöz. (Máté evang. IV. rész. 10. vers.)

Apagy, nagyk. Szabolcs és Ung egyesített vm. nyírbaktai j.-ában, (1920) 1770 lak. Vasútállomás, postahivatal. Ref. templomának egy része gótikus, benne régi ezüstkelyheket őriznek.

Apagyilkosság, az apának előre megfontolt szándékkal való megölése. Halál a büntetése. Emberölés vagyis a cselekménynek nem előre megfontolt szándékkal való véghezvitele esetén a btk. 280. §-a szerint életfogytig tartó fegyházzal büntetendő. DOMBOVÁRY G.

Apahida, jelenleg azonos néven Romániához tartozó kisk. Kolozs vm.-ben. Vasútállomás, postahivatal. Konyhasós forrásai és fürdője van. Régi neve Apáthida volt. Az erdélyi rendek itt 1683-ban országgyűlést tartottak. P. ORMÓS J.

Apahidai sírlelet. 1889-ben a kolozsmegyei Apahida kisközség kavicsbányájában 18 darab nagyértékű arany és ezüst régiséget tartalmazó római sírt tártak fel. Az egyedül álló sír valószínűleg egy, a római birodalommal szövetségben állott főnök, vagy pedig (a fegyverek hiánya is erre mutat) egy nő tetemét rejtette. A leletek körülbelül a IV. sz. elejéről való római művek és érdekes, hogy I. Childerich frank királynak (meghalt 481-ben) Tournayban 1653-ban felfedezett sírjában az apahidai fibula és csatt hasonmása volt. Különösebben a táncot lejtő alakok domborművét ábrázoló két ezüstkancsó, a föntemlített két ékszer és az 5 darab arany csörgő-csüngő bír nagyobb régészeti értékkel. MIHALIK J.

Apai jog, tágabb értelemben a kezdetleges társadalomnak az a formája, illetőleg fejlődési fokozata, melynél különböző, de közös eredetű családok nemzetségekké és törzsekké tömörülve, egy közös törzsfő, a pátriárcha uralma alatt élnek. (Pátriárchalizmus.) Szűkebb értelemben a családi együvétartozásnak az egyugyanazon atyától vagy őstől történt leszármazás tényében megvalósuló meghatározását jelenti. E részben szöges ellentéte az anyai jognak, mely a családi köteléket az ugyanazon nőtől való születésre alapította. (Mátriárchátus.) Az apai jog rendszere hozza magával szükségképpen a házasság jogi szabályozásának legelső kezdetleges alakjait és a nőközösséggel, ami az apától való leszármazás megállapítását lehetetlenné teszi, összeférhetetlen. Az apai jog rendszerének tipikus képviselői a régi római jog és az iszlam joga. KOLOSVÁRY B.

Apaj, jelenleg ugyanezen néven Csehszlovákiához tartozó község Pozsony vm.-ben.

Apalachicola (ejtsd: *àpàlàcsikó'là*), az Északamerikai Egyesült Államok Georgia államában, a Chattahoochee és Flint folyók egyesüléséből keletkezett 1040 km hosszú folyó. A Mexikói öböl Szent György öböl nevű részébe ömlik. Alsó szakasza Colombustól délre hajózható.

Apalach-tea, az Északamerika déli részén honos *Ilex vomitoria* levele szolgáltatja. Bódító ital készül belőle: a black drink. TUZSON J.

Apalina, a jelenleg Romániához tartozó *Abafája* maros-tordavm.-i község mai neve.

Apály, lásd: *Tengerjárás.*

Apanage (franc., ejtsd: *àpànázs*), az uralkodó s a fejedelmi családok nem uralkodó tagjai részére az állam, ill. az uralkodó által juttatott évjáradékszerű készpénzsegítség. Magánjogi szempontból apanage a férjhezmenő leány részére rendszerint az apa, esetleg más személy részéről fizetni kötelezett évjáradék, amelynek hozományjellege van s így tulajdon-

Nicolai, Elias

Magyar Művészet

1934. 152, 154. l.

ujfaluba a' holmimért, annyival inkább pedig Vinczét mikor indíthatom-le Semlyénbe. El akadtam mindenben. Sem mész, sem fa eránt nem gondoskodhatom, 's előttünk lévén az innep, Aprilisnek közepéig semmit nem csinálhatok.

Laczkó János tegnap estve ide jött hozzám, Kalihoz. Azt mondja, hogy a' tavalyi Pásztor nem bivalyosnak való. Bdunyák Jankót projectálja. De annak most gyermek ágyat fekszik a' felesége, 's innepe van, és így nem mehet Bodával. Bár csak Lacza Mihály csak eggyszeri útra is feljönne a' bivalyokkal, 's hozna deszkát. — Kocsis még nem találtatott: de rajta leszek, hogy találtassék, 's szabadúljunk azoktól, a' kiktől szabadúlni kell. A' Sógorom tegnap Ujhelybe járt velem; ő tanácslott eggyet; megválik, megkaphatom e?

A' mint tegnap Ujhelyből jöttem, még Ujhely mellől kiláttam, hogy a' Liget mellett való zöld vetésen fejérlik valami. A' Juhász ebbe a' sáros időbe a' vetésen legelte [!] az egész nyáját, 's csak akkor futott kihajtani, mikor a' házam alatt megállani látta a' kocsit, 's felé indúltam. Ez jele, hogy a' rossz ember ott volt, 's akarva tett kárt. Én az Asszonyám parancsolatját által nem hágom, és bizonyosan nem adok soha okot az ellenem való neheztelésre nem csak Asszonyámnak és testvéremnek, de Péchy Sándornak s' Galgóczinak sem: de az illyen gaz embert, ha akarva tett kártételbe kapom, megkínzom, 's azt várom mind Asszonyámnak anyai kegyességétől, mind mindeneknek egyenességétől, hogy ezt jusaik megsértésének nem veszik; mert a' satisfactió kéregetés hosszas dolog, és néha bajos is. Ugyan ezt mondom mind azon esetekre, a' hol valaki szemtűl szembe úgy találna illetni, a' hogy nem illik; magam részéről is ugyan azon szabadságot engedvén még Galgóczinak is, csak kegyetlenségig ne menjen a' büntetés.

A' székeket nem láttam, de a' legszívesebb köszönettel köszönöm. Boszi és Brunnbauer ma délig kijönnek megtekinteni a' házat, melly úgy el van rontva, a' hogy soha nem hittem. Elfojtom igasságos panaszomat, 's hallgatok: de bizony az illyes dolog fáj. A' jó jót von maga után: a' rossz rosszat.

Feleségem 's lyánykám egésségesek. Közttök nem nehéz elfelejteni az eddig szenvedett nyomorúságok' egész sokaságát, mert én azt hiszem, hogy az Isten bennek adta-meg nekem azoknak jutalmát. Csak hogy azt a' boldog órát érhettem-el valaha, hogy Asszonyám ismét anyai módon van velem. A' többit eltűröm könnyen. Fizsi eggy héttel azelőtt hogy felérkeztem, az ütközni akaró fogai miatt

A' Tárgy felett fogok beszélni nehány jól gondolkodó Erdélyi Barátimmal, és igyekezetem fö aránnya lészen a' hasznosra való tüzet fel éleszteni bennek — illy igyekezetem ki menetelérül pedig téged tudósittani el nem mulatlak. Jónak látnám, hogy e' végre néhányon egybe vetett vállokkal dolgoznánk, Kazinczÿ Barátomnak is irtam ez iránt, és igy ha Két magyar hazába néhányon kik egy mást esmerjük egybe álunk, és edgyeztetett akarattal dolgozunk az intézetre, reméllem foganatossá válik iporkodásunk. Csak arra vigyázzunk, hogy sokan ne legyünk a' czélhoz sietők — Értem igaz értelemben *Sietők*, és ugyan meg választva bizzuk meg e tekintetben Barátunknak azt, a' ki velünk munkálódni kiván.

Bé fejezésül irántad viseltető szeretetem Kötelességemmé tészi tégedet arra kérni: hogy Leveleiddel ugyan szerentséltess, de azokat irasd mással, és kíméld szemeidet, mellyeknek épségit barátid, Nemzeted, Hazád meg kivánnyák — erre szivessen kérlek, és a' Baráttság Szentségire kénszerittelek is, a' leg egyenesebb indulattal Lévén Kedves Barátom

Ugrán, Erdélyben, 30-a Márty 1806 tisztelő hiv barátod
Csereÿ Farkas mp.[1]

Kis János Urnak.

[Eredetije a m. tud. Akadémia könyvtárában: M. Irod. Lev. 4r. 193. sz.]

899.

Kazinczy — anyjának.

Kalinál, Apr. 2d. 1806.

Édes Asszonyám,

Irtóztatóbb útam soha nem volt mint ez. A' Néném, Kazinczy Andrásné Asszony Szegi fogadójában látván, hogy lovaim mint kidűlnek ha rajtok tovább megyek, hat ökröt fogattam a' szekérbe; azok is csak Vámos ujfaluig vittek, mind kiállván a' rossz útban; ott már sem lovat, sem ökröket nem kaptam, 's kéntelen valék szekeret és mindent, a' mi a' szekeren volt, a' Birónál lerakni, 's úgy jöttem eddig nagyobb részént gyalog. Azolta az eső megint megindúlt, 's az útat úgy elrontotta, hogy nem tudom, mikor küldhetek-le Vámos

[1] Hogy e Kisnek szóló levél orthographiája más, mint a Csereÿ F. többi leveleié: onnan van, mert ez idegen kéz írása, csak az aláírás Csereyé.

indulatomat nyilvánosabban meg nem bizonyithatom, mint ha arra törekedem, hogy illyetén meg tiszteltetésemre ugy érdemesittsem magamat, hogy Teis aránnyád czélyát az által el érjed, Kedves Hazám, szeretet Nemzetem pedig disze gyarapittására kész fiát tapasztalhassa bennem. Betses Leveledbe jelentett igyekezetedről való gondolat Felséges idea, Nemzetünk virágzását, boldogsága állandósittását magába foglaló olly idea, mellynek benned való éledése betsülletére válik szivednek és a' mellynek telyesittésire való törekedés, minden igaz haza finak valamint igen diszes, ugy fő Kötelességeis — Minden kezdet nehéz ugyan, és ennekis számos, nevezetes nehézségek állanak ellenében, de ideje már Barátom! hogy a' meg nem csüggedő bátorsággal környékeztessük sziveinket, ideje, hogy Európa egén fel derült Jó-világnak sugárait édes Hazánkrais ragyogni segittsük, és az égi Kegyelem bennünk ennek eszközölhetésire másoknál több erőt oltván — ne lappangtassuk tovább erőnk valóságát, és áldozzunk fel mindent, a' miért a késő unokák Boldogságába jó tetteink jutalma fog virágzani. — Eggy Magyar follyó munka, oly el osztással, a' minőt nékem irsz, leg foganatosabban eszközölheti a' Jó, a' hasznos világnak terjedésit, az Izlés, a' fentebbi Culturának gyarapodását, a' jó Characternek nemzeti Characterré, és következés képpen oljanná válásának hasznát, meljel nemzeti létünk álandosittathatik, olthattya a magyar szivekbe ugy, hogy alkalmatosabbakká lehetnek a' valóságot a' hiú fénytől meg külömböztettni, a' Haza, a' nemzet iránt viseltettni tartozó szent és Felséges Kötelességeket tisztelni — és buzgó figyelemben tartani, meg üsmérve érzeni azon tartozásokat, a' meljre [!] a' Haza, a' nemzet iránt az irott Törvények tanittanak ugyan, de annyira ment nemzeti Boldogtalanságunk, hogy a' Törvényes szabások félelme se serkenti azt bennünk, a' mihez a' Természetes hajlandóság indulattyától vonszódnunk kellene, ezeknek, és számtalan Jóknak származása volna Ditső Ideádnak realisáltatása, azon kell tehát egyben vetett vállokkal lennünk, hogy telyesedésre segittsük gondolatod aránnyát; Én részemről, a' mennyire csekélységem terjednem engedi, a' leg buzgóbb indulattal Segéded lészek. — Az első lépésnek tehát annak kellene lenni, hogy a 2000 fttot egybe szerkeztessük, de ez ám a' nagy b ö k k e n ő Hazánkban, a' hol a' luxus veszélye annyira rongálya el kábult Naggyainkat, ah melly igazán irod:

— — Köz népe a' nagy 's kis Világnak
Részegen áldozik bálvány bolondságnak,

fénnyétől meg-vakittatott, és a' ketsegtető tettzetesség meg-zavarván elméjét — vad indulatok' keringő úttyaira tévelyedve, keserves áldozattya lett bal itéletekből származó tsoportos hibáinak. — Forditsd-el Uram! a' háboru' sullyos veszéljeit, az inség' keserveit tőllünk, és enyhitsd azon ember-társaink' sorsát, kik a' viadalt szomjuhozó fegyveres népek' tettzéseinek vagynak kitétetve — ISTENi szelidségednek lelke derittse kivánatos tisztulásra a' zivatar' setétes homállyait — ezt kérem tőlled, mint *Atyámtól* — mert a' ki téged' *Attyá*nak híven szóllit, nem taszitod-el azt szined szentsége elől.

Igaz érdemű Barátom!

Régolta tisztelt érdemeid, és azon előttem igen betses hajlandóságod, mellyel szived érzéseit irántam buzgani a' leg kellemetesebb indulattal tapasztalnom szerentséltetnek az Egek, a' Baráttság egyenességinek azon tiszta bizodalmát élesztik bennem, melly a' szép Lelkek közt meg gyökeredzett Lelki Atyafiságba határozódik. — Enged' tehát élnem azon fő gyönyörűséggel, melly az illy Atyafiságnak Kellemjén fundálódik — enged', hogy a Bizodalom, a' nyáijos Baráttság azon hangján szólyak veled, mellyel csalhatatlanul igaz volta fejeződik ki a' belső egyenes érzések valóságának. — Tőlled viszont meg kivánván, hogy nemes szived érzéseit, illyetén Bizodalom szó hangján fejezd ki irántam, és szeres' engemet oly szível, a minővel én érdemeid tiszteletére fel hevült indulatom Tüzébe kevélykedésemet érzem. — Januarius 21-én költ érdemes Leveledet, és hozzám intézett szép Verseidet nagyon tisztelt, és igazán szeretet Barátom, Kazinczÿ a' napokban meg küldé nekem. A Szerentsém Boldogságára vigyázó jó Genius sugállotta néked, hogy a' mit hozzám intéztél, azt Barátomnak is meg küld — Külömben éltem egy fő gyönyörűségitől fosztattam volna meg, mert a hozzám küldött Leveled nyilván a Postán tévelyedett el. — Betses Leveled nagyon megörvendeztetett, mert irántam viseltető Szeretetedet fejezi ki azon bizodalmad, mellyel nemes czélu Intézetedről értesits [!] engemet. — Köszönöm illy egyenességedet, és hid' el, hogy az által meg betsültetésemet nagyobb mértékbe érzem — mintha valamelly Világ Naggya dagályának hizelkedő fénybe ragyogó Nyaijaskodását méltóztatott volna velem éreztetni. — Verseiddel meg vagyok tiszteltettve, és pedig annál nagyobban, mivel tőlled származik az, — háláadó

Fohászkodás.

Isten! mindenható — láthatatlan Erő! örökké tartó, és meg-nem változó Szeretet! Ki Lelke vagy a' Teremtésnek, kinek intéseitől függ az alkotás' Rendgye — mellyet Böltsességgel és szeretettel intézel a' meg-határozott végre — imhol a' Nemzetek, Birodalmok' állapotyának csendessége meg-bomlott, és az Elementumok' elegyedése-is vég romlásunkal fenyeget. — Te ugyan világa lévén az Igazságnak, a' dolgoknak akár minémü változásokba-is — meg-változni nem tudsz, és a leg-veszélyessebb zavart rendbe hozni, a' leg-borzasztóbb állapotot ISTENi tettzésed' bé-tellyesedésire forditod akkor-is, midőn emberi gyarlóságunkból származó gyengeségünk reszket a következésnek elrejtett titkú bizonytalansága miatt. Tekints réánk leg-főbb Böltsesség! és a' midőn a nyegédes nagyra vágyódásnak fenn héjjázó haragja ostromolja az ártatlan szelidséget, midőn a' Te szent Törvényeid és az okosság által ki-szabott határokon túl tévelygő dagálynak az önnön hasznot kereső indulattya Világ' hóditásra és az emberi nem' tsigáztatására törekedik, mutasd-meg, hogy mindenható hatalmadtól függ ugyan a' nyugodalom csendességinek meg-zavarodása, de Te ezen zavart akkor-is vagy mulandó, vagy örökre el-nem enyészhető Javunkra tudod forditani — midőn az erőszaknak rongáló ostora, vagy az inségnek jajjoss következései múlással rebegtetik az emberiséget. — Eredeti *Jóság!* forditsd-el töllünk azon veszélyt, mely emberiségünket félemteti, és irtsd-ki sziveinkből okait annak, a' mi a' halhatatlan Lélektől elevenittetett szívet meg-fertézteti undokságával — Mennyei áldásokkal tellyes kezeidet terjeszd a Földnek azon Fejedelmeire, kiknek méltóságok a társasági szövettség' szent Törvénnyein épült, tőltsd-el őket böltsességgel, hogy létek' nagy czéljához juthassanak, mely az emberi Nem' bóldogitásába határozódik. Tartsd-meg az én Fejedelmemet, és környékeztesd Királyi Székét hív indulatú Tanátsosokkal, adgy Táborainak óly' Vezéreket, kik érezzék betsit az Emberiségnek, és nem tsupán neveik' ditsőitésére vágyódgyanak, hanem az igazságot segittsék érdemlett Diadalomra, az alattok viaskodó Vitézeket pedig megváltozhatatlan egyenességeknek példájával bátorittsák a' győzedelemre. — Bóldogitsd ember-társaimat, kik tőlled származunk, és szaggasd-el azon varásló lántzokat, mellyekkel óly' sokáig ragaszkodtunk a' Világ' tüneménnyeihez. — Ó! mely nagyot esett legnemesebb alkotásod, ki szent tettzésedről el-felejtkezvén, a' képzemények' hiú

és nevezetes változásokra vannak a ki nézések. Nem kaphatnók é meg Bécsbül Napoleonnak jó képit? Én most itten vagyok az Ipomnál, ki is köszönt, a Husvétot itt töltvén, csonka héten haza megyek. Feleségem tisztel tégedet és velem edgyütt szeretetre méltó Grófnédot is — élj olj szerencséssen, mint szivébül ohaitya

Ugra 30-a Mart. 1806 megváltozhatatlanul hiv barátod
Csereÿ Farkas mp.

A Halál eggy derék emberünktül foszta meg, ezen holnapnak elein Hazánk valóságos diszét, Oberster Barcsaÿ Ábrahámot, karjaink közzül ki ragadván, nyugodgyanak csendessen hamvai! és engedgyék az Egek, hogy szép lelke álandólag köztünk lebegjen. — Csendessen mult ki a világbul, estve még rendelést adott más napi vadászattyára, egességesen lefeküdt, más nap emberei fel kelésit várni meg unván, be törtek háló szobájába és meg rettenve halva kapták — csendes gutta ütés vette el éltét — a mint le feküdt, és be takaródzott, azon módon még csak meg se modzanva találtatot. — Én a mult héten igen nevezetes utat tettem Alma kerék nevezetü heljségbe, meg néztem Apafii György Küküllő v. megyei fő Ispány monumentumát, ki is 1636dik esztendőbe holt meg és ezen monumentum is akkor készült eggy Nicolai Elias nevezetü kő faragó által. Álmélkodtam a munka szépségin, meljnél soha szebb kő faragást nem láttam, és el merem mondani meg határozottsággal, hogy Európába is igen kevés vagyon hozzá hasonlítható. Most azon igyekszem, hogy le festetvén, rézbe mettszettessen, mert méltó árra, hogy a ki valóságába nem láthattya is, a munka tökélletességin gyönyörködtethesse szemeit. Méltó, Barátom, hogy meg nézd ezen monumentumot, meljnél szebbet ha nagy földet egybe jár is az ember, nem láthat bizonyossan, eggy kápolna közepén ál az. — A pecsét nyomómat metzet mesternek nevérül meg feleitkeztem. — Az ide zárt fohászkodást én készitettem, midőn az öszen olj sibongó zivatarba valánk.

egész igyekezettel kerülöm őket. — Köszönöm érdemes Sógorom képinek el küldésit, köszönöm aszt is, hogy nagy érdemű onceled nevével olj érdemes módon ismertetél meg engemet. Különös örömet éleszt bennem meg ismerése az érdemes Hazafiak neveinek és még nagyob örömet oljanok meg ismerése, kik jó Barátimnak kedvessek. A lapidaris stilus dicső módra fogja a maradék előtt hirdetni érdemes Uri atyád fiának nevét. — Örömbe repdesed [!] szivem, olvasván leveledbe, hogy Szép halom néked jutot, és igy ohaitásod be teljesedet. Tegyék az Egek ezen lakásodot álandólag Boldoggá — és áldgyanak mind azon Jókkal, a mik az életet valóságos öröm gyönyörüségeivel vidámittyák. Igyekezni fogok azon szerencsémre, hogy még ezen a nyáron meg látogassalak: oh melj gyönyörü vágyódásom teljesedik akkor! — Buczy Emil, nem kétlem, hogy Jegyzéseidet hálaadó indulattal fogja venni és olj tisztelettel, a minővel tartozik egy a Parnasz tövirül a magossághoz emelkedő, az annak teteje, szentek szentibe áldozó koszorúzott Paphoz. Igyekezni fogok meg tudni tőlle, mit élesztett légyen szivébe Irásod. Ezen becsületre méltó iffiu ember minapiba árnyék képit meg küldé nékem. Kolosvárrul Beszterczére *Erdéljbe* vitték őtet tanitani — kár volt el mozditani a nagyobb sibongástul, a melj az én vélekedésem szerint még hasznos lett volna nékie. — Meg rémültem azon véletlen Uiságon, hogy igen heljes ki fejezésed szerint [a] nagy fiatal embert — Jósefet tőllünk el távoztattyák, és tőlle árva nemzetünket meg fosztyák. Mit ítélsz te a Politicanak ezen váratlan mivérül? Valjon a Magyarok el bocsáttyák é őtet és annyira meg puhultak é, hogy [a] Boldogságunk ellen ólálkodó irigy Politicanak ilj nevezetes diadalmot engedgyenek? — — Szép dolog, generosus sziv érzéseinek ki fejezésit jelenti azon bőv kezűség, meljel a meg károsodot szomszéd Austriaiak segittetnek; de valjon nem magunk gyengülünk é az által? és nem igaz é az, hogy a midőn Austrianak jól volt dolga, szivta a Magyar 'sirt, és most a midőn az másnak hibájábul meg rongáltatik, akkor uira adózik nékiek nem annyira a könyörülő, mind a hizelkedő Indulat. — Olj időkre jutottunk, Barátom! meljekbe ugyan nyomóssan kellene magunkrul gondoskodnunk. Az Erdélji Insurectionak organisatioja még meg nem szünt és mondhatom, szép Népünk vagyon fegyverbe a fejedelem és Haza védelmére nemes el szánással készen — aszt tartom, szükség is lészen reánk, mert a szomszéd Moldova, és Oláh országba nyomulnak be a Muszkák, és a Bojérok csoportossan takarodnak ki. Szebenbe sokan is érkeztek már meg. Nagy

ui derülést ád éltemnek. — A Kisnek küldött válaszomnak mássát ide zárva küldöm néked, meg értheted abbul az ő nemes Intézete iránt való gondolkodásom módgyát. Által látom én egész kerületébe nagyon hasznos voltát az ő fel tételének és ugyan azért kész vagyok mindent el követni, hogy annak teljesedésit gátolható nehézségeket meg győzvén, ohaitot ki menetelre segittsük a fel tétet. — Igaz, hogy erővel kell ostromolnunk, erővel meg aláznunk a rút setéttség buibajos [!] alacson szolgáit, de ezen erőnek olj neműnek kell lenni, hogy az valamint titokba éledgyen, ugy foganatos elő mentét is titkossan foljtassa, és pedig meg nem csüggedve foljtassa. — Meg érted, Kedves Barátom, hová és mire czélozzak, még [!] érted czélzásomnak is aránnyát, és igy tehát itt csak azt emlitem, hogy nagyon ohaitanám: hogy nehányon egybe vetet válokkal leg előbb is azon dolgoznánk, hogy azon 2000 forintokat meg szerezvén, Munkához fognánk. — De ezen pénz egybe szerkesztetésire ugy meg kellene választani embereinket, hogy azokat kivül-belöl ismervén, tökélletes bizodalommal lehetnénk olj egyenességekhez, melj [!] a czélzáson kivül más idegen igyekezetre ne törekedne. Fontold meg eszt jól, Barátom, és e' tekintetbe gondolatidot közöld velem mentül előb. — Nem lehetne é a derék Kis szemeinek gyengeségin segiteni? Nekünk Erdéljbe eggy igen nevezetes oculistank vagyon, a ki embernek is igen becses ember és a kit Bécsbe is szem orvoslásra ki visznek, jó volna evel közleni szemei állapottyát. Meg vagyok győződve, hogy ha csak lehet, ő bizonyossan segit. Cseleked tehát, hogy szemei gyengeséginek állapottyát le irva meg kapván, közöld velem: a segittségre való gondoskodást kötelességemmé tészi iránta viseltető igaz szeretetem. — A mint meg jövendöltem, füstbe ment M. Vásárheljen minden igyekezetem — a *Tudós Magyar Társaságnak* fel álitásába. Olj csudálatos akadékok adták elő magokat, meljeket — noha a setéttség homáljának veszedelmes fortéljait ismerem — nem képzeltem volna még is előre, olj ocsmány akadékok voltak ezek, hogy le irni szégyellem, de néked személjessen elő beszélni még is ohaitom és pedig sok tekintetbül ohaitom. Ők ugyan, a rút setéttség faizati, most is munkálódnak fel álitásába annak, a mit én gondoltam, de se nem ugy munkálódnak, a hogy kellene, se nem oda arányoz gondolatok, a merre én néztem. Aranka és Csereÿ Jósef atyámfia M. Vásárhelji Plebanus érdemessen igyekeztek segiteni éngemet, de a volt el hibázva, hogy igen sokan egyeledtek közünkbe, és igy annak kelle következni, a mi el rontá a jó intézetet. Én ugyan

mondja a' hír. — A' Pápa elhagyja Rómát, 's a' Római Ecclesia ezután Velenczei Anyaszenteggyház lesz. A' Salzburgi, ezután Frankóniai Elector elfoglalván Würzburgot, útat adatott Prof. Paulusnak, 's azt parancsolta első parancsolatúl, hogy a' Protestáns Consistorium oszoljon el. — Ezeknél többet nem tudok. — A' Mannheimi franczia ujságban megvan a' Marschal Davoust és Pálffy Leopold köztt folyt levelezésből két levél. Ha nem ismeri Nagyságod, parancsoljon, 's lefordítva megküldöm. Háborút kezdenek rebesgetni. Légyen-meg az Isten akaratja és a' Császárunké: de ettől irtózom, ha csak meggondolom is, hogy az megeshetnék. Annyi bizonyos, hogy a' Legénységet el nem eresztik a' Regementektől.

Az én Luczim árván marada; a' leánya tegnap előtt döglött meg. Szép lovat vártam pedig belőle. Engedje-meg Nagyságod, hogy ez' idén ismét élhessek kegyességével, és hogy most ne csak a' Luczit, hanem még eggy más kanczámat is beküldhessem hágatni. Igy elébb pótolódik-ki a' szenvedett kár; pedig a' kit hetedfél esztendeig, 's azolta pedig csak nem annyi érzéketlenséggel szívtak, annak van mit pótlani. Végre csak ugyan elsütöttem, hogy még Májusban Széphalmon lakozhatom. Az az a' hely, a' mellyre Nagyságod emlékezni méltóztatott Sibón múlattomban.

Holnap után indúlok Feleségemet meglátni 's kedves kis lyányomat, a' ki a' mint Sophie is, mások is írják, felette szép gyermek. Decembernek 10dike olta nem láttam.

Ő Nagyságának a' Nagy Mélt. Bárónénak kezeit szíves tisztelettel csókolom. Nyugtalan vagyok érteni, hogy a' Mélt. Urfinak küldött kép millyennek találtatott. Barátom, Mélt. Cserey Farkas Ur jónak találta. — Maradok a' legszentebb tisztelettel Nagyságodnak

alázatos szolgája:
Kazinczy Ferencz mpr.

[Kelet nélkül.]

A borítékon: [1]

à Monsieur Monsieur Niclas Baron Wesselényi de Hadad, Chambellan de Leur Majesté Imp. et Impr. Roy. Apostolique. p. Somlyó. à *Zsibó.*

[Eredetije a b. Wesselényi Miklós görcsöni levéltárában.]

[1] A levél zárlatán ép fekete pecsét s fölötte e jegyzés, (mely itt különösen fontos, mert a levél keltét vagy megérkezése idejét mutatja): «1806. 20. Marty. Kaszintzki.»

897.

Kazinczy — Nagy Gábornak.

d. 20. Mart. 1806.

Én holnap megyek Kázmérba, 's építetni Széphalmon, hogy már Májusban ott lakhassam. A' Debreczeni vásárra meg nem jövök. Az Ur ott lesz. Cselekedje azt a' barátságot, vegye által Kis Istvántól, a' mit hozott nekem, és neki adja által Fabchichnak ezen itt menő pakétecskéjét.

Megjárám én, h. az Ur nem Debreczenben, hanem Váradon vala, mikor most beküldöttem a' Daykához való jegyzéseket. Isten tudja mikor kaphatom meg. Tartsa meg az Ur, míg vissza kívánom. De akkor a' Vayné, Hannulik etc. leveleit is küldje vissza.

P. Imre eggy hatalmas Praefatiót írt a' kiadandó Verbőczy magyar ford. elébe. Olvastam. Már az Munka. Ha valami nevezetest hall az Ur, írja meg, kérem, Kázmérba, *p.* Cassovie. Eggy szép fiút az Urnak! — Adieu!

Kivűl: [1]

à Monsieur Monsieur Gabriel de Nagy à Debrecin
a' Harminczadközön az Esztergályosnál.

Egy Győrbe szólló csomócskával.

[Eredetije a Múzeum könyvtárában: 332. Oct. Hung.]

898.

Cserey Farkas — Kazinczynak.

Nemes szivű és szép lelkű Barátom!

Becses leveledet és az ahoz foglalt levelét, verseit az igaz érdemü Kisnek a mult Posta el hozá nékem, el hozá edszersmint azon örömet is, meljet szivem érez a szinlés nélkül való tiszta Baráttságnak ki fejezésein. Sokkal tartozom Kisnek, hogy róllam olj szépen emlékezik, olj nemessen érez, sokkal tartozom néked is, hogy őtet Barátommá tévén, a baráti szent érzés fő örömének kellemje

[1] A levél zárlatán ép fekete pecsét.

Kazinczy Ferenc Levelezése
IV. k. Bpest 1893. 99 l.

M.D.K.

Nicolai Illés,szobrász

Erdélyben dolgozott.A barokkos elemek A Szepes
ség közvetitésével ,de csak megszürve kerültek mun-
kájára.XVII.sz .434.o.452.o.

Sampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.- képzőművészetek,a zene,
a szinház és a film.Minerva.1960.Epest

M.D.K.

Elias Nicolai, szobrász

művei a Szépművészeti Múzeum tulajdonában lévő, XVII. sz. elejéről származó Apafi-síremlék, a kolozsvári egykori minorita-, ma evangélikus templom oltárára, síremlékei és emléktáblái Lőcsén, Besztercebányán, Pozsonyban, és másutt.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

130. old.

fejedelemségnek nemcsak külső történéseit, hanem sorsszerű belső változásait is és mielőtt a fejedelemség megszünt volna, már az is megérett az elmúlásra.

Irodalom: Általános adatok: *Kelemen* Lajos a Művészet VI. 1907, 348—249. lapján. *Kelemen* Lajos: Adatok a kolozsvári képírás történetéhez. Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Múzeum ... XII. 1916. 171—2. lapján. *Balogh* Jolán a Magyar Művelődéstörténet III. köt. 566. lapján. *Gyárfás* Tihamér: Adatok az erdélyi képírás történetéhez, Művészet IX. 1910, 181—2. lapján. *Bíás* István a Művészet VIII. 1909, 201—2. lapján. Dositeu metropolitáról Coriolan *Petranu*: L'art roumain de Transylvanie, Bucarest 1938, Vól. I. 38. lapján. Desiderius festőről „II. Lajos címerfestője", Turul 1887, 143. lapján. *Csoma* József: A XVI. századi magyar heraldika, Turul 1904, 61. lapján. *Kemény* Lajos a Művészet IV. 1905, 207. lapján. *Aldásy* Antal: Campanellis János címereslevele

A HATVANÉVES ISK

A XIX. század második felében válik tulajdonképen tudatossá az a mozgalom, amely a legújabb kor emberének otthonát, környezetét kívánja minél szebbé, célszerűbbé és kényelmesebbé tenni. Felemelő eredmények állnak előttünk. Esztétikai és szociális szempontból igen jelentős az a haladás, amely ezt a mintegy 80 esztendős nagyértékű folyamatot jellemzi. Anglia, Németország, Franciaország, Olaszország és hazánk legjobb művészei lelkes katonái ennek a küzdelemnek, amely legszebb győzelmeit talán éppen napjainkban aratja, amidőn szerencsés együttesben találkoznak művészi érték, helyes szerkezet, célszerűség és a színek harmóniája.

Ezeknek az eredményeknek a kialakulásában vezető szerepet játszott a modern iparművészeti oktatás, amelyre a tőlünk nyugatra eső országok nagy súlyt helyeztek. Kiváló kultuszminisztereink e kérdés nagyjelentőségét felismerve, hazánkban is mindent elkövettek, hogy iparművészeti oktatásunk korszerű legyen, s hogy e tekintetben sem maradjunk a nyugati nemzetek mögött.

Az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola, amely a hazai művészképzésnek ma már egyik legfontosabb fellegvára, fennállásának 60-ik évfordulóját ünnepelte azzal a kiállítással, melyet éppen azért, hogy oktatási módszereinek és fejlődésének mentől meggyőzőbb és áttekinthetőbb képét adja, nem a szokásos kiállítási helyiségek valamelyikében, hanem a saját épületében a tantermeknek és a műhelyeknek teljes mértékű bevonásával rendezett. Éppen ezért

Az isk
egyaránt példázza az oktatásnak azt a főelvét, hogy

János is nemességet kapott Rákóczitól. Ha a mesternevet határozottan nem is jelölhetjük meg, de legalább utalhatunk arra a művészi környezetre, melyben két másik ármális keletkezett. Ezek a Rákóczitól adományozott nemeslevelek (Alvinczi Andrásnak 1640 és sárpataki Nagy Mártonnak 1640, Kolozsvár, Levéltár) az ebben az időben még magyar urak szolgálatában álló Nicolai Illés stílusát jutattják eszünkbe. A nagyszebeni templom Ferulájában Nicolaitól egy 1645-ös epitáfiumképet őriznek, melynek tanusága szerint az erdélyi síremlékszobrászat legkeresettebb mestere festészettel is foglalkozott. A két oklevél architektónikus elemei, a pajzsforma, a szembeforduló sisak és a foszlányok gazdagon erezett kiképzése Nicolainak 1631-ből származó, a keresdi kastélykertben levő Bethlen sírkövével és az 1649-es, Bethlen-Váradi-címerekkel ellátott dombormű heraldikai ábrázolásával áll rokonságban. Az egyik miniatura tógás diákja az Apafi-sír gyermekalakjaira emlékeztet, az ugyanott és a Farkas-utcai szószéken (1646) Nicolai magyar társától, Benedek mestertől alkalmazott rózsák is visszatérnek a nemeslevél virágdíszén, kivéve az Alvinczi-oklevél felsőszegélydíszét, melynek ösztövér és bonyolult indaszövevénye egy absztaktabb képzeletű, bizonyára szász nemzetiségű művész segédkezésére utal. Az üdén, de mégis dekoratíva síkszerűséggel megrajzolt virágdísz, főleg bokros elrendezésben a XVII. század második negyedétől kezdve mindinkább magyaros ízlésűvé válik. Ezek a díszítmények a népies és úri hímzéseinkkel tartanak rokonságot.

Apafi alatt a művészi színvonal nagymértékben csökkent. Tudatlanságukat a fantasztikum ízléstelen keresésével igyekeztek elleplezni a sokat dolgoztatott művészek. A könnyelmű fejedelem nyakra-főre adományozta a nemességet, tőle származik ezért a legtöbb címereslevél. A festészet dekadenciája kétségtelen, de viszont annyi újítást és eredetiséget egy fejedelem alatt sem tapasztalunk, mint Apafi idején. Stílusuk ugyanarról a felbomló, szertelen szellemről tesz tanuságot, mint korának exotikumot kereső éremművészete. Az arany és az ezüst mértéktelen halmozása, síkszerűség, máskor meg az erős naturalizmus, pongyolaformák, szeszélyes barokk elemek, fehér színnel felrakott fények, nagyhangú jelmondatok és az eredetiség hajhászása érzékeltetik Apafi kifele ragyogni akaró, de valójában mindinkább szétesö udvari műveltségét.

Erdély heraldikai művészete, mely a XVI. század groteszk elemekkel átszőtt, mitologizáló, olaszos reneszánszából Gyulafehérvári Pállal nemesen választékos és mégis a valóság jellegzetességeiből táplálkozó magyar stílussá fejlődött, Apafi alatt sziporkázva bár, de olcsó tüzijátékként teljesen széthullott. Így a címereslevelek művészete végig kísérte az erdélyi

Egy évvel előbb, mint Csengeri, 1631-ben Egerházi Képíró

zolása váltja fel. De közösek bennük azok a vonások, amelyeket a Lászai és Izabella sírokon már megismerhettünk: a szimmetria szigora, a függőleges redők uralma és tektónikus nyugalma, amit a ruhaszegély horizontálisa tart egyensúlyban. A művész mintha azt fejezné ki, hogy a halál nem megsemmisülés és felbomlás, hanem küszöbe egy időtlen létnek, miben rend, harmónia és nyugalom honol. A síremlékszobrászat e klasszikus irányának egyik utolsó szép példánya Petrus Weber királybíró síremléke[1] a szebeni lutheránus templom Ferulájában (1710). Nemes keretformáktól körülvett fülkébe szorítva, az egész teret betöltve foglal helyet a királybíró alakja. Csak a fej körül marad egy kis levegősebb tér, ami monumentálissá növeszti a test tömegét, mely feszesen magaslik fel, tiszteletet gerjesztő nagyságában. Lekerekített és sommás a fej megmintázása, egységesre egyszerűsített, egyoldalra fésült a hosszú haj, hatalmas szakáll és bajusz, a szálak jelzése alig észrevehető, akárcsak a menteszőrménél. A csillagtalan szem a távolba tekint, az alak jobbjában buzogányt tart, balját a mellette álló asztalra helyezett pecsétes törvénykönyvön nyugtatja. Méltóságteljesen, a kötelességteljesítés tudatában, mintha Isten ítélőszéke előtt állana. Az egyszerű formák helyenként naturálisak, párnás kézen a hús kis gödröcskéket alkot, a has elhízott, de a tektonizmus a reálisan érzékelt formákon is uralkodik, a koponya hatalmasan boltozódik, a mell kidagad, a has kereksége is szinte geometrikus formát vesz fel. Puha redőzetet inkább csak a csizmán találunk. Az alak magasságát a prémszegély, a mente sujtásos pántjai, a dolmányőv és a ruhaszegély vízszintesei egyensúlyozzák ki. Az egyszerű domborodó ruhafelületeken dekoratív gazdagságban cizelálta ki a művész az egykoron még festéssel is hangsúlyozott aranysujtások és brokátminták motívumait. Ez a dombormű koránál fogva még az erdélyi reneszánsznak is utolsó esztendeiből való, a barokk mozgalmas és patétikus formanyelvének azonban semmi nyoma. Noha a XVII. századbeli hasonló emlékeink majdnem mind szász megrendelők számára készültek, mégis a magyaroktól megfogalmazott és

[1] Roth i. m. XXIV. és Lehel i. m. 15., 50. ábra.

akinek több műve maradt fenn, tehát az individuális és monografikus XIX. századi művészetszemlélet csak belőle alkothatott regényes művészegyéniséget. Tehetség és művészi hatás tekintetében mögötte marad számos ismeretlen erdélyi szobrásznak, de versenyen kívül állott technikai tudásban. Fiatalkori stílusa és épp ez a technikai kiválóság arra utal, hogy Nicolai művészi kiképzést valahol külföldön nyert, amivel korántsem akarjuk azt állítani, hogy nem erdélyi származású volt. Erdélyben való letelepedése után fokozatosan hozzásímult az erdélyi stílushoz s ez egyben művészi képességeinek is tökéletesedése volt, a technikai bravúroskodás rovására. A stílusváltozás első nyomai az Apafi-szarkofág oldallapjain már észlelhetők. A sarkokon álló allegórikus női alakoknál már nem fordított akkora gondot a részletek kiképzésére, hanem a testek zárt plasztikai felépítésére, az alakok súlyos testtömegeinek érzékeltetésére törekedett. Három évvel később meghalt a még gyermek ifjabb Apafi György is, kinek emlékét a szarkofág egyik oldalán szintén Nicolai örökítette meg. Itt a vaskos plasztika sehol sem engedi szóhoz jutni a valóság érzéki visszaadását. A kis fiú kezecskéjében rózsát tartó holttestе előtt térdeplő két Apafi gyerek ruházatán a halott takaróján alig fordul elő redő, a feje borotvált, felülete golyószerűen kerek, mindenütt a leegyszerűsítés szelleme uralkodik. Későbbi művein Nicolai teljesen hozzásímul az erdélyi síremlékstílus klasszikus formanyelvéhez.

Georg Theilesius berethalmi síremlékének[1] (1646) mintaképe világosan felismerhető Paulus Whonner nagysinki emlékén[2] (1639). Ez a típus még sokáig tovább élt és legszebb későbbi példáját Christian Haas berethalmi püspök emlékének[3] szentelt domborműben bírjuk (1686). A szellem, a stílus ugyanaz, csak a fej naturális kiképzésében mutatkozik fejlődés. Az első síremlék stilizált formáit, a későbbin a húsfelület puha kezelése, a szakáll, a haj lágy érzékeltetése, a halál reális ábrázolása, a lefittyenő ajkak, a beesett orcák könyörtelen ábrá-

[1] Roth i. m. XXII. T.
[2] Roth i. m. XXIII. T.
[3] Roth i. m. XXIV. T.

genek előtt ridegen elzárkózó szász céhek tagjaik sorába fogadták, midőn azonban először feltűnik a művészettörténelemben, a magyar urak pártfogoltjának látszik. Első művének eddig az Apafi-szarkofágot tartották, azonban a keresdi parkban álló s Bethlen Ferencné és gyermekei számára készült sírkövön az ő névjelzésével is találkozunk. Ebből kitűnik, hogy 1631-ben egy Servatius nevű szebeni kőfaragó társaságában a Bethlen-család számára dolgozott s e működésükből az említett közös művük maradt fenn. 1646-ban Benedek fejedelmi faragóval együtt készíti a kolozsvári Farkas-utcai református templom szószékét.[1] Keresden még egyszer felbukkan 1649-ben, amikor a Bethlen- és Váradi-címerekkel díszített sírlapot faragja, mely különösen szélesen aláomló címerpalástja által válik ki. Rá kell mutatnunk arra a tényre, hogy az akkor már ép figurális ábrázolásai révén népszerű Nicolait nem arckép készítésével bízták meg a Bethlenek, hanem heraldikai feladat elé állították.

Az írott adatok hallgatnak Nicolai származásáról, ezért teljesen a művek stílusából való következtetésekre vagyunk utalva. Első nagyobbszabású művének, az Apafi-szarkofág[2] fedőlapján nyugvó alakjának elhelyezésében nincs semmi az erdélyi emlékek szokásos szimmetriájából. Féloldalra dűlve, egyik kezét a fejéhez helyezve nyugszik Apafi György. A páncél fém felületét, a bevésett díszítéseket, a szövetrészek lágyságát, mind anyagszerűen érzékelteti a művész. Nem egyszerű összefoglaló előadással, hanem részletezéssel, aprólékos elemzéssel írja le alakját. Az egyszerű keretformák helyett ízléstelen zsúfoltságban, dús indákat, köréje elszórt allegórikus tárgyakat, homokórát, csontvázat, az Apafi-címer szőllős sisakját, koponyán ülő kis gyereket, virágvázákat találunk. Az ízléstelen halmozás később is felbukkan Nicolai művészetében, de soha többé ilyen mértékben. Nicolai túlértékelése annak köszönhető, hogy az egyetlen e korbeli erdélyi szobrász,

[1] Kelemen Lajos megállapítása. V. ö. Balogh J. i. m. 154. l.

[2] Roth i. m. 89— l. XIX—XXI. T. és Divald i. m. 211—12. ábra. V. ö. Éber László: Apaffi György síremléke. Arch. Ért. 1902. 97— l.

hogy nincs összefüggés a kettő között. Szorosan egymásmellett áll a házaspár a kőbe enyhe homorulattal mélyedő fülkében. A férfi és a nő egyforma ügyetlen, virágot tartó kézelhelyezése a naivitás hangulatát árasztja. A posztórészek síma felülete, a vékonyabb szövetek stilizált redőivel váltakoznak. Kezdetlegesen stilizált a bajusz, a szakáll kezelése és a virág szirmai. A primitivizmus és az egyszerű nagyvonalúság, a tagolatlan felületek és a stilizált részek adják meg a mű alapjellegét és ha a férfialak egyik karjának vonalai nem okoznának nyomorék zökkenőt, megkapó és vonzó lenne az összbenyomás.

A korai szász emlékek legkiválóbbja Seraphin Bálint síremléke 1639-ből. (Szeben, Ferula.)[1] A kőtömb eredeti vastagságát a felírásos keret jelzi, s az ettől alkotott képzelt síkig érnek az alak enyhén domborodó felületei. A kőtömb ilyen erőteljes hangsúlyozásával gyakran találkozunk a XVII. századi erdélyi művészetben. A ruhákon nincs egyetlenegy redő sem, sőt a prémen sincsenek a szőrszálak jelezve, mindenütt a síkok nyugalma, az egyszerűségből folyó nagyvonalúság uralkodik. A választékos formanyelv azonban sehol sem válik kimértté és szárazzá, a sujtásos pánt alatt kinyíló mente, az alóla kinyúló kesztyűt tartó kéz, az ellenkező irányba fordított angyaloktól támogatott hatalmas koponyájú fej, élettel és közvetlenséggel töltik meg az alakot.

A Seraphin-síremlék előtt néhány évvel egy fiatal szobrász, Nicolai Illés, az 1635-ben elhúnyt Apafi György szarkofágját faragta. Honnét jött, milyen származású volt, azt még nem sikerült a kutatásnak felderíteni, de néhány év alatt Erdély legkeresettebb szobrásza lett. Neve után ítélve egyaránt lehetett német, magyar, sőt román is. Az Apafi-síremlék készítése idején, úgy látszik még nem telepedett le, még nem nevezi magát szebeninek, csak Szebenben tartózkodónak: Cibinum manens-nek. Három felesége közül csak a két utolsóról tudunk, a második magyar, a harmadik szász volt. Nincs egyetlen adatunk sem, mely faji hovatartozását eldöntené. A szász eredet mellett szól, hogy az egyébként ide-

[1] Roth: i. m. XVIII. tábla.

M.D.K.

Nicolai Illés, nagyszebeni szobrász

művéből, az Apafy György sír-
cnalérből (1635), közöl egy részlet
felvételt:

Dávid Katalin: A Magy. Nemz. Muzeum
történeti kiállítása III.

BUDAPEST, 1968. VI.évf. ápr. sz. 38. old.

ELIAS NICOLAI

nagyszebeni mester müve Apaffy György sziremléke Almakerékről, ami a Szépmüveszeti Muzeumban látható.[a]

XVII. századból.

Radocsy Dénes: Magyarországi ren eszánsz müvészet

Bp. 1959. TIT József A. szabadegyetemének eloadásai

34.

ELIAS NICOLAI

Apaffy György siremleke Almakerekről, 1638.
Szépmüveszeti muzeum./repr./

Radocsy Dénes: Magyarországi renészánsz müveszet
Bp. 1959. TIT
József A. szabadegyetemének előadásai
34.

Nicolai Illés

Apati fejedelem sírmellkép, 1635.
Bp. Szépművészeti Múzeum
(repr.)

Artner Tivadar: A barokk művészete. Bp. 1968.
Móra k., 129 l., képes.

Nicolai Illés

művei: Apaffy-síremlék (Magyar Nemzeti Múzeum), kolozsvári ferencer minorita (ma reformáten) templom rózsáke.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

104 – 105. l.

Nicolai Illés

a 18. században működő vonán

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig.
Bp. 1966. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

146. l.

MDK

Nicolai Illés szobrász

Apaffi György siremléke.Szépm.Muzeum.

/foto/

A magyarországi művészet története.I. 4o4.1.
Bpest,1961.II.kiadás.

NICOLAI ISTVÁN, cukrász

A svajci [illegible]tani Troll Péter ,mint cukrász 1804-ben lett pesti polgár.1812-17-ig a budai [illegible]arban működött.Budai [illegible]z letét 1817-ben Parceller Péter és az 1812.48 közt Pesten működő Nicolai István is [illegible]tan-i születésü volt. 242.old 11-14.jegyz.

KÓZSA MIKLÓS: Svajci cukrászok Miskolcon 241.old

A Herman Ottó Múz.Evkönyve, XIII-XIV. Miskolc, 1975

JOAN NICOLAY, textilrestomester

"Verzeichniss der zur Neusogler priv.Sieben Bergstädtisen Lade einverliebten Schwarz und schön-färbemeister,aus dem Meister-Buche ausgezogen/1823/:
in Bergstädten:Kreimnitz:
9.- Joan Nicolay.
111.old. 31.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestők első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz.Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Nicolai J.

litogr.

1824 körül Nagyszeben.

Bielz Graphik

18, 28. l.

Egy sorozat állattanulmány át a nagyszebeni Bielz lehályféle könyvnyomdában litografálta

u. o. 18. l

1.– 139. ll.

Esztergom
Horák Egyed
1863.

M.D.K.

Nicolai S.
reimetsző

25. Buda 1760 ban a budai börcserzők céhlevelén Reim.

Budapest székesfőváros történeti muzeuma kiállítása: Buda Obuda, Pest (1800 előtt). Budapest, 1946. 7 lap.

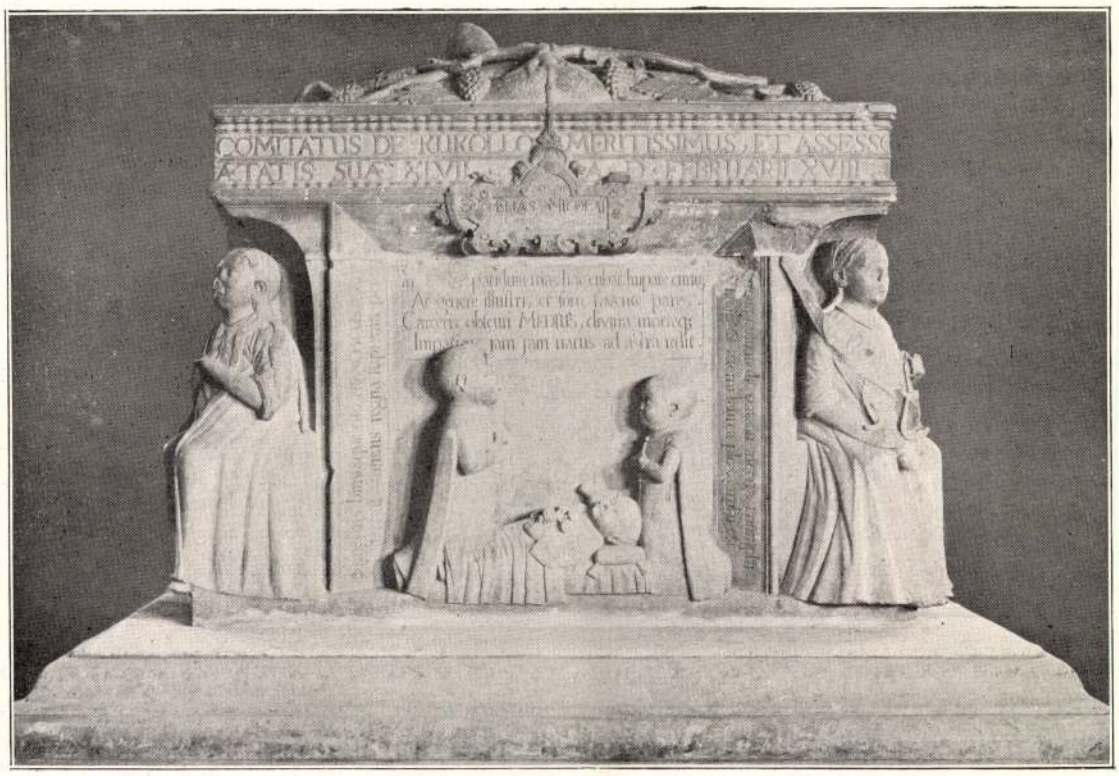

APAFFI GYÖRGY SÍREMLÉKÉNEK EGYIK KESKENY OLDALA
M. NEMZETI MÚZEUM

tettel kell lenni a hasonló nemű felsőmagyarországi emlékekre, melyek már behatóbb tanulmány tárgyát képezték, mint amazok. Roth fejtegetései ritkán kimerítők és meggyőzők és leginkább csak az az érdemök, hogy további, beható kutatások szükségére mutatnak reá.

*

A szobrászat terén azonban kétségkívül a síremlékek nagy száma a legjellemzőbb jelenség Erdélyben. Míg a fából faragott szobrászati művek Felsőmagyarországon jóval nagyobb számmal maradtak fönn és azokkal az erdélyi művek művészeti érték tekintetében is csak alig vetekedhetnek, addig a Felsőmagyarországon olyannyira kedvelt epitáfiumok mellett itt a tulajdonképeni síremlékek is igen nagy szerepet játszanak.

Bizonyos, hogy ezek a síremlékek fő formájukra nézve nem nagyon változatosak. Gazdagabb kiképzést ezek sem tüntetnek föl. Mint hazánkban általában, itt is a tumba és a függélyesen alkalmazott sírtábla uralkodik.

A fönnmaradt tumbák közül a legrégibbek és nemcsak történeti, hanem művészeti szempontból is a legértékesebb közé tartoznak a Hunyadiaknak a gyulafehérvári székesegyházban levő síremlékei. Hunyadi János, a kormányzó tumbájának fedőlapja, mely ma tévesen Hunyadi László nevét viseli, a csúcsíves művészet jellemző példája. A nyugvó alak ábrázolása konvencionális, csak az arcon — mely, fájdalom, nagyon megrongált — ismerhetők még föl az egyéni ábrázolásra vonatkozó törekvés némi nyomai. Az egykori tumba két hosszú oldala, melyen harci jeleneteket ábrázoló domborművek láthatók, a magyarországi késő középkori szobrászati emlékek között páratlanul állanak. Az elbeszélés elevensége, a kisméretű alakok mozdulatainak kifejező volta ezt a két domborművet különösen becsessé teszi. Az ifjabb Hunyadi János síremlékén, melynek főalakját igen erősen megcsonkították, a tumba szép architektonikus alakítása, tagoltsága figyelemreméltó. Hunyadi László síremléke nem maradt reánk.

Művészet 1909

A Hunyadiak síremlékeivel szemben az ízlés változását tünteti föl két tumba, mely körülbelül száz évvel később keletkezhetett amazoknál és szintén a gyulafehérvári székesegyházban van. Izabella királyné és János Zsigmond síremlékei legnagyobb és legpompásabb ilyennemű emlékeink közé tartoznak. A XVI. század utolsó negyedében készültek. Bár több ízben leírták őket és kivált Izabella királyné tumbáját sokszor reprodukálták, keletkezésök kora és körülményei nincsenek egészen tisztázva, úgyszintén az a művészeti irány sem, amelyhez tartoznak. Kétségtelen, hogy mindkettő egy mester műve. Keletkezésök korának felső határát János Zsigmond halálának éve — 1571 — adja meg.

A sajátságos vonások egész sora teszi ezt a két síremléket érdekessé. A technikai képzettség magas foka helyenkint szinte furcsa naivsággal egyesül. Olyan sajátságok lépnek föl egymás mellett, amelyeknek együttes előfordulását alig értjük meg. Némely részlet az olasz művészetre utal, más vonások a német művészetre emlékeztetnek. Mindkét tumba fő alkatában az antikizáló irány érvényesül. Erősen hangsúlyozott párkányok és talapzatok, nagy tojás- és levélsorok alkotják a tektonikus forma keretét itt is, amott is. A főkülönbség, hogy míg János Zsigmond tumbájának fedőlapja vízszintes, Izabelláé rézsút föl van támasztva, úgy hogy a nyugvó alak könnyebben látható. Ismeretes, hogy ezt a nem éppen művészi és stílszerű eljárást már XV. századbeli olasz síremlékeken is alkalmazták.

Mindkét tumba mellső hosszú oldalát egy-egy nagy dombormű díszíti. Az Izabella síremlékén levő dombormű az irgalmas szamaritánus történetét ábrázolja, — kimerítő részletességgel, szinte bőbeszédűséggel. Baloldalt, a tábla szélén, látjuk a rablókat, munkájuk bevégezte után. Nem véletlen, hogy a művész portyázó, zsákmányló katonák képében ábrázolta őket. A zűrzavaros korban igen érthető ez az ötlet. Az egyik éppen hüvelyébe dugja kardját, a másik zsákmányával, az áldozat ruhájával tovasiet. Az előtér közepét a szamaritánus jó cselekedetének ábrázolása foglalja el. Tollas süvegű, sarkantyús csizmás, bajuszos katonaember kimossa a sebesült sebét. Ehhez a harcias alakhoz szinte nem is illik a fához kötött, türelmes szamár. Az előtérben jobbra hosszú palástos ember halad, vállára támasztott fejszével — a példabeszéd levitája —, míg fölül középen az olvasó pap megy a maga útján. Legfölül balra a szamaritánus átadja a szamáron ülő sebesültet a fogadósnak.

Az alakok ruházatának ábrázolása éppen olyan részletező, mint a tájbeli környezeté. A művész arra törekszik, hogy minden egyes gombot, hajtékot épp úgy föltüntessen, mint az egyes faleveleket, füveket, cserjéket. Érdekes a háttérben jobbra feltűnő vár képe, valamint a vendégfogadóé, melynek még cégére sem hiányzik.

Épp oly részletes a János Zsigmond tumbáján levő dombormű, mely várostromot ábrázol, — igen nagy apparátussal. Vár és sátortábor, magyar és spanyol viseletű harcosok küzdelme, tüzérség és lovasság, kézi tusa, fenyegető szuronyerdők, levágott testtagok töltik be a domborműves kép síkját, változatos egyvelegben. A részletek gondos kivitele mellett itt még föltűnőbb a művészi elosztás, a helyes távlat hiánya, mint az Izabella-féle domborművön.

A művészi gondnak és avatottságnak hasonló aránytalansága jellemzi a fedőlapon fekvő nagy alakokat. A legapróbb részletig kidolgozott ruházat és páncél alatt a test formái nem érvényesülnek. János Zsigmond arca teljesen le van törve, Izabelláé csonka ugyan, de azért az egyéni jellemzés hiánya félreismerhetetlen. A művész ereje a fegyverzet gazdag edzett díszítményeinek, a pompás női ruhát teljesen elborító nehéz hímzés föltüntetésében merül ki.

Művészeti gyöngéi dacára ez a két mű nagyon figyelemreméltó már azért is, mert éppen a jelzett fogyatékosságok egyesülése a kivitel szinte hivalkodó pompájával a XVI. és XVII. század művészetének egy sajátos irányát jellemzi.

Az olasz művészet a XVI. században nemcsak Németországban hozta létre azt az irányt, amelyet német renaissancenak szokás nevezni, hanem eljutott olyan helyekre is, ahol nem találkozott olyan művészeti előzményekkel, mint Németországban, de ahol mégis az északi művészettel jutott érintkezésbe, anélkül azon-

ban, hogy még annyira organikus művek is keletkezhettek volna, mint amilyenek a „német renaissance" alkotásai. E tekintetben a legjellemzőbb példákat Lengyelországban találjuk, hol két különböző, egyaránt idegen áramlat került össze és kivált a XVI. században a sajátságos, keleteurópaiaknak nevezhető művek, főleg síremlékek és dekorativ szobrászati művek igen nagy számmal jöttek létre.

Valami hasonló vonás jellemzi az erdélyi emlékek egy részét is, sőt éppen az Izabella és János Zsigmond emlékei esetében talán lengyel eredetre is gondolhatunk.

Mindenesetre provinciális jellegű művészet az, amelynek Erdélyben a XVI. században Izabella és János Zsigmond síremlékei a legkiválóbb képviselői. Hasonló, bár szerényebb emlék azonban több is maradt fönn. Izabella síremlékének mintegy kicsinyített, egyszerűsített mása az a tumba, amely Pathócsy Zsófiának, Szádvár hős védőjének emlékét örökíti meg a küküllővári református templomban. Pathócsy Zsófia 1583-ban halt meg. Tumbájának talapzata és párkánya antikizáló levélsorral van díszítve. A két hosszú oldal láb felőli végén egy-egy domborművű angyal látható. A fedőlapon nyugvó női alak kivitele művészi szempontból vajmi gyarló, de itt is szinte tudományos pontosságú a viselet részleteinek, a hosszú fátyolnak, gazdag ingvállnak, díszes övnek, a nehéz hímzéssel borított ruhának, a párnának és derékaljnak az ábrázolása.

Művészettörténeti szempontból azonban ez emlék különösen azért érdekes, mert ez esetben meggyőző formában találkozunk a provinciális művészetnek a népies művészetbe való átmenetével. A tumba két hosszú oldalát három-három domborművű liliomszál díszíti, olyan kivitelben, mely határozottan a népies művészet termékeire emlékeztet. A fogyatékos formai kiképzést az egész emléket elborító polichromia enyhítette, melynek nyomai még fönnmaradtak. Művészi avatottság, fölfogás és tudás tekintetében ez a síremlék körülbelül ugyanazt a szerepet játssza a szobrászat terén, mint az éppen Erdélyben nagy számmal fönnmaradt, festett díszítményekkel ellátott templomi deszkamennyezetek a dekorativ festészet terén. Valamint ezeknek a mennyezeteknek motivumai félreismerhetetlen módon elárulják azt, hogy fejlettebb, a tökéletesség magasabb fokán álló mintákkal függnek össze és még nem teljesen népiesek, mert olyan mesteremberek készítményei, akik az előttük ismeretes minták utánzására tudatosan törekszenek, úgy itt is szembeötlő az összefüggés a kor ama tumbaalakú síremlékeivel, melyek mintákul szolgálhattak, de a kivitel kezdetleges, igazán provinciális jellegű.

SÜKÖSD GYÖRGY SÍREMLÉKÉNEK FEDŐLAPJA KOLOZSVÁR, ERDÉLYI MÚZEUM

E tekintetben Erdélyből még sok más emléket sorolhatnánk föl. Talán a legérdekesebb, legtanulságosabb közöttük Sükösd György síremléke, mely gazdagságánál fogva is figyelemreméltó. A tumba alakú síremlék a nagy-

teremi református templomban állott, legújabban a kolozsvári Erdélyi Múzeumba került. „Hoc monumentum extruxit Petrus Diószegi Claudipolitanus A. D. 1632." A fedőlapon olvasható eme felirat büszkén örökíti meg a mű alkotójának nevét. A kolozsvári Diószegi Péter ez egyetlen ismeretes műve sok tekintetben jellemző és érdekes. A fedőlapon nyugszik Sükösd György, Nagy-Teremi urának alakja, sajátságos helyzetben, fölhúzott térddel, feje alá tett kézzel, inkább a nyugtalan alvás, mint csöndes pihenés képe. Bár az alak nagyon meg van rongálva és különösen feje erősen csonka, a legapróbb részletre is kiterjedő gondos kivitelről tesz tanuságot. Épp oly aprólékos figyelemmel készült mellette heverő kardja és buzogánya is. E mellett azonban a művészi hatás nem kedvező, a test arányai nyilván helytelenek, az elrendezés kezdetleges. Azonnal észreveszszük, hogy a derék Diószegi Péter művészi képessége nem volt arányban lelkiismeretességével, a kő megmunkálásában való jártasságával.

Még feltünőbb ez a síremlék oldalain levő domborműveken. Az egyik hosszú oldalon négy ülő női alak domborműves képét látjuk a négy sarkalatos erényét. Fides kelyhet és keresztet tart kezében, Spes horgonyt, Caritas két gyermeket dédelget, Justitia karddal és mérleggel oszt igazságot. Az egyes erények neve alatt egy-egy reájuk vonatkozó mondás olvasható. Általában figyelemreméltó az emlék valamennyi részén alkalmazott föliratok sokasága: olyan vonás ez, mely a XVII. század művészetét jellemzi. Minél többet ábrázolni és mondani, ez a főtörekvés. Mind az egyházi, mind a világi művészetben újból fölkarolják azokat a ciklikus ábrázolásokat, amelyeket a középkor annyira szeretett. Az ikonografia új elemekkel is bővül és helylyel-közzel tudákossá válik.

De milyen gyarló, szinte furcsa e női alakok kivitele! Különösen ruházatuk elrendezése, a hajtékok ábrázolása már valóságos torzképpé vált. Hasonlók a keskeny oldalak domborművei is: a halál, csontváz képében, a mulandóság jelvényeivel és reá vonatkozó számos fölirattal és két angyal, aki Sükösd György címerét levélkoszorúval övezi. A síremléken kívül még egy emléktábla is megörökítette az elhunyt emlékét. Két vitéz domborművű alakja hosszú föliratos táblát tart.[1] A figurális rész gyarlóságával szemben itt is, a tumbán is föltűnő az antikizáló párkányok, profilok száraz, de szabatos kivitele.

A művészet azon irányának, amelyhez Sükösd Györgynek művészi szempontból nem kiváló, de történeti szempontból érdekes síremléke tartozik, volt Erdélyben egy Diószegi Péternél jóval avatottabb képviselője is. A nagyszebeni Nicolai Illés több művén megörökítette nevét. Másokat több-kevesebb biztonsággal neki tulajdoníthatunk. Legkiválóbb alkotásából kiindulva a jelen sorok írója kisérlette meg, hogy Nicolai művészetének képét megrajzolja.[2]

A XVII. századbeli erdélyi művészet majdnem kizárólag a szász városok polgári elemeinek a szolgálatában állott. Polgári önérzet, de egyúttal polgárias szinvonal, a szellemi látókör korlátoltsága, új, eredeti művészi gondolatok hiánya jellemzi e kor síremlékeit is, melyeket Roth olyan szeretetteljes gonddal gyűjtött össze könyvében. Egyházi férfiak és polgármesterek, szász grófok és birák, tehetős polgárok és ritkán polgárasszonyok emlékét örökítik meg. Fejlett, gazdag művészi formákat hiába keresnénk köztük. Jellemző, hogy a nagyobb igényű tumba helyett csupa sírtáblával találkozunk. A sírtáblákat az elhunytak képmásai, vagy címerei díszítik. Ritkán hiányzanak a terjedelmes, sokszor ter-

[1] Az emléktábla fölirata annyira jellemző példája a XVII. századi síremlékek dagályos bőbeszédüségének, tudákos kifejezéseinek, hogy érdemesnek találjuk egész terjedelmében közölni:

Marmoreum decus hoc virtute Georgii alta
Et prisca meruit nobilitate Sükösd.
Qui patriae natus patriae quoque vixit in usum
Nam belli et pacis tempore iustus erat.
Mille et sexcentos Titan exegerat annos
Lustraque rex tantum mors necat atra virum.
Dignus erat numerare dies hoc tempore plures
Dignior est astris visus at ille Deo.
Octo lustra duosque annos data tempora vixit
Extremum clausit Martius ipse diem.
Cuius ob egregias florebit gloria dotes
Ignea conspicuus dum rotat astra polus.

[2] Apaffi György síremléke. Archaeologiai Értesitő, u. f. XXII. köt. (1902.), 97. köv. ll. Az Apaffi-síremlék képét az Archaeologiai Értesitő szerkesztőségének szives engedélyével közöljük.

SÜKÖSD GYÖRGY SÍREMLÉKÉNEK EGYIK HOSSZÚ OLDALA
KOLOZSVÁR, ERDÉLYI MÚZEUM

jengős, többnyire verses föliratok, amelyek túlzó bőbeszédüsége nem egyszer úgy tűnik föl, mintha a művészi kivitel szerénységét volna hivatva pótolni. Csakugyan kevés bennük a művészi lendület. Rendesen az elhunyt nyugvó alakjának domborművét tüntetik föl. A művészek főtörekvése a képmás valószerű kivitele, amely azonban többnyire a külsőségek gondos, aprólékos ábrázolásában áll és csak ritkán emelkedik az egyéniség meggyőző kifejezéséig. Ehhez járul az is, hogy a legtöbb esetben be vannak festve és a polichromia segítségére siet a fogyatékos plasztikának, hatásosabbakká, változatosabbakká tevén ezeket a műveket. Bár az egyes emlékek művészeti értéke nem nagy, bár sokszor igazán inkább ipari, mint művészeti termékek, nagy számuknál fogva mégis megkapók, különösen ott, hol tömegesen fordulnak elő, így a nagyszebeni városi templom ferulájában.

Ebben a talajban gyökeredzik Nicolai Illés művészete is. Sok sírtáblát készített nagyszebeni, berethalmi és segesvári polgárok számára. Nevével jelölte meg Heltner György (megh. 1640-ben) és családja sírtábláját (Segesvár, hegyi templom), Theilesius György (megh. 1646. Berethalom) és Barth Keresztély (megh. 1652.) superintendensekét (u. o.), Frank Bálint szász grófét (megh. 1648.) és Sifft Tóbiás polgármesterét (megh. 1651.) a nagyszebeni városi templomban. Nicolai eme művei, bár nagyjából igen hasonlók a szász sírtáblák zöméhez, előnyösen válnak ki a tömegből. Van bennök valami, ami, ha nem is nagyobb művészi lendületre, de legalább is a művész nagyobb ügyességére, avatottságára vall. Míg a többinek nagy része valóságos tucatmunka, amelyen az emberi test részeinek kivitele gyarló, az arc durva, kifejezéstelen és leginkább a viselet korhű ábrázolásával meg a színesség révén támadó festői hatással kelti föl érdeklődésünket, Nicolai az ő részletes, gondos modorával többet ad. Igazán szobrászi motivumokat az alakok kényelmetlen, félszeg helyzete miatt nem kereshetünk bennök, de a fejek kivitele többnyire érdekes, határozottan egyéni.[1]

Egyetlen egyszer nyílt Nicolainak alkalma arra, hogy e polgári művészet szűk korlátai közül kiemelkedjék. Az 1635-ben elhunyt Apaffi György erdélyi főúr, I. Apaffi Mihály fejedelem atyjának márványból faragott hatalmas síremléke, mely néhány év előtt eredeti helyéről, Almakerékről, a Magyar Nemzeti Múzeumba került, mind terjedelme, mind anyaga, mind formája és gazdag szobrászati dísze által magasan az átlag fölé emelkedik. A XVI. század tumbáihoz csatlakozva, amelyeknek elkorcsosult utódja volt Sükösd Györgynek Apaffiénál csak kevéssel korábbi síremléke. Nicolai az elhunytnak teljes alakját a valóságot meghaladó nagyságban faragja ki a kőkoporsó fedőlapján, az egyik keskeny oldal domborművén Apaffi György gyermekeit ábrázolja, a négy sarkot a sarkalatos erények alakjával díszíti és a tumba többi oldalát, valamint a fedőlap szélét a részben szimbolikus jelentőségű, részben díszítő rendeltetésű faragványok meglepő tömegével borítja el.

[1] V. ö. idézett cikkem 112. l.

Az anyag megmunkálásában Nicolai nem ismert nehézséget. Rendkívüli készséggel, helyenkint valóságos virtuozitással oldotta meg föladatát. A díszítő formák alkalmazásában nagyrészt még a német renaissance álláspontján van: annak motivumait alkalmazza bőségesen, néha igen gazdag kivitelben, de itt-ott már a barokk művészet egyes vonásainak ismeretét is elárulja. Díszítési módja száraz, kissé nyárspolgárias, nincs meg benne a barokk művészet lendülete, azért jobban szereti az egyes, apró részek zsúfolását, cifrázását, mint a nagy, kifejező formákat. A fedőlapon nyugvó halott alakja számtalan apró, szinte tudományos pontossággal másolt részlet összetétele.

A mi mesterünkben is van valami a minden korbeli német művészek aprólékosságából, pepecselő hajlamából. Művének vannak egyes részletei, amelyek meglepő megfigyelésről, a valószerűség iránti erős érzékéről tesznek tanuságot. A gyermekeket ábrázoló dombormű a maga egyszerű bensőségével megkapó. Az erényeket ábrázoló női alakok azonban teljességgel elárulják művészetének határait. Kénytelen megmarad józan, polgári légkörében akkor is, ha egy főnemes család nagyszerű síremlékének ideális alakjáról van szó.

Apaffi György tumbája a XVII. századbeli erdélyi szobrászat legtökéletesebb, legjellemzőbb emléke. Hunyadi János síremlékének fönnmaradt fedőlapjával és domborműveivel, valamint a Zápolya-síremlékekkel összehasonlítva tanulságos módon tünteti föl azt a változást, mely egy művészi forma, a tumba, keretén belül a három egymást követő évszázadot jellemzi.

Az erdélyi síremlékek nagy tömegéből anyagánál fogva kettő válik ki. Hallerkői Haller Péter (megh. (1569.) és Lutsch Mihály (megh. 1632.) sírtáblája a nagyszebeni városi templomban. Mindkettő bronzból öntött mű és mint ilyenek, tudomásunk szerint, magukban állanak minálunk. Mindkettő, de különösen Halleré szép, gondos kivitelű. Alig tételezhetjük föl, hogy ezek Erdélyben készültek; valószínűbb, hogy Németországból kerültek oda, elszigetelt példái gyanánt a művészi ipar Németországban olyannyira virágzó ágának.

A kőből faragott sírtáblák alkalmazása a XVII. század egész folyamán, sőt még a XVIII. században is fönntartotta magát a hagyományos formákban, a régi korlátok között, anélkül, hogy valami új, művészeti szempontból kiváló jelenséggel találkoznánk. Nicolain kívül már csak egyetlen mester nevével találkozunk, Srawo Jakabéval, aki Pelzius Gergely lelkésznek (megh. 1690.) a riomfalvi templomban levő síremlékét készítette.

Roth nagy szeretettel, részletesen foglalkozik mindezekkel, valamint a XVIII. századbeli szobrászat egyéb gyér emlékeivel is. Lényegök egész világosan áll előttünk. Történeti szempontból érdekes kérdéseket alig vetnek föl. Mint egy maradi jellegű, fejlődésre alig képes, lokális művészi gyakorlat termékei, melyek vajmi gyakran inkább mesteremberek, mint művészek munkái, nagyobb jelentőségre nem tarthatnak igényt, beható kutatásra nem ösztönöznek. Erdély régibb szobrászati emlékei viszont még sok olyan kérdést tárnak elénk, melyeknek megoldása a jövő föladata.

ÉBER LÁSZLÓ

A SZÁSZSEBESI EV. TEMPLOM FŐOLTÁRÁNAK SZEKRÉNYE

Nicolai Illés

Hobrán

Bethlen Ferenczi és
gyermekei sírköve
Szervácius nagyszebeni Hobrámal együtt
repr.

Lukinich Bethlen

155, 572. l.

Bethlen és Váradi
Elmer Keresden.
Fenti műve
Repr.
u. o. 179. 572. l

KÖZSÉG (XI., LÁGYMÁNYOSI-UTCA 3.)

N: 259–356. PT. CSEKKSZÁMLA SZÁM 49.877

...vány i Gyula ..... úrnak / úrnőnek

...NYOSI-UTCA ..... utca / tér 16 szám

ámlája a következőképpen áll:

P ..... fillér.

P ..... fillér.

P ..... fillér.

P ..... fillér.

Intési illeték ..... P ..... fillér

k egyházközségi irodánkban naponta d. u. 4—8-ig
. csekkszámlánkon (bianco befizetési lapon).
a kézbesítéstől számított **15 napon** belül, **szóbeli**

.... hó ..... nap.

Teljes tisztelettel

az Egyházközség Elnöksége.

Nicolai S.
rézm.

l.
Schoen 1946
7. l.

pál... 1938—39. iskolai évre helyettes tanárral leendő betölté-
sére. A pályázati kérvények az előírt mellékletekkel együt
június hó 18-ig adhatók be az iskola igazgatóságához.

A szeghalmi református Péter András-gimnázium 1938
szeptember 1-én elfoglalandó következő *tanári állásokra*
hirdet pályázatot: 1. angol (második szak latin vagy né

lentések *folyó hó 20. napjáig* terjesztendők fel a atalhoz.

n, 1938 június 14.

Makláry Károly,
püspök.

—

ántúli református egyházkerület püspökétől.

8. szám.

KÖRLEVÉL

szi kölesönhátralékok rendezése tárgyában.

kerületi közgyűlésünk 160—1938. sz. határozata ívom a nagytiszteletű Esperes urakat, utasítsák ölcsönnel hátralékos adós lelkipásztorokat, hogy mathátralékukat 1938 szeptember 1-ig az egy-pénztárába fizessék be, mert ellenkező esetben fognak. Felhívom Esperes urakat, hogy a nem-peresíteni kényszerült lelkészek anyagi viszo-tsák meg és jelentésüket az őszi egyházkerületi megtenni szíveskedjenek.

en, 1938 június 14.

Makláry Károly,
püspök.

—

ántúli református egyházkerület püspökétől.

8. szám.

KÖRLEVÉL

k Világgyűlése alkalmából érkező amerikai elkipásztorok fogadtatása tárgyában.

ásulvétel céljából közlöm egyházkerületi köz-160/4—1938. sz. alatt hozott következő hatá-

Nicolai

Rérmetszö. XVIII 27

láid

Ex libris Eiall.
cat. 3 Oct 1903.
több hely

Nicolai

rejm.

láid

Exlibr. 35. P

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Nicolai

rezm.

laid

z

Exlibr. 25 l.

..... *műhely.*

lyfőnökség!

.. év ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

e ..... számu .....

iztam.

.. évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Nicolai

veám

1735-42

l.

Eperjesy 1929

12. l.

Vessecr h. n. VIII. 195.

Nicolai
verm -

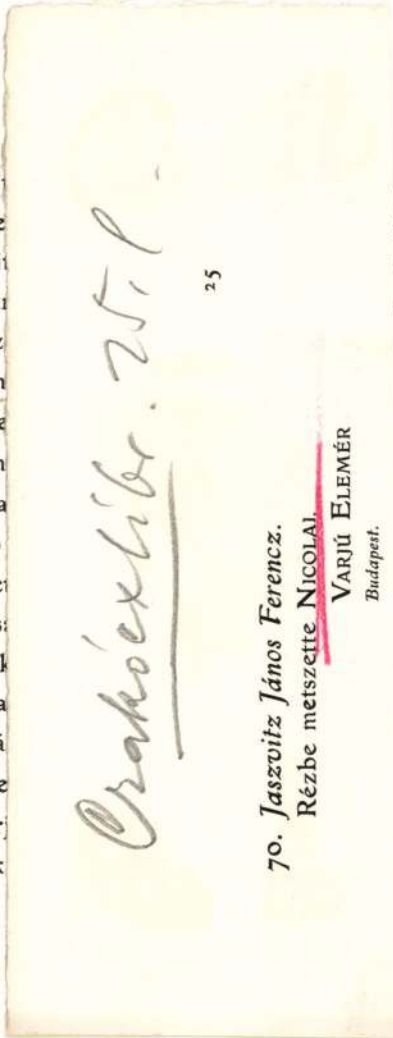

úl es, Angol-
le gét feltün-
ri ıytelennek
tü en tárlata,
az s modern,
en jtő czime-
re
ön sére szol-
a e kisebb-
b csétgyűrű,
ze ı, melyek
ás yre a mű-
ek megmun-
ya iből azon-
rá yüjtő czí-
ne árgy sem
ár nyvgyűjtő
ek csü emlé-

Czakóexlíbr. 25. l.

25

70. *Jaszvitz János Ferencz.*
Rézbe metszette NICOLAI.
VARJÚ ELEMÉR
Budapest.

keket, a könyvgyűjtő czimer őt ne lelkesitse
tehetségének kifejtésére ép ugy mint a kép, s
ékszer vagy más. S ez tényleg ugy is volt s va
is: Dürer Albrecht rajzolt könyvgyűjtő czim
s pl. Alma Tadema is tervezett egyet. A könyv
czimer tehát hazai művészeink figyelmére is m
kép méltó s megérdemli, hogy közönségünk
megszeresse azt. Azt hiszem, hogy helyesen
lességéhez képest cselekedett a Muzeum ezu
a midőn e kiállitást rendezte s a nagyközönsé
mára megnyitotta.

A könyvgyüjtő czimerek száma immár
harmincz-negyvenezer drb egy gyüjtő tulajdo
nem is ritkaság. Ha a Muzeum a könyvgyüjt
merek nemzetközi mezejére általában vagy le
is a kül- és belföldön található, kiállitásra é
sekre akart volna kiterjeszkedni, ugy akkora fe
vállal magára a minőre a fenforgó helyi, an
személyi viszonyok között nincsen berendezv

De nem is tartottam szükségesnek, hogy
zeum egy általános nemzetközi könyvgyüjtő
tárlatot rendezzen. A Magyar Iparművészet
zeum tevékenységének vezércsillaga a magya
zeti szempont. Ez után indulva ezuttal is mi
előtt arra törekedtünk, hogy kiállitás czéljából
gyüjtsük s e tekintetben úttörő munkát vég

esztergomi kanonok, később nyitrai püspök.
(1744—1807.) Rézmetszet. Két változat.
173. beragasztásra, 174. bekötésre való ex-libris.

VARJÚ ELEMÉR
Budapest.

175. *Koller Ignácz,*
esztergomi kanonok, később veszprémi püspök.
(1725—1773.) Rézbe metszette NICOLAI.

VARJÚ ELEMÉR
Budapest.

176. *Stock Simon Ambrus, rozsnyói püspök.*
Rézmetszet. VARJÚ ELEMÉR
Budapest.

KÖNYVTÁRA, *Budapest.*

181. *Mateovich József.*
Rézmetszet. XIX. század eleje.
MAGYAR NEMZETI MUZEUM
KÖNYVTÁRA, *Budapest.*

182. *Niczky Kristóf gróf.*
MAGYAR NEMZETI MUZEUM
KÖNYVTÁRA, *Budapest.*

183. *Majthényi Imre.*
Rézmetszet. MAGYAR NEMZETI MUZEUM
KÖNYVTÁRA, *Budapest.*

Nicolao Aginelli Italo

Győr látképe a XVI. sz.-ból., rézm.

Tört. Képes. graf. kiáll. 19o7. 32 l.

MDK

Nicolao Rusperger ,ötvös

akit a milanói herceg 1481 jan.1o-én kelt oklevelében, mely számára a milanoi polgárjogot biztosította, maagyarnak,Hungarusnak nevezett. Müvei elvesztek.-A magyar király cubiculáriusának közbenjárására 1487-ben, hova hamis pénzverés vádja folytán került- szabadult ki a börtönböl. Valószinü ,hogy az itt emlitett Nicolao Rusperger N.Rusperger-rel azonos.

Balogh Milano

37.1.

M.D.K.

Nicolas Graecus

festő

Báthory András arcképének mestere.

Balás Edit: Székelyföldi nárnyasolt arok. III.

Székelyföld története és művészi multja

Nicolas Schöffer

Kiállított művét a Szépműv. Múzeumnak ajándékozta

Sobos Magda: XX. sz-i magyar szásmarásu művészek kiáll.

Magyar Hírek 1970 XII. 12

MDK

Nicolas Tanet festőművész.
A Nemzeti Szalon 65. csoportkiállitása

Képzőművészet,1929.21.sz. 143.1.

M. D. K.

Nicolaus (Kathwes) ötvös

filius quondam Mathie Wthenczky de Wthen. 1580. Szombathely

Horváth Tibor atutal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI–XVII. században 179. l.

Művért. 1953. 1-2. sz.

Nicolaus, kőfaragó MDK

kolozsvári

A magyar polgárok 1453-i adóösszeirása emliti.

256.o.

Entz Géza : Müvészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264.o.

Nicolaus MDK
kömüves mester?

Kelemen Didáknak Károlyi Sándorhoz irt levele szerint
1737 ban a bátori épitkezésnél
dolgozik " Architectus Nicolaus".

219.o.

BARANYAI BÉLÁNÉ: A nyirbátori minorita-templom berendezése.
MÜV; Ért. 1960. IX.évf. 3. sz. 196-229.o.

Kassa

Nicolaus Aurifaber 1382

Arch.Közl.1899. XXI. 115

Kassa

Nicolaus Goldschmied de Sandecz

14ol

Arch.Közl.1899. XXI. 116

Kassa

Nicolaus Goldschlager 1394

Arch.Közl.1899. XXI. 115

M.B.K.

„Aurifaber" Nicolaus, aranynnuves

neve, Paulus mesterrel egjutt szerepel egy 1382-évi kassai perirattban, mely szerint ő is - a kor szokásainak megfelelően - meglaritott övvel, meritláb és fejére földet szórva, tanuskodott.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

264. old.

H. D. K.

Nicolaus Aurifaber

1389. Esztergom

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI.–XVII. században 177. l.

Művért. 1953. 1-2. sz

M.D.K.

Nicolaus

1562 márc.i-től Bartolomeus kőművesmester segéde.

Bétsky Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 179.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

M.D.K.

Nicolaus Crompholz de Nyssa

Több sziléziai vagy krakkói származásu kőfaragó nyert polgárjogot Kassán. Többek között ő is. 1490-ben a kassaimSzent Erzsébet templomot restaurálták.

Troján Marian József:
Egy egri kőfaragójel és sziléziai vonatkozásai.

206.oldal

Az Egri Máz.Évkönyve.I.Eger,1963

M.D.K.

Nicolaus, olasz kőműves mester

1562-ben szerződik
az egri várba.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 373. old.

Nicolaus Judicis
de theuczendorf

könyvmásoló 1386.

Poprádi származásu
A gyulafehérvári gróf
Batthyányi-könyvtár-
ban Glossa in Psalte-
rium dicta Gorra c.
279 levélből álló papír-
kézirat maradt fenn,
melyet 1386-ban másolt.

Csontosi János: Magyar-
országi könyvmásolok és
betűfestők a középkorban
Magyar Könyvszemle

1881. 205. l

elnök

anácsos urnak

B u d a p e s t

Épitésügyi Minisztérium

M.D.K.

Nicolaus ungarus aurifaber

magyar ötvös

neve 1411-ben fordul elő: házat vett Budán a Szent Miklós utcában, 1427-ben pedig házat bérelt ugyanott.

Baloph Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp.1966. Ak.kiad. 2 köt.

1.köt. 568.old.
1.m. jegyz.

Nicolaus Carpentarius

MDK

1448ban Kolozsgyulán olvasunk róla.
263.o.

Entz Géza: Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.
Kelemen K. 1. 249-264.o.

Nicolaus de Buda

kodex másoló

l.

Budai Miklós

A Műemlékek Országos Bizottság

Orsz. Bi-
ttság és
nkakore.

1. §.

A Műemlékek Országos Bi
szóló 1881. évi XXXII. törvé
létesitett szaktestület, mel
törvény végrehajtásában a va
minisztert véleménnyel és ja

Az országos bizottság
k r. miniszterhez intézi elő
zése érdekében más hatóságok
érintkezhetik.

2. §.

ékhelye.
csétje.

A bizottság székhelye B

Nicolaus Goldschmid

ötvös

Kőmagyötvös 175. sz.

M.D.K.

Nicolaus Haáz

Festő és rajzolómüvész, New-Yorkban elő magyar müvész. A "The World" c. lap illusztrátora, amely "a világ legnagyobb ujságja" -irja a Szinházi Élet német nyelvü külön kiadása. Az amerikai lapban megjelent képének fénykép repr.-t közli a külön kiadás és megjegyzi, hogy N. Haáz Stefan Haáz magyar iró és szinpadi szerző legfiatalabb fivére.

Theaterleben /Szinházi Élet./ Deutsche Extraausgabe. Bp. 1914. május 10. III. évf. 18. sz. 13. l.

M.D.R.

Nicolaus de

Leuczia festö

lásd

Lőcsei Miklós

68371 szám.

A Müemlékek országos Bizottságának f.é.544 sz.felterjesztésére, tudomás és a várőr értesitése végett kiadom.

Budapest.1903 szept.hó 23-án.

A miniszter meghagyásából:

Rodiczky

osztálytanácsos.

MDK

Nicolaus de Miláno, kömives

Niccolo da Milano a sárospataki vár renaissance átalakitását kezdte meg. Talán azonos a fenti mesterrel, aki 1526-ban Perényi Gábor ugocsai főispán házát épitette Budán.

A magyarországi müvészet törnéte I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 322.l.

MDK

Magister Nicolaus lapicida,

a századfordulo körüli extenziv épitöpáholyüzem való ban nagyvonalu képviselöje. Miklós mester a kassai székesegyhá-zépitkezésénél valószinüleg mint tervezö szerepelt.1411 okt. 12.-én Zsigmond király szolgálatába lépett. Eleinte Visegrádon dolgozott.

Horváth Henrik,Budai köfaragók és köfaragójelek. Bp.1935.
37.l.

MDK

Nicolaus de Milano, épitész

Budai olasz mesterek egyike 1526-ban.

A magyarországi müvészet története I. 305.l.
Bpest, 1961. II kiadás.

MDK

Nicolaus de Mulano

építész

Budán működött 1526-ban.

Balogh Jolán: A magyar renaissance építészet. 270.

MOK

Nicolaus de Miláno ,olasz épitész

Perényi Gábor ugocsai főispán palotáját épiti 1526-ban.

A magyarországi művészet története I. 296.l.
Bpest,1961.II.kiadás.

Nicolaus de Nyssa

l.

Egyházm. Lap

1883. 179. l.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
377/1915 szám
Érk.: 915 év IX hó 7 n.

MNK

Nicolaus Pictor,

Az első név szerint ismert nagyszebeni müvész a XV. század végéről; a városi plébániatemplom üvegfestményein dolgozott.

259.o.

Entz Géza: Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

Kelemen Ml 249-264.o.

Nicolaus presbi-
ter Faventinus

lásd

Faventinus.

Nálam Ereztneve
Martinus és
nem Nicolaus

.a Bátyám !

gutóbbi itt tartozkodásod alatt
fáradt voltál a strapás erdélyi
szonyok közé,haza.
k utján kérlek arra,légy szives
pengőről,melyet a mult hónapban
utalványon.
az asztalos 748 P 50 filléres
irok elszámolási alapja.Ha erről
át,akkor azonnal küldjük Neked az

Nicolaus sacerdos
de Cerova Brida
scriptor
XIV. n

l.
Magyar Könyvszemle
1881. 205. 206 l.

dr. Ojtozi Miklós
miniszteri t

M.D.K.

Nicolaus Sedl
korácsmester

A pertő di kastély rongálódásának helyrehozásával foglalkozott. A Szymoni Allonni levéltár 1751-52 es összeírás szerint.

Katona Imre: A pertő di kastély kialakításának és helyreállításának
Művészet, 1962. október – 3 lap

M.D.K.

Nicolaus, Siedmiogrodzki ötvös III. Zsigmond lengyel király udvari ötvöse, magyar származék fia, vagyis erdélyi családból származik.

Művért. 1955. 1. sz.
Divéky Adorján: Magyarországi ötvösök Lengyelországban a XIV-XVIII. században 54.l.

Nicolaus de

Ternava

kodexmajoli

l

Nagyszombati

Miklós

Könyvkiáll. emlék

14. l

Tekintetes

van szerencsém a tordai ev. re

ujabb utasitások nyomán

bizottsághoz tisztelette

Budapesten 1904. Már

4db czeruza rajz.

Nicolaus de Tirnavia

scriptor

l.

Nagyszombati

Miklós

A Müemlékek pr

Z

Nicolaus de
Theůcrindorph
Modex miásolá
1386
l. Biró Miklós

Könyvkiáll. eml.
9, 10. l

107/1904. szám.

10. szám. 1904.

Erk. 1904. február 25.

Tekintetes Építész Ur!

A 6218/1904. számu miniseri rendeletet ide mellékelve van szerencsém értesiteni, hogy a helyreállitási munkálatok ellenőrzése fejében a vallásalapnak megtérítendő 181 korona 64 fillért a mai napon a Műemlékek orsz. Bizottságára czimezve a postára föladtam.

Egyebekben kiváló tiszteletem kifejezése mellett vagyok

Nicolaus Tapasto MDK

1453-ban Kolozsvárt a Király utcában.

valószinüleg falusi kályhás vagy a patics-épitkezés mestere.

263.o.

Entz Géza:Müvészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264.o.

dés is, amely veszélyesebb a tömegtársadalom jövőjére, mint a levegő szennyeződése. Hiszem, hogy az embernek az oxigénen kívül elsősorban műalkotásokra van szüksége, mert ezek nélkül nem tud túllépni állati mivoltán. Mindennek a kibernetika alapelveire kellene épülnie. Az emberek általában mégis megijednek a kibernetika szótól. Nem értem, miért? A kibernetika nagyon is egyszerű tudomány, az élet normális folyamatát írja le. Bármely élet belső törvényszerűségeit, legyen az személy, vállalat vagy műalkotás élete. Minden magatartás kibernetikai magatartás, azaz hatékony alkalmazkodás a környezethez. A torony szintén így, hatékonyan fog alkalmazkodni környezetéhez, de ugyanakkor szabályozni is fogja azt. Lesz abban információs központ, amely lehetővé teszi, hogy egyrészt kövesse a környezet változásait, másrészt esztétikai információkat sugározzon. Ezek ösztönzik majd a lakosságot arra, hogy minden adott pillanatban megfelelő helyzetet teremtsen.

Ön mint várostervező is nagy feltűnést keltett. Látomásától a jövő városáról, legalábbis Európában, még idegenkednek. Függőlegesen épített városrészei, két kilométer magasságú lakónegyedei mennyiben fogják befolyásolni a társadalom fejlődését, az emberek közösségi életét?

Úgy gondolom, hogy nem az én terveim fogják befolyásolni a jövő társadalmát, hanem a népesedési robbanás. Az új életkörülmények, amelyekkel hamarosan számolnunk kell, megváltoztatják a társadalom igényeit. Amíg nem késő, új módszereket kell találnunk, hogy a jövő társadalmának lakáskérdését megoldhassuk. Városaink ugyanis még mindig középkori várak, és sokan ma is ilyeneket terveznek. Ezért tartottam fontosnak új modell kidolgozását. Bárhogy is képzeljük el a jövő városát, egy biztos: a kibernetika alapelvei szerint kell megszervezni.

A művészet évezredekig a természetfölöttinek, istennek és az isteneknek emelt templomokat. Elsősorban szakrális művészet volt. Mi a vallásos művészet jövője? Van-e egyáltalán jövője? Művészi feladat-e pl. a templomépítés?

A vallásnak a XVI. századig nagy szerepe volt a művészetben. A vallásos ihletésű alkotások időközben azonban függetlenné váltak a vallástól. Ez persze nem azt jelenti, hogy nem tölthetik be továbbra is vallásos feladatukat. A katedrálisok látogatói között akadnak hivők és hitetlenek. Ezek a művek ma már az egész emberiség történelmének mérföldkövei. Közkinccsé váltak. A katolikus vallásban számomra az a figyelemre méltó, hogy szinte ez az egyetlen vallás, amely kifejlesztette az audiovizuális művészetet. A mise az első audiovizuális alkotás. Benne felhasználták a hangot, a fényt, a látást és az időt. A nagy katedrálisokban, mint a bourges-i és a chartres-i, tudatosan alkalmazták a napsugarak fényhatását. A nap járását megfigyelve pontosan kiszámították, mikor, melyik ablakon szűrődik be a napsugár, mikor, melyik képet, oszlopot vagy falat árasztja el a fény. A zenét is látszólag vallásos, de valójában művészi meggondolásból alkalmazták. Így lett a mise pompás audiovizuális művészeti alkotás. A művészet kissé a vallás segítségével nyerte el függetlenségét. Magától a vallástól is, amely évszázadokig támogatta.

Hans Sedlmayr szerint a modern művészet a technikának vetette alá magát. Mi Ön szerint a művészet és a technika viszonya?

A művészet mindig is függött a kor technológiai fejlettségétől. A mykéneiek csak a bronzot és az alabástromot ismerték, és ezért nem tudták továbbfejleszteni művészetüket. A dóroknak már voltak vasszerszámaik és így hozzá tudtak fogni a márvány megmunkálásához. Ennek köszönhetjük *Pheidiasz* és *Praxitelész* művészetét is. A művészet tehát mindig függött a kor ipari és tudományos fejlettségétől. Pheidiasz és Praxitelész kezében a vasszerszám műalkotásokat munkált. Mi elektronikus szerszámokat használunk és a többi legújabb technikai módszert. De nem használjuk az elektronikát önmagáért és műszaki alkalmazásaiért, különben csupán villamosmérnökök lennénk.

Mi a viszonya a régi művészethez?

Ismerni kell a múltat, de nem építhetjük a jövőt, ha csak a múltra tekintünk. A múlt technikáival nem lehet előbbre jutni. Maga a múlt is bizonyítja, hogy a művészek minden korban előretörtek. Engem csak ennyiben érdekel a múlt. A múltban nincs más utalás a jövőre. Megnyitotta előttünk az utat a jövő felé, amelyen mi csak kis lépéseket tehettünk. Mások követni fognak bennünket, és egy szép napon mi is a múlt érdekes vagy érdektelen elemei leszünk azok számára, akik túlhaladnak rajtunk és még előbbre törnek. Ezt az utat vázoltam *A kibernetikai város* című könyvemben. Gondolom az elektronikán is túlhalad majd a művészet, amelyet kémiai, fiziológiai és genetikai szakasz követ majd. Véleményem szerint a művészet végső állomásán olyan kiegyensúlyozott esztétikai rendszer alakul ki, amely úgy irányítja az ember életét és mozgását, hogy végül az ember maga is műalkotássá válik.

Hogyan képzeli el a jövő múzeumát? Lesznek-e még egyáltalán múzeumok?

Nem, nem lesznek múzeumok! És ha mégis szerveznének ilyeneket, az súlyos tévedés lenne. A jövőben, sőt már ma is az a cél, hogy szocializáljuk a művészetet: olyan esztétikai szabad idő-központokat alapítsunk a városokban, ahol az emberek részt vehetnek a művészi alkotómunkában. Vagy úgy, hogy maguk is alkotnak, vagy úgy, hogy a művészek által kimunkált tervekben vesznek részt. A hagyományos múzeum ma már értelmetlen és céltalan.

Hogyan jutott el mai művészeti felfogásához? Hogyan festett fiatalkorában? Kik voltak a mesterei?

Bevallom, fiatal koromban sajnos tényleg festettem. Mentségemre szolgáljon, hogy nem voltam eléggé tájékozott. Ez nagyon-nagyon hosszú történet. Amíg Magyarországon éltem, nem tudtam semmit a modern művészetről, amikor pedig kijöttem Franciaországba, itt is sokáig tartott, amíg úgy-ahogy tájékozódtam. Nehéz ezt elmagyarázni. Mindig is érdeklődtem a művészeten túli társadalmi jelenségek, így a tudomány, a technika és a társadalom iránt, és ezek segítségével szintézisre törekedtem. Kezdetben *Szőnyi* tanítványa voltam, pontosabban eljártam hozzá, és nagyon szerettem. Igen kedves ember volt, és mindig azzal biztatott, folytassam csak, tegyem azt, amit akarok. Itt Párizsban is beíratkoztam az *Ecole des Beaux Arts*-ra, mert bizonyos előnyökkel járt, de nemigen jártam az órákra. Csak jogi tanulmányaimat fejeztem be, de ezek nagy szerepet játszottak művészi fejlődésemben. Megtanítottak a rendszeres gondolkodásra, aminők aztán igen sok hasznát láttam.

A modern művészek közül kiket tart elődeinek?

A modern művészet 1906-ban kezdődött. A fejlődés szempontjából rendkívül jelentősek voltak Marcel *Duchamp*, Naum *Gabo* és *Mondrian* alkotásai és kísérletei. Aztán *Moholy Nagy* Lászlóé és a filmeseké, akiket a modern művészettörténet sajnos alig tart számon. Hasonlóképpen megfeledkezik a finn művészekről is, holott őket már foglalkoztatta mindaz a probléma, amelyeket mi már ma megoldhatunk. Annak idején a technikai eszközök még nem voltak olyan fejlettek, mint ma. *Picasso* és a kubisták szerintem érdektelenek. Alkotásaikat, akárcsak a mai amerikai *pop art* műveket a népművészet körébe utalnám. Kalocsán, ahol születtem, nagyon szépen hímeztek, de azért nem nevezném azokat a munkákat olyan művészi alkotásoknak, amelyek a jövő előfutárai és az égető kérdések megoldását keresik. *(Mérleg, 1970. 3. sz.)*

Agatha Christie nyolcvanéves

A második világháború előtt is publikáló, jelentős bűnügyi regényírók közül — rajta kívül — csak Nicholas Blake és Ngaio Marsh ír ma is. Ha másért nem, Agatha Cristie koszorút érdemelne pusztán hosszú életéért, írói bőségéért és szorgalmáért. De ennél többre is érdemes. Munkáinak meglepően nagy hányada jó, és jelentős része nemcsak kitűnő, hanem úttörő munka. Tisztán *regényírói* színvonala nem túlságosan magas. Ennek megállapításához, elég elolvasni néhány „komoly" regényét melyet Mary Westmacott néven publikált: jellegtelen, silány művecskék.

Cristie bűnügyi regényeiben semmi sem fontosabb a feladvány kellő felvázolásánál és megnyugtató megoldásánál. A Gyilkos lehet arisztokrata, gyermek, csinos elsőbálozó, elegáns úrifiú, rozoga vénlány, „kiművelt emberfő", a mesterdetektív segédje, sőt amint ezt a műfaj egyetlen szerelmese sem felejthette el, még maga a beszélő is.

Eltűnődhet az ember, ráunt-e valaha Cristie két leghíresebb detektív-figurájára, a belga Hercule Poirot-ra és a falusi vénlány Miss Marple-ra? Kár lett volna rájuk unnia, mert mindketten mintaszerű detektív-modellek, egy fontos tekintetben túltesznek még Sherlock Holmeson is: egyikük sem „hősi" figura. Poirot (aki alighanem már kényelmetlenül idős korban debütált Cristie első regényeiben) tiszteletet ébreszt egyenes erkölcsével, szakmai rátermettségével. De komikus figura is: hiú, kifogástalanul fénylő cipője túlságosan szűk, festi és keni a bajuszát. Épp ily erkölcsös, de Poirot-nál kedvesebb teremtés Miss Marple. Megalkotójuk azonban egyikbe sem szerelmes, mint ahogy mi sem szerettünk beléjük. Különleges szakértelmükért kedveljük a társaságukat.

Poirot szakértelme a „kis szürke agysejtek" kifinomult használata, az okoskodás. Intellektuális feladványokat logikus-akadémikus úton old meg. Miss Marple empirikus módszerrel él: párhuzamokból következtet. *Ez* a helyzet *ebben* a részletben emlékeztet *arra* a helyzetre, amelyet már megoldottam, *ez* a személy *arra* a személyre és így tovább.

Csodálatra méltó Cristie intelligens leleménye, amely legjobb történeteit áthatja. Némelyik megoldása megismételhetetlen bravúr, bár a többit utánzói nagyobbrészt az unalomig csépelték, Roger Ackroyd halálának titka aknaként tört utat a műfajban. Feledhetetlen az az élvezet, ahogy

gényessége és töredezettsége ellenére, egy jövendő művészet struktúráját. *(Neues Forum, 1970. 202. sz.)*

A kibernetikai kor művészete — Interjú Nicolas Schöfferrel

Önt 1968-ban a Velencei Biennálé szobrászati nagydíjával tüntették ki. Szobroknak tekinti alkotásait?

Semmi esetre sem. A szobrászat a teltség és az üresség formálása. Az én eszközöm: a tér, a fény és az idő. Ezek nem kézzelfogható eszközök, és így műveim nem is sorolhatók ebbe a — szerintem — elavult műfajba. A hagyományos szobrászatnak a jövő városában nem lesz már helye, mert éppen úgy elavult, akárcsak a hagyományos festészet. Mindkettő olyan ósdi, mint a lovaskocsi a mai közlekedésben.

A modern művészeknek gyakran a szemére vetik, hogy alkotásaik központjában nem az ember áll. Lehetséges-e még az embert ábrázolni?

Természetesen. De az emberábrázolásnak ma már megvannak a sajátos eszközei: a fényképezés, a film és a tv.

Miért maradt el az európai nagyközönség az igazán modern művészettől?

Mert tájékozatlan. A művészeten kívüli hatások kulturális és esztétikai téren alacsony színvonalon tartják a közönséget. Ez azonban nem világjelenség. Japánban és az Egyesült Államokban különösen a fiatal nemzedék a kutatás minden területén feltűnően tájékozott. Japánban a művészetet mindig is fogyasztási cikknek tekintették, a kultúrát évezredek óta széles körben terjesztették, és így a mai művészet akadálytalanul lép be a kultúra áramlatába.

Az európai művészet a múltban elsősorban irodalmi művészet volt, valamit elmondott, elmesélt, közölt. Mondhatjuk-e, hogy Ön ezzel szemben a szavakba nem foglalható vizuális művészetnek a képviselője?

A „vizuális" fogalma még nem mond sokat. A szem olyan optikai rendszer, amelyen keresztül bizonyos mennyiségű információt nyerünk. A látás a legfontosabb észlelés. A vizuális információk játsszák a legnagyobb szerepet az egyén szellemi és fizikai tevékenységében.

A művészetet technikája szerint bizonyára két vagy ha úgy tetszik, három csoportra oszthatjuk. Az egyikbe a látáson, a másikba a halláson, a harmadik csoportba pedig mind a kettőn alapuló művészetek sorolhatók. A plasztikus művészetek a vizuális csoportba tartoznak. Kutatásaimban másokkal együtt szintézisre törekszem. A fiatal művészek nem akarják szétválasztani, megkülönböztetni ezeket a csoportokat, hanem az audiovizuális művészet felé törekszenek. Nemcsak a *felületes* audiovizuális felé, hisz nem a technika határozza meg a művészeti alkotás minőségét és alapgondolatát, hanem sokkal mélyebb tényezők. Ezért én soha nem is beszéltem vizuális vagy auditív művészetről. Az én problémám sokkal mélyebbre nyúlik. Legalább a szemorvosok világáig. Belenyúlok ebbe a rendbe, és annyira sűrítem a láthatóan túlmenő információkat, hogy kizárom azt a képet, amelyre a néző még emlékezni tud. Legutóbbi kísérleteim során elértem, hogy másodpercenként több millió képet hozok létre. Engem igazán az érdekel, hogy bizonyos időszakaszok más tartalmat adjak, mint amit a néző még észlelni tud. Más szóval: ebben az időszakaszban olyan hatásokat keltek és olyan programot nyújtok, amely a látáson túl hat az idegrendszerre, és megváltoztatja a néző lelkivilágát. A mai vizuális technikák azért nem érdekelnek, mert — mint tudjuk — mindössze 16 képet tudnak másodpercenként közvetíteni. Csak ennyire tudunk emlékezni. Nem akarok látható hatásokat kelteni. Az emberek magatartását akarom *gyökerében* átformálni. (Schöffer itt megszakítja a beszélgetést és bekapcsolja egyik új művét. A nagyjából ember magasságú tükörgúla hátsó falán fények gyúlnak, színes egyre változó formák cikkáznak, forognak. Ha a néző a gúla nyitott oldalához lép, hirtelen végtelen tér nyílik meg előtte. A gúla falai sokszorosan tükrözik a fények és színek játékát. A gyors és szüntelen változásban képtelen az ember egyetlen egyedi képet vagy formát megragadni.) Alkotásomra áll a magyar közmondás, hogy „a vak is láthatja". Nem vizuális, hanem elektronikus hatásra törekszem ugyanis, amely kitágítja az ember felfogóképességét. Felfogóképességünk nincsen kihasználva a látással.

Az Ön „fénytornya" is információkat fog feldolgozni és kisugározni. Párizs életét fogja számon tartani, az emberek szociális helyzetét, örömét és küzdelmét, a népszaporulatot, a munkanélküliek számát stb. Feladatának tartja az emberek egymás közti viszonyának, a közösség sorsának ábrázolását? Realista alkotásoknak nevezhetjük-e műveit?

Ha egyáltalán van realista művészet, akkor én realista művésznek tartom magamat. Meggyőződésem, hogy a mai társadalomban a minőség szocializálása a legfontosabb feladat. Ma sokféle szennyeződésről beszélünk, de van művelődési szennyező-

ban az avantgardista pop-zene a középosztály, a diákok és az entellektüelek zenéje.

A 60-as évek brit pop-zenéje a városi munkásifjúság emancipációs kísérlete volt a paraszti hátországot nélkülöző és főleg kézi munkával dolgozó vidékeken (Liverpool stb.). Nemzeti és proletár művészet volt, nem regionális vagy kisebbségi. A brit munkásifjúság spontánul lázadt a burzsoázia ellen, ez adott lökést ennek a zenének. Gazdasági és kulturális ellentmondások teremtették meg az előfeltételeit. Kifelé csupán tiltakozásnak látszott, amely új zenét, divatváltozást és szabadabb szexuális felfogást jelentett. Nemigen vették észre, hogy az új kifejezési formák keresése a brit munkásosztály ideológiai átformálódásához vezetett. Szétzúzták a brit munkás hagyományos értékeit; a puritanizmust és az utilitarizmust. A „skinhead"-ek jelenlegi felbukkanása talán az utolsó kísérlet arra, hogy feltartóztassa a régi értékek elleni frontális támadást. Angliában a pop-zene a kapitalista erőszak elleni tiltakozás volt, ebből ered keménysége, brutalitása — egészen a 60-as évek közepéig. Csúcspontja 1967 volt.

Ettől kezdve hanyatlásnak indult. 1967-ben lezárult a munkásifjúság kulturális és szexuális emancipálódása. A polgári társadalom egy szektorban meghátrálásra kényszerült (a család ideológiája és a szexuális normák terén), ugyanakkor új felvevő piacot (öltözködés, kozmetikumok stb.) hódíthatott meg, és az ún. „ifjú stílust" propagálhatta. A tulajdon- és termelési viszonyok érintetlenek maradtak. A lázadás radikalizmusa elpárolgott, a kikövetelt szabadságok kielégítőnek látszottak. Pedig közben nőtt a munkanélküliség, befagyasztották a béreket, emelkedtek az árak, és a brit felső osztályok egyre bizonytalanabbá váltak. A pop zene azonban nem dolgozta fel ezeket az alapvető változásokat. Az egykor lázadó célokat meghirdető zene — az „új szükségletek" „győzelmével" — igenlő lett.

A Beatles-együttes 1962 és 1965 között a pop zene haladó áramlatának megtestesítője volt. „Személyes sikerük" — az *Apple* holdingtársaság kiépítése — a kollektív „siker" karikatúrája a proletár ifjúság eme nemzedékében. A Beatles-együttes a zenei radikalizmust képviselte, de tárgyától megfosztva visszafordult önmagába. Egyéb méltó célok híján, Lennon gúnya az ellen a műfaj ellen irányul, amely zenéjének kísérője és háttere. A paródia reakciós csinálmány lesz, a szatíra eltűnik. A Beach-Boyst, Donnovant, Presleyt, Dylant és Crosbyt majmolják, néha régi Beatles-felvételeket imitálnak. Az eredmény zeneileg szükségszerűen középszerű. Egyúttal eltűnik a korábbi Beatles-produkciók kellemessége; egyfajta fekete humor lép a helyébe. Másként szólva: amit Lukács „a kellemes szférájának" nevez, ellentétébe fordul. A társadalomkritika formális és igenlő lesz. A Beatlesek legutolsó albuma, az *Abbey Road* kétségtelenül különb, mint a megelőzőek, de nem sok újdonsággal szolgál. Ezeket a számokat, különféleképpen, de mind a gyermekkor nyelvéhez és képeihez való formai visszanyúlás élteti.

A Rolling Stones-album, a *Beggars' Banquet* igen tanulságos kontrasztot szolgáltat. A Stonesék mindig is kénytelenek voltak reagálni a hanglemezpiac igényeire, nem tudták magukat úgy függetleníteni a konkurrenciaharctól, mint a Beatlesek. Ki kellett hozniok egy pszichedelikus albumot, noha akkoriban még hagyományos stílusukban adtak elő. Ebből az akaratlan feszültségből született meg paradox módon néhány legjobb felvételük (She's a Rainbow, 2000 Man). Ugyanakkor más együttesek, amelyek az új divat hű másolatait szállították, egyben annak áldozatául is estek. A brit pop-zene kultúrradikalizmusa, amely a Beatleseknél reakciós csinálmánnyá süllyed le, a Stones-albumban kibontakozik, szétfeszíti a kultúra kereteit, politikai és társadalmi témákat ragad meg.

Ez igen szembeszökő pl. a *Street Fighting Man*ben. Ez a szám, amely egy időben jelent meg a chicagói vérengzést igazolni szándékozó, siralmas *Revolution* című kispolgári songgal, a pop zene igazi lehetőségeit csillantja fel. Az album többi számainak az ad új helyértéket, hogy gazdagabb tartalommal hoznak régi témákat. A tisztán szexuális témáknak is van társadalmi dimenziója (Factory Girl). A *Salt of the Earth*-nek igen merész a felépítése: Mick Jagger a tósztolás visszataszítóan anakronisztikus szokását használja keretül, amelyben minden a visszájára fordul: a „szegényeket pártfogolják" (sértegetik), az „igénytelenek" ünneplik (megbántják), a „számlálatlan milliókat" üdvözlik (lenézik). A gúny, a csúfolódás, a szatíra már nem öncél, hanem eszköz a célhoz: az ember felszabadításához. A végigvonuló refrén — az elszigeteltség és a sebezhetőség kétségbeesett beismerése — át tudta törni az osztálykorlátokat. Ezekből a hatásokból áll össze az egyik legjobb szám, amit a brit pop-zene valaha is produkált.

A pop-zenének nem lehet az az esztétikai jelentősége, mint egy Vivaldi- vagy egy Telemann-mű komplexitásának. A pop-zene valódi értéke és politikai jelentősége egészen más: a modern történelemben ez az első olyan esztétikai forma, amely aszimptotikusan próbálja áthidalni a művészet előállítói és a művészet befogadása közti szakadékot. Ezért kínálja a pop-zene, sze-

Nicolas, François

1754 - 55

l.

Mihalik Les maîtres

2. l.

nellékletei:

CSZ-EGYLET HAVI FÜZETEI

közé nyomott 265 ábrával és 96 táblázattal

YÉR GYULA

ÖZGAZDASÁG

övegábrával és 12 szövegtáblázattal

MA FRIGYES

T 1927

ÉPÍTÉSZ-EGYLET

.-UTCA 13—15)

Nicolaus de Vagio

nebeni pénzverő

d.

Balogh Erdélyiren

31,349. l.

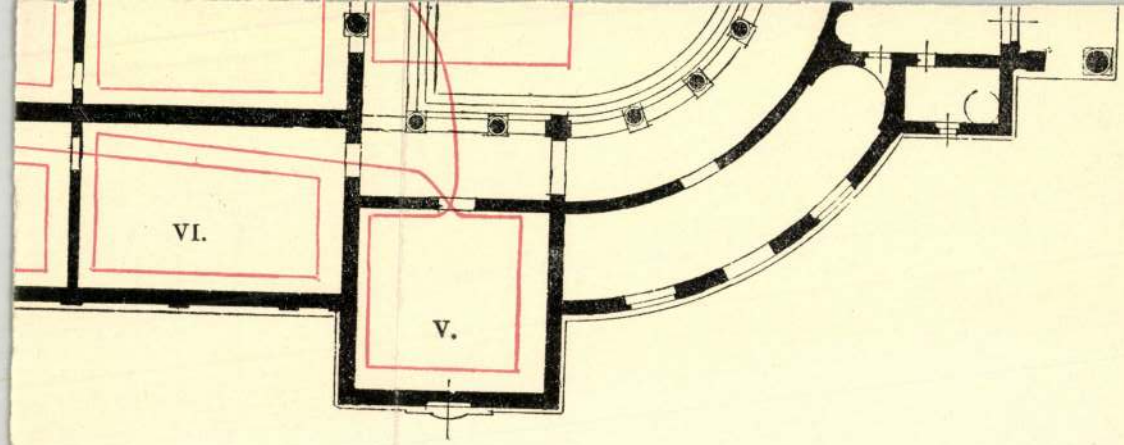

gczélszerűbb a vörös vonalat követni.

Nicolaus de Vratislavia

körmöci plébános

XV. a.

Valjavec I. Jahrg.

Heft 2. ~~[illegible]~~ 136. l.

Csontosi: Adalék

M Kszemle

1879. 57-58 l.

Vasárnap **17** Kath. Rogate Prot. Paskál	
Hétfő **18** Kath. Venanc Prot. Erik	
Kedd **19** Kath. Cölesztin Prot. Ivó	
Szerda **20** Kath. Bernardin Prot. Bernát	
Csütörtök **21** Kath. Áldozócsüt. Prot. Áldozócsüt	Ógörög Jézus mennyb.
Péntek **22** Kath. Julia szt. vt. Prot. Julia	Izr. 1 Sziván R. Kh.
Szombat **23** Kath. Dezső pk. Prot. Dezső	Izr. 2 S. Bamidbar 6. P.

21. hét ▪ 1936 Május hó ▪ 31 nap

Nicolaus de Milano

scriptor

l.

Balogh Erdélyiben

I. 91. l.

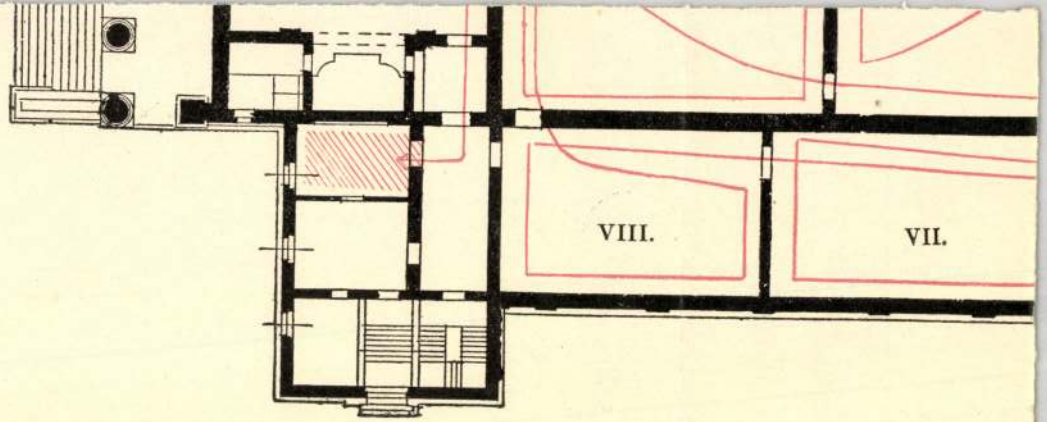

A tárlat megtekintésénél le

Nicolaus pictor

Nagmeben 1386

laid

Archiv des Ver-
f. Sieb Landesk.

XI. 403 l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnöl

8. sorsz. Műhelyi mint

Nicolaus de Torda

Könyvnyomdász

Erdély 1940.

179 l.

VIII

219

Nicolaus presbyter
Faventinus

Caisd

Bibliotheca Corvina
61. l.

Nicolaus presbyter
faventinus

1487

Csontosi jegyzi

Nincs benn F – ben?

Nikolaus

festō

l.

Csat-Frey Öst Kunst

XXIV. K.

246 l

MÜEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
~~SZAKMŰVEK.~~
VEGYES MŰVEK.
427

Riehm, Eduard. Handwörterbuch des Biblischen Altertums. I-IV Bd.
Bielefeld u. Leipzig, 1893-94.

Gbör.

2 drb.

Nicolaus von

Leyden

a pozsonyi Schomberg
lyzőrg siremlék
állítólagos mestere.

Vernei-Kronberger
Emil. Magyar közép-
kori siremlékek.
Bp. 1939. 38. l. 19.
tábla 39. l.

Laid Leydeni
Miklós alatt is

Sámfalva Ml

2

rális relieffet, s azokat a Somogyvárhoz egész közel fekvő Pécs dombormüvű faragványaiból vezetjük le.

A pécsi bazilika szobrászi maradványai régtől és méltán érdekelték a kutatókat. Már Henszlmann, aki egy részüket kiásta, hosszú fejezeteket szentel azoknak nagy művében, typológiai összefüggést keres a jelenetek között, stilárisan pedig a délfrancia szobrászati iskolához igyekszik kapcsolni, míg keletkezésüket a XIII. század első negyedére teszi.[74]) Már Gerecze sem a német, sem a francia eredetet nem találja kielégítőnek.[75]) Szőnyi Ottó francia, illetve burgundi hatást lát bebizonyítottnak, míg a reliefek korát a XII. század végére, illetve XIII. század elejére helyezi.[76]) Éber László meglehetősen kielégítő olasz analógiát hozott fel, a ferrarai és a veronai székesegyházon dolgozó Magister Nicolaus munkáit.[77]) Végül Péter András alapos kritika alá véve az eddig felmerült véleményeket, kimutatja a Magister Nicolaus-féle kapcsolat stiláris egyezéseit és különbségeit. Külföldi analogiák után 1150 utánra, de mindenesetre a XII. század harmadik negyedére datálja a pécsi reliefeket.

Nézetünk szerint a pécsi plasztikát sem egységes egésznek venni, sem pedig stílus eredetét egyetlen külföldi forrásból kielégítően magyarázni nem lehet. Három, de legkevesebb két, egymástól nemcsak művészileg, hanem időrendben is különböző stílust, vagy művészi kört kell feltételeznünk. Az egyikre (Ádám és Éva bűnbeesése, kiűzetés és főképen a Sámson jelenetek, valamint Jézus születésével összefüggő jelenetek), a kompoziciók mesélő tendenciája, bizonyos statikai és mozgási problémák megoldására való törekvés; kissé sematikus, de dús ruhakezelés és aránylag csekély dekoráció jellemző. A másikat (Apokalip-

[74]) *Henszlmann:* Pécs középkori régiségei. Pest, 1869.
[75]) *Gerecze:* A pécsi székesegyház egykori oltársátra és többi szobrászati maradványai. A. K. XX.
[76]) *Szőnyi Ottó:* Pécsi dóm múzeum. Magyar művészet. 1929. 508. l.
[77]) *Éber László:* Magyarország árpádkori művészete. Műbarát. II. 1922. 73—79. 121. l.

redőzete vonalas és sematikus, mégis organikusan követi a test formáit. A pontsoros szedélydísz ismétlődik a dicskorongon, nyakon, könyvön és a tunika ujjain.

6. Hasonlóképen térdalak *Gábor arkangyal.* (11. kép.) Mozdulatából és atributumából Rómer és Gerecze helyesen következtettek, hogy egy Angyali üdvözlet része. Fejét balra fordítja, jobbjában hosszúszárú keresztet tartó, bal kezét pedig, üdvözlésszerűen kifelé fordítja. Pufók, ifjú fejét göndör fürtök borítják. Szárnyain három rétegű, párhuzamos rovátkák jelzik a tollakat Alkata arányosabb, mint Krisztusé, ruharedőzete kevésbé sematikus, változatosabb. Albát visel, amit a három arkangyal szokott csak viselni. Övét cingulus köti át, ruhavégződését karján és nyakán gyöngysor díszíti.

Ezekkel a faragványokkal először Rómer foglalkozott és így ír róluk: »Megvallom, hogy ezen akár francia befolyás alatt, akár francia szerzetesek által készített faragvány, mely bizonnyal a XII. századnak talán az elejéről való, kellemesen lepett még, mivel a távoli korból igazán kevés emléket birunk. Ezt és a következő darabokat (Krisztus és Gábriel) nevezetes emlékeink közé kell számítani és a pécsi faragványok mellé, vagy talán még eléjük kell sorolnunk.«[72])

Gerecze a Griffet, Krisztust és Gábrielt egy mester kezeművének tartja, ami nem valószínű. A griff művészileg jóval alacsonyabb fokon áll, mint a két következő darab. Inkább lehetne egy mester, vagy egy iskola keretébe illeszteni az itt egymásután ismertetett három figurális domborművet. Éber Krisztust és Gábrielt egy mester munkájának tartja, akinek stílusa a XII. század közepére a francia hatásra vall.[73]) Mi stílusban három domborművet tartunk szorosan összefüggőeknek, Sámsont, Krisztust és az Üdvözlő angyalt, szóval a három figu-

[72]) Rómer kiadatlan értekezése Somogyvárról. Hagyaték LXVI. sz. cs.

[73]) *Éber:* Magyarország árpádkori művészete. Műbarát, 1922. 84. l.

r. D. L.

Nicolaus de Transylvania auritaber

Auritaber Drugeth Gábor kamis pénz-
verőjében 1551. Homonna

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levél-
tári adatok az ötvösök történetéhez fő-
leg XVI–XVII. században 177-l.

Művért. 1953. 1–2. sz.

Nicolaus
scriptor de Transylvania de oppido
Torda

l.

Tordai Miklós

l. Könyvtári áll. Emlék
15/l.

KIRÁLYI MAGYAR
EGYETEMI NYOMDA
BUDAPEST
MÚZEUM-KÖ
TELEFON:

Postatakarékpénztári csekkszámla: 37.473
Levélcím: Budapest IV. Postafiók 242.

KÖNYVESBOLT ÉS »MAGYAR KÖNYVBARÁTOK« IV, KOSSUTH LAJOS-

Budapest, postabélyeg

Igen tisztelt Előfizetőnk!

Köszönettel igazoljuk a

MAGYARSÁG NÉPRAJZA

jelenleg előkészület alatt álló, részben átdolgoz
és kibővitett második kiadására,

4 kötetben, félbőrkötésben 88.- P

Nicolaus de Ungaria
de Conventu Cassoviensi, könyvmásoló
1474

l.
Magyarországi Miklós.

MAGYAR KIR. VALLÁS ÉS
KÖZGYÁTÁSÜGYI MINISTER

122.669 sz.

1908.

A Műemlékek orsz
jelentése szerint dr. Nemes J
engedte, hogy az ottani vár
bemutatott és a Bizottság
épittessen.-

Ezt az engedélyt azz
dr. Nemes József ur szükség
istállót saját költségén l

Nicolaus de
Vratislavia
kódexmásoló

Lásd
Magyar Könyvszemle
1879. 57, 58 l.
mint Borosz-
lói kódex

mdk

Nicolaus Wagij

1454 ben budai kamaraispan.
(esetleg sókamrás?)

Huszár L. A Budai Pénzverés Története A Középkorban
1958, 123. l

N. D. K.

Nicolaus dictus Glaues aurifaber

1429 nagyszombati polgár

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen kovácsi adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI–XVII. században 178. l.

Levéltár. 1953. 1-2. sz.

Nicolaus Gallicus

Károly Róbert ötvöse volt. Sienaból hívta be, később nepesi gróffá emelte. Ő hímitette 1330 körül az iglói plébániatemplom enklyetartóoltár-keresztjét /két szárának végén bevésett N G betű/. E művén alkalmazta az áttetszó-zománc technikát.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

79. l.

~~Vio~~

Nicolay J. kőrajzoló M.D.K.
Nagyszebenben. Mukk. az 1820-as
években.

1.) Der Luchs.

Gerszi, A magy. kőrajz. 1960
186

M.D.K.

Nicole Vedres

A Kossuth-dijas Vedres Márk szobrászmüvész leánya "Páris 1900" c. film alkotója, "Az 1900-as Páris nyomában" c. cikk irója és egy rajza a cikk mellett: Les Studios de Paris 1900 cimmel szerepel a müvész fényképe mellett.

Nicole Vedres: Az 1900-as Páris nyomában
Szinház és Mozi. Bp. 1949. junius 1. II. évf.
22. sz. 14. l.

Nicolesch

kämmes

l.

Hari Sopron tört

II r. 5. k.

1495. 46 l

1496. 75. l.

M.D.A.

NICOLESCU Ernil

1920-ban Nagybányán a szabadiskola tagja

Régi: Nagybánya... 337.l.

M. D. K.

NICOLESCU Emil

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. l

-.D.K.

NICULESCU Emil

1926-ban Nagybányán a szabadi kiállítása

Réti: Nagybánya... 337.l.

M.J.A

NICOLESCU Jorca Maria

1925-ben Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya... 337.l.

Nicolic Velizár

szobrász

Szinyei Társaság Tavaszi Szalon kiállitása - a Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

Karakterisztikus feje dicséretet érdemel.

Budapesti Hirlap
1930.V.11.

Nikolic Velizár

szobrász

Szinyei Társaság Tavaszi Szalon kiállitása - a Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

E s t
1930.V.11.

Nikolits Velizár szobrász

Kovács Ákos Szalonjában kiállitás - szoborral szerepel. Kevésbé felkészült müvész.Rajta még iskolásság érzik. Mintázásában erő van.de ugyanannyi nyerseség is.A szoborkomponálást pedig még ezután kell megtanulnia.

Ujság 1931.IV.26.

M D K

D. Nicolits Athanasius, graphidis scholae magister, Ujvidék. Grafikus

Kapossy János: Épitők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Mív. Ért. 1952. 1.sz. 139 l.

Nicolic Velizár

Férfi fej

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1930.

1899. január 25-én (36/99). — Láma a nemiéges sorozatában 10173 ő a sz. nban 23.

2

~~60~~ 59

Ny lelt. 730 c)
Dep régi 95 c)
— ny 42 c)

M.D.K.

Nicolini György, festő

neve a XVIII. sz. végi
egri bőr-összeírásban szerepel.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó 120. old.

M.D.K.

Nicolini György, egri festő

neve az 1687-90 közötti ház felértéreléseznél, mint tulajdonosé, szerepel. Az egri plébánia halotti anyakönyve szerint 1698. október 6-án temetter el, kb. 45 éves korában

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 373. old.

NICOLINI /Nicolaus/ György egri festő. Az 1687-9o.-ik ház felértékelés szerint a 64 forint értékű 482.sz. házban lakik: „Nicolini Geörg ein Maller". Az 1688. eladott házak jegyzékében 3o frt-os értékben szerepel „Georg Nicolaus Mahler und mit 2 anderen dabey in der servita gasse". Az 169o. értékelés szerint a 482.sz.ház és kert sarokház és az utcán végig ér.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

Nicolò

XIV. 4

Lavorò in Ungheria
come pittore

Budinis

158-l.

752
1903 / pain. ~~8~~ ~~Ott.~~ 1903.

~~Oct. 30.~~

F) Építési anyagok
A fent leszámolt
rendi szerkezetre es
tanusága szerint
beszerzett épitési
és felhasznált m

mely a szerzet a
czimen bevételezé
Azon kéréssel,
átvizsgálni és a
tám a felmentv
Budapest 1903,

Niccolò di

Faenza

Modexmàsoló

Budinis

57.158.l

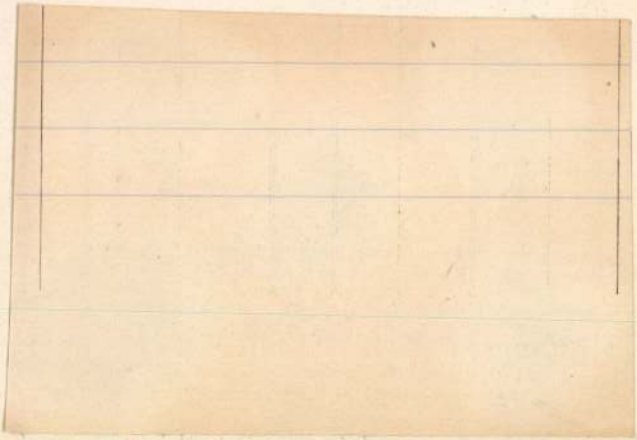

a IX. kér. állampénztárhoz int

A sztrecsényi várrom
munkák vezetéséért Fritz Oszká
zottságának tagja részére, Egy
engedélyezvén, utasitom az álla
zettnek bélyegelt és báró Fors
Bizottságának elnöke által lát
tárcám fentmegjelölt alnaplójá

A hivatalos más

igazga

Nicolò da Faenza

XV. ~

Fu copista di codici
a Buda.

Budinis

158. l.

Nagytekintet

Van szerencsém a na
kérni, mint
építésznek,
a v. hunyadi
kámál 1902
zásban van
mán a k
rendi klas

NICULA, üvegfestő

Lancrani mester, csak az ő nevét és Ferdinand Oswaldét ismerjük. 402. old. 10. jegyz

S. TÁBORI HAJNALKA: A Déri Múzeum népies üvegfestményei 399. old.

A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve. I. 1968. Debrecen, 1970

Niczky József

Építette a kemecsei kastélyt

Horokvay Gyula: A nagykállói nagyhárom olasz építészeinek munkássága

Műemlékvédelem 1964. 2 sz. 87. l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

n: . . . . . .

. . . . . .

Niczki Nikodémus MDK

kömüves, pallér

Kelemen Bidák abátori épitkezésekkel kapcsolatban 1743 óta emliti: "Magister Murariorum Cassoviensi Nicodemus Niczki"...

219.o.

BARANYAI BÉLÁNÉ: A nyirbátori minorita-templom berendezése.
Müv.Ért. 1960.IX.évf. 3. sz. 196-229.o.

7. A kassai ispotály és temploma.

Kassa temetkezésének történetében nem hagyhatjuk említés nélkül a város ősi ispotályát, amely a falakon kívül az alsó külvárosban épült s az egykori Ispotály-utcán, a mai Pesti-úton, idők folyamán többször megváltozott formájában, ma is fönnáll.

Az ispotály szó (hospitale, xenodochium) egykor gyűjtőneve volt a felebaráti szeretet oly intézményeinek, ahol az aggok, szegények, koldusok, lelencek, árvák, hajléktalanok és más segélyre szorulók nyertek befogadást és gondozást. A püspökök, szerzetesrendek, városok, testületek és magánosok által alapított ily ápoldákat rendszerint a Szentlélek, a „dulcis hospes animae", „a lélek édes vendége" oltalma alá helyezték s kápolnával és lelkészszel látták el.

Régen szokás volt, hogy a kórházak környékét temetkezésre is használták, főkép ragályok idején, midőn a hulláknak a távolabb eső sírkertekbe való szállítása a fertőzés veszedelmével járt volna.

Az ispotályok külön temetőjére nézve a III. lateráni zsinat 1179-ben a bélpoklosokról intézményesen is rendelkezik, amidőn kimondja, hogy ahol annyi beteg van együtt, hogy azok külön templomot és temetőt létesíthetnek és saját papjuk is lehet, ezt minden akadály nélkül meg kell nekik engedni. A régi parochialis templomok jogait azonban ne sértsék. Kertjeik és gazdaságuk után tizedfizetésre nem kötelezhetők.

Kassának a legrégibb időktől fogva volt a szegények számára ispotálya, amely levéltári okmányainkban „Hospitale pauperum de Cassa" („a kassai szegények ispotálya"), „Domus hospitalis in honorem S. Spiritus Cassoviae" („a

szt. Léleknek tiszteletére szentelt ispotályház Kassán"), „Xenodochium civile" (polgári ápolda") nevek alatt fordul elő.

Hogy ez ispotály körül temető coemeterium is létezett, azt az e helyen, alapok ásása közben, legutóbb a városi tűzoltólaktanya építése alkalmával, 1928-ban felszínre jutott emberi csontmaradványok is bizonyítják.

Mivel e temetőről történeti adatok hiányában csak igen keveset tudunk, az alábbi sorokban a vele közös multú ősi ispotályról s ennek jelenleg kétszáz esztendős, közönségesen „Szegényekháza templomá"-nak nevezett oratoriumáról szólunk.

*

A kassai ispotályra vonatkozó első levéltári okmányunk IV. Márton pápának, (1281.—1285.) 1283. május 7-én, az esztergomi érsekhez intézett leirata. Arnold a kassai szt. Erzsébet egyház rektora („Arnoldus Rector Ecclesiae St. Elisabethae de Cassa") panasszal fordult Rómába azon követelések miatt, melyeket a veszprémi egyházmegyéhez tartozó székesfehérvári johanniták, a kassai egyházhoz régi időktől fogva csatolt szegények ispotályával szemben támasztottak („super hospitali pauperum villae de Cassa eidem Ecclesiae ab antiquo adnexo quibusdam reditibus et rebus aliis injuriantur eidem . . ."). A pápa megbízta az esztergomi érseket s a káptalannak két tagját, hogy a feleket megidézve s a tanukat kihallgatva, e vitás ügyben fellebezés kizárásával, szükség esetén egyházi fenyitékek alkalmazásával is, végérvényes döntést hozzon.[1]

Mi volt eredménye a pápai leiratnak nem tudjuk, későbbi okiratainkból azonban azt látjuk, hogy a kassai ispotállyal szemben, a szepesmegyei Daróc községben lévő szt. Antalról nevezett keresztes zárda főnökei ismételten is támasztottak igényeket, a kikkel szemben Nagy Lajos és később Zsigmond király oltalmazták meg a kassaiakat.[2]

---

[1] Kassa-városi titkos levéltár, Xenodochium-Hospitale 48. sz. Az eredeti okmány teljes szövegét közli Tutkó J. Kassa tört. Évkönyvének 205. lapján.

[2] Kassa-városi titkos levéltár, Hospitale 1366—96, 1375—52, 1399—54 sz. Tabularium 37—39. l.

Nagy Lajos 1366. február 15-én Budán kiadott s a daróczi konvent priorjához intézett okiratában megtiltja a johannita lovagoknak, hogy Kassán a „város falain kívül lévő templommal és ispotállyal szemben, melyet a kassai polgárok a betegek ellátására, a saját és elődeik lelki üdvéért létesítettek és javakkal és birtokokkal elég gazdagon elláttak," bármi igényt is támasszanak és kívánja, hogy az ispotályhoz való jogát mindkét fél okmányokkal igazolja.

Hasonló tartalmú rendeletet adott ki Nagy Lajos Váradon, 1375. Fülöp és Jakab ünnepén is.

A kassaiak és a johanniták között támadt vitát végre Zsigmond király döntötte el. Budán 1392. Feketevasárnapján okmányt ad ki, melynek értelmében a Szentlélek tiszteletére szentelt ispotály fölött a rendelkezés joga a kassai polgárokat, mint alapítókat illeti meg és uralkodói tekintélyével és teljhatalmával elrendeli, hogy e jogok gyakorlásában a kassaiakat háborgatni senkinek sem szabad. E rendeletének Zsigmond újabb erőt ad, midőn 1399-ben Kassát személyesen meglátogatja. Ez év Virágvasárnapján kelt okirattal, a daróczi konvent főnökének tudomására adja, hogy mivel a Szentlélek ispotályt s a hozzátartozó és ugyancsak a Szentlélek tiszteletére emelt templomot, a kassai polgárok és az egész nép egyöntetű vallomása szerint, az alapítás első idejétől kezdve a kassaiak létesítették és építették, ennélfogva a jövendőre is kötelező érvénnyel, szigorú edictummal megtiltja, hogy „a johannita lovagok a kassaiakat az ispotály birtokában bármi címen is zaklassák, háborgassák vagy nyugtalanítsák".

Hogy ez az ispotály és temploma a külvárosban épült, világosan kitűnik ez Nagy Lajos 1366-iki okiratának következő szavaiból:

„Ecclesia et Domus hospitalis extra murum ejusdem civitatis habita",

„ugyanezen város falán kívül lévő templom és ispotályház".

Ezenkivül Kassa városkönyve (Stadtbuch) 1477-ben igy emlékezik meg az ispotályról:

„Spithall des heiligen Geist hie bej der Stat“ s 1479-ben közli, hogy:

„Her Hanus Waickhardt ratman dieser Stat Kirchvater und Vorsezer des Spitals des heiligen Geists alhie vor der Stadt gelegen erwält.“ [1]

A kassai ispotálynak legősibb történetét a plébániának 1771-iki latin nyelven írt egyházlátogatási jegyzőkönyve, szószerinti fordításban a következőkép adja elő:

„Az alsó külvárosban lévő Xenodochium a várossal egykorú. 1285-ben már per támadt miatta a jeruzsálemi ispotályosokkal. A régi és elhanyagolt volta miatt összedűlt épületet Miklós dyonisiai püspök, az egri egyház általános helynöke 1430. szeptember hó 17-én, a használatra újból fölavatta. Nemsokára azonban az 1444-ben támadt országos zavarok miatt ismét elpusztult s ekkor egy másik Miklós nevű tapolitani püspök a szt. Benedek-rend szt. Péter és Pál apostolokról nevezett szerencsi apátságának kormányzója és lelki ügyekben a kegyes egri egyház általános helynöke, a Szentlélek tiszteletére, akinek kezdettől fogva dedikálva volt, újból felszentelte.“

A városi protokollumok állandóan megemlékeznek az ispotályról, szokásos elnevezéssel „Xenodochium“-ról s gondosan följegyzik vagyonát, szántóit, szőlőit, magánosoknál kamatozó tőkéit, egyéb jövedelmét, a melynek jótékony adományok, végrendelkezések, bírságok és egyéb illetékek címén lett részese.

A kórház mellett épült templom időközben elpusztult. Ezen hiány pótlására a városi tanács 1730. április 3-iki ülésén elhatározta, hogy:

„pro Solatio animarum in Xenodochio existentium Pauperum certam Capallam penes idem Xenodochium erigi curare vellet“,

„az aggápoldában lévő szegények lelki vigaszára ugyazon kórház mellett egy kápolnát kivánna fölállítani.“

Az egyházi és katonai hatóság hozzájárulásával a tervbevett templomot 1730-ban Tornyossy Tamás és Liczky Nikodém kőműves céhmesterek fölépitették.

[1] Kassa-városi levéltár, Stadtbuch. 1477—1479.

Ez új templomot a Szentháromság tiszteletére szentelték. Igazolja ezt a városi tanács protocollumának 1730. november 14-én kelt azon följegyzése, a mely szerint a tanács meghagyja a városi gazdáknak, hogy a Xenodochiumnál emelt legszentebb Szentháromság kápolnája részere vásárolt kicsi harang árát 43 rajnai forint és 50 dénárt a harangöntőnek fizessék ki. A magisztrátus különös gonddal ünnepelte meg Szentháromság ünnepén a templom búcsúnapját. Az 1771-iki egyházlátogatási jegyzőkönyv is szószerint ezt mondja: „A kórháznak jelenleg a legszentebb Szentháromság tiszteletére 1730-ban hozzáépített kápolnája van."[1]

A Szentháromság tiszteletére szentelt ez új templomhoz a város 1731-ben segédlelkészi állomást is szervezett. E lelkészeknek feladata volt, hogy a kórház lakóin kívül a külvárosi katholikusokat s emellett, az ekkor még külön plébánia hiánya miatt, a kassaújfalusi és téhányi híveket is gondozzák. E helyi kápláni állomás létesítésének jelentőséget az is adott, hogy a város kapuit estétől reggelig csukva tartották s így a külvárosi betegeket éjjel, szükség esetén, a belvárosi lelkészek el nem láthatták.

A Xenodochium temploma elé 1749-ben új keresztet állítanak s egyházi felszerelését egy kehellyel, ciboriummal és monstranciával gyarapítják A tornyot 1803-ban egy nagyobb haranggal látják el.[2] A templomot 1812—14. években restaurálják s ugyanakkor régi tornya helyett újat építenek.[3]

A Xenodochium további történetében jelentős mozzanat a Helytartótanácsnak 1775. okt. 12-én kelt azon rendelete, hogy a város alkalmas helyen, a régi helyett új polgári ápoldát építsen, ahol a koldusok nemük és betegségök szerint külön elhelyezést nyerhetnek, a törvénytelen gyermekek egészséges és fizetett ápolók gondozása mellett fölneveltessenek, a romlott erkölcsű nők, a gyermekgyilkosság megakadályozására, szigorú fegyelem alatt

[1] Can. Vis. 1771. 7. l.
[2] Tanácsi jegyzőkönyv 1803—1134.
[3] U. o. 1813—1273; 1814—1857, 2150.

tartva a jó útra téríthetők s az elmebetegek külön elzárható helyiségekben őrizhetők legyenek.[1]

A város e kívánalmaknak az ugyanezen évben pusztító tűzvész s a következő esztendők anyagi nehézségei miatt egyhamar nem tudott eleget tenni. Kassa tanácsa azonban mindenkor törekedett jótékony intézményeit fokozatosan fejleszteni és a szükséghez képest szaporítani. Igy 1796. május 8-án elhatározza, hogy a Xenodochium tőszomszédságában munkaházat (domus laboratoria) épít, ami 1798—1800. években meg is történt.[2] E munkaház Koppi János kassai polgár és kereskedő nagylelkű támogatásával szövőgyárrá lett, amely 1847-ig fönnállott. 1804-ben a város az ápolda fából épült két házikója helyett szilárd anyagból újat építtet.[3] 1814-ben leteszik Kassán az új közkórház alapjait[4].

1838-ban megalakult a Kassai Jótékony Nőegylet azzal a feladattal, hogy a városi szegényeket és árvákat szervezett társadalmi működéssel fölkarolja. Az egyesületnek első ténye volt, hogy a magisztrátussal történt megegyezés alapján 1838-ban átvette, a város felügyelete mellett, a szegényház feletti gondoskodást. E Nőegylet 1840-ben megnyitotta a Flórián-utcán a „Ferdinandeum" nevű kisdedóvót és 1875-ben az „Elisabethinum" árvaházat a szegényház emeleti helyiségeiben.

A gyógyíthatatlanok ápolására alakult Kassai Erzsébet-egylet és a város között 1907. júl. 7-én létrejött szerződés értelmében, e betegek az ősi ispotályba jutottak s gondozásukat itt is az ugyanezen egyesület által 1904. okt. 1-én Kassára telepített szt. Keresztről nevezett apácák (Sorores a S. Cruce) vállalták el.

A szegényekházát és az árvák otthonát 1921. aug. 26-án diákinternátus céljaira foglalták le s ennek meg-

[1] „Mendici relate ad sexum et morbum diversitatem ab invicem separari, ita et spurii eorsum inviari, ibidemque distinctim validarum personerum curae concrediti per easdem erga participandam mercedem educari, meretrices vero ad antevertenda infanticidia a communi conversatione aeque ibidem separatim praeclusae in seria disciplina ac jejunio praeservari et ad frugem reduci et mente etiam capti eorsum distinctim praecludi valeant." — Helytartótanácsi leirat 1775. okt. 12. Tanácsi protocollum 1797—1445.

[2] Kassa-városi levéltár 1799—1169, 2191 ; 1800—1169.

[3] U. o. 1804—1797. — [4] Tutkó, Kassa tört.Évk. 176. l.

szünte után elemi iskolának és népszállónak rendezték be. Ekkor megszünt az Elisabethinum s a Jótékony Nőegyegylet az árvákat a rokonoknál és ismerősöknél neveltette tovább. A szegényeket Bárca községbe telepítették ki, majd 1923. márc. 1-én a városba visszahozva, előbb a városmajorban, utóbb a zeneiskola volt épületében (Kovács u. 43. sz.) helyezték el, míg végre 1929. aug. 19-én ismét elfoglalhatták régi otthonuknak, a szegényekázának négy földszinti helyiségét.

A Csehszlovák Vöröskereszt, a várossal történt megállapodás értelmében, a szegények gondozását 1921. aug. havában a Nőegylettől átvette s a város támogatásával jelenleg 48 szegényt lát el.

A Xenodochium 71 lakóját, akik között aggok, vakok, idegbajosok, gyógyíthatatlanok vannak, hat szerzetesnővér és 4 jelöltnő ápolja.

A szegényekháza templomát legutóbb 1909-ben kitatarozták, belsejét 1925-ben Orosz Rezső kassai templomfestő újból kifestette.

*

Ami a temetkezés ügyét illeti, a szegényekháza templomával kapcsolatban a kassai plébánia Halottak anyakönyvében a következő egyetlen bejegyzést találjuk:

„1768. nov. 26. Admodum Reverendus Dominus Georgius Fábri, Possessionum Téhány et Kassa Ujfalu Parochus, Xenodochii item Cassoviensis Capellanus, vitae probae et exemplaris, postquam annis sex in cura animarum vitam, eamque imitandam duxisset, provisus Sacramentis, annorum 29, in Domino obiit. Sepultus ad Capellam Xenodochii secundum votum ejusdem".

Magyarul:

„1768. nov. 26. Nagyontisztelendő Fábri György úr Téhány és Kassa Ujfalu birtokok plébánosa, valamint a kassai kórház káplánja, becsületes és példás életű, miután hat esztendőt a lelkipásztorkodásban utánzásra méltó módon élt, a szentségekkel ellátva, 29 esztendős korában az Úrban elhúnyt. Saját kívánsága szerint a kórház kápolnájához temették el."

IV.

Kassa régi sírkövei.[1]

Kassa temetkezésének értékes emlékei azok a sírkövek és sírkőtöredékek, melyek a dóm restaurálása előtti korból, e templom falairól, alapjaiból, vagy környékéről maradtak ránk. E fontos, város- és műtörténeti szempontból igen becses okmányok jelenleg a szt. Mihály kápolna, a szt. Orbán torony külső falain és a Keletszlovenszkói múzeumban találhatók.

Régi sírköveink mai elhelyezésük sorrendjében a következők:

1. Sírkövek a szt. Mihály kápolnán.

Az északi oldalról kezdve:

1. Tutz Mihály hitvesének és három gyermekének emléktáblája 1623-ból.
2. XV. századbeli sírkő.
3. Cromer Ágoston kassai consul sírköve 1472-ből.
4. Antoninus János feleségének és két fiának epitáfiuma 1583-ból.
5. Titili Zsófia sírköve 1635-ből.
6. B . . . . Péter kolozsvári polgár sírköve 1674-ből.
7. Swertel Vencel szenátor sírköve 1638-ból.
8. Langh János szenátor sírköve 1630-ból.
9. Rothvet Udalcus Ferenc sírköve 1594-ből.
10. Roussel Péter szendrői főkapitány epitáfiuma 1577-ből.
11. Címeres emlékkő.

[1] E sírkövek leírásával a szerzőnek „Kassa város régi sírkövei" c. munkája foglalkozik.

Nieberlein, Philip

budai festő

l.

Schoen Szentháromi I.

6. l. 7. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nieberlein Philipp 211

Schoen Anna temple.

KÜLDEMÉNYEK CÍMÉBEN
HÁZSZÁMOT
BUD
894 DE

BUDAPEST
894 DEC 25 17

Nieberlein

l.

LykaMagyműl800-50

490. l.

9.

5.

N

MDK

Philip Niberlein festő

1812. restaurálás

Schoen A: A Zsigmond téri Szentháromság szobor. Tanulmányok Budapest Múltjából. Bp. 1936. IV. k. 2-13. l.

N

MDK

Philip Niberlein festő

1819. a szoboralap terhére festi

Schoen A: A Zsigmond téri Szentháromság szobor. Tanulmányok Budapest Multjából. Bp. 1936. IV. k. 2-13. l.

Niderhamer Chuntz, kőmives M.D.K.

1444-ben, mint heti fizetéses kőmives, szerepel a pozsonyi számadásokban

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 34. old.

Nidermajer.

székesfehérvári ács

Csütörtök 25.

Nidermajer, székesfehérvári ács
készítette az
ácsmunkát a sere-

Péntek 26.

gélyesi ref. tem-
plomban, mely
1793-95 éjjelt

Szombat 27.

A torony a XIX.
század elején (1818)
készült. Nincs adat-
arra, hogy ezt is
ő készítette volna.

Jegyzet.

Kijegyzés a seregélye-
si ref. egyház jegyző-
könyvéből

1948. dec. 2

...DELYI HIREK ... BUDAPEST

A Müemlékek Orsz

Bpest. VI

Február 29-én ke

van szerencsém közölni, ho

litáshoz képest kérséggel f

zölni, s lapunkat tisztelet

... Az 1920 évi 1-25

Niderhamer Chuntz

(Niederheim Passau
mellett Bajorország)
könnives
1444
l. Hoffmann Porsony 34. l.

Hoffmann Südost

3.

4.

Hoffmann Stuttg.

M.D.K.

Nidernovszky János, egri kőművessegéd

1752-ben Valner J. egri kőművesmester legényeként szerepel.

Heves megye müemlékei I. irta Vpit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 373. old.

Niderlandi Ötvös
Lorincz

---

lásd

Utaradok

1886. 577-8 l.

Niederleithner Ferenc

bajai ötvös

Kehely XIX. sz. 1. f.

bajai belv. pléb tpl.

Jml

Rimaszombat VIII. 165

MDK

Niedermann, bécsi festö

Kis Jánost festette

Niedermann azt óhajtja, hogy Peiffer
messe rézbr. En /Kazinczy/ azt nem óhajtom.

Kezinczy Ferenc levelezése. X.K.
2341. Kazinczy -Kis Jánosnak. 170.l. 169.l.

Niederleithner, Heinrich

Kismartoni ötvös 1817

l.

Csatsopronióto

19. l.

36344

Szállítottunk

J. Mű

a mai napon:

10 pld fehé
10 " kék
10 " sárg

Budapest, 1941 IV hó

742/S. — K. M. E. Ny.

Niederleithner

Heinrich

Ötvös

l.

Csat-Frey Öst. Kunstt.

XXIV. K.

XXX. C.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
343

Meillet, A. Patine des silex taillés.
Montbaum, 1866.

+ -

id.

NIDERNOVSZKY János egri kőművessegéd. Egerben 1752-ben --+ Valner J. egri kőművesmester legényeként szerepel.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyűjtéséből.Voit.

Nidovits László

A Gheorghiu-Dej Hajógyárban rendezett képzőművészeti kiállitáson részt vesz.

Esti Hirlap 153 sz. 1959. jul. 2 2 old.

MDK

Nieberl Nándor 23 é. müszerész

Nagymaros

Festőiskola, cer.

Ifjusági Képzőm. és Iparm.kiáll. N.Szal. 1950.jun. 13.1.

Nieberl Nándor (Nagymaros)

Rajzok

Képzőművészkörök Országos Kiállitása a Nemzeti Szalonban (Péter Imre) Művelt Nép. 1952. dec.

M.D.K.

Nieder Iván

A " Vasuti perontető" tervpályázaton megvétel
Társtervező : Fogarasi Gyula- Szincsák József

Magyar Épitőművészet 1967/1. 6-8.l.

Wiederkirchner

budai könnves

ujra felépítette a krisztinavárosi, türvén követ-
kezteben elpusztult Fran-
czin-kápolnát 1725-ben
A kápolnát az uj templom
építésének befejezése utan ♁

Schoen Kov 1916

12. l. 23. l.

♁ 1797-ben bon-
tottak le.

1907. dec. 8.

Пошехонцы
вітоннаці хаці

395.80
45 [illegible]
12.60 Dedouanne

453.40

Niederkircher Józef

Könnvesmester

1723-tól

Budán

Sbudaikö 188.l.

Hullasír, ószon I. 235

Érkezett 1904. november 19.

911/1904. Gy. (Selmecbánya, 1904 november 15-én 9479. Gy. a.)

Selmecz- és Bélabánya Gy. kir. város tanácsa közöni a hegedüjáték és tanitói módszere", valamint „A magyar zene elmélete" cz. müvéket. (Tudomásúl szolgál, 1904. XI. 19.)

Niderkircher József

Kőmüvesmester

4 budai Kőmüveséle

1723-ban avatta mesterre

Mesterkönyv. Szekesfőv.-

Múzeum 1088 ltsz.

Niederkürchner

épitöm.

l. Schoen Buda és Óbuda

8. l.

Budapest II. 52

Érkezett 1904 június 21.

L 20/1904 (Budapest 1904 június 20.)

Móricz Dezső bölcsészethallgató a könyvtárnoki tanfolyamon való részvételre engedélyt kér. (Válasz 386/1904 sz.a. 1904 június 22.)

Niederkürchner Józef

Könüvesmester

l.

Schoenkrisztinavárosi

4. l.

Vallás- és Közoktatásügyi miniszter

VI. 98.

Niederkürschner József

budai kőmivesm.

1725

l.

Gerő László = A 150 éves krisztinavárosi templom. Budapest, 1947. 328. l.

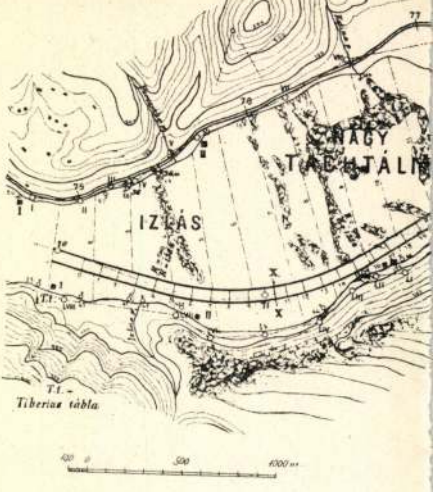
NAGY
TÁCHTÁLM
IZLÁS
T.t.
Tiberias tábla
100 0 500 1000 m

Niederkirchner József

budai építőmester

XVIII. sz. elején

Reh 22. l.

729/1934 szám.

BALASSAGYARMAT
1934 MÁR. 14 N 3
C

Müemlékek Országos Bizottsága,

Budapest

VI. Aréna ut 41.

HIVATALOS

DIJATALANTOZVA

Niederkirchner Josef

laid

Reh 22. l.

A műtárgy létét				
vidéken	a fővárosban	mióta		
és pedig		év	hó	nap

MDK

Niederkirchner József kőmives mester

résztvett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Művért 1957.VI.évf.4.sz.299.l.

M.D.K.

Niederkirchner József.

Budai kőmüves mester végezte a török csaterna eltemetését Prati ajánlatára.

Schoen Arnold: Prati kamarai épitész mérnök Budán.

Müv.Tört.Ért. 1.szám 31.lap
1960.

K. D. K.

NIEDERKIRCHNER József építész

A pest-budai barokk egyik építő-mestere

Precsics Gábor. Bp. városépítészének története ... Bp. 1960. 24.

Niederkirchner József U.D.K.

kőművesmester

1729 ben a Nérkápolnát épitette ujjá

Schoen A: Hölbling építőmester Budán. Műtört. Ért. 1958 (VII.) 2-3 n. 144

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II. 200 l.

Név: Niderkürchner Joseph

Foglalkozás: Könüves

Szárm. hely: _____

Hitfelekezet: _____ Csal. állapot: _____

A polgárjog megszerzésének időpontja: 17 16. IV. 20

A polgárjogért fizetett összeg forintban: _____

Niederlak Lajos szobrász MDK

1882

„Háromszögöt jelző nő alak"
a fővárosi Vigadó homlokzatán

MDK-A-I-1/1041

Niederländer Adolf

mit. Budapest 1876. Nr.
4 reál, 1 kereskr.
1894/95 I-II. vendégl.

Közoktatásügyi minisztérium), olasz

V. 15, 17, 18, 19.

Niederländer Adolf

1894/95 I.

Ferképzomfoiskévk

118. l.

Niederleithner, Josef

ötvös, Bécs 1809-1822

l.

Csatsoproniötv

19 l.

1000

D 4006 sz.

emlékek Országos
Bizottsága
H.

r Kartoték
"
a "

11 nap.

KIRÁLYI MAGYAR
EGYETEMI NYOMDA
BUDAPEST

VIII., Múzeum-körút 6. Telefon: 146—145.

MDK

Niedermann után

Korabinszky, Joh. rézm.

Lantos tudom. antiqu. 1939. okt. 46-49 l.

Niedermann

l.

LykaMagyműI800-50
135. l.

8.

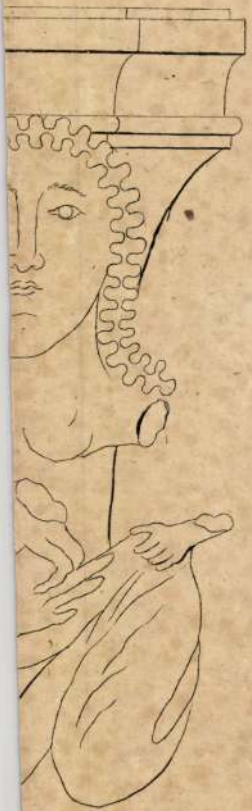

9.

5.

MDK

Niedermann ,festöm

Kazinczy:.... Niedermann és én barátok vagyunk.

Kazinczy Ferenc levelezése. K.k.
2341. Kazinczy -Mis Jánosnak. 169. 2341. Novemb.15d. 1812.

Niedermann Ferenc

Grafikus

1925.

Éimisk 1930. 86. l.

Érsekujvár.

Fölül a város térrajza, a
lélhető. Felirata a kép fölött:

Waer actige af beldinghe
daer dit perfectelyck n

a kép alatt: Veritable descri
heusel... envoyez du si

magyarázó szövegének kezdete:
de Nieuheusel) és be
(Les assaults).
jelzése pedig balról a lobogó
l'Antwerpen by de b

Rézmetszet, méretei 28:

Szn. 20-911
204-911-3.
Át. lelt. 430

MDK

Niedermann János

Bacsányiné Baumbach Gabriella képmása, of.

Bacsányi János " "

Ernst Mus. aukc. Árv. közl. 1.rk.sz. 1939.

Jan. 39 1.

Niedermann

festő

Kis János soproni ev.
lelkész (1792-től püspök)
arcképe - Festette fenti,
Veidl metszette réz -
Megjelent: Kis János
Versei. Kiadta Kazinczy
Ferenc. I. K. Pest 1815.

Niedermann

festő

festette Korabinsky
János Mátyás arcké-
pét, mely rézmet-
szeten is megjelent.

Ortvay Tivadar dr.

Pozsony város utcái
és terei, Pozsony,
1905. 262. l.

M.D.K.

Johann Niedermann, festő, 1759-1833

Orosz származású. Graudenzben, Varsóban, Bécsben arcképfestő, tört. és vallásos tárgyú képei is vannak. Kevéssbé ismert bécsi festő. 238.o.

Kőszeg György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 257.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. Bp. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Johann Niedermann, festő

- ---------- -

Batsányi Jánosnak és feleségének, Baumberg Gabriellának arcképét festette meg. Olaj, vászon, Óváisak, azonos méretüek. 14+34.cm. Ltsz.56.5-56.6. Magy. Tört. Képes. XLIII. tábla, 1-2-képek. 237 .o.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 237.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. Bp. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Johann Niedermann,festő

Batsányi János,költő feleségét ábrázoló képén a fiatal nő ül,teste jobbra,feje balra fordúl.Háttér erdő széle,kis házikóval.Szignatúra:" "J.Niederman pinzit 1800".XLIII.tábla.1.kép. 237.o.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 237.o.

Folia Archaeologuca.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó.Bp. 1957

M.D.K.

Johann Niedermann, festő

Batsányi János költő arcképe. Olaj, vászon. 44+34. cm.
M.T.Kos.Lzsz.56.5 XLIII. tábla. 2. kép. Fekete repr.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 257.o.

Folia archaeologica. IX. 1957. p. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Johann Niedermann,festő

Nádasdy családhoz tartozó ismeretlen nőt,kisgyermekével ábrázoló festénam.Jelzés:J.Niedermann pinxit 180? Viennae".Jobbra forulő nő,háttér erdő széle,tóval,oszlopos épülettel.MTKos.letéti anyag.Olaj,vászon.95.5+78.cm. 238.o.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 237.o.

Folia Archaeologica.IA.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó.Bp. 1957

M.D.K.

Johann Niedermann,festő

Glatz Jakab ajánlására megfesti Kis János ev.szuperintendens képét,1812-ben.Gyengén sikerült kép.Kazinczynak tetszett,Niedermannt barátjának nevezte.Neidl János József/1776-1832/ rézmetszetet készitett róla Ez Kis János Versei kötetében jelent meg.Pest, 1815. 240.o.13.jegyz.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 237.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó.Bp. 1957

M.D.K.

Johann Niedermann, festő

Bredeczky vele festette meg Korabinszky János Mátyás térképész, iró, stb. aroképét. Elveszett. Két rézkarc róla Johann Putz é[illegible] Ferdinand Ruscheweyh/1785-1846/.
239.o.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású aroképei. 237.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. Bp. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M. D. K.

NIEDERMANN Johann festő

szül. 1759 Guttstadt (Poroszo.)

megh. 1833 Wien

Bacsányi János és neje arcképe

Garas XVIII. fj. 239. l.

M.D.K.

Johann Niedermann, festő

Batsányi képei a legjobbak, A metszetekből ismert Glatz Glatz, Korabinszky képek emlékednek még ki, de nem érik el a batsányi szinvonalat.. 240.o.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 237.o.

Folia Archaeologica. IX. 1957. p. Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Johann Niedermann,festő

Batsányi Jánosnak,a költőnek felesége,Baumberg Gabriella.Arcképe.Olaj,vászon,44+34.cm.Ltsz.56.6.MTKos. Fekete repr.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású arcképei. 237.o.

Folia Archaeologuca.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó.Bp. 1957

M.D.K.

Johann Niedermann,festő

Batsányi Jánost ábrázoló képén balra fordúl,szembe né
néz,térdkép.Rizsporos haj,kezében könyv,tájképben.~~Ki~~
Szignatúra:J.Niedermann pinxit 1802 Viennae".237.o.
XLIII.tábla.2.kép.

Rózsa György: Johann Niedermann magyar vonatkozású
arcképei. 237.o.

Folia Archaeologica.IX.1957.Bp.Bibliotheca Kiadó.Bp.
1957

Niedermann (János?)
Kazinczy Ferenc levelezése
IX. k. (Győr 1895.) 483, 585. l.
Kis János 1812-ben Bécs-
ben vele festette le magát.

2238. 483. lap 1. kikezdés 4. sor: «Glatz egy *Niedermann* nevű képirót javasolt.» Valószínűleg *Niedermann János* nevű festőt érti, a ki 1810—25 között működött Bécsben s leginkább arczképeket festett aquarellben s olajban. L. Wurzbach id. m. XX. köt. 321. lapját és Kazinczynak 1812. nov. 15-kén kelt s Kis J.-hoz intézett levelét a kövr. kötetben.

mical. A' rukább dólgokról, a' mit olvasásból vagy mások példáiból tudunk, nem tudgyuk egészszen; a' leg tisztább Sympathiák pedig (a' szerelmet ide nem számlálom, mert ahoz a' nemi-ösztönnek valami kis zavarékja mindenkór elegyedik) valósággal ritkákká lettek. Termené őket a' Természet, de a' tarkás világ között való tojongás el súróllya, öszve rontsóllya. És igy a' Társasági élet, — vagy leg alább az ollyan, a' millyenné a' miénk vállt, — ha ki fejtiis nagy részét tehetségünknek, némelyiket meg fójtya, ki aszallya. Nézd, nem ok nélkül esnék, ha némely akaratosabb ember, hogy érzéseinek édesebbjeit könnyebben táplálhassa, ki válnék a' tojongó világ közül 's valamely melancholiás erdőben keresne menedéket!.. Némely gyönyörüségeit bővebben 's hoszszasabban kóstólná, 's mentt lenne sok gyomor-imelygéstől. Ki tudgyja Barátom? — vallyon a' régi Remeteségkedve nem ebből eredetté? Az emberi Természet akkóris a' vólt a' mi most. — Idővel viszsza élések lettek abbólis, mint mindenből, 's a' fennyebb nézésű emberek megvetéssel kezdettek le nézni mindenre, a' ki a' rendszerént való életmódgyából kitér, 's különösségre szaggat — talám részszerént azértis, hogy a' több embereknél szabadabbat láttatik játzódni, e' pedig némely üdőszakaszban megbotsáthatatlan vétek; — de ha belé ereszkedel a' változások okaiba,

Kis János – Karácsynak.

ismét vissza adott Hazádnak, kedveseidnek 's nekem is, áldasssék, hogy szeretett lánykádat is megtartotta. Gyakorta reszketek, hány örömöm fogna meghalni, ha Téged a' halál tőlem elragadna. Oh ne hagyj itt, édes Barátom soha, míg az olly szívre, a' millyen a' Tiéd, olly nagy szükségem van. — A' mit leveled' első tzikkelyében írsz, azt megköszönni nem próbálom: annak a' háladatosságnak, mellyet bennem újra felgerjesztett, tsak a' szívben lehet illendő helye. Reá bíztam a' dolgot Balogh Péter Ő Excjára, a' ki azt fogadta, hogy nem felejti-el, tsak hagyjam reá. A' volt szándéka, hogy a' diaeta' végződésével személyesen fog a' Felséggel eránta szóllani; ugyan azért instantziát sem íratott velem. Minthogy, a' mint beszéllik a' Felség le sem megyen a' Gyűlés eloszlatására, hanem Commissarius által oszlatja-el, most nehezen tesz Ő Excja semmit, nem tudom utóbb. Minden esetre már el kell várnom, mit fog elébb vagy utóbb írni. A' név elváltoztatása ezen az úton már most bajos volna, 's egyéb eránt is a' gántsoskodóknak talán gúnyolásra adna alkalmatosságot. Az említett Nagyoktól ollyan segedelmet reményleni, mellyről írsz, nagyobb bizodalom tudhat, de az enyim nem. A' mi a' Te ajánlásodat illeti, nemes szivű barátom, azt hidd-el mindenkor fogom érdeme szerént betsülni, 's ha szükségben leszek, hasznát is venni.

Bétsben a' múlt héten voltam. Kiningert nem nyerhettem-meg, mert legalább egy hétig kellett volna Bétsben késnem, a' mit nem tehettem. Meg kellett hát azzal elégednem, hogy láttam, vele beszéllgettem és megszerettem. Glatz egy Niedermann nevű képirót javasolt, 's azzal festettem-le magamat. Ugyan az rajzolta Glatzot és Radetzkyt is. Grüner a' contourozásért (az általad proiectált ideának leábrázolásáért) 35 fl. váltó tzédulát kívánt. Niedermannak 40 fl. v. tz. fizettem. Neidl, úgy írja Glatz, 100 fl. v. tzédulárol beszéll a' metszésért. Egy Jügel nevezetüt ditsér, 's azt irja, hogy az talán valamivel oltsóbbért dolgozik. Most indúl feleletem vissza, mellyben arra kérem, hogy próbáljon alkut akár Jügellel, akár más nem felette sokra vágyó 's a' mellett még sem rossz művészszel és egy réznyomtatóval, 's tudósítson, mibe kerülne mind a' kettő, hadd írhassam-meg Trattnernak, mire ajánlja magát. Ha többet nem igér 100 fl. v. tzédulánál, alkalmasint félben hagyom a' dolgot, megelégszem a' 40 fl. kiadással és a' Bétsi út' költségével, 's nem fogok többet áldozni.

A' Superintendensi hivatal nálunk egy pár embert tsak nem minden jó ész nélkül való tettekre vetemedtet. Az egyik birtokos,

Niedermann János

becsi festő

l.

Kazinczy Ferenc

levelezése

X k. 169, 197,
236, 262, 282,
527. l.

Megnézni, hogy
más kötetben
nem fordul-e
elő

Schmidt Tibolt dr. IX. 43.

Niedermann Janus

l.

Kazinczy Lev

XIII. k. 32. 526 l.

mDK

Niedermann János, testöm.?
Bécs.

Kis János -Kazinczynak.

2238. Máj.3odikán 1812. 483.l.

" Ugyanaz rajzolta Glatzot es Radetzkyt is."

Kazinczy Ferenc levelezése.
IX. k. Pest.1899. 483,585.l.

Niedermann

festő

Korabiuszky János

Mátyás archepe

fenntöt –

l.

Szinnyei

Magyar drok

VI. 982-h.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Niederman

festō 1812

l.

Kremneplit

58. l.

Pálffy János hagyom.
Wien.
Kőrjegyző 16 –

28-án † Parisban 1865 márczius 20-án.

VII: 173.

ábrázolva, a mint

ól és más mezei virágoktól ellepett
rdultan haladó rövid szarvu tarka ~~bikenet~~ tehenet
kisér. ~~A~~ Jobb karjával a ~~nádszálat~~
ett baljában hosszu botot tart. Öltö-
bbony, pantalló és czipő. A borult ég-
ra: C. TROYON.

~~ben~~
~~4~~ cm. — Száma a Kőrjegyző leltárban
~~XXXX

Niedermann

Lab I. 135

Niedermann Franz

---

l.

Ernst-Múzeumaukció ja I.

391.

Niedermann, Frau

l.

Va Hö Ernstgrüjt

VI/III. 37

kormánnyal, hogy megállítsam azon az uton,
hez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
ház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

dalom és választóim ezreivel való személyes
a kormány politikája ellen, mely a nemzet
megélhetést veszélyezteti.
zme szolgálatában, mely egyedül vezetheti

zászlaját a fővárosban!

ért, Hazáért"

mDK

Niedermann János/?%,festöm.

1810-25 között müködött Bécsben.

Leginkább arcképeket festett akvarellben s olajban.
l. Wurzbach id.m. XX.köt. 321.l.

és Kazinczinek 1812.nov. 15.kelt s Kis J.-hoz
intézett levelét a köv.kötetben.

Kazinczy Ferenc levelezése.
IX. k. Bpest.1899. 483,585.l.

Niederleithner

Ferenc

Ötövös

Gentmüeml

94. l.

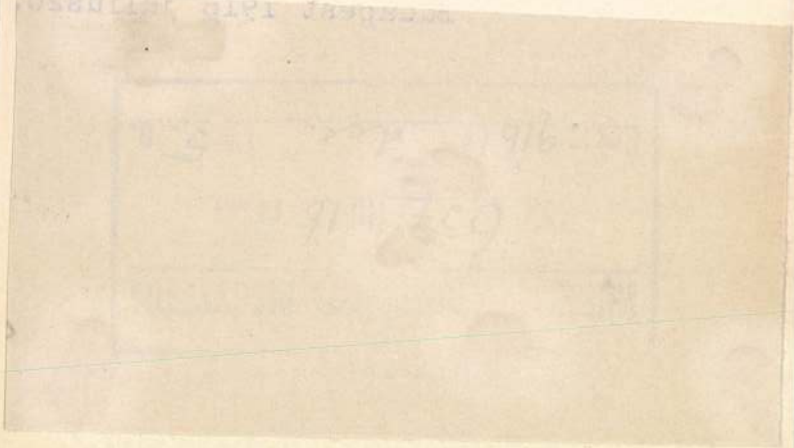

154.271-1916. szám.

III.

A Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest.

Véleményének szives közlése végett kiadom.

Budapest, 1916. november hó 22.

A miniszter rendeletéből:

[illegible]

miniszteri tanácsos.

	29		**Franciscus Niederleitner** e. 1829. Hasonló alakú pecsétet használ a lőcsei ötvöscéh ládájának egyik okmányán (Szepesi Múzeum). — *Gebraucht ähnliches Siegel an einer Urkunde der Leutschauer Goldschmiedezunft (Zipser Museum).*
		Nr. 25	Kávés- és tejeskanna, cukortartóval, empire. — *Kaffee- und Milchkannen, Zuckerbehälter, Empire.* Báró Kohner Adolf, Budapest.

Kőmagyötvi 5. l.

Rudolf Seiner Excellenz sei an dieser Stelle der wärmste Dank gesagt vor allem Herrn Dr. Iván *Pasteiner*, Oberinspektor der öffentlichen Sammlungen, Prof. Dr. Tibor *Gerevich*, Obmann des ung. Denkmalamtes und dem Grafen Stefan *Zichy*, Generaldirektor des Ung. Hist. Museums, die das Erscheinen dieses Buches ihres warmen Beistandes würdigten. Allen, die mir sonst bei den Forschungen und bei der Drucklegung dieses Buches freundlich entgegenkamen, und die ich hier nicht einzeln anführen könnte, gebührt auch mein innigster Dank. Ich hoffe, daß sie an einer Arbeit mitgewirkt haben, die einer noch überaus nötigen weiteren Forschung dienen kann.

Budapest, im Herbst 1936.

Der Verfasser.

Niederleitner Ferenc

ötvös

Kőmagyötvös. 29 ff.

Niedermann J.

1759 – 1833

Fáy (?) arckeje prémes magyar ruhában – 1816 – bőt

az Ernst múzeumban.

Ernst-Külföldi 26. l.

Thieme-Becker XXV. k. 461. l.

Niedermann Janos

l.

Ernst-Museumaukcioja I.

39-1.

Niedermann János

1759 – 1883 ???

1) Bacsányi János, a Költő archepe 1802 ből. Olaff.

Ernst Muzeumban..

2) Bacsányiné, Baumberg Gabriella költőnő, olaff.

u. o.

Ernst külföldi 25. 1.

:Szilágyi Erzsébet

Vajda Zsigmond (542 (65Z), 1593 (142). ~~IIII~~

Niedermann, Johann

l.

Va Hö Ernstgjüje

VII/II. 12, 13.

: a kormánnyal, hogy megállítsam azon az uton,
yzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
selőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

ggodalom és választóim ezreivel való személyes
djek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
sági megélhetést veszélyezteti.
eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
s

ıs zászlaját a fővárosban!

ályért, Hazáért"

Niedermann

festö

1) Fáy Barna. olaff.
olz fenti 1816 Bécs
(magyarul ?)

Ernst

Niedermann

laid

2

Emik 35 f.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírás

Niedermann

festö 1805

lásd

Putz János vérm

..... *műhely.*

őnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

.

i ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Widermann

festo

Epsilon ?

XVIII Et

Elfogadvány

Jegyzet	Kelet			Szám	Névérték	
	év	hó	nap		P	f

Elfogadvány

Rendelvényes	
neve	lakóhelye
Toth János	Eger
Nemes Pál	hb.

2378.

Kis János — Kazinczynak.

Kedves Barátom!

Eddig már megölelted kedveseidet únalmas osztályod után 's elfelejtetted mind azt a' kedvetlenséget, a' mi az illy állapottal együtt jár. Ideje, hogy én is megszóllamljam.

Mind Bétsi mind Pesti Scenáidat különös gyönyörüséggel olvastam, 's most is az a' sokszor volt gondolatom újult-meg, még pedig nagyobb erővel, mint valaha: Miért nintsenek illyen leveleink, illyen utazásaink a' M. literaturában?

Niedermann' munkája 's barátsága eránt a' mit írsz, igen szeretem, még a' mit a' képben talált hibákról írsz, azt is annyiban, a' mennyiben az én itéletemmel egészen megegyez. A' Jabotlan ing és bégombolt gillet eránt én magam is, a' ki efféléhez tsak nem semmit sem értek, kérdést tettem volt Niedermannak, ha fogna-e illeni: de minthogy *igennel* felelt, többet nem mertem szóllani; nehéz lévén ott bátornak lenni, a' hol tudatlanok vagyunk. Most már elég bátran merek hinni akkori homályos itéletemnek, de Niedermannak bátran írni most sem, mert félek, hogy valami ollyan nem a' Mesterséghez illő kifejezéssel élnék, a mi nevetségessé tehetne. Mit tehetek hát egyebet? Téged kérlek, édes Barátom, járj-el helyettem, mint első avatott, az egész dologban. Irdmeg Niedermannak teljes plenipotentiával, mit hogyan kelljen változtatni. Ha már egyszer le leszek festve, non ficto In peius vultu proponi opto. Igen megköszönöm, ha e' részben sem kíméled tőlem fáradságodat.

Horátzius Leveleinek második könyvét minden órán elvégzem, 's mihelyt alkalmatosságom lesz, elküldöm hozzád. Alig várnám, hogy véget érhetnék vele. De a' nyomtatás' költségei sokra mennek; az első kötetből tsak nem semmit sem vettem-bé. Merjem-e kotzkára tenni pénzemet? —

Gróf Festetics György egynéhány hónap előtt meglátogatván, kért, hogy Georgicona számára egy erköltsi Catechismust készítsek. Nem ment-el, míg ajánlást nem tettem. Már most adósa vagyok.

Kazinczy Ferenc levelezése

I. K.

Ezen egész telet a' falun töltem könyveim közt a' leg édesebb magánosságban, mellyet egy két sor tőled még édesebbé tett volna.

Írd meg, ha Bétsbe voltál, a' falusi Embernek, hogy miket tapasztaltál, hogy múllattad magadat, vagy inkább, hogy múllattad [!] másokat, mi történik az Austriai Világban, mitől lehessen tartanunk, mit reménlenünk? — Én egész napló könyvet várok tőlled.

Addig is, kérlek, küldj nekem két nyomtatványt mint Dajka Verseibűl, mint pedig Professzor Rumi magyar kéz irásibúl, és írd meg, mivel vagyok adós értek, hogy azonnal meg küldhessem tartozásomat. Rumitól minap vettem levelet, ő is tapasztallya hogy a' papiros szűki fullasztya az úgy is eléggé rekedt litteratúránkat.

Ugyan nem fogod e nekem [meg]szerezni a' Hármas tűkröt, mellyről írtam neked minapában, és a' mellyet egy kiss Gróf Eszterházy számára el akarnék Posonyba küldeni? —

Együtt levén a' minap Báró Vay Miklós Generálnéval, és vissza kérvén tőle frantzia Korinnámat, azt mondta, hogy neked vissza küldötte légyen. Örvendek ha nállad van, mert úgy, tudom, hogy el nem vész.

Báró Vaynéről szólván eszembe jutt, miképp gyönyörködtem fiainak, a' Pestalozzi metodussa szerint való előmenetelekben. E' valósággal gondolkozni tanító metodus. Practica logica, nem neveltetési játék. Ha az egyszer bé gyökörezi magát Európába, a' közép-szerű elméket is rövid idő alatt igen sokra viheti, és úgy űszheti a' tanúlt emberektűl a' szokási ostobaságokat, hogy útoljára nem fog maradni más balgatagság köztök, mint az, a' mellynek természetképpen az indúlatok forróságából néha néha származni kell.

Tsókollak ezerszer, Kedves Barátom, és kérlek, hogy ollykor ollykor felőlem meg emlékezzél.

Hamletedet és Lesszingedet újra meg újra olvasom. Nem tudok megtelni irásaiddal. Bár igaz lenne a' mit Erázmus mond: Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. —

A. O. 27dik Jan. 1813.

Hív Szolgád és Barátod
Jóska mpr.

[Eredetije a M. Tud. Akad. könyvtárában: M. Irod. Lev. 4r. 32. sz.]

Adósává levék a' napokban, mikor meg sem álmodtam, Geistingernek is. Ez a' nevezetesebb Romai Irókat *mind az eredeti nyelven*, mind *deákúl-németül*, mind pedig *deákúl-magyarúl*, ki akarja adni: ha lesz valami belőle. A' két első kiadásra nézve a' kezdet már meg van téve Cicero' leveleivel. Addig únszolt engem levelével, mig magamat néki el nem adtam. Már most hát Cicero' leveleit fordítom. Az igyekezet szép; de más és több ember kellene hozzá mint én. Tsupán a' régi Classica literatura előmozdításának buzgó kívánása tudott rábírni, hogy sok munkámhoz még többet tetessek. Tudom, hogy ditsőséget ezzel nem arathatok. Egészen más környülállások között kellene lennem, ha azt akarnék aratni. De én arról, hogy auctori ditsőségre tartsak számot, nem tsak poetice, hanem prosaice is, régen lemondottam, sem elég készületem, sem elég ürességem nem lévén hozzá, ha mit akarnék is e' részben tenni. Arra határoztam egészen magamat, hogy a' mit jónak esmerek, azt mozdítsam elő mindenütt és minden illendő módok által. Cicero' fordítását is felvállaltam hát, nem mintha remek fordítást adhatnék, hanem minthogy meg vagyok győzettetve, hogy az olly fordítással is sok hasznot tehetek, a' millyen tőlem környülállásaim között kitelhetik. Geistinger igen siettet: nem tudom mire mehetek én, mire mehet ő?

Superintendentiámban sem kevés dolgom van. A' zabolátlanság még többet okoz, mint a' mennyit a' dolgok' természete maga kívánna. A' Kőszegieket a' Consiliumra kellett adnom, minthogy egy kellemesen predikálló 's külsejével bájoló Norinbergai születésű Wirsing nevű tsavargót, a' ki Németországban, Helvetiában, Venetiában, Carinthiában több helyekről rész szerént hivatalából kitétetett, rész szerént kikergettetett 's kirekesztetett, prédikátorának fogadott — vagy inkább egy része a' Gyülekezetnek bétsusztatott, 's utóbb, mikor mindenek ellene nyilatkoztak is, ki elbotsátani nem akart. — Tsak ez a' historia is szörnyű sok irkálást okozott. A' K. H. Tanáts még nem vetett véget a' dolognak.

Ruminak ez előtt egy héttel egy Wilhelmine Louise névre kereszteltetett leánykát szült felesége. A' német stylusról írtt munkája is kijött. Szeretném, ha példákúl nem hozna elöl annyit a' magáéiból, mellyek épen nem remekek. — Sz.Györgyinek egynéhány hónappal ez előtt írtam, azolta nem vettem válaszát. Szívesen vettem róla írtt tudósításodat. Berzsenyi két ódáját közlötte velem nem régiben, egyik Gr. Telekihez van írva, a' ki őtet Assessorrá

nevezte, a' másik B. Prónay Sándorhoz, a' ki őtet mint koszorús magyar költőt egy nagy társaságban megköszöntötte. Mind a' két munka méltó a' szerzőhez, ha nem legszebbik darabja is. — Döbrentey' leveléből azt látom, hogy Kolo'svárra egy olly rendelés ment az Udvartól a' Guberniumhoz, hogy ott egy Német-Magyar újság írattassék. Isten Hozzád. Szent barátság indúlatjával vagyok mindenkor

Sopr. Jan 29dikén 1813. a' Tied, K.

[Eredetije a sz. Benedek-rend pannonhalmi könyvtárában.]

2379.

Kazinczy — Berzsenyi Dánielnek.

Széphalom, Febr. 3d. 1813.

Kedves barátom!

Ma, és csak ma leve enyém az a' régen várt öröm, hogy Blaschke által metszett képedet láthatám. Helmeczi küldé meg azt nekem Postán Daykának Verseivel; ezeket, hogy a' Nyomtató' botlásait bennek kiszemelhessem, 's hogy az elveszett Variánsokat újra kidolgozhassam, eggy vastag csomójú levélben. A' Dayka' Versei 136 lapot tesznek; a' 137diken *Poetai berkem* kezdődik. Elkészűl tehát a' munka bizonyosan a' Martiusi Pesti vásárra. Tedd-meg a' rendeléseket, hogy azt minden késedelem nélkül vehessd. — A' nyomtatással nagyon meg vagyok elégedve. Bár a' Te Verseid is épen azon formában, 's azon betűkkel nyomtattatnának, és mingyárt tavasszal. A' mint képed elérkezék, itt vala eggy 39 esztendős testvérem, kit igen szeretek; láttatám vele képedet, azután Verseidet olvasgatánk. Fel felsikoltott örömében. Közöld a' Hazával azt az örömet, a' mit Miklós öcsém érze. Sok tisztelőd támad Verseid által.

Blaschke is, Schorn is jól dolgozott. Blaschke szebben dolgozhatott volna olly sok pénzért. Bár a' Kisét is láthatnánk minél elébb Levelemet eddig vette Prónay. Párját meg nem tartottam, temérdek dolgaim lévén 's szemem a' hófényben nagyon elgyengűlvén. Tekints beljebb ezen levélben, 's élj szerencsésen.

NIDERMAYR, Wolff Römives

1675

WAB 100 190.

onnan várom Édes Uram Bátyám nagybecsű válaszát is. Vitkovics testvére a' vendégem most, 's e' levelet csak reptemben írtam. Nem akartam halasztani, hogy holmit el ne felejtsek.

Pétzel, November 12d. 1812.

[Eredetije a Szemeretár III. kötetében.]

2341.

Kazinczy — Kis Jánosnak.

Széphalom, Novemb. 15d. 1812.

Kedves barátom,

Prónay felett mondott beszéded olly szép, hogy alig várom az időt, mellyben Tübingi Pályairásomat újra dolgozhatom, 's abban ezen Beszédnek elejét úgy fogom felhozni, mint remekét a' Próza' fenntebb neménck. Melly felséges folyamat, melly antik manier! — Elragadtatások köztt olvastam e' munkádat a' szekérben, midőn Novemb. másodikán Pestet elhagyám, 's örvendettem újabb dicsőségednek. 'S midőn végre a' munkát letevém kezeim közzűl, mosolyogtam azoknak nevetséges kevélységeken, a' kik Tégedet is Nyelvrontónak szidalmaznak, holott Te a' nagy sereget neologismusaiddal nem bosszangatod úgy mint én és némelly társaim. — El kell beszéllnem előtted, mi fakaszt-ki itt. Pestre érvén Octób. 10dikén, 's más nap tizeneggy óra tájban a' Luth. Templom körül ballagván elébb tovább, hogy Pestnek újabb változásait láthassam, betértem a' Templomba, el lévén fogva az Architecturai szép mív által, 's olly szépnek leltem mind az Architectus munkáját, mind kivált azt a' gondolatot, hogy az eggyszerű ugyan, de valóban nem csak pompás, hanem épen felséges oltárnak a' Raphael Transfiguratióját adták tábláúl, hogy örömömben elnedvesűltek szemeim. Délután meglátogatám a' szép Templom Papját (simul ater et albus!!!), 's kértem, tudatná velem, kinek hívják az Építő-mestert, kinek a' Festőt, a' kire a' Raphael legelső darabjának lemásolása bízattatott. Ezen alkalommal Molnár megszóllíta: (örömest mondom-el tulajdon szavait) — «Amice Spectabilis! werden Sie mir erlauben, dass ich eine Kritik über Ihren Stil fälle? — Sie denken deutsch, da Sie ungrisch schreiben.» Tudom hogy Molnár magyar stílus felől ítélni nem mer, 's minthogy épen Prónay Sándor felől folyt a' beszéd, 's ennek

Kazinczy Ferenc levelezése

X K.

mellyet Pukynak én ajándékoztam, 's elolvasá 's igen igen nagyon tetszett. Én a' *Szökdellve*-t olvastam el 's kérdém, ha tetszik e? Igen is; mondának. Pedig ebben halmozva vannak a' neologismusok! 's magyaráztam nekiek, 's magyaráztam, miben áll a' nyelvet szépíteni, gazdagítani. A' Comtesse a' Stammbuchjával tisztele meg. Ezt a' magyarságos verset írám ma belé: *Öleld az órákat, míg Reád nevetnek, Szedd aetherrózsájit a' szép Kikeletnek; De csak addig érezzd becsét az életnek, Míg kedvelnek a' Jók 's a' Rosszak megvetnek.* Az én versem másik lapján ezek állottak: *Sok jó akaródnak olvasom verseit, Tisztelem a' szíves Barátság jeleit; — Kívánom, ezekhez tsatolván nevemet, Hogy szinte kedvesen fogadjbé engemet. Tsak azon, megvallom, nagyon elrémültem, Hogy csupán Német, Francz versekre kerültem. Engedj meg hát Hazánk Szépe tisztelödnek Hogy annyád nyelvén hódúl erköltsednek Tihanyi Ferentz. Vichnye. 1812.* A' Stammbuchban eggy valamit leltem: *Der Frühling deines Lebens Verfliesze nicht vergebens Ins Meer der Ewigkeit; Benutze so die Stunden, Dasz, wenn sie dir verschwunden, Dich ihr Verlust nicht reut. A' Semmiség örök tavába Ifjuságod' javát hijába Szép Húgom oh ne hányd; Ugy éld virágit a' tavasznak, Hogy, ha majd mellyeden elasznak, Elveszteket ne bánd. Csokonai Fillishez.* Puky azt hiszi, hogy Cs. még sokáig példány fog maradni a' magyar verselőknek.

Hogy el ne felejtsem, minap Bürgerben eggy egész verssort leltem, mellyben csak **E** hangzik. Imhol:

> Lohnt die theuern Opferungen
> DEs gErEchtEn SÄngErs HErz!
>
> Bürg. I. Th. Das hohe Lied, melly Schillernek leginkább tetszett.

A' szüret előtt Boileau poetikáját és Malherbe Poesisát olvasgattam. Különös Szchemáji vannak M-nek a' Sonettjeiben. Rövidebbek a' sorok és igen sokkal, mint az olaszok Sonetjeiké és a' mienké. A' tárgyak többnyire alkalmiak 's ódai fordúlatokkal. Illyen négyeseket is leltem Sonetjeiben: a b a b c d c d, Terzettjei mind így a a b c b c; 's többnyire *De* n, *Mais*-n kezdődnek.

Édes Uram Bátyám! *szÜr, szÜret*, tehát *Irat* és *Kézirat*. Variansok: *A' kis Thalieval mellye habjain. Eggy csóközön Reád 's Milcsid (vagy Emíl) ölére.* Mit ítél ezen kezdet felől Édes Uram Bátyám? Én Kerepesről még eddig pontosan vettem leveleimet,

öszvekötetését Teleki Lászlóval és a' parókás Bátorival én is tudom, kitaláltam, hogy ez a' három nagy férjfija a' Magyarságnak szóll Molnárból. Nem állhatám-meg hogy szám el ne mosolyodjék, de mosolygásom nem vala Molnárnak megbántása. Und das wäre [ein] Fehler? kérdém tőle. Cicero dachte ja, wärend er lateinisch schrieb, griechisch, und in Rom galt der Schriftsteller der die schönen Formen des attischen Denkens und Ausdrucks in die Sprache der Römer übertrug. Der das nicht bemerkt hat, hat die Alten nie studirt. — Molnár a' helyett hogy erre felelt volna, azt mondá, hogy Superint. Kisnek is épen ez a' vétke. Íme a' Prónay felett mondott Beszédben ő (Molnár) lele illyes hibát, 's Bátorira bízták a' kérdés elitélését, 's Bátori úgy itélt, a' hogy Molnár várta, 's a' gyászos epithet nem tudom mivé változtatott. — Szegény Prónay Sándor a' maga hypochondriájával! — Kérlek, légy figyelemmel a' Dayka' Versei előtt álló Előbeszédemre. Ott megcsapolom a' Debreczen' fijait.

Bécsbe Octób. 14dikén értem-fel, 's 27dikén hagyám oda. Glatz megtaníta, miként jussak Niedermannhoz. Képedet nagy gyönyörrel láttam; igen lelkes attitüdöt ada neki. De szeretném, ha a' haj a' maga tulajdon színében volna, por nélkül, és hogy ha annak eggy kevés göndörséget adna; szeretném, ha a' cravátnak bodrot engednél kötetni; mert az a' jabótlan ing 's begombolt gillet nem jól áll a' képen. — Niedermann azt óhajtja, hogy a' képet Pfeiffer messe rézbe. Én azt nem óhajtom. Kásás az arcz mindég, kivált kis formátumban, a' mit Pfeiffer metsz. Azt fogom tanácslani Trattnernek, hogy azt vagy Neidl vagy Blaschke által dolgoztassa. Blaschke a' Vatikáni, mostan már Párisi Apolló' fejét metszette ponctírozott manierban, 's én azt bírom. Ha minden arczot úgy metsz mint ezt, úgy inkább akarnám képemet általa metszetni mint John által, holott ez igen méltán első Vésőnek tartatik Bécsben. — Niedermann és én barátok vagyunk.

Oct. 25dikén reggeli 8 óra után keresztül mentem Szent Istvánon, hogy addig is míg eggyik ajtótól a' másikhoz érek, lelkem azt a' nagyságot, mellyet itt a' szem lát, érezhesse. Azt hittem, hogy a' Messmacherek minden oltárnál üzik dolgaikat 's eggyetlen eggy oltár sem volt felvilágítva. A helyett Papszót hallék valahonnan, mert a' szörnyü oszlopok köztt és a' szörnyü boltozat alatt el-elveszett a' hang. Látni akartam, hogy Hohenwarthnak Érseksége alatt 's 1812-ben, millyen lelkü Tanítás tartatik itt, 's addig tébolygottam, míg reá akadék a' Papolóra. Periodusának épen végére értem

oda, a' honnan láthatám, 's a' hat utolsó szava ezen periodusában ez volt: Licht, Aufklärung und Erziehung der Kinder. Meghökkentem, és tovább hallgatám. — Felséges ember! «Atyámfijai, úgymond, ha valaki előttetek az észt és a' világosságot gyanússá akarja tenni, tudjátok-meg, hogy az az ember vagy ostoba, vagy kevélységből etc. etc. ravasz. Hogyan? avagy nem azért vagyunk e eszes állatoknak teremtve, hogy etc. etc. — avagy világosság, nézni-merés, tanúlás nélkül csudálhatjuk e illendően a' Teremtő felségét? — Ist denn Licht nicht das Symbol der Seligen, und Finsterniss nicht das der Verdammten. A' tanítás mind illyen volt, 's valljuk-meg, hogy az illyenre a' Bécsi népnek nagy szüksége van. — A' mit én itt hallottam *legelsőben*, ez volt: A' Szent Apostol ezt parancsolja: Legyetek engedelmesek a' Felsőségnek, még ha sullyos is az: de ugyan ez az Apostol ezt is mondja: Sklav, hast du Gelegenheit zu entfliehen, so entfliehe. Megvallom, nem tudtam, hogy a' Magnus Gentium Apostolus *ezt is* mondotta, 's bánom hogy nem tudtam. — Végig hallám a' tanítást. Senki sem tudta megmondani, kinek hívják a' Papot. Eggy pór német Kitl, Gitl vagy Kindl formának nevezte. Sándor István és Ocsovszki megígérték, hogy ezt vasárnaponként szemmel fogják tartani, Bacsics pedig emlékezett, hogy ezt a' 35 esztendős, kövéredni kezdő, barna Papot sokszor látta a' Cleynmann' Predikatziójin, 's ez ott szopta ezen gondolkozást, ezt a' szívre ható beszéd nemét.

Én innen Braunhoz mentem, a' Festőhöz, 's későn értem a' Cleynmann' predikatziójára. Olly tömve vala a' Templom, hogy sehol sem kaptam helyet a' karban, honnan őtet láthattam volna. Nem tudom kik csodálkoztak látván Jézusnak bölcseségét, hogy ő csak eggy Ács fija; erről beszéllt. Darum ist das Vaterland unglücklich, weil Geburt und nicht Verdienste geschätzt werden, weil die Heerführer nicht nach Verdienst sondern aus Häusern, welche Anspruch auf Glanz haben, gewählt werden. — O goldener Zeit, o goldener Zeit, wann wirst du endlich kommen, da Verdienste etc. etc. Soha még az én lelkemhez ember inkább nem szóllott, mint ez az isteni ember.

Ha számot kellene adnom, mit nyertem ez idei útazásom alatt, azt mondanám, hogy legfőbb örömeim nekem a' Festések és Festők látása, a' theatrum, és a' Predikátziók 's az Udvari Templom Miséje volt. Ide e g y e d ű l azért mentem, hogy az itt álló Prof. Maurer Hubert' szent Katalinját 's a' Füger Keresztelő Jánosát lássam; 's

NI[illegible]RMAYER FERENC XAVÉR (?, 1747? – Buda, 1819)

Kamarai és céhes ácsmester Budán, kiterjedt ács-dinasztia legjelentősebb tagja. 1789-től választópolgár Budán; több jelentős épület tetőszerkezetének mestere.

307 Tervek a szekszárdi plébániatemplomhoz, 1792

A régi templom életveszélyes állapota miatt a szekszárdiak 1792 őszén a kamara támogatását kérték új templom építéséhez. A tervet nyilván a kamara készíttette el Niedermayer ácsmesterrel, aki rajza és költségvetése szerint az építészeti tervezéshez is értett, s ezt aláírásában a „Zimmer baumeister" megjelöléssel is hangsúlyozta. (A templom további sorsára vonatkozólag lásd a 308. kat. számot)

Művészet Magyarországon 1780-1830
MTA MKCS - MNG Bp. 1980.

a magyarországi Országos Építési Igazgatóság önállósulásakor az építészeti osztály
zetője lett. Hivatalos, hatósági működése mellett tervező építészi munkássága is je ős.

308 Tervek a szekszárdi rk. plébániatemplomhoz, 1793–1798 86. TÁBLA

Az életveszélyessé vált régi (középkori apátsági) templom újjáépítésének Niedermayer budai ácsmesterrel készíttetett tervét a kamara 1793-ban küldte át az Országos Építési Igazgatósághoz véleményezésre. A kissé provinciális ízű terv (Kat 307) helyett az Igazgatóságnál új terv készült 1793 nyarán (Kat 308/a), mely minden bizonnyal Tallherr munkája volt. A Helytartótanács azonban vitás kérdések tisztázására helyszíni szemlére küldte Tallherrt 1793 őszén; ekkor készítette el Tallherr a régi templom felmérését (Kat 308/b, c) és az újjáépítés újabb, a helyi viszonyokhoz alkalmazott tervét (Kat 308/d, e), amely a jó állapotú régi torony s néhány alapfal megtartását irányozta elő. 1798-ban újabb tervet készített Tallherr (Kat 308/f, g), de a templom – feltehetőleg még újabb tervek szerint – csak 1802–1805 között készült el, és nem az 1794-ben leégett középkori templom helyén, hanem a tér másik oldalán. A középkori romokra a Pollack-féle

307/a A templom építészeti terve

színezett tus, papír, 46 x 62,8 cm
Jelezve: Franz Xav. Nidermayr Kaal und bürgl. Zimerbaumeister
Felirata: Plan zu der neu zu Erbauende Pfar Kirchen zu dem königl. Studien fonts Mark Szekszard.
OL, S. 12. (Helytartótanácsi térképek), Div. VIII. 149/2

Homlokzat, alaprajz és hosszmetszet egyetlen lapon. A homlokzat a terv készültekor általános klasszicizáló későbarokk stílusjegyeket mutatja különösebb kvalitás nélkül; a belső elrendezés meglehetősen provinciális ízű, s a két hosszoldalon végigfutó keskeny karzattal ahhoz az Alföldön elterjedt típushoz áll közel (Jászalsószentgyörgy róm. kat., Szabadszállás, Kunszentmiklós ref. temploma), mely a pesti Invalidus-ház kápolnájának vidékies változata. Feltűnő viszont a rajznak ácsmester kezétől szokatlanul finom kivitele.

307/b A tető és a torony ács-terve

színezett tus, papír, 50,7 x 42 cm
Jelezve: Franz Xav. Nidermayr mp Caal und bürgl. Zimerbaumeister
Felirata: Grund Laage zum Tachstul und Thurn Sambt Profil zu der neu Erbauende Pfarkirchen in Szekszard, Sub E.
OL, S. 12. (Helytartótanácsi térképek), Div. VIII. 149/3

Tető-alaprajz, toronyhomlokzat, toronymetszet és részletrajzok egyetlen lapon. A torony eltér az építész-terven (Kat. 307/a) szereplő formától, de mind a felirat, mind az aláírás és a kidolgozás alapján biztos, hogy a két lap egyazon tervhez tartozik.
Publikálatlan

valamint a telkek és épületek méreteit bécsi ölben, lábban és hüvelykben. Ez a részletesség és pontosság igen magas szintű grafikai kidolgozással párosul.

Irod: Schoen 1948, 7; Fodor, 1953, 38–39; Preisich, 1961.
Kiáll: „Fővárosunk 1800–1873 között." Bp. Székesfőváros Történeti Múzeuma, 1948

HILLEBRANDT, FRANZ ANTON (Bécs, 1719 – Bécs, 1797)

Osztrák építész. 1734-től a bécsi akadémián tanult, majd beutazta Németországot és Németalföldet. 1739-től Würzburgban B. Neumann mellett dolgozott három évig. 1757-ben a magyar királyi kamara vezető építésze lett. 1772-ben a bécsi Hofbauamt főépítésze, 1783-ban az Allgemeine Ober-Hofbau-Direktion igazgatója, számos magánpalota, templom és középület tervezője. Az itt kiállított rajz legutolsó tervsorozatának egyik lapja.

306 A pesti Német Színház tervezett Duna felöli homlokzata 86. TÁBLA

színezett tus, papír, 53 x 75 cm
Jelezve: F. A. Hillebrand
Felirata: Façade gegen der Donau
BTM tervtára, ltsz. 14.057

Az összesen 17 tengelyes homlokzat erősen horizontális hatását 3 db 3 tengelyes rizalittal ellensúlyozta a tervező, 1+3+2+1+3+1+2+3+1 tengelybeosztással, a középrizalitot háromszögű timpanonnal, a két oldalrizalitot attikás manzárdtetővel hangsúlyozva.

NIEDERMANN Pál

1884

79. 1883. nov. 9. Niedermann Pál a történelmi képcsarnok számára Zrínyi Ilona, II. Rákóczy Ferenc és Báthory István arcképeit küldi.

105.

M. Ért. 1991. 1/2.

Vasarely, Victor 77, 2067,
Vásárhelyi Antal 2367
Vásárhelyi Julia 404
Vasic, Pavle 469
Vasilescu János 388
Vass Erzsébet 565
G.Vass István 346
Vass Viktor 2368
Vastagh György 1228
Vaszary János 1256, 1327
Vaszkó Erzsébet 2369
Vattay Elemér 1769
Vayer Lajos 137, 416, 2125
Vayer Tamás 2370
Vayerné Zibolen Ágnes 1393
Véber Károly 1405
Vecsési Sándor 1788
Vecsey Csaba 2371
Végh János 163, 609, 785

Niedermayer

A Mefcsi Tanács épületének az ács munkákat végezte. (123 rép.)

Dr. Fitz J. – Császár L. – Papp J.,
Székesfehérvár, Bp. 1966.

108 l.

NIEDERMAYER, Frau Kava ais

TBM 25 (1996) 372.

Niedermeyer

l.

Zádor – Rados

332. l.

Niedermeyer MDK

ácsmester

1807-1812 között a szfvári megyeház (István tér 9) építésénél az ácsmunkákat végezte.

Fitz, Székesfehérvár. 60.

Niedermeyer ...

és Nepauer Máté munkája a budai Várnegyed Iskola lépcsője.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335 l

144 l

/ Niedermayer Xav. Ferenc ács MDK

"Iskola lépcső" az Ibolya utca végén.
Épitette Nepauer Máté és Niedermayer Xav. Ferenc ács. 1778-ban.

Repr:. 48. kép.

Zakariás G. Sándor.: Budapest. Bp. 1961.
30.1.

Niedermayer Franz Xav.

Laid

- Reh 87 l.

A műtárgy letét				
vidéken	a fővárosban	mióta		
és pedig		év	hó	nap

Niedermaier Ferenc

á'csm.

Buda

1813

l. † 1819 ben 72 éves

korában

Historia 1931. IV.

3-4. sz. 147. l.

Ez a három menyecske garantálja,

. . . hogy cégünk legjobb hírű!

Új gyűjtőfiókunkat f. év március 15-én nyitottuk. I., BUDAFOKI-ÚT 12.

Wiedermayer Ferenc
acs

1789-től választott
polgár Budán

Schmall
II. 273. l.

bányi Gyula ur

Érték		Nap	Kamatszám	Összeg	
gr.!					
jun	30		H	14000	–
aug	2			150	– ✓
	6			1589316	– ✓
	"			1464547	– ✓
	"			611460	– ✓
jul	23			2000000	– ✓
aug	16			573272	– ✓
	"			566908	– ✓
	"			1925754	– ✓
	28			100	– ✓
szept	4			200	– ✓
	13			2700000	– ✓
okt	18			1658244	– ✓

melk

Niedermayer - Nepauer építeszek

építették a barokk eredetű u. n. Iskola lépcsőt
1778-ban nyitott árkádiveken nyugszik
fedett tetővel

Gerő László. A Budai Vár
Bp 1962.

37, 38. l.

Niedermayer Xavér

építési

Gentnieml

16.1.

51

rer koronáról mehet
lmosó rongy megvételére

udapest 1926 Január hó 30

Taláth ferenc
K. altikt

MDK

Niedermayer Xavér, ácsmester

1778-ban készíti el Nöpauer Mátéval együtt a Vizivárosból a Várba vezető falépcsöt.

MüllerFlóriánKápolna.c/el. 1936. 4o.sz.dolg.4-84.l.
Müvtört. és Kerrég. Int.

MDK

Niedermayer Xaver, budai ácsmester

ki ellen panaszt emel Johann von Baumeister, hogy vállalt munkájának még nem tett eleget./ 1788-ban az épitkezés nagyjában kész volt de még nincs tetö alatt /Katonai kórház./ Dr.Horn Vilmos német orvos,ki európai utazásáról kiadott müvében e kórházról is megemlekezik, háromemeletesnek mondja./ 1819.
E naomon kisért két korházépület házikápolnája volt a kis Flórián kápolna. Veletlen okozta,h,megmaradt.
Müller Flórián kápolna e/el 1936. 40 sz. Müvtört.és Kerreg.Int. dolgozat.

M. D. K.

NIEDERMEYER Xavér

Bp. I. Iskola-lépcső. Nepauer Mátéval, 1778.

Magyar építészet, Bp. 1954. 86. l.

Niedermayer Xav. Ferenc

és Nepauer Máté épitetét az I. Iskola lépcsőt. /1778/.

Bejza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

4841

MDK

Niedermayer György valpói ácsm.

1743-ban felszabadult Pécsett

Cserkuti A: Pécsi ácsok céhe. Pécsi Napló. 1913. nov. 30. 3-4.l.

Niedermayer Flora

1903/4 – 1907/8

Ferkèpzomfoiskèvk

118.0.

Nidermayer József

vezérfehérvári ácsm.

l.

Sörtihanyiapáts

466. l.

3430. Schultzberg Anshelm Leonar
Sz. Falun, Dalecarlien

Az erdőben.

Az esznét negyes vidék~~en lévé~~ ~~zelt~~ erdőrészlet~~ben~~ látható a balról fejezi ki, hol a sziklákat magas hó boritja, rozsdaszinű. Az égbolt derült. BERG.

Vászon, méretei 93:115
Vétetett az 1907. janu
ján 2500 Kán (160-907).--

Vét. 7738-907

MDK.

Niedmann: "Ifjukori emlékezés"

Vas.Ujs. 1858. 200.l.

Niedzielskij

1541. PLAKETT. Lichtenstein herceg és neje, Andrássy grófnő mellképével. Trébelt ezüst, ezüst, veretes fakeretben. Jelezve: NIEDZIELSKIJ (Budapest). — Plakett, aus Silber getrieben, Herzog Lichtenstein und Frau. Magyar, XIX. sz.

Ernst Múzeum aukció

998. OVÁLIS TÁL, diszitése hason
Holics, XVIII. sz.

999. HÁROMSZÖGÜ TÁL, diszités
zu Nr. 990. Holics, XVIII. s

1000. KORSÓ, fajánsz, ónfedővel, k
Jegye. ST. — Krug, Fayenc
XVIII. sz. vége.

1001. TÁNYÉR, fajánsz, közepén s
Mittel Brustbild. Szobotist, n

1002. TÁNYÉR, fajánsz, színes vir
Szobotist, magyar, 1828.

1003. FÖDELES BÖGRE, fajánsz, t
Fayence, mit Blumen. Laiba

1004. TÁL, fajánsz, ovális, hullámos
Rand. Tata, XVIII. sz. vége

1005. TÁL, fajánsz, ovális, hullámo
lenrand. Buda, XVIII. sz. v

1006. TINTATARTÓ, fajánsz, sziva
sz. eleje.

1007. DISZTÁL, fajánsz, kinai mo
sischem Gitterwerk. Delft, X

Niedermeyer, Antal

győri vármarásu ud-
vari kertész Esterházy
Miklós herceg volgála-
tában, kinek nagyhírű
kismartoni kertészetét
vezette.

Rados Jenő dr

Magyar Lastályok
216. l.

Csaplovits 1821-
ben megjelent
könyvéből idézi.

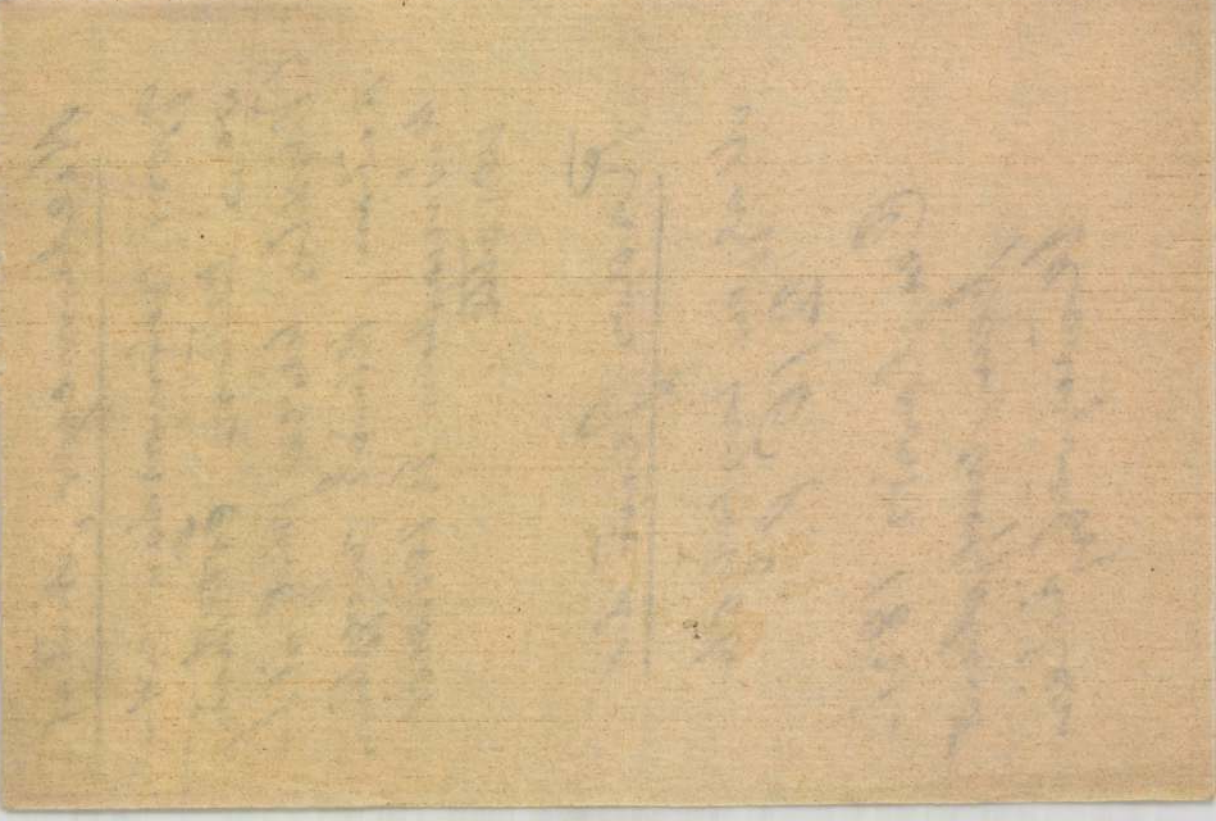

Krieger Károly

szül. Frankfurt a/M 1863
jul. 10. 4 reál, arad.
Julian Paris.
1897/98. I. művészn.

Kerekprajzs, római V. 248.

Nieger Károly

1896/97 I. – 1897/98

Ferképzomfoiskèvk

118. l.

Nieger Károly

festő

1888.

Évinisk 1930. 86 l.

Léva.

Fölül a GRAN FL. v
WENZ várát, a mely körül t
küzdenek, mig alól a lovas
és H: OBR: COGARI medaillon
ta

fölül: Abbildung und ku
wie auch warha
liche Erzehlung,
schlacht, von
Souches und Coga
der Moldau, de
Erla,
Zolnock, Neuhäuse
hen den 9 Juli

és a kép alatti három ha
Leventz kezdetű és
magyarázat.

Rézmetszet, mé
Szn.
204-
Át. le

Vieger Karoly

Jul, Frankfurt 1863-,,

1896/97. Nak. fest osztály

M. N. Muzeum V. 309

NIEGER Károly festő

Solymáron élt. 1903-ban négy db 2,5 x 3,5 m o.v. képet fest a templomjajóba.

VÁCZ ~~Károly~~ József: A solymári kegykép története. Solymár, 1992 24. p. és ill.

Miklós örökítette meg. Neves politikusok — Deák Ferenc, Batthyány Lajos, Bittó István stb., a szellemi élet kiválóságai: Erkel Ferenc, Liszt Ferenc, Henszlmann Imre stb. — képmásairól szóló adatközlések fokozzák a katalógus kultúrtörténeti forrásértékét. Ybl műveinek városképi jelentőségét, értékeit szemlélteték és egykori hatását, hangulatát közvetítették művészi erővel kortársai (*Molnár Sándor: Kálvin tér; Nádler Róbert: Várkert rakpart* című képei, továbbá *Telepy Károly, Brodszky Sándor* stb. festette városképek, amelyek egy része 1884-ben a főváros által meghirdetett városkép-pályázatra készült.

Mindenütt korrekt forrásmegjelölés, a lelőhely, a technikák közlése roppant adathalmazt eredményezett, amelynek kezelése áttekinthető és hibátlan. A kiadvány használhatóságát név- és tárgymutató segíti.

E szép kiadvány elegendő bizonyíték ahhoz, hogy alkotóik további hasonló vállalkozásaikhoz bizalmat és támogatást kapjanak.

(A Hild-Ybl Alapítvány kiállítása a Budapest Történeti Múzeumban 1991. december — 1992. március. Katalógus, Budapest, 1991., 280 oldal)

MDK

Niegreisz Béla, ép.mérnök.

Bp. Abel Jenő u. 19.

A Bp.Mérnöki Kamara Közleményei. A Kamara uj tagjai.
MIÉE Közlönye. 1928.II. 19, 56.1.62.köt. 7-8 sz.

MDK

Niegreisz Béla, ép.mester
sz. 1876

Bp. Ábel Jenö u. 19. /7o §/

A Bp. mérnöki Kamara Közleményei. -Hirdetés tagfelvételről. MMÉE Közlönye. 1928. I.28. 24.1. 62.köt.3-4. sz

Niegreisz Béla

Niegreisz Béla építész és építőmester, XI. Sárbogárdi-út 7.
269-552

Bptávb 1940 szept.

Niegrzeiz Bela

Nov Cynta [illegible] 6 [illegible]
[illegible] 12 [illegible] 18
196-178

vasutat szándékozik
artott közigazgatási
vet a kereskedelem-
jóváhagyta és az
tte.

é vasut. A Gfre-
smann budapesti
yugoti határőrvidéki
; sziszek – caprag—
nalának Kraljevcani

részeti hatóság március 4-én árlejtést
tott. Egyedül Gregersen és Schwa
fiumei cég tett ajánlatot 89784 kor. 05 fill
melyet döntés végett felterjesztettek a kere
delemügyi ministeriumhoz.

Épitő munkálatok.

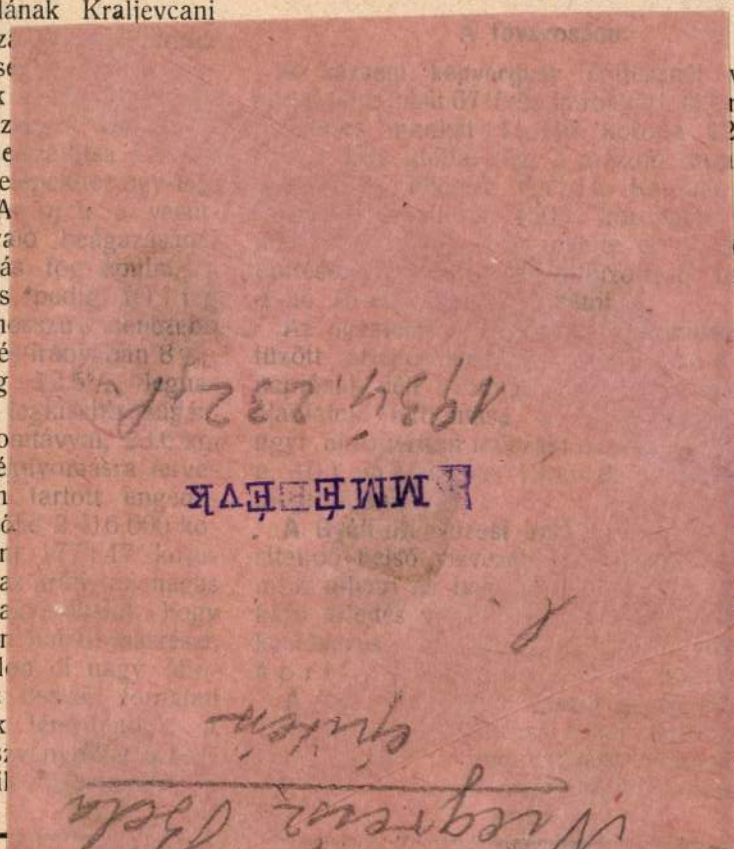

javitása. Malmok és gyárak saját telepü villamvilágitási ber
dezéseit tüzbiztonsági rendszer szerint jutányosan felszerele

szobra. Kiviteli költség 150.000 kor. Dijak: I. a kivitellel megbizás. II. 6000 kor., III. 3000 kor. Megvételi dij 1000 kor. (29.)

30. M. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium: Rákóczi emlékmű tervezés. Kiviteli költség 250.000, 300.000 kor. Dijak: I. 6000 kor., II. 5000 kor., két III-ik dij 3000—3000 kor., IV. 2000 kor. (38.)

ul. 1. Csányi László szoborbizottság Zalaegerszegen: szobortervezés. Kiviteli költség 30—50.000 k. Dijak: I. a kivitellel megbizás. II. 500 k. III. 250 k. (1.)

rjelben foglalt számok azon lapszámainkat jelzik, melyekben tervpályázatok közzététtek.

Pályázatok állásokra.

rnöki állások a székesfővárosnál. Budapest sfőváros tanácsa egy évi 5000 kor. fize- 800 kor. fizetési pótlékkal és 1600 kor. nzzel javadalmazott főmérnöki, egy évi kor. fizetéssel, 580 kor. fizetési pótlékkal 00 kor. lakpénzzel javadalmazott II. oszt. ki, négy egyenkint évi 2000 kor. fizetés- 00 kor. fizetési pótlékkal és 700 kor. lak- el javadalmazott II. oszt. segédmérnöki, int a felsorolt állásoknak fokozatos elő- se utján leendő betöltése következtében esedhető II. o. mérnöki (3200/580/1000), segédmérnöki (2000/400/700) állásokra l i s 3. napjának déli 12 órájáig terjedő dővel pályázatot hirdet. A pályázati kér- k a székesfőváros tanácsához cimezve, segédhivatalában nyujtandók be.

osi főmérnöki állás. Szombathely r. t. város- esedésben levő városi főmérnöki állásra at hirdettetik. Az állás javadalma 3400 zetésből és 700 kor. lakbérből, ezenkivül esedékes 200 kor. 10 éves korpótlékból lhivatnak pályázni óhajtók, hogy szabály- minősitési okmányaikkal felszerelt pályázati yeiket dr. Radó főjegyzőhöz a város mestere utján m á r c i u s 20-áig nyujtsák be.

Zombor sz. kir. váro és szabályozására a sége folytán helye m á r c i u s 30-ik na határidővel ujabbi p latokat a kitüzött id iktató hivatalában pályázó mérnökök 20 ház pénztárban leter hoz csatolni. A feltét mérnöki hivatalnál 2 A t e l j e s s z ö v e g lapunk mai szán ben van közzét

Felmérési és lejtm tés. Csikszereda r. t. a beépités alá kerülő tes felmérésére és lej tendő városi szabály taira pályázat hirdette s készitendő:

1. A kataszteri f másolata 1"=40⁰ vagy a magassági rétegvo és pedig dombos v részekben ½ méteres

2. Egy átnézeti tér

3. A meglevő utcá a hosszak az 1.) alat gasságok 1:50 lép magasságaival.

4. A meglevő utc nyei, 50⁰—50⁰ távol utca jellegzetes profil

5. A folyó vizek l a 3.) és 4) alattiak

6. Városépitő pro lendő középületek é megállapitva.

Tanótázásokat és **szobafestést** kivitelig jutányosa legmodernebb **tap**

M. D. K.

NIEHOLD János ácsmester

Bp.-lerézvárosi templom ácsmunkái

Ybl Ervin: Ybl Miklós 137.,

Niehold János

pesti ácsmester

l.

Schoenterézvárosi

8. l.

Mária Terézia VIII. 55.

MDK

Nichold János ács

Spiegelhalter Antal, fénér
Tercév., Aradi és Árok u. sarok.

1863. —

MDK-A-II-1/996.

Niehold Sándor

szül. 1875. febr. 1. ~~Rok~~ Budapesten Rk.

1896/97 II. é. – universitár

1897/98 I. " –

Marc. Aurelius V. 256.

Nichold Sándor

alakrajz

1889–90

Étnisk 1930. 861.

Gúnylap.

Czime Gross Europisch
die Koenige vnd Potentaten Fu
dem Saal der betrübten Christ
jedelmek, a kik között jobbr
áll és nézi a jelenetet. A ké
követő magyarázó szöveg kezde
Koenig von Franckreich és bei
werffend seine Zanckaepffel

Rézmetszet, méretei a

Szn. 9-
36-91

Át. lelt.

Nielgesz Géza-Bangha István M.D.K

a Tamás Bp. XII. Tamás utcai családiház kivitelezői.

Tervező:Pintér Béla

Magyar Építőművészet 1963/1. 28.1.

Magyar Építőművészet 1963/1.

Nielsen, Johan (1835-1912)

„Fjord" o.v. 55x80 cm.

J.l.j.: Nielsen

Kikiáltási ár: 12000 Ft.

BÁV 47. Képaukció Bp. 1978. december

Niemandsfreund Leuhardt

Schwartz Antal utóda, 1787-1817-ig az operjesi kemény cserépmanufaktura egyik vezetője

P. Brestyánszky Ilona: A kerámia és a porcelán története
102.-
Bp. 1966

~~Lenhardt~~

Vis

Niemandsfreund Félix

1787-1817-ig az Eperjesen működő hemingcserép-manufaktura egyik vezetője

Schwartz Antal utódo.

P. Krestyánszky Ilona: A kerámia és a porcelán története
102.o. Bp. 1966

Niemandsfreund Félix

Az eperjesi keménycserép, manufaktura egyik vezetője. Schwartz Antal utóda. Edényei holicsi modorúak, igen pillát.

P. Breslyénszkey Ilona,
Ismerdmeg a kerámiát, Bp. 1966,
102 l.

Nº/ Niemayer Antal MDK

kertész

A kismartoni park nagyszabásu fejlesztője, akinek a park és növényház teljes anyagát tartalmazó 1823-évi (1826-ban a park átadásakor kiegészitett) leltára most előkerült. Mintegy 3000 fajtát tartalmaz, fajtánként 14 adattal.

Balogh András: Fertőd és Kismarton parkjai a XVIII. XIX. század fordulóján.
Kertészeti Főiskola Évkönyve. 1954. 143-167.
16 illusztrációval.

Ism.Müv. Ért. 1955. IV. évf. 2. sz. 305.o.

Niemayer Antal

kertész

l. Raphert

201. l.

Cista töredéke bronzból, római VI. 131

Niemetz Emil

festő

1891–1895

Éimúsk 1930. 86. l.

Gúnylap.

Ezen Extract Der Anh
Abriss, wie der Caluinische
wider das Roemische Reich, v
lische Roemische Kirchen pra
ob jhren Practicken selber z
a romai katholikus egyház os
Bethlen Gábort, ki a lánczok

Rézmetszet, méretei

Szn. 8-9
36-911-1

Át. lelt. 4

Niemayer Vilmos

Magyar Művészet
1928. 376.

Niemayer Vilmos

21
MAGYAR MŰVÉSZET
1928. 376

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Wiemayer Vilmos

Modern Zsolnay porcellánvázák 1927–28.

Fenti festette.

Repr.

Felvinczi Takács Zoltán

Keleti és magyar formák a Zsolnay-kerámikában.

MAGYAR MŰVÉSZET.

1928. 376. l.

Vállkendő (humerale), tehér selyem mintás szöveten középhimzés szarvasokkal és sarokkal. Szél 2. méter.

Niemczik Ádám

lengyel festő

l.

Szépmüvészet

1944. 65. l.

al és höveteléséünk jegyzékét

nk 60 nekünk 40%

Niemczuk Adam

foto

Ferk pzomfoisk vk
1939 – 41. 148. C

...nti pénztáranak

Brest.

[Műemlékek orsz. Bizottsá-
és Budapest szekesfővá-
os közönségének együttes
adásában megjelenő
Budapest műemlékei"
műnek előállítási költ-
ségeihez való hozzájárulás-
ban a Műemlékek orsz.
Bizottsága nevében] van
...ensem 25.000.000
-t, azaz huszonötmillió
...ronát átutalni.

~~Bpt~~ II.

Budapest nékesfőváros
...k. Tanácsának.
(XIV. ü. osztály)

Brest.

MDK

Niemczuk Ádám, festő.
Érdekes-varmerő kékszineivel.

Szépművészet, 1944. 1. sz. 27 l.: Rómay Kármér.
Képzőmův. Försk. kiáll.

tovább

Niemczuk Adam

Openauer Stanislaw

Pytel Zygmunt

Romaszkan Alicja

Rozwadowski Stanislaw

Sekunda Stanislaw

Urban

Wolak Józef

Zawojski Władyslaw

lejsd

A lengyel nienekültek
munkáinak kiállítása

Alkotás Művészház

1943. jun. – jul.

XV. Kiáll.

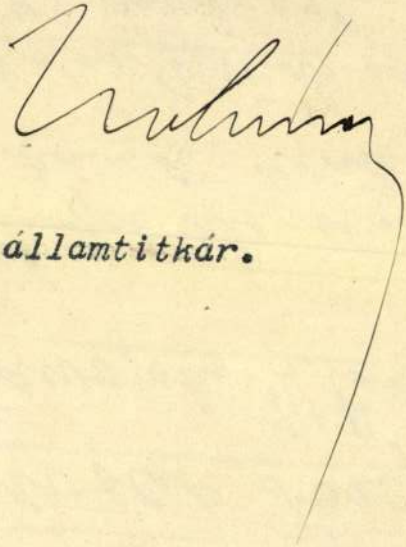

államtitkár.

Niemczuk Adám, festöm.

a kiáll. egyik legsikeresebb festöje. A kiáll. konzervativ jellegüü. N.magyarázata szerint : nincs módjukban külföldet járni és értesülni a legmodernebb törekvésekről.

Kiállitás -invázió volt a week-enden.
Független Magyarország. 1942?. jan.lo. 4.1.
Magy.országon élö fiatal lengyel müvészek kiállitása.

MDK

Niemczuk Ádám

Tájkép, v.

Képzőm. Főisk. Ifj. körének karácsonyi kiáll.1943.

MDK

Niemczuk Ádám, festöm.

Tájkép. Vizf.

Az OMK Képzöm.Föisk. Ifj.Körének karácsonykiáll.
1943. Kat.

Niemczuk Ádám

Ferképzőintézet

1939-41. 141. l.

nyugtamelt [illegible]

azt átvizsgáltatni [illegible]

megadni méltóztaro[illegible]

Elszámolásomnál

tatkozik, mely ömeg

mint igazolt kiada[illegible]

Budapest 1944 [illegible]

Niemetz 2.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;

beiratkozás éve 1897.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis 1945. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10.1, 149 1

Niemetz Michael

1771.

l. Eperjesy 1929

92. l.

Niemetz Primitiv

Óra

1.

Művészi Ipar

1894. 165. l.

6294

	Egységár p	Egységár f	Pengő	f	Pengő	f
					48	–
	1	51			7	55
					38	–
	1	47			4	41
com. el					28	–
ampl.					22	–
					15	–
					8	–
	3	–			6	–
	–	22			–	66
	1	47			10	29
	1	51			4	53
					1	28
	1	32			2	64
					1	65
					198	01
					3	96
					201	97

Csakis az áru átvételénél emelt felszólamlások vehetők figyelembe.
Reklamationen werden nur bei Übernahme der Ware berücksichtigt.

Zagadó
az én tulajdonomat képezi P.

Niemecz Primitivus

történetíró, numizkáló
órákat is csinált

Nádai 25. l.

799

KARDOS GÁBOR KÉPKERET- és LÉCGYÁR

UJPEST, CSENGERI-UTCA 3. — TELEFON: 942-12.

Lerakatok: **Ujpesten, Árpád-ut 98.** — Telefon: 956—81.
Budapesten, VIII., Rökk Szilárd-u. 6. Telefon: 370—05. **VII., Wesselényi-u. 50.** Telefon: 344—58.
V., Báthory-utca 15. Telefon. 113—40. **V., Csáky-utca 31.** **II., Margit-körut 48.** Telefon: 579—94.

Buda pest, 1936. jan. 13.

ELISMERVÉNY

Ngs ifj. Szentiványi urnak

Budapest

mely szerint a mai napon fizetett 5 P fill.,

azaz — Ötpengőt — pengőt

b. számlája javára köszönettel felvettem.

Kiváló tisztelettel

KARDOS GÁBOR.

felvevő.

„Attila"-nyomda, Ujpest.

Niemecz Primitivus

órakészítő

XVIII. sz.

lásd

Mel Estkipt

XXXIII. l.

XLII. l.

és lásd okv.

a nérmutatót

42 11. 11

Niermayer Antal

hercegifőkertész

győri születésű

Kismarton

l

Szepesházy-Thiele I.

52. l.

LAUB JENŐ
SZOLNOKO
FARAGÓNY
Roth Imre
vésnöki műintézete
Budapest
boldog ujesztendőt kivan
1
9
2
9

Niermeyer Antal

l.

Radoskastély II

37. l

Niemecz Primitivus

automatakészitő

1750-ben születetett cseh földön. Az Eszterházyak könyvtárosa Fertődön 1780-95, majd Bécsben működött 1798-ban nagyszabásu zenélő gépet szerkesztett. Haydn és Mozart müveit játszotta. Angliába került.

Csatkai Endre: Hitzelberger Antal győri órás fuvola-órái.

ARRABONA 3. Győr. 1961. 153-159.l.

154.l.

Niemecz Primi-
tivus
vid. 1750.
ilchajz
Meller: Esterházy
képtár tört.
XXXIII. f.

Les propr
tiques. Spéciale
sont placées d
dans les gravu
n'emploient ce
les bolonais[12] e
veur romain d
une influence
sont caractèris
plasticité du d
obtient par la
tracés. C'est d
en général qu
Ce style plast
sous l'effet de
une technique
luée et plus a

Les insc
phique, mais le
imprimerie ro
imprimés xylo
des caractères
était dirigée à
popularisées e
la péninsule
gothiques no
sont les prop

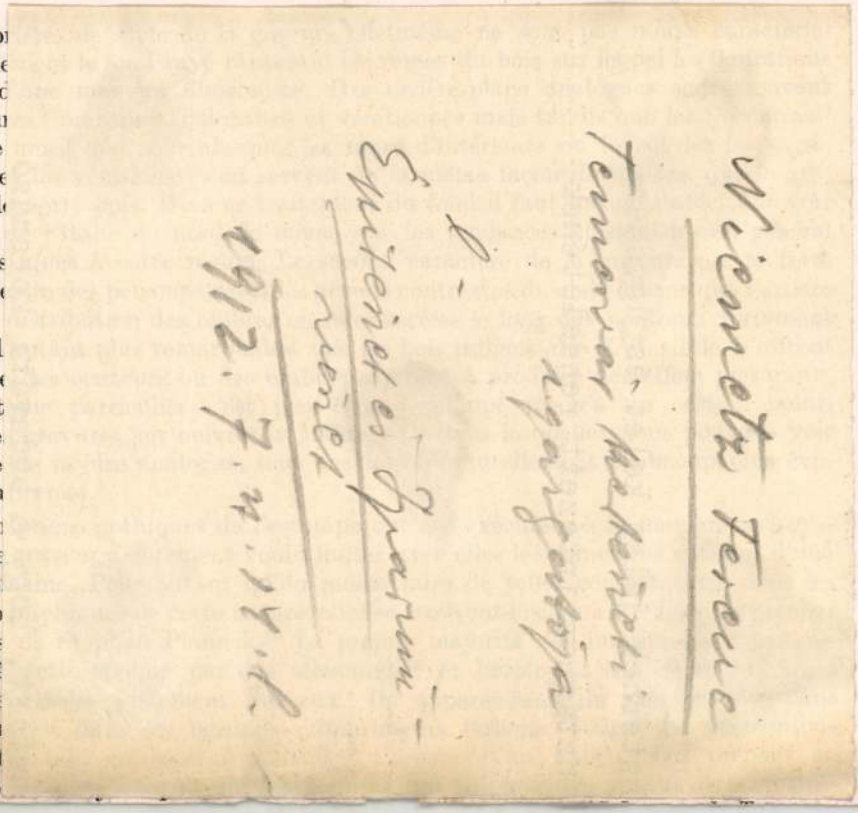

Le martyre de saint Sébastien (détail). — Szent Sebestyén vértanúsága (részlet).

NIEMEYER Vilmos porcelán festő
Sub minervae nationis praesidio. Bp., 1989

Molnár László

A herendi Balatonfürdi készlet

A herendi porelán történetével foglalkozó irodalomban korántsem szerepelnek olyan jelentőséggel a fischeri korszak egyedi darabjai, mint ahogy az őket, kimagasló művészeti értékeik alapján megilletné. A tekintetbe vehető tárgyak közül ezideig csak az 1741. évi pozsonyi országgyűlés legendás jelenetét megörökítő nagyméretű, zománcfestésű porcelántál, valamint egy feltehetően bécsi eredetű háromrészes asztaldísz került önálló feldolgozásra.[1] Nem történt még meg azonban a kétszemélyes Balatonfüredi készlet publikálása, mert az edényegyüttes elemzőbb és összetettebb kutatást igényel.[2] Többek között ez lehet az oka annak, hogy számosan a gyár történetének kutatói közül is figyelmen kívül hagyták, illetve megelégedtek azzal, hogy a nemes porcelánokat illusztrációként mutassák be. A Herendi Porcelángyárról megjelent első tudományos igényű dolgozat egyáltalán nem említi a készletet,[3] dokumentatív jellegű közlés is csak az 1939-es herendi kiállítás katalógusában fordul elő első alkalommal.[4]

A kétszemélyes porcelánkészlet-típus, a 18. századtól kezdődően terjedt el. A készítés indítéka gyakran inkább művelődéstörténeti vonatkozásban jelentős, mert az ilyen készlet egyfajta intimitás kifejezője (a „tête à tête") vagy helyesebben: magában hordozója. Elterjedése a 18. században is megmarad az uralkodói, főúri körök szintjén. Népszerűségüket tekintve egyáltalán nem lebecsülendő a mennyiségük, de különösen nem a művészi megjelenésük. A fentiekre támaszkodó újabb nézőpontú megközelítés, feltétlen segítséget nyújthat az edényegyüttes létrejötte körülményeinek vizsgálatához.

A Herendi Porcelángyár periodizációjával foglalkozó tanulmányban[5] virágzó korszaknak nevezett időben (1851—1876) készítik azokat a porcelánokat, amelyek a nagyszerű fischeri korszakot mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban fémjelzik. Ugyancsak korábban került feldolgozásra a gyári dolgozók, festők tevékenysége, ez is segítséget nyújt a készlet további meghatározásához.[6]

Az 1860-as évtizedre kialakult a herendi porcelánok két nagyobb stílusfolyama, az európai és a keleti 18. századi modellek és díszítmények széles körben való adaptációja nyomán. A nemzetközi kiállításokon elismert és nagyra értékelt stílusirányzatok mellett a herendi porcelánokon megjelennek a hazai világ romantikus népviseletű alakjai, az alföldi táj, a betyárélet stb. Ebben a témakörben konkrét képzőművészeti — grafikai — művekre, mint előképekre támaszkodtak a herendi porcelánfestők. A grafikai alkotások interpretálása, szemben a 18. századi klasszikus porcelánok utánzásával, lényegesen nehezebb feladat elé állította a nagyszerűen képzett virágfestőket, edénydíszítőket. A nagyobb méretű, több alakos grafikai kompozíciókból mind az alakokat, mind a tájat kicsinyíteni, majd a porcelánokon színezni kellett.

Tetszetős feltételezésnek tűnhetne ezek után, hogy a herendi Balatonfüredi készlet egy korai 19. századi világkiállításra készült, ez azonban nem jöhet számításba. A herendi porcelánnal foglalkozó irodalomban az első említés alkalmával a készítés idejét, minden indoklás nélkül, 1858-ra helyezik.[7] Amennyiben figyelembe vehető, hogy Fischer azidőben valamennyi nemzetközi kiállításon sikeresen szerepelt (amiről elismerései tanúskodnak s a korabeli sajtó is megemlékezik), akkor elsőként az 1862-es londoni kiállítás említhető. A Balatonfüredi készletről azonban sem a világkiállítás katalógusa, sem a sajtó nem tesz említést. A herendi manufaktúra termékei közül inkább az akkor igen magas szintű keleti porcelánutánzatok állnak az érdeklődés középpontjában. A 19. századból nem ismert forrás, amely legalább név szerint említené az edényeket. Az 1858-as datálás ezért, a fentiek alapján, túl korainak és esetlegesnek tekinthető, ugyanakkor az edényeken egyetlen készítésre utaló jel sem fedezhető fel. Továbbra is a keltezés idejének vizsgálatánál maradva: a valós időpont meghatározására felvethető, hogy a

zös az ember és a világ, ember és a természet viszonyának új, festői tisztázása, kifejezésének a vágya.

Míg Klimt nagyméretű emberiség-képein, elsősorban a *Filozófiá*-n a maga, és — tágabban szemlélve — a bécsi művész értelmiségi pesszimista világképét, kiszolgáltatottságérzését, létmagányát festette meg, addig Ferenczy a vidéki Magyarországra visszavonult, magát a közügyektől teljesen távol tartó, (így teljesen atipikus) arisztokratikus hajlamú, gondolkodó művész letűnőben lévő életideálját ragadta meg kompozícióiban.

Mind a két szemlélet kudarcra volt ítélve. Klimt a *Filozófia* elmaradt vigaszának, a *Medicina* és a *Jogszolgáltatás* tehetetlenségének élménye után már csak a művészet megváltó erejében bízott, a Beethoven-kiállítás ellenséges fogadtatása és rejtett, belső művészi kudarca után visszavonult a magánszférába. Mintegy csak magának festette tovább az „élet-titok" képeket. Klimt tájképei — Ferenczyével ellentétben — ember nélküli tájak, kivágatok a természet végtelen texturájából. Ahol az osztrák mester portrét, emberalakot fest, azt művi környezetbe helyezi: ember és természet végérvényesen szétvált a számára, a világ egymást kizáró alkotórészei lettek. Ferenczynél — amíg Nagybányán él — a tájba szervesen beletartozik az ember: egylényegűek. Hogy ez a csoda utolsó evokációja volt egy eltűnő világnak, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy Budapestre kerülve Ferenczy sem tudta már új kompozícióiba átmenteni ezt a pusztulásra ítélt harmóniát.

A magyar és a bécsi festészet 1897—1903 közötti éveinek volt még egy másik feltűnő eltérése. Bécsben, éppen mert a széles látókörű, újat szomjúhozó és az Európa művészi élvonalától való lemaradás tényétől gyötört Secession élgárdája szervezte a nemzetközi kiállításokat, a közönség és a művészek 1903-ra személyesen megismerhették az utolsó 20 év európai művészeti termésének legjavát. Előbb a belga-francia szimbolizmus nagymestereit és a pointilizmust, divizionizmust, végül az impresszionistákat, sőt Lautrec, Gauguin, Van Gogh és Cézanne néhány képét is. A legnagyobb hatása a pointilizmusnak volt, de csak kiegészítő módszerként főleg portrékon, vagy nagy figurális kompozíciók részleteinél alkalmazták, többnyire más festésmóddal elegyítve. A festészetben a Secesssion művészeinek stílusa korántsem egységes, még annyira sem, mint Nagybányáé.

Klimt életműve árnyékba borítja a többiek művészi teljesítményeit. A többiek egyéni stílusa igen változatos. A Bastien-Lepag-i finom, szürke tónusú realizmustól a plein air számtalan változatán át egészen a hodleri, lapidárisan leegyszerűsítő monumentális dekoratívitásig ível.

1906-ig — az egyfajta áttörést jelző, kivételes fogadtatású Rippl-Rónai-kiállításig — a magyar főváros kiállítási naptára a bécsivel ellentétben nem volt sem sűrű, sem friss, így nem segíthette átformálni a közönség ízlését, nemigen inspirálhatta a művészeket sem.

Budapesten 1903-ig sem sikerült a művészi progressziónak egyesíteni erőit, ettől fogva pedig a politikai válság tartósan lehetetlenné tette a bécsi és budapesti kultúra egymáshoz való közeledését. A Bécs-ellenes politikai hangulat hatására még a modern magyar művészet képviselőinek túlnyomó többsége s támogatóik is, így Lyka Károly is kirekesztette a modern Bécset intellektuális horizontjáról. Nagybánya, Rippl-Rónai, Lechner vagy akár az *art nouveau* első képviselői izoláltan hadakoztak a puszta megélhetésért és elismerésért, így a „vaskalaposság" még sokáig feltartóztathatta beérkezésüket.

1908-ig — mikoris a bécsi szecessziót méltató magyar kritikák sora megindult — Bécs és Budapest művészi megújítói elidegenedett szomszédok maradtak.

reprezentatív együttes létrejötte a bécsi udvar és a herendi Fischer kapcsolatában, illetve az akkori politikai, társadalmi helyzetben keresendő. Fischer kitűnő politikai érzékét bizonyítja, hogy 1862-ben elkészíti a nevezetes „Moriamur pro rege nostro" feliratú dísztálat. Ez éppen a kor politikai helyzetét és a gyáros azidőben már közel negyedszázados tevékenységét tekintve, feltétlen elfogadható és kifejező gesztus.

Indokolt a készlet stiláris vizsgálata, melynek alapján egyértelműen megállapítható, hogy az meisseni vagy bécsi eredetű stíluskörhöz nem kapcsolható, különösen nem gazdag tájfestésével, dús reliefjeivel, és polírozott aranyozásával. A pompázatos megjelenés is az 1858-as készítési időpont tarthatatlanságát bizonyítja. Az újabb feltételezés — ha a jelen kutatások szerint adatszerűen még nem is bizonyítható — a kiegyezés évéhez kapcsolja. Az 1867-es esztendőben Párizs ad helyet a világkiállításnak, de katalógusában, a kortársi sajtóban, a hazai méltatásokban a készletről nem esik említés. A manufaktúra tulajdonosának egész herendi tevékenysége, — ahogyan az a szerény kortársi forrásokból megállapítható — életszemlélete, társadalmi magatarása sajátosan egyéni. A század első felében még nem emancipált Fischer a polgári egyenjogúságon túl a felemelkedésért, a magyar nemességért folytatott küzdelmet. Munkásságával hívta fel magára mind a hazai, mind a nemzetközi figyelmet, az uralkodó és az udvar érdeklődését, a legfelsőbb elismerés reményében. Ebben a pályaképben, amely korkép is azidőben, nemcsak Fischer tevékenységére jellemző ez a magatartás, hanem egy teljes társadalmi rétegre vonatkoztatható.

Amennyiben elfogadható, hogy Fischer kitűnő politikai érzékkel megáldott vállalkozó volt, és a nagyméretű dísztál az udvar iránti lojalitását reprezentálja, akkor egyértelműnek tűnhet, hogy a kiegyezés évében nem történeti témával kedveskedik az uralkodópárnak. A Balaton, mint a „magyar tenger" hazai szimbólum, ábrázolása egy „tête à tête" készleten ismételten helyes politikai érzékről tanúskodik. A kisebb és nagyobb méretű porcelánokra festett balatonfüredi kompoziciók nem sértették sem az ausztriai, sem a cseh és más tartományok kiegyezéskori érzületét. Ez nem egy romantikus történelmi esemény, hanem egyértelműen a hazai táj, amely reprezentáns része az országnak, és Fischer részéről ez újabb gesztus. A kiegyezés körülményei mintegy feledtetni látszottak a két évtizeddel korábbi történelmi konfrontációt. Hatvanhét kompromisszummal jött létre, magában hordozta a megoldásra nem került kérdéseket, amelyek kísérői lettek a következő évtizedeknek. Ebben a légkörben a balatoni táj is alkalmasnak tűnik a nagyszabású és reprezentetív, de mégis intim készlet díszítésére.

Ebben az időben, 1866-ban felvetődik, hogy Erzsébet királyné az évenként ismétlődő nyári pihenésre, gyógykezelésre nem az ausztriai Eissingbe, hanem Magyarországra és ott Balatonfüredre utazik.[8] A gödöllői kastély megszerzésének gondolata is ekkor kerül szóba a királyné részéről. Egyelőre nem ismeretes, hogy ki volt, vagy kik voltak azok, akik Erzsébet érdeklődését felkeltették a Pesthez közeli kastély, a változatos domborzatú táj iránt, amely mind a lovagláshoz, mind a vadászathoz megfelelőnek igérkezett. Minden bizonnyal a királyné köréhez tartozók: Ferenczy Ida, Falk Miksa, Andrássy Gyula, Eötvös József közül kerülhetett ki a javaslattevő, később a koronázás alkalmával, az ajándékként való meegvásárlást kezdeményező.

A herendi porcelánkészlet eredetének kérdése levéltári okmányok hiányában a továbbiakban is a szokásostól eltérő megközelítéssel kerül vizsgálatra. Az edényegyüttes feltétlen olyan reprezentáció kielégítője, amelyre a herendi manufaktúra tulajdonosa — Fischer Móric-, csak egyetlen alkalommal vállalkozhatott. A 19. század második felében a nemzetközi kiállításokon való részvétel számára két vonatkozásban érdemelt figyelmet: a különleges művészi herendi porcelánokkal feltűnni és kiemelkedni; valamint a porcelánokat értékesíteni vállalkozása, népes családja fenntartása érdekében. Ennek a kettős célkitűzésnek, de lényegében egyetlen törekvésnek sehogyan sem illik a programjába a kétszemélyes Balatonfüredi készlet. A jobb megközelítés a korban, és Fischer néhány esztendőre folyamatosnak tekinthető legfelső uralkodói elismerésének oldaláról, azzal összefüggésben keresendő. Az Erzsébet királynéról megjelent nagyszabású életrajzban egyetlen alkalommal sem fordul elő utalás herendi porcelánokra. Olvashatók azonban olyan, forrásokra alapozott megállapítások, amelyek elősegíthetik egy konkrétabb időpont megjelölését. Ferenc József császár feleségével, Erzsébet királynéval történt első magyarországi látogatása 1857-ben, a tervezettől eltérően mindössze Budára és Debrecenre szorítkozott, a kis Zsófia főhercegnő halála miatt.[9] Ez a rövid és szomorú magyarországi időzés a készlet létrejöttével nem hozható kapcsolatba. Második és lényegesen hosszabb budai tartózkodásra 1866-ban került sor, amikor a kiegyezést megelőző tárgyalások felgyorsultak, amiben történelmileg igazolt Erzsébet királyné szerepe. — A herendi porcelángyár történetével

foglalkozók általában megemlítik, hogy a gödöllői kastély és a budai Várpalota porcelán felszerelése is udvari megrendeléssel, illetve egy nagyobb összeg előzetes folyósítását követően készült el.[10] A hitelt érdemlő adatok betekintést engednek az udvar és Fischer kapcsolatába. Az edényegyüttesek közül, amelyek a budai udvar számára ekkor készültek, e helyen kettőt említünk: a Várpalota reprezentációját szolgálták a különböző változatú koronás, monogramos asztali edénykészletek[11], valamint Gödöllőre utal egy különleges díszítményű edénysorozat, amelyet keleti eredetű porcelánok motívumaiból komponáltak Herenden a Gödöllői kastély számára.

A reformkortól kezdődően számos művész fordult érdeklődéssel a Balatonhoz mint témához. Így többek között Szerelmey Miklós litográfus, aki kitűnő érzékkel, de inkább dokumentáló jelleggel rajzolta balatoni kompozícióit.[12] A Balaton akkor népszerű partvidékén Füred és Tihany a leglátogatottabb. Szerelmey „Balatoni album"-ában két kőrajz szerepel a füredi partról. Szövegének és rajzainak népszerűségére jellemző, hogy először 1848-ban, majd 1851-ben és 1855-ben ismételten kinyomtatták. Több mint jó évszázadnyi idő után 1983-ban reprint kiadásként is megjelent. A Balaton felfedezése fürdőzésre, nyaralásra a reformkorban történik. A nyári pihenésnek, gyógykezelésnek hazai viszonyaink között korábban nem volt nagy kultúrája. Az Európát beutazó Széchenyi István minden bizonnyal megfordult ausztriai, francia, angol üdülőhelyeken, tavak melletti városokban, és ennek hatására fordult érdeklődése a Balaton felé. Megszervezte a balatoni gőzhajózást, ami magában véve is az újdonság erejével hatott, a táj pedig szépségével vonzotta a hazai nemességet, a jómódú polgárságot.

A herendi Balatonfüredi készlet díszítése hitelt érdemlően elsősorban Szerelmey balatoni ábrázolásainak interpretációja. A „Füred a Balaton részíről" című alkotás előképként való felhaszálása azonban még nem segíti elő a datálás kérdésének megoldását, hiszen a litográfiák már a reformkortól rendelkezésére állhattak a herendi gyárosnak. Kétséget kizáróan további érdeklődésre tarthat számot az ún. centenáris kiállítás 1939-ből való, már idézett katalógusa mint forrás. Ebben „A Magyar Történeti Múzeum Iparművészeti Tárának anyaga" cím alatt a második tételként szerepel az 1858-ra datált kávéskészlet, „balatoni tájképpel" megjelöléssel, ami így felületes meghatározás akkor, amikor egyértelműen Balatonfüred látképe a többször is előforduló, ismétlődő téma. (A katalógusban ebben a csoportban első a Moriamur pro rege nostro feliratú dísztál.)

A kiegyezés évében, a koronázás alkalmával számosan kaptak uralkodói kegyből kitüntetést, nemességet, lovagrend-tagságot, egyéb elismerést, nem tekintve az 1848—49-es szabadságharcban résztvettek irányában gyakorolt széleskörű közkegyelmet. Korabeli általános jelenség Európában koronázás, uralkodói házasságkötés, jubileum alkalmával az uralkodó, az uralkodópár megajándékozása. Ilyen jellegű ajándékozás a többi között a gödöllői kastély és ilyennek tekinthető Fischer Móric balatonfüredi kétszemélyes készlete Ferenc József és Erzsébet királyné számára. Egyelőre nem bizonyított, de valószínűnek tűnik, hogy az ajándékozás gondolata Fischertől vagy családja köréből származott, mintsem az, hogy az edények főúri megrendelésre készültek, mert akkor annak az üzleti könyvekben szerepelnie kellene.[13] A Balatonfüredi készlet azonban semmilyen formában nem fordul elő sem a megrendelt edények, sem a nemzetközi kiállításokra kiküldött porcelánok közzött. Tehát a dolgok ismeretében az egyetlen lehetséges feltételezés, hogy az edényegyüttes ajándék gyanánt készült a kiegyezést követő koronázás alkalmából.

A fekete—szürke színhatású litográfiai eljárással sokszorosított lapokból a porcelánfestők léptékarányosan kiemelték az edények megfelelő felületére kívánkozó részleteket, azt miniatűr kompozícióvá alakították, és a természet színeihez hasonlóan kiszínezték. Ebbe a sajátos interpretálási módszerbe helyezhető a Balatonfüredi készlet, amely jelen kutatás szerint a Szerelmey-féle litográfiák felhasználásával jött létre. A kétszemélyes készlet legnagyobb darabja a négy kisebb és négy nagyobb karéjjal övezett ovális, lapos tálca, a következő, rajta elhelyezhető edényekkel: két darab csésze aljával, egy körte alakú, fedeles tejeskanna, egy kisebb méretű, fedél nélküli kávéskanna, egy fedeles cukortartó.

Az edények a herendi formák között tipológiailag azok közé tartoznak, amelyek ugyan a 19. század közepétől ismertek, de nem voltak olyan népszerűek, mint a meisseni eredetű, kétféle kosárfonatos szélű, 18. századi edények csoportjai. A különböző méretű, huszonnégy színesfestésű (egy szürke, monokróm) tájkép a Balaton északi oldalának partvidékét a korabeli látnivalókkal, nevezetes épületekkel és a gyakran előforduló Kisfaludy gőzössel ábrázolja.[14] A színes kompozíciók döntő többsége (elsősorban a méretével kiemelkedő tálca, a nagy és kis kanna, a

fedeles cukortartó, a csészealjak) Balatonfüredet illetve egy-egy vízpartról látható épületét ábrázolja. A kanna és a cukortartó fedelét, valamint a két csésze egy-egy oldalát az északi part részletei díszítik.

Valószínű, hogy a királyné tervezett balatonfüredi nyaralása juthatott Fischer tudomására, és akkor született meg benne a készlet létrehozásának gondolata, a balatoni ikonográfiai program megfogalmazása, amelyhez rendelkezésére állottak különböző balatoni litográfiák, köztük elsősorban a Szerelmey-féle Balaton-album (tekintettel arra, hogy az edényeken ábrázolt kompozíciók közül tizenkilenc balatonfüredi vonatkozású). De előfordulhattak köztük Franz Pachernak tulajdonított balatonvidéki lapok is (a további hat kompozíció előképeként).[15] Az edények festett tájképdíszítménye kiváló minőségű, ami nem egy virágfestő munkájára enged következtetni. A különlegesen gazdag díszítésű készlet tájfestőjét illetően — tekintve, hogy a tanulmányozás során sem sikerült semmiféle erre utaló jelet vagy jelzést felfedezni — ismételten csak feltételezésre szorítkozhatunk.[16] A Balatonfüredi készlet festőjének megközelítése csakis stíluskritikai módszerrel lehetséges. A manufaktúrában tevékenykedő festők közül az 1860—70-es évtizedben kiemelkedett Niemeyer Vilmos, aki figurális és tájképfestő. Ebből az évtizedből ismert a gyár múzeumának gyűjteményében egy talpas empire váza,[17] amelynek alján a festő neve („NIEMEYER VILMOS") és a herendi manufaktúra kézzel rajzolt, kobalt, koronás-címeres jegye található. A vázán ábrázolt jelenet a 18. század második felének viseletében egymáshoz hajló nő- és férfialak, háttérben stilizált tájrészlettel. A festés színvonala külföldi iskolázottságú mesterről tanúskodik, és abban az időben az alkalmazottak között Niemeyer tekinthető jelentősebbnek. A nevével jelzett porcelánfestések finom technikája, a színek élénksége a készlettel összehasonlítva feltételezni engedi, hogy a füredi kompozíciókat is ő festette. Ez annál is valószínűbb, mert festési modora a romantikus népi jelenetek, a virágcsokrok festésével nem hozható stiláris kapcsolatba. Az 1867-es párizsi világkiállításra való készülés idején a manufaktúrában dolgozó nagyobb számú festők közül a balatoni táj finom festőjeként, személyén kívül, a jelenlegi adatok ismeretében más nem jöhet számításba. Az előképként felhasznált különböző kvalitású litográfiák stílusát a porcelánedényeken Niemeyer színes festéssel egységesítette, ezáltal, Fischer elképzelései alapján, egy teljesnek tekinthető herendi balatoni ikonográfiai programot valósított meg.

A formák különlegessége, valamint a festés magas színvonala mellett figyelmet érdemlő az aranyozás, mely különleges gazdagságával szintén az együttes egyediségét valószínűsíti. A tálca ívesen felhajló peremét egy három centméter széles aranydíszítmény keretezi. A karéjoknak megfelelően stilizált kagylómotívumok, köztük átlós rácsszerkezet és négy karéjba foglalt barokkos kartusok váltakoznak. Az aranyozás csipkeként keretezi a színes tájképet. A perem külső élének felületét szélesebb zárócsík díszíti, az edények fedelén és talpán is megismétlődik. A csészék külső és belső, a kannák és a cukortartó külső szájrészét műves, csipkeszerű motívumsor szegélyezi. A csészealjak dekoratív széldíszítménye azonos az alátét-tálcáéval. A két kanna oldalait díszítő nagyobb kompozíciók arany keretezése követi az edények formáját, amit felül lezár egy szélesebb rácszerkezetű, kifelé forduló kartusokkal szegélyezett rész. A csészéket és a cukortartót díszítő kompozíciókat keretező aranycsík közvetlenül kapcsolódik a körbefutó szegélydíszhez. A fülek és a fedők aranyozása követi a barokkos formákat. Végezetül figyelmet érdemlő a tálca alja, amelyen a színesen festett balatonfüredi part szürke, monokróm tükörképe látható.[18]

A herendi Balatonfüredi készlet létrejöttének körülményei, a készítés időpontja, valamint a porcelán-tájfestő személyének pontos meghatározása még további kutatást igényelhet, mindazonáltal remélhető, hogy a tanulmányban követett módszer érdemben járulhat hozzá az edényegyüttes közelebbi ismeretéhez.

Jegyzetek

1. Bobrovszky, Ida: Die Maria Theresia-Gedenkschüssel aus Herend. *Ars Decorativa* 1. 1973. 145—151. Molnár László: Wiener Porcellanfiguren aus dem 18. Jahrhundert und herender Varianten. *AHA* 1975. 125—150.
2. Balatonfüredi kávéskészlet. Iparművészeti Múzeum Budapest. Ltsz.: 52. 2459. 1—7.
3. Ruzicska Ilona: A herendi porcelán. Budapest 1938.
4. *Herend 100 éves* kiállítás. Katalógus Budapest 1939.
5. Molnár László: A Herendi Porcelángyár történetének periodizációja. *MÉ.* 1973. XXII.. 1. sz. 44—58
6. Molnár László: A Herendi Porcelángyár munkásai. *MÉ.* 1976. XXV. 2. sz. 110—124.

7. Herend 100 éves. Kiállítási katalógus, Budapest, 1939. A Magyar Történeti Múzeum Iparművészeti Tárának anyaga (cím alatt) „2. kétszemélyes kávéskészlet tálcán balatoni tájképpel 1858-ból." 13.
8. Hamann, Brigitte: Erzsébet királyné. Budapest 1988. 220.
9. Uo. 113.
10. Ruzicska Ilona: I. m. 21.
11. A budai Várpalota Herenden készített asztali edényeinek festése egyszerű, mindössze a király monogramja és a magyar királyi korona díszíti azokat. Aranyozással készültek a királyi család számára az edények, rózsaszínű a tisztikar és lila az udvari személyzet edénykészlete.
12. Gosztola Annamária: Szerelmey Miklós litográfus (1803—1875). MÉ. 1985. XXXIV. évf. 1—2. sz. 11—30.
13. Herendi Porcelángyár Irattára, Herend. Üzleti könyvek.
14. A készlet darabjain az alábbi tájrészletek kerültek ábrázolásra: Balatonfüred a tóról, Kerek templom, Ivócsarnok, Színház, Keszthely, Tihany, Szigliget romjai, Szentmihályhegy, kápolna.
15. Gosztola Annamária: i. m.
16. Az edények alján az alábbi, herendi készítésre utaló jelek találhatók: „HEREND", „Herend", benyomott jegyek, „MF" monogram és koronás Kossuth-címer máz feletti kobaltkék festéssel.
17. Herendi Porcelángyár Múzeuma, Herend. Ltsz.: 90.
18. A készlet tálcájának alján szürkésfekete, monokróm, gravírozott felületen látható az előkép tükörképe. A különleges színhatású kép technikailag úgy jött létre, hogy az égetés során az égetőlapra helyezett tálca alsó pereme teljesen zárt teret képezett. A térben oxigén hiányában redukció jött létre. Égetés után, a kicsapódott finom korom eltávolítása után láthatóvá vált a tükörkép.

M. D. K.

NIEMETZ Premitivus

Eszterháza (Fertőd) kastélyban Zenélő- és egyéb díszórák

Az Iparművészeti Múzeum Évkvei II. 1955.
Vaelkó Arisztid: Zenélő és ütő tornyóról hajdani Eszterházy kastélyokban 282. l.

NIEMEYER, Oscar

KUBINSZKY Mihály: Niemeyer Latin-Amerika-i emlékhelye Sao Paulo-ban. = Magyar Épitőmüészet. 83,1992,5. 56.ill.

ság képét és más szentek képeit is ő készítette. Az egri irgalmas rend historia domusa szerint 1738-ban képeket festett az irgalmas rendházban.

IR névbetűs ötvösmester. A maklári ref. egyház őrzi a XVII. századból származó kenyérosztó tányérját, amelyen névbetűje alatt liliom látható. (Voit, 1956.)

IS névbetűs ötvösmester (→ Szurmák József?) jegye Kőszeghynél két tárgyon már szerepelt (615 a—b), egy ezüst pohár 1956-ban az Egri Dobó István Múzeum tulajdonába került. (H. Détári Angéla közlése, 1959.)

IS névbetűs bécsi ötvösmester. 1762-ben készült úrmutatóját az egri főszékesegyházi kincstár őrzi. Személye valószínűleg azonos → Scheurer (Schäjer) András József egri rézműves mesterrel, aki egyben a bécsi céh külső tagja volt és így a bécsi városi bélyegzőt használhatta művein. (Voit, 1958.)

ISTVÁNFI József egri kőműves. Az Eger városi adóösszeírásokban egy alkalommal, 1790-ben találkozunk nevével.

IVÁNCZY András egri ácslegény. 1752-ben Egerben dolgozik, mint → Wildinger Illés egri ácsmester legénye.

IVÁNSZKY Antal egri ács. Az egri városi adókönyvek első ízben 1780—95 közötti időben emlegetik, majd az 1800. évi adókönyvben szerepel.

JABLONICZKY egri festő? Egerben → Szikora György egri festő halála után 1808-ban rendezett árverésen részben megvásárolja Szikora műhelyfelszerelését és festőszerszámait.

JACOBUS kőfaragó. → Giovanni Maria mester mellett dolgozik az egri várban 1551-ben. (Détshy, Munkások I. 188. old.)

Niemayer Károly

MDK

A Zsolnay kerámia. Janus Pannonius Muz. Pécs
1966.

MDK

Niemeyer Wilhelm
porcelán- festő, kivitelező.

A Zsolnay-gyár művészeti munkáiban közreműködött 1929-1930.

67.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

MDK

Niemayer Vilmos, porc.festö
/ Niemeyer Wilhelm/

1929 -töl két évig dolgozott a gyárban. Technikailag tökéletesen fejlett porc.serv.edény-festö , aki a modern dekorokat jó izléssel alkal-mazta. Szaktudása nagy előnyére volt az ujfajta diszitett porcellánoknak. A legtöbb muzeális készle-tek egyes sokszorositott darabján ott találjuk a teljes nevét, vagy neve kezdöbetüit N.W.

Nikelszky Géza beszámolója Dr.Szentiványi Gyulának:
A Zsolnay gyár művészei és kivitelezöi.
Pécs. 1948.nov.16.

Niemeyer Wilhelm MDK

német edényfestő

modern diszitéseket alkalmaz, de a Zsolnay-védjegyen kivül semmi sem utal a tárgyak magyar származására.

47.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

Wiemayer Vilmos

festései:
Váza 1926-29.
fotó

Patay Éva: A Zsolnay kerámia. Bp. 1955.
melléklet

Niemayer Vilmos

1926-1929-ig a pécsi Zsolnay gyárban működik.

P. Brestyánszky Ilona: A kerámia és porcelán története
Bp. 1966.
213.o.

Niemeyer Wilhelm

Szül. Bublitz 1902.

Zsolnay-nál dolgozott: 1926-1929.

77.o. 39. jegyz.

Egyes munkáit teljes nevével vagy monogrammjával jegyezte.

47.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

Niemayer Vilmos

A Zsolnay gyár veretője 1926–1929-ig; Mű rödése alatt a gyárban a kínai vázaformákat és a fujt alapot veretté be, amelyet modern virágmintákkal díszített a német porcelángyárak modern stílusának hatása alatt.

D. Breslyánszky Ilona,
Ismerd meg a kerámiát, Bp. 1966, 213 l.

MDK

Niemayer Vilmos

Modern porcellánvázák, repr.

Felvinczi Takács Z.: Keleti és magyar formák a Zsolnay-kerámikában. Magyar Művészet 1928. 376.l.

MDK

Niemeyer Wilhelm, porc.festö

1929-töl

a Zsolnay gyárban dolgozott kb.2 éven át.

Nikelszky Géza: A Zsolnay gyár művészei és kivitelezői
Pécs.1949.ápr.12.

MDK

Niemeyer, német szárm. porcelánfestő

A Zsolnay kerámia. Janus Pannonius Muz. Pécs
1966.

Niermeyer

l.

LykaMagyműI800-50

80.l.

8

9

M.D.K.

Niereghjartó István,nyerges mester

Az 1705-ös győri céh Protocollumban szerepel.

Timaffy László:Adatoka győri szijgyártó és nyerges mesterek történetéhez.153.o.

Arrabona,8.A Győri Múz.Évkönyve.Győr.1966.Xantus János Múz.

NIERICK, Felix

LENGYEL László: A theatrum sarrum a magyarországi barokk művészetben. = Agria XXV/XXVI. (1990) 627-628.p. és ill.

Ferences szerzetes a kismartoni kálvária készitője 1701-1707

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . forint.

. . . . . .

. . . . . .

ap.

. . . . . .
aláírás

lakcím: . . . . . .
szem. ig. sz.: . . . . . .

N. D. K.

NIERING Félix szobrász, építész,
ferences laikus

1701-1705. Felsőkismartonhegy, 24
stációs Kálvária

Aggházy: Barokk szobrászat ... Bp. 1959.
I. 128. 250. II. 89.

Niering Félix franciskánus barát.

A kismartoni Kálvária képolnát és a szoborcsoportozatokat tervezte a ferencrendi szerzetes. Dr. Dolonecz József: "Egy világhirü kálvária" cimmel ir a müvészről, akinek közelebbi adatait nem sikerült felkutatnia. Azt viszont megállapitja, hogy kétszáz évvel ezelőtt 1705-ben kezdték épiteni. A kismartoni Kálvária templom katakombaszerü körfolyosóin láthatók a következő szoborcsoportok.
A felsorolás a -2-.sz. cédulán következik.

ÉLET, Bp. 1912. márc. 3. IV. évf.
9. sz. 268-270. lap.

Niering Félix

A szoborcsoportok:
"Krisztus a zsidó főtanács előtt",
"Krisztus megcsufoltatása"
"A főpap és az irástudók nézik a megcsufoltatást.",
"Krisztust a főpap elé hurcolják",
"Ecce homo",
"Krisztus a tömlöcben",
"A megtört lator a kismartoni Kálvárián".
Repr.-ók, melyek hét képen szerepelnek.
ÉLET, Bp. 1912. febr. 18. IV. évf.
7. sz. 224. lap.

Nierinck Félix

Kismartoni fráter
tervezte a híres
kismartoni Kálváriát

Lásd

Dercsényi – Csatkai
Sopron és Eőrnyjcke
Mons topogr. II.
K. 107. l.

Nierinck Felix

ferencrendi szerzetes
épitész
kismartoni kálvária
tervezője

l.

Thirfelsödmantul
188-l.

2061-909-35

668. Keretek.

1 darab völgyelt sima aranyozású keret, belül faragott levéldiszszel.
Méretei 23:17 cm.
Becsértéke.....2.00 K

Jegyzet. 1127-906-53

Nierinck Felix

épitéz

l.

Csatkai Esterhazy

27. l. 28 l.

Antal. Bp. 1938., 55. és 75. l. (13. kép.)

Názáreth

Vászon, olaj, 88×124 cm.
Jelezve lent jobbra: Ligeti Antal 1875.
Simor prímás rendelésére készült.

Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 43. szám. — Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. — ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 21. szám. — Rényi 22—23. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 772. l. — Körösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 239. l. — Maszlaghy II., 170. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 554. l. — Esztergom vármegye . . . Bp. é. n. 176. l. — Lepold—Homor 97—98. l. — Gerevich PA, 252. l. — Lepold—Lippay 56. és 57. l. — H. Rapaics Judit: Ligeti Antal. Bp. 1938., 16., 50., 55—56. és 75. l. (12. kép.)

Catania az Etnával

Vászon, olaj, 123×190 cm.
Jelezve lent jobbra: Ligeti A. 1879.
Simor prímás vásárolta a művésztől.

Rényi 23. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 772. l. — Maszlaghy II., 368. szám. — Gere-

Niering Felix

ferences laikus
testvér, épitett
terverte a kismartoni
kálvariát.
XVIII sz.
Bierbjezsuitak
27. l.

-

eje.*

előcsarnokba jutunk, amelyből egy-egy
ró jobbra a déli, balra az északi to-
magyar nemzetségi monostortemplomok
es szélességében tárva áll a hajók felé.
a karzat miatt azonban alacsonyabb

óba nyiló nyomott iv a hajó magasba
elől eltakarja, a tekintet rögtön szin-
a főszentélyben emelkedő főoltárra és
terelődik. Az 1904-ben készült neoro-
ugyan a képet ma jórészt eltakarja és
mény eredeti hivatását betöltse. A kö-
m állt szentségház vagy más felépitmény,
zentje,
t mintegy oltárképül szolgált és az e-
volt.

k bejárója volt, ugy az előcsarnok és
vő karzattal együtt a világi hivők,
mbereinek helye volt. ~~Ennek megrelelően~~
otban őrizte meg eredeti épitészeti
utat a 29. kép mutatja.

Nierinck Felix

épitész

a felső Kismartonhegyi

kálvária

irod épitésze -

Debro-Gruhart

189. l.

Niering Félix

ferencrendi barát
a Kismarton Kálvária
tervezője

Nádai 25. P.

PKERET- és LÉCGYÁR

Miklós-ut sarok). Telefon: 942—12.

Számla Ujpest, 1935 november 19.

3309

N T I V A N Y I G Y U L A úrnak

B U D A P E S T

Budafoki ut 10c

léret	Megnevezés	Egységár	Összeg	Összesen
0/50	10/ v. a Blondel üveggel.			23.--

„Attila"-nyomda, Ujpest.

Nierinck, Felix

építész

l.

Cat-Frey ÖSt Kunstk

XXIV.K.

XXI, 98.99.l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
205

Kollmann. Versammlung der deutschen Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte.
München, 1876.

tüz. 1d.

Niering Felix

Thieme Becker

XXV. 468. l.

(Lyka)

PESTVIDÉKI NYOMDA, VÁCON

Niering Felix 24

Schoen Anna templ.

KÜLDEMÉNYEK CÍMÉBEN
UTCÁT HÁZSZÁMOT
IRJUK KI

Nierinck Felix

A marialanzendorfi Kálvária anyira megtetszett Esterházy Tál nádornak, hogy Kismartonban hasonlót akart kapcsolni tervezett nagy Mária templomához. Annak építőjét, Nierinck Felixet hívta meg, aki első tervét Győrűen kifejlesztve, tényleg valódi csudát nyelt. A mesterséges Kálvária hegy barlangjaiban misztikus homályból bontakoznak ki az egyes jelenetek. 1701–7. Közt készült el a nagy mű. A Kálvária gondozására 1711-ben franciskánusokat telepített Kismartonba. A Mária templomot is fentinek nellett volna építeni.

Csatkai Endre dr: Emlékezés Esterházy Tál nádorra. Sopron 1935. 27–28. l.

KEDVES PAJTÁSOK!

A BEJÁRJÁTOK HETEDHÉTORSZÁGOT
SEM TALÁLJÁTOK A PÁRJÁT

AZ ÉN UJSÁGOM

CZIMŰ, PÓSA BÁCSI MESEMONDÓ
UJSÁGJÁNAK. HA A TÖRTÉNETEKET MESÉ-

Felix Nierinck

épitette fel 1701–1705 között az Eisenstadt-i Kálvária hegyet, osztrák és olasz példa után.

Georg Dehio: Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler, Burgenland, Wien 1935

643 f

Nierinek (Niering) Felix

épitette az Eisenstadt-i Kálvária hegyet.

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963
II/a kötet

2731

Niermeyer Anton

herceji főkertész
győri kulcsosú

lásd

Radoskastély II.

37. l.

Szepeshazy-Thiele

52. l.

nénytár

A mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
Fényrajz		

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Wiesen Ludwig

L. Schoen 1948

48-L-

569 ----------szám.

19

Műemlékek Orsz

Tárgy:

Kladek F. anyagigény-
lést küld és tervezet hér.

A beadvá

Melléklet

Egyúttal

Előirat sz

Utóirat s

Másolta:

Összeolv

MDK

Niessner Aladár mérnök. (Szombathely)

Igenértékes megvétellel jutalmazott terve.
(Pécs, városrend. probl.)

A MMÉE mű- és középítés szakosztálya. - 102. l.
Építő Ipar - Építő Művészet. - 1928 jul. 1. száma

MDK

Niessner Aladár épitész

Pécs sz.k.város városszabályozási tervpályázata.
Magy.Mérnök és Epitész Egylet Közl. 1928. 15-16.sz.
1o4 l.

MDK

Niessner Aladár, szombathelyi
városi tanácsnok

nyerte el a III. díjat.

Salgótarján városrendezési pályázata.

Ip.Ip.-ÉP.Műv. 1926. 20.1.

MDK

Niessner Aladár

Pécs város által a város rendezési terveinek beszerzésére kiirt pályázaton, tervét megvették.

Cikk: A mű- és középitési szakosztályok ülésének jegyzőkönyve.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, 1928. IV.15. 108.lap

Niessen A

Jestö

l.

Schoentabaini

11. l.

Print VI. 80.

Niessen, Ant

Buda és Pest kepe a
gellérthegyről, olajf. fenti-
tól. 470 x 94 cm.
Holitscher Pál dr. tu-
lajdona

mod

Kremréji Bp 24. l.

Niesen.

vagy Niszen?

Buda látkeve a

Fővárási muzeumban;

Itt sok ugyanép szerzemény

van - ami a katalogusban

nincs, Csánky Dénes

igazgatóhoz menni.

NIESL, Jozef fentő, mázoló (Porsony)

1794-95, Alsókorompa

Ars 1996/1-3. 183.

aran vert

1.

z. beli

reformatus

ört

n foglalt

űvek 1720-

ézus lábainál

Niessenberg Johann

vésnök

Pest. 1827 -

Wcg 366 l.

Niessner Aladár

szombathelyi épitész

l.

Thirfelsödmaintul

264. l.

Budapest Székesfőváros Elektromos Művei

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

Háztulajdonos
(Házgondnok)

úrnak, úrnőnek

BUDAPEST

IX **ker.,** Hőgyes Endre **-út -utca -tér** 10 **sz.**

Nieszner Aladár

pécsi városszabályozási tervpályázaton tervét megvették.

Dunántúl 1928. márc. 21.

Nieszner Aladár Hombathelyi városi tanácsnok

Niessner Aladár

a Komlóbathelyi városi mérnöki hivatal vezetője elkészítette a város rendezési és fejlesztési tervét Warga Lajos és Wälder Gyula első díjas pályaterve alapján.

Részletesen ismertetve a terv.

Tóth János: Komlóbathely fejlődése és korszerű építkezései. Tér és Forma 1933. 39, 40, 41.

Niessner Aladár

mérnök,
Szombathelyi vá-
rosi műszaki
tanácsnok

l.

MMÉ Évk

1934.232.1

TÉGLAGYÁRTÓ GÉPEK
és teljes
keramiai berendezések
u. m. kör-, gáz- és csatornakemencék épitése.
Bühler-féle szab. görgőjáratokat és

Versenytárgyalási hirdetmény.

A mezőhegyesi magyar királyi ménesbirtokon és a pusztapéklai sgazdaságban az alább részletezett épületek körül előforduló d, kőmüves, cserepező kézi, továbbá ácsmunkákra a vállalkozó al szolgáltatandó anyagokkal, tervek és előméret költségvetések ıpján versenytárgyalás hirdettetik.

A vállalati uton biztositandó munkálatok a következők:

I. csoport Mezőhegyesen:

1. Iskola és tanitólakás melléképületekkel 81. sz. majorban	7450	kor. 32	fill.
2. Cselédház 4 családra a 84. sz. majorban	3013	„ 45	„
3. Cselédház 9 családra az 55. sz. majorban	6652	„ 99	„
4. Istálló épület a 42. sz. majorban	16999	„ 10	„
Összesen:	**34115**	kor. **86**	fill.

II. csoport Mezőhegyesen:

1. Cselédház átalakitása a 73. sz. majorban I.	2102	kor. 98	fill.
2. Cselédház átalakitása a 73. sz. majorban II.	2223	„ 05	„
3. Cselédház átalakitása a 76. sz. majorban	882	„ 24	„
Összesen:	**5208**	kor. **27**	fill.

III. csoport Pusztapéklán:

1. Magtárépület kibővitése	9787	kor. 43	fill.
2. Rizszáritó felépitése és berendezése	9412	„ 43	„
3. Iskola épitése és régi tisztilak átalakitása	14373	„ 66	„

Felhivatnak pályázni szándékozók, hogy egy koronás bélyeggel átott, szabályszerüen kiállitott és sértetlen boritékban elhelyezett, ecsételt zárt ajánlatukat, melyben kinyilatkoztatják, hogy a fent sorolt épitési munkákat hány százalék engedménynyel vagy ülfizetéssel hajlandók elvállalni, a **mezőhegyesiekre** legkésőbben **lyó évi március hó 18-ik napjának délelőtt 11 órájáig, pusztapéklaiakra** pedig **március hó 26-ik napjának lelőtt 11 órájáig** a vállalati összeg **5%-ának** megfelelő bánatnzzel elszerelve, a mezőhegyesi magyar királyi ménesbirtok zgatóságánál a pusztapéklaiakra pedig a rizsgazdaság intézősé-

NIESNER ALADÁR, épitész,mérnök

Szombathelyen,a WäLDER Gyula és Wargha László egyetemi tanárok pályadijnyertes tervét alapúl véve 1923-ban Niesner Aladár elkészitette a város szabályozási tervét. 47.old. 17.jegyz

HECKENAST JÁNOS: Előtanúlmányok az új szombathelyi városháza tervezéséhez 43.old

VASI SZEMLE, XXIV,évf. 1970. 1.szám, Szombathely

NIESSNER ALADAR, építész

Szombathelyen 1922-ben a varos rendezési tervének pályaműveit biraltak. A biralatok elhangzasa, a dijak oda itélése, a jeligés levelek felbontasa utan a bizottsag tagjai alairtak a jegyzőkönyvet. Köztük Niessner Aladar is. 434.old.

HORVÁTH FERENC: Szombathely varos harmadik városrendezési terve 429.old

VASI SZEMLE, XXIV. évf. 3.szám, 1970. Szombathely

NIESSNER ALADAR, építész

Szombathelyen 1922-ben a v-ros rendezési tervét palyazattal oldottak meg. Ez után a varos rendezési térképét és a hozza tartozó müleirast Niessner Aladar varosi főmérnök, müszaki tanacsos készitette el. 434.old

HORVÁTH FERENC: Szombathely város harmadik városrendezési terve 429.old

VASI SZEMLE, XXIV. évf. 3.szám, 1970. Szombathely

NIESSNER ALADÁR, építész

Szombathelyen 1922-ben a város rendezési tervének pályaműveit bíráltak. A harmadik díjra javasolt mű mellett szavazott Medgyaszay István, Niessner Aladár, Jendrassyk Alfréd, Hochholzer Ödön és Rauscher Miksa építészek. 432.old Ellene szavaztak: Jendrassyk Alfréd, Hochholzer Ödön, Rauscher Miksa, építészek. 432.old

HORVÁTH FERENC: Szombathely város harmadik városrendezési terve 429.old

VASI SZEMLE, XXIV.évf. 1970. 3.szám, Szombathely

NIESSNER ALADÁR, épitész

1922-ben Szombathely rendezési tervpályázatot hirdetett. Wälder Gyula és Warga László nyerték az első dijat. Ez elveszett, de fennmaradt Niesshernek ezek alapján 1923-ban elkészitett szabályozási terve. 331.old

HECKENAST JÁNOS: Szombathely város zöldterületei és zöldövezeti terve 321.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 3.szám, 1968. Szombathely

NIESSNER ALADÁR, épitész

1923-as szombathelyi szabályozási tervében a város tovább fejlesztését zömmel családi házak épitésével kivánta megoldani. Ez ugyan gazdaságtalan, de biztositotta az ottlakók zöldterületi igényét. 331.old

HECKENAST JÁNOS: Szombathely város zöldterületei és zöldövezeti terve 321.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 3.szám, 1968. Szombathely

NIESNER ALADÁR, müépitész

31.ábra.-A szombathelyi 1923-as rendezési terv egy részlete.-A belvárosban apró,szabálytalan háztömböket javasol, a város szélén tul nagy telkeken családi házakat,barokkos rendben elhelyezett középületeket. Fekete repr. 27.ol d.

HECKENAST JÁNOS: Szombathely város rendezési terve 1.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, XIX.évf. 1965
1.szám Szombathely, 1965

NIESNER ALADÁR, müépitész

SZOMBATHELY VAROSA MEGBIZTA A VÁROS SZABÁLYOZÁSI TERé
vének elkészitésével. Meghivták a müszaki főtanácsosi
állásba.-E tervben van egy kis körut is.A terv nemcsak
nagy egészében,de részleteiben is irreális volt./30.ábra/
27.old

[illegible] JÁNOS: Szombathely város rendezési terve
1.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, XIX.évf. 1965
1.szám Szombathely, 1965

NIESNER ALADÁR, müépitész

---

32. ábra. Szombathely városrendezési tervének/1923/, módositott változata. Ez már enged az 1923-as terv alapelgondolásá ból és valamivel reálisabb. Fekete repr.
27.old

HECKENAST JÁNOS: Szombathely város rendezési terve
1.old.

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, XIX.évf. 1965.
1.szám Szombathely, 1965

NIESNER ALADÁR, épitész

30.ábra.-Szombathely 1923-as szabályozasi tervének részlete.-E terv megvalósithatatlan volt, mert 24 uj utcat, akart létesiteni, minden utcát szélasiteni, áttörni stb.
Fekete repr. 26.old

HECKENAST JÁNOS: Szombathely város rendezési terve
1.old.

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, XIX.évf. 1965.
1.szám Szombathely, 1965

NIESNER ALADÁR, müépitész

1922-ben Szombathely rendezési tervét alkotta. Ez nélkülözött minden tudományos alapot, az épitási övezetek, uj utcák iránya, szélessége és uj uttörések kérdésével foglalkozott. romantikus felfogásban, csinosító szemlélettel. 25old 30 db kép.

HECKENAST JÁNOS: Szombathely város rendezési terve 1.old.

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, XIX.évf. 1965. 1.szám Szombathely, 1965

NIESSNER Aladár mérnök (1883-1956)

Városháza bővitése 1925

SZILÁGYI István: Szombathely.
Szombathely, Savaria Tours, 1994
12.

Nieste János

ötvös 1640–1645

lásd

Mih. Pozs. 118

D 112

egfinomabb famentes
lerfeinster holzfrei

D

irodai anyag
Kanzleistoff

Nieste János, pozsonyi ötvös (V. 118. l.

Múzeumi és Könyvtári Értesítő)

Nieste János

Niester József

pozsonyi munkatársa és pallérja
Franz Anton Pilgramnak.

Voit Pál: A barokk Magyarországon,
Budapest, 1970.

61 l

Niesthi Violett

1929/30

Ferképzomfoiskévk

118. l.

NIESSL Joseph, pozsonyi festő

J. N. bürgerl. Mahler, hadiadót fizet. (1796, 1064 l)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

Niette,? Tobias,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegé-
nyek jegyzéke:"Niette,? Tobias,Berlin,1677."
118.old. 13.jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.szá-
zadban - Adatok Győr város asztalosmüvességének
történetéhez 93.old

Arrabona,9. - Xantus János Múz.Győr,1967
A győri Múz Évkönyve

Niett T./Tóbiás/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosleg-nek jegyzéke származási hely szaerint:Berlin: Niett T." 121.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosművességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.- Antus János Múz.Győr,1967.- A Győri Múz. Evkönyve

Tobias Niette, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből, 6670-tól19: Tobias Niette Von Berlin, Anno 1677. 102.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona, 9.-Xantus János Múz. Győr, 1967.-A Győri Múz. Évkönyve

Tryptique of Queen Elizabeth of Hungary 546, 5

Goblet. Transylvania. 1543. Paris, Musée de Cluny 5

Pitcher from Transylvania. Silver, gilded. From Brassó, Transylvania 5

Cup. Silver, gilded. From Transylvania. 1634 5

Pitcher. Silver, gilded. From Brassó, Transylvania 5

54593.

Museum» à Berlin 599
Musée Schinkel à Berlin 602
. Fr. Schinkel: Le «Charlottenhof» à Potsdam 604
seph Rippl-Rónai: Fleurs. Coll. de Mme Edmond Révai 612
odolphe von Alt: Les hôtels «Archiduc Etienne» et «Europe» à Pest. 1844. Supplément en couleur.

TS:

eopold Herman: Some Hungarian woman-painters 569
nne Zádor: Plans of gardens in the Grassalkovich-archives 581
lizabeth Hajós (Berlin): The C. F. Schinkel-Museum in Berlin 599
écrology 605
rt Notes and Book Reviews 605

IONS:

alvary. Wing-piece from Szepeshely. About 1510 498
eath of the Virgin. Wing-piece from Szepeshely. About 1510 501
cene from the life of a Saint. Wing-piece from Szepeshely. About 1510 501
lurder of the Innocents. Wing-piece from Szepeshely. About 1510 502
xterior wing-pieces of the altar from Leibic. 1521 503
nterior wing-pieces of the altar from Hizsnyó 504
he vision of St. Paul. From Szepesbéla. About 1515 505

MDK

Nietschmann, egri épitőmester

Nietzschmann Magyar Müvészet 1932. 7-8. sz.

M.D.K.

Nielschmann János, egri építő mester

épitette 1773-1775 között az egri minoriták templomához csatlakozó rendházat, melynek a patak felöli része talán még török eredetu

Pethő Tibor: Budapest - Eger - Szilvásvárad
Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 4.köt./

old.

MDK

NIETSCHMANN JÁNOS

Egri barokkori épitészeti a datok.

Gerő László: Eger. Budapest 1954. p. 37.

Képzőművészeti Alap kia ása

M.D.K.

Nietzschemuseum

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 335. old.

M.D.K.

Nietschmann János, épitőmester

Falk János halála után ő folytatja az egri Minorita templom épitkezését 1758-1773 között.

Gerő László: Eger. Bp.1957. /Magyar Müemlékek/ 35.old.

M.D.K.

Nietschmann János, építőmester

épitette az egri Minorita rendház háromemeletes, 11 tengelyes, egyszerü tömegü, többször átalakitott épületét, vázadiszes copf kapuval /1773-1775/.

Gerő László: Eger, Bp.1957. /Magyar Müemlékek/ 36.old.

M.D.K.

Nietschmann János, építőmester

tervei szerint épült 1773-1776 között az egri Ferences templom /Kossuth Lajos u. 14./

Gerő László: Eger, Bp. 1957. /Magyar Müemlékek/ 42.old.

MDK

NIETSCHMANN JÁNOS

egri építőmesterre vonatkozó adatok.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.45.

Képzőművészet Alap kiadása.

M.D.K.

NIETSCHMANN épitőmester

Eger. Ferences t. homlokzata és két

Soruya 1773-76

Breznay Imre: Eger multjából, Eger 1926.

21. l.

M.D.K.

Nietschmann János, egri építőmester

műve a volt ferencrendi templom főhomlokzata, mely egységes, harmónikus műalkotás. 6 vezette, Falk Jánossal együk. Gerl halála után a 13 évig épült Minorita templomon az utolsó sümitásokat.

Pethő Tibor: Budapest - Eger - Silvásvárad

Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben, 4.köt./

+ 68. 60 old.

R. D. K.

NIETSCHMANN József építész

Eger. Minorita templom. Gerl Mátyás tervei szerint, 1758 – 1773.

Elkezdi: Falk János (Repr. 87.)

Magyar építészet. Bp. 1954. 73. l. 195 l

Nietschmann János

épitöm.

Eger XVIII

l.

Péter II.

41. l. 43. l.

Nietschmann János

egri épitömester

egri minorita templom

Dívald Magyarmvenel

226. l.

Nitschman János

1772 be Egyben befogatte
a Falk. János által
megkezdett minorita
templomot.

Istvánbácsi nagytára
1864. 102. 1

M.D.U.

NIETSCHMANN József építész

Eger, Kossuth Lajos-tér 4. minorita templom (1758 - 1773) az építést Falk Jonas vezdi

Gerő László: Magyar építészet baladó pagyomanyai Bpp. 1957. 33. l.

Nitsman János

1772 Eger.

l.

Szm Egermúv

232 l.

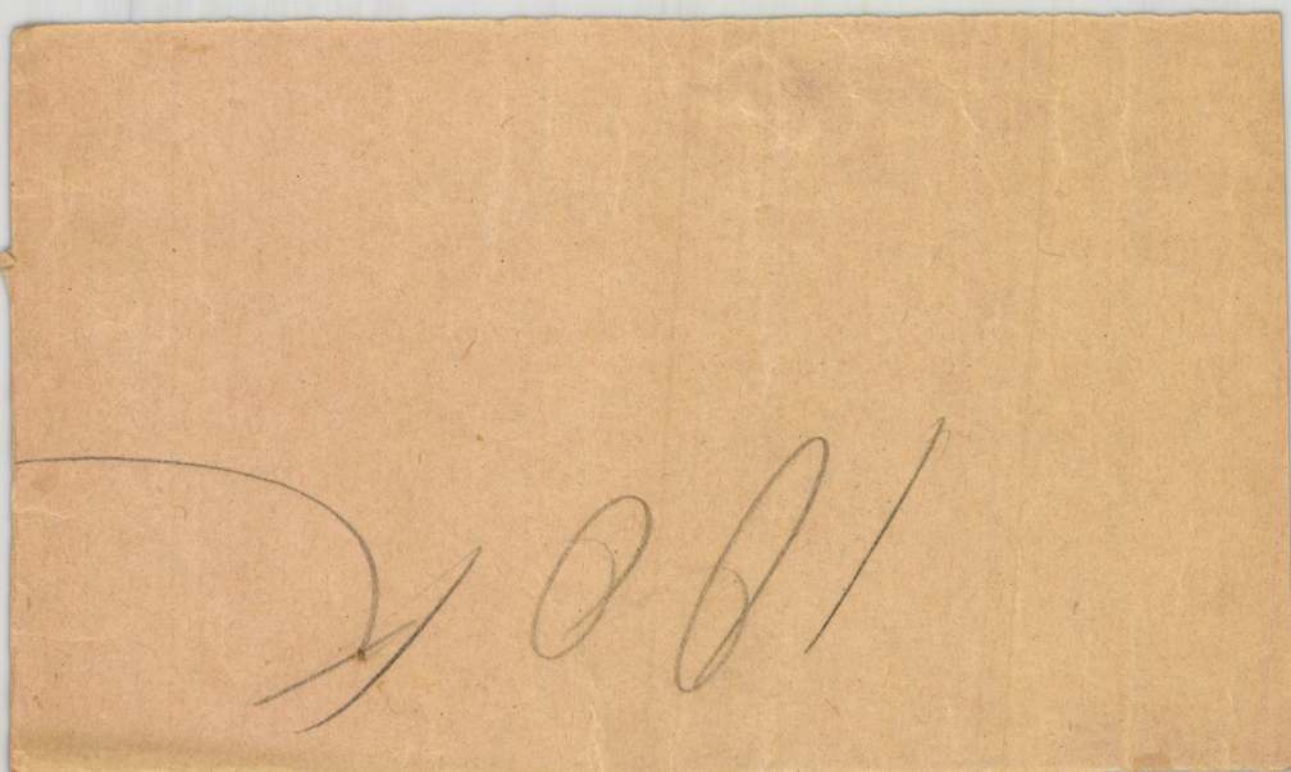

Nitschmann Jaius

épitex

~~1771.~~ 1768/69

Eger

l.

Szm Egerumv

249 l.

Nitsman János

építőm.

Eger 1758
1759

l.

Szm Egerunio

215. l.

Nietschmann Nep. János

Falk János halála után fenti vette át az egri minorita templom befejezését, s ő épitette az egri minorita rendházat is. Hogy vajjon tervező művész volt-e, vagy csak vállalkozó épitőmester azt már bajosabb eldönteni. N. Kevéssel a keleti torony betetőzése előtt, 1773 júl. 1. meghalt.

Szmrecsányi Miklós

A szent Ferenc-rendiek temploma, III. Egri

Népujság 1922 júl. 23.

A második torony épitését 1776-ban fejezték be az elsőrendszerű alábbani.

Nietschmann Nep. János
építőmester
1772-ben megbízták, hogy
az egri ns. ferencrendiek
templomának tornyait
felépítse.

Szmrecsányi Miklós:
A Szent Ferenc-rendiek temploma. III.
Egri Népujság 1922
jún. 23.

Nietschmann Nep. János
építőmester

l.

Szm Egermův
52. l.

Vasárnap
9
Kat. Exaudi

Hétfő
10
Kat. Antonin
Ujhold 14 óra 18 p.

Kedd
11
Kat. H. Fer.

Szerda
12
Kat. Pongrác

Csütörtök
13
Ka. B. Róbert

Péntek
14
Kat. Bonifác

Szombat
15
Kat. S. János
Izr. 5 S. Bami. 6. P.

BUDAPEST, Buda
IX., RÁKOS-UTCA 10
TELEFON: 81-5-95

Nietschmann

egri épitész

épitette 1773-75-ben
az egri minorita rendhá-
zat.

Bar Kar Egri képesk

39. l. Keppel

Nietschmann Janos

épitett XVIII n

egri mirionta
semplom

wód
Hekler M M Tost

145. l.

146. l. Eeppel

Vaspatkó VII. 241

Soproni múzeum IV. 264.

Nietschmann

egri építőmester.

Az egri minorita templomhoz csatlakozik a hatalmas minorita rendház, melyet Nietschmann tervezése szerint 1773-75. épült s melyben ez időszerint még a pénzügyigazgatóság és az adóhivatal foglal helyet.

Szeger. 39 l.

MEGBÍZÓLEVÉL

LANTOS

KÖNYVESBOLTJA ÉS TUDOMÁNYOS ANTIQUARIUMA

XV. AUKCIÓJÁHOZ

BULLETIN DE COMMANDE

Megbizom ..... *urat*

A megbizó neve és pontos cime: .....

.....

Szám	Kezdőszó	Ár

Nietschmann, János

Thieme Becker

XXV. 470. l.

(Lyka)

Nietschmann János

egri építőmester

írad

Hekler Antal:

Művészet és világnézet

1916-1940. Bpest, 1943.

31. l.

NIETSCHMANN *János*, építőmester Egerben a XVIII. században. N. fejezte be az ország egyik legmonumentálisabb és Falk I. által 1758. megkezdett barokk templomának, az egri minorita templom építését 1773. Ehhez csatlakozik a hatalmas minorita rendház, mely szintén N. tervei szerint épült 1773—75.

K. Gy. II 203 l.

4582. Alois Erdtelt:

Sz. Herzogswaldén

Női arczkép.

Mellig láthatóás kissé b
kinek haja vállaira omlá, s
meztelen. Öltözete: kék fejke
vése fölül balra: = Al. Erdtel

Vászon, mér. 47:40
1000 K.-- Grof Andrássy Dér
/621-913/.-- A Magyar Nemz
~~Átvétetett 1913 április 23~~
1914 márczius 30-án /245-9

Nietschmann János

épitesz

Gentmüeml

274 (többsz), 278. l.

Nietschmann János

egri építőmester

fejezte be az egri minori-
ta templom építését, mely
hazánk egyik legmonu-
mentálisabb barokk
műemléke. Teljesen
kőzen állott 1773. ban

Szeger 38. l.

Strepyen TV. 213

Nieszenberger Antal

épitész.

Nat. 1852. Bpest.

l.

Fleischer Bécs 71. l

Nieszenberger Antal építész

A magyar művészeti ösztöndíj alapból az 1877 évi 6526 sz. min. rend. folytan 1876–1879 ig évi 420 frt utalványoztatott számára, a bécsi képző művészeti akadémia igazgatósága által lákamozott nyugtájára.

A szlakönyv 83. l.

Ez az ösztöndíj 1878 évi szeptember hó végével megszüntettetett. (Miért?)

u. o. 83 l.

Niewelt Ferenc

örás 1860 k.

Lásd

Csipkés sopronióráskiáll

10. l.

officium található, míg a [illegible]
uma. Végül az A. 110. jelzetű *Gradualéban* a litánia Szent Ferencet és páduai Szent Antalt hozza (206b—211a lapon) és a rubrikák mindig „fratres uel sorores"-ről szólnak (például a 147a lapon). Mindez tehát kétségtelen bizonyítéka annak, hogy ez a *harmadik műhely ferences kolostorban virágzott, s a miniátorok ferences szerzetesek voltak.* Hogy ez a műhely feltevésünk szerint csakugyan a XIV. század első felében működött, azt nemcsak a díszítések vizsgálata bizonyítja. Radó Polikárp szerint, az összefüggő és egy *Antiphonariumot* alkotó A. 104., A. 105., A. 108., A. 109. jelzetű kódexekben egyetlen olyan ünnep sem szerepel, amelyet az 1330—1340. éveknél később rendeltek volna el; amint hiányzik az 1350-ben elrendelt „translatio sci Antonii" ünnepe is.

Bebizonyosodott tehát, hogy az első műhely ágostonos-remete-rend kolostorában működött, a harmadik műhely pedig kétségtelenül ferences kolostorban. Bizonytalan csupán a második, a pozsonyi műhely rendjének megállapítása marad: ámbár itt a külföldi analógiák határozottan ciszterci-rend munkásságára utaltak.

A pozsonyi missalékat már csak azért sem tarthatjuk határozottan ciszterci alkotásoknak, mert ma még az sincs tisztázva, hogy a XIV. században egy-egy szerzetesrend művészete mily mértékben hatott egy másik rend stílusára. Láthattuk, hogy a hazai kódexek között, bizonyos stílussajátosságok egyaránt mutat-

Nigra János

építész

Szül. Arad 1877.
Oklevelet nyert 1903.

Névjegyzőkönyv 15. 1.

10319

helyezett tojásdad medaillonban. A
akarja és a talapzaton elől gyümölcs-
zst őriznek. Felirata a kép alatt két

herr Kayserl Geheimbter
tthalter der N.Ö. Regier:

cm.

1-900.
-153.

Nifont de Rarke

ugy látszik csak afféle
panoramás volt. Képei
a világ nevezetességeit
ábrázolták. Tehát
nem művész

írod

Regélő. 1843. II. 565.
II. 721.

Mylord de Forte

Regis. 1873 II. Kl.
I. 751.

Nifont de Rarke

ur. Most (1843 nyarán) érkezett meg (Pestre) s a Vácintcában Jüttner-féle hár első emeletében a vastuskó mellé szállott, hol jeles műkép csarnokát néhány nap múlva megnyitandja, sok jelest ígér mutatni és mint hiteles kutfőből értettük, ígen szamos képei vannak, a kétszázat csoknem fölülhaladjak a képek hivek és meglepő természetesek.

Íred

Regélő. 1843. II. 312. l.
II. 592.

Reg. 1893. II. 312. c.
II. 372.

Niewelt Ferenc

öcs Sopron

Pritz

55. l.

Niewelt Ferenc soproni mester. Braunauban (Csehorsz.) született. 1817-ben vándorolt be. 1846-ban készítette remekét. 1889-ben halt meg.

MEGHIVÓ

A M. KIR. JÓZSEF NÁDOR
MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
1942-43. TANÉVÉNEK
AZ 1942. ÉVI SZEPTEMBER HÓ 26-ÁN, SZOMBATON
DÉLI ½12 ÓRAKOR
A MŰEGYETEM DÍSZTERMÉBEN TARTANDÓ

MEGNYITÓ ÜNNEPI KÖZGYŰLÉSÉRE.

Niga János, aradi építész M.D.K.

tervei szerint bővítik
ki a máriaradnai gör.
hel. román templomot.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.
febr. 14. sz. 9. old.

M.D.K.

Nigra János, aradi épitész

elkészitette er Aradon, a Luther-u. 1. sz. telken épitendő bérpalota terveit, 180.000 K. költségelőirányzattal.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

aug. 22. sz. 7. old.

Niga János, aradi építén M.D.K.

tervei szerint az aradmegyei Szinitye hörség 25.000 korona költséggel templomot épittet.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

Jan. 30. sz. 9. old

Nizza F., aradi épület M.D.K.

elkészítette az aradi izr. leányárvaház terveit 360.000 K. költségelőirányzattal.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf. jan. 24. sz. 8. old.

M.D.K.

Niga János, Cpesti építén

nyert megbízást az aradi görög. keleti román templom renoválására „bizánci modorú műfestésére és üvegfestésére" A szükséges 40.000 K-át közadakozással hozzák össze.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

Jan. 13. sz. 7 old.

MDK

Niewelt Ferenc, óráś,

Braunau-ból, polgárjoget nyert Sopronban

Csatkai Endre: Néhány újabb adat a soprom művészet tört.-éhez. Magy. Művészet.

1929. 238. l.

Niewelt Ferenc

óras Sopron

Pritz 47. l.

55. l.

Niewelt Ferenc

óraj

l.

Csatkai Sopron 1847

18-l.

a mellékletekkel.

MDK

Niewelt József, mester, óráś
1840 körül.

Inkább levéltári adatokból, mint müveiből maradt fenn mesterneve.

Csatkai Endre: Müpártolás, mügyüjtés Sopronban. Magyar Müvészet. 1928. 7.sz. 577-587.l.

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG olcsóbb a mésznél, fagymentes, szintartó, kőkemény plasztikus.
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

az összes munkálatokra együttesen, vagy az egyes munkanemek szerint külön-külön. Előirányzott költségösszeg 99.181 korona 81 fillér.

Iskola épités Bolonya községben. A brassómegyei Bolonyán uj iskolát fognak épiteni a már készen levő tervek szerint. A vármegye jóváhagyása után az árlejtés kiirására kerül a sor.

Műjárda épités Szeghalom községben. Szeghalom község előljárósága az 1906. év folyamán a község utcáinak egy részén 9056 folyóméter hosszuságban müjárdát épittet, mely munkára nyilvános szóbeli versenytárgyalást hirdet. A versenytárgyalás határnapjául f. é. március 10. napjának d. e. 9 órája tüzetett ki.

Árvaház épités Aradon. Fischer Eliz urnő költségén Aradon izr. leány-árvaház és ezzel kapcsolatos bérház fog épülni, melynek terveit mint jeleztük Niga János aradi müépitész készíti. Niga János a napokban elkészült ugy az árvaház, mint az épitendő bérház terveivel, amelyeknek részletes leirása ez:

A Batthány-utcai oldalon épülő bérháznak, amelynek jövedelme szinten az izraelita leány-árvaház fentartási költségeinek fedezésére fog szolgálni, épitési költségei 120,000 koronát tesznek ki. A leányárvaház helyiségei a régi aréna helyén épülnek. Az épület homlokzata 65 m. hosszu lesz és 250,000 kor. költséggel épül. A kétemeletes románstilü épület a terv szerint teljesen szabadon fog állni.

Az épület diszes vasrácscsal lesz körülövezve. Az első és második emeleten tantermek, hálótermek, dolgozó szobák, foglalkoztató helyiségek, betegszobák és fürdők lesznek, a melyekben 80 gyermek talál helyet. A középen egy diszes imaház épül a gyermekek számára. Niga épitész a napokban fejezi be a költségvetés elkészitését, amelyeknek megállapitása után megteszik a lépéseket a munkálatok kiadására.

Villamos világitás Nagymaroson. Nagymaros község előljárósága elhatározta, hogy a községbe a villamos világitást bevezetteti és e célból már tárgyalásokat folytat a Ganz és tsa vasöntő és gépgyár részvénytársasággal.

Templom épités Szarándon. A biharmegyei Szaránd község gör. keleti román egyháza 16007 kor. 12 fillér költségelőirányzattal uj templomot épittet. Az épitkezés terve és költségvetése elkészülvén, az épitést legközelebb már meg is kezdik.

Közkórház épitése Temesvárott. A temesvári városi közkórház felépitésére vonatkozó előmunkálatok már folyamatban vannak és a vázlatterv elkészült, mely szerint az épitkezés körülbelül 2.500.000 koronába fog kerülni.

Uj városháza Cselldömölkön. Czelldömölk nagyközség képviselőtestülete legutóbb tartott ülésén elhatározta, hogy a község Főterén levő Pick-féle házat megveszi és azt a mai kor igényeinek megfelelően városházzá fogja átalakitani. Az épület vételárának kifizetésére és a szükséges átalakitások költségeire a község 90.000 koronás kölcsönt vesz fel.

Iskola és tanitói lakás épitése Sárosdon. A zalamegyei Sárosd község iskola fentartóinak képviselete iskola és tanitói lakás épitését határozta el. A 9660 korona 56 fillérrel előirányzott épitési munkálatokat már legközelebb vállalatba adják és az épitkezést a tavaszszal megkezdik.

Iskola épités Marosvásárhelyen. Marosvásárhelyen a Hid-utcában épitendő állami iskolának 41000 koronával előirányzott munkálataira f. é. február 7-én tartották meg a polgármesteri hivatalban az árlejtést, a melyen vállalatnyertes a Marosvásárhelyi ipari hitelszövetkezet lett 1% árengedéssel. Ajánlkozott még Bustya Lajos ácsmester 10% felülfizetéssel.

A kaposvári izr. templom kibővitése. A kaposvári izr. hitköz ég legutóbb tartott rendkivüli közgyülésén elhatarozta, hogy templomát 40—42.000 korona költséggel kibővíti, illetve 10 méterrel a keleti irányban meghosszabbitja. A munkálatokat Baumhorn Lipót budapesti müépitész tervei és müvezetése mellett viszik keresztül.

Dohánygyár épitése Pécsett. A pénzügyminiszter értesitette Pécs város tanácsát, hogy Pécsett szivarkagyárat épittet. A telek kijelölése után nyomban kiirják az uj gyár épitésére az árlejtést.

Ártézi kut furása Röszkén. Kószó István dr. törvényhatósági bizottsági tag inditványára a Szeged melletti Röszkén ártézi kutat fognak létesiteni. A kut helyét legközelebb fogják kijelölni s a tavaszszal megkezdik a furási munkálatokat is.

A székesfehérvári papnevelő intézet kibővitése. A szekesfehérvári káptalan elhatározta, hogy a Petőfi-utcában levő napnevelő intézet épületét kétemeletesre emelteti fel. A munkálatokat még a tavaszszal megkezdik.

Iskola épités Szegeden. Szeged város törvényhatósági bizottsága elhatározta, hogy a nagyistváni tanyai iskolát a városi mérnöki hivatal tervei alapján 10800 korona költséggel felépitteti.

Templomok épitése. Niga János aradi müépitész legutóbb több templom épitési, illetve kibővitési tervét készitette el, a melyek közül a hunyadmegyei lupényi gör. kat. egyházközség templomának 25000 korona, és a temesmegyi Iktár község gör. keleti román templomának 30.000 koronával előirányzott épitésére, valamint a mariaradnai gör. keleti román templomnak 17.000 koronával előirányzott kibővitésére már legközelebb kiirják az árlejtést.

Vasvármegye 1906.évi kavicsszükséglete. A Vasvarmegyei államépitészeti hivatal összeállitotta a vármegye 1906-évi kavics felosztási tervezetét, a mely szerint a szükséglet 194·612 koronába fog kerülni. A vármegye közigazgatási bizottsága a tervezetet jóváhagyta.

Iskolaépités Bükön. A Sopron megyében levő büki evangélikus egyház legutóbbi ülésében elhatározta, hogy Gróf Károly büki épitőmesterrel uj iskolát épittet. Az épités költsége 16.000 koronára rug.

Iskolaépités Csákányban. A csákányi vasmegyei róm. kath. iskolaszék elhatározta, hogy iskoláját ujraépiti illetve két osztálylyal kiegészíti. Az iskolát az egyházmegyei hatóság által jóváhagyott terv szerint emeletesre épitik 9000 korona költséggel.

Textil-gyár létesitése Sopronban. Münch és Tsa paracin-i cég beadványt intézett Sopron városhoz, melyben egy Sopronban felállitandó nagy gyapju szövő, posztó- és keleti paszománt-gyár részére kér kedvezményt. A gyáralapitás gondolatával foglalkozó cég 3 és fél hold épitési telket kér és pedig patak mellett fekvő területet, valamint az épitéshez szükséges összes tégla és faanyagot. Hivatkozott a cég arra is, hogy a gyára részére az állami kedvezményeket megszerezte és mintegy 1,400.000 korona befektetésre hajlandó.

Torony restaurálás Nagyszőllősön. A nagyszőllősi régi müemléki jelleggel biró rom. kath. templom tornyának restaurálására a kultuszministerium a vallásalapból 5000 koronát engedélyezett.

A rimaszombati uj leányiskola terveit és költségvetését a minister jóváhagyta. Még a vármegye jóváhagyása szükséges és azután kiirják az árlejtést az épitkezésre, a mely 200.007 koronával van előirányozva.

Uj iskola épitése Temesbuttyinban. A temesbuttyini áll. iskola uj épületének tervei és költségvetése elkészültek, s már legközelebb megkezdődik az épitkezés, ugy hogy már a jövő iskolai évre az épület át lesz adható rendeltetésének.

A szegedi kaszinó szállodájának és vendéglőjének tervét Ottovay István épitész már elkészitette. A legközelebbi napokban már kiirják az árlejtést. A vendéglő és szálloda modern épület lesz 29 vendégszobával s a megfelelő mellékhelyiségekkel.

Utcák rendezése Szombathelyen. Szombathely város tanácsa legutóbb tartott ülésében elhatározta, hogy a városban az összes megrongált uttesteket helyreállitatja és ezen célból 830.000 kgr. sági tört bazaltot, és 80.000 kgr. darabos bazaltot szerez be. A városi mérnöki hivatal előterjesztésére az utcaburkoláshoz szükséges kövek szállitását a tanács Wittmann Adolf celldömölki lakosnak adta ki.

Iskola épités Tállyán. A Zemplén megyei Tállya község ev. ref. egyház községe egy egyemeletes iskolát szándékozik épittetni, melynek terveit Molnár Mihály abaujszántói épitőmester készitette.

Breznóbánya város vizvezetékének tervei már elkészültek s a földmivelésügyi ministerium vizépitési szakosztályánál felüvizsgálat alatt vannak. A terv keresztülvitele még ez év folyamán munkába kerül.

Uj cukorgyár Szolnokon. Szolnokon. a tavaly leégett Hungária gőzmalom helyén, uj cukorgyár épitését tervezik A gyár épitését a Magyar Cukoripar Részvénytársaság finanszirozza.

A trencséni leányiskola és internátus épitése. A Trencsénben létesitendő állami felsőbb leányiskola és internátus épitésével a vallás és közoktatásügyi minister a megtartott árlejtés alapján Bleuer Ödön trencséni mérnököt bizta meg 328.589 korona 28 fillér vállalati összeg mellett.

Iskola épités Gönc községben. Az Abauj-Torna vármegyében fekvő Gönc község ev. ref. egyházközsége iskolát épittet, melyre az ajánlatok f. é. március hó 10-éig nyujtandók be.

A győrei ev. egyház épitkezései. A tolnamegyei Győre község evangelikus hitközsége templomot, iskolát, tanitói lakást és szükséges mellékhelyiségeket épittet, melynek költségeit 25000 koronával irányozták elő. Az épitkezések Wéber Sándor magyar-egregyi épitész tervei és művezetése mellett lesznek keresztülvive.

Vizvezeték épités Eszéken. Bevégzett dolognak tekinthető, hogy Eszék vizvezetéket kap, még pedig az oravicai magas forrást találták a szakértők minden tekintetben legalkalmasabbnak, hogy azt Eszékre bevezessék és ezen terv megvalósitásával elejtik azt a tervet, hogy a drávai vizet megfelelően preparálva használják föl ivóviznek. Az oravicai forrás elég bő kétszer oly nagy lakossággal biró város részére is, mint Eszék.

Fővárosi hirek.

Épitőmesteri képesités. Az épitőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottság Sztarill Ferencnek, az 1906. február 16-án letett szakvizsgálat alapján a képesitő bizonyitványt kiadta.

A londoni épitész-kongresszus. Ez év julius 16-ika és 21-ike között nemzetközi épitészkongresszus lesz Londonban, a melyre az angol épitészek ötszász meghivót küldöttek magyar kartársaik részére. A meghivók szétosztását most kezdette meg a Mérnök- és Épitész-Egyesület. A Nagy Virgil müegyetemi tanár elnöklésével tartott rendező

TELEFON 28—29.

POSNANSKY ÉS STRELITZ

Városi iroda: **VI., Podmanicky-u. 27.** — Gyárak: **Erzsébetfalva, Bécs, Witkovitz.**

Aszfaltmunkálatok valódi természetes aszfalttal.

Kátránypapirlemez, kátránymentes **„GLÓRIA“** cement-aszfalt-fedéllemez, **elszigetelő** lemez ólombetéttel vagy anélkül; **facement-tetőfedés.** Nedves falak szárazzá tétele. — Szab. hővédő anyag gőzcsövek, gőzkazánok stb. részére. **Hütőkészülékek és hidegvizcsövek elszigetelése** bevált rendszer szerint. **Carbolineum, vasmáz, szurokfáklya.**

bizottsági ülésen Kabdebó Gyula székesfővárosi mérnök javaslatára elhatározták, hogy a kongresszuson való résztvétel megkönnyitésére társas-kirándulást rendeznek Londonba. A Mérnök- és Epitész-Egyesület az érdeklődőknek részletes programmot küld és jelentkezést már most is elfogad a kongresszusi részvételi dij (uraknak 25, hölgyeknek 10 korona) elküldésével.

A magyar mérnök- és épitész-egylet 1906. évi marcius 18-án vasárnap d. e. 10 órakor az egyesület saját helyiségeiben tartja 38-ik közgyülését. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Tiszti jelentés. 3. A folyó évi költségelőirányzat előterjesztése. 4. A mult évi rendes közgyülés által alakitott számadás- és könyvtárvizsgáló-bizottság jelentése. 5. A mult évi pályázatok eredményének és folyó évi nagypályázatnak kihirdetése. 6. Az alapszabályok módositása. 7. Kabdebó Gyula inditványa az egyesületi ház ügyében. 8. Jegyzőkönyvhitelesitő-, számadás- és könyvtárvizsgáló-bizottság kiküldése. 9. Elnöknek, tizenkét valasztmányi tagnak, négy választmányi póttagnak és az egylett tanács négy tagjanak választása. 10. Esetleges inditványok.

Uj polgári leányiskola a Terézvárosban. A székes főváros tanácsa uj polgári leányiskolát óhajt berendezni a VI. kerületben, a mely célra a Podmanicky-utcában, Váci-körúton, Ó-utcában vagy Eötvös-utcában épületet óhajtana kibérelni. E tárgyban a tanács nyilvános felhivást intéz a háztulajdonosokhoz, hogy ajánlataikat nyujtsák be. Tájékozásul megjegyeztetik, hogy az épületben 10—12 iskolaterem, irodai helyiségek, raktár és mellékhelyiségek szükségesek, továbbá megfelelő udvar.

A rudasfürdő—lánchidi közuti vasut épitése. A rudasfürdő—lánchidi közuti vasuti vonal épitését a közuti vaspályatársaságnak a kereskedelemügyi miniszterhez intézett jelentése szerint folyó évi február hó 12-ikén megkezdették.

A Hazai bank részvénytársaság közzéteszi, hogy a Pesti Hazai Első Takarékpénztár egyesület által kimutatott nyeremény-kötvényekből nyilvános aláirásra bemutatott 150.000 darabra összesen 3.812.804 darab jegyeztetett. A felosztási munkálatok arra a körulményre való tekintettel, hogy — a 12 idegen aláirási helyen történt bejelentéseket nem számitva — a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesületnél és a Hazai bank részvénytársaságnál 16549 magánfél és 793 fővárosi és vidéki pénzintézet és bankcég bejelentése veendő elbirálás alá, még néhány napot fognak igénybe venni. A körülbelül 25-szörös tuljegyzés folytán természetesen elkerülhetetlen lesz, hogy a repartició a jegyzések erős leszállitásával fog járni, de a kis jegyzők bejelentései a nyereménykötvények célul kitüzött elhelyezése érdekében a szokásnak megfelelő s ezuttal is előreláthatólag előnyösebb elbirálásban fognak részesül.

A Kissebesi Gránitkőbányák Részvénytársaság vasárnap tartotta tizenegyedik évi közgyülését Glasner József elnöklete alatt. A tiszta haszon 132.349 korona, amelyből a levonások után 12 korona osztalékot fizetnek egy-egy részvény után. Az igazgatóságba beválasztották dr. Dalnoky Bélát; a felügyelő-bizottság tagjai lettek: Politzer Bernát, Veres József, dr. Sächer Lipót, Schulz Jakab és Laendler Ferenc.

Ajánlható cégek:

Felvonógépek:

Haverland Antal, Budapesten, VIII., Nap-utca 22 Telefon 29—66. — Gyárt: személy-, teher-, ételfelvonókat és vasszerkezeteket minden kivitelben

GUTTMANN BENEDEK
papir áruháza
Budapest, IV., Muzeum-körut 13.
— a „Királyi József Műegyetem“ átellenében. —
Speciális üzlet épitészeti-, mérnöki-, műszaki- és vasutépitészet. nyomtatványokban.
Állandó nagy raktár rajz-. kender- és vászonra huzott rajzpapirokban, ugyszintén másoló-, fénymásoló-papir és másoló-vásznakban. Rajzeszközök gyári főraktára, valódi svájci, valamint eredeti Richter és Riefler leghiresebb gyártmányokban.
Árjegyzéket és rajzpapirmintakönyvecskét kivánatra ingyen és bérmentve

Telefon 25—37 Telefon 25—37
POZDECH JÓZSEF UTÓDA
THURY FERENC
BUDAPEST, VI., Lehel-utca 8.
fuvógyár, harang- és érczöntőde, szabadalmazott harangfelszerelés és nagyszerkovácsság. Költségvetést kivánatra ingyen és bérmentve küld

Gyári raktár tábla és tükörüvegből.
WEISZ ÉS ZISCHKA
épület-üvegesek.
Elvállalnak minden e szakmába vágó munkát. — Képkeretezés, műüvegmunkák és üvegedzés.
Budapest, VII., Kertész-utca 41.
Üvegbiztositás mérsékelt dijtételek mellett.

Koncz Károly és társa
ács- és asztalos üzlet
Budapest V. ker., Váci-ut 134. szám
TELEFON 89—14.
Elvállaljuk a szakmába vágó összes munkák pontos és szakszerü kivitelét.

SCHWALB ADOLF FIA VILMOS
BÁDOG- és FÉMÁRU-IPARTELEPE
VI., Izabella-u. 61. **BUDAPEST** VI., Izabella-u. 61.
Készit mindennemü bádog tömeg-árukat.
Különleges gyártmányok:
Kannák, dobozok, lámpák, fáklyák és **litermértékek.**
Telefon 58—89. Kérem a pontos cimre ügyelni. Telefon 58—89.

Zaunbauer Ferenc utóda
távirda-, telefon- és villámháritó épitő-intézet
Budapest, V. ker., József-tér 13. szám.
Házak jókarbantartása jutányos árban elvállaltatik
Néhány általam végzett munkák: Margitsziget kezelőség, Magy. kir. miniszterelnökség, Magy. kir. statisztikai hivatal. Magy. kir. vallás és közoktatásügyi ministerium, nagymélt. gróf Károlyi Gyula, nagymélt. gróf Károlyi Sándor, nagymélt. gróf Károlyi Tibor, nagymélt. gróf Károlyi László. nagymélt. gróf Andrássy Géza, nagymélt. Festetich Pál, nagymélt. gróf Tisza István, nagymélt. gr Zichy Ferenc, nagymélt. Pálffy grófné, nagymélt. Königsegg grófné, nagymélt. Odescalchi hercegnő.

Fémárugyár:
Felszerelések gőz- viz és légszeszvezetékhez, rézcsapok, réz, érc- és horganyöntvények, felirattáblak minden célra és méretben. **HIRMANN FERENC** Budapest VII., Csányi-utca 7—9.

GIAVINA JÁNOS
műmárványozó és stukaturos
Lakás: Budapest I. ker., Országház-utca 12.
Telep: I., Krisztina-körut 81.
A Szt.-István templom épitésénél munkákkal megbizva. Elvállal Rabitz-, stukaturos-, diszitő-, szobrász- és műmárványozó munkát

MAGYAR ÉPITŐ RÉSZVÉNY-TÁRSULAT
Budapest, V., Sólyom-utca 20.
Müködési köre: ut, vasut és vizépités, fővárosi és vidéki köz és magánépületek financirozása, jelzálogkölcsönök megszerzése amortisátió leszámitolásának átvétele, vállalkozóknak és épitőmestereknek vállalkozó és épitési hitel nyujtása. Készségesen szolgál. bármiféle felvilágositással.

Kaszás Márton
szobafestő és mázoló
Budapest, VI., Vörösmarty-utca 48.

Kályhagyár:
Kemény és Balkány kályhagyárosok pőstyén—budapesti **főraktára és vezérügynöksége**
Hammel Tivadar (ezelőtt Zwillinger Manó)
Budapest, VII., Andrássy-ut 46. — VI., Gyár-u. 11.
Raktáron tart: Meidinger kályhákat, központi (calorifére) kályhákat, több szoba fütésére, valamint hazai és külföldi cserépkályhákat a legjobb kivitelben.
Figyelem! Nincs többé rossz kémény, mert a világhirü **„oroszlán kéménytoldó“** minden rossz kéményt **megjavit.** Kizárólagos egyedárusitás.

HÁRTL JÁNOS
festékkereskedése
Budapest, VIII. ker., Üllői-ut 52. a.
(a kaszárnyával szemben.)
Festék, kence, lakk, petroleum és spiritus gyári árakban kaphatók.
Továbbá nagy raktár: gépolajok, Nobless és Hoare-féle angol kocsi lakkok, továbbá bronzok, enyvek és pácok, kátrány gyártmányok, homlokzat festékek, féregirtó szerek, padlóviasz-paszta, borostyán lakkfestékek, mindenféle haj- és sörte ecsetek s kefeáruk, düsseldorfi tubus festékek és festőszerekben.

Janisch János és Fia
Telefon 20-83. sz. **Budapest** VII. Jósika-utca 12
Csatornázás, épületb ádogos, horganydiszitmények, légszesz, vizmüvek fütés, szellőztetés és szivattyu berendezések Ambergi légszeszfejlesztő gépek raktára.

Telefon 54—98. Telefon 54—98
PASCHKA ÉS TÁRSA
Budapest, Soroksári-utca 38—40.
Acéllemez,- fa- és vászonredőnyök, napellenző-ernyők. lépcsőkovácsolt vasból, felülvilágitó ablakzáró készülékek, szinházi függönyök és kovácsoltvas tömegáruk gyára.

SZABADALMAKAT ÉRTÉKESITŐ VÁLLALAT
PÁSZTOR (bej. cég.)
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRUT 17. SZ.
TELEFON: 24—20.
Találmányi gondolatok kidolgozása, szabadalmi rajzok és leirások megszerkesztése, szabadalmak és találmányok értékesitése és financirozása. Védjegyek lajstromoztatása, Mustra- és Modell-oltalom megszerzése a világ minden államában. — Felvilágositás dijtalan.

KOHN VILMOS
épület-üveges
Budapesten, VIII. ker., Kerepesi-ut 61. szám
ALAPITTATOTT 1880.
Tábla üveg raktár nagyban és kicsinyben, üveg, tükör, porcellán lámpa- és képk eretek raktára.
Edzett, ólom- és csiszolási munkák eszközöltetnek.

LUDVIG JÁNOS
mázoló-mester
Budapest, VI. ker., Dalnok-utca 27. szám
TELEFON 91—05.
Elvállal minden e szakmába vágó mázoló és fényező munkákat. Helyben és vidéken a legjutányosabb árak mellett.

STEINER és KENESEI Budapesten,
felvételi iroda
VI., Podmaniczky-utca 2. sz.
Vállalat: fal-, cim-, cimer- és szobafestészeti munkák müvészi kivitelére.

„Archimedes“ csavar-gyár
Iroda: Budapest, V., Váci-út 8.
Anyacsavarok bármily hosszban stb. — állandóan készleten.
TELEFON: 86—56.

Nigg N. festő

Századok 1874. 184-185 o.

Nagy Iván: Magyarország képzőművészei
/Nigg N./

Kolozsvári Szeszák Ferenc
szobrász

Munkácsy szoborpályázaton
felhivás szükebb pályázatra

MŰVÉSZET
XIII.évf.1914.
125-126.
Illusztráció: 120.

Nigg József

Bécs 1806-7.

lásd

Ernst Muzeum aukcioi

69. l.

Tisralok

Nigg József

Az 1840. pesti kiállításon voltak több porcellánon virágok. Ekkor már nem élt. (neve mellett + van).

Porcellánra festett virágait meglepően szépnek mondja a Honművész.

A pesti művészeti egyesület. Athenaeum. 1840. II. 16. l.

Palugyi
(Pesti műkiállítás. Honművész 1840. 430. 445 l.

MDK

Nigl J/ó József
aranymüves

1785 febr 16-án tartott árverésen 2781 rénes forintért házat vett Győrött. /Ma Széchenyi tér 7. helyén/. A házat lebontatta és ujat épittetett.

Jenei Ferenc: Régi győri házak.
Bp. 1959. 32.o.

~~Elefántcsont relief~~ XIV. Lajos Korából

IV. 153.

Nigg József

1800 – 1843 ig dolgozott
a bécsi porcellángyárban
mint virágfestő.

Fol Br

151. l. 215. l.

Grosse Vase, sogenannte
Medici-Form in Gold und
Bunten Farben, gemalt von
Jos. Nigg. Közölve a 145. lap
melletti táblán

Signaturája magyarul

Nigg Jos.

Nigg József

a Katalogus szerint 1840
megholt.

Tévedés mert még 1843-
ban is élt.

1840 pesti kiáll.

Virágok, porcellán
festmény

L 1840.

Római Kocsi dekorativ réjei IV 22

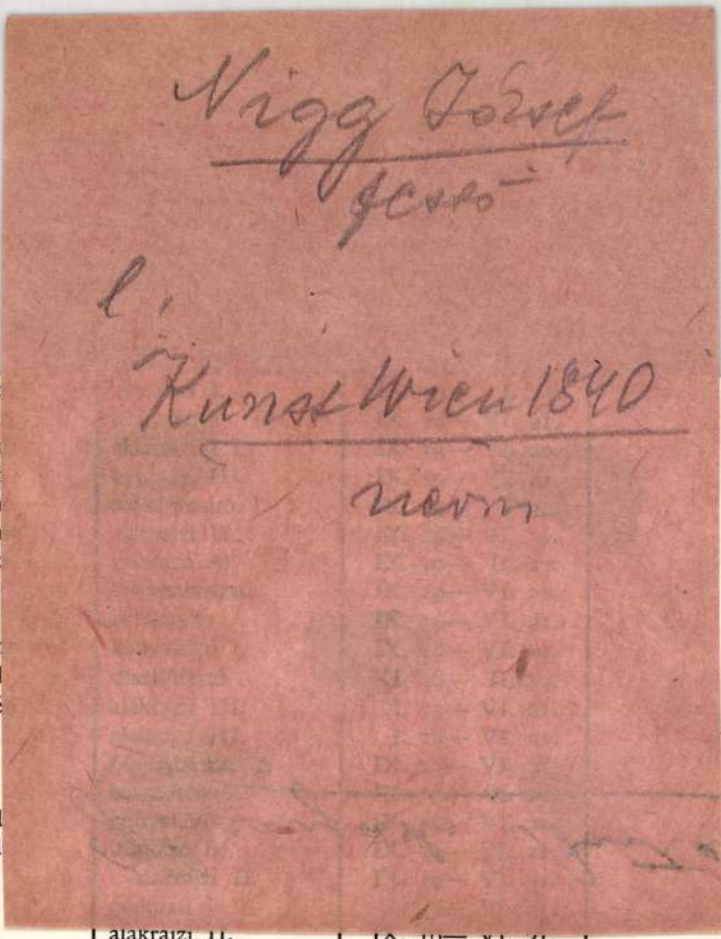

alakrajzi II.	IX. 19— VI. 21.	
mintázó B)	IX. 19— VI. 21.	
gépipari III.	IX. 19— VI. 21.	
ötvös	X. 3— VI. 21.	
nőiszabászati II.	IX. 19— VI. 21.	

Langer Ferenc	lakatos segéd
Ländler László	műszerész tanonc
László Ferenc	szfőv. hivatalnok
Leopold Anna	kézimunkatervező
Leporisz Béla	könyvkötő segéd
Leskó Ernő	kőműves segéd
Leviczky Aladár	szfőv. pénztártiszt
Leypold Ferenc	könyvkötő segéd
Leyrer László	ezüstműves segéd
Lieber Ilona	nőiszabó segéd
Löbl Dezső	szövetgyári hivatalnok
Lohner Tivadar	—
Lopos Lajos	géplakatos segéd
Lurvig István	szobafestő segéd
Maár Margit	gyors- és gépírónő
Mahovits József	bőrdíszműves segéd
Majoros Mária	nőiszabó segéd
Mannswirth Erzsébet	iparművész
Markó Lajos	szobafestő tanonc
Márkus György	villanyszerelő, műszerész
Márkus József	műszerész
Marosy Ferenc	géplakatos segéd
Mathisz Tibor	szobrász segéd

MDK

Nigg József /magyar/

Porcellánvirágok

Az első magyar müvészkiállitást a Pesti müegylet 184o-ben rendezte. Művészet 19o9. 4o6.l.

Nigg Josef

Münchner 1909. 406

Nigg Torsof

Gestö

Hül. 1782. Bics.

+ 1863. n-ott.

Wurzbach. XX. köt. 353. l.

Nigg Allajos emok fra-
t. i. a föntebbi
nek.

Nigg József

1843. pesti kiáll.

Virágok, porcellánon

L 1843

~~Előző Kapcsolótü~~ IV. 1-6.

Nigg József. Beisben.

1842 pesti mügyl.

Virágokkal befestett virág
iserép.

Porczellánra festett virágok.

Virágok pohárban. olaj-

Háruyas állatok. olaj.

L.

Nigg József

1843. műegylet.

Vivajok. porcellán mű.

L.

Nigg N

festő

~~Festő~~ 1840 ben már nem élt hazai festő.

Nagy Iván. Magyarországi képző művészet a legrégibb időktől 1850 ig Századok 1874. évf. 186. l.

NIGELLI, Gottlieb, bécsi építész

G. N., Architekt aus Wien, 1780-ban Pozsonyba érkezett és az Ochs-fogadóban vállt meg. (1780, 78. vám, 81)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

NIGFUSS József ácslegény. Egerben 1796-ban a ciszterciták kolostorán dolgozik --+ Polereczky György ácsmester segédjeként.

A Hevesmegyei Topográfia datgyüjtéséből. Voit.

Nigg

Ltab IV. 135

Mur. Kst. Orsz Ifsége hatáskörébe tartozó intézetek részére az 1914. év első felében adandó államségélyek

VIII-231-232

Nigg József festő"

Részt vett az 1840. jun. 7. Pesten megnyílt első műkiállítalen. Említi Képz. szemle. 1879. 28. l.

NICS István fertő

Edelényi kartéj fallépcsével kapcsolatba hozva

MÉrt 2000/3-4. 167.

ıre síremléke. 19o6 utáni felvétel.

helyének bejárata.

Nics F István

aranyozó

l.

Kaposy-jegyzetek

265. l. (többnor)

314. l. 326. l.

F (Nitz, Nits)

Nics testvérek

1908. okt. a párisi Salon d'Automne-ban kovácsolt vasmunkákat állítottak ki.

h. b. Párisi levél. Magyar Iparművészet

1908. 297. l.

Nics István

egri képíró 1765-ben Egerben.

Voit Pál dr.: Heves megye műemlékei II. köt.
Magyarország műemlékei fotográfiója, VIII. köt.
Budapest, 1972.

2710

Nics Mihály

magyar művész

Kovácsolt vasművei a

párisi Salonban.

Landvai Károly

Párisi levél. Művészet 1908. 272. l.

A Salon Nationalban

Nics Gyula állította

ki elektromos csillárjait

kovácsolt vasból.

u. o. 273. l.

756.

I
355.

756. Pieter Pauwels Rubens műterméből.

A mester sz. Siegenben 1577-ben. † Antwerpenben 1640-ben.

Psyche története.

A folyótól szelt hegyes vidék felett, keblén keresztbe tett kezekkel, lebeg Psyche, kit Mercur átkarol. Ez utóbbi jobbra fordult, a vállára tett caduceust fogja és figyelmesen szemléli Psychét. Balról a felhőkön haladó galambfogaton Venus emelkedik fölfelé. Jobbról a báj és kellem istennői: a Charisok, ülnek és hallgatják a mellettök repülő Ámort, ki a közeledő Psychére és a szárnyas kalapot viselő Mercurra mutat. Fölül Zeus trónol és a mellette álló Ámort csókolja, mialatt a mögötte lebegő sas villámokat szór. Körülötte félkörben a főistenek helyezkedtek el, kik közül balról Hercules, Vulcanus, Apolló, Hestia és Neptun, jobbról pedig Juno, Minerva és Mars képez csoportot.

Vászon, méretei 124 : 163 cm. — Mündler: VI. 21.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1812: XII. 22. *P. P. Rubens:* Mercur trägt die Hebe in den Olymp. (Aus Studien, die der Maler nach Raphael machte, zusammengesetzt.) — 1815: VIII. 48. *P. P. Rubens:* Mercur trägt die Hebe in den Olymp, stb.

Nicsmon János

könnivesmester

1768-ban Egerban

Breznay Imre:

Egera XVIII. században.

II. k. 1934. 146. l.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Nicsmon János

kőművesmester

1767 táján Egerben élt.

Breznay Imre: Eger a XVIII. században. I. k. Eger 1933. 90. l.

Niczky Sára grófnő

festő

laid Almássy Béláné

Nigl József ifj

Győr 1772-1775

l.

Janko Ölvös-apródol

10. l.

Nigl József id.

győri ötvös

1762 - 1768

1762

1767 - 1772

l. 1772 - 1775

Yankó Ötvös - apródok

10. l.

1772 - 1777.

Nigl József
győri őrnő

l. Pehm 12g. l.

ELSŐRANG

Abbazia. Quisisana-szálloda és pensió. Legelőkelőbb szálloda. Gyönyörű étterem, társalgó, olvasó, zongora, billiard- és játéktermek. Óriási park. Tulajdonos: Munsch Marie.

*

Abbazia. Hotel Pensio Lanzer. Villa Ayram. Tulajdonos Lanzer Anna ezelőtt a felső-stájerországi Schwarzenberg herczegi Schrattenberg-vár pensió-tulajdonosa.

*

Abbaziai gyógyintézetek. A gyógyintézet összes épületei teljesen ujonnan átalakítva és a legelegánsabban berendezve. A hálókocsi-társaság összes épületei új telefonhálózattal lettek bevonva. Quarnero kávéház.

*

Abbazia. Lederer Pensió. A központban, pompás tengeri kilátás, 85 vendégszoba, villamos lift és világítás, legnagyobb kényelem. Pensió 7 koronától feljebb, januártól—májusig 9 koronától feljebb.

Bécs. Hess Ferd. Hotel «
thurmstrasse 18. és Hote
strasse 10. Elsőrangú sz
Hires vendéglő, mérsék

Bécs. Café Europa. I., Stefa
italok, figyelmes kiszolgá

Bécs, Café Splendide. I.
kávéház, kitünő kiszolgál

Bécs. Hotel Dungl, Tegettl
Ujonnan berendezett m
lyokkal és szobákkal. Kit

Bécs. Hotel Roval. Grab

Nigl József

ötvös XVIII. sz.

Aranyozott ezüst urmutató a veszprémi székes-egyházban, fentitől.

Jankó László:

Győri ötvösmunkák a 17–19. századból –

Győri Hemle

1933. 133–134. l.

Ugyanesek fentitől az akkori-
városi plébábania templomban aranyozott ezüst barok
kehelyel fentitől 1775 ból.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század

Az alvó Sz Család Ker. Sz Jánoskával

Vászon, olaj, 180 × 147 cm. (44. szoba.)
Maszlaghy II., 472. szám.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század

A gyermek Jézus

Madonna

Körirattal, ovális. Réz, olaj, egyenkint 25 × 19 cm. (39. szoba.)
Az alábbi párja.
Maszlaghy II., 563. és 562. szám.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század

Krisztus és a házasságtörő nő

Krisztus és a vérfolyásos asszony

Vászon, olaj, egyenkint 89 × 100 cm. (39. szoba.)
Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 847. l. — Maszlaghy II., 446. és 445. szám.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század

Jézus a poroszlók közt

Vászon, olaj, 65 × 85 cm. (Hivatal.)
Maszlaghy II., 123. szám.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század

Kálvária Magdolnával

Fa, tempera, 22 × 14 cm. (26. szoba.)
Maszlaghy II., 530. szám.

M.D.K.

Nigl József ötvösmester

A híres győri főcéhmester hasonnevű fia, aki Temesvárott telepedett le, s egyike volt az ott élő 8 arany- és ezüstművesnek. A fémjelzőmesteri tisztségre, hivatalosan azért nem nevezték ki, mert belehevaredett valami felderítetlen kincs megvásárolásába, melyet a visszavonuló katonák Illovánál találtak.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

269. old.

MDK

Niggl (Nigl) József kávés, győri polgár

a győri Széchenyi-téri Vigadót épi-
tette [!?] 1785-ben. (repr.) (174. l.: „épít-
tette") (A félrevezető, nyilván gondatlanság-
ból származó ~~ábrafelirattal~~ ~~ba~~ ábrafelirattal
kapcsolatban l. még a 183. lapot.)

Borbíró-valló: Győr, Bp. 1956. 5., 149.,
174., 304. l. 183. l.

Nigl József
gyön. Ötvös 1790

Gerő L.: Tata települése és műemlékei. Bp. 1954. 41. l.

Nigl Joseph

ötvös, Győr, 1758-89

24.e 25.l.

Jankógyörötö 33.l.

1764-1790 céhmester

Fennmaradt munkái a győr-
ujvárosi plébániatemplom
egyik kelyhe és a veszprémi
székesegyház úrmutatója.

Lásd ehvetlenül fenti
forrást s az irodalmi ci-
tátumokat is.

Nigl József, ifj

Nigl József győri ötvös fia. 1772-76. atyjánál Győrben tanult, utóbb Temesvárra került, 1788-ban azonban Győrben tartozkodott, majd vissza-utazott ismét Temesvárra. Egyébként lásd a lenti forrást.

Ott ötvösmester volt

Jankógyőri ötv

25. l.

Nigl Pózsef

Ötvös, Győr, 1760

táján

Urmutató fentitől a veszprémi püspök tulajdonában.

lásd

Véghrégi egyházin

69. l.

Nigl József

ötvös

Kőmagyötvj. 742. sz

Nigl József
Győr

124

F. sz. Lf. Nr.
742
743

Niggl József

Ötvös

1822. Pest

Vojd 176 l.

~~Brigetio h. n. IV. 125.~~

M. D. R.

NIGL József átvos
Győr

tata. piavista t. rokoko kelely 1770.

Gerő: Tata ... Szp. 1954. 41. l.

Nigl József

ötvös

Gentmüeml

219, 312, 502.1

A vallás-és közoktatásügyi
37911.sz.a.kelt és a IX.ker
delet

A pozsonymegyei Ot
helyreállit si költségeire
engedélyezvén, utasitom az
a Muemlékek Országos Bizotts
jára, elszámolás kötelezetts
fentmegjelölt alnaplójában k

A hivatalos másol

Mergény
igazgat

Niegel

Kőri arangmüves

1780-as években

erőd

Pacherdömölkiapáts

340, 342, 366 l.

salvia officinalis

Zsátya

Niegel J. (Nigl)
győri ötvös

Kehely 1766
Tatai muzeum
Jml

Urmutató 1760 körül
Rott Nándor püspök
tulajd.

Jml.

Raphanides Sámuel, (Könyvtáros) VIII. 57.

Niegel József

gróri ötvös

készítette a tatai pi-
arista rend kápolnájá-
nak áldoztató kely-
hét

Polgárdy Géza

Vértes hegység ka-
lauza. Magyarországi
útikalauzok 3. sz.
Bp. 1939. 96. l.

RASSEGNA ITALO-UNGHERESE
Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono : 185-618

A győri szepőcék ajándékozok.

Niegel József

győri ötvös (1766-ban)
készítette az alábbi
rendház kápolnájának
rokokó áldoztató
kelyhét a négy evan-
gelista, négy szent és
Krisztus életéből vett
jelenetek dombor-
műveivel. Jelenleg az
alábbi múzeumban.

Revhelyi Elemér dr:
A piarista rendház
és múzeuma. A tatai
piarista rendház és
múzeuma. Bpest, 1938
10. l. 55. l. XXVII.
tabla

Niegl József ötvös (?) M. D. K.

Pata, piarista rendház kápolnája
rokokó kehely, győr 1770 körül

Genth. Müeml. 1959 I. 380

N

M. D. K.

Nigl József ötvös

győri

Veszprém, székesegyház, barok nentség-
tartó. 1750 körül

Gentle. Müeml. 1955 I. 421.

M.D.K.

Nigl József ötvösmester

a veszprémi széreseggház monstranciájának készítője 30 éven át a győri ötvöscék tagja volt.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

274. old.

ifj. Nigl József ötvösmester

györi Szemle 1934. 437.

Cikk a györi ötvösökről

NIGL JÓZSEF, aranyműves

A győri Széchenyi téren az egykori "Wachthaus"nyilvá-
nos árverésen 1785.február 16-an Nigl József arany-
műves birtokaba került. 188.old. 54.jegyz

KALMÁR MIKLÓS: Győr barokk tere 175.old

ARRABONA, A Győri Xantus János Múz.Évkönyve, 18.
Győr, 1976

Nigl József, győri ötvösmester

Szilágyi András: Műkincsek a Veszprémi Egyházmegyei Múzeumból

Josephus Nügl ötrösmester

Győri Szemle 1934. 436.

Gibb a győri ötrösmesterekről

Nigl József ötrösmester

Győri Szemle 1934. 436-37.

Cikk a győri ötrösökről

M.D.K.

Niglusz József, ácsszegéd

1796-ban az egri cisztercita kolostoron dolgozik, mint Polereczky György segédje.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 373. old.

M.D.K.

Nigó József épitész

Hotel Ifjuság, Budapest , repr.

Csángó András épitész munkatársa

Magyar Épitömüvészet 1964 / 6 . 9-15.1.

NIGÓ JÓZSEF, építész

Szombathelyen 1965-ben a csónakázó-tó partján felépült annak északi partján a tóvendéglő és északkeleti részén a camping. A tóvendéglő tervezői: Nigó Józyef és Péter Lajos építészek voltak. A camping Mátis Lajos tervei szerint készült. 342.old

[illegible] JÁNOS: Szombathely város zöldterületei és zöldövezeti tervei 321.old

VASI SZEMLE. XXII.évf. 3.szám, 1968. Szombathely

NIGÓ JÓZSEF, PÉTER LAJOS, műépitészek

Szombathelyen a Tó-étterem déli homlokzata.-Tervező: Nigó és Péter. Fekete repr. 3.old

PÉTER LAJOS: Szombathely-Olad üdülőterület rendezési tanulmányterve 1.old

Vasi SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv. XX.évf. 1966. 1.szám. Szombathely, 1966

NIGRÉNYI PÁL, lakatos és SZABÓ MIHÁLY, gombkötő

Közösen egy gépet készitettek, amelyen a zsonórozás boritását bél nélkül is ki tudták verni. De ekkor már a zsinorozás divatja elmult. 101.old.

BÁLINT SÁNDOR-JUHÁSZ ANTAL: A szegedi gombkötőmesterség 93.old

Néprajzi Értesitő, A Népr. Muz. Évkönyve, Bp. L. 1968

Virginy János

kassai kanonok

1770

l.

Arch. Ért. 1915.

149. l.

1912

I. ÉVFOLY

BUDAPEST, A SZENT-
MAGYAR AMATÖRÖ
EGYESÜLETE I

Vigrini Jonás
téképiró
Szinyei IX. 1053.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

N

MDK

Johan Nigrini, ötvöstanuló

Allert Mihály ötvösmester 1687 okt. 15-én szegödteti tanulóul öt évre, 1692 okt. 21-én szabaditja fel.

Mihalik Sándor: Besztercebányai ötvösök a XV-XIX. sz.-ban. Mus. és Kvt. Art. 1918. 41-53. l.

Nigriny János kamaggyártómester

Kassán. 1770.

Archaeologiai Értesítő

1915., 148-149.

Kemény Lajos: Műtörténeti adatok.

NIGRINYI JANOS, ónöntőmester

A budai ónöntőmesterekkel való kapcsolat nyomait is megtaláljuk.-Nigrinyi János debreceni mester 1784-ben hivatalos felkérésre Sebastian Iurame pesti mesterrel együtt végzett szakértői vizsgálatot. 342.old. 9.jegyz

WEINER MIHÁLYNÉ: Önedények Hajdú-Bihar megyében 335.old

A Debreceni Déri Múz.Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

NIGRINYI JANOS, ónöntömester

Kassáról települt Debrecenbe. A Hatvan utcában volt a műhelye. Említik 1770-ben, majd 1775-1784-ben. - Munkáját azonosítani eddig nem sikerült, de nevét és működését számos okmány említi. 337.old. 2.jegyz

WEINER MIHALYNE: Önedények Hajdú-Bihar megyében 335.old

A Debreceni Déri Múz. Évkönyve, 1973. Debrecen, 1975

NIGSTI JÓZSEF, építesz

Szombathely varosanak harmadik rendezési tervének megvalósitasa érdekében bizottmany alakult 1864-ben. Ennek tagjai között szerepelt Nigsti József építész is 519.old.

HORVÁTH FERENC: Szombathely harmadik városrendezési terve
590.old

VASI SZEMLE. XXIII.évf. 1969. 4.szám, Szombathely

NIGSTY FERENC, épitész

Szombathelyen a város rendezés rendkivüli feladatai miatt 1870-ben ujjaalakult a szépitő választmány, melynek egyik tagja lett Nigsty Ferenc épitész is. 594.old

HORVÁTH FERENC: Szombathely harmadik városrendezési terve 590.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 4.szám, Szombathely

NIHSAG JANOS, csizmadiamester

1722-ben Pécs város tanácsa újabb összeírást és felmérést készittetett./Grundtbuch Gemainer Stadt Fünfkirchen/.Ot kéziratos kötet,754 tétellel.-Hazzak biró mesterek a Belvárosban:
A telek szama: 395.-A tulajdonos neve: Nihsag Janos
Foglalkozasa: Csizmadiamester. 132.old

FETTER ANTAL: PÉCS 1722-ben 125.old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve, XVII-XVIII. 1972-73. Pécs, 1975.

Nijinszky

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Haladás

Lap: .....

Megjelent: 1942 APR. - 7.

NIJINSZKY londoni képkiállítá-
sáról számol be az egyik ang
képes heti ujság. A világhír
cos most ötvennyolc e
London közlében lakik.
Romolával együtt. V
olykor táncol a
kertben. De c
ilyenkor le
ágyán fé
kor jó
rai

A Magyar Beruházási Bank nem-
zeti vállalat munka- és hatáskörel
egyre szélesebb arányokban fejlő-
dik. Mind az ipari, mind a keres-
kedelmi vállalatok beruházásai a
Bankon mennek keresztül, oda vi-
szont a Tervhivatal pénzügyi osz-
tályán át jutnak el. A Magyar Al-
talános Hitelbank felszámolása fo-

#

A Magyar Beruházási Bank nem-
zeti vállalat munka- és hatáskörel
egyre szélesebb arányokban fejlő-
dik. Mind az ipari, mind a keres-
kedelmi vállalatok beruházásai a
Bankon mennek keresztül, oda vi-
szont a Tervhivatal pénzügyi osz-
tályán át jutnak el. A Magyar Al-
talános Hitelbank felszámolása fo-

...magyar bankzárlathoz, majd a német és
Két évig tarlott, amig New-
york ügy-ahogy magához tért
a nagy alélfsághól. De nem
akarunk itt gazdaságtörténel-
met írni, csupán figyelmez-
tetni és emlékeztetni akarunk.
igy kezdődött 1929-ben is és
igy jutott el a helyzet october
23-ig. Sziveskedjék a dátumra
figyelni!

#

238. kép. Mátyás

Nika Oszkár

festő

1912

Elmúsk 1930. 86 l.

Viselet.

A háttal ülve és szem
női alak öltözete: »Ris-szalm
rágos szövetű ruha, himzett
lött:

XVI. Divat
(Párisból ma

alól jobbra: D.P. metz.
legalól jobbra: 1834-ki 32-i

Szines rézkarcz, méret

Szn. 71-
1986-90
Át. lelt. 29

Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest

A M.O.B.-nak kiküldetésében 1934 sept. 24.-én, mint restaurator-konzervator megkezdtem működésemet az esztergomi ásatásoknál. – Tekintve, hogy megbizatásom előreláthatólag honyabb időtartamú lesz és nem áll módomban honorarium felvétele nélkül annak lejártát bevárni és csak akkor benyujtani a végleges elszámolást, – tiszteletteljes kérem kezeskedjék számomra 1934 sept. 24.-től, bezárólag a mai napig (1934 okt. 17.) napidijaimat kiutaltatni.–

Hapedig, hivatalos nyomtatvány kitöltése nélkül ez nem volna lehetséges úgy kérném méltóztassék 100 P. előlegnek rövidnyon való kiutalását engedélyezni.–

Előre is köszönve kérésem elintezését, maradtam a Tek. Bizottságnak

Esztergom 1934 október 17-én

alázatos tisztelettel

Kiselejtezett irat

Nikássy Lajos
restaurator

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
516 1934 SZÁM.
1934. okt. 24. D.

Wikány Sajós

Nikásy Lajos

Nikásy Lajos

Jeg ünnepelnek ki-
van ok yerétéhel

Nikásy Lajos

BUDAPEST
1938
DEC
23
4 D

Germany - Allemagne

Nagyságos
Dr. Szentiványi Gyula
titkár urnak
Budapest IX.
Höppe E. ú. 1.
(Múzeumlékek Orsz. Bizottsága)

JMPORT 43
9162

Boldog Karácsonyi
ünnepeket!

Nagyságos

Dr. Gerlóczy Géza urnak

az Izraelita O. Gy. Tanácsa

Budapest

Rákos-u. 2.

(az Izraelita Múz. épületében)

Drága Tibi Gézám!

Köszönöm kedves soraidat, amelyekből örömmel értesültem arról, hogy jól vagytok. Mi is jól vagyunk, csak a fényképezőgépet pusztítja a sok eső, amely kívülről is, belülről is ránk szakad.

Szívből üdvözöl

Mikáczy Lajos

SER 4256

Boldog Karácsonyi
ünnepeket

Nikásoy Lajos festő

Igentiztelt Lyula Gyátyám!

Lapodnak és az abban közölteknek végtelenül megörültem. Adja Isten, hogy most már tényleg megkapjam ezeket a munkákat. Jó indulatodért és nyíves támogatásodért jogadd kérlek igaz köszönetemet. Mindig érertem, hogy barátságoval vagy irántam és nagyon szeretnék ezért Nelled hálás lenni.

Nandrasukó mester volt az, aki 80 kengő irányárat adott a kérdezett munkákra – darabonként. – Annyira túlolcsónak találód?? Leszerződésem előtt természetesen új-

ból megkérdezem, de remélem tartani fogja előző ajánlatát.–

Gabardságodat kisse korán vetted ki az idén, de amanyire körülményeidet ismerem – úgyis a felgyülemlett privát munkák legyirására fogod azt felhasználni.

Tisztelettel és szeretettel üdvözöllek

Feladó: Nikány Lajos

Budapest V. Garam u. 30. V/3.

LEVELEZŐLAP

BUDAPEST 1935 MÁJ 20 12 BC

6 f MAGYARORSZÁG

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula urnak

A Müeml. O. Bizott jegyzőinek előadója

Budapest XI.

Budafoki út 10/c.

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1935.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Kegyelmes Uram!

Alulirott azzal a tisztelettelteljes kéréssel járulok Nagyméltóságodhoz, hogy olaszországi tanulmányutamat ösztöndij engedélyezésével előmozditani kegyeskedjék.

Kérésem indokolására bátor vagyok felhozni: hogy több évig müködtem külföldön mint táblakép-, falfestés- és faszobor restaurátor-konzervátor, s mintegy 3 év előtt kerültem visszza Budapestre. Azóta részben az esztergomi Keresztény Muzeum képeit restaurálom megbizatásos alapon Méltóságos dr. Gerevich Tibor, a muzeum igazgatója, egy. ny.r. tanár, stb. - egyetemi intézetében - másrészt falfestmények helyreállitásával is foglalkozom. Igy a Müemlékek Orsz. Bizottságának megbizásából, az esztergomi ásatásoknál előkerült nb. falfestmények konzerválási és restaurálási munkálatait is végzem.

Tanulmányi utazásomat különösen ez utóbbi megbizatásom teszi szükségessé: eddigi hazai és külföldi falfestés restaurálásaim kizárólag nem ásatag uton előkerült objektumokra szoritkoztak. Hazánkban ugyszólván precedens nélküli eset, hogy ily nagy méretekben előkerülő ásatag falfestés megmentésének feladatával álljunk szemben; tehát tapasztalataink is hiányosak e téren. Tanulmányaim és müködésem alapját német szellemben vezetett mütermekben nyert tapasztalataim képezik. A falfestmény, különösen az ásatag falfestmény-restaurálás legtudományosabb és legmagasabb fokát viszont Olaszországban érte el. Ezért lenne szükséges tanulmányokat végeznem Itáliában, ahol közismerten nagyarányu hasonló természetü munkálatok folynak és ahol a Müemlékek Orsz. Bizottságának elnöke, dr. Gerevich Tibor Méltóságának jóindulatu támoga-

./.

tásával alkalmam nyilik majd a világhirü specialista Pellicioli restaurátor mellett ismereteimet tökéletesiteni.

Alázattal kérem Nagyméltóságodat, engedélyezzen számomra egy helyhez nem kötött 4000 lirás tanulmányi segélyt, hogy a fejlett olasz restaurálási technikával gyarapitva tudásomat, szolgálhassam majd a hazai müemlékek érdekét, különösen pedig az esztergomi mükincsek ellátása körül fejthessek ki magasszinvonalu tevékenységet.

Kérésemet Nagyméltóságod szives jóindulatába ajánlva, maradok

Nagyméltóságod alázatos szolgája

Budapest, 1935. május 14.-én.

Nikássy Lajos
restaurátor

/cim: Budapest, V. Garam u. 30.V/3. /

Nikássy Lajos

l

Papp Nagyvárad

60-l-

10./ Kiküldetésekre

A jelenlegi kiküldetési hite
légtelen. A megszaporodott é
kálatokat állandóan figyelem
müemléki tudat a legutóbbi é
~~kikontakozott~~ örvendetesen é
gyakran keresik a Bizottságo
restaurálások ügyében,ami he
kat von maga után. Bizonyos
volna forditandó az Elnök ál
némi elkerülhetetlen reprez
Szükséges az Elnök,Előadó é
re vasuti bérletjegy váltás

11./ Müemléki folyóiratra

12./ Müemléktopográiai munkálato

13./ Müemléki lajstrom készitsér
Ennek a feladatnak elvégzés
lan.Az előmunkálatok már fo

14./ Fénykép- és müszaki felvéte

15./ Könyvtár gyarapitására,kött
katalógus elk szitésére

16./ A számviteli teendőket végz

Nikássy Lajos

Irod

Biró Béla: Hatnázéves freskó Kiszomborban. Katolikus Szemle

1940. LIV. évf. 8–13 l.

2045. Firenzei mester:

Szent György.

A jobbra fordulva ágasl
szanéző sárkánynak fejét döf
só lábaira csavarodott. Az e
a király leánya: Aja áll. A
nincs; öltözete: sisak, vért,
a szél lobogtat.

Márvány-dombormü, mére
Vétetett 1901: X. 19-

Nikássy Lajos

cvod
3

Szentiványi Gyula dr.

Falkép-restaurálások.
Szépmüvészet 1943. 8. l.

SZÉPMŰ

HAVI FOLYÓIRAT – MEGJELENIK MINDEN EL
DÉSÉVEL SZERKESZTI MARIAY ÖDÖN – SZEK
MAGYAR EGYETEMI NYOMDA, BUDAPEST VI
LAPZÁRTA MINDEN HÓ 15-ÉN – ELŐFIZET
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA S
37.473. – KIADÓTULAJDONOS KIRÁLYI MA

194

III. ÉVF

Nikássy Lajos

festő

Lásd

MAGYAR MŰVESZET

1937. 384. l.

494. Osztrák festő, XVIII. sz. vége: Női arckép kék szalaggal. Vászon, olaj, 66×55 cm.

Nikássy Lajos

vendéglátó

V., Teleky Pál u. 5

MKSz 1947

Nikássy Lajos

[Aesopus] Aisopos meséi. Ford. és bev.-sel ell. *Czimmer* József. A rajzokat ered. görög gemmák után *Nikássy* Lajos kész. [Címképpel.] Bp.: ABC, Somló biz., vidékre Földes E. (Ált. Ny. [1943.] 162 l. 1 t. 8-r. 10.—

[illegible]

— Pestone —

Nikássy Lajos

irod

Biró Béla:

Hatszazeves freskó

Kiszomborban.

Katolikus Szemle

1940. 1. 7.

Nikelszki Jenő.

A Nemzeti Szalon kiállitotta müveit 1925-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Nikássy Lajos (1897-1959) restaurátor.
Sokat foglalkozott a Keresztény Múzeum középkori táblaképeivel.

Kaposi Endre: Az ezeréves Esztergom.
Dalgozók Lapja, 1972. okt. 27.

Nikássy Lajós

wód
z

Gefin Gyula dr.

A szombathelyi vézeseggház.
Szombathely 1943. 47. l.

XXXIX.

739.

294. Miserucha 1720 körül

NIKÁSSY Lajos festő

1938-ban több oltárképet restaurált a nagyváradi református templomban.

Peter I. László: Nagyvárad római katolikus templomai. Nagyvárad, 1992 40.

Borsos Miklós rajzai. Bp., Szépirodalmi, 1985 > 1985, 2070. **ism.** SZÉKELY András: Borsos Miklós rajzai. = Új Tükör, 1986. április 6. 2. ill. T.J.: Zeichnungen von Miklós Borsos. = Budapester Rundschau, 1986. február 24. 9.
TASNÁDI Attila: Borsos Miklós rajzai. = Népszava, 1986. február 21. 6. zs.: Borsos Miklós. = Új Ember, 1986. szeptember 28. 6.
CSORBA Győző: Numen adest. Borsos Miklós nyolcvanéves. = Kritika, 1986, 8. 2. ill.
F.A. [FÖLDES Anna]: Borsos Miklóst köszöntjük. = Nők Lapja, 1986. augusztus 9. 10-11., ill.
GOSZTONYI József: Borsos Miklós újabb érmei + Borsos Miklós újabb érmeinek jegyzéke. = Az Érem, 42, 1986, 2. 34-45. ill.
(hm) [HARANGOZÓ Márta]: Borsos Miklós nyolcvanéves. = Esti Hírlap, 1986. augusztus 11. 2.
HAJDÚ Éva: A műalkotásból sugárzik az egyéniség. Borsos Miklós születésnapjára. = Magyar Nemzet, 1986. augusztus 13. 4.
HEGYI Béla: A megművelt kert. Borsos Miklós művészete. = Hegyi Béla: Kimondva és kimondatlanul. Bp., Magvető, 1986 119-135.
KENESSEI András: A főmű és alkotója. Borsos Miklós nyolcvanéves. = Magyar Hírlap, 1986. augusztus 13. 5.
KÓPECZI Béla: Borsos Miklós szobrai. = Új Tükör, 1986. június 22. 11.
MEGAY László: A tér igézetében. = Kortárs, 30, 1986, 11. 118-119. ill.
(s): Szobrászköszöntő. = Vasárnapi Hírek, 1986. augusztus 10. 6.
SALAMON Nándor: Borsos Miklós nyolcvanéves. Kö-

Nikássy Lajos

restaurálásai

a primási képtárban

Laid

2

Magyartopogr.

(994-től 1262-ig)

Nikássy Lajos

Nikássy Lajos: A kiszombori XIV. századi falfestmények helyreállításáról. (Német és olasz kivonat: p. 23—24.) *Szépművészet* 2. évf. p. 13—15.

1941.

Nikássy Lajos

a Bpesti Magyar Tudományos Akadémia falfestményeit restaurálta.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Gerő László stb. Magyar Műemlékvédelem, I. (1949-1959) Budapest, 1960. 1671

Nikássy Lajos

Decskeméten falfestményeket restaurált.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Gerő László stb.: Magyar Művészet, (1949-1959) I. Budapest, 1960. 168 l.

Nikássy Lajos

Noszvajkon falfestményeket restaurált.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Gerő László

stb.: Magyar Műemlékvédelem, (1949-1959) Budapest, 1960. I

168 l.

Nihássy Lajos

restaurálta részben a pécsi káptalan
u. 2. sz. a épület falfestményeit.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Gerő László stb.: Magyar Műemlékvédelem I.
(1949-1959) Budapest, 1960.

1681.

M. D. K.

NIKÁSSY Lajos

Pécs káptalani ház, falképek restau-
válása

Bán Attila: A pécsi Közép kori kápta-
lani ház helyreállítása
Magyar Építőművészet 1956. (V.) 5. sz.
162. l.

M.D.K.

Nikássy Lajos
festő-restaurátor

Az 1930-as években a garamszent-benedeki oltárképet az átfestések-től megtisztítja és restaurálja.

Szecsi-Andrés: Kolozsvári Tamás
Művészet, 1965. május - 40 kep.

Nikássy Lajos MDK

1938-ban restaurálta az Esztergomi Muzeum
1480 körül festt két telkibányai tábláját.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.455.l.

~~Nikássy Lajos~~

Nikássy Lajos MDK

1939-ben feltára és restaurálta a kiszombori r. kat. templom falképeit.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.157.l.

Nikássy Lajos.

Eskütéri földalatti muzeum.

Köduc egyik oldala meztelen nö alakjával.
Másik oldala Atts alakjával. II. sz.
Az Eskü-téri római castellum egyik északi közbensö tornya.

Nikássy Lajos:..... ?

Nikássy Lajos MDK

193?-ban restaurálta a felkai Mária oltárnak a
zmrecsányi mester által készitett, az
esztergomi muzeumban őrzött tábláit.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.3o2.l.

Nikássy Lajos M.D.K.

Kolozsvári Tamás kassai féle garamszentbenedeki hajdani Kálvária-oltár képeinek restaurálása

1933-1937-

Radocsay Dénes: Gótikus festmények Magyarországon Bp. 1963. 37.1.

Nikássy Lajos MDK

1937-1938-ban restaurálta Kolozsvári Tamás garamszentbendeki oltárképei közül a Kálváriát, a Keresztvitelt és az Olajfák hegyét.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.3o8.l.

Nikássy Lajos MDK

1933-ban és 1934-ben restaurálta az 15lo-
ben készült egykori garamszentbenedeki oltárnak
az Esztergomi Muzeumban őrzött tábláit, a
Vir dolorum és a Tizennégy segitőszent táblát

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.312.l.

MDK

Nikássy Lajos, restaurátor

1940-ben kapott megbizást a kiszombori középkori eredetü templom szentélyében lévö XIV.sz.-i freskók helyreállitására. Gondosan végrehajtotta.

Szentiványi Gyula: Falkép-restaurálásom. Szépmüvészet. 1943. 1.sz. 8-11.l.

Nikássy Lajos
festő restaurátor

MDK

Az 1934-ben indult esztergomi ásatásoknál a palotarom és kápolna rekonstrukciójának mérnöki munkáit Lux Kálmán és fia Lux Géza végezte.

A freskókat Nikássy Lajos és Dex Ferenc festőmű restaurátorok, Mauro Pellicioli ellenőrzése mellett nyomban konzerválták.

75,0.

Zolnay László: Az esztergomi vár., Bp. 1960.

MDK

1.)

Nikássy Lajos, restaurátor

A freskórestaurálás terén a helyzet 1935 körül nem volt kielégitö. Történtek önkényes átfestések, nem kellö felkészültségü és tudásu festöiparosok munkái kifogásolhatók voltak.

Az esztergomi Árpád-kori királyi palota középkori falképeinek biztositására N.L. kapott megbizást, kit néhány hónap mulva e munkában felváltott Deák-Dex Ferenc restaurátor.

Szentiványi Gyula: Falkép-restaurálások. Szépmüvészet. 1943. 1. sz. 8-11.1.

Hatszáz éves gyönyörű freskóra bukkantak a kiszombori templom restaurálásánál

Szeged, november 15
(A Pest tudósítójától)

Ritka leletre bukkantak a Szeged közelében fekvő egyik csanádi község: Kiszombor öreg plébániatemplomának restaurálása alkalmával. A munkálatok során *meg kellett nagyobbítani az egyik ablakot a szentély oltára mögötti falban.* Amikor megkezdődött a vakolat leverése, a felső rétegek óvatos eltávolítása után *színes vakolatrétegre akadtak.*

Kleitsch Mátyás, a templom emlékedett gondolkozású, műértő esperesplébánosa rögtön sejtette, hogy a *vakolatréteg alatt régi falfestmény lehet,* ezért a legnagyobb óvatosságot rendelte el a bontásnál és azonnal jelentést tett a leletről egyházi főhatóságának, valamint a Műemlékek Országos Bizottságának. A plébános jelentésére *Gerevich* Tibor szakértőbizottságot küldött a kiszombori templomba. A bizottság megállapította, hogy *a mai szentély ielyén egy, a XIII. században épült körkápolnát falaztak be* az elmult századok restaurálási munkálatai alkalmával. Tüzetesebb vizsgálat után azt is megállapították a bizottság tagjai, hogy a régi körkápolna falán levő festmény nem más, mint *egy egészen nagyméretű, öt részből álló, a trecentóban készült freskó,* amely egyedülálló művészettörténeti értéket képvisel.

Öt részből álló freskó-kompozició

Az értékes felfedezés után nyomban megindultak a körtemplom és a falán levő freskó helyreállítási munkálatai. A Műemlékek Országos Bizottsága *Nikássy* Lajost rendelte ki a munkálatok elvégzésére s a kitűnő restaurátor-művész nyomban hozzá is látott, hogy *rögzítse a katszázéves falakat, megtisztítsa a századok alatt rárakott rétegektől és épségben megőrizze az értékes freskót tartó vakolatot.*

Ez a legteljesebb mértékben sikerült is. Amikor szabaddá tették az elfalazott fülkéket, *előtünt a freskókompozició öt része.* A kép teljes helyreállítását és megfestését éppen ezekben a napokban végzi *Nikássy* Lajos. Célja, hogy *meghagyjon mindent a maga eredetiségében és megőrizze a trecento elemeit.* Az eddigi munkálatok során sikerült majdnem teljesen kibontani és tisztázni az első fülke *Veronika-képét.* A maga eredetiségében sikerült megmenteni a főalakot és sikerült megfejteni a rajz középső részét, amely *Krisztus arcának és Veronika kendőjének körvonalait mutatja.*

A második freskórész *glóriás szent nő alakját ábrázolja,* kilétét még nem sikerült megállapítani. A harmadik alak pirosruhás álló női szent képét mutatja, benne *valószínüleg Mária Magdolnát akarta ábrázolni a trecento művésze,* ezt igazolja a nőalak kezében lévő olajtartó edény is.

Jobbra, a kompozíció második felében két női alakot sikerült a vakolóréteg alól előhívni, míg a negyedik fülkében *valószínüleg Szent Anna áll,* ölében két kisdeddel: a kis Máriával és Jézussal. A sorozatot az ötödik kép zárja be: hatalmas férfi-szent, baljában írovesszőt tart, jobbjával gótbetűs szövegre mutat. *Valószínüleg Máté evangelistát ábrázolja ez a kép.*

A freskó uralkodó színe az okker, amelyet bíborba hajló vörös és tompább vörösesbarna árnyalnak. *Szigorúlásnak nyoma sincs, a művész kilétét a műtörténetnek kell majd felfednie.* Annyit mindenesetre máris megállapítottak, hogy *a művész korát messze meghaladó tudással és technikával készítette freskóit.* Tehát elsőrendű művész dolgozott a körkápolnában. Ezzel kapcsolatban megfejtésre vár, hogy *miképpen kerülhetett a messzi magyar Alföld homokjára olasz trecento művész, vagy hogy nem magyar festő munkájáról van-e szó?*

Az Árpád-kori templom

A nagyszerű kiszombori lelet nemcsak művészettörténeti szempontból értékes, hanem *a magyar történelem szempontjából is rendkivül becses adatokat szolgáltat.* Hiszen teljes egészében megmaradt árpádkori emlékről van szó olyan vidéken, ahol nincs hasonlóra példa. A feltárt körtemplom bizonyitja, hogy a Tisza-Maros melléke az Árpádok korában jelentékeny kultúrvidék volt, ahol minden bizonnyal község község mellett vonult, de *a török időkben ezek legnagyobb része elpusztult.* Ma már csak egyes puszták és majorok elnevezése emlékeztet a valamikor itt virágzott kultúrára.

Maga a templom is sok viszontagságon mehetett keresztül, ezt igazolják a freskón talált gót-betűk és az egyik szentkép körül talált, eddig még meg nem fejtett *török irásos sorok.* A török időkben ugyanis a megszállók *mecsetté változtatták a templomot,* a bekarcolt írás miatt a nép még ma is »török mecset«-nek nevezi a templomot.

Biró Béla műtörténész tanár részletesen megvizsgálta a falakat és észleleteit becses értékű tanulmányban dolgozta fel. Megállapítása szerint *hasonló alaprajzú körkápolna nincs több Magyarországon,* ezért művészeti jelentősége még a szegedi Dómtéren álló csonkatoronyénál is jelentékenyebb, amelynek kiképzett baptistériumszerű szépsége elvitathatatlan.

Fényűzően berendezett lakásából járt fosztogatni az úri betörő

Istvánúti polgári házban, egyszoba hallos lakás: ez a betörő otthona. Aki csak krónikása a napi történéseknek és amikor kezébe kerül egy hír arról, hogy teszem: »a detektívek lesben álltak *Kont* István alkalmi kereskedősegéd lakásának környékén s amikor a főigazgató otthonának kifosztója hazaért, lefülelték« — feltétlenül mást képzel el betörőlaknak, mint ezt a komfortos, napfényes, szép otthont. Az ember, nem látva a helyszínt, maga elé képzel valami piszkosfalú, paprikáskrumpli illatú sötét házat, odulakást, amelyből a nyomor, a nagyzolási vágy, a színes álmok elérése iránti beteges rajongás hajszol egy megtévedt, bűnözésbe rögződött, kultúrában hiányos lelkű csibészt! S a paprikáskrumpli illat, a piszkos fal helyett egészen más, — mondjuk nevén :

megdöbbentő pompa fogadja.

Hall szép rézkarcokkal. Kényelmes, olajzöld bársony karosszékek, valódi békésszentandrási magyar perzsák... A szobától finomszövésű csipkefüggöny választja el a hallt, amelyben csodálkozásom pillanataiban éppen »helyszini szemle« van és ennek megfelelően szegény hall nem valami rendes. *Tiri* detektív úr, — akivel az utcán mosolyogva köszöntjük egymást így: — Jónapot, detektív úr!... Jónapot kívánok, szerkesztő úr!... Mi ujság?... Mi ujság?... — No, *Tiri* úr most zordon, szépérzékét veszítette és hátára fekteti a karosszékeket. Beleváj a plüss réseibe. Motoz bennük. Egy táskagramofont — a sarokban állt, fessen, hangra készen, esti tánc alá kinálkozóan — megráz, mint valami rossz nadrágot.

Kont Pistához, az álkulcsos ékszerrablóhoz fordul:

— Ide nem rejtettél semmit?

»Pista«, aki évek óta élt abból, hogy »alkalmi kereskedő« volt, vagyis alkalmankint álkulcsot fogott és lehetőleg temetésen járó hozzátartozók lakásaiban keresgélt, mint valami rokon, — most sunyin »vall«:

— Ott ne tessék keresni. A »fotöjben«, — így mondja, franciás finomsággal — a fotöjben, a hármasszekrényben, meg az éléstárban dugtam csak el.

— No nézzük.

Pólya Tibor egyik képe alatt is volt ékszer. A hármasszekrény csapóajtajának nyitásakor keletkező ujjnyi kis rés alatt is. A rés alatt

briliáns lopott holmik,

az üveg mögött pedig — irodalom. Igen. A betörő széplélek volt. Alkalmi kereskedések után felolvasott »háziasszonyának«, Sommerset *Maugham:* Örök szolgaságából, *Nyirő* József halinakötésü remek könyveiből, *Crouinból, Csermely:* Ami két Miatyánk közt van — művéből.

— Magam is irogattam! — kotyantotta ki szemérmesen.

— No csak ezt ne mondanád! — intik le őrzői. — Az iró urak megsértődnek.

Pedig igaz. *Járt gimnáziumot, igazgató egy nagyvállalatnál az apja.* S ő, a »Pista«, aki a »jó családban kell egy rossznak lenni«. Ha Pesten volt, járt lokálokba, »császár« volt, bárhölgyeknek duruzsolt, élt, öltözött. Otthon meg olvasgatott, rádiózott — kilencszáz pengős »varázsszemü« rádió hallgat a sarokban, előtte goblein lábpárna, kényelmes karosszék. Ápolta a pálmákat,

családosdit játszó, jó fiú volt.

És a nő, aki reggeltől-estig dolgozott, betegeket ápolt, — megosztotta vele az életét.

— Hát itt éltél... és így... — nézi rá Pistára »Tiri úr« — te... Az öltönyeidet is két nadrággal csináltatod? — tapint meg egy szép csíkos ruhát, mely akasztón pihen. — Jól ment neked... — Hányszor is törtél be?

— *Tizenháromszor...*

— Látod: a babonás szám...

Megyünk. A betörő otthonából, amely — ezt a Kont Pisták nem érzik — csillogó, színes kártyavár csak, semmi más.

Szabó József

Újabb városa lesz a közeljövőben Pestkörnyéknek

Az egyelőre még névtelen város Rákosszentmihály, Sashalom, Mátyásföld és Cinkota községekből alakul. A tervet a vármegye illetékes tényezői, a belügyminiszter, valamint a Közmunkák Tanácsa is szívesen fogadta s így semmi akadálya sincs ennek a tervnek a lehető legrövidebb időn belül való megvalósításához. *A négy község mintegy 30.000 lakossal alakulna várossá.* A várossá való átalakulás mind a négy község vezető főjegyzőjéből és a lakosság öt tagjából álló bizottságot delegált, akik közigazgatási szakemberek bevonásával elkészítik a megalakulandó új város költségvetési tervezetét.

Mint a *Pest* munkatársa értesül, az egyelőre névtelen város még ez évben megalakul.

EDWIGE FEUILLÈRE művészi francia filmje
MENEKÜLŐ ASSZONY
ELIT (L'EMIGRANTE) ELIT

HÁROM MAGYAR REMEKMŰ ÚJ KIADÁSBAN
*
MÓRICZ ZSIGMOND
BARBÁROK
A VÉGLEGES KIADÁS A RÉGEBBEN BARBÁROK ÉS KOMOR LÓ CÍMEN MEGJELENT KÖTETEK REMEKBEFARAGOTT ELBESZÉLÉSEIT TARTALMAZZA. KÖTVE 4.80 PENGŐ
*
KODOLÁNYI JÁNOS
BOLDOG MARGIT
A MAGYAR KÖZÉPKOR SZENT KIRÁLYLEÁNYÁNAK MEGINDÍTÓ ÉLETE. KÖTVE 6 PENGŐ
*
KODOLÁNYI JÁNOS
A VAS FIAI
A TATÁRJÁRÁS HATALMAS KÖRKÉPE KÉT KÖTETBEN. KÖTVE 12 PENGŐ
*
ATHENAEUM KIADÁS

LÓSPORT

Végetértek az idei galoppversenyek

A napfényes, derült időben sűrű tömegekben kereste fel a közönség tegnap délután a megyeri versenypályát, hogy az idei évben utoljára hódoljon a galoppsportnak. A zöld gyep hívei jóformán teljes számban megjelentek ezen az utolsó megyeri napon, mely után közel öt hónapig — a jövő évi *Rákosi-díj* napjáig — csak a tattersalli ügetőpályán hódolhatnak a telivérsport szenvedélyeinek.

A favoritok nem éppen a legjobban viselték magukat. *A bukmékereknél elsősorban jegyzett négylábúak közül egyetlen egy sem haladt át győztesként a célvonalon.* Egyedül a *Hadseregi sikversenyhendikepben* győzött a 2:1 startolt *Baka* (gróf Széchenyi fhdgy.), igaz ugyan, hogy ugyanitt a harmadiknak beérkezett *Baktert* 1½-es kurzuson kínálgatták a derék könyvesek. Egyszóval teljes »fogadóöröm« ebben a futamban sem akadt. *A többi versenyszámban azután 10:81 (Muci), 10:241 (Lehet), 10:60 (Felhő II.), 10:124 (Művész), 10:103 (Őszirózsa II.) volt a nyerők totalizatőr osztaléka.*

MŰVÉSZ KÉTSZER INDULT, — EGYSZER NYERT

Tegnapi számunkban azt írtuk *Művész*ről, hogy véleményünk szerint igen jó eséllyel indul, — amennyiben nem marad állva a startnál. *Mravik* Pálné úrnő lova minden tekintetben igazolt bennünket. Mármint *állva is maradt a startnál és nyert is.*

Művész, Máté lovászfiúval a hátán, először a *Katonai úrlovas-lovak* hendikepjében indult a starthoz. Szokásához híven ez alkalommal is csendes nyugalommal viselkedett mindazideig, amíg a magasba nem ugrott a startszalag.

Abban a pillanatban, amikor az eddig ide-oda ugrabugráló társaság útnak indult, *Művész* és vele együtt a *Kovács* Róbert által lovagolt *Zimankó* minden különösebb ok nélkül megtorpantak és mire lovasaik nagynehezen útnak indították őket, a mezőny többi tagja már vagy ötven hosszal előttük volt. *Zimankót* lovasa végighajtotta az 1600 méteres távon (természetesen a győzelem minden reménye nélkül), *Művészt* ellenben feltartotta *Máté* és a szeszélyes állatot istállója *újból felnyergeltette a Welter hendikepre.*

Itt aztán sikerült: *Művész elugrott a startról és hat hosszal győzött.* Mellékesen jegyezzük meg, hogy *Művész első szereplésekor favorit volt, tulajdonosai istállófogadást mondtak be rá, másodszorra 6:1 startolt és 10 pengőre 124-et fizetett.*

A gátversenyben *Kozuch* tréner két lovat indított. *Addio Mare*-t (Horák) és *Sanbloc*-ot (Kovács L. II.). *Favorit Addio Mare lett, míg az igen jó esélyű Sanblocot a ring közönsége teljesen elhanyagolta.* A fogadók *jó nyomon* jártak, mert a két *Kozuch*-ló közül *Addio Mare* legalább harmadik lett, míg *Sanbloc kitűnő ugrómultjához méltatlanul, az utolsók között végzett.* Valahogy az az érzésünk, hogy *Sanbloc szemei előtt már a jövő esztendei Rákosi-díj lebeghetett.*

MŰVÉSZ—HAPPY BOY BEFUTÓ: 10 : 5083

Az 1850 méteres *Welter-hendikepben* tekintélyes összegű befutó-osztalék örvendeztette meg az outsider-játékosok szívét. A második startjára nyerő *Művész* mögé a *14:1-hez* startolt *Happy Boy* (nyergében az utolsó napokban feltűnt *Tárai* lovascsemetével) szaladt fel másodiknak. A váratlan befutó tikett-tulajdonosait *10 pengőre 5083 pengős kifizetéssel* jutalmazta a totalizatőr. Sokan ugyan nem voltak, akik eltalálták...

Az év utolsó versenyszámát, az *1100 m-es hendikepet*, sűrű félhomályban futották. A közönség — még a látcsővel felszereltek is — a mezőnynek a tribünök elé érkeztéig csak találgathatta, hogy ugyan melyik is van elől. A huszonegy főnyi mezőnyből *Kertész* S. úrnő *Őszirózsa II.* (Stygár) nevű lova került ki győztesen, *Mire való* (Győry) és az elsősorban fogadott *Komika* (Bocskai) előtt.

AZ IFJÚSÁGI BIRKÓZÓCSAPATBAJNOKSÁGRA a leventék két csapatot, a Ganz-gyár, Törekvés, BVSC, UTE, MÁV, Előre, Debrecen, Kecskemét és a védő Szolnok egy-egy csapatot nevezett.

—•—

BUDAPEST—ERDÉLY ÖKÖLVÍVÓ MÉRKŐZÉSÉN vasárnap Erdély csapatát Kolozsvár, Nagyvárad és Marosvásárhely kilenc ökölvívója képviseli.

SPORT

MEGKEZDTÉK A KIS SPORTCSARNOK BEFEDÉSÉT

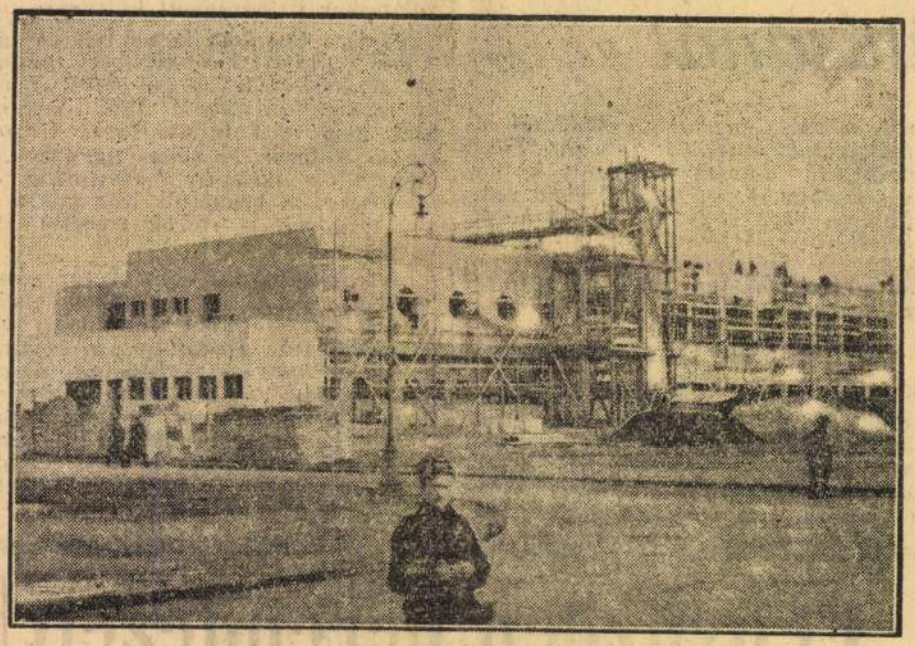

A kedvező időjárás valószínűleg lehetővé teszi, hogy a kis sportcsarnok építkezését arra az időre befejezzék, amikorra az ökölvívó Európabajnokságnak Budapesten való megrendezését tervezik. Megérkezett a kis sportcsarnok tetejének vasszerkezete és most kezdték el a betongerendázat elkészítését. Ha a fedéllel készen lesznek, akkor már a belső munkálatokra kerülhet a sor, mert a befedett csarnokban még a legkeményebb tél sem akadályozza a munkát.

A futballkapitány csak november 24-én állítja össze véglegesen az Olaszország ellen kiálló csapatot

Második tréningjén jól játszott és 9 gólt rúgott a válogatott Keret

Ismételten *meg kell dicsérnünk* vitéz *Ginzery* Dénes futballkapitányt azért a *határozottságért*, amellyel az *Olaszország elleni előkészületeket intézi.* Helyeselni kell azt is, hogy a válogatott csapat tagjait valósággal *eltiltja saját klubjának kétkapus tréningjétől*, hogy semmi se keresztezze az ő terveit. Csak ilyen következetességgel lehet *megteremteni a válogatott csapat egységét.*

Abban a tekintetben azonban már *nem értünk vele egyet*, hogy ezeken a tréningeken *csakis egyféle elgondolást* igyekszik kipróbálni. A tegnapi második tréningen például *a válogatott csapat csakis a Ferencváros Pataki-rendszerét próbálta ki, Sárosi III-mal* mint középfedezettel, akit néha a hátrahúzódó dr. *Sárosi* segített ki. A válogatott keret csapata egyébként *Polgár és Kincses nélkül* játszott. Polgár furunkulusa miatt felmentést kapott. Kincses pedig elkésett. Így állt fel tehát a csapat:

Körmendi (később átment az ellenfélként szereplő ifjúsági válogatottakhoz) — *Pákozdi, Biró* — *Lázár, Sárosi III., Pósa* — *Pintér, dr. Sárosi, Sárvári, Bodola, Gyetvai.* Az ifjúságiaknál kapott helyet a csepeli *Szabadkai*, az újpesti *Balog* és a nagyváradi *Juhász* és *Kovács.*

Meg kell állapítani, hogy a mostani ifjúsági csapat a válogatottakkal megerősödve is csak eleinte volt komoly ellenfél, azután kifulladtak és a válogatott keret tetszés szerint lőtte góljait. Ezt mindenesetre figyelembe kell venni a bírálatnál, mert az olaszok ellen nem lehet ifjúságiak ellen mutatott forma alapján válogatni. Annyi bizonyos, hogy a tegnap látott csatársor — még Kincses nélkül is, akit Pintér jól helyettesített — remekül megérti egymást, mert valamennyi tagja támadó szellemű és hajlamos a magyar futballt jellemző összjátékra és ötletes helyezkedésre. Lőtt is a csapat a 2×35 perces játékidő alatt kilenc gólt, egyik szebb volt a másiknál. Dr. Sárosi ezúttal a gólok előkészítésében tüntette ki magát, míg a gólokat sorban Bodola, Sárvári, Gyetvai, Bodola, Sárosi III., Pintér, Gyetvai, Sárvári és ismét Gyetvai lőtték. Közben néhányszor kiszabadult az ifjúsági csatársorban a Szabadkai—Kovács kettős és két gólt lőttek.

Ha egyenként bíráljuk a teljesítményeket, akkor a következőket állapíthatjuk meg: *Körmendinek* voltak remek védései, de néhányszor hibázott is. *Pákozdi* messze van régi válogatott formájától, ha valamirevaló balszélsője lett volna, baj lehetett volna az oldalán. *Biró* játszotta azt, ami a magyar futballban a hátvéd kötelessége: a középcsatár fedezése. *Pósa* akkor volt jó, amikor előrement a csatársorig, különben csak hátragurította a labdát a kapusnak. Így *Sárosi III.*-ra és *Lázárra* ismét túlnagy feladat hárult, amit most az ifjúságiak ellen jól teljesíteni tudtak, kételkedünk azonban abban, hogy az olaszok ellen még ez a két zseniális fedezetünk is el tudja látni a védelem és csatársor egyidőben való támogatásának feladatát. Ehhez *egy harmadik fedezetre is szükség van.*

A csatársornak ezúttal *Bodola* volt a legjobb embere, aki *Sárvárival* együtt óriási ambícióval és jól küzdött, passzolt és lőtt. Sárvárinál csak egy aggály van, *kissé alacsony* az olaszokhoz képest, *szívesebben látnánk összekötőben, Sárosit pedig középen.* Ez a belső hármas bármilyen összetételben is jól megérti egymást. Kitűnő volt a két szélső. *Pintér* nem sokáig fog várni a válogatottságra. Remekül játszott a tartalékoknál *Balog* és jó volt *Szabadkai* és *Kovács* is, kár, hogy legalább egy féliőn keresztül nem kaptak helyet a legjobbak között.

A tréningmérkőzés után beszéltünk vitéz *Ginzery* futballkapitánnyal a csapatösszeállításról és a látottakról. Érdekesen nyilatkozott:

— **A második tréning nagyon jó és hasznos volt. Kritikát a játékosokról nem mondok, csak annyit, hogy két játékos formája nem elégített ki, de hogy melyik kettőé, azt nem mondom meg, mert remélem, hogy november 24-ig, amikor véglegesen összeállítom a csapatot, még ők is javítanak formájukon. Körmendinek voltak jó és rossz védései.**

A Komjádi Kupa döntőjének csapatai

Ma este folytatódnak a Komjádi Kupa döntő mérkőzései. Az *UTE* fog játszani este 7 órai kezdettel a *BBTE*-vel. Vasárnap azután a *MAC—UTE* és a *BBTE—MUE* döntőmérkőzésekre kerül a sor. A döntőmérkőzéseken résztvevő csapatok a következők:

MAC: Jeney — Mészöly, Fábián — Eleméry — Ragó, Maklári, Szivós.

UTE: Demjén — Kahane, Zólyomi — Szittya — Vári, Szigeti II, Galambos.

BBTE: Budavári — Hámori II., Gergely — Végházy — Hámori I, Kuti, Bundi.

MUE: Adler — Komonczi, Fehér — Vörös — Hirka, Magyari, Tauber.

A mérkőzéseken a *MUSz nem szed belépődíjat*, hanem úszóhölgyek fognak az Erdélyért akcióra gyűjteni.

RÁDIÓ

Péntek, november 15.

BUDAPEST I.: 12.00 Harangszó. Himnusz. Időjárásjelentés. — 12.10 Melles Béla zenekara. — 12.40 Hírek. — 13.20 Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. — 13.30 Cigányzene. — 14.30 Hírek. — 14.45 Műsorismertetés. — 15.00 Árfolyamhírek, piaci árak, élelmiszerárak. — 15.20 Tánczene. — 15.40 Mit főzzünk? — 16.15 Diákfélóra. — 16.45 Időjelzés, időjárásjelentés, hírek. — 17.00 Hírek szlovák és ruszin nyelven. — 17.15 Szalónzene. — 17.40 Sportközlemények. — 17.50 A Hitler-Jugend ének- és zenekarának hangversenye. — 18.15 A nemzet ügyvédje. — 18.45 Gitárszámok. — 19.00 Hírek magyar, német és román nyelven. — 19.20 Vidám tarka est. — 20.40 Hírek, időjárásjelentés.

BUDAPEST II.: 17.30 Gyorsírótanfolyam. — 18.00 Hírek. — 18.10 Mindenből egy keveset. — 19.00 Kötzongorás hangverseny. — 19.30 Régi iparosok vetélkedése. — 20.00 Hírek német, olasz, angol és francia nyelven. — 20.20 Nagy Margit énekel. — 20.45 Külpolitikai nevelés a tengelyállamokban.

KASSA: 12.00 Budapest I. — 15.20 Hanglemezek. — 16.15 Budapest I.

— **Megszületett József Ferenc királyi herceg és Anna hercegasszony hetedik gyermeke.** Tegnap délután félötkor *Anna* királyi hercegasszony a *Burger*-klinikán egészséges fiúgyermeknek adott életet. A csecsemő a keresztségben a Géza nevet kapja, keresztszülői Taxis herceg és hercegasszony.

— **Az erdélyi háziipar megszervezése.** A Székelyföld lakossága a téli hónapokban készíti a sajáttermelésű kender, len és gyapjúból, valamint a vásárolt pamutból az egész család ruházatát, ezért különösen fontos szociális szempontból, hogy a nyersanyagellátás és a termelés megszakadást ne szenvedjen. Ennek a célnak az elérésére a *Magyar Háziipari Központ* vitéz *Keresztes-Fischer* Ferencné vezetése alatt nagyszabású szervezési munkába kezdett. A *Székely Háziipari Központ* és a *Székely Szőttes Szövetkezet* megalapítása után a napokban kezdte meg működését Kolozsvárott a háziipari központ kolozsvári kirendeltsége, amely minden erdélyi háziiparral kapcsolatos ügyben tájékoztatást nyujt. Egyébként a *Magyar Háziipari Központ* a kormány támogatásával Budapesten december közepén nagyszabású erdélyi népművészeti és háziipari bemutató kiállítást rendez.

x **A mi szűcsünk a váciutcai Palugyai.**

— **A MOVE Budapesti Lövészegyesület** december 5-én este ½7 órakor a MOVE székházában őfőméltósága vitéz nagybányai *Horthy* Miklós kormányzó úr tiszteletére bajtársi összejövetelt tart. Utána 1 pengős lövészvacsora, amelyre csak előzetesen lehet jelentkezni a csütörtöki napokon este.

— **Főzőtanfolyamok az esküúti új villamoskonyhában.** E hó 19-én és 20-án új főzőtanfolyam kezdődik külön a kezdők és külön a haladók részére Eskü-út 5. szám alatt. A tanfolyamokat az Elektromos Művek a Katolikus Háziasszonyok Szövetségével együttesen rendezi. 6—6 hétig tartanak. A résztvevők megtanulják a polgári konyha ételeinek elkészítését. Jelentkezni lehet az Elektromos Művek esküúti bemutató helyiségében.

— **Codreanu-bélyegek Romániában.** A román postaigazgatóság a légió alapítási jubileuma alkalmából rendezett ünnepségekre külön bélyeget adott ki, amelyet Zelea Codreanunak a képe díszít.

— **Bajtársi találkozó.** A volt 309. honvédgyalogezred tisztjei e hó 18-án 20 órakor a Carlton szálló egyik különtermében (Mária Valéria-utca 2.) tartják bajtársi összejövetelüket. *Lókay* Ferenc ezredes.

Nikássy Lajos

restaurálta 1941-
ben a Kombathelyi
székesegyház fő- és
két Maulbertsch
mellékoltárképét és
az ebből származott
kavarodás.

Az ominozus ügy-
ben a bíróságon
tanúképen kellett
szerepelnem.

Nikássy Lajos

1940-ben Nikássy Lajos kapott megbízást a kiszombori középkori eredetű templom szentélyében lévő XIV. sz.-i freskók helyreállítására. A gondosan végrehajtott tisztító, konzerváló és helyreállító munkán világosan nyilvánul meg az a törekvés, hogy a tönkrement és újrafestett részek élesen megkülönböztethetők legyenek a régi festéstől. E tekintetben odáig ment a restaurátor, hogy az eredetileg rozsdavörös alaptónusú festmény hiányzó részeit szürkészöld színnel egészítette ki.

Szentiványi Gyula dr

Falkép-restaurálások.

Szépművészet

1943. 10. l.

Nikássy Lajos

restaurátor

a Müeml. Orsz. Bizottsága meg-
bizásából 1934. szept. restau-
rálta a várbeli ásatásoknál
előkerült XII. századbeli templom
tímpanonjának freskóját.

Szemléges értesülés.

oblasti, stranke ja komada	Potvrda primitka

MOHÁCSI FARSANG...

BUSÓJÁRÁS

Hamvazószerda előtti napon színes, érdekes felvonulással búcsúzik Mohács a farsangtól. Régi néphagyomány a városban a „busójárás"; ilyenkor primitíven faragott, mondai jelentőségű, ősi festett faálarcok mögé bujva, füzfakürtökkel, dudákkal, hatalmas kereplőkkel, kolompokkal vonul föl a busókirály vezetésével a színes parasztkarnevál Mohács utcáin. Az egész város egyetlen ünneplő, tomboló tömeg: tamburával, cigányzenével, tánccal, jellegzetes „jankere-gri"-kurjantással és estére lobogó máglyával búcsúztatják a Farsangot. Ezek a rajzok, amelyeket Regős Ferenc festőművész készített, a mohácsi „busófarsang" egyedülálló népi különlegességét, az érdekes népszokás külsőségeit mutatják be.

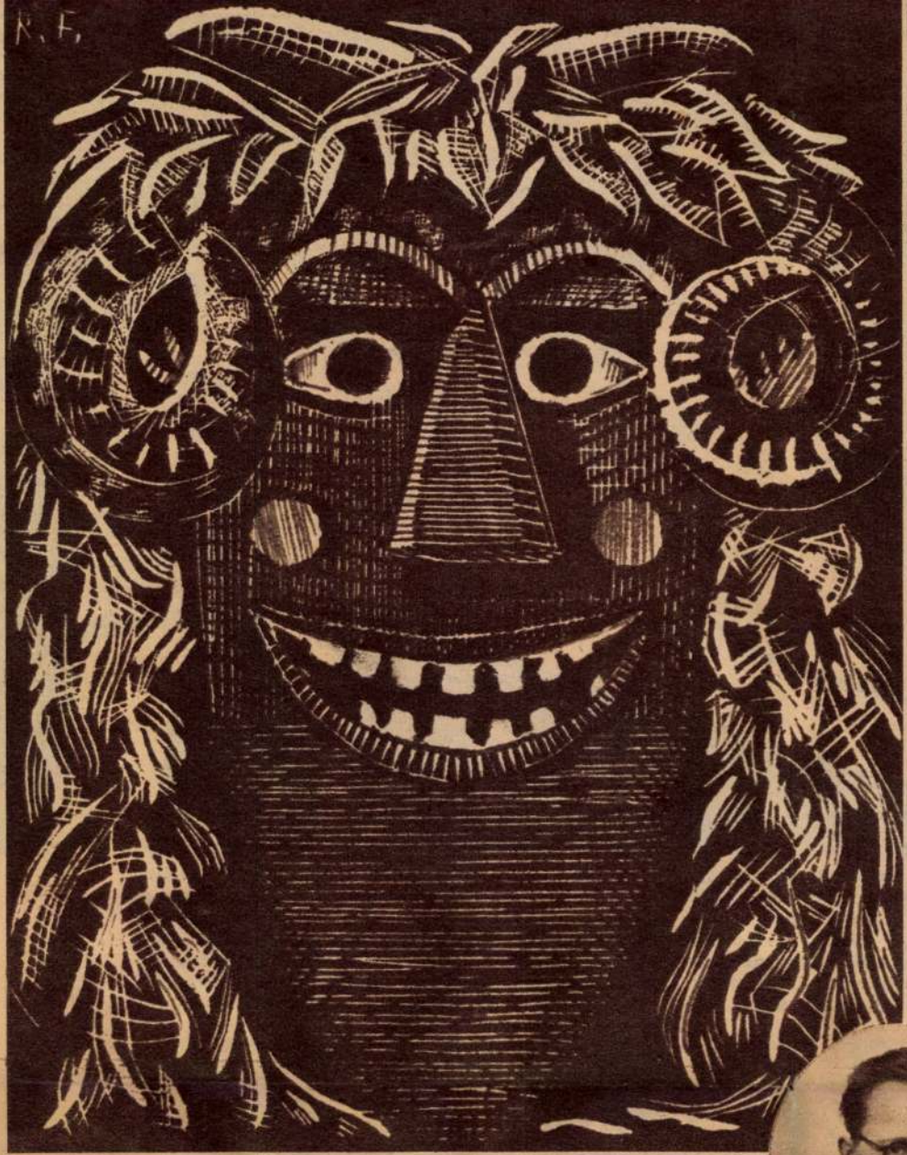

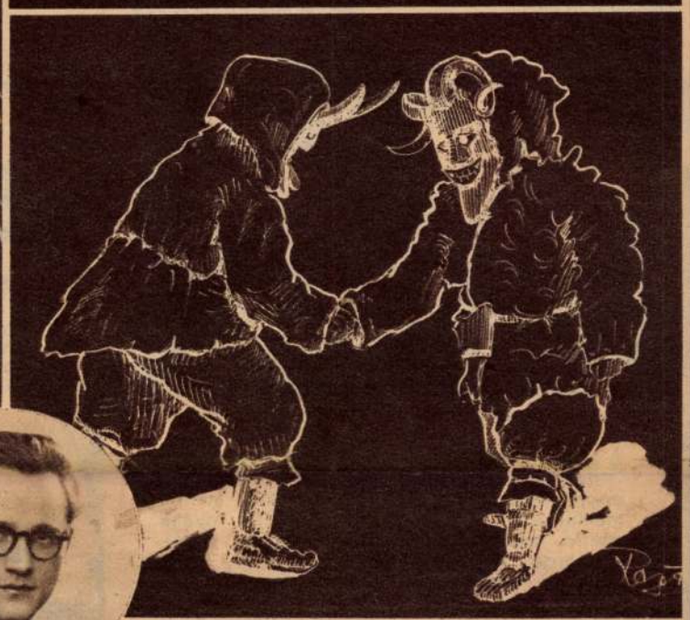

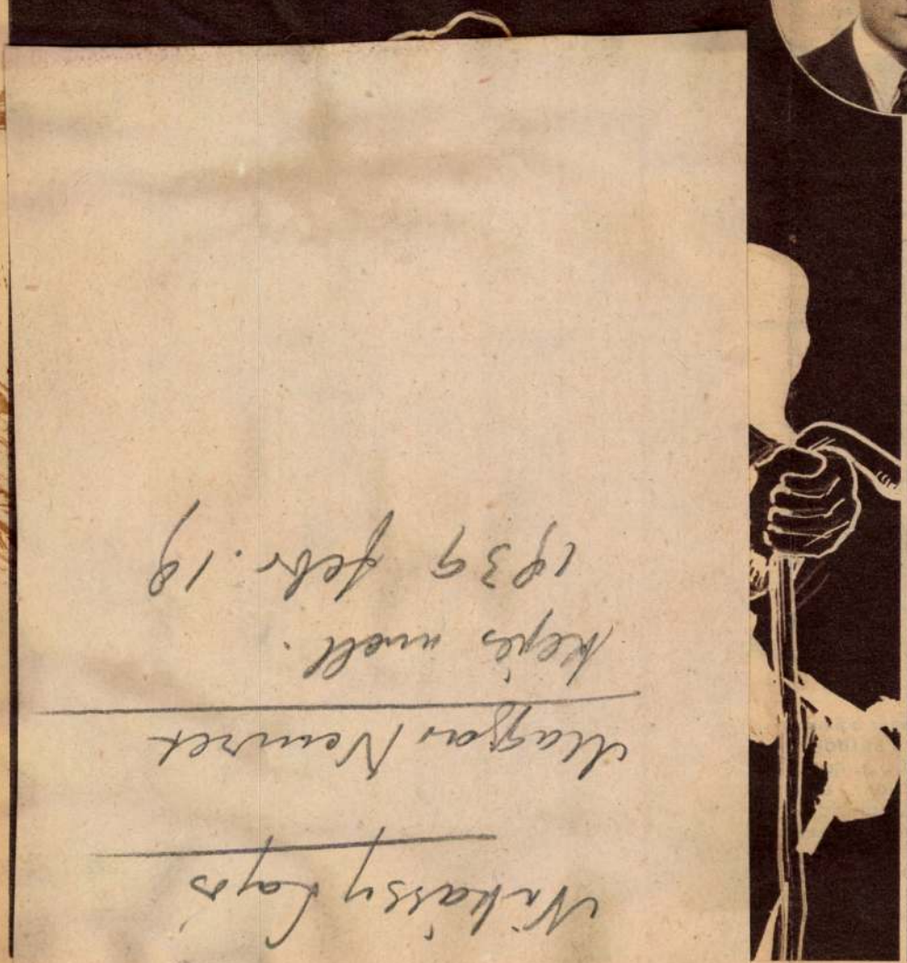

A kép riportszolgálata jelenti:

Az elveszett kéz. Esztergomból jelenti A Kép, hogy a hercegprimási múzeum egyik legértékesebb műkincsének, Gianpietro olasz mester, Leonardo XVI. századbeli tanítványa Madonna-képének nagy szenzációja van: a mosolygó Bambinonak néhány nap óta kinőtt a balkeze. A fenti kép úgy ábrázolja a pompás színhatású Madonna-festményt, hogy a gyermek Jézusnak hiányzik az egyik keze, holott a testtartás nem arra engedett következtetni, mintha hátul, anyja nyaka köré fonná karát. Nikássy Lajos, a primási múzeum tudós resturátorának érdeme, hogy kutatórések segítségével felfedezte a rámázolt festékréteg alatt az elveszett kezet s a megtisztított festmény most már az alsó kép formájában pompázik

Az elárusítónő szerencséje. Londonból jelenti A Kép, hogy a City egyik nagy sajtüzletének egyszerü elárusítókisasszonya volt Miss Helen Leight (balra elől), aki pár héttel ezelőtt férjhez ment egy Henry Cingold nevü gyarmati katonához. Férjét pár nappal az esküvő után Palesztinába vezényelték s itt érte a hír, hogy mostohaapja után, mint egyetlen hozzátartozó 50.000 fontsterlinget örökölt. Az egykori elárusítókisasszony tehát férje révén egyszerre „milliomos" lett.

Bélyegvásár a Szajnaparton. Párisból jelenti A Kép, hogy a Szajnaparton, amely a legutóbbi időkig szabadtéri, ócskás könyvárusairól volt híres, most új színfoltot jelentenek a szabadtéri — bélyegárusok. Itt is, mint a Champs Elysée kertjében a fiatalkoru filatelisták adnak találkozót ujabban. A furcsa vásár azonban csak egy hétig tart, a párisi filatelista kiállítás tartama alatt, a jövő hét keddjéig.

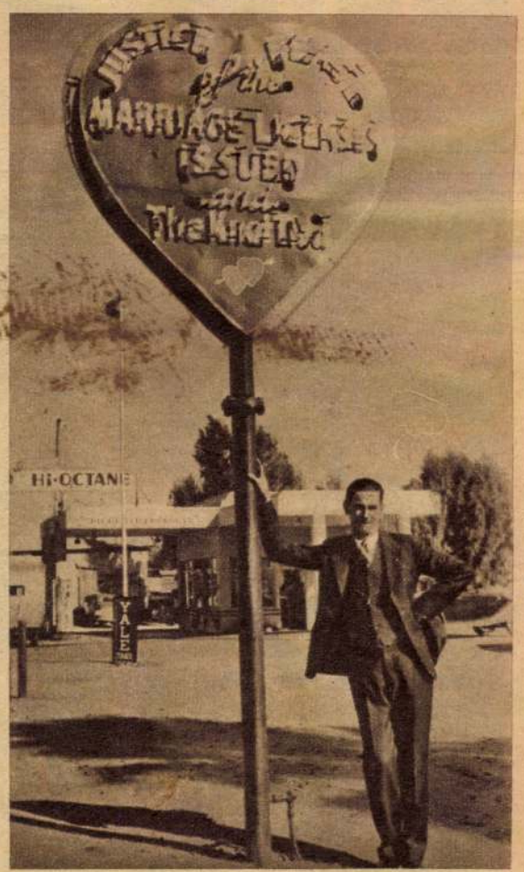

A házasságközvetitő fényreklám. Newyorkból jelenti A Kép, hogy Arizona USA-állam Wickenburg nevü városában a békebiró a fent látható, szivalakú, kivilágított reklámtábla alatt gyüjti össze a város házasulandó ifjúságát. A fiatalok itt ismerkednek meg, valóságos „házassági vásár" alakul itt ki: egy óra alatt há.asságot lehet kötni. A rossz nyelvek szerint viszont ugyanilyen gyorsan — válni lehet.

Nikássy Lajos

Mózner László:

A régi népségébe akárjak vissza állítani Balaton-keresztúr freskódíszes templomát.

Balatoni Kurir

1943. nov. 18.

Fenti 15.000 P-t kért a falképek restaurálásáért. Minthogy ennyi nem állt rendelkezésre, a megbízást nem kapta meg.

100. kép. *Palmezzano, Mar*

Nikássy Lajos

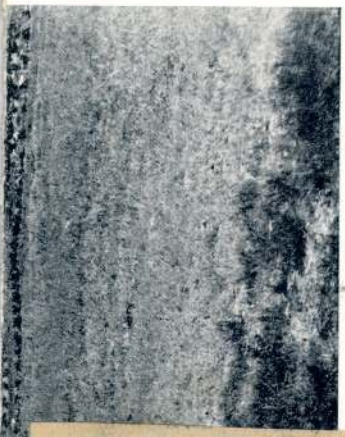

Magyarország
Budapest, 1941. ápr. 11.

— RESTAURÁLJÁK A SZOMBATHELYI SZÉKESEGYHÁZ HÁROM NAGYÉRTÉKŰ KÉPÉT. *Nikassy* József festőművész, az esztergomi prímási képtár állandó restaurátora 10.000 pengős költséggel restaurálja a szombathelyi székesegyház három, másfélszázéves képét, Maulbertsch alkotásait.

† Lajos

Modern kényelem, telefon a házban. Sürgönyczim: Jahreszeiten Abbazia.

*

Abbazia. Bristol szálloda. Előkelő, minden kényelemmel berendezett modern szálloda. A magyarok találkozóhelye. Egész éven át nyitva. Tulajdonos Rudovics Vilmos.

*

Abbazia. Hausner pensió. Gyönyörű fekvéssel, 40 modernül berendezett szoba, magyar és német konyha, magyarok találkozóhelye. Tulajdonos **Braun & Lederer.**

*

Abbazia. Kroutil A. Első mű- és kereskedelmi kertészete. Palma- és babérfenyésztes. Virágpavillon Reichstrasse, szemben a postafeljáróval. Csokrok, koszoruk és diszítések a legszebb kivitelben.

*

Arco, Grand Hotel des Palmes. Modern kényelemmel berendezve, villamos világítás, lift, központi fütés, pensió. Elő- és utóidényben engedmény. Nagy pálmakert.

*

Arco, Szt Pankratius Szanatorium. Gyógyintézet tüdő- és gégebetegek részére. Legmodernebb berendezés. Kitünő gyógyeredmények. Idény szeptembertől májusig.

*

Brassó. Drexler-kávéház utóda. Idegenek találkozóhelye. Összes bel- és külföldi lapok. Jó kiszolgálás. Kitünő italok.

*

Bécs. Hotel Meissl és Schadn. I., Kärnthnerstrasse 16. és Neuer Markt 2. Előkelő, elsőrangú ház. Lift, telefon, fürdők, éttermek. Sürgöny: Schadnhotel.

lakóháza

FÉNY!

Díjtalan föl

Magyar Benoid

Arad Telefon 561. Budapest

Eau de Cologne Johann
Jülichsplatz Kölnben.
C. Köller, Bécs, VI/1. E

Fiume. Európa kávéház
Kitünő italok, az összes
kiszolgálás. Matcovich J.

Fiume. Hotel Lloyd. Első
lemmel berendezve. Kiti
kiszolgálás, mérsékelt ár

Fiume. S. Georgevic. Első
választéka. Fő-utcza, Llo

Fiume. Wurzer Albano. E
szám 70. Nagy választék
fölszerelések, irodai ber

Nikolaszy Lajos

Restaurálta a nagyvá-
radi székesegyház olta-
képeit először még a
román megszállás alatt,
először 1942-ben.

Bíró József:

Erdély műemlékeinek sorsa
a bécsi döntés után.
Kolozsvár, 1943.

12. l.

T. 7169.

rázolt pandur-kapitány balra
aszkodik, baljával pedig puská-
jobbra házak látszanak. Fel-

anduren
Tag die muntere Panduren
nen zum Schröcken in das Feld;
n um Nahmen und Figuren,
so frembd, ein teutscher Krieges Held.

nt excud A.V.

r. a rl. 29.8 : 19 cm.

Nikássy Lajos

restaurátor, most 38 cós
Az esztergomi képtárat restaurálja. A fővárosi muzeumban ohajt restaurátori állást kapni.
Szimpatikus fiu, komoly restaurátornak látszik

Megismerkedtem vele 1934

őszén -

7 Róbert		János † Izraelita: Sivan 11.
Csütörtök 8 Medárd	Pécsre utazás	Protestáns: Medárd 26. Görög: Kárpusz Izraelita: Sivan 12.
Péntek 9 Primusz	Gyarmatonvai látogatás	Protestáns: Felix 27. Görög: Hellád Izraelita: Sivan 13.
Szombat 10 Margit	Bakkyszamy 23-ik hét. December 31-ig marad 29 hét. Junius 4—10-ig.	Protestáns: Margit 28. Görög: Eutik Izraelita: Nissza 14.

Nikássy Lajos [festő]

A kiszombori rotunda (sötét rész) és a később hozzáépített templom alaprajza (Csányi Károly felmérése nyomán)

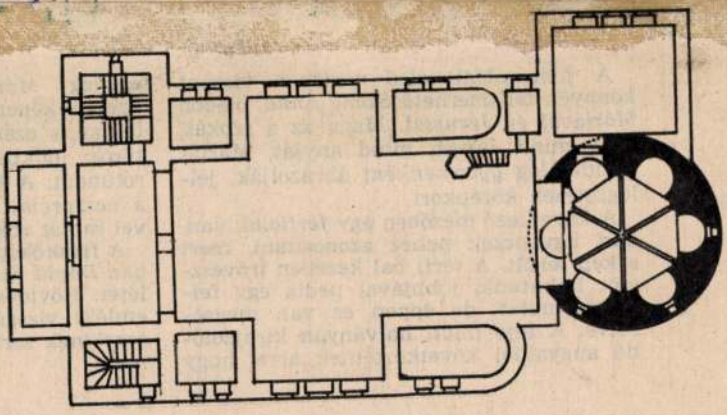

A rotunda nézete a templomból

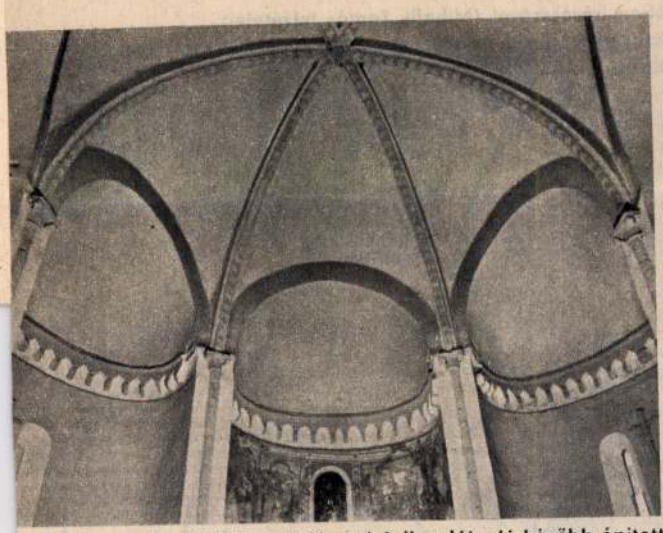

Jól látszanak a fülkéket elválasztó falbordák elé később épített féloszlopok és a díszes oszlopfők, amelyek a gótikus boltozat bordázatát hordják

A rotunda freskókkal borított része, közelebbről fényképezve

elő. A rotunda hat fülkéjének mérete meglehetősen szabálytalanul váltakozik: egy-másfél méter mélységű, és két-két és fél méter szélességű. A freskó a bejárattal szemben levő legszélesebb fülke falán került elő. Tizenöt négyzetméteres, és *öt mezőre* oszlik. A fülke közepén látható kis ablaktól balra három, jobbra két mező van. A képek friss hatásúak, uralkodó színük az okker és a bíborba hajló vörös. A körvonalak vörösesbarnák. A festék jól átitatta a háromnegyed centiméter vastagságú vakolatréteget. A mester névjelének nincsen nyoma a freskón; a *XIV. században*, amikor készült, nem is volt szokás ilyennel ellátni a falfestményeket.

A kiszombori freskót *Nikássy* Lajos restaurálta. Szerinte a bal oldali első mezőben látható, *Szent Veronikát* ábrázoló kép későbbi, mint a többi. Erre egyebek közt abból következtetett, hogy finomabb, vékony, új vakolatrétegre festették, s festésének lendületesebb vonásai is eltérnek a XIV. századi munkáétól. A Veronika-kép festője egyébként újjáfestette az egész képsor alatt húzódó szőnyegmintát is.

A második mezőben egy *nőalakot* láthatunk. A feje körül dicsfény, előtte két kisebb női alak van, ugyancsak glóriásan. Hogy kit ábrázolnak, az éppen úgy vitás még, mint a harmadik mezőben álló szép arcú *nő* kiléte. Ennek jobbjában bizonytalan formájú tárgy van. Mivel a középkorban a szenteket különféle, reájuk — életükre, mártíromságukra — jellemző, megkülönböztető tárggyal ábrázolták, itt e bizonytalan tárgynak a megfejtése döntheti el, hogy kit ábrázol a kép. Ha a tárgy kenyér vagy pénzeszacskó, akkor esetleg Árpád-házi *Szent Erzsébet* van a képen.

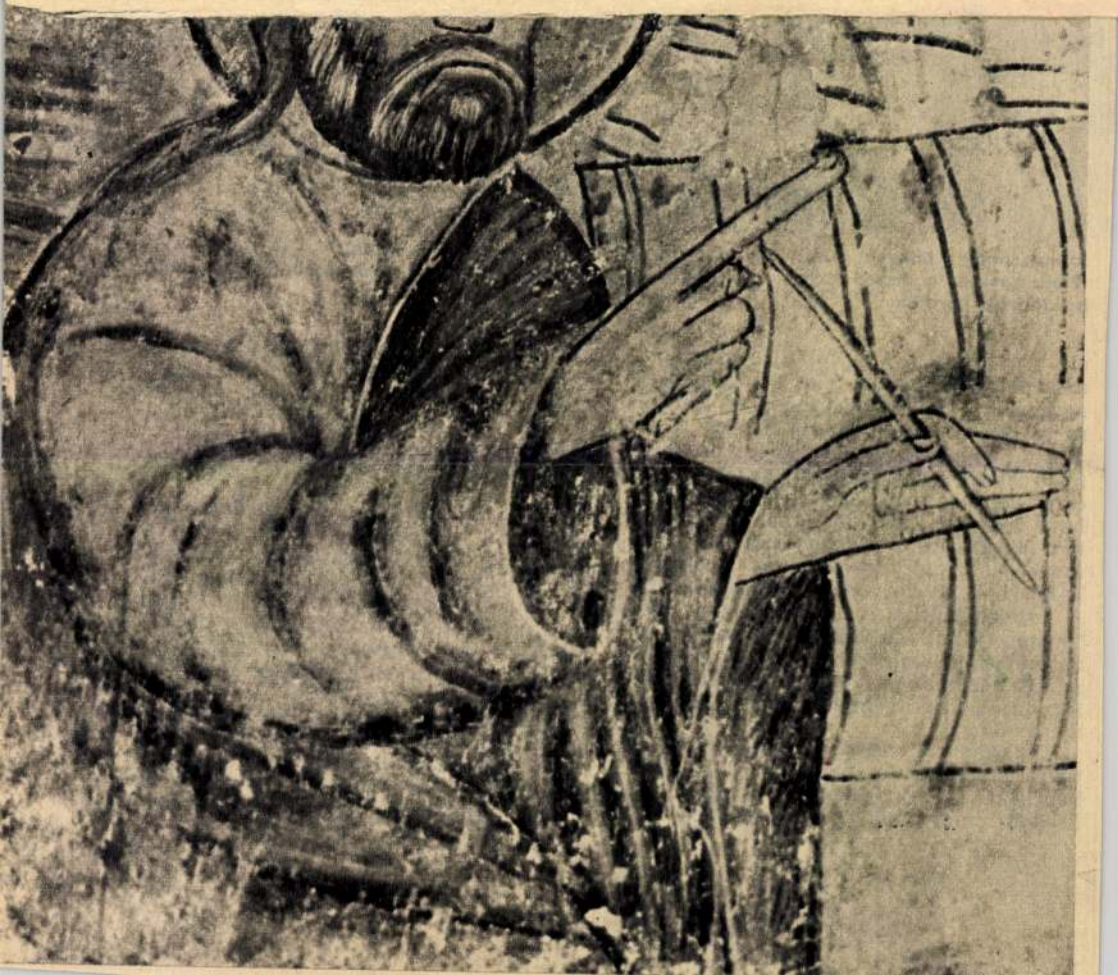

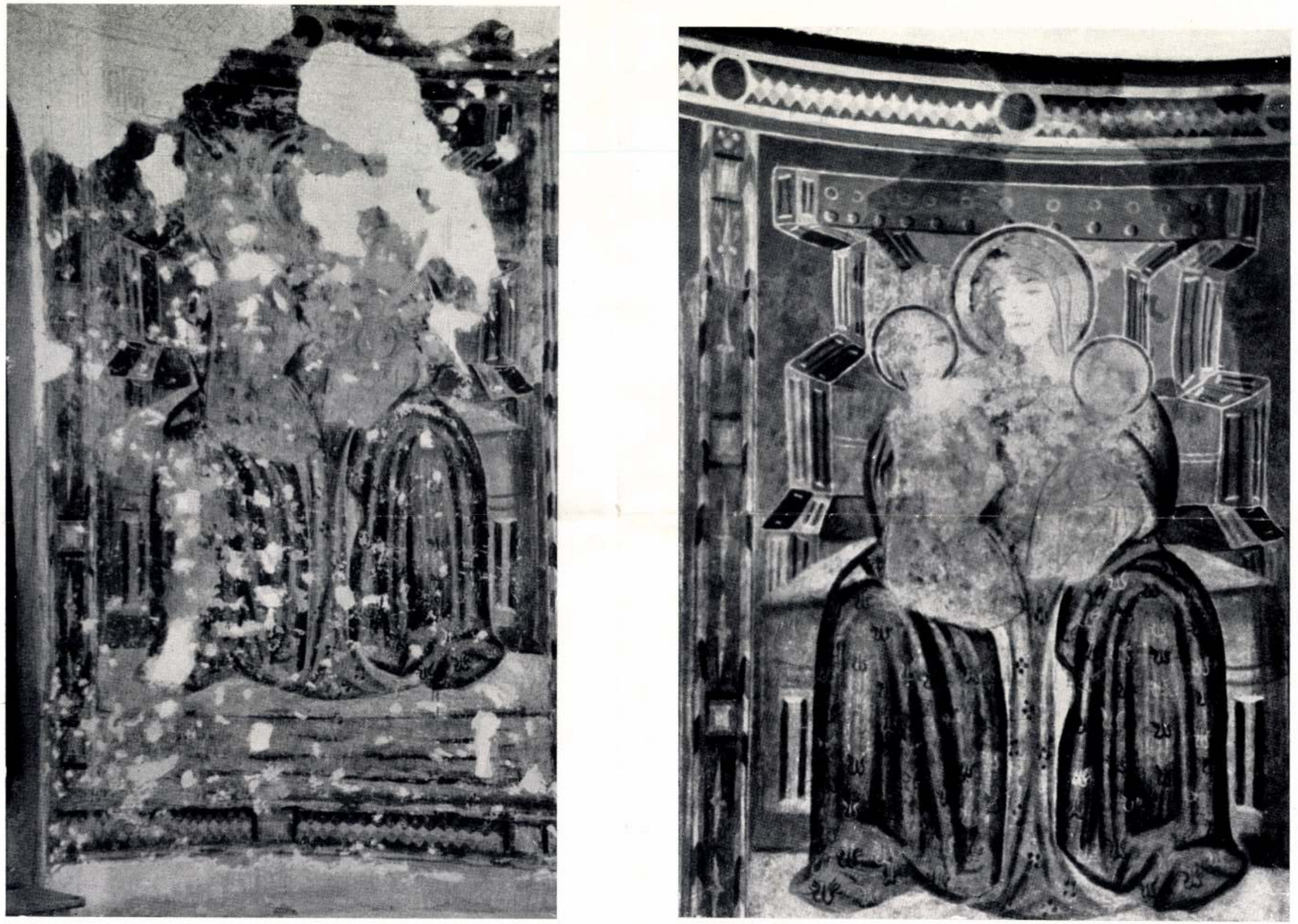

KIS-ZOMBOR: FALFESTMÉNY. XIV. SZ. — RESTAURÁLÁS ELŐTT ÉS UTÁN.

Kis-Zombor : Wandgemälde. XIV. Jahrhundert. Vor und nach der Restaurierung. — Kis-Zombor : Affresco dal sec. XIV. Prima e dopo il restauro.

Nikássy Lajos

KŐDÚC EGYIK OLDALA, MEZTELEN NŐ ALAKJÁVAL. II. SZÁZAD. ESKÜ-TÉRI FÖLDALATTI MÚZEUM.

Steinstütze, eine Seite mit der Figur einer nackten Frau. II. Jahrhundert. Unterirdisches Museum am Eskü-Platz. — Riquadro di pietra con nudo di donna dal sec. II. nel Museo Sotterraneo dell'Eskü-tér, Budapest.

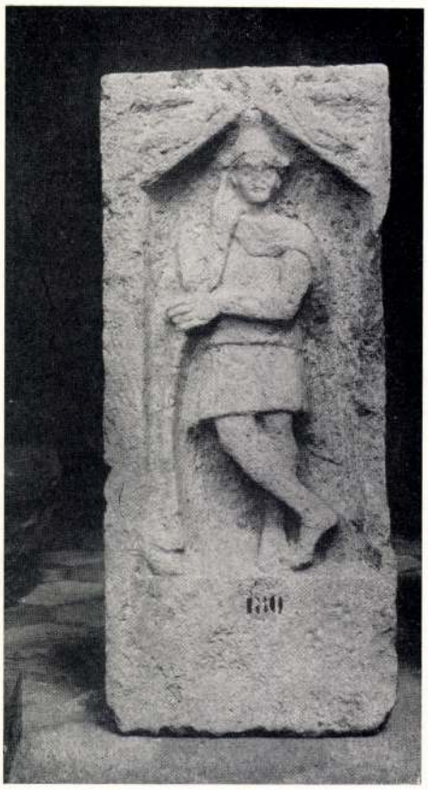

KŐDÚC MÁSIK OLDALA ATTIS ALAKJÁVAL. II. SZÁZAD. ESKÜ-TÉRI FÖLDALATTI MÚZEUM.

Andere Seite der Steinstütze mit der Gestalt der Attis. II. Jahrhundert. Unterirdische Museum am Eskü-Platz. — Riquardo di pietra con la figura di Attis dal sec. II. nel Museo Sotterraneo dell'Eskü-tér, Budapest.

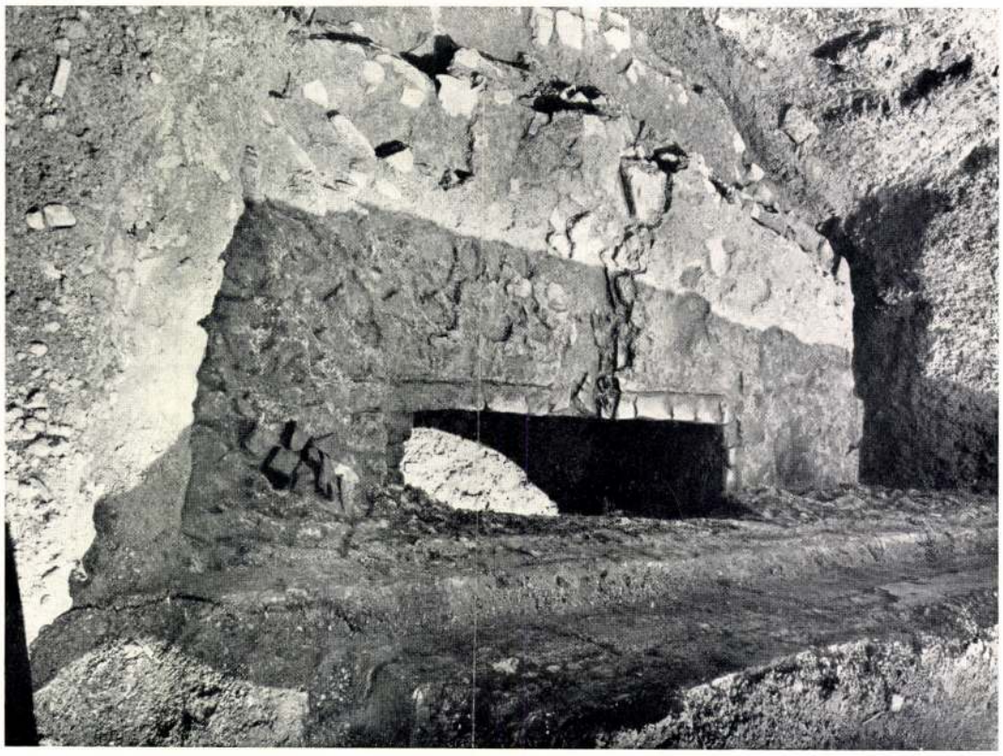

AZ ESKÜ-TÉRI RÓMAI CASTELLUM EGYIK ÉSZAKI KÖZBENSŐ TORNYA.

Ein mittlerer Turm des Castellum Romanum am Eskü-Platz. — Una torre del Castello romano di Eskü-tér, Budapest.

MÁSOLAT.

Budapest Székesfőváros tekintetes XIII. Ügyosztályának,

Budapest.

A budai Szent Anna plébániatemplom karbahozása folyamatban van s ez időszerüvé teszi az oltárokon és falakon elhelyezett festmények restaurálását is. Az illetékes hatóságok tudatában vannak ezen szükségszerüségnek és sulyt helyeznek azon etikai követelményekre, hogy az ország egyik legszebb barokk müemlékének rendbehozása után a világos falakon ne éktelenkedjenek sötét foltokként a festmények. Csak arra bátorkodom még a tekintetes Ügyosztály szives figyelmét felhivni, hogy az ily vizuálisan zavaró okokon kivül más körülmények is sürgetik az azonnali és alapos beavatkozást. A képek állapota, hasonló korból eredő egyéb festményekhez viszonyitva, - igen rossz. A templom légköri-nedvességi viszonyai annyira megrongálták azokat, hogy minden további késedelem végzetes pusztulásokra vezethet. A sürgősségnek oly értelmezését pedig, miszerint lehetőleg ez évben kegyeskedjék a restauráltatást folyamatba helyeztetni, azzal bátorkodom magyarázni, hogy nagy költségmegtakaritást jelentene a székesfővárosnak, ha elkerüljük a kétszeri le- és felszereltetést, állványoztatást. Az ünnepi év májusa viszont relative közel van már.

A további tárgyaláshoz szükséges, hogy a képeket egyenként megnevezhessem; - ezért számozással látom el azokat és pedig először a bal, majd a jobboldali falon, - mindig a Szentélytől a kórus felé haladva I.-től és I.-től.

A BAL- /EVANGÉLIUMI/ OLDALI FALON:

1./	Jézus szent Szive	Nagy, barokk alaku.
2./	Szent Fülöp.	Ovál kép.
3./	Szent Agathea	- " -
4./	Borgia Szt. Ferenc.	Középnagy, barokk alaku.
5./	Angyal alak piros köpennyel /oltár fölött/. .	-"- " "
6./	Pieta	Négyszögl. az oltárasztalon áll.
7./	Szent Dismas.	Középnagy, barokk alaku.
8./	Szent Peregrin.	Ovál kép.
9./	Szent Lipót Király.	" "
10./	Szent István kir. Szt. Imre herceggel	Nagy, barokk alaku.
11./	Szt. Thade	Ovál kép.
12./	Szt. László király.	" "

MÁSOLAT.

Budapest Székesfővárosi tankerület XIII. Gyorsaktáryának.

B u d a p e s t.

A budai Szent Anna plébániatemplom karbantartása folyamatban van s ez időszerűvé teszi az oltárokon és falakon a helyenkint festmények restaurálását is. Az illetékes betegségek tudatában vannak ezen szükségszerűségnek és mint helyesnek azon eljárást követelményeknek, hogy az orvosi segély legrosszabb betegek műtéténél rendbehozása után a vidéki falakon ne építkezésnek előtt foltokként a festményeken. Csak arra bátorkodom még a tekintetes Gyorsaktáry szíves figyelmét felhívni, hogy az ily vizsgálatnak marasztó okokon kívül más körülmények is előfordulnak az esetleges javaslat ellen. A képek állapota, hasonló korbeli eredő egyéb festményekhez viszonyítva, - igen rossz. A templom légkörii-nedvességi viszonyai annyira megrongálták azokat, hogy minden tovább késedelem végzetes pusztulásokra vezethet. A sürgősségnek oly értelmezését pedig, miszerint lehetőleg az évben kényszerkedjék a restaurálást foganatba helyezni talán, annál bátorkodom megczáfolni, hogy nagy költségmegtakarítást jelentene a szakszerűvárosnak, ha állerőlűk e kétséget is- és felszerelését, állványozását. Az ünnepi év műtárgyas viszont relatíve kösel van mért.

A tovább tárgyalásban szükséges, hogy a képeket egyenként megvizsgáljam; - ezért szükségesnek látom el azokat és pedig előbbről a bal, majd a jobboldali falon, - mindig a Szentélytől a körüljáró felé haladva I.-től és I.-től.

A BAL- \JOBBOLDALI/ OLDALI FALON:

1.\	Jézus asszonyt Szűz	Nagy, barokk alakú.
2.\	Szent Rókus	Ovál kép.
3.\	Szent Ágoston	" "
4.\	Borgia Szt. Ferenc	Középnagy,barokk alakú.
5.\	Angyal alak piros köpennyel \oltár felett\	" " "
6.\	Pieta	Négyszögl.as oltárszentkép.
7.\	Szent Mihály	Középnagy,barokk alakú.
8.\	Szent Terézia	Ovál kép.
9.\	Szent Ignác Király	" "
10.\	Szent István Kir. Szt. Imre herczegel	Nagy, barokk alakú.
11.\	Szt. Thade	Ovál kép.
12.\	Szt. Lázsló Király	"

A JOBB- /LECKE/ OLDALI FALON:

I.	Loyola Szt.Ignác	Ovál kép
II.	Alexandriai Szt.Katalin.	" "
III.	Gonzaga Szent Alajos	Nagy,barokk alaku.
IV.	Szt.József a kis Jézussal.	Ovál kép
V.	Szt. Apollónia	" "
VI.	Szt. Sebestyén	" "
VII.	Borgia Szt. Ferenc	Közép nagy,barokk alaku
VIII.	Kezében kis gyermeket tartó angyal alak, /oltár fölött./.	" " " "
IX.	Xavéri Szt. Ferenc haldoklása.	Nagy barokk alaku, oltárközépen.
X.	Szüz Mária a kis Jézussal.	Négyszögletes. /Az oltár asztalon áll./
XI.	Japánban vértanu halált halt 3 jezsuita atya . .	Középnagy, barokk alaku
XII.	Szt. Rókus.	Ovál kép.
XIII.	Páduai Szt. Antal a kis Jézussal	" "
XIV.	Bünbánó Mária Magdolna	Nagy,barokk alaku.
XV.	Szt. Péter apostol	Ovál kép.
XVI.	Szt. Vince.	" "

A TEMPLOMÉPÜLET EGYÉB HELYISÉGEIBEN:

A./	Immaculata /a Szent Sir helyiségében függ/ . . .	Nagy barokk alaku
B./	Szt. Borbála /a Leckeoldali oratóriumban/. . . .	Ovál kép
C./	Szt. József /az Evang.oldali " /	Négyszögletes kép.

A helyszinen tartott vizsgálataim alapján a következő megállapitásaimat bátorkodom előterjeszteni:

A képek festékanyaga és vászna a végsőkig ki van száradva. Annyira törékeny és porhanyó, hogy a tisztogatási kezelésekkor beszakadás és a festékréteg lepergésének veszélye forog fenn. Ha kissé drasztikus, - de jól szemléltető példával szabad érzékeltetnem az anyagokat; egy jól konzervált vászonkép keresztszelvényének konzisztenciája hasonlatos a kiszáradt sajtéhoz /száraz, kemény, de bizonyos kohetikus élet van benne/, - mig az ilyen teljesen kiszáradt, kezelést nélkülöző vászonkép anyagában nincs a nagyobb összetartó erő, mint egy kiszáradt zsemlyeszeletben.

Ez a nem kivánatos állapot ugy jön létre, hogy különösen a rosszul világitott templomokban elhelyezett képek mindaddig nem kerülnek restaurátorhoz, mig csak teljes elsötétedésükkel vagy a pusztulás egyéb markáns tüneteivel fel nem hivják magukra a figyelmet. Igy évszázadok mulnak el, s ez az idő bőven elég ahhoz, hogy a vászon anyaga, elveszitve nedveit, rugalmasságát, - törékennyé váljék, a festék anyagából pedig a légköri nedvek és gázok kikorhasszák az összefogó erőt képviselő kötőanyagokat. Ezáltal a festékréteg lassankint meg-

A JOBB- \JOBBRA\ OLDALI PÁLYÁN:

I. Nyugati Sat.Igaz . . . . . Ovál kép
II. Alexandrai Sat.Katalin. . . . . "
III. Gonosz Szent Alajos . . . . . Nagy,barokk alakos.
IV. Sat.Józsefe a kis Jézussal. . . . . Ovál kép
V. Sat. Apollónia . . . . . " "
VI. Sat. Sebestyén . . . . . Közép nagy,barokk alakos
VII. Borgia Sat. Ferenc . . . . . " " "
VIII. Középen kis gyermeket tartó angyal alak. " " "
\oltár részlet.\ . . . . . Nagy barokk alakos,
IX. Xavéri Sat. Ferenc halálában. . . . . oltárképben.
X. Szűz Mária a kis Jézussal. . . . . Négyszögletes. \Az oltár asztalon áll.\
XI. Jobbában vértben hajlít bal 3 jezsuita atya . . Középnagy, barokk alakos
XII. Sat. Rókus. . . . . Ovál kép.
XIII. Pádvai Sat. Antal a kis Jézussal . . . . . " "
XIV. Bűnbánó Mária Magdolna . . . . . Nagy,barokk alakos.
XV. Sat. Péter apostol . . . . . Ovál kép.
XVI. Sat. Vince. . . . . " "

A TEMPLOMBÓJUT SOKÁN HELYEZKEDIK:

A.\ Immaculata \a Szent Szűz helyiségében ülve\ . . . Nagy barokk alakos
B.\ Sat. Borbála \a Leokadiait oltárképben\. . . . Ovál kép
C.\ Sat. József \as Nyang.oldali " \ . . . Négyszögletes kép.

A helyszínen tartott vizsgálatain alapján a következő megállapításokat történhetett előterjesztenI:

A képek festésmódja és vásznaa vegyükig mi van szólva. Ammyira törékeny és porlandó, hogy a tisztogatási kezelésekor beszakadás és a festékrétég leperegésének veszélye forog fenn. Ha kissé drasztikus, - de jól szemléltető példával szabad érzékeltetnem az anyagokat; egy jól konzervált vászonkép kerosztszelvényének konstatenciája hasonlatos a kiszáradt sarjtőhöz \szárra, kemény, de bizonyos rugalmassal rendelkező anyagában mind a nagyobb összefüggő erő, mint egy kiszáradt szemlyesszelében.

De a nem tiyénetes állapot még jóm létre, hogy közönsen a rosszul vilégított templomokban elhelyezett képek mindaddig nem kerülnek restaurálásra, míg csak teljes elszétszakadással vagy a pusztulás egyéb markáns tünetével fel nem hívják magukra a figyelmet. Így évszázadok múlnak el, s en sa idő bőven elég ahhoz, hogy a vászon anyaga, elvesztve rugalmasságát, - törékennyé váljék, a festék anyagából pedig a légkört nedvek és gázok kikorrodálnak és összetörjék képviselő közönségét. Maditol a festékrétég lassankint meg-

repedez, kialakul rajta a jellegzetes craquelage, a vászonnal való kötés meglazul, s elindul a festéklemezecskéknek leválása.Különböző felhuzóerejü lakkok, - melyekkel a képeket időnként bevonják - mégcsak gyorsitják ezt a folyamatot.

Sokat ártott a festményeknek az is, hogy a vakkeretek nincsenek kiékelhető szerkezettel ellátva. Igy azután, ha fel is ismerte volna valaki a vásznakon látható hullámosodás, ráncosodás veszélyét, - a jelenlegi vakkeretekkel nem vihette volna keresztül a vásznak ujrafeszitését.

A másik nagy fogyatékossága a vakkereteknek, hogy nincsenek azzal a bizonyos befelé rézsüvel - kónikusan - szerkesztve s igy a vászon a vakrámák teljes felületén felfekszik. Ennek következménye viszont, hogy a törékennyé vált képek, melyek törülgetéskor bizonyos nyomásnak voltak kitéve, a vakkeret belső szélei mentén megrepedtek. Ily sérülések elkerülését célozza a vakkeretek "lesrégelése". Itt csak a külső peremen fekszik fel a vászon s az egész felület egységesen feszül.

Teljesen el vannak sötétedve ezek a jelentős barokk müvek. Közismert oka ennek az évszázadok folyamán egymás fölé tornyosuló firniszeknek elszinesedése. Másrészt, hogy a sok lerakódott piszkot-kormot nem távolitották előbb el a képekről, hanem azokat is lekötötték egyes firniszelők. Firniszelés után a pillanatnyi hatás mindig jó, s csak később jelentkeznek a mulasztások nyomai. Legtöbbször sürü apró hiányokat takarnak ezek a feketés leplek ugy, hogy a lemosás után rengeteg restaurálandó hely válik láthatóvá. Több képen tapasztaltam a szinekben oxidációs elváltozásokat, másutt a kép eredeti firniszének kihalását jelentő szürkés fátyolosodást. Ez a tünet arra vall, hogy tulsok nedvet-párát kellett a képnek elszenvednie s a gyakori, hirtelen kiszáradás váltakozása vonja magaután a firniszréteg "vakulását", - mikroszkopikus szemcsékre bomlását. Pettenkoffer-eljárással regenerálhatók az ily képek.

A fent leirt bajokat általában, mindegyik képen tapasztaltam, - ez után felsorolom az egyes darabok különleges sérültségi állapotát:

1./ Valamennyi közül talán a legbetegebb, s ennek nyomait már a legnagyobb mértékben meg is mutatja. Annyi rajta a sérülés, hogy hüvelykujjlenyomatnyi felületeket véve alapul, azt mondhatnók 1:1 arányban oszlik meg a még meglevő festékrészek és a már lehullott lemezecskék helye. Ami megvan, természetesen szintén állandóan pereg, ezért a kép a legsürgősebb és legalaposabb gyógykezelést igényli. A vásznon ráncosodás is tapasztalható. Nagyon piszkos a kép, továbbá Pettenkoffer-eljárással regenerálandó.

Minden később ráhordott idegen anyagtól meg kell szabaditani a festményt, balzsamkezeléssel itatni, s ezzel azt a bizonyos száraz állapotot megszüntetni, majd vasalási eljárással a még meglevő festékréteget leköti a vászonhoz. Ezt követi a már kihámozott festékréteg regenerálása, a hiányok feltöltése, a lokálszinek tempera-alá festése /a világitóerő elérése céljából/, majd pedig a sérülések végleges eltüntetése firnisz-festéssel. Ezt miniatür alapossággal, megfelelő stilusrespektussal, - oly tökéletesen lehet keresztülvinni, hogy annak elkészülte után ujból eredeti pompájában szolgálhatja ezen remekmü a hivek ájtatos élvezetét.

A végfirniszréteg az ilymódon kikezelt és itatott képeknél kellemesen vékony lehet s mégsem üt be. Legfeljebb két, hig réteg felhordása eléggé megvédi a festményt anélkül, hogy tul fénylő, lakkozott benyomást keltene.

2./ A vásznon ráncosodások. A felhuzóerejü lakkok, - a craqueleurök határolta mezőcskéket tálszerüen felhuzták, - ettől az egész kép rücskös felületü.

3./ A 2-esnél körülirt jelenség, de erősen felfokozva.

4./ Többször volt restaurálva, ami abból látható, hogy a rengeteg lepergett - s most is mélyedésekként mutatkozó - festékrészek helyein, de jóval azokon tul az eredeti festmény részein is, durva átfestések láthatól. Ezzel minden, egészséges és beteg rész egyaránt, le van fedve. A laza munka ezután egy sötétre hangolt firniszelés ködébe mélylyül. A 2-es "felállási" esete is jelen van. Hozzájárul még a roncshatás teljességéhez az a 6-8 drb, 3-5 cm átmérőjü luk, mely a vászon átdöfésétől ered.

5./ Sötétbarna "galerie-Thon" födi minden erényét és fogyatékosságát.

6./ A vászon több helyütt ki van lukadva. A kép alsó 1/2-e szeplősürüségben van lefröcskölve valamely maró-lugos folyadékkal. Ezek nyomait csak egyenkénti, miniatürkezeléssel lehet eltüntetni. Szappanos mosások nyomaitól az élvezhetetlenségig fátyolos az egész kép.

7./ Mintha enyvoldattal lenne bevonva, olyan az aranybarnás tompa ragyogása s mintha ennek felhuzóereje idézte volna elő a rengeteg felállást, rücsköt. Restaurált sági állapota hasonló a 4-eshez, csak valamivel kevesebb az effektiv hiány.

8./ A vászonnak ráncosodása és lötyögő meglazulása tapasztalható. Egyebekben is a 3-ashoz hasonló állapotu. Piszkos, - fekete és jobb oldalán sulyosabb átszakadás.

9./ A 2-eséhez hasonló felállási állapot. A vásznon nagy duborok, átnyomódások, törések.

10./ A 4-eséhez hasonló állapotu, a kiesések mennyisége valamivel kevesebb, bár sokheéyütt tenyérnyi felületeken csak

1./ Valamennyi kösül jelén a legbetegebb, a ennek nyomait már a legmagyobb mértékben meg is mutatja. Annyi rajta a sérülés, hogy hüvelykujjanyomatnyi felületeket vesz alapul, ezt mondjuk 1:1 arányban összük meg a még megtevő fertőzésre és a már lehullott lemosásokra helyes. Ami megyan, természetesen azután állandóan pereg, ezért a kép a legügyesebb és legalaposabb gyógykezelést igényli. A vészmon rémcsodája is tapasztalható. Megyon piros kos a kép, tovább fettenkofler-eljárással regenerálandó.

Minden kéződ rámorodott idegen anyagtól meg kell szabadítani a területnyi, balesetkezelésnél iratni, a szel ezt a bizonyos szárra állapotot megszüntetni, majd vasalási eljárással a még megtevő fertőzéstegyet lehetőtni a vészonhos. Ezt követi a már kihámozott fertőzéstég regenerálása, a bilányok felületére, a lokálisanok temperaturája \a vitágítóró elérése oly módon/, majd pedig a sérült végleges állumtetése firnisz-festéssel. Ezt mintegy alapozóval, megfelelő szilárcsapkuval, - oly több alapon lehet keresztülvinni, hogy annak előszülte után nyílt ereketi pompájában szolgálhat ja szem remekül a bivek éjtatos élvezetét.

A végtirulásrétég az ilyenkon kikészült és itatott képernyő kellemesen vékony lehet a mögsem üt be. Legfeljebb két, hig tátog felborítása alegge megvédi a festményt emlékül, hogy tul fényig, lakkozott benyomhat keltene.

2./ A vészmon rémcsodások. A felhúzerejü lakkok, - a cirqualszirok határolta mesterséket tálaszrúen felhasztak, - ettől az egész kép rúsnök felületé.

3./ A 2-szerí kürülirt jelenség, de erősen felfokozva.

4./ Többször volt részletvé, ami abból látható, hogy a regeg lapergett - s most ja mélyedésekként mutatkozó - festékrészek helyein, de jóval szokon tul az eredeti festmény részein is, durva élleselések látható. Mesé minden, egészségen és beteg rész egyaránt. Ie van fedve. A lazamunka szután egy üstöltre használt firnisszelés következik. A 2-es"felületé" ezete ja jelen van. Hozzájárul még a tonosbetás felületsségében az 6-8 órá, 5-5 ón ütmetről lux, mely a vészon étdőtésétől ered.

5./ Sötétbarna "galamb-Thon" föld minden erényét és tényességét.

6./ A vészon több helyütt ki van lukadva. A kép alsó 1/2-e szeplőszürkésségben van lefröcskölve valamely maró-lugos folyadékkal. Ezek nyomait csak egyenként, minőtürkészelésel lehet eltüntetni. Szappanos mosások nyomaitól az élvezhetlenségig tályolos az egész kép.

7./ Minthe anyoldattal lenne bevonva, olyan az erenyburnéa tompa rezgésse a minthe ennek felhúzerejé idézte vonalé a rengetég felületet, rúsnök. Beatmarítsági állapota hasonló a 4-esnes, csak valamivel kevesebb az elfekély hiány.

8./ A vészonnak rémcsodáse és lötyögő megjelenése tapasztalható. Egyebben ja a 3-esben hasonló állapot. Finomos, - terete és jobb oldalán anyosanb étszakadás.

9./ A 2-esnées hasonló felületi állapot. A vészon negy durok, étnyomódások, törések.

10./ A 4-esnées hasonló állapot, a kiesések mennyisége valamivel kevesebb, bár aokhegyütt tenyérnyi felületeken csak

üres vászon van. Ezzel szemben a rücskös felállás fokozottabb, mint a 4-esnél. Pongyola restaurátori átfestések.

11./ A vászon lötyög, korhadt a nedves faltól, ameéyen függ,lukas, a festés lepereg. Igen fekete-piszkos.

12./ Mint a 11-es, csak sulyosbitva nagyfoku rücskösödéssel.

I. A 2-esnél körülirt állapot.

II. " " " " . Lukadás a vásznon.

III. A közelmultban tisztitották, festaurálták ezt a képet. A vasaltsága nem kielégitő, pótlásra szorul továbbá az uj vászonra való huzás /rentoillage/ - a vakkeret kicserélése, a festési kiegészitések ellenőrzése és korrekturája, valamint az itatásos regenerálás és a végfirniszek.

IV. Kopálos lakkoktól a meglazult vászon dudorai és ráncai pléhlemezhez hasonlóan megkeményedett. Sulyos felállások és piszkolódások.

V. Az I.-eshez hasonló állapotu.

VI. " " " "

VII. Igen beteg. A 4-eshez hasonló állapotu, az egész festékráteg felál. A restaurátor vasalójától több helyütt elégetve. A vásznon ökölnyi dudorodások merevedtek meg.

VIII. Tulmagasan van elhelyezve, igy csak a sötétbarna bevonó réteget látni.

IX. Ez a hatalmas oltárkép magán viseli nyomait mindazon rongálódásoknak, melyeknek az oltári funkciónál volt kitéve. Teljesen elsötétedett, átfestéses restaurálások, elsötétedett firniszek, a felület nagy részének tálszerü felállása, ez mind a legsürgősebb rendbehozást teszi kivánatossá.

X. A képen vizirányos nagy hasadás. Átfestéses helytelen restaurálások torzitják el az egyébként is ráncos-megfeketedett festményt.

XI. A VII.-sel analog állapotu, sulyosbitva azzal, hogy a vakkerettől befelé huzódó - sürü ráncok vetődnek a vásznon.

XII. A vászon ráncos. Egyebekben a I.-sel azonos karban.

XIII. " " " "

XIV. Az 4-eshez hasonlóan, nagyon rongált állapotu.

XV. Az I.-sel azonos - ezenfelül a firniszréteg kihalt.

XVI. " " .

A./ Valamivel világosabb és jobb állapotu a 4-esnél, de szintén sok régi helytelen restaurálás távolitandó el róla. A vásznon nagyobb lukak, az egész kép elszürkült, pettenkoffer regenerálást igényel.

B./ Rossz állapota miatt már raktárba került. Egész nagyszabásu karbahozást igényel, s igy megmenthető.

üres vászon van. Ezzel szemben a rücskös felállás fokozottabb, mint a 4-esnél. Pongyola restaurátori átfestések.

11./ A vászon lötyög, korhadt a nedves faltól, amelyen függ, lukas, a festés leperegi. Igen fekete-piszkos.

12./ Mint a 11-es, csak sulyosbitva nagyfoku rücskösödéssel.

I. A 2-esnél körülirt állapot.

II. " " " " . Lukadás a vászonon.

III. A közelmultban tisztitották, restaurálták ezt a képet. A vasaltsága nem kielégitő, pétlásra szorul továbbá az uj vászonra való huzás /rentoillage/ - a vakkeret kicserélése, a festési kiegészitések ellenőrzése és korrekturája, valamint az itatásos regenerálás és a végfirniszek.

IV. Kopálos lakkoktól a meglazult vászon dudorai és ráncai pléhlemezhez hasonlóan megkeményedett. Sulyos felállások és piszkolódások.

V. Az I.-eshez hasonló állapotu.

VI. " " " "

VII. Igen beteg. A 4-eshez hasonló állapotu, az egész festékráteg felállt. A restaurátor vasalójától több helyütt elégetve. A vászonon ökölnyi dudorodások maredvedtek meg.

VIII. Tulmagasan van elhelyezve, igy csak a sötétbarna bevonó réteget látni.

IX. Ez a hatalmas oltárkép magán viseli nyomait mindazon rongálódásoknak, melyeknek az oltári funkcionál volt kitéve. T eljesen elsötétedett, átfestéses restaurálások, elsötétedett firniszek, a felület nagy részének tálszerü felállása, ez mind a legsürgősebb rendbehozást teszi kivánatossá.

X. A képen vizirányos nagy hasadás. Átfestéses helytelen restaurálások torzitják el az egyébként is ráncos-megfeketedett festményt.

XI. A VII.-sel analog állapotu, sulyosbitva azzal, hogy a vakkerettől befelé huzódó - sürü ráncok vetődnek a vászonon.

XII. A vászon ráncos. Egyebekben a I.-sel azonos karban.

XIII. " " " "

XIV. Az 4-eshez hasonlóan, nagyon rongált állapotu.

XV. Az I.-sel azonosó - czenfelül a firniszréteg kihalt.

XVI. " " .

A./ Valamivel világosabb és jobb állapotu a 4-esnél, de szintén sok régi helytelen restaurálás távolitandó el róla. A vászonon nagyobb lukak, az egész kép elszürkült, Pettenkoffer regenerálást igényel.

B./ Rossz állapota miatt már raktárba került. Egész nagyszabásu karbahozást igényel, s igy megmenthető.

C./ Elszinesedésén és a festék sok leválásán kivül egy olyan különös és nehezen javitható repedéshálózat alakult ki rajta, melynél a repedések mintegy 1.5 m/m-nyire kidudorodnak a kép sikjából. Főként sulyos vasalási eset.

Az alábbi költségvetés áraiban lényeges szerepet já
játszanak a technikai feljavitást célzó eljárások költségei; u.m. a rentoillage és az uj vakkeretek csináltatása. Ezek nélkül azonban nem történhet lelkiismeretes konzerválás,- oly karbahozás, mely után teljes biztossággal és védettséggel nézhetnek elébe a mütárgyak az elkövetkezendő évszázadok bomlasztásainak.

	Rentoillage	Uj vakkeret	Restaurálás	Összesen.	A kép kb.mérete.	
1./	100.-	60.-	550.-	710.-	280x126	cm
2./	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
3./	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 "	"
4./	80.-	50.-	450.-	580.-	160x115	"
5./	80.-	50.-	200.-	330.-	160x140	"
6./	50.-	20.-	250.-	320.-	90x75	"
7./	80.-	50.-	250.-	380.-	160x115	"
8./	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
9./	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 "	"
10./	100.-	60.-	450.-	610.-	280x126	"
11./	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
12./	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
I.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
II.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 "	"
III.	100.-	60.-	20.-	180.-	250x120	"
IV.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
V.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 "	"
VI.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 "	"
VII.	80.-	50.-	400.-	530.-	160x115	"
VIII.	80.-	50.-	200.-	330.-	160x140	""
IX.	150.-	80.-	500.-	730.-	300x150	"
X.	50.-	80.-	200.-	270.-	90x75	"
XI.	80.-	50.-	500.-	630.-	160x115	"
XII.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
XIII.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 "	"
XIV.	100.-	60.-	450.-	610.-	280x126	"
XV.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
XVI.	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 "	"
A./	100.-	60.-	250.-	410.-	280x126	"
B./	50.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál	"
C./	50.-	20.-	150.-	220.-	90x70	"

Összesen: P 9.960.-

azaz: Kilencezerkilencszázhatvan pengő.

Ezen végösszegben a 34 drb különböző nagyságu festménynek muzeális értelemben vett restaurálása és konzerválása, valamint az összes anyagoknak, vegyszereknek és eszközökhek szolgáltatása, már bennfoglaltatik. Tekintettel arra, hogy a Székesfőváros más munkála-

c.\ Mészínesedésén és a festék nok levá|dásán kívül egy olyan külön|ös és nedvesen jávítható tapadásbá|ósat elemült ki rajta, melynél a tapadónek mintegy 1.3 m/m-nyire kiduda-rodnak a kép alá|á|. Fékánt anyag vassúlat eset.

Az alább kö|tségvetés érsiben lényeges eltérést a tapasztalat fel|ávitát okoz elő|árolnak kö|tségei; n.m. a restoálage és az új vakkeretek szá|ítása. Nem mélyül annyban nem történhet jelkiá|szerese konzerválás-oly karbonosa, mely után tel|es hiá|osságal és védettségel nézetnek elébe a mű|ények az elkövetkezendő évszázadok tanúságának.

Restoálage Új vakkeret Restaurálás Összesen. A kép kb.mérete.

I.\	100.-	60.-	350.-	710.-	280x125 cm
II.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál "
III.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 " "
IV.\	80.-	30.-	450.-	580.-	160x115 "
V.\	80.-	30.-	200.-	330.-	160x140 "
VI.\	30.-	20.-	250.-	320.-	90x75 "
VII.\	80.-	30.-	250.-	380.-	160x115 "
VIII.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál "
IX.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 " "
X.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál "
XI.\	100.-	60.-	450.-	610.-	280x125 "
XII.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál "
XIII.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 " "
XIV.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál "
XV.\	80.-	30.-	200.-	330.-	160x140 "
XVI.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 " "
A.\	100.-	60.-	250.-	410.-	280x125 "
B.\	30.-	25.-	120.-	195.-	94x77 ovál "
C.\	30.-	20.-	150.-	250.-	90x70 "

Összesen: Ft 5.360.-

ssse: Kilencszerkilencszázhatvan pengő.

Ezen végösszegben a 3% áfa külön|ös megvétel tartalmának összegzésében vett restaurálás és konzerválás, valamint az összes anyagoknak, vegyszereknek és segédkének szolgáltatása, mely tevékenység tekintetbe ria, hogy a szakszerűtlen más munkálatok

tokkal kapcsolatban ugyis beállványoztatja a templomot, tisztelettel kérem, hogy a képek le- és felszereltetése tárgyában saját hatáskörén belül kegyeskedjék intézkedni.

Örömteljes készséggel várom a tekintetes Ügyosztály kegyes döntését és végtelen nagy kitüntetés lenne számomra, ha ennek, - az immár idegenforgalmi látványosságszámba menő magyar-barokk egyházi festményegyüttesnek restaurálásával engem bizna meg a Szent Anna templom kegyuri jogait gyakorló Székesfőváros.

Magamat kegyes pártfogó jóindulatába ajánlva, vagyok a tekintetes XIII. Ügyosztálynak készséges szolgája

mély tisztelettel:

Budapest, 1937. augusztus 24.

NIKÁSSY LAJOS

muzeumi restaurátor.

Cim:
Budapest V.
Garam utca 30.

Müterem:
VIII. Muzeum körut 6-8.
Keresztény Régészeti és Müvészettörténeti Intézet.

tokkal kaposolatban ugyis beállványoztatja a templomot, tisztelettel kérem, hogy a képek le- és felszereltetése tárgyában saját hatáskörén belül kegyeskedjék intézkedni.

Örömteljes készséggel várom a tekintetes Ügyosztály kegyes döntését és végtelen nagy kitüntetés lenne számomra, ha ennek, - az immár idegenforgalmi látványosságszámba menő magyar-barokk egyházi festményegyüttesnek restaurálásával engem bizna meg a Szent Anna templom kegyuri jogait gyakorló Székesfőváros.

Magamat kegyes pártfogó jóindulatába ajánlva, vagyok a tekintetes XIII. Ügyosztálynak készséges szolgája

Budapest, 1937. augusztus 24.

mély tisztelettel:

NIKÁSSY LAJOS

muzeumi restaurátor.

Cím:
Budapest V.
Garam utca 30.

Műterem:
VIII. Muzeum körut 6-8.
Keresztény Régészeti és Művészettörténeti Intézet.

Nikássy Lajos

~~Deéd-Dex Ferenc~~

Nikássy Lajos

Egy magyar történeti és művészettörténeti szempontból egyaránt rendkívül fontos és örvendetes esemény, az esztergomi Árpád-kori királyi palota feltárása különösen időszerűvé tette egyebek közt a falképrestaurálás ügyét is. A munkálatokat a Műemlékek Országos Bizottsága kezdeményezte s a kormány jelentős anyagi támogatásával mindvégig saját közegeivel végeztette. A palotában kiváló műbecsű XIII., XIV. és XV. századbeli falképek kerültek napfényre, olyan jelentős művészi alkotások, hogy azokra a külföld szakértői is felfigyeltek. És — amiről eddig nem sok szó esett Magyarországon — rendkívül keresetté váltak a középkori falképek konzerválásához értő szakemberek. Eredetileg Nikássy Lajos kapott megbízást a feltárt falképek biztosítására és konzerválására, akit néhány hónap múlva e munkában Deéd-Dex Ferenc váltott fel.

Soha el nem múló érdeme a Műemlékek Országos Bizottsága elnökének, Gerevich Tibornak, hogy elsőrangú, európai hírű szakembert hívott meg az esztergomi falképhelyreállítási munkák ügyének megbeszélésére s az ő szakvéleménye alapján intézkedett. Mauro Pellicioli, kiváló milanói konzervátor, újabban a római áll. restaurálási iskola műszaki vezetője volt ez a mester, aki Deédet a középkori falképrestaurálás titkaiba bevezette, néhány körülményesebb munkát maga végzett el s egyik kitűnő munkatársát Luciano Arrigonit bocsátotta a Műemlékek Országos Bizottságának rendelkezésére. Deéd közel három évig dolgozott az esztergomi falképek tisztításán és konzerválásán s feladatát a múzeális restaurálás

Szentiványi Gyula dr.: Falkép-restaurálások. Szépművészet. 1943. 1. szám

elvei szerint kiválóan oldotta meg. Gerevich Tibor Pellicioli magyarországi útját a hazai műemlékvédelem szempontjából busásan kamatoztatta. Egyik célja az volt, hogy e kitűnő mestertől néhány magyar restaurátor a falképfestésre és konzerválásra vonatkozó ismereteket a lehető legrészletesebb és megbízhatóbb közlések alapján helyszíni szemlékkel kapcsolatban sajátítsa el. E célból Gerevich háromhetes tanulmányutat szervezett, melyen személyesen is részt vett s Pelliciolin kívül tagja volt Genthon István, a Bizottság előadója, Kákay Szabó György, a Szépművészeti Múzeum konzervátora, Deéd Ferenc festőművész és e cikk írója, mint a Műemlékek Országos Bizottságának titkára és restaurátori referense. E társaság 1936 nyarán autón bejárta az akkori Csonka-Magyarország mindazon városait és helységeit, ahol akár művészi vagy technikai szempontból figyelemreméltó falképek vannak és sok haszonnal hallgatta a képek technikai felépítésére, állapotára, helyreállítására és konzerválására vonatkozó fejtegetéseket. E sorok írója, aki több mint két évtizede gyakorló restaurátor, ezen a feledhetetlen tanulmányúton mélyítette el falkép-restaurátori ismereteit, amiért nagy hálával tartozik Mauro Pelliciolinak és Gerevich Tibornak.

A falkép-restaurátori feladatok száma 1936-tól annyira megszaporodott, hogy például Deéd Ferenc az esztergomi állandó munka mellett Veszprémben, Feldebrőn és Kőszegen is hónapokig dolgozott. Veszprémben a helyreállított Gizella-kápolna régi falképeit fejtette ki a barok-korbeli átfestés alól. Feldebrőn az altemplom falképeit tisztította és kötötte meg, gondosan körülvakolva a fennmaradt középkori falképtöredékeket. Ez a muzeális restaurálás a Műemlékek Orsz. Bizottságának költségén történt. Ugyancsak a Bizottság rendelte el a kőszegi Szent Jakab-templom restaurálása alkalmával láthatóvá lett gótikus falképeknek a mészréteg alól való kifejtését és helyreállítását. E megbízásnak Deéd Ferenc, feleségének segítségével 1937-ben tett eleget s munkájának menetét részletesen ismertette „A kőszegi Szent Jakab-templom újonnan felfedezett freskóinak helyreállítása" c. füzetében. Igaza van Deédnek abban, hogy a használatban lévő templomban sokszor el kell tekintenünk a muzeális restaurálástól, amely tilt minden kiegészítést s a feltárt freskóroncshoz csak tisztító és konzerváló szerekkel enged hozzá nyúlni. Viszont ha a kiegészítés egyes alakoknak a képbe való befestéséig terjed, még akkor is, ha az új festés a régi kép falsíkjánál mélyebben fekszik és ha világosabb színekben van is tartva, könnyen oda vezet, amitől Deéd is fél, hogy t. i. a restaurálás a XIX. századbeli rekonstrukciók színvonalára süllyed. A kőszegi restaurálás igen gondos munka s egyik jellemző példája annak a restaurálási módnak, amely ezekben az években sokak előtt népszerű volt. Bár két évvel később került rá sor, itt emlékezem meg Deédnek a pécsi ókeresztény földalatti sírkamarában végzett munkájáról. A kubikulum falképeit a beszivárgó víz hordaléka cseppkőszerű anyaggal borította el, amely igen erősen tapadt a freskóhoz és sok helyen elfedte azt. A freskót hordozó vakolat sok helyen elvált a faltól s lehullással fenyegetett. Ez a nagyjelentőségű műemlék komoly veszélyben forgott s karbahozatalát nem lehetett tovább halogatni. Deéd a tisztítást és rögzítést kellő szakértelemmel és lelkiismeretességgel végezte el.

SPORT

(:) Pécsujhegyen játszák le a pécsi amatőrderbit. Az I. osztályú amatőr mérkőzések pécsi derbijét játsza le vasárnap délután a két legjobb formában levő pécsi amatőr csapat, a PVSK és DVAC. A pályaválasztók ezalkalommal a piros-fehérek, akik igen helyesen Pécsujhegyre viszik ki ellenfelüket. A DVAC rendezési jogának folytonos megtartásával már igen számottevő publikumot nevelt magának, ami a vasárnapi mérkőzéssel kapcsolatban forró és helyenkint a tribünön kirobbanó hangulatot sejttett. A hazai közönség buzdításának kiegyensúlyozására a PVSK is teljes nézőgárdájával vonul fel, ami a pálya miliőjének is derbijelleget fog kölcsönözni. Mindkét csapat teljes vértezetben áll starthoz. A PVSK az előjelek szerint az ismét keblére ölelt Forrót is szerepelteti, ami támadósorának eredményességét feltétlenül emeli. A két csapat küzdelme teljesen nyilt, s így az eldöntetlen eredmény a legvalószinübb. A mérkőzés a DVAC pécsujhegyi sporttelepén délután 3 órakor kezdődik, míg előtte 1 órakor levente mérkőzés lesz.

(:) A III. ker. FC Pécsett. A III. ker. FC vasárnapi pécsi vendégjátéka a legszélesebb körü érdeklődést váltja ki Pécs sportközönségéből, ami érthető is, ha figyelembe vesszük, hogy az őszi szezonban ez az első mérkőzés, amelyen I. ligabeli ellenfél lesz a Pécs-Baranya ellenfele. Igen szép feladat megoldására nyilik tehát alkalma a pécsi proficsapatnak, a budai kék-fehérek elleni mérkőzésen. Grünfeld és Palkó hiányában is, akik e napon a II. liga válogatott csapatában Bécsben szerepelnek, nagy játékerejü csapatot tudnak kiállítani a piros-kékek, miután csatasorba állítja új játékosát, Bakánt is, aki tréningjein kitünő formát árult el, de szó van arról is, hogy e nagyjelentőségü mérkőzésre ismét beáll a csatársorba a Wiener SC és Ferencváros ellen gólképességével kitünt Pajor is, de ismét rendelkezésre áll Dóra I. is, aki az e heti tréningeken már ismét résztvett. A III. ker. FC—Pécs-Baranya mérkőzés vasárnap délután fél 3 órakor kezdődik a PAC—PEAC sporttelepen. Előtte 1 órai kezdettel a PAC—PSC csapatai tartanak barátságos mérkőzést.

(:) A vasárnapi csonka fordulón egy I. liga mérkőzést játszanak le. A meccs színhelye Szombathely, ahova a tabella végén veszteglő Sabaria riválisát, a Bástyát látja vendégül.

(:) Csak két mérkőzés szerepel a II. liga vasárnapi bajnoki programján, aminek főoka a II. liga válogatott csapatának bécsi vendégjátéka. A tervbevett mérkőzéseket Rákospalotán és Soroksáron helyezték el. Az előbbi helyre a Terézváros viszi ki a Vac FC csapatát, míg utóbbin a házigazda Soroksár a Józsefvárossal mérkőzik.

(:) Elhalasztották a PEAC klubbajnokságait. A Pécsi Egyetemi Atlétikai Club mára hirdetett klubbajnoki atlétikai viadala az egyetem körül események miatt elmarad. A sportszempontból nívósnak igérkező versenyt egy későbbi napon fogják megtartani.

(:) A főiskolai dekatlonbajnokság küzdelmeit vasárnap délután fejezik be. A verseny jelenlegi állása szerint Orbán KEAC és Balogh MAFC közül kerül ki a győztes.

Mint eddig is klasszikus kiadványainkkal tettük, ezt az óriási művet is igen nagy példányszámban, ingyen! osztjuk szét. Mindenki, aki 10 napon belül beküldi kiadóhivatalunkba az alábbi szelvényt, ingyen megkapja **Brehm: Állatok Világa** teljes sorozatát **nagy lexikon alakban,** körülbelül 100 testes füzetben, mintegy 8000 oldalon. Ez a kiadás a legujabb, 1927-ben megjelent 4-ik, több mint 2000 fekete és szines képpel ellátott német kiadás alapján készült, melyet a legnagyobbnevü tudósok a tudomány legmodernebb szinvonalára emeltek. Ezen kiadásunkban megjelenő

TELJES NAGY BREHM

modern magyar kiadása a leghiresebb magyar természettudósok, egyetemi tanárok és szakértők közreműködésével készül. Ez a klasszikus természetrajzi mű a természet minden barátjának kezében kimeríthetetlen forrása az okulásnak és a tanulságos szórakozásnak. A melegszivü kutató az életből merit az élet számára: leirja az állatokat, amelyek az emberek társai a földön, ellenségei vagy barátai és sorsuk az ember sorsával összefügg. **Szines, élettelje s természetü képekben mutatja be Brehm ezt a hatalmas, különös és mindig érdekes világot.** Brehm irását mindenki csak feszült figyelemmel és érdeklődéssel követheti.

Ez a mű gyönyörü nyomásban, az általánosan ismert lexikonok formájában jelenik meg és csak a hirdetésért és csomagolásért kérünk minden hatalmas füzetünkért 25 filérnyi megtérítést. Minden füzet külön is kapható. A szétküldés a beérkezés sorrendjében a tényleges portóköltség megtérítése ellenében történik, avagy portómentesen vehetők át kiadóhivatalunkban.

Mindennemü pénzküldemény egyelőre mellőzendő.

Jelen ajánlatunk csak azokra a szelvényekre vonatkozik, amelyek tiz napon belül beküldetnek:

Christensen és Társa

GUTENBERG

KÖNYVKIADÓVÁLLALAT

Budapest, IV., Váci ucca 17, félemelet.

Telefon: Aut. 874—66.

SZELVÉNY. 24

Alulirott a **Nagy Brehm**-et **(az igazi Nagy Brehm**-et) a fenti feltételek szerint ingyen kivánja. Átvételi elismerést és szállitási értesitést kérek.

Név: .....

Lakhely: .....

Külföldi cimek az illető állam nyelvén közlendők. — Feltétlenül jól olvasható aláirást kérünk.

(:) A Pécs-Baranya Futball Club mint szövetkezet f. hó 28-án, vasárnap délelőtt fél 11 órakor tartja rendes évi közgyülését a Vigadó nagytermében (Színháztér), amelyre a szövetkezet tagjait ez úton hivja meg. Napirend: 1. Elnöki megnyitó. 2. Két szövetkezeti tag kijelölése a jegyzőkönyv hitelesítésére. 3. Igazgatóság jelentése az elmult évi működésről. 4. Zárszámadás bemutatása és jóváhagyása. 5. A felügyelőbizottság jelentése. 6. Fölmentvények megadása, új felügyelőbizottság és választmány választása. 7. Esetleges inditványok.

(:) A PSC első csapatának következő játékosai: Zsifkovits, Kasl, Grünbaum, Schlégl, Pálinkás, Veller, Diamant, Fein I., Révész, Nagy I., Rosenberg, Feis IV., Pelőcz, ma délután fél 1 órakor a PAC—PEAC sporttelep öltözőjében jelenjenek meg.

(:) A Pécsi Levente Egyesület úszószakosztálya folyó hó 29-én, hétfőn kezdi meg téli úszótréningjeit az Engel gőzfürdő téli úszodájában. Felhivják azokat a leventéket, akik a tréningre már jelentkeztek, vagy még jelentkezni akarnak, hétfőn délután 5 órakor az Engel gőzfürdőben feltétlenül jelenjenek meg.

(:) A PVSK intézője felhivja az alant felsorolt játékosokat, hogy vasárnap délután 2 órára a Széchenyitéren jelenjenek meg, ahonnan autón mennek ki az üszögi sporttelepre. Szarka, Lugosi, Muskát, Göbel, Cigler, Valkó, Forró, Jankovics, Putzer, Vekler, Horváth I., Gadó Béla.

(:) A PSC ifjúsági csapatának Bisvurm, Ciegler, Waltz, Fónay, Iván, Schender I., Schender II., Rendetzky, Katona, Tóth, Ferenczfy, Ruzsinszky, Horváth-Halas, játékosai a vásártéri öltözőben reggel fél 9 órára jegyenek jelen.

(:) Pótbiróküldés. Pécs-Baranya—III. ker. FC. Biró: Bizse. Hb.: Barna, Grünbaum. Zala-Kanizsa—Pesterzsébet. Biró: Kaufmann. SBTC—PEAC. Biró: Hainess.

(:) Az idei év utolsó pályaversenye ma délután nyert lebonyolitást a BBTE szénatéri sporttelepén.

(:) PSC játékosok! Ma este 8 órakor a Polgári Kaszinó dísztermében a bajnoki érem kiosztássa egybekötött banketten mindenki jelenjen meg.

(:) A PAC felhivja futballjátékosait, hogy vasárnap délután fél 1 órára jelenjenek meg a sporttelepen. **Tréningmérkőzés lesz a Pécsi Sport Club I. csapatával.**

(:) A Magyar Atlétikai Szövetség délnyugati kerülete november 1-én, délelőtt 11 órakor rendezi meg kegyeleti staféta futóversenyét Pécs városon keresztül. 1. Táv: 10x400 méter. 2. Kategóriák: a) sportegyesületek, b) középiskolák, c) leventék, d) katonai alakulatok, e) rendészeti alakulatok. 3. Utvonal: Start az Attila és Báthory-utca sarkán levő bőrklinika előtt, honnan a Báthory-utcán, Scitovszky-téren, Kardoss-utcán, Széchenyi-téren, Irgalmas-utcán és Siklósi-utcán keresztül haladnak a futók egész a temetőben levő Hősök síremlékéig. 4. Váltóhelyek: I. Báthory-utca és Sétatér sarok. II. Kardoss K.-utca, Szilvekház. III. Irgalmas-u. Vörös pipa. IV. Siklósi-u. és Majláth-u. sarok. V. Ribár füszerüzlet (vasúti átjáró alatt). VI. Vogl sírköraktár. VII. Siklósi vám. VIII. Kött kertészet. IX. Temető főbejárat. 5. Nevezési zárlat: 1928. évi október hó 29-én, este 6 óra. Nevezések Schmidt Antal dr. ker. előadó cimére Pécs, Megye-utca 21. küldendők. A verseny rendezősége felkéri a versenyben résztvenni óhajtó alakulatok vezetőit, hogy hétfőn, f. hó 29-én, délután 6 órakor a Royal-kávéház különtermében tartandó **megbeszélésen jelenjenek meg.**

Az őszi kiállítás előtt

Pécs, okt. 27. — Szőnyi Ottó dr. öröke, a hivatásos helyi képzőművészeti birálat terén, betöltetlen maradt. Nem mintha nem volnának hivatott erők, egyesek, egyének, akik művészetek ismertetésével szivesen foglalkoznak. De az állandó hivatottság érzése nem fűti át az önzetlen lelkeket úgy, hogy annak közönség, művésztársadalom és sajtó egyformán hasznát vegye. Pedig a Dunántúl Metropolisa e részben valóban nélkülözi ezuttal a fütőerőt, mely állandóan élessze, figyelmét ébren tartsa. Igy aztán a kedvetlenség, az érdeklődés hiánya, az elsekélyesedés állandó tanyát üt. A közönségnek szüksége van a tájékozódásra, mint a művésznemzedéknek az irányításra. A jóakaratú hivatottságnak állandóan és frissen szőnyegen kell tartani a helyi művészet ügyét. Különösen kiállítások alkalmával van szüksége arra, hogy a művészet hivatott képviselőinek munkáival hozzáértők komolyan foglalkozzanak sajtóban, társaságban, hivatalos helyen, hogy a kiállításoknak teljes sikere legyen.

A helyi képzőművészek társasága kiállitásai kezdettől fogva olyan értéket képviselnek, amelylyel érdemes minden tekintetben pártfogóan foglalkozni.

Valljuk be őszintén, hogy az anyagi jóeredmény beérkezése a sarkalója elsősorban annak, hogy a beérkezettek minél kiteljesültebb dolgaikkal jöjjenek kiállításaikra. A fejlődés szinvonalába csak az a művész kapcsolódhatik, akinek anyagi lehetősége van arra, hogy művészi értékü dolgokat hozzon létre. Az olcsó hatásra törekvő giccsek, amelyek az egyéni elmélyülés legcsekélyebb jelét sem mutatják, csupán a meghatározott szobabutor leltári értékét képviselik. De ha azt mondom: Gebauer Ernő, Gábor Jenő, Istókovits Kálmán, Dabasi Kovács Gyula, vitéz Rátz Jenő, Kőszeghy Gyula, Szentpétery Kristóf, stb.: ez az értékmegállapitás a kimondott leltári értéken felül még valami többletet jelent. Különösen, ha a beérkezett művészek fejlődési idejét vesszük alapul. Mert egyiknél, másiknál a régebbi évek termése az értékesebb. Viszont megfordítva: a legtöbbnél az ujabb fejlődési fokozat a fontosabb.

Ismétlem: a helyi képzőművészek társasága olyan műbecsü dolgokat tud létrehozni, mely alkotások már nem csak az egyes művásárlók tulajdonát képezik, hanem ennek a városnak a köztulajdonába mennek át. Vagyis: a művásárló ideiglenes őrizője csak valamely műnek. A fenntmaradó mű sorsa végre is a közszemlélet lesz, a nyilvánosság. Míg a csupán egyéni tetszést kiváltó, művészetileg értéktelen tárgyak sorsa: a teljes elkallódás. Mert a művésznek nem mindegy az, hogy Dióspusztára kerül-e a képe, vagy ebben az egyetemi Metropolisban marad olyan helyen, ahol mindenki láthatja és tudomást vehet róla.

Ennek a városnak biztatóul és megbecsülésül a kiállítások kapcsán díjakat kellene kitüzni. Ha másként nem, hát társadalmi uton is lehet ehhez nyujtani segédkezet. Ha lófuttatásra, labdarugásra, galamblövésre telik díjakat összeszedni a képzőművészet szolgálatába még inkább állhat a társadalom. De mégis: ezeknek a díjaknak olyanoknak kellene lenni, hogy csak azok ellenében a díjazott művek megtarthatók lennének.

A Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságá-nak évenként két kiállítása van: egy az őszi és egy a tavaszi. E kettőből legelőbb az őszit (mert közben, ha jól megy, egyéb kiállítás is lehet!) kellene felhasználni arra, hogy bizonyos anyagi támogatással a téli munkásságra tápot adjunk.

Ennek a társaságnak alakulása óta, Török Lajos rendőrfőtanácsos az életet adó lelke. Ő az elnöke a nevezett társaságnak. Nagy szeretet és arravalóságot hozott magával közénk a Temes mellől. Művészeink elsősorban benne bíznak. De ez magában véve mégsem minden. A képkereskedők és lelketlen ügynökök üzérkedéseit jogilag ő sem tudja megsemmisíteni. Éppen azért társadalmi megmozdulásnak is kell ébren tartani folytonosan a közönséget, hogy a figyelmet a valódi képértékek felé terelje. A képvásárlóknak be kell látniok, hogy ugyanazért a pénzért megbízható helyről jó és olcsó eredeti képet vehet és nem több példányban forgalmazott és vásárra bocsátott silány tákolmányt, amelyért a szerencsétlen festő, vagy szobrász nyomorában nem lopott annyi pénzt, hogy abból párszor rendesen megebédelhetett volna. Holott más viszonyok között ugyanaz müalkotást hozna létre.

Szegény, jó Hollósy Simon mester jut eszünkbe, akinek zseniálitása a mostoha kezdő idők harcaiban idő előtt megtörött, hogy aztán a jövő piktor nemzedékének fölnevelésében merüljön ki minden ereje.

A pécsi képzőművészek ezidei őszi kiállítása, november 4-től 11-ig a Belvárosi Körben lesz a Magyar Hét idején. Ez a kiállítás különösen alkalmas lesz arra, hogy a képvásárlók idegenbe ne menjenek müalkotásért, mikor az igazi értéket itthon is megtalálják.

Nikelszky Géza.

Dinafon és hárfa

Pécs, okt. 27. — Graf Zeppelin és gyalogpósta. Ezek is épen olyan közel esnek egymáshoz. A dinafont vagy két hete mutatta be feltalálója René Bertrand Budapesten. Az elektromos hullámokat változtatja át hanghullámokká. Igaz, ugyan, hogy megszoktuk már az elekrotechnika csodáit, de ez mégis megdöbbent. Mi lesz itt még? Tényleg oda jutunk, hogy utódaink nevetni fognak rajta, ha látnak egy mai korbéli városfotografiát tele drótokkal és huzatokkal? Ne vegyük nekik rossz néven. Joguk van hozzá. Hogyne, mikor nekik lesz már hangszerük is egyetlen húr és sip nélkül, amelynek segitségével jó hallásu s zenei érzékkel biró ember egy pár óra alatt minden érzékelhető hangot a lehetőség legszélső határáig terjedő dinamikus árnyalatokban meg tud szólaltatni? Lesz egy kis doboza mindenkinek, amellyel fuvolázni, hegedülni, zongorázni, orgonálni tud. Lágy zefirfuvalmat, kürtharsogást, mennydörgést egyaránt a legnagyobb könnyüséggel hoz létre. S ezzel befellegzett mindenféle hangszernek. Fogadjuk el, hogy úgy lesz, — valamikor. De azért a közel jövő még mindig a miénk, akik fuvolázunk, hegedülünk, kürtöt fujunk, zongorázunk jó, régi formájú instrumentumainkon. Sőt szeretnők, ha házi hangszereink kibővülnének egy már majdnem feledésbe ment, legalább is közhasználatból kiszorult igazi szalonhangszerrel, a lágy és behizelgő hangú, sokhuru hárfával. Miért nem támasszuk életre ezt a melegen zengő szivre s kedélyre bársonyos simogatással ható hangforrást, mikor amúgy is felajzott idegeink a xylofon és saxofon jazzes örületeitől szorgalmasan járják a vitustáncot? Igaz, a hárfajáték szelid muzsika, de nem kel-e el a mai vad lihegésben egy kis szelidebb tónus is? Vagy elfeledtük, hogy míg az egypedálos hárfán már mi a hárfa s úgy él csak emlékeink közt, mint gyermekkorunk futó epizódja, egy-egy majomtáncoltató hárfás a gránicokról? Pedig nemes tónusú, szép hangszer. Kár volna végleg eltemetni. Már csak történelmi multja miatt is megérdemli, hogy megbecsüljük.

Őskora az egyiptomiakhoz nyulik vissza, körülbelül 1200-ba Kr. e. Elsősorban istentiszteleteknél szerepelt s a királyi udvar ünnepségeinél. Egy lábbal magasabb volt a mai hárfánál, 28 hurus s mivel majdnem kizárólagosan a királyi palota, a templom és a főnemesség hangszere, dúsan aranyozott faragásokkal, elefántcsont- és gyöngyházberakásokkal diszitették. A perzsáknak az egyiptomiak felett aratott győzelme után ezek kultúrája minden vonalon megsemmisült, a hárfa is visszafejlődött régi, kezdetleges formájára. Ujabb fejlődése s elterjedése a főniciaiak javára irandó. Ezek vitték el Irországba is, ahol a bárdok kedvelt hangszerévé lett. A középkorban már különböző alakú és elnevezésü hárfákat találunk. A gael és cimber hárfa, a hegyes szögben végződő Spitzharfe, az islandi és kettős hárfa ma is láthatók a londoni és berlini múzeumokban. Ezekkel az ősi alakú hangszerekkel azonban csak egy hangnemben lehetett játszani s épen ezért minden darabhoz külön kellett hangolni őket. Próbáltak kromatikus hárfát is készíteni, de ennek kezelése olyan nehézkes volt, hogy a gyakorlatban nem vált be.

A további kisérletek eredményezték 1730-ban Velter Pál vagy mások szerint Hochbrucker találmányát, a pedálhárfát, amelyen áthangolás nélkül 8 dur és 5 mollhangnemben lehetett játszani. Ezen az alapon fejlődöt tovább s lett belőle 1872-ben a duplapedálos hárfa. Tökéletes s ma ismert alakját Erard alkotta meg 1810-ben. Itt jegyezzük meg, egy lábnyomásra csak egy fél hanggal hangolhatjuk a hurokat feljebb s csak 7 hangnemben játszhatunk, addig a kettős pedállal ellátott hárfán, az összes hangnemeket használhatjuk.

Erard hárfái hamarosan polgárjogot nyertek a hangversenydobogókon épúgy, mint a családi körökben. S mint egy egykori irónál olvassuk, főleg azok az ifjú hölgyek hódoltak be neki szivesen, akik finom kezeiket, formás karjaikat s pici lábukat igy legjobban érvényesithették. A duplapedálos hárfa egyszerre fellendítette a hárfazene irodalmát s a legkiválóbb pedagógiai és zenekari termékek egymás után láttak napvilágot. Neves művészek járják be a világot, s ma már nagy zenekari műveknél s operáknál mindenütt felcsendül a hárfa lágy és behizelgő hangja.

Az utóbbi években a családi köröket is mindjobban meghódítja s ha igy haladunk, nemsokára ott találjuk a zenekedvelő családok szalonjaiban a zongora mellett a hárfát vagy a hárfát egyedül, mert mégis csak könnyebb és olcsóbb, mint a zongora.

L.

)-(**A pécsi képzőművészek őszi kiállítása.** A pécsi képzőművészek társasága november 4—11. között rendezi meg őszi kiállítását a belvárosi katolikus kör dísztermében. A kiállítás november 4-én, vasárnap délelőtt 11 órakor nyilik meg. Látogatási idő délelőtt 11 óráig, délután fél 5—8óráig. Belépődíjak: egyszeri látogatásra személyenkint 50 fillér, a kiállítás tartamára 1.50 P. A társaság pártoló tagjai tagsági igazolvánnyal a kiállítást díjmentesen látogathatják. A műtáros naponkint 5—8 óra között áll a kiállítás helyiségében a közönség rendelkezésére. Ezek mellé a krónikás adatok mellé idekivánkozik még néhány mondat. Nem az, hogy a pécsi művészek komoly értéket képviselnek. Nem az, hogy eddig bárhol megfordultak, midenün diadallal tértek vissza. Nem az, hogy tagjai a külföldi tárlatokon komoly sikereket arattak. És még az sem, hogy tagjai közül egynek az uffizi múzeumban őrzik az alkotását. Még az sem, hogy a társaság müködését megbecsülik nemcsak e városban, e megyében, hanem a fővárosban is. Minden erővel idekivánkozik annak a leszögezése, hogy azok, akik támogatták eddig is a társaság müködését, hogy azoknak a száma, a szeretete napról-napra nő. Ez a szeretet és ez a támogatás az első nagy rés azon, amit eddig úgy ismertünk, hogy vidéki közöny a vidéki kultúr megmozdulásokkal szemben. Hisszük, hogy ez a megértés most sem ül el, amikor egy új pécsi év művészi termése kerül a pécsi közönség elé. A munka, a becsületes munka elismerést érdemel még akkor is — Magyarországon kétszeresen — ha nem is Budapesten készült. A vezetőség és a művészek eddigi müködése zálога annak, hogy ami bemutatásra kerül, az egy lépéssel előbbre viszi azt a kultúrát, amely mostoha gyerek volt a vidéken napjainkig. A közönség figyelmébe és szeretetébe ajánljuk a megnyiló kiállitást.

)-(**A Pécsi Zenekedvelők Egyesülete** kéri müködő tagjait, hogy a holnap (hétfőn) este fél 9 órakor tartandó zenekari próbán okvetlenül résztvenni szíveskedjenek, mivel a csütörtöki próba az ünnep miatt elmarad.

A PÉCSI KÉPZŐMŰVÉSZEK
ÉS MŰBARÁTOK TÁRSASÁGA

PÉCSETT, A VIGADÓ NAGYTERMÉBEN
1927. NOVEMBER 27-TŐL DECEMBER 8-IG
RENDEZETT

ŐSZI KIÁLLITÁSÁNAK TÁRGYMUTATÓJA

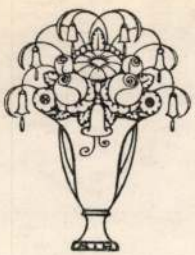

1 9 2 7
DUNÁNTÚL EGYETEMI NYOMDÁJA
PÉCSETT

ELADÁSI FELTÉTELEK:

A kiállított műtárgyak eladására csak **Kálmándy Pap László** műtáros, a társaság rendes tagja jogosult. A műtárgyak legnagyobb része részletfizetésre is kapható. A feltételek a műtárosnál tudhatók meg.

Kálmándy Pap László műtáros délelőtt 11—1-ig, délután 5—8-ig található a kiállítás helységében.

A kiállított műtárgyak jegyzéke:*

1.	*Klúg K. György:* Uram, segíts. Olajf.	250 P
2.	— — Vita progrediens. Szobormű.	80 „
3.	— — Krisztus és a naimi özvegy. Olajf. . .	100 „
4.	— — A rohanó élet. Olajf.	100 „
5.	— — Operett. Olajf.	150 „
6.	*Nikelszky Géza:* Kardoss-út, feljárat a műúttal. Olajf.	350 „
7.	— — Kisdiófa alatt. Olajf.	60 „
8.	— — Tanulmány a francia emlékhez. Vízf.	150 „
9.	— — Kilátás a Makárra. Olajf.	300 „
10.	— — Orchidea cannák. Vízf.	50 „
11.	— — Harkányi Nagyszálló sarok. Vízf. . . .	60 „
12.	— — Francia emlék a Rózsaligettel. Olajf.	350 „
13.	— — Jakabhegy a Bárány-úttal. Olajf. . . .	180 „
14.	*Jicinsky Vera:* Önarckép. Pasztell.	nem eladó
15.	— — Harmonikás. Pasztell.	nem eladó
16.	— — Virágok. Olajf.	150 P
17.	— — A vöröshajú. Pasztell.	120 „
18.	— — Articsókák. Pasztell.	nem eladó
19.	— — Kenyeres leány. Pasztell.	nem eladó
20.	— — Kompozició. Olajf.	200 P
21.	— — Háztető. Olajf.	150 „
22.	— — Vázlat. Olajf.	80 „
23.	— — Lydia W. táncosnő képmása. Olajf. . .	mgt.
24.	— — Edinburg. Olajf.	mgt.
25.	*Kálmándy Pap László:* Pellérdi rét. Olajf. . . .	600 P
26.	— — Erdei út. Olajf.	350 „
27.	— — Lombhullás után. Olajf.	350 „
28.	*Arnhold Nándor:* Csendélet. Olajf.	mgt.
29.	— — Csendélet. Olajf.	mgt.

* mgt. = magántulajdon.

30. *Arnhold Nándor:* Virágok. Olajf. . . . . mgt.
31. — — Pécsi részlet. Vízf. . . . . mgt.
32. — — Belvárosi templom. Vízf. . . . . mgt.
33. — — Ü. V. palota tere. Vízf. . . . . mgt.
34. — — Pécsi tájkép. Vízf. . . . . mgt.
35. — — Csendélet. Vízf. . . . . mgt.
36. *Szentpétery Kristóf:* Aggstein. Olajf. . . . . 1000 P
37. — — A kis indián. Olajf. . . . . 150 „
38. — — Tanulmányfej. Olajf. . . . . 100 „
39. — — Erdő mélye. Olajf. . . . . 100 „
40. — — Erdei tisztás. Olajf. . . . . 100 „
41. — — Esős hangulat. Olajf. . . . . 200 „
42. — — Weissenkircheni utca. Olajf. . . . . 160 „
43. — — Duna Upsnél Olajf. . . . . 50 „
44. — — Utca Spitzből. Olajf. . . . . 50 „
45. — — Salviák. Pasztell. . . . . 40 „
46. — — Gödöllői parkból. Olajf. . . . . 180 „
47. — — Öreg törzsek az erdő szélén. Olajf. . . 100 „
48. — — Fiatal nő képmása. Szobor. . . . . mgt.
49. — — Plakett. Gipsz. . . . . mgt.
50. — — Búbosvöcsök. Gipsz. . . . . 100 P
50/a. — — Gödöllői parkrészlet. Olajf. . . . . 200 „
51. *Kőszeghy Gyula:* Szarvaskő vára. Vízf. . . . . 90 „
52. — — Eger. Vízf. . . . . 140 „
53. — — Minoriták temploma Egerben. Vízf. . . 120 „
54. — — Rétek a bőrgyár alatt. Vízf. . . . . 100 „
55. — — Domboldal. Vízf. . . . . 80 „
56. — — Kis cserkész. Rajz. . . . . mgt.
57. *Gábor Jenő:* Párisi sikátor. Pasztell. . . . . 40 P
58. — — Párisi Jockey-ban. (Vázlat.) Pasztell. . 80 „
59. — — Párisi Le Caveau. Pasztell. . . . . 50 „
60. — — Munkások. Vízf. . . . . 120 „
61. — — Julius 14. Párisban. (Vázlat.) Pasztell. . 100 „
62. — — A pécsi ó-temető. Vízf. . . . . 80 „

63. *Gábor Jenő:* Le Havre-i kikötő. Vízf. . . . . 120 P
64. — — Párisi revű. Vízf. . . . . 150 „
65. — — Párisi házak. Vízf. . . . . 100 „
66. — — A Notre-Dame. Vízf. . . . . 100 „
67. — — Le Havre-i matrózbár. Olajf. . . . . 1000 „
68. — — A párisi Jockey-ben. Olajf. . . . . 640 „
69. — — Júl. 14. Párisban. Olajf. . . . . 800 „
70. — — Az „Opera Comique"-ben. Olajf. . . . 200 „
71. — — Koncert. Olajf. . . . . 250 „
71/a. — — Le Havre-i kikötő. Olajf. . . . . 400 „
71/b. — — Kőfejtők. Olajf. . . . . 300 „
71/c. — — Arckép. Olajf. . . . . 250 „
71/d. — — Női arckép. Pasztell. . . . . 200 „
71/e. — — Cirkusz. . . . . 150 „
72. *E. Bayersdorf Erna:* Fiatal nő virággal. Olajf. . . 320 „
73. — — Akt. Olajkréta. . . . . 200 „
74. — — Gyermek portré. Gipsz. . . . . mgt.
85. — — Gyermek portré. Gipsz. . . . . mgt.
76. — — Vágy. Gipsz. . . . . 240 P
77. — — Dr. Perls Ármin képmása. Gipsz. . . 50 „
78. *Miertl Gyula:* Mecseki részlet ősszel. Pasztell. . . . 75 „
79. — — Karancsi falu részlet. Kora hajnal. Paszt. 90 „
80. — — Erdei részlet. Pasztell. . . . . 80 „
81. *Börötzffy Károly:* Regölyi paraszt udvar. Olajf. . 100 „
82. — — Őszi verőfény a Zengőn. Olajf. . . . . 100 „
83. — — Orfűi erdészlak. Olajf. . . . . 100 „
84. — — Orfűi részlet. Olajf. . . . . 100 „
85. *Wágner Géza:* Balaton. Pasztell. . . . . 150 „
86. — — Balaton. Pasztell. . . . . 150 „
87. — — Balaton. Pasztell. . . . . 150 „
88. — — Balaton. Pasztell. . . . . 150 „
89. — — Balaton. Olajf. . . . . 250 „
90. *Tepes Ferenc:* Rózsacsokor. Vízf. . . . . 55 „
91. — — Frühweisz-völgy. Vízf. . . . . 35 „

92. *Tepes Ferenc:* Tátogató virágok. Vízf. . . . . 45 P
93. *vitéz Rácz Jenő:* Tél. Olajf. . . . . 100 „
94. — — Utolsó napsugár. Olajf. . . . . 80 „
95. — — Balatonkeresztúri részlet. Olajf. . . . 80 „
96. — — Saison után. Olajf. . . . . 80 „
97. — — Őszi hangulat. Olajf. . . . . 60 „
98. — — Borus hangulat. Olajf. . . . . 70 „
99. — — Borulás Balatonkeresztúr felett. Olajf. . 70 „
100. — — Csónakázó-tó Debrecenben. Olajf. . . 70 „
101. — — Tájkép. Olajf. . . . . 80 „
102. — — Búzakeresztek Balatonkeresztúron. Olajf. 70 „
103. — — Napsütés és árnyék. Olajf. . . . . 150 „
104. — — Reggeli hangulat a csatornán. Olajf. . . 200 „
105. — — Hóolvadás az Irma-útban. Olajf. . . . 260 „
106. — — Drávamenti táj. Olajf. . . . . 150 „
107. *Rainer Márton:* Toldy Miklós I. Rajz. . . . . mgt.
108. — — Toldy Miklós II. Rajz. . . . . mgt.
109. — — Alkonyat. Rajz. . . . . mgt.
110. — — Nyárfák. Olajf. . . . . mgt.
111. — — Erdő részlet. Olajf. . . . . mgt.
112. — — Bári malom. Olajf. . . . . mgt.
113. *Sikorszka Zsolnay Julia:* Piros körtefa. Olajf. . . 800 P
114. — — Püspökbogádi lány. Olajf. . . . . 300 „
115. — — Cigányfej. Olajf. . . . . mgt.
116. — — Fehér rózsák. Olajf. . . . . 160 „
117. — — Rózsaszínű rózsák. Olajf. . . . . 150 „
118. — — Világos rózsák. Olajf. . . . . 150 „
119. — — Rózsák. Olajf. . . . . 70 „
120. — — Rózsák. Olajf. . . . . 60 „
121. — — Rózsák. Olajf. . . . . 60 „
122. — — Rózsák. Olajf. . . . . 60 „
123. — — Rózsák. Olajf. . . . . 50 „
124. — — Rózsák. Olajf. . . . . 50 „
125. *Dabasi Kovács Gyula:* Feleségem. Olajf. . . . . mgt.

126. *Dabasi Kovács Gyula:* Pihenő az élet útján. Olajf. 560 P
127. — — Krizantémok. Olajf. . . . . 320 „
128. — — Gyümölcs. Olajf. . . . . 400 „
129. — — Barackok. Olajf. . . . . 320 „
130. — — Parkrészlet. Olajf. . . . . 280 „
131. — — Piros almák. Olajf. . . . . 240 „
132. — — Lila interieur. Olajf. . . . . 200 „
133. — — Falusi udvar. Olajf. . . . . 200 „
134. — — Műterem részlet. Olajf. . . . . 200 „
135. — — Krisztus siratása. Olajf. . . . . 200 „
136. — — Munka közben. Olajf. . . . . 80 „
137. *Csusner Margit:* Gyermek arckép. Pasztell. . . . mgt.
138. — — Csendélet. Olajf. . . . . 80 P
139. — — Csendélet. Olajf. . . . . 80 „
140. — — Csendélet. Olajf. . . . . 100 „
141. — — Önarckép. Olajf. . . . . mgt.
142. — — Tanulmányfej. Szénrajz. . . . . mgt.
143. — — Anya (Kompozició.) Rajz. . . . . 30 P
145. *Gebauer Ernő:* Arckép tanulmány. Tempera. . . mgt.
146. — — Mennyezet-tervezet. Vakolat lemez. . . . 800 P
147. — — Ködös hangulat a Mecsekben. Olajf. . . 250 „
148. — — Tanulmány. Tusrajz. . . . . 80 „
149. — — Tanulmányfej. Ceruzarajz. . . . . 100 „
150. *Palesch Pál:* Őszi sugarak. Olajf. . . . . 40 P
151. — — Schneeberg a Semmeringről. Olajf. . . 120 „
152. — — Lidércek. Olajf. . . . . 130 „
153. — — Tavasz. Olajf. . . . . 65 „
154. — — Délről a Semmering felé. Olajf. . . . 80 „
155. — — Memento. Olajf. . . . . 160 „
156. *Marczell György:* Önarckép. Rajz. . . . . mgt.
157. — — Gingi. Rajz. . . . . 40 P
158. — — Fűzfák. Olajf. . . . . 200 „
159. — — Kompozició. Olajf. . . . . 200 „
160. — — Bözsi és Laura. Olajf. . . . . 640 „

161. *Marczell György:* Noémi és mamája. Olajf. . . . mgt.
162. *Mátyus Melitta:* Törökbecsei részlet. Olajf. . . 100 P
163. — — Gradiskai részlet. Olajf. . . . . 100 „
164. — — Virágok. Olajf. . . . . 50 „
165. *Martyn Ferenc:* Pécsi tájkép. Olajf. . . . . 200 „
166. — — Szajnai kikötő. Olajf. . . . . 80 „
167. — — Arckép. Olajf. . . . . mgt.
168. *Istókovits Kálmán:* Alamizsna. Olajf. . . . . 120 P
169. — — Somogyi táj. Vízf. . . . . 200 „
170. — — Temetés. Rézkarc. . . . . 60 „
171. — — Szt. Ferenc megáldja a bélpoklosokat. Olajf. . . . . 400 „
172. — — Pécsi táj. Olajf. . . . . 300 „
173. — — Szamaritánus. Rézkarc. . . . . 80 „
174. — — Dinnyepiac. Vízf. . . . . 250 „
175. *Johann Hugó:* S. Cäcilia. Üvegkép. . . . . 100 „
176. — — Itália. Üvegkép. . . . . 100 „
177. — — Pécsvidék. Vízf. . . . . 100 „
178. — — Berlin. Vízf. . . . . 100 „
179. — — Rákosszentmihály. Színes kréta. . . . 100 „
180. *Molnár Béla:* Napsütés az Alpesekben. Olajf. . . 200 „
181. — — Parkbejárat Nagy Bánya. Olajf. . . . 45 „
182. — — Ősz. Olajf. . . . . 60 „
183. — — Zazarmenti házak. N.-Bányán. . . . . 90 „
184. — — Ködös park. Olajf. . . . . 40 „
185. — — Kereszthegy Nagybányán . . . . . 90 „
186. — — Chrysanthèmes. Olajf. . . . . 90 „
187. — — Felsőbányai híd. Olajf. . . . . 60 „
188. — — Őszi napsütés. Olajf. . . . . 100 „
189. — — Bourg d'Oisans, Dauphineben . . . . 110 „
190. — — Havas csúcsok, francia Alpesek. Olajf. 110 „
191. — — Mont Blanc Chamonix. Olajf. . . . 110 „
192. — — Óriás-szikla, Mont Blanc. Olajf. . . 110 „
193. — — Balokányi-tó. Olajf. . . . . 200 „

194. *Molnár Béla:* Utolsó őszi nap. Olajf. . . . . 160 P
195. — — Székely ház, Nagybánya. Olajf. . . . 70 „
196. *Koszorus Károly:* Zidina környék. Olajf. . . . 50 „
197. — — Alsóputurla-utca részlet. Olajf. . . . 50 „
198. — — Kálvária-utca bástyarommal. Olajf. . . 50 „
199. — — Pécsi látkép. Olajf. . . . . 80 „
200. — — Haza a mezőről. Olajf. . . . . 75 „
201. — — Püspökbogádi leány. Olajf. . . . . 80 „
202. — — Zidina-környék. Olajf. . . . . 60 „
203. — — Gyuri-út. Olajf. . . . . 90 „
204. — — Arcképek. Rajz. . . . . mgt.
205. — — Fortre rajzok. Rajz. . . . . mgt.
206. — — Arckép. Rajz. . . . . mgt.
207. — — A pálos templom. Olajf. . . . . 80 „
208. — — Puturla-utcai részlet. Olajf. . . . . 45 „
209. — — Zidina-környék. Olajf. . . . . 40 „
210. — — Hajnal a Koppány árterében. Olajf. . 80 „
211. — — Arckép. Rajz. . . . . mgt.
212. *Forbát Alfréd:* Autó-udvar tervei a berlini botanikus kert részére. Fényképfelv. . . . mgt.
213. ~~*Gábor Jenő:*~~ Párisi nő. Tempera. . . . . 200 P
214. *Nagy Mihály:* Anya a gyermekével. Terracotta. . 120 „
215. — — Női akt. Terracotta. . . . . 100 „
216. *ifj. Nendtvich Andor:* Versaillesi park-részlet. . mgt.
217. — — Felhőkarcoló. . . . . mgt.
218. — — Emlék templom Mohács. . . . . mgt.
219. — — Felhőkarcoló. . . . . mgt.
220. — — Versaillesi parkrészlet. . . . . mgt.
221. — — Felhőkarcoló. . . . . mgt.
222. — — Cordovai részlet. . . . . mgt.
223. — — Felhőkarcoló. . . . . mgt.
224. — — Saragossai részlet . . . . . mgt.
225. — — Felhőkarcoló. . . . . mgt.
226. *Nagy Mihály:* Pista bácsi. Gipsz. . . . . 100 P

A kiállítás helységében levő székeket

KLEIN BÉLA

műasztalos bútorraktára

Pécs, Deák-utca 3. **Telefon: 600.**

és

ROSENBERG ADOLF

kárpitos és bútorüzlete

Telefon: Üzlet: 9—69. Üzem: 2—01. (Könyök-u. 4.)

cég volt szíves átengedni a kiállítás tartamára.

A bejáratot

HAAS LIPÓT

linoleum és szőnyegház

Telefon: 4—75. **Telefon: 4—75.**

cég díszítette fel.

NIKELSZKY GÉZA

175.	Magyaregregyi kazlak, vizfes[illegible]	600.—
176.	Önarckép, olaj	mgt.
177.	Déli verőfény, vizfestmény	600.—
178.	Középrigóci perjés, vizfestmény	600.—
179.	Kilátás a szigligeti öbölre, vizfestmény	700.—
180.	Szalmakazal Györökön, vizfestmény	600.—
181.	Pécsi táj, vizfestmény	500.—
182.	Nyaraló család, vizfestmény	mgt.
183.	Parkbejárat Lellén, vizfestmény	600.—
184.	Bongó-Kissék nagy fűzfája, vizfestmény	500.—
185.	Hidegkút felé, vizfestmény	700.—
186.	Ligeti verőfény, vizfestmény	600.—
187.	Fonyódi hegy, vizfestmény	700.—
188.	Reggel a harkányi parkban, vizfestmény	700.—
190.	A pécsi Mandulásban, vizfestmény	500.—
191.	Az öreg pécsi vámház, vizfestmény	800.—
192.	Dani bácsi a ladikkal, vizfestmény	300.—
193.	Gyenis a varsánál, vizfestmény	250.—
194.	Hal-árverés Kopácson, vizfestmény	1200.—
195.	Halvásár előtt, vizfestmény	850.—
196.	Halpiac, vizfestmény	850.—
197.	Meghitt helyen, vizfestmény	850.—
198.	Lehajló fák alatt, vizfestmény	500.—
199.	Napfény a parktisztásban, vizfestmény	600.—
200.	Verőfényben, vizfestmény	800.—
201.	Napos délelőtt, vizfestmény	450.—
202.	Délután a parkban, vizfestmény	500.—
203.	Parkátjáró, vizfestmény	450.—
204.	Kálmi, olaj	mgt.
205.	Idegen vendégek Kopácson, vizfestmény	1200.—
206.	Gyülekezés a halvásárra, vizfestmény	1000.—
207.	Ártéri halászok, vizfestmény	1000.—

Nemzeti Szalon 1944. ápr. –
100. csop. kiáll. –
(Fiatal művészek.)

SZABÓ IVÁN

208.	Fekvő nő, márvány	2000.—
209.	Ülő nő, márvány	1800.—
210.	Térdeplő, márvány	1800.—
211.	Támaszkodó, márvány	2000.—
212.	Zsuzsa, márvány	mgt.
213.	Térdeplő nő, márványrelief	1000.—
214.	Álló nő, márványrelief	1000.—
215.	Furulyázó pásztor, márványrelief	2000.—
216.	Kútnál, márványrelief	1800.—
217.	Krumpliszedők, márványrelief	1800.—
218.	Lidia, mészkő (+ 30% f. adó)	3500.—
219.	Gond, mészkő	1000.—
220.	Parasztasszony, mészkő (+ 30% f. adó)	2500.—
221.	Leány, mészkő	1800.—
222.	Asszony, gipsz, kőben megrendelhető	
223.	Ilona, gipsz, kőben megrendelhető	
224.	A hazáért, márványrelief	1500.—

A MAGYAR
KÉPZŐMŰVÉSZEK
SZABAD
SZERVEZETE
PÉCS

Nikelszky Géza

GÁDOR EMIL, NIKELSZKY GÉZA

FESTŐMŰVÉSZEK

KIÁLLÍTÁSA

A BARANYA VÁRMEGYEI MÚZEUMBAN

1945 DECEMBER 9—16-iG

KIADJA A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZABAD SZERVEZETE, PÉCS
FELELŐS KIADÓ: TURY NAGY SÁNDOR

GÁDOR EMIL KÉPEI:

1. Régi házak, régi emberek	olajf.	eladó
2. Napszámos	„	„
3. Libapásztor	„	„
4. Pécsi fórum	„	eladó k. n.
5. Nyári utcakép	„	eladó
6. Alföldi tanyák között	„	„
7. Árnyék az úton	„	„
8. Lépcsőházban	„	„
9. Rózsaszínű ház	„	„
10. Hegyre épült város	„	„
11. Reggeli ködben	„	„
12. Csendélet	„	„
13. Gyermekportré	„	mgt.
14. Havihegy	„	eladó
15. Nyár	„	„
16. Pécs-belvárosi templom	„	„
17. Szt. Asszony feje	tempera	mgt.
18—19—20. Neoklasszikus képek 1933-ból		„
21. Tanyai táj I.	színes ceruzar.	eladó k. n.
22. „ „ II.	„	„
23. Út egy alföldi erdőcskében	„	„
24. Hintaszék	zsírkréta	„
25. Műtermemből	„	„
26. kaszát fenő paraszt	tusrajz	„
27. Vázlat kislányomról	„	mgt.
28. Öreg parasztasszony	ceruzarajz	eladó k. n.
29. Parasztférfi feje	„	„
30. Szoptató cigány anya	„	„
31 Szent család	fametszet	„
32. Jézust bemutatják a templomban	„	mgt.

33. Egy szent feje	márványmozaik	
34. Kossuth Lajos	„	
35. Síremlék (részlet)		
36. Varrónő	szénrajz	eladó
37. Munka közben (tanulmány)	„	„
38. Fonó parasztasszony	ceruzarajz	„
39. Fekvő tehén	„	„
40. Mosónők	vízfestmény	mgt.
41. Erdőrészlet	„	„
42. Mosó sokácasszonyok	„	„
43. Őszi tájkép	„	„

NIKELSZKY GÉZA KÉPEI:

1. Erdei napsütés	vízf.	eladó k. n.
2. Tarló a diósdűlői hídnál	„	„
3. Pécsi táj a víztoronnyal	„	„
4. Leányfej	„	mgt.
5. Erdei kis tisztás	„	eladó k. n.
6. Nyaraló család	„	mgt.
7. Fenyves út a kőbánya fölött	„	eladó k. n.
8. „1"-es út a Mecseken	„	„
9. Idegen vendégek Kopácson	„	„
10. Fenyők a kőbányai úton	„	„
11. Női fej	szin. rajz	mgt.
12. Gyülekezés a halvásárra. II.	vízf.	eladó k. n.
13. Ártéri halászok	„	„
14. Hal-árverés	„	mgt.
15. Játszó gyermekek	pasztel	„
16. Kis nyíres (Középrigóc)	olajf.	„
17. Otthon (Interieur)	„	„
18. Gyárváros télen	„	eladó
19. Kőtörő I.	gouache	„
20. Kálmi	olajf.	mgt.
21. Nagy krizántémumok	„	„
22. Kvéta	„	„

23.	Mosónő II.	vízf.	eladó
24.	Önarckép	olajf.	mgt.
25.	Papp-malom bejárat	„	„
26.	Gyárudvar hó alatt	„	eladó
27.	Füvészkerti nyírfák III.	vízf.	„
28.	„ „ I.	„	eladó k. n.
29.	„ „ IV.	„	„
30.	Részletek a János vitézből I.	„	mgt.
31.	„ „ „ II.	„	„
32.	Disznótor. (Egy hízó élete és halála)	„	„
33.	Zengővárkonyi leánykák	„	eladó k. n.
34.	Kálmánka arcképe	olajf.	mgt.
35.	Leányarckép	„	„
36.	Pécs-budai régi Vámház télen	„	„
37.	„Pécsi szüret", pécs-baranyai szőnyegterv	vízf.	„
38.	Friss hóesés	olajf.	„
39.	Aranyvirág	„	„
40.	Márti	„	„
41.	Lehajló fák alatt	vízf.	eladó k. n.
42.	Johan szőlő-villa	„	„
43.	Aranyfácános szőnyegterv	„	mgt.
44.	Borostyánosban	„	eladó k. n.
45.	Zengővárkonyi gesztenyésből	„	„
46.	Hetvehelyi táj	„	„
47.	Kilátás az Erzsébet-telepre	„	„
48.	Magyaregregyi rét	olajf.	mgt.
49.	Kőtörő II. (a bálicsi úton)	vízf.	„
50.	Mackó, babákkal	olajf.	„

A képek árai megtudhatók a pénztárnál.

mgt. = magántulajdon, — k. n. = keret nélkül.

„BARÁTSÁG" NYOMDA PÉCS

Önéletrajz

irta: Nikelszky Géza

Szatmárnémetiben születtem 1877-ben, júl. 28-án. Az ottani ref. gimnáziumban kezdtem meg középiskolai tanulmányaimat. Majd 1892-ben Budapestre kerültem az Ipar művészeti iskolába. Az iskola akkor még a Képzőművészeti főiskola igazgatása alatt állott s Kelety Gusztáv volt az igazgatója. Ő vett föl akkor művésznövendéknek. Öt év után 1897-ben a Üllői úti uj palotában, annak felavató esztendejében, végeztem a diszitő festészeti szakon. Mint jelesül végzett növendék hagytam el az intézetet. Mint szegénysorsu, mindvégig ösztöndijas növendék voltam.

Ez időre esnek első irodalmi próbálkozásaim is. Bár jóval előbb irtam már verseket (első versem „Anyámhoz" címmel egy „Szatmár" nevü hetilapban jelent meg 1893-ban) — első költeményemnek mégis — amelytől irodalmi munkásságomat számitom — a „Temetők ünnepén" cimü költeményemet tekintem, mely 1896 nov. 1-én a Pesti Naplóban jelent meg. Mig Ábrányi Emil egy 1897 márc. 3-án kelt hozzám irott buzditó levelével, — melyet egy neki

kéziratban megküldött versgyűjteményemre válaszul írt — a jövő magyar poéták közé iktatott. Ettől fogva állandóan jelentek meg verseim és novelláim budapesti és vidéki lapokban.

Az iparművészeti iskola harcias, folyton forrongó ifjúsági önképzőkörének jegyzője, majd az utolsó évben elnöke voltam. Mint ahogy egy elnöknek illett, cilinderben jártam akkor iskolába, mint elődeim. Szerelmes verseim a Magyar Géniusz-ban s a Szabad Szó Koszorú-jában jelentek meg; illusztrációim a Magyar Szalon-ban és a Kabos-féle rövid életű Krónikás-ban láttak napvilágot. Kabos Ede jóvoltából a Pesti Napló, illetve a Magyar Géniusz műtermében Basch Árpádhoz jártam föl művészeti útbaigazításokért. Szana Tamás, egy balladám illusztrációit látva, azt jósolta, hogy második Zichy Mihály lesz belőlem.

1897 őszén állami ösztöndíjjal — amelyhez szülővárosom is némi pénzbeli segítséggel hozzájárult — Münchenbe mentem tanulmányaim továbbfolytatására. Ott eleinte Hollósy Simonnak lettem a növendéke, kinek oktató segítsége, korrektora, Grünwald Béla volt akkor. Abban az időben a Hollósy iskola bizonyítványait a müncheni Képzőművészeti Akadémia hélyegezte felül. De ez kevés volt arra, hogy az Iparművé-

óta mint a Pécsi Képzőművészek Társasága tagja különböző tárlatokon állandóan részt vettem. 1938-ban a Műcsarnokban állítottam ki. 1941-ben az Állam vásárolt tőlem a Szépművészeti Muzeum számára. A Székesfővárosi Képtárban is két képpel vagyok képviselve. Pécs város több ízben vásárolt tőlem a Városi Muzeuma részére. Több pályázaton viltem díjat. 1939-ben „János vitéz" meseképsorozatommal a pécsi képzőművészek Weber Xav. Ferenc művészeti díját nyertem. Gyűjteményes kiállításom Budapesten volt 1944 ápr.-hó első felében a Nemzeti Szalonban. Főleg mint akvarellistát helyeztek első sorba.

Pécs város képzőművészeti életében kezdettől fogva tevékeny részt veszek főleg a szépművészeti ízlés modern irányításában, legutóbb mint a Magyar Képzőművészek Szabad Szervezete Pécs ügyeinek egyik vezetője. Ebben az alakulatban volt 1945-ben

V a Baranyavármegyei Muzeum két termében dec. 8–16 között ~~legutóbb~~ gyűjteményes kiállításom. negyedik

W Szépirodalmi munkásságom inkább az első nagy háború előtti időkben fejlett ki s általában inkább mint költőt ismertek. 1900–1907-ig három verskötetem jelent meg, mik annak idején feltűnést keltettek eredetiségükkel: Ifjúságom, Munka

szeti iskola által folyósított állami ösztöndíjat kiadhassák: a dekoratív festészetben való továbbképzést kellett igazi célomul kitűzni. Így kerültem Eschle Adolf nevü mesterhez, ki annak idején a Hofbreuhaus diszitőfestő munkálatait végezte s München egyik legkeresettebb s leggorombább embere volt. Ott tanultam meg kettős létrán járni, chablonirozni s a festékes dézsákban könyökig vájkálni az oldott, csomósodó falfestékben a münchen Angol-kert szélén épült egyik nagy modern bérházban, — ahogy azt egy akkori versemben megirtam: „Abban az angol-stilü házban, mikor a kettős létrát másztam."

Egy év után hazakerültem Szatmárra, hol a gör. kat. templom részére egy nagy oltárképet festettem. Onnan szüleimmel Fehérgyarmatra mentem lakni s átmenetileg otthon festegettem. Ott ért a Zsolnay gyár meghivása, melynek engedve 1899 jún. 1-re Pécsre jöttem. Azóta állandóan Pécsett lakom, mint a Zsolnay gyár tervező iparművésze. Egész festőmunkásságomat a gyár foglalja le. Így oldódik fel a festő neve a Zsolnay gyári nevezetben a gyár védjegye: az öttemplom aegise alatt. Mégis, mint képzőművésznek 1919-ben volt Pécsett első önálló kiállitásom. 1927

után, Változatok. Ezek közül a Munka után c. verskötetem címlapját Walter Crane rajzolta megbecsülésül egy – Zsolnay Vilmos szellemének szánt – 1900-beli pécsi kegyeletes látogatása alkalmából. A 3. említett verskötetben kívül mintegy 18 kötet verses művem van, melyek jórésze szétszórtan megjelent. Prózai munkáim száma pedig körülbelül 15 kötetet tesznek. Ezeknek (az utóbbiaknak) sajtó alá rendezésére soha sem gondoltam.

[Pécs, 1948. ~~dec. 12.~~
szept. 27.

előbb a pécsi pedagógusok szakszervezete, majd a képzőművészek szabadszervezete rendezésében

Ezt követte 1947 okt. 19–26. 70-ik életevem betöltésével, képzőművészeti munkásságom 50-ik évfordulójára: 5-ik gyűjteményes retrospektív jubileris kiállításom. Legutóbb 1948 okt. 30–nov. 7 között 6-ik gyűjteményes kiállításomra került sor. Általában a kiállításokon részt veszek, előadásokat tartok, a tárlatokat népszerűsítem.

NIKELSZKY GÉZA MUNKÁI

Verses művek:

IFJUSÁGOM, verskötet, megjel. Pécs, 1900
MUNKA UTÁN " " " 1904
VÁLTOZATOK " " " 1907
U ÉLET, családi versek, kézirat 1906–
EMLÉKEK, kéziratban, átrendezés alatt 1895–
MEGMENTETT VIRÁGOK " " 1896
KÜLÖN VILÁG " " 1907
ERESZ ALÓL, Szociális versek, I. (Kézirat) 1919
VILÁGRENGÉS (Kéziratban.) 1914–1918
MÁJUS FELÉ, Szociális versek II. (Kézirat) 1921
JÁNOS BOGÁRKÁK (Apró versek) Fénymásolva 1921
MAGYAR HITTEL (Kéziratban) 1922
A SPÁRTAI, 5 felv. drámai költemény (Kézir.) 1923
BOHÉMIA (Piktor versek) Kéziratban. 1924
A RENAISSANCE NAGY HÁRMASA (Fénym.) 1926
OKTÓBER, verses regény (részben megj.) 1929
IDŐK ROSTÁJÁN. (Válogatott köt.) I. II., fénym. 1941
JÁNOS VITÉZ VISZONTAGSÁGAI (versekkel) 1939
ARANY VILÁG. Magy. motív. mese, versekkel 1942
ARANY ÉLET " " " " 1943
OÁZIS, legújabb verseim rend. alatt. 1948

Prózai művek:

ARCISME. (Physiogn. tanulm., kézirat) 1896
JÓB (Regénytöredék, München. kézirat) 1897
TARCA-NOVELLÁK (Kb. 3 kötet, 1896–)
KÖZIRÁSOK (Hírlapi cikkek, 1 köt.)
CROQUIS (Megj. humoros tárcák)
BIRÁLATOK (Megj. kritikák)
ZSÓFI (Kis regény, tárcákban jelent meg)
EMLÉKEIM (Első rész, tanuló évek, kézirat) 1915
A PÉCSI POSTÁSOK MAGATARTÁSA A NAGY SZTRÁJKIDEJÉBEN, 1919 (Megjel.)
MAGYAR HITŰ POÉTÁK (Megj. 1910–12, tárcák)
BIBIKE KÖNYVE (Megj. 1916–18. Mesék)
KÁLMÁNKA KÖNYVE (Részben megj.)
KÉPZŐMŰVÉSZETI TANULMÁNYOK "
JÁNOS VITÉZ (Képes mesekönyv szöveg) 1943
JÁNOS VITÉZ (Forgató könyv szöveg) 1944.

Nikelszky Géza

Önéletrajza.

Édes jó Gyulánk!
Szenvedő öreg Embertársam!

Silány, öncélu levelezőlapomra négy oldalas drága levéllel feleltél. Megörvendeztettél bennünket. Ez ma ritka baráti megbecsülés. De ami a válaszadást illeti, ebben meg én vagyok úgy, mint te, édes Gyulánk, a bajaiddal. A testi bajok öregségedre téger is elfogtak a hátra lévő kis időre. Akár csak engemet. Én meg: levelet nem szeretek írni már. Ebben is érzem nagy fogyatkozásomat. Hagy te, édes Gyulánk, képes vagy négy oldalas levelet jószántodból írni, ez mutatja, hogy még mennyire birtokában vagy szellemi frissességednek. Ha húznak, - tolnak is, hogy testileg előre menj, mégis megacéloz az írás. Engem meg megvisel. Lépten-nyomon íráshibát csinálok, hogy szinte szégyenlem magamat. Levelező lapom éppen csak azt a célt szolgálta önkényüleg, hogy meghívjalak a pesti előadásomra. De ennek mégis

éppen csak az volt az eredeti célja, hogy megtudjam, élsz-e még? Hát igen, élsz te is, édes jó Gyulánk, ahogy lehet, s ahogy élek én is. Három évvel idősebb vagyok, mint te. Ez megmagyaráz mindent. Se nem hallok, se nem látok már a régi értelemben. S minden nap ujból harcban állok az öregséggel szemben. Több már tőlem nem telik. Elég, ha gyözöm a munkát. — Nagyon kedves vagy, hogy hívsz magadhoz. Ha csak lehet, a dolgaink engedik, elmegyünk hozzátok. De nem hiszem, hogy ez lehetséges lesz. Ha pedig te, édes Gyulánk, lélekben ott leszel az előadásomon, nekem ez is elég. Többet nem kivánok tőled — a baráti szeretetnél. — Az előadásom nem 7-én, hanem május hó 6-án lesz, csütörtökön d.u. fél hatkor. — Ha mehetünk hozzátok, valahogyan értesítlek. — Kedves Feleségednek add át az én kézcsókomat és mindkettőnk részéről, üdvözletünket.

Szeretettel ölel öreg bátyád:

Nikelszky Géza

Pécs, 1954 április 29.

Nikelszky Géza

Kedves jó Barátom! Pécs, 1948, okt. 8. d.u.

Végre hozzá jutok az íráshoz. Hogy legalább ezt a levelezőlapot írhatom addig is, míg kérésednek eleget tehetek. Most mégis első sorban megnyugtatlak, hogy irásaim minden hiány nélkül érkeztek meg a repülőn, ami igazán luxusszámba ment számukra. E nagy késéért bocsáss meg. De tegnap, vasárnap este zárult a kiállításom, amelynek nagy erkölcsi sikere volt. A Zsolnay gyár is vásárolt tőlem két képet. Így igazán nem panaszkodhatom. Talán sikerül a várost is rávenni, hogy eleget tegyen ígéretének és vásárol egy képet. Ma, hétfőn délután leszedjük a falról a képeket. Még most ibzesmivel vagyunk elfoglalva. Délelőtt nincs megállásom a muzeumban, hogy a zord

Wikelszky Géza

Feladó neve és lakása: Nikelszky Gézag

Pécs, Felsővámház utca 80. szám.

LEVELEZŐ-LAP.

idők beálltáig kész-
legyek. – A gyári munkatár-
sak egybeírása régebb idő
óta tervben van. Ez egy kü-
lön fejezetet képez. Felolva-
sásra állítottam be ezt a
részt. De nem jutottam hozzá ed-
dig a részletekhez. Alig van
már emberünk, aki 50 évre
csalhatatlanul vissza em-
lékezzék. Amint e munkát
befejezem, rendelkezésedre
állok. Mert e tekintetben is
egy néreten vagyunk. Szeretettel ölellek: Gézag

Dr. Szentiványi Gyula
művészeti író Úrnak,

Budapest

XI. Lágymányosi utca
16 sz.

Kedves Gyula barátom!

Előadásomban Rólad is van szó!

Régóta nem tudunk egymásról. De a nagy elfoglaltságunk miatt lehetetlen a kapcsolódás. Annyit bizonyára tudsz rólam, hogy 1952 óta muzeológus vagyok. Bent a város közepén a Káptalan utca 2 sz. alatt van a Múzeum épület. De Múzeum még nincs. Csupán az előkészítő munkákkal foglalkozom — egyedül, egy volt gyári festő munkás, altiszt-kisegítővel. Talán ez év vége felé lehet mégis valami. A Múzeumból is. Be kell várni. Mert tudni kell, hogy ez a Janus Pannonius Művészettörténeti Múzeum Pécs negyedik múzeuma! Sőt a kőtár megelőzött, mely 5-iknek számít. — Most csak arról értesítlek, hogy a jövő hónapban, május 6-án csütörtökön d.u. fél 6 órakor tartom Bpesten előadásomat a Magyar Régészeti Művészettörténeti és Érem tani Társulat megbízásából az Üllői úti Iparművészeti Múzeum előadótermében. A fél órás előadás

./.

Feladó: Nikelszky Géza,
Pécs, Káptalan utca 2 sz.
Janus Pannonius múzeum.

illetve felolvasásom címe: „A száz éves pécsi kerámia". Nagyon szeretnem, ha eljöhetnél az előadásomra s láthatnánk egymást viszontjó egészségben. Feleségem is ott lesz velem, ki velem együtt üdvözöl. Szeretettel ölel a régi jóbarátsággal!

Pécs, 1954 április 21.

Nikelszky Géza
Lakásom még a régi, új nevén: Vorosilov u. 74 sz.

Állami Nyomda, Budapest

Ára 48 fillér.

LEVELEZŐLAP

Dr. Szentiványi Gyula
műrészeti tró harkársnak

Budapest
XI. Lágymányosi utca 16. sz.

PÉCS THJ. VÁROS SZABADMŰVELŐDÉSI FELÜGYELŐJE

NYOMTATVÁNY.

dr. Szentiványi Gyula

úrnak
~~úrnőnek~~

Budapest

XI. Lágymányos u. 16.

Hivatalból
díj átalányozva.

Rákóczi Nyomda, Pécs. 48

MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZABADSZERVEZETE, PÉCS

XLV-IK KIÁLLÍTÁSA

A PÉCSI VÁROSI MÚZEUMBAN (RÁKÓCZI-ÚT 15. SZ.)

A SZABADMŰVELŐDÉS KERETÉBEN:

NIKELSZKY GÉZA FESTŐMŰVÉSZ GYŰJTEMÉNYES KÉPTÁRLATA

(A MŰVÉSZ 6-IK KOLLEKTIV KIÁLLÍTÁSA)

NYITÁS: 1948. ÉVI OKTÓBER HÓ 31-ÉN, VASÁRNAP DÉLELŐTT 10 ÓRAKOR.
ZÁRÁS: NOVEMBER HÓ 7-ÉN, VASÁRNAP ESTE 6 ÓRAKOR.

A MEGNYITÓT A NYITÁS NAPJÁN DÉLBEN A KÖZPONTI SZERVEZET MEGBÍZÁSÁBÓL
KELLE SÁNDOR TANÁR, FESTŐMŰVÉSZ TARTJA.

lenne valami az étvételből, szép volna és jó lenne, ha minden az maradna lehetséges lehetne. De hát ki tudja, mit hoz a jövő? Idős koromban alig remélhetek valami jót is. Am jó optimizmusom mégis csak átsegít a jövő bajain is. — Azt hiszem, ezen túl illik tovább is mennem. Ilint mellékelt Bereti-beszámból értesülök, részemről eleget tettem. Még annap, hogy levelet írtam, vacsora után Martyn Ferenc barátunkhoz voltunk egy kis beszélgetésre. De már a városba menet a Kossuth főutcán találkoztam (hogy előbb injekcióra az orvoshoz siettem) Király Jánossal. Mondtam neki, hogy mit írtál róla, hogy nem felelt leveledre. — „Épp ellenkezőleg," — mondta ő — „te nem feleltél az ő levelére." — Leveledet csak mutattam neki, nagy sietségemben, de olvasni nem adtam át, mert sürgősen volt reá, hogy levelet Martyn olvassa előbb. Martyn tréfálkozva írta a következő nevedet levelet borítékára: Bálint Gyula, Hird (Baranya m.), Ory József, Szentpétery Kristóf, Cserius Ferenc — Hát erről tudsz-e? — A legelső (Bálint) Gyuláról jött csak vagy két éve s egy ízben Hirdről nekem is írt, tegnap ajánlotta. de soha nem jött el közénk. A második körtánc ma az ügyeket intézi; u. n. diszitő (templom)-festő, ki Gebauerrel együtt dolgozik, vagy dolgozna, ha volna mit. Szentpétery Kristóf katona ember volt s vagy 7-8 éve már, hogy megnősült. Gondolom, alezredesi rangja volt. Róla bizonyosan tudok. Cserius nem tartott velünk lépést. Egy ideig apja pénzében is dolgozott; de tehetsége dacára sorsüldözött ember maradt. — A kedvelt Bereti a népi-művészeti festéket műveli s testvérével, Mertlich Lajossal együtt a főutcában régóta képkereskedésük van és abban az ételemben foglalkozik pirtjukban. Sok ideig nem lehetett tőlük szó. De aztán később megnőtödtem, — ízlésbeli lett jobb véleményem a püspökmádarasi művésztelepen beigazolt foglalkozásaival kapcsolatosan, — hogy Mertlich saját maga festi a képeit — elfogadhatóan, tehát nem csak kereskedő. Lehet, hogy így van az istenúnal is, a bére emberével, ki nagy szakállal jött haza Mustra országból. — Gondolom, amit lehetett megírtam számodra. Most, sajnos, több nem telhetik tőlem. A műveket teljesen bedolgoztam. A házban utóbb már csak muzeológiával foglalkoztam. Sem idő részint semmi szabadidővel nem rendelkezem. Akárcsak az orvosok, — így Kálmán vőm is —, így többször mondom a legelső orvosomnak, aki 1/2 7-kor este kezdi a rendelését — a meddig rendelői nagy elfoglaltsága után: mi a mi elfoglaltságunk az orvosok elfoglaltságához képest? — Egyebekben megvagyunk. S talán szabad lennem, hogy te is, édes Gyulám, így ezt egészségben vagy, bírja az égnek, hogy sokáig tudj tovább dolgozni. Így aldjon! Családom üdvözöl vissza.
A régi barátsággal szeretettel ölellek: Nikolsthy Géza

Szülőhelyem Szentgyörgyvölgy

PÉCSI „ZSOLNAY" PORCELLÁNGYÁR

Pécs, 1951. nov. 23. péntek este.

(Lakás címem: Vorosilov utca 74, a régi Felsővámház utca helyett.)

Kedves jó Gyula barátom!

Nem vagyok a superlativusokkal ex embere. De mégis, hogy a napokban levelet kaptam tőled, amely végtelenül örültem. S örömömet fokozta, hogy művészi lexikonod kiadását illetőleg arról értesítettél, hogy a művet a M. Tud. Akadémia vállalta, úgy kilátás van arra, hogy műved megjelenik. Engem ez fölöttébb érdekel, mióta ez ügyben jóbaráti összeköttetés van közöttünk. Bár csodálkozom élvezetein a közeljövőben érdemes munkásságodat kezdeni közös valóban is könyvalakban. — Most pedig az én munkámról tenni neked említést, hogy tudjál róla. A pécsi Dunántúli Tud. Intézet felkérésére ein is megírtam ezért kultúrális művem teljesen átdolgozott végleges példányát: „A Zsolnay gyár művészi készítményei károsodalomtörténeti vonatkozásban" címmel arra a célra, hogy az Akadémia fogja kiadni. A kész művet később Dr. Végvári Lajos barátom vitte el tőlem egy pécsi látogatása alkalmából azzal, hogy ő a Tövári Képtárban a M.M.O.K. részére leggondolt, hogy az Akadémiának felterjessze. Ez megtörtént. A művem két eggépelt példányát átkorrigáltam. Most a második példányt, a magamét, Dr. Bényi László vette magához. Azóta várom, hogy jövőre, a 100-ik jubileumi évre, kijöhet-e a mű nyomtatásban? De mindeddig értesítést a mű sorsáról nem kaptam. Az Akadémiai Kiadónál párhuzamosan, a pécsi Tud. Intézet is fontolja egy másik közös mű kiadatásának ügyét. Ez az úgy is kívánatos. Így tehát teljes várakozásban vagyok. De a pécsiek állítják, hogy az a mű, melynek fordítási részét Dr. Ruzsás Lajos írja, feltétlenül kijön jövőre az akadémiai kiadásban. Ha valami végleges döntés történik ez ügyben, értesíteni fogok. — A pécsi múzeum városba betelepítésének munkálata ez év szept. közepén megkezdődött s azóta tart. A helyreállítását Dr. Pataki Dénesné Buttyánszky Kona végzi, ez az érdemes munkaerő, aki téged is jól ismer s nagy szeretettel emlékezik rólad. Az átvételi a jövő hó elején fejezik be kell fejezni. Úgy van, hogy a M.M.O.K. engem is átvesz s módot találjak, hogy szükséget ne szenvedjek, miután a gyár részéről csupán valamelyes segélyben részesülhetek csupán; de nyugdíj nincs. — Hogy magamról is írjak valamit, most, hogy a bajomnak már — egyelőre — utána vagyok, megírhatom, hogy febr. végétől kezdődően közel egy félévig egy reumatikus karfájáson estem keresztül, amelyen hónapokig semmi sem segített. A legjobb ágyszer sem használtak, a rövid-hullám sem segített. Végül 7 Röntgen-besugárzást kaptam s ez idővel beállt az 5-ik hónapban. Azóta jól vagyok. De a téli időszakban továbbra is részesülök az előírt Strychnotonin és a gyógyító Perlapár (vény) injekciókkal. Így aztán megvagyok s tudom végezni tovább a dolgaimat. Fiatal koromban sem kellett többet dolgoznom, mint ma. De — az effélé nagy elfoglaltság ma általános. Ha

Kedves Gyulám!

Könnyebb lefolyásu náthámmal (nagyon hideg van most már a fütetlen gyári muzeumban, ahol foglalkozom) pár nap óta itthon vagyok s ráértem, hogy kérésednek eleget tegyek. Ez most már könnyebben is ment; mert az adatgyűjtéssel, mint a csatolt gépirásos szöveg mutatja, lényegesen előbbre jutottam. Ezt a gépirásos szöveget nem kérem tőled vissza. Épp ma kaptam a gépelési osztályból, amit számodra átjavitottam s ez a szöveg a hekes, az átnézet szerint. Ez különösen a muzeumi Zsolnay Vilmos portréra vonatkozik. Erről úgy tudtam, hogy azt Roskovics Ignác rajzolta a gyáralapitóról, ki modellt ült neki. De mert a kép Rippl Rónai készlet-kisérletezései fölött volt, kétségessé tettem a szerzőséget. Pár nap előtt aztán ez ügyben, – mivel a kép szignálva nincs – Rippl Rónai művei legjobb ismerője: Martyn Ferenc döntött alapos átvizsgálás után nekem igazat adva, hogy a portré nem Rippl Rónai műve. – Az 1948 éri kiállitások ügyében is jó volt a várakozás. Mert így legalább az egész éri programot megadhattam.

Szeretettel üdvözöl és ölel régi jó öreg

hived:

Pécs, 1948. nov. 22. Nikelszky Géza

A Zsolnay Muzeumot átszervezve karácsonyra átadhatjuk rendeltetésének

Nikolaszky Géza
Jeszo

Küldi: [illegible]

ZSOLNAY-FÉLE KERÁMIAI GYÁRÜZEM, PÉCS

T.

Dr. Szentiványi Gyula urnak,

műrészeti író, a műemlékek orsz.

bizottsága főtitkára

Budapest

XI. Lágymányosi u. 16 sz.

BUDAPEST 49 I-21 4 112 K

„Barátság"-nyomda, Pécs. 11936

Nikelszky Géza

Pécs, Ferenciek u. 80.

ZSOLNAY-FÉLE KERÁMIAI GYÁRÜZEM
PÉCS

1

Pécs, 1948, dec. 30.

Édes Gyulám!

Én is hasonlóan vagyok veled. Ha most közelemben volnál, szivemre ölelnélek és viszonoznám a baráti csókodat. Mert jó lelkesitőm voltál. Egy olyan munkát vézegzem a kedvedért, amit nem fejeztem volna be mostanában inspirálásod nélkül. De hát most már örömmel irhatom, hogy a „Zsolnay gyár müvészete, — müvészek, dolgozók, kivitelezők" — munkám teljesen készen van. Éppen ma reggel adtam ki először a kezemből. Dr. Dávid Pál barátom kérte tőlem átolvasás végett. Ő a megszállás előtt a vármegyeháza főjegyzője volt. Majd hozzánk került a gyárba s ma a cégvezetőnk jobbkeze. A központi irodában dolgozik a vállalatvezető Dallos Kovács József és Gáll Tiborral, aki, mint cégvezető a szellemi irányitást végzi Hantos Károlyjal. Utóbbi inkább az üzemben végzi a teendőket. E neveket, de különösen Dávid dr. nevét, csak azért emlitem, hogy pontosan tudd: a mü a legbenfentesebb kézbe került átolvasásra.

Tudniillik: amit te olyan szépen elgondoltál, hogy segitségemre légy, az ma a dolgok állásánál fogva teljesen keresztülvihetetlen. Az államositott Zsolnay gyár, mely ma csak nagyfeszültségü szigetelők gyártásával foglalkozik a megélhetés miatt, ma nincs abban a helyzetben, hogy a multat dicsőitő könyvet adjon ki. Ma nem lehet müvészetről szó, amig sürgősebb, életbevágó teendőket kell végeznie egy fentről jött intézkedés parancsa szerint. A helyi lapokban, — tehát egészen biztosan a budapesti lapokban is, amelyet olvashattál leveled megirása óta — cikkek jelennek meg a magyar tervgazdálkodással kapcsolatosan, mely erősen érinti a porcellán és fayence-gyártást is, ilyen cimekkel: Nagyarányu fejlődés előtt a pécsi Zsolnay-gyár. Kizárólag elektrocikkek gyártására állitják át az üzemet. A Zsolnay-gyár dísztárgy és edénygyártó ágát áttelepitik a herendi gyárba, ahol nagyarányu gyárbővités várható. „A pécsi gyár hires fayence tárgyai, porcellánszobrai és porcellánkészletei külföldön is jólismertek voltak, termelése azonban a legaprózottabb

volt, hogy racionálizálásról szó sem lehetett. A gyárnak most át kellett állnia az ország villamosításához szükséges kis- és nagyfeszültségü elektromos cikkek gyártására. A Zsolnay gyár tíz hónapra el van látva rendeléssel." Értsd ezalatt a már említett szigetelőket. Mig más helyeken, igy az edény-testészetben is, teljesen fel kell hagyni – rendelés híján, a munkával.

Fenti idézet teljes világot vetett: mi a mai helyzet a Zsolnay gyárban. Igy érthető az is, hogy hiába említettem a vállalatvezető elvtársnak, meg a cégvezető jó-szomszédomnak is, hogy készen vagyok a gyár <u>művészeti</u>-történetével, a gyári muzeum, meg a védjegyeink történetével, elzárkóznak a tárgyalástól, mert nem időszerü s a változott helyzetnél fogva, ők nem is vehetnének fel semmiféle tárgyalást a budapesti központ intézkedéseivel szemben. Ha majd valamikor, a vizonyok teljes javultával odajuthatunk, hogy a kultuszminiszterium szükségesnek tarthatja egy ilyen könyv megjelenését a Zsolnay gyártmányok propagálására, akkor lehet majd (Isten tudja, mikor!) szó az én munkám felhasználására. Mert hiszen azt a könyvet a miniszterium a saját szándékai szerint iratná meg.

Mitehát a helyzet? Az, hogy ez a könyv csak magánvállalkozás utján jöhetne forgalomba, ha olyan kiadó akadna, aki ebben a műben bizonyos jövedelmet látna. Ez azonban hamarosan nem tételezhető fel.

Mindegy. Akármilyen sors vár is e dolgozatra, ha már számunkra sem lett jövedelmező: a mü a mai szociális idők szempontjából készen áll, rendelkezésre bármikor, bárkinek. Ez nemcsak méltató, ismertető, de egyuttal erősen kritikai mü is a mult idők rendszere ellen. Nem a Zsolnay család érdekeit szolgálja a munkám, hanem az igasság adatait sora-

kostatom fel a munkásság mellett, amelynek sorába magam is tartozom. Azt a triviális hangot azonban nem használom, amely ma iránjítóul szolgál főleg a napilapokban. De, hogy közelebbről is ismert a mű beosztását és tervezetét, összefoglalóan közlöm veled a következőket.

Az én művem kézzel írva, mint ez a levél, ilyen kereskedelmi kvart-nagyságu papíron, az itt behajtott margók és kb. írott sorszám szerint számolva, valami 58 oldalt tesz ki. Ebből a szubjektív bevezető I–V. oldal. A Zsolnay-gyár művészei – dolgozók, kivitelezők 38 oldal. A Zsolnay gyári Muzeum I–VII. oldal. A Zsolnay gyár védjegyei [cca 8 oldal,] össz. a 3i. kis szöveg klisével ~~8 old.~~ együtt.

Ezzel szemben a kezeim között levő Ruzicska Hona könyve a 30 oldalas szöveg, képszegyzék és gyári jelzések, majd a képes táblákkal együtt, nem, mint írod 106 oldal, hanem csak 70 oldalt tesz ki az Officina nyomda 1939 címlapjával együtt. Ezt a könyvet, A magyar porcellán c. művet, Sinkó András szobrász barátom adta kölcsön s ma is még kezeim között van. Hanem ebben a könyvben szó sincs a dolgozókról, a kivitelezőkről. De, – mivel azt írtad, hogy a herendi gyárnak pl. minden emberét ismerjük, akinek a művészi munkákhoz valami köze volt, még a csupán a kivitelezőket is, – úgy látszik, birtokodban valamely más mű van, amiről én nem tudok. Erre nézve ismerőseimnek azt állítottam, hogy feltehető (közlésed alapján) annak a lehetősége, hogy könyve megjelenése után megbízta a gyár Ruzicska Honát egy uj, részletesebb mű megírására, melyben a dolgozók is szerepelnek. Vagy, ha nem a gyár, de maga Ruzicska Hona szolgált nektek ottani kutatásai nyomán, a munkásság adataival, amiket kis könyvében fél nem hasz-

náthatott, arokat az „Officina" kiadóvállalat nem vette át, de azok az adatok a Ti kezeitekbe kerültek. Az is lehet, hogy más megbízásból, másutt megjelentek s azok az adatok vannak birtokodban.

Én a volt pártulajdonosokkal, művészekkel, dolgozókkal – mai vezetőséggel együtt – majdnem 150 névvel kapcsoltam be a Zsolnay pár művészeti történetét a magyar műkerámia történetébe. Sok helyen egész részletes adatokkal adtam meg a kapcsolatot az egyes nevek és a muzeumi tárgyak között. Művem elején leveledben azt a részét citáltam, mely így kezdődik: „A Zsolnay párról sok mindent megirtak, több könyv és sok ezer cikk megjelent róla, amelyek a nagy tazekost istenítik, de ezek mellen hallgatnak azokról, kik a pompás terveket élő valósággá gyúrták, mintáztak, festettek, égettek" – stb.

Dec. hó 23-án, csütörtökön kerültem sorra a pár-ban a párt felülvizsgáló leigazoltatásán. Ennek a bizottságnak fel is olvastam könyvemnek ezt a bevezető részét, honnan, kitől kaptam a megbízatást a pár művészeti története megirására. S ezt tetszőleges tudomásul is vettek. Előzetesen a vállalatvezetőnek jelentettem, hogy megvizitható a muzeum, készen vagyok vele, csak egy általános nagytakarítás kell, – igértek is hogy meglesz minden; de hát a változott helyzettel most már nem sietős a gyári muzeum megvizitása sem. Majd talán a tarasza, május 1-re sorra kerül ez is. De most még egyelőre – szépen-kezünk az alkalmatlan, nem korszerű, művészetünkkel.

Csak ezeket akartam veled még ebben az érben tudatni, hogy ezzel majd vissza térjünk reá.

Addig is minden jót kívánok neked és családod részére, az uj esztendőben: hátha mégis csak jobb lesz, mint a mostani volt. Szeretettel ölel igaz hived:

Nikelszky Géza

PÉCS THJ. VÁROS SZABADMŰVELŐDÉSI FELÜGYELŐJE
MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZABADSZERVEZETE PÉCSI CSOPORTJA
BATSÁNYI JÁNOS IRODALMI TÁRSASÁG

NIKELSZKY GÉZA
FESTŐMŰVÉSZ
JUBILÁRIS KÉPKIÁLLÍTÁSA.

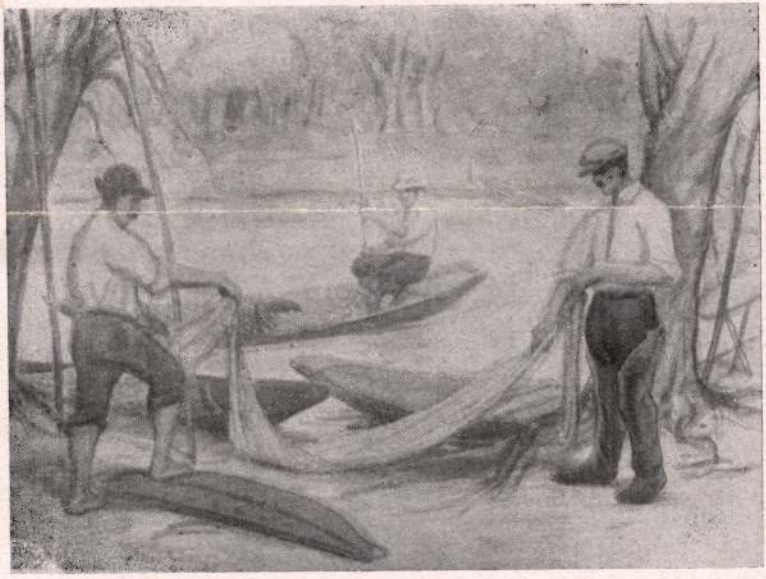

HALÁSZOK.
Pécs városi múzeum tulajdona.

A KIÁLLÍTÁS 1947 OKT. 19-ÉN D. E. FÉL 12 ÓRAKOR NYÍLIK
ÉS OKT. 26-ÁN ZÁRUL.

A tárlatot DR. SZÁNTÓ KÁROLY szabadművelődési felügyelő bevezetője után TOROCZKAI OSZVALD festőművész, a Magyar Képzőművészek Szabadszervezete Vidéki Csoportjának ü. v elnöke nyitja meg, mely után ACHÁTZ IMRE tanár, művészeti író, a Batsányi János Irodalmi Társaság tagja tárlatvezetést tart.

Megtekinthető: Naponta délelőtt 10—1, délután 3—6 órák között.

Nikelszky Géza félszázada

Nikelszky Géza hetvenéves.

Pécs thj. város Szabadművelődési felügyelője, a Magyar Képzőművészek Szabadszervezete pécsi csoportja és a Batsányi Társaság ebből az alkalomból képkiállítást rendez ötven évre visszanyúló munkásságából — : festőt lehet-e különben, vagy másként üdvözölni?

Egy tisztaerkölcsü művész és író áll előttünk, ki mindenkor legjavát adta önmagának és akinek műve szakadatlanul emelkedett. Valóban utolsó művei frissebbek, igézőbbek, mint amelyekkel megindult festői pályája; egy hosszú élet tanulsága teszi tartalmassá, kiegyensúlyozottá és gazdaggá azokat. A sors kivételes ajándéka mindez, mondhatnók, ha nem ismernők művei mögött az embert, aki az élet minden megnyilvánulásában természetes, egyszerű és igazságos volt, másszóval akit e ritka emberi értékek érleltek bölcsé.

Nikelszky Gézáról, a festőről és iparművészről sok elismeréssel szóltak. A Zsolnai gyár művészi munkássága bizonyos értelemben egyet jelent nevével, a festő pedig egyéni, maradandó műveket alkotott. De ma kivételesen és mindenekelőtt az embert köszöntjük. Ötven éven keresztül minden nap helyén állt egy nagy gyár nehéz művészi munkásságában és dolga végeztével éjszakába nyúlva helyén volt festőállványa, vagy íróasztala előtt. Mennyi éjszakát virrasztott át toronyszobájának lámpása mellett a rég elpihent város felett!

E hosszú és szakadatlan munkásságban nem akad egyetlen nap, egyetlen befejezetlen mű, melyet nem kisér a kartárs tisztelete. Szerénység, rend, kötelességtudás és mindenekelőtt korszerü szociálista életfelfogás jellemezte a fiatal Nikelszkyt, következetesen dolgozó, fiatalosan bizakodó és halkszavú maradt máig. Életfilozófiája úgy szólhatna: a szabad szellem létfeltétele a szenvedélyes munkásság. Ha akad boldog ember, talán éppen Nikelszky Géza az. Élete művét nem magáért, hanem a magyar művészetért végezte, hetven éves korára bizakodóan tervező és — szegény maradt. Épen ezért nem csupán városa, a város határain túl a magyar szellemi élet egésze köszönti.

Martyn Ferenc

TÁRGYMUTATÓ.

1. Öregember (Bpest, 1897) Olajf. Mgt.
2. Cigánynő „ „ „ „
3. Hollósy Simon (München, 1898) „ „
4. Feketekötényes leányka „ „ „ „
5. Kocián Jaroslav I. (Pécs, 1904) Vizf. Eladó
6. „ „ II. „ „ „ Mgt.
7. Leányarckép „ (1909) „ „
8. Bibike „ (1918) Olajf. „
9. Terehegy „ (1928) Vizf. „
10. Flóra pihenő „ (1929) „ „
11. Márévár előtt „ „ „ „
12. Friss hóesés „ (1931) Olajf. „
13. Pécs-budai régi Vámház télen „ „ „
14. Önarckép (54 éves) „ „ „
15. Kertiház „ „ „
16. Kedves helyem „ Vizf. „
17. Erdei tisztás „ „ „
18. Déli verőfény „ „ „
19. Aranyvirág „ Olajf. „
20. Nagy Krizamtémumok „ „ „
21. Gödöllői táj (1932) Vizf. „
22. Kis nyires (1933) Olajf. „
23. Eső után „ Vizf. „
24. Ahová az ablakaink nyiltak „ „ „
25. Balatonpart Györöknél (1934) Olajf. „
26. Szt. Mihály-domb „ „ „
27. Szigligeti öböl „ „ „
28. Szántó a Szt. Mihály dombbal „ „ „
29. Balatonpart libákkal (1934) „ „
30. Buzakeresztek II. „ „ Eladó
31. Csendes parkrész „ „ Mgt.
32. Kilátás a fazsindelyes villára „ Vizf „
33. Látkép a Szigligeti öbölle (1935) Vizf. Mgt.
34. Szérűs udvar „ „ „
35. Vadgesztenye virágok (1936) „ „
36. Nemesvidi talpasház „ „ „
37. Nyaraló család (1937) „ „
38. Parkbejárat Lellén „ „ „
39. Út Hidegkút felé „ „ „
40. Fonyódszéplaki táj [1939] „ „
41. Balatonszéplaki nyárfás „ „ „
42. Fonyódi hegy „ „ „
43. Parkrészlet napsütésben [1941] „ „
44. Árteres vidék [1942] „ „
45. Hal-árverés Kopácson „ „ „
46. Halászok „ „ „
47. Halvásár előtt [1943] „ „
48. Halpiac „ „ „
49. Meghitt helyen „ „ „
50. Verőfényben „ „ „
51. Erdei napsütés „ „ „
52. Kálmi „ Olajf. „
53. Idegen vendégek [Kopács] „ Vizf. Eladó
54. Gyülekezés a halvásárra „ „ „
55. Ártéri halászok „ „ Mgt.
56. Kvéta „ Olajf. „
57. Jakabhegy a Bálicsról [1944] Vizf. Eladó
58. Nagymosás Bálicsban „ „ „
59. Mosónő „ „ „
60. Kőtörő a bálicsi úton „ „ Mgt.
61. Vasalás előtt „ „ Eladó
62. Hegyoldal a diósdülői útról [1945] „ „
63. Gyükis felé „ „ „
64. Füvészkerti nyirfák, I. „ „ Mgt.
65. „ „ II. „ „ „

66. Fenyők a kőbányai úton [1945] Vizf. Mgt.
67. Régi-temetői fák „ „ Eladó
68. Kis tölgyes a Bálicson „ „ „
69. Bálics tetőn „ „ „
70. Márévár völgye, II. [1946] Olajf. „
71. Egregyi rét „ „ Mgt.
72. Törekvés a világosságra „ „ Eladó
73. Napraforgók „ Vizf. „
74. Görcsönyi park „ „ „
75. Görcsönyi táj tehenekkel „ „ Mgt.
76. Erdei út „ „ Eladó
77. Legelő szélén „ „ „
78. Pisti a fehér juharfa alatt „ „ Mgt.
79. Marika a ház előtt „ „ „
80. Mrs. Marianne „ „ „
81. Rózsás kertudvar „ „ „
82. Tettyei rom, I. [külső] „ „ Eladó
83. Mecseki út a Tettye fölött „ „ „
84. Kőbánya a Tettyénél „ „ „
85. Irma-uti fák a Mecseken „ „ Mgt.
86. Fenyvesben „ „ „
87. Tettyei rom, II. [belső] „ „ Eladó
88. Jegenyés kis táj „ Olajf. „
89. Havas gyárrészlet [1947] „ „
90. Munkásházak hó alatt „ „ „
91. Tél a pécs-budai külvárosban „ „ „
92. Önarckép [70 éves] „ „ Mgt.
93. Hóolvadás a Zsolnay dombon „ „ „
94. Tanítóék háza mögött „ „ Eladó
95. Pisti repülőt szerkeszt „ Vizf. Mgt.
96. János vitéz, I. mesekép „ „ „
97. János vitéz II. mesek. [1947] Vizf. Mgt.
98. „ „ Címlap „ „ „
99. Püspöknádasdi dombok „ „ Eladó
100. Püspöknádasdi táj „ „ „
101. Püspöknádasdi látkép „ „ „
102. Kilátás D. G. irónő tornácáról „ „ Mgt.
103. Szt.-István kápolna, I. „ „ Eladó
104. Kis pinceház a szántásban „ „ „
105. Szt. István kápolna II. „ „
106 Kapaszkodó a Madárhegy alatt „ „
107. Dombosút szántással „ „
108. Kilátás a Művészteleprőlpasztell „

Grafikák:

109. Feketekalapos nő [München 1898] Szénrajz Mgt.
110. Egy régi japánest emléke I. Szines tollrajz „
111. Exlibrisek I. [1939] Tollrajzok „
112. „ II. „ Fénymások „
113. „ III. „ Nyomatok „
114. Önarckép 50 éves [1927] Fénymás. „
115. Kőbánya [1929] „ Eladó
116. Varsa a templommal [1947] Tollr. „
117. Játszó gyermek „ „ „
118. Bányászjelkép „ Ecsetr. „
119. Kubikos. I. „ „ Mgt.
120. „ II. „ „ „
121. Gyenis a hálóval „ Tollrajz Eladó
122. Dani János hálót szárít „ „ „
123. Janika a csiklin „ „ „
124. Önábrázat [70 éves] „ „ Mgt.
125. A Kisszakadásban „ „ Eladó

(Az árak a pénztárnál megtudhatók.)

Rákóczi Nyomda, Pécs 47

MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETE, PÉCS.

XLV. KIÁLLÍTÁS: **NIKELSZKY GÉZA** GYŰJTEMÉNYES TÁRLATA:

NG. sz.		Ft
1.	417 Hal-árverés Kopácson, vízf. —	mgt.
2.	446 Ártéri halászok, vízf. — —	mgt.
3.	457 Vasalás előtt, vízf. — — —	300
4.	496 Márévár völgye, olajf. — —	600
5.	505 Törekvés a világosságra, olajf.	400
6.	531 Jegenyés kis táj, olajf. — —	250
7.	535 Önarckép (70 éves), olajf. —	mgt.
8.	537 Tanítóék háza mögött, olajf.	300
9.	539 Tél a pécs-budai külvárosban, of.	550
10.	540 Pisti repülőt szerkeszt, vízf.	mgt.
11.	558 Mandulafák Bálicsban, vízf. —	mgt.
12.	559 Erdei napsütés, pasztel — —	550
13.	564 Nagy mandulafa, vízf. — —	mgt.
14.	565 Kis mandulás táj, vízf. — —	450
15.	570 Kisréti út a Mecseken, vízf.	450
16.	568 Kopácsi halászéletből, I., vízf.	mgt.
17.	566 Gödöllői liget, vízf. — — —	350
18.	567 Nagymosás, vízf. — — — —	mgt.
19.	577 Kopácsi halászéletből, II., vízf.	mgt.
20.	579 Halászlegény a csiklin, vízf.	550
21.	580 Krumplihámozó, vízf. — —	350
22.	581 Lapátoló, vízf. — — — — —	mgt.
23.	582 Csákányozó, vízf. — — —	mgt.
24.	583 Kubikos, vízf. — — — — —	mgt.
25.	584 Dani János hálót szárít, vízf.	550
26.	585 Gyenis a hálóval, vízf. — —	550
27.	586 Halászles, vízf. — — — —	mgt.
28.	587 Favágók (Hetvehely) — — —	500
29.	588 Fafürészelők (Hetvehely), vízf.	500
30.	589 Hazafelé, vízf. — — — — —	500
31.	590 Erdőrészlet a Mecseken, vízf.	500
32.	591 Táj a Mű-útnál, vízf. — — —	400
33.	592 Kilátás a székesegyházra, vizf.	600
34.	610 Kőtörő a bálicsi úton, vízf. —	650
35.	595 Reggeli a selyem-fenyőnél, vízf.	mgt.
36.	597 Virágöntöző a parkban, vízf.	mgt.
37.	593 Erdei tisztás napfényben, vízf.	mgt.
38.	594 Fenyők a Mű-út-kanyarban, vf.	500
39.	596 Fenyők a kőfedezéknél, vízf.	500
40.	598 Táj a Mű-úttal, vízf. — — —	550
41.	599 Fák a Dr. Bokor-pihenőnél, vf.	350
42.	600 Kis tölgyes a Mű-útnál, vízf.	450
43.	601 Mecseki táj, vízf. — — — —	500
44.	602 Erdőrészlet, vízf. — — — —	450
45.	603 Erdei magány, vízf. — — —	500
46.	604 Útmenti fák, vízf. — — — —	350
47.	605 Mű-út a kilátóval, vízf. — —	450
48.	606 Ismerős fáim, vízf. — — —	450
49.	459 Bányászszőnyeg-terv, szines fénymásolat, eladó	
50.	608 Leányka a parkban, vízf. —	mgt.
51.	609 Napfényben, vízf. — — — —	500
52.	532 Havas gyárrészlet, olajf. — —	550

A kiállítás tartama:

1948. október hó 31.—november hó 7.
a Pécsi Városi Múzeumban.
Rákóczi-út 15. sz.

(E tárlat a művésznek hatodik kollektiv képkiállítása.)

Az árak keret nélkül értendők.

Rákóczi Nyomda, Pécs. 48

Nikelszky Géza
Koll. kiáll.
Pécs 1948. okt.-nov.

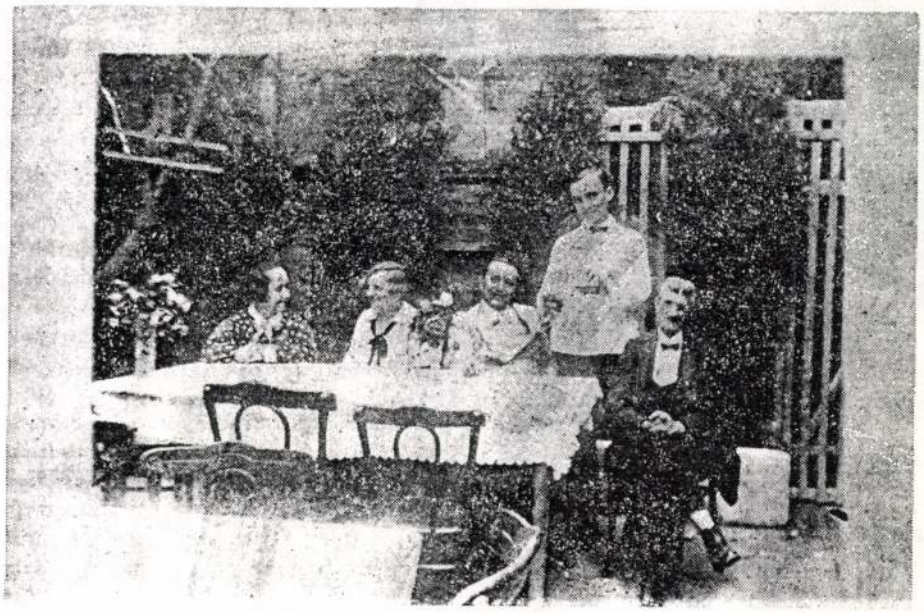

5. ábra. Asszonyi László, a Nótás kapitány vendéglő tulajdonosa (1930).

hájukat maguknak kellett kiállítani. Havonta 14—16 darabot játszottak, amiből 7—8 volt a bemutató. Egy újdonságra 7—8 próba jutott, a reprizekre 3—4, ami persze csak úgy volt lehetséges, hogy a vezető színészek hatalmas repertoárral rendelkeztek. És végső esetben ott volt a sugó. [...] Annak idején a színház igazgatója a saját anyagi eszközeiből tartotta fenn a színtársulatot, a díszleteket, a ruhatárat és minden egyebet. Ennek fedezete a napi bevétel volt. Nem is az volt apám anyagi tönkremenetelének oka, hogy nem ment volna jól a színház. A hibát abban látom, hogy apám a szervezésnél mindig túllőtt a célon, neki külön opera-, operett- és prózai társulat kellett. Az akkori körülmények között ilyen terheket már nem lehetett vállalni."

Az 1926/27-es évad végén Asszonyi László nehéz szívvel, de visszaadta igazgatói megbízatását a színház gazdájának, a városnak. Az új igazgató Fodor Oszkár lett. Asszonyi László pedig a színháztól harminc lépésnyire vendéglőt nyitott. A cégtáblán ez állott: NÓTÁS KAPITÁNY.

2. NIKELSZKY GÉZA, a pécsi festőművészek „egykori nesztora", a modern magyar kerámia egyik megteremtője, a Zsolnay gyár tervező iparművésze.

ÉLETÚTJÁVAL KAPCSOLATOS ÍRÁSOK:

Egy élet termése. Nikelszky Géza festőművész gyűjteményes kiállítása. Debitzky István írása a Dunántúli Napló 1954. febr. 10-i számában.

Nikelszky Géza képkiállítása. Achátz Imre cikke a Dunántúli Napló 1954. dec. 9-i számában.

Ma nyílik meg Budapesten Nikelszky Géza országos hírű pécsi kerámikus kiállítása. Dunántúli Napló, 1956. ápr. 30.

Géza bácsi 80 éves. Debitzky István írása a Dunántúli Napló 1957. júl. 7-i számában.

Márfi Attila: Adatok Nikelszky Géza munkásságához. Pécs, 1985. Baranyai Levéltári Füzetek 69.

HANGDOKUMENTUM:

K—20. NIKELSZKY GÉZA beszél életéről, munkásságáról, a Zsolnay gyárról. Beszélgetőtárs: Debitzky István. A felvétel a pécsi stúdióban 1959-ben készült. 5 perc.

Nikelszky Géza hangszalagon megörökített visszaemlékezéséből:

„Szatmárnémetiben születtem, 1877. július 28-án. Szegény sorban nőttem fel. Édesapám foglalkozására nézve órás volt. Fiatal, önállótlan ember, aki nem gondoskodott rólunk. Erdélybe vándorolt és ott is halt meg 43 éves korában. Édesanyánk varrásból tartotta fenn magát és nevelt föl bennünket, bátyámat és engem. A szatmárnémeti református gimnáziumba jártam. 5 elemi és 4 gimnáziumi osztály után iparos pályára szántak. Mivel korán kezdtem rajzolgatni, festegetni, majd irogatni is, anyám Budapestre vitt föl és ott Keleti Gusztáv felvett az Iparművészeti Iskolába művésznövendéknek, az 5 éves tanfolyamra. Az iskolát jeles végzettséggel hagytam el. 1897-ben állami ösztöndíjat kaptam a továbbképzésre. Münchenben Hollósy Simon barátsággal fogadott és felvett

6. ábra. Nikelszky Géza önarcképe. (1934).

iskolájába. Majd egy ottani dekorativ festőmesternél nyertem gyakorlati kiképzést. Egy év után ismét Szatmáron, majd Fehérgyarmaton foglalkoztam, de a mostoha viszonyok miatt ott nem tudtam megmaradni. Örömmel fogadtam el a pécsi meghivást a Zsolnay gyárba. 1899. május 30-án léptem be a pécsi kerámiai gyár kötelékébe. A budai várpalota szent István terme részére készülő Árpádházi királyképek kerámiai kivitelére kaptam megbizást, majd az edénydiszitési osztály számára dolgoztam, s a műépitkezési rendeletek kivitelét végeztem, ami fő foglalkozásom lett. 52 és fél éven át voltam a gyár tervező festőművésze."

Pécsett is folytatta irodalmi, költői tevékenységét. Sorozatban jelentek meg versei, tárcái és művészeti kritikái a Pécsi Napló, Pécsi Figyelő, Pécsi Hírlap c. újságokban. 1900-ban jelent meg Ifjúságom c. verskötete, melyet követett 1904-ben a Munka után, 1907-ben a Változatok c. verskötete. Egyik legmerészebb hangú verse a Soroksári úti kórház, amely 1917 májusában jelent meg a Pécsi Naplóban. A vers megjelenése után levelet kapott Kosztolányi Dezső, Karinthy Frigyes és Hatvany Lajos aláírásával, amelyben bátorították további, hasonló szellemű költemények megírására. A folytatás azonban elmaradt, mert az irodalom iránti vonzalmát egyre jobban háttérbe szorította a képző- és iparművészet iránti érdeklődése és hivatásérzete. Mint az 1898—99-től tevékenykedő szecesszionista elkötelezettségű művészgárda tagját (a többiek: Apáti Abt Sándor, Darilek Henrik, Mack Lajos), saját szavai szerint „a kerámia egy életre szinte észrevétlenül lekötötte, foglyul ejtette, élete fenntartójává vált." Ezután szinte sorozatban kapta a legkülönfélébb iparművészeti megbízásokat. Az 1911-es torinói iparművészeti kerámia világkiállításon sikert hoztak számára díszkályhacsempéi.

„1900-tól fogva a gyár összes műépitkezési munkálatainak kivitelezésében részt vettem. E munkák között, hogy csak a legfőbbeket emlitsem, a következőket emelem ki: budapesti Postatakarék (Lechner), Pénzügyminisztérium, Széchenyi és Gellért fürdők, szabadkai, marosvásárhelyi, debreceni, pécsi városházák, a marosvásárhelyi közművelődési ház, a torinói kiállitás magyar háza, a velencei állandó műcsarnok, az Iparművészeti Múzeum nagy kupola laternája, az amerikai Pensylvánia állambeli Johnstowni görög katolikus templom szabadon álló baldachinos eozinos főoltára."

1919-ben a pécsi Gyermek Menhelyen 3 hónapos festőkurzust indított. Ez évben volt első gyűjteményes kiállítása. 1927-ben tagja lett a pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságának, amelyen belül megalakult Iparművészeti és Grafikai Szakosztály 1939-ben elnökévé választotta.

„A Műcsarnokban 1938-ban állitottam ki. A János vitéz mesekép-sorozatom 1939-ben a pécsi képzőművészek Weber Xavér Ferenc művészeti díját nyerte. E főművem a budapesti egyetemi nyomda részére készült, majd a Stadium nyomda foglalta le a megjelenést, melyet a háború hiusitott meg: a nyomdát megsemmisitő bombatalálat érte."

Ennek sikere után még két magyar motivumos, meséskönyvet készített: az 1942-ben befejezett Aranyvirág és az 1943-as Arany élet c. könyveket, amelyek azonban már nem jelentek meg nyomtatásban.

„Mint képzőművésznek, eddig 11 önálló, gyűjteményes kiállitásom volt, ezek között 1944-ben a Nemzeti Szalonbeli."

Ugyanebben az évben a németek elhurcolták, majd szabadon engedték. 1947-ben, képzőművészeti munkásságának 50. évfordulója alkalmából Pécs Szabadművelődési Tanácsa, a Batsányi Társaság és a Képzőművészek Szabad Szakszervezete rendezte meg jubiláris kiállítását. 1948—1952 között a pécsi porcelángyár házi múzeumának volt a vezetője, mint leghivatottabb szakértője a sokezer dísztárgynak. 1952—1955-ig a Janus Pannonius Múzeum Zsolnay gyűjteményében tevékenykedett. 1955-ben az Iparművészeti Múzeumban kerámiai és iparművészeti

terveinek anyagát állította ki. Ebben az évben, nyugdíjba vonulásakor megkapta a Szocialista Kultúráért Érdemérmet.

„Irodalmi téren napjainkig működöm. Három verskötetem jelent meg. Kéziratos verskötetem száma 24. Ugyanannyi prózai munkáim száma is. Legutóbbi művem a sajtó alatt álló, a Zsolnay gyár művészete c. könyvem."

E 86 oldalas könyve, melyet nyugdíjas éveiben írt és pótolhatatlan kerámiatörténeti adatanyagot közöl a Zsolnay gyár művészi termékeiről, 1959-ben jelent meg a Pécs Városi Tanács Művelődési Osztálya kiadásában. 1966. szeptember 11-én bekövetkezett haláláig főleg munkáinak rendezésével foglalkozott. Hátrahagyott művei a kerámiáktól a szőnyegtervekig, a kisplasztikától a festészeten át a grafikáig, egy szerény, magába húzódó művész sokoldalú tehetségét tükrözik. Az ő munkája a Gutenberg-dalkör motívumokkal díszített zászlója is. Az akvarellek és olajfestmények mellett több mint 300-ra tehető azoknak a grafikáknak a száma, amelyeket a művész is nyilvántartott. Karikatúrái és jellemrajzai 150-re tehetők. Említést érdemel még a művészi ex libris gyűjteménye, amely 120 darabból áll. Munkáját megőrizték a Zsolnay gyár keménytáblás fazonkönyvei, amelyek egy fél évszázadon keresztül az ő tervrajzaival teltek meg. Kerámiáinak, képeinek egy részét a Janus Pannonius Múzeum őrzi.

3. LOVÁSZ PÁL költő, a Janus Pannonius Társaság főtitkára

LOVÁSZ PÁL 1896. május 26-án született Bácsföldváron. 1923-ban Szegeden jogi doktorátust szerzett. 1928 óta Pécsett élt, a helyi OTI igazgatója volt. Megalakulásától (1931) titkára, 1941-től megszűnéséig (1944) főtitkára volt a pécsi Janus Pannonius Társaságnak. 1941—42-ben a Sorsunk c. folyóiratnak társszerkesztője. Parnasszista jellegű, miniatűrökre emlékeztető verseket írt. 1975. november 16-án halt meg Pécsett.

MŰVEI:

A Tisza mentén (versek. Óbecse, 1920).
A Janus Pannonius Társaság tíz esztendeje. 1931—1941. (A Janus Pannonius Társaság könyvtára. 17.)
Vándorút. Versek. Pécs, 1942. (A Janus Pannonius Társaság könyvtára. 20.)
Három évtized Pécs irodalmából. 1931—1963. (Írta: Lovász Pál, Várkonyi Nándor stb.) Pécs, 1963.
Arckép. Válogatott versek. 1921—1975. (Kiadta a Baranya Megyei Tanács. Pécs, 1975.)

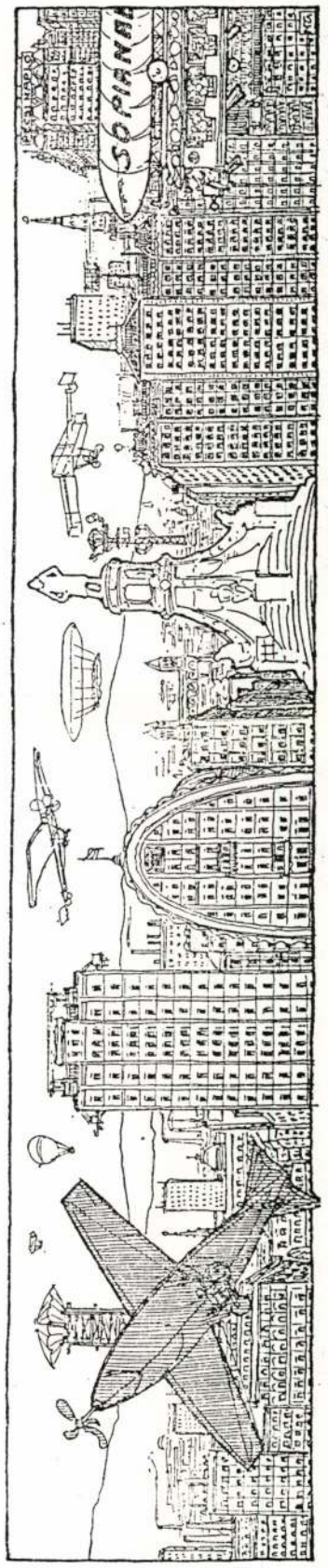

7. ábra. Nikelszky Géza rajza a jövő Pécséről. (1910).

NIKELSZKY Géza festő

Janus Pannonius Muzeum Évkönyve, 34. Pécs,1989

ZSOLNAY-FÉLE KERÁMIAI GYÁRÜZEM
PÉCS

Pécs, 1949. január 24.

Kedves Gyula barátom!

Valósággal áldozatokat kérek, időt, fáradságot nem ismerve, azzal és jóakaratos szeretettel összpontosítod, szorgalmat és figyelmeztetsz, hogy a Zsolnay vas kultúrtörténete, levelei szerkesztésével is, létrejöjjön, mert így kívánod, így érzed, hogy annak létre kell jönnie addig, amíg élek. Becsületes, jóakaratú szeretettel kísért ez, mely csaknem hat reám. Legutóbbi levelek óta is neki fogtam, hogy egyenesen belekezdjem, belekezemkezzem a dologba a gyárban, a régóta kiáltva kért, de legutóbbi levelek felolvasása révén, azonnal megkaptam, a bérelszámolási iroda ~~vezetői~~ irodavezető nőmunkatársától, a szükséges nyilvántartási könyveket. Kilenc fajta és négy nő fajta, a szükséges nyilvántartási könyvet

A mai alkalmazásról a központból leérkezett rendeletekre hívja végre. Minden programot fölöslegesnek állapítanak meg. Önállóan a hús nem dolgozhatok. Gondolom, ezúttal már megírtam, hogy a pécsi Múzeum az állam teljesen a magyarországi ipargyűjtés számára állítsa át, esetleg az edénygyűjtést, részben a művészeti részt (?) Herendre különösképpen át. Ma még azt sem tudni, hogy a pécsi múzeum sorsa hogyan dől el? A tulajdonjog, továbbra is, még vitás! S úgy lehet, hogy az állam rendelkezik vele azonban, a múzeumot innét áttelepíti, anyagát szétosztja, esetleg ismeretlen célokra rendelkezik vele. Egy katalógus kiadásának sorsa tehát a szerint alakul.

Mégis, nézd, kedves jó Gyulám, mát fogadva, a herendi gyárhoz fordultam az 1938-ban megjelent Ruzicska könyvért. Megírtam, hogy az Officina képeskönyvsorozatban 1939-ben megjelent A magyar porcelán c. könyvre nincs szükségem. Akartam levelemben írd, kedves Gyulám, hogy a fametszet is adják, hogy legjobb, ha ez ügyben személyesen a gyárhoz fordulok. És mégis azt írták, hogy az 1939-es Ruzicska könyvet küldték el. Azonkívül később az másik füzetet is kaptam (A herendi porcelángyár története címmel, az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum kiadásában, Pest, 1921. E füzet szövegét Layer Károly dr. írta Végh Gyula előszavával. A herendi porcelánok gyűjteményes kiállítása alkalmából adta ki ezt a füzetet (csak 20 oldalas) a Múzeum Barátok Egyesülete. – Jó, hogy megvan ez is. Megköszönöm a herendi gyárnak e szívességét. De ez nem az, ami nekem volna. Úgy látszik, Ruzicska 1939-es doktori értekezése a gyárnak nincs meg, a 93 oldalas szövegű könyv. Legalább is a mai gyárvezetőség nek nincs egy sem a birtokában. – Ismétlem: nem baj. A cikkem adatait jobban megtekinteni amúgy sem lehet. Erős benne a kritikai rész is. Esetleg részletekre lehetne belőle átírva, művészeti szempontból közreadni. Ha úgy valamelyik lapnak szüksége volna rá. Egyelőre azonban várni kell vele, mert e részleteket is le kellene gépeltetni s még előbb át kellene őket külön-külön címekké gyúrni. – De most már tovább ügyem nem terhelled az ügyet. Ha valami történik, megírom.

Szeretettel ölel igaz barátsággal, híved:

Mikes Kelemen

Úgy mondta, hogy adatai-
ban hivatkozik mindenütt
reám. Dissertatióját kinyo-
matni szerette volna, de sok-
ba került volna, gondolom,
így elmaradt. – E jóakara-
tu szándék természetesen
most még tudományos nem
lehet s lehet, hogy nem is
lesz az. De most külön tan-
fakamon rajzolni is tanul s
nekem törekvéseiről hűsége-
sen beszámol.
Gyógyulj meg mielőbb, kedves
Gyulám. Ne legyen semmi
bajod. Szeretettel üdvözöl és
ölel kérséges híved:
Nikelszky Géza,
Pécs, Felsővámház u. 80 sz.
1949, január 31.

LEVELEZŐ LAP.

Dr. Szentiványi Gyula
művészeti író, festőművész
Úrnak,

Budapest

XI. Lágymányosi út 16 sz.

Nikelszky Géza

Kedves Gyulám! Kérdezett fiatalembert jól ismerjük. A mi „fiunk"-nak írja magát. Egy kedves jóravaló, törekvő ifju, aki a Polnay-anyagból „jelesen" disszertált. Gallwitz Ferencnek hívják „Budapesti" fiu. A Párisi utca 9 sz. alatt van valami régiségkereskedésük. Úgy látszik, a cég Gallwitz Frigyes. Ennét adtak meg neked a Frigyes nevet. Én nem ismerem őket közelebbről. De tavaly karácsony előtt nálunk járt ez a fiatalember a pécsi Városi Muzeum igazgatója (Dr. Török Gyula) ajánlatára, a Polnay gyárban dissertációjához adatokért. Így került hozzám, mintán a gyár teljes betekintést adott neki. Napokig foglalkozott és jegyzetezett ez a fiatalember a társával, aki amokon titkárféle volt mellette, úgy a gyárban, mint a Városi Muzeumban s az én gyűjtésemből is szorgalmasan kiírogatott a művészekre, dolgozókra és kivitelezőkre vonatkozó adatokat. Állítólag Gerevich jól ismeri őt s az ő ajánlatára készült művészettörténeti írónak.

Küldi: Mikeska [illegible]

ZSOLNAY-FÉLE KERÁMIAI GYÁRÜZEM, PÉCS

Dr. Szentiványi Gyula úrnak

a Műemlékek Orsz. Bizottsága főtitkára,

Budapest

XI. Lágymányosi utca 16 a.

Szabadság Nyomda, Pé

Feladó lakása: [illegible] Szvámhás utca 80 n. I. em.

Wilhelszky Géza

BUDAPEST
47 I 26 16
112

nelyik művészeti lap-
ban. De akkor is ismer-
ni kellene a szerkesztő-
nek az egész művet.
Minden egyes részlet
kiírás csak rendelésre
történhetnék. – Amint
hozzájutok, részletesebben
írok. Egyelőre a le-
írással szeretnék elké-
szülni.
Szeretettel üdvözöl és
ölel a régi szeretettel:
Pécs, 1949. márc. 14.

Feladó: Nikelszky Géza

Pécs, Felsővám ház utca
80 sz.

Kallwitz fölkeresett-e?

LEVELEZŐ-LAP

Dr. Szentiványi Gyula
művészeti író festőművész
úrnak.

Budapest
XI. Lágymányosi utca
16 sz.

Nikelszky Géza

Kedves Gyula barátom! Influenzából származó hurut miatt két hétig az ágyat őriztem, így dolgaimat nem tudtam intézni. Szíves leveledre ezért késett a válasz. Most is csak annyit közölhetek veled, hogy a gyár művészi történetének munkálatát – mondhatni ez idő szerint – végleges alakjában sikeresen befejeztem. Most fogtam hozzá az öregbetűs letisztázásához. Mert nekem sajnos nincs módomban ezuttal a művet legépeltetni. De különben is azt a kezeim közül ki nem adom. Nem tudom ugyan, mi történik majd vele. Hiszem azonban, hogy valamilyen alkalmas időben mégis csak sorra kerülhet. Legjobban szeretném, ha egyszer megint erre jársz, hogy magad személyesen betekinthetnél a műbe. Mert így pusztán neveket adni hivatalos dátumokkal, nem felel meg a célnak. Valamilyen részlet-közlés alkalmas volna, vala-

Béla, a harcnál gyár ügyére volt még életében. Addig nem szólhatok ez ügyben semmit, míg érdemileg nem tárgyalunk. A Magyar Iparművészet" 1908 Zsolnay száma tele van Zsolnay klisével. Azonkívül is sok kliré készült. Ezekből lehetne felhasználni, ha meg volnának valahol. Költséges ügy ez ma. De lehet róla komolyan beszélni. Amint történik ez ügyben valami, írni fogok.–

Szeretettel üdvözöl és ölel igaz jó barátsággal készséges híved:

Nikelszky Géza

Pécs, 1948, dec. 2.

Zsolnay gyár

Dr. Szentiványi Gyula

Úrnak

művészeti író, a Műemlékek Orsz. bizottsa titkára

Budapest

XI. Lágymányosi utca 16.

Nikelszky Géza

80

Kedves Gyulám! [Családom üdvözletét aatolom!]

Nagybecsü drága leveledet mindjárt, ahogy kaptam, az
első leveleddel együtt, átadtam a gyári üzemi kiállitá-
sunk megnyitóján cégvezetőnknek, Gáll Tibor barátomnak, ki
a kiállitást az uj gyári „Munkás-Otthon" emeleti mütermében
megnyitatta. Ezt a nyitást is jegyezd be a kiállitásaink sorá-
ba nov. 29. kelettel, mint 47-ik kiállitásunkat. A kiállitást
Kelle Sándor rendezte szabadszervezetünk keretében s ő tartott
mindjárt tárlatvezetést. Vasárnap d.e. ismét tárlatvezetés lesz,
ugyanosak Kelle tartja s azt én vezetem be. A szegedieh tárlata
dec. 12–19 lesz. És a munkásfestők kiállitása dec 22-én nyilik
kérlek ezt igy átkorrigálni. — Most pedig beszéljünk a gyár
müvészeti történetéről. Ez az anyag már nagyrészt készen van.
Egy jó 3/4 órás előadásnak terveztem. De azóta már sokat bővi-
tettem rajta és eddő szerint is legidősebb munkásaink segi-
tenek nekem e mü létrehozásában. Vállalatvezetőnk ez idő
szerint Budapesten van. De amint harajon s ráérnek, megfog-
juk beszélni ezt a nemes szándéku ügyet. Feleségem már irt
Veszprémbe a harcudi gyár könyve végett. Hihetőleg meg tudjuk
szerezni feleségem unokanővére révén, kinek derék jó férje Dr. Horváth
néh.

MDK

Mikelszky Géza, festöm.

Az elsö pécsi nemz. Szal. által rendezett képtárlat idején a budapesti szinesz vendégeket Vizváry mariskát és Rajz Odönt különbözö jelenetekben karrikatura&rajzokban megörökitette a vendégek számára.

Mikelszky Géza: A Nemzeti Szalon 1901. elsö pécsi Kéj kiállitása. - Dunántul. 1926. jan.31. 2.1.

"Most, h. a Pécsi Képzőművészeti Társaság meg alakult ...." (Visszaemlékezés e cikk.)

MDK

Nikelszky Géza

művészeti szakbizottts. rendes tag

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. Kiáll. 1935. jun.

Nikelszky Géza

iparművv. szakbizotts. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Nikelszky Géza

kiállitási biráló bizotts. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Nikelszky Géza, festöm.

25 évvel ezelötti elsö kiáll. rendezöit egy karrikatura rajza örökitette meg 1901 jan.24.keltezéssel. Rajta: Hock /A Nemz. Szal. akkori elnöke/,Kaczián Odön, stb.

A Zsolnay -gyár müvészeti osztályát képviselte negyedmagával.

A Pécsi Figyelö tudósitója is volt Nikelszky G.

Nikelszky Géza: A Nemz. Szal. 1901.elsö pécsi kiáll.-a. kép

"Ami, h. a Pécsi Keprőmüvészek társasága megalakult..." Vizsaemlékezés-ez a cikk.

Dunántul, 1926.jan.31. 2.1.

MDK

Nikelszky Géza

Pécsi egyházmüv. kiáll. Dunántul, 1929. jun. 12.

5.l.

Nikelszky Géza, porcelánfestő
iparművész

A pécsi Zsolnay-gyár idős porcelánfestő művésze érdekes és páratlan monográfiát írt a gyár fejlődéséről, kezdve Zsolnay Vilmosnak a művészi minőszonalért folytatott harcának ismertetésével, befejezve az államosítás után helyzet megrajzolásával.

– Új Könyvek ... R.S: Nikelszky Géza: A Zsolnay-gyár művészete

Népszabadság, 1959. okt. 23. 8. l

M. D. K.

NIKELSZKY Géza Sporművész

/

Az Sporművészeti Múz. Érkv. II. 1955

Dobrovits kladár: Az Sporműv. Múz. és társ. intézetei a felszabadulás ápa 13 l.

mDK

Nikelszky Géza, festom.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága.

Póttag.

Nemz.Szal.388.kiáll.
Képzőművészek vidéki szövetségének 1.kiáll.
1928.jan.

MDK

Nikelszky Géza

kiállítási bíráló bizottso. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936.

nov.

Nikelszky Géza festő. MDK.

„Görcsönyi akvarellek" c. műveivel szerepel a kiállításon.

Nikelszky Géza: „Képzőművészeink Őszi Tárlata"

Dunántúli Népszava 1946. nov. 10. 6. l.
II. évf.

MDK

Nikelszky Géza

Szab. Müv. 1947. 11.sz. 223 l.

M.D.K.

Nikolszky Géza
keramikus

A secessios stilusu müvészetet a Zsolnay gyárban alkalmazta. 1900 ban Walter Crane hatása alatt dolgozott.

Pataky Denesné: A Zsolnay keramika.

12 l.

MDK

Nikelszky Géza

iparművészeti szakbizotts. rendes tag

Pécsi Képzmüv. és Mübarátok Társ. kiáll. 1935. jun.

Nikelszky Géza
keramikus

M.D.K.

A bécsi secessio hatása alatt dolgozott. —

Pataky Dénesné: A Zsolnay keramika

131.

MDK.

Nikelszky Géza festő.

Cikket írt az újság „Művészet" rovatában a pécsi képzőművészetről.

Nikelszky Géza: „A művészet népszerűsítése".

Dunántúli Képtrav. 1946. II. évf. júl. 7. 7 l.

Nikelszky Géza, festő MDK

Pécs legújabb festőművének képeiből kiállítás nyílt 1959. jún. 28-án.

– Hír.

Népszabadság, Szp. 1959. jún. 30. 10. l

1946.

Nikelszky Géza festő

6 képpel szerepel a tárlaton -

Nikelszky Géza: „A pécsi képzőművészek nagy tárlata."
Dunántúli Néptanu. 1946. II. évf. máj. 19. 6 l

Nikelszky Géza festő. MDK.

Néve megemlítve a többi kiállító között.

Nikelszky Géza: „Bolvári, Erdi, Krassó kiállítása a Baranyavármegyei Múzeumban."
Dunántúli Népszava. 1946. II. évf. jan. 13. 5. l.

Nikelszky Géza festő.

MDR.

Dunántúli Népszava. 1945. I. évf. dec. 18.
„Kiállítás Pécsbányatelepen". 4. l.

Nikelszky Géza, festő MOk

„A Zsolnai-gyár művészete" című könyvet kinyomták. A könyv az üzem 50 éves művészi fejlődését ismerteti.

— Hír.

Népszabadság, bp. 1959. aug. 18. 10.

Nikelszky Géza festő

MDR

Dunántúli Népszava - 1945. I. évf. szept. 23.
Gyenes: Pécsi művészek csoporthiállítása
2. l.

MDR.

Nikelszky Géza festő és iparművész

A kiállításon szereplő művek közül külön kiemeli

Kopácsi impressziók és
János vitéz

c. alkotásokat.

Dunántúli Népszava, 1945. I. évf. dec. 8.
„Gádor Emil és Nikelszky Géza gyűjteményes kiállítása". 4. l.

MDK

Nikelszky Géza

Vadgesztenye virágok, vizf.

Kilátás a szigligeti öbölre, vizf.

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936. jun. 17 l.

Tolna /Tolna/

R.k.kálvária-kápolna, homlokza
szakaszos hajó, a nyolcszög hé
Épült 1743-1779 között.

/Stippek József, 1945/

MDE

Nikelszky Géza iparm.festőmüv. Pécs

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936. jun. 12 l.

es, emeletén 18 ikerablak. Korai
el. Épült 1878-1879-ben.

4 1/

MDK

Nikelszky Géza

Hullámverés, vizf.

Tarajos Balaton, "

Pécsi Képzőművész. és Műbarátok Társ. kiáll.

Pécs, 1936. jun. 17 l.

Tevel [Tolna]

Nep.Szt.János-szobor, barokk, XV

(Lukács István, 1955)

Nikelszky Géza

Halárverés Kopácson, vizf.
Fák a Nagyszakadásban, vizf.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága
első mohácsi kiállitás, Mohács 1945. katalogu
14 lap

XVIII. Magyar Grafikusok kiállitása, Budapest 1923. december . katalogusa

MDK

Nikelszky Géza

Külváros szélén, vizf.

KMTárs Téli tárl. 1938.

Nikelszky Géza festő. MDR.

Dr. Gáspár Andor magángyűjteményének kiállításán szerepel.

Dunántúli Népszava. 1945. I. évf. nov. 25.
gy. r.: „A nagy világ kis képekben". 4. l.

M.Df

Nikelszky Géza
festő. keramikus

Bemutatott képei a tárlatóan: a „Mosonó"
a „Halászó", az óbányai öreg farkas arc-
alkárolása, a harkányi táj, és az „Utca-
veszlet" (Janus Pannonius Museum).

Sz. Szabó László né: Nikelszky Géza kiállítása.
Dunántúli Napló. 1955. máj 20 – 4 lap

M.Dk

Nikelszky Géza
festő-, keramikus

Vennégiben nyílt meg Budapesten
Nikelszky Géza pécsi festő, iparművészet
tervező kiállítása az Iparművészeti
Muzeumban.

Sz. Szabó László: Nikelszky Géza kiállítása
Dunantúli Napló, 1955. máj. 20 - 4 kap

MDK

Nikelszky Géza, festő.

Kardos út feljárat, of.
Búzakeresztek, "
Nagy cyklamen, "
Kedvenc helyem, vízfestm.
Erdei tisztás, "
Sigeti részlet, "
Klasszikus pihenő. "

Pécsi Vigadó. A Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. - X. kiáll.
1932 III. 27. - IV. 5. - Kat. 22. l.

MDK

Nikelszky Géza

a Pécsi Csop. tagja

M. Képzőmüv. Szab. Szervezete I. kiáll. Pécs,
1946, dec.

M.D.

Nikelszky Géza
festő-keramikus

Munkáival az 1911-es tanévi
világkiállításon találkozunk.

– Nikelszky Géza, országosan . . .
Dunántúli Napló, 1955. ápr. 30. 4 lap

MDK

Nikelszky Géza
festő-huamikus

Galyatetőn, a budapesti Váchertben,
az Astoria szállóban, az Orfeumban,
Pécsett a postán, az állomásan, a me-
gyei lanácson megtalálják az ő csempeit.

— : Nikelszky Géza, országoskirű . .
Dunántúli Napló, 1955. agyúlás 30-4 kap

MDV

Nikelszky Géza
festő - keramikus

A pécsi Zsolnay múzeumban 91
kerámiája van. Bécsben, Belgrád-
ban, Kevelovy Varyban megtalál-
juk az ő csempéet,
— Nikelszky Géza, országoskörű pécsi . . .
Dunántúli Napló, 1955. apr. 30-4 kap

M.Dy

Nikelszky Géza
festő - keramikus

1955 április 30-án nyílt meg az
Iparművészeti Múzeumban a pécsi
művész kiállítása. – Falburkolatai
hódítják Európát és Amerikába is.

— : Nikelszky Géza, országában
Dunántúli Napló, 1955. április 30-i lap

MDK

Wikelszky Géza
festő

A „Szocialista Kulturáért"
jelvényt és oltevelet kapta.

—: Kulturális életünk hírei

Dunaújvárosi Napló, 1955. aug. 7 – 6 lap

Nahelszky Gáza
festő

M.D.V.

A pécsi hazarnia szár évéről
készített filmet.

Ismeretterjesztő füzetet jelentet meg a TIT
Dunántúli Napló, 1955. jan. 20 - 4 lap

M.D.Ç.

Nikelszky Géza
festő hermelinus

Tarlatán bemutatta: falburkolatait, kályhafiókjait, gyermekszoba berendezését. A „Janos Vitezhez" készített illusztrációt 45-ből áll, a sorozat.

Sz. Szabó László né: Nikelszky Géza kiállítása
Diemantúli Napló, 1955. majus 20-4 lap

M.D4

Nikolsky Géza
festő –

Resit vett a tárlaton.

G.L.: A Magyar Szerjet Társaság szekliarában
Dunaújvárosi Napló, 1955. junius 2 – 4 lap

Nikelszky Géza
festő

M.D.V.

A Magyar-Szovjet Tarsaság kiállítóterminen rendezett a 77 éves művész tárlatot. Kiállításán 32 képpel szerepelt.

— Nikelszky Géza képkiállítása

Dunántuli Napló, 1954 dec. 9 - 4 lap.

Nikelszky Géza
festő

M.D.K

Kiállításán tájképeit mutatta be, valamint a Janus Pannonius Muzeumról és Nagypall község egy utcasorasról készült képet.

—: Nikelszky Géza képkiállítása.
Dunántuli Napló, 1954. dec. 9 - 4 lap

MDK.

Nikelszky Géza

Nekrolog

Szocialista Müvészetért 1966 nov.

Nikelszky Géza
festő

M.D.K.

Részt vett a tárlaton:

dr. Végvári Lajos: Pécsi képzőművészek a ...
Dunántúli Napló, 1956. május 9. - 3 lap

Nikelszky Géza
festő

M.D.K.

A Tsolnay gyárnak volt 52 évén at
tervező művésze.

– Ci –: Géza bácsi 80 éves

Dunantúli Napló, 1957. julius 7-3 lap

M.D.K.

Nikelszky Géza

Saját könyvjegyéhez Walter Crane vázát festő antik nőalakját ábrázoló rajzát használta fel.
Felirat:"Ex libris Nikelszky Géza".
Klisével,vagy fénymásolással sokszorositott.

Romváry Ferenc:Az ex libris története Pécsett.
7.kép./Téves a szám ,a 6.ik kép ez!/314.o.

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve,1965.Pécs,1966

M.D.K.

Nikelszky Géza

Ugyanit könyvjegyének Walter Grane vázat festi antik nőalakjat ábrázoló rajzat használta fel.
Felirat: "Ex libris Nikelszky Géza".
Alisével, vagy fénymásolással sokszorosított.

Tomváry Ferenc: Az ex libris Mörténete Pécsett.
2.kép./Téves a szám, a 6.ik kép ez!/314.o.

A Janus Pannonius Mag.Évkönyve, 1960.Pécs, 1966

M.D.K.

Nikelszky Géza, festőművész

1955-ben Bpesten, az Iparművészeti Múzeumban kiállításán kerámiák, kerámiatervek, a Zsolnay gyárban töltött hosszú munkássága került bemutatásra.
308.o.

Barkadiné Hárs Éva: A pécsi képzőművészeti élet 20 éve/1944-1963/.

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, 1963. Pécs, 1964

M.D.G

Nikelszky Géza
festő

1899-ben ment Pécsre, alkotásai az 58 év alatt eljutott az szinte Európa minden országaba, sőt egy nagyobb korve a tengeren tulra is.

—di—: Géza bácsi 80 éves

Dunaintúli Napló, julius 7 – 3 lap

M.D.K.

Nikelszky Géza

A malmot hajtó leány.Kozma Andor számára készült.
Felirat:"Ex libris Kozma Andor." művei főleg
tusrajzok.6,kép ? Téves a szám.A 7.ik kép ez ! /

314.o.Fekete repr.

Romváry Ferenc:Az ex libris története Pécsett.
314.o.

A Janus Pannonius Máz.Évkönyve,1965.Pécs,1966

M.P.R.

Mikelszky Róza

A majmot nyitó izány. Kozma Andor számára készült. Feliratt: "Ex libris Kozma Andor." Művei féleg tudrajzok. 6, kép 6 tévesa szám. A 7. ik kép az !

314.o. fekete repr.

Somváry Ferenc: Az ex libris története Kossuth. 314.o.

A Janus Pannonius Ház. Évkönyve, 1963. Pécs, 1966

M.D.K.

Nikelszky Géza, festőművész

1954-ben, februárban rendezték az ő gyűjteményes kiállitását. /A Munkacsppert a Múzeum Rákóczi úti termében/. 308.o.

Sarkadiné Hárs Éva: A pécsi képzőművészeti élet 20 éve/1944-1963/.

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, 1963. évre, 1964

Nikelszky Géza
festő

M.D.Gy

Pécs város legidősebb művészét
köszöntötték a Janus Pannonius
Múzeumban. A művész 80 éves.

— dé — : Géza bácsi 80 éves
Dunántúli Napló, 1957. július 7 — 3. lap

M.D.K.

Nikelszky Géza, festőművész

1949-ben a pécsi kisgrafika gyüjtőket szervezte.

301-0.

Sarkadiné Hárs Éva: A pécsi képzőművészeti élet 20 éve/1944-1963/.

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, 1963. Pécs, 1964

M.D.K.

Nikolszky Géza, festőművész

1947-ben még az ő 70-dik születésnapjára rendeztek gyüjteményes kiállitást. 300.o.

Sarkadiné Hárs Éva: A pécsi képzőművészeti élet 20 éve/1944-1963/.

A Janus Pannus Múz. Évkönyve, 1963. Pécs, 1964

M.D.K.

Nikelszky Géza, festőművész

A Művészeti Dolgozók Szakszervezetének társelnöke lett Pécsett. ~~296.~~ 297.

Sarkadiné Hárs Éva: A pécsi képzőművészeti élet 20 éve/1946-1963/.
1944

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, 1963. Pécs, 1964

Nikelszky Géza MDK

Külváros szélén, vizf.

Műcsarnok 1938 Téli tárlat

Nikelszky Géza

MDK

Eső után, vizf.

Műcsarnok 1938 Téli tárlat

MDK

Nikelszky Géza festő

„Kopáes halászok" c. művével szerepel a képtárban.

Nikelszky Géza: „Pécs állandó képtára a Városi Múzeumban".
Dunántúli Néptava. 1946. II. évf. szept. 15. 6. l.

MDK.

Nikelszky Géza festő

Három pécsi téli tájkép-pel és két görcsönyi aquarellel szerepel a tárlaton.

Nikelszky Géza: „Az idei első gyűjteményes tárlat a baranyavármegyei múzeumban".

Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. márc 11. 5. l.

MDk.

Nikelszky Géza festő

Neve megemlítve. Jubiláris kiállítása lesz.

„Művészet".

Mj Dunántul. 1947. IV. évf. aug. 20. 7. l.

M Dk.

Nikelszky Géza festő

Neve megemlítve a Kiállítók Közöll

Nikelszky „Képzőművészeink 50. Tárlata a Vásos Múzeumban"

Dunaújtúk Napló 1949 VI. évf. jan. 9-6. l.

Nikelszky Géza festő

MDk.

Ő nyitja meg a márciusi tárlatot.

„Képzőművészeti kiállítások"

Dunántúli Napló. 1949. VI. é. of márc. 20. 6. l.

MDK.

Nikolsky Géza festő

Neve megemlítve.

„Gáborjáni Szabó Kálmán kiállítását --"

Dunántúli Napló. 1948. V. évf. okt. 23. 2. l.

Wikelszky Géza

a Zrolnay gyár művénköllekti-ájónak tagja.

P. Brestyánszky Ilona: Akeámie és a porcelán története
Bp. 1966
106.o.

Nikelszky Géza

kiállitott grafikája:

Fonyód népiaki táj. Akvarell,

24x18 cm

Pécs-baranyai Országos képzőmüvészeti kiállitás 1956. Kat. irta: Végvári Lajos. Bp. 1956. 32 l., 2o t.

27.1.

Nikelszky Géza

Necessiós művén, 1897-ben a Zsolnay gyár-
ban a finomított kőcserepet (grès) alkalmaz-
za.

Perssa hatás alatt, 1900-ban pedig az angol
Walter Crane hatása alatt dolgozott.

Zsolnay Miklós alatt is a gyár tervező művéne
Nemzeti, ellegre való terekvés

Pataky Dénesné: A Zsolnay kerámia. Bp. 1955.
120.–13.o.

Nikelszky Géza festő MDR.

A 70 éves művész kiállításáról.

„Nikelszky Géza jubiláris képkiállítása".

Hg Dunántúl 1947 IV évf. okt. 12. 6. l.

MDK

Nikelszky Géza

Gyárváros télen, of.

Havas gyárudvar, of.

Pécsi Képzőmüv. ... Társ. 2. mohácsi kiáll. 1944. jan.

7 l.

MDK

Nikelszky Géza

Gyárváros télen, of.

Havas gyárudvar, of.

Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. 2.kiáll. Mohács, 1944.

7 l.

MDK

Nikelszky Géza

Gyülekezés a halvásárra, vf.

Idegen vendégek Kopácson, "

Pécsi Képzőmüv. ... Társ. 2. mohácsi kiáll. 1944. jan.

Zl.

MDK

Nikelszky Géza

Gyülekezés a halvásárra, vf.

Idegen vendégek Kopácson, "

Pécsi Képzőm. és Mübarátok Társ. 2.kiáll.Mohács, 1944.

7 l.

MDK

Nikelszky Géza

Francia emlék a Rózsaligettel, olaj
Jakabhegy a Bárány uttal, olaj

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. kiáll. Pécs, 1927. nov. 5 l.

MDK

Nikelszky Géza

Kardoss-ut, feljárat a müuttal, olaj
Kisdiófa alatt, olaj
Tanulmány a francia emlékhez, vizf.
Kilátás a Makárra, olaj
Orchidea cannák, vizf.
Harkányi nagyszálló sarok, vizf.

Pécsi Képzőmüvészek és Mübarátok Társ. kiáll. Pécs,
1927. nov. 5 l.

MDK

Nikolsky Géza festő

Szociális jellegű tusrajzaival szerepel a kiállításon.

„Kultuszminiszter az Újszínek tárlatán"

Dunántúli Népszava, 1947. III. évf. máj. 13.

G.l.

Nikelszky Géza festő. MDK.

A kiállítás megnyitója volt.

„A képsőmüvészeti szabadliceum tanérzáró kiállítása".

Dunántúli Népszava · 1945 · III · ekf. jul. 1. 6. l.

Nikelszky Géza festő

MDK.

A művész 70. szül. napjára rendezett kiállításról ad beszámolót. Különösen az utolsó évek termését hangsúlyozza!

„Nikelszky Géza jubiláris képkiállítása"

Dunántúli Népszava. 1947. okt. 12. 6. l. III. évf.

Nikelszky Géza festő

MDK.

A 70 éves művész munkássága a pécsi kultúra legfiatalosabb, legüdébb színfoltja.

„Nikelszky Géza kiállítása"

Dunántúli Népszava 1947. III. évf. okt. 17. 4. l.

Nikelszky Géza festő

MDK.

Mese-illusztrációk, baranyai, pécsi tájak az ők mester kiállításán.

Nikelszky Géza kiállítása.

Dunantúli Népszava 1947. III. évf. okt. 19. 6. l.

Vikelszky Géza festő. MDR.

Neve megemlítve a tervezett jubiláris képkiállítással kapcsolatban.

Képzőművészet.

Dunántúli Népszava. 1947. okt. 15. 4. l. III. évf.

Nikelszky Géza festő

MDK

Neve összeforrt a pécsi Zsolnay gyár művészi sikereivel. 128 pompás alkotását mutatja be.

„Nikelszky Géza jubileumi képkiállítása"

Dunántúli Napló 1942. III. évf. okt. 21. 2. l.

Nikelszky Géza festő. MDR.

Szerepel a Kiállítók között.

„Grafikai Kiállítás."

Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. máj. 11.5 l.

MDK

Nikelszky Géza festő

Kiállítása a pécsi Városi Múzeumban. Pécs. 1931. márc.

Nikelszky Géza, kerámia tervező

MDK.

A pécsi Zsolnay -gyár több mint félévszázadon át volt tervező iparművésze.

Az ő 1954-es előadásával kezdte meg az Iparművészeti szakosztály a gyakorlati szakemberek bevonását munkájába.

Weiner Mihályné, A Magyar Régészeti és Építészeti Társulat művészettörténeti és Iparművészeti szakosztályainak működése.
Műv. Ért. 1956. V.évf. 1. sz. 78-79.
79.o.

MDK

Nikelszky Géza

Vadgesztenyevirágok, fstm.

Nikelszky Géza: Tavaszi képtárlat a Vigadóban. Dunántul, 1929. márc. 24. 7 l.

Nikolsky Géza festő MDK.

A zsúri tagja.

„Művészet"

Uj Dunántúl. 1946. IV. sof. okt. 30. 4. l.

Nikelszky Géza festő MDK.

Felsorolva a Kiállítók között.

„Képzőmüvészet"

Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. nov. 30. 4. l.

Nikelszky Géza festő 14 Dk.

Neve megemlítve.

„Tavassi csoporttriállítás Pécsett".

Uj Dunántúl 1947 IV. évf. márc. 13. 3. l.

MDK

Nikelszky Géza festő

Neve megemlítve

„Művészet"

Új Dunántúl 1946. III. évf. nov. 14.4.

Nikelszky Géza festő

Neve megemlítve.

„Tavaszi csoportkiállítás Pécsett"

Uj Dunántúl: 1947. IV. évf. márc. 13. l.

Nikelszky Géza festő MDP.

Ő nyitja meg Eberle kiállítását.

„Festőművészek kiállítása"

Új Dunántúl. 1947. IV. évf. ápr. 11. 4. l.

MDK

Nikelszky

Görcsönyi parkból
Hóolvadás

Pécsi Képzőművészek szab. szerv. kiáll. 1948.
máj.

MDK

Nikelszky Géza

Pécsi Képzőm. Szabadszervezete XVIII. kiáll. 1946. nov.

MDK

Nikelszky Géza

Pécsi Képzőművészek Szab.Szerv. csop.kiáll.
Pécsbányatelep, 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza

Jakabhegy a Bárány uttal

Beszámoló a pécsi képzőművészek tárlatáról.
Dunántul. 1927. dec. 18. 14 l.

Nikelszky Géza, Pécs

Balatonszéplaki nyárfás, vizf.

Magy. Képzőművészek Szabadszervezete I. kiáll.
Ernst Muz. 1947. jul. 7 l.

MDK

Nikelszky Géza

Nikelszky: Pécsi képzőművészek képkiáll.
Dunántul, 193o. ápr. 2o. 9 l.

MDK

Nikelszky Géza

Jakabhegy a Bárányuttal

A pécsi muzeum képvásárlása. Dunántul, 1927. dec. 10. 10 l.

MDK

Nikelszky Géza
Harkányfürdő, akv.

Nikelszky G: Pécsi képzőművészek...tárlata...
Dunántul, 1938. nov. 23. 8 l.

MDK

Nikelszky Géza

Parkrészlet fürdőépülettel, vizf.
Parkrészlet platánnal, "
Parkrészlet fenyővel, "
Begóniák, parkrészlet, "
Harkányi nagypark, "
Fürdőpark Harkányban, "

Pécsi Képzőmüv. és Műbarátok Társ. VII. kiáll.
1930. nov. 6 l.

Nikelszky Géza festő MDR.

Szerepel a Bpesti Kiállításon.

„Pérsiek a nemzeti Kiállításon."

Dunántúli Népszava 1947 - III. évf. márc. 27. 6. l

Nikelszky Géza festő MDK.

Szociális tusecsetrajzaival sikert aratott.

„A kultuszminiszter az „Új Színek" tárlatán."
Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. máj. 13. 6. l.

MDK

Nikelszky Géza **pécsi festő**

Dunántul 1931. dec. 2o. A pécsi képzőművészek
téli tárlata.

MDK

Nikelszky Géza

A Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. művésztagjai 1938.

MDK

Nikelszky Géza

A Badacsony, vf.

Szénmosó a Zsolnay-dombról, vf.

A Pécsi Képzőm.és Mübarátok Társ.1938.őszi kiáll. tárgym. 13.1.

MDK

Nikelszky Géza

Kardos ut feljárat, olaj

Buzakeresztek, olaj

Nagy cyklamen, olaj

Kedvenc helyem, ~~xixxj~~ vizf.

Erdei tisztás, vizf.

Ligeti részlet, vizf.

Klasszikus pihenő, vizf.

Pécsi Képzőmüv. és Műbarátok Társ. kiáll.

Pécs, 1932, márc. 22 1.

MDK

Nikelszky Géza

Szemben a Badacsonnyal, vf.

Fonyódligeti part, vf.

Ábrahám-hegy, vf.

A Pécsi Képzőm.és Mübarátok Társ.1938.őszi kiáll. tárgym. 13.1.

MDK

Nikelszky Géza

Ptacsek-pihenő, vf.

Exlibrisek, önarcképpel, fénymásolat

A Pécsi Képzőm.és Műbarátok Társ.1938.őszi kiáll. tárgya. 13.1.

MDK

Nikelszky Geza, festöm.

Gyükesi hegyoldal.	Vizf.
Bálicstetöi erdöben.	"
Napsütött ut a Mecseken.	"
Romfalak között a Tettyén.	"
Görcsönyi kastély.	"
Verandás udvarház.	"

Pécs. -A M.Képzöm.-k Szab.Szervezete. pécsi csoportja.
XVIII.kiáll. IV.öszi csop.kiáll. Kat.
1946.nov.10.-24.

MDK

Nikelszky Géza, graf.

Tájkép.	Ceruzarajz.
Játszó gyermekek. I.	" "
Játszó gyermekek II.	" "

Baranya vm. Muzeum.- M.Képzőm.-i Szab.Szervezete.Pécs és Munkás Kultur Szövetség.- Belvári Alajos, Krli Győz és Krassó Dénes gyüjt.kiáll. -a. - Szab. Szerv. Graf.e portkiállitása. 1946. jan.13.-20. Kat.

Nikelszky Géza festő

A péni kéjzőmívének szabad szervezete társelnöke. 1946 ban

Jelenko, 1965, 4 n., 37 fold.

MDK

Nikelszky Géza, festöm.

Füvészkert a kápolnáva l.	Vizf.	kn.
Erdei csendélet.	"	"
Aranyhegyi szölöudvar.	"	"
Fák a régi temetö kápolna elött.	"	"

A Baranya vm.-i Műv.-ban.Pécs.-Nagy.Képzöm.-k Szabad Szervezete I.csop.kiáll.-a. -1945.szept.23.-okt.7. Kat. 7.1.

MDK

Nikelszky Géza, festőm.-ip.m.

kerámiai terveket, vizfestményeket állított ki.

Pécsi Képzőművészek és műbarátok Társasága XXVI.kiáll. Grafikai és Iparművészeti kiáll. nov.24.-dec.1. MI. 1940. 143.l.

MDK

Nikelszky Géza, festőm.

Kisréti -út a Mecsekben.	Olk.
Marévár-völgye.	"
Verőtényben.	"
Kertek alatt.	"
Bányászjelkep.	Tusrajz.

M.Képzőm.-k Szab.Szervezete pécsi csoportja le.-ik csoportkiállitása és Nelveczky Jenő gyüjt.kiáll. -a. 1946. máj.19.- Vigyázó Szem. 1946.máj.18-23. Kat. a lapban. 7.

MDK

Nikelszky Géza, festöm.

Havas gyárrészlet.	Olf.
Munkásházak hó alatt.	"
Tél a Pécs-Budai külvárosban.	"
A görcsönyi kastély. II.	Vizi.
A görcsönyi parkból.	"

Baranya vm.-i muzeum.Pécs. - A M.Képzöm.-k Szab.Szervezete. -XX.tav.csop.kiáll. 1947 márc.11.-19. Kat.

MDK

Nikelszky Géza

Parkátjáró, vf.

Kálmi, of.

Idegen vendégek Kopácson, vf.

Nemzeti Szalon 100. csop. kiáll. /Fiatal művészek/. 1944. ápr.

MDK

Nikelszky Géza

Verőfényben, vf.

Napos délelőtt, vf.

Délután a parkban, vf.

Nemzeti Szalon loo. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/. 1944. ápr.

Nikelszky Géza

Olaj és aquarell művei a pécsi képzőm.kiall.

Cikk: A pécsi képzőm. és műbarátok társ. kiállítása.

Képzőművészet, 1932. 108.l.

MDK

Nikelszky Géza

Fonyódi hegy, vf.

Reggel a harkányi parkban, vf.

A pécsi Mandulásban, vf.

Nemzeti Szalon 1oo. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/. 1944. ápr.

MDK

Nikelszky Géza

Bongó-Kissék nagy füzfája, vf.

Hidegkut felé, vf.

Ligeti verőfény, vf.

Nemzeti Szalon loo. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/. 1944. ápr.

MDK

Nikelszky Géza

Hal árverés Kopácson, vf.

Halvásár előtt, vf.

Halpiac, vf.

Nemzeti Szalon 100. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/. 1944. ápr.

MDK

Nikelszky Géza

Az öreg pécsi vámház, vf.

Dani bácsi a ladikkal, vf.

Gyenis a varsánál, vf.

Nemzeti Szalon 100. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/. 1944. ápr.

Nikelszki GÉza.

Kiállitotta müveit a Nemzeti Szalon 1944-ben

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Nikelszky Géza

A zsolnai gyárban működő
művészkollektíva egyik lapja.
A grés (finomilott kőcserep)
formáit a mintáit kénilette.
1897 körül.
-- Az első egyedi darabot egyik
kénilője

P. Breslyánszky Ilona,
Ismerd meg a kerámiát, Bp. 1966, 114 l.
106 l.

UDK

Nikelszky Géza, festöm.

Márvár elövölgy.
Flóra pihenö.
Kantavár felé. Olf.-k., részben akvarellek.

Nikelszky Géza: A pécsi képzömüvészek öszi tárlata. Pécsi Vigadó. - Emlékkiállitás Weber X.Ferenc képeiből és a Gebauer-Martyn festöiskola növ.-nek munkáiból. Dunántul. 1929.okt.20. 8.old.

Nikelszky Géza
festő

M.D.b

Legnyabb irásmüve a finn-
magyar képzőművészeti kapcso-
latokkal foglalkozik. —
„[illegible]" ([illegible])

— : Látogatás Nikelszky Géza festőművésznél.

Dunántúli Napló, 1959 jan. 20. – 5 lap

M.D.K.

Nikelszky Géza

Berend Ilona: "Vidéki müvészek monstre kiállitása" cimmel ir az Ernst muzeumban rendezett nagyarányu tárlatról, amelyen szerepel müveivel a müvész is.

"Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1947. juli 8-14.III. évf.
28. sz.

Nikelszky Géza

Szerepel a Műsarnok téli tárlatán

Est. Kurier 1938 II. 9

MDK

Nikelszky Géza, festöm.

XXXXXXXXX Kertrészlet./Manciék kertje/.
Kárász felé.
Csermа tetö.
Egregyi rét.
Márévár völgye. Részben olf.-k, akv.-k

Nikelszky Géza: A pécsi képzömüvészek öszi tárlata. Pécsi Vigadó. - Emlékkiállitás Weber X.Ferenc képeiböl és a Gebauer-Martyn festöiskola növ.-nek munkáiból. Dunántul. 1929.okt.20. 8.old.

MDK

Nikelszky Géza, festöm.

balatoni és magyaregregyi tájképei közül állitott ki:

Be a Balatonba.	Pasztell.
Balatonpart szélben.	"
Kis intérieur a Bubóssal .	"

Nikelszky Géza: A pécsi képzömüvészek öszi tárlata. Pécsi Vigadó. - Emlékkiállitás Weber X.Ferenc képeiből és a Gebauer-Martyn festöiskola növ.-nek munkáiból. Dunántul. 1929.okt.20. 8.old.

MDK

Nikelszky Géza

Meghitt helyen, vf.

Lehajló fák alatt, vf.

Napfény a parktisztásban, vf.

Nemzeti Szalon loo. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/.
1944. ápr.

Nikolszky Géza festőművész

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságának ötödik tárlatán Pécsett szerepelt.

NU. 929. X. 22.

Nikelszky Géza festőművész

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága ötödik kiállításán a Vigadóban szerepelt.

M-929.X.22.

Nikelszky Géza
festő

M.D.V.
1

A művész nyolcvanegy éves.
Most jelenik meg könyve „A
Zsolnay gyár művészete" címmel.

— : Kiállítás Nikelszky Géza festőművésznél.

Dunántúli Napló, 1959 jan. 20 - 5 lap.

MDK

Nikelszky Géza

Pécsi táj, vf.

Nyaraló család, vf.

Parkbejárat Lellén, vf.

Nemzeti Szalon loo. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/. 1944. ápr.

MDK

Nikelszky Géza

Gyülekezés a halvásárra, vf.

Ártéri halászok, vf.

Nemzeti Szalon 100. csop. kiáll. /Fiatal művészek/. 1944. ápr.

MDK

Nikelszky Géza

Középrigóci perjés, vf.

Kilátás a szigligeti öbölre, vf.

Szalmakazal Györökön, vf.

Nemzeti Szalon loo. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/. 1944. ápr.

MDK

Nikelszky Géza

Magyaregyregyi kazlak, vf.

Önarckép, of.

Déli verőfény, vf.

Nemzeti Szalon loo. csop. kiáll. /Fiatal müvészek/. 1944. ápr.

Nikelszky Géza
festő

M.D.L.

A művész tavaszra tárlatos szeretné bemutatni az eddig nem szerepelt munkáit és Petőfi János vitéze alapján készült mese illusztrációt.

–: Látogatás Nikelszky Géza festőművészünk.
Dunaújvárosi Napló, 1959. jan. 20 – 5 lap

Nikelszky Géza

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társa-
sáyának őrzi tárlata-alkotásaival, szerepel.

Magyarság

1934 X. 30.

Nikelszky Géza pécsi festőművész

Pécsen Wéber Xav. Ferenc emléktáblájának leleplezésénél ő méltatta a művészt.

M. 929. XI. 12.

MDK

Nikelszky Gézza, festöm.

Wéber Xav.Ferenc tanitványa olvasta fel mestereXXXXX XXXXXX esztétikai méltatását.

A Wéber Xaver Ferenc emléktábla leleplezése.
Dunántul. 1929.nov. 19.XXXXl. 8.l.

M.D.K

Nikelszky Géza
festő

Pécsett rendezett kiállítást

— : Hírek
művészet, 1964. január – 47 lap

MDK

Nikelszky Géza, festőm.és iparmüv.
tervező

1899-től
a Zsolnay gyárban dolgozott 50 éven át.

Nikelszky Géza: A Zsolnay gyár művészei és kivitelei
Pécs.1949.ápr.12.

MDK

Nikelszky Géza, festöm.

1899 jun.-ban meghivásra Szatmárból Pécsre tette át müködési helyét. Ö készitette el az Árpádházi királyképek másik felét/ az elsöt: Darilek H./
A "Fazekas" szerint azóta megszakitás nélkül foglalkozik a Zs.gyárban, s nevét a gyár müvészi történetében a modern magyaros terveivel örökitette meg.
Mint ip.müv.tervezö 5o.-ik évét szolgálja a gyár kötelékében. Még Pécs város kulturtörténetében is egyedülálló nagy idö.

Nikelszky Géza: A Zsolnay gyár müvészei és kivitelezöi. Pécs. [illegible] 1948.nov.16.

Nikelszky Géza
festő

M.D.K

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Bartók klubjában megnyílt Nikelszky Géza képtárlata. A megnyitón beszédet mondott Nagy Gyula a. a megyei tanács v.b. elnökhelyettese.

—B—: Megnyílt Nikelszky Géza festőművész 12. gyűjteményes képtárlata

Napló, 1959 júl. 1— 2. lap

MDK

Nikelszky Géza,festöm.

Havas gyárudvar. Olf.

A kubikuló. Vizf.

M.Képzöm.-k Szab.Szervezete péci csoportja. 5o.-ik kiállitás. 1949.jan.9.-febr.9. Kat./kezzel irott./

MDK

Nikelszky Géza

/e.a./: Thorma János "Március idusa". A Mücsarnok téli tárlata. Ujság 1938. 7-8.l.

MDK

Nikelszky Géza,

irta meg Weber Xav. Fer. XXXXXXXXX müvészetének esztétikai méltatását és felolvasta. -Az emléktábla -melyet a János és a Mór utca sarkán lévö házon ,Weber szülöházán helyeztek el - szövegét is N.G.irta.

Wéber Xav.Ferenc centennáris emlékünnepélye.

Nunántul. 1929. nov.16. 5.1.

Nikelszky Géza festő. MDK.

Ő nyitja meg az „Új színek" képkiállítást.

„Az „Új Színek" - képkiállítás megnyitása."
Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. ápr. 29. 4. l.

Nikolszky Géza festő

MDk.

Neve megemlítve az Éber-család kiállításakor.

„A bajai Éber család gyűjteményes kiállítása".
Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. ápr. 11. 4. l.

MDk.

Nikelszky Géza festő

Neve szerepel az Éber-csoládi kiállításakor.

Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. ápr. 13. 6. l.

Nikelszky Géza festő

M. Dk.

Neve szerepel a Kiállításon.

Nikelszky Géza – „Bpest és pécs; képzőmüvesek egyetlen csop. Kiállítása"

Dunántúli Képszava. 1946. II. évf. dec 8-8.

Nikelszky Géza festő. MDK.

Neve megemlítve egy művészettörténeti előadással kapcsolatban.

„Az angol hetek művészeti előadásai".
Dunántúli Népszava. 1947. III. évf. márc. 28. 4. l.

Nikelszky Géza festő

özv. Szinyei. IX. 1055.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Vikelszky Géza

Irod

Achátz Imre:
Vikelszky Géza jubi-
leumára. Sorsunk
(Pécs). 1947. 720. l.

Kiss Iván: Vikelszky
Géza jubileumára.
Sorsunk. (Pécs). 1947
719. l.

Wikeliszky Géza

festő

1892–96.

Évinisk 1930. 86. l.

Viselet.

A balra fordultan hala
bárson-kalap; bárson bál-kö
ruhája: Zsinóros fényfi-köpö
bárson claque-kalap. Felira

V. Divat
(Párisból ja

legalól jobbra: 1834-ki 10-

Szines rézkarcz, méretei

Szn. 66-
1985-90
Át. lelt. 3

Nikelszky Géza
festő

Külvárós szélén c.
kepé repr.

Művészet
1938. 45. l.

8. *Szent Lőrinc vértanúsága.* (Külső jobb alsó.)

Két oltárszárny

Fa, tempera, egy-egy szárny 120×46 cm.
Blasius Höfel 1839-ben elárverezett bécsújhelyi és Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
Höfel gyüjteményében egy Sz. Mária koronázása-szobros oltár szárnyai.

Verzeichniss einer Sammlung altdeutscher Gemählde... Bécs 1839., 13. szám. — Frimmel: Lexikon der wiener Gemäldesammlungen II. kötet, München 1914., 175—176. l. — Benesch Belved: 68. l. (Az Albrecht-mester magyar tanítványa.) — Gerevich IPGY, 87. l. — Genthon RMF, 45. l. (a negyedik és hetedik képe: 22—23. kép). — Pigler Evag 131—132. l.

OSZTRÁK FESTŐ, 1450 körül

Krisztus az Olajfák hegyén. (Belső kép.)

Evagationes spiritus. (Külső kép.) (150. kép)

Szárnykép.

Restaurálta Kákay Szabó György, 1938.

Fa, tempera, 58·5×46 cm.
Blasius Höfel 1839-ben elárverezett bécsújhelyi, Lemann bécsi és Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
A külső kép a szórakozottan imádkozó embernek rossz utakon tévelygő gondolatai.

Verzeichniss einer Sammlung altdeutscher Gemählde... Bécs 1839., 34. szám. — Frimmel: Lexikon der wiener Gemäldesammlungen II. kötet, München 1914., 179. l. — Benesch Belved 68. l. — Gerevich IPGY,

Nickelszky Géza

keramiai tervező

a Zsolnay-gyárban

Értimisk 1910/11. 7. l.

Kremlicska János.

Derékig, kissé jobbra, cimá
káptalani jelvénynyel és lánczo

Tusrajz, mér. 21.6: 14.4

Sz.n. 4
112-08

Nikelszky Géza

Magányos nyíjak,

versek.

Művészeti Hetek Pécs

1941.

ÁRVERÉ

A tallós-i Esterházy-kastély műtárgyai. 1931 ok

Az árverés napja	Festmények, rajzok, metszetek	Szobrok, plakettek	Kelet-Ázsia	Ezüstök, ékszerek	Porcellán- és üvegtárgyak	Textiliák
1931 okt. 16	651–720	—	—	1960–1990	2273–2300	2699–274
„ „ 17	721–790	—	—	1991–2020	2301–2330	2741–277
„ „ 19	791–860	—	—	2021–2050	—	2771–280
„ „ 20	861–930	—	—	2051–2080	2331–2360	2801–282
„ „ 21	931-1000a	—	—	2081–2110	2361–2390	2821–284
„ „ 22	1001–1070	—	—	2111–2140	2391–2420	2841–287
„ „ 23	1071–1140	—	—	2141–2170	2421–2450	2871–290
„ „ 24	1141–1210	—	—	2171–2200	2451–2500	—
„ „ 26	1211–1280	—	1719–1780	2201–2230	2501–2540	—
„ „ 27	1281–1350	—	1781–1840	2231–2272	2541–2560	—
„ „ 28	1351–1420	—	1841–1900	—	2561–2620	—

Nikelszky Géza

Gödöllői táj c.
képe repr-

Pécsi Képrőm. Társ

1933. nyár

Jegenyés út a
gödöllői parkban,
vízf.
Repr. n.o.

Nikelszky Géza
festő
Pécs
Felsővámház u.
80.

MKSz 1947

Nikelszky Géza

festő

l.

Pécsmurcsi

1941. 107. C

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Nikelszky Géza

festő

V kminkiáll. 1943

Magányos nyárfák,

vorf.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út
33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) disz-
termében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"**
címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Nikelszky Géza

Jenő

László

Pécsi Képzőm Tan.

1933. május

< Nikelszky Géza >

festő cikke

< > Könyvjeg a
képzőművészetben.
Pécs szab. kir. város
„Majorossy Imre
Muzeumának 1942.
évi értesítője
[Pécs 1942]
75 – 79. P

Kat. Kal. József
Prot. Gebhárd
Új-g. Poemén

CSÜTÖRTÖK

28

Kat. Ágoston pk.
Prot. Ágoston
Új-g. Mózes rem.

PÉNTEK

29

Kat. Ker. Ján. fejv.
Prot. Erneszt
Új-g. Sz. Iván fejv.

SZOMBAT

30

Kat. Limai Róza
Prot. Róza
Új-g. Sándor pk.

Izr. S. Ki-Teze

Nikelosky Gerá

Jesto

l,

Ivok Kö

1936. 157. l.

TURÓCZI SÁNDOR KÖNYVTÁRA

HELYSZÁM: 855 / U. II. 4.

SZAK: Szépirodalom.

SZERZŐ NEVE: Komáromi János

FORDÍTÓ NEVE: —

KÖNYV CIME: Régi ház az országútnál.

KÖTÉS NEME: Eredeti egész vászonkötés ALAK: 8r.

KIADÓ: Genius EV: 1930. Bpest.

Nikelszky Géza

iparmúvész

Pécs

Lád

Pécsmúzést

1941. 97. l.

T.

Europa film köyt.

Budapest

V. Rothermere u. 12. III. 21

Nikolszky Géza

l.

Művészet (Kende)

1939. 30. 4.

132. l.

75943

Nikolszky Géza

festő

Jakabhegy a Bárány
ittal c. képe a
veszprémi múzeum-
ban

Fejes 1927
40. l.

IIIq OSZTÁLY

a M.Á.V.

Pálya szá

Hossz

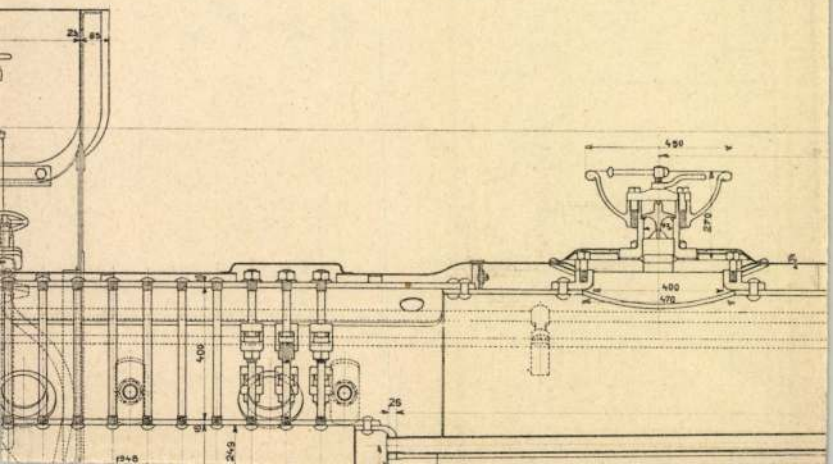

< Nikelszky Géza >

pécsi festő cikke

< J. Wéber Xav. Ferenc nekrológja. A Pécs-Baranyamegyei Múzeum-Egyesület Értesítője. XI. évf. 1930. 78-82. l.

Nikolszky Géza

festő

kroll. kiáll. Aurora

1924. jan.

ész fürdő telep, hol balra a templom
túl, mely körül többen járkálnak, a für-
n a fákkal borított kőhegy emelkedik.

dő"

Régelő mellé".

i a keretnek 11.5 : 17 s az acéllapnak 15.5 :

+305.

112/93 № 247.

Nikelszky Géza

Thieme Becker

XXV. 774. l.

(Lyka)

Nikelszky Géza

a Pécsi Képzőművészek
és Műbarátok Társa-
sága újraválasztott
választmányának elnöke.

Török Gyula dr.

Pécsi útmutató

Pécs 1943. 157. l.

Czemegi: Körüljáró

Nikelszky Géza

Ivod

Martyn Ferenc:

Dunántul. 1942
ápr. 21.

Nikelszky Géza

festő

Műcs. kiáll. 1938 tól
Tipics 1/8. l.

KOSSUCH JÁNOS

üveggyáros és nagykereskedő

Üveggyár:

AJKA

Veszprém megye

Üzlet:

BUDAPEST

IX., Vámház-körút 6. szám

Magyar kristály gyártmányok és vitézi címeres készletek egyedárusítása

Vikeloszky, Lea

Táj- és csendélet képek.

Pécsi Képzőművészek és
Műbarátok Társasága 1926.
Kiáll. tárgyuntató. 1933.
tél.

Nikelszky Géra

dimitő festő

1897. állami öntöv díjjal

Münchenben folytatta

tanulmányait.

Értesítője, Iparmův. Iskola

—. 1897/98. Bpest 1898.

21. l.

I. Ferdinánd:

Mellig, négynyolczad jo hord. Díszes vértbe van öltöz jás rendet viseli. Körirata: „Rex. C."

Ólomérem, méretei 7.3

Lsfza. 394.

NIKELSZKY *Géza*, festő és iparművész, Szatmárnémeti 1877 júl. 28. A bpesti iparművészeti iskolában és Münchenben tanult 1900 óta a pécsi Zsolnay-gyárban működik.

E-G. II 204 l

ı 65 cm,-- Ielt,sz,4586,-- Becsértéke
es hagyománya (2046-913).-- Bejelen-
ł).

-913
-144
10003

Nikelszky Géza

festő

Halászok c. képe repr.

Művészet 1943. 19. l.

Pécs n. kir. város tulajdon.

BELÉLTETT SW 6

LLITOTT MŰTÁRGYAK
ÉKE:
Wohnungs-Ta

Das Blatt der Hausfrau
VERKEHRSTECHNIK
Kleinpflasterstraße das Ideal der Kraftfahrer?
BAUWELT KATALOG
1929
BERLINER HANDELS-REGISTER
1929
DEUTSCHES BAUWESEN
VERLAG ULLSTEIN · BERLIN

Nikelszky Géza

festő

lakik: Pécs, Felső-
vámház u. 80.

Pécsi KMT művelő-
tagja 1933

OKTATÁSÜGYI MINISZTÉRIUM.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

ELŐADÓ—ELŐADÓNAK!

Nikelszky Géza

l.

Szépművészet

1941. 107. l.

941 IAN 14 22

MDK

Nikelszky Géza

János vitéz II. rész XVII-XVIII, vf.

" XIX-XX, vf.

" XXI-XXII, vf.

Pécsi Képzőm. Társ. 25-ik kiáll. 1939. október.

Nikelszky Géza
festő- iparművész

M.D.K.

A Zsolnai Gyár festő és iparművésze
1951-ben a Pécsi Képzőművészeti Iskolában végzett.

Bodnár Éva: Gádor Emil kiállítása a Fényes Adolf Teremben.

Művészet 1966. Augusztus - 45 lap.

MDK

Nikelszky Géza

János vitéz II. rész XI-XII, vf.
" XIII-XIV, vf.
" XV- XVI, vf.

Pécsi Képzőm. Társ. 25-ik kiáll. 1939. október.

MDK

Nikelszky Géza

Erdőrészlet napsütésben, vf.

Fonyódszéplaki táj, vf.

Ligeti verőfény, vf.

Pécsi Képzőm. Társ. 25-ik kiáll. 1939. október.

M.I.K.

Nikelszky Géza

Porcelán-fajánsz eozinos váza terve. Készült a pécsi Zsolnay gyárban, 1904. repr.

Üveg, kerámia és porcelán 1966-1967. Bp. 1967.
62-63.l.

MDK

Nikelszky Géza

János vitéz mesékönyv cimlapja, vf.

János vitéz II.rész VII-VIII, vf.

" IX-X - vf.

Pécsi Képzőm. Társ. 25-ik kiáll. 1939. október.

KDK

Nikelszky Géza

Fonyódszéplaki partrészlet,vf.

Kisrét, vf.

Tarló a Gyárváros felé, vf.

Pécsi Képzőm. Társ. 25-ik kiáll. 1939. október.

MDK

Nikelszky Géza

Ezüst nyárfásban, vf.

Kis ezüstös szélén, vf.

Vadász-otthon, vf.

Pécsi Képzőm. Társ. 26-ik kiáll. 194o.november

MDK

Nikelszky Géza

Népi élet, vf.
Falusi csend, vf.
Erdész tanyán, vf.
Foglalkozások, vf.

Pécsi Képzőm. Társ. 26-ik kiáll. 1940.november

MDK

Nikelszky Géza

Falmező részlet, vf.

Házi csempék, vf.

Eozin mintás Zsolnay-kályha terv, vf.

Pécsi Képzőm. Társ. 26-ik kiáll. 1940.november

MDK

Nikelszky Géza

iparmüv. szakbiz. rendes tagja

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

MDK

Nikelszky Géza

Megalakult Pécsett a műbarátok köre. Dunántul 1922. máj. 14.

MDK

Nikelszky Géza

János vitéz sorozat, vf.

Pécsi kiáll. 1948.márc.

Nikelszky Géza

művészeti szakbizotts. : rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

MDK

Nikelszky Géza

Aranyvilág - aranyélet I.,vf.
" " II.,vf.

Zsolnay Vilmos nyugvóhelye, linoleum terv-és tollrajzok

Pécsi Képzőm. Társ. 26-ik kiáll. 1940.november

MDK

Nikelszky Géza

~~83-85~~. János vitéz I.rész /1-3/, vf.

" " I. " /4-15/, "

" " I. " /16-18/,"

Pécsi Képzőm. és Műber. Társ.23. liáll. 1938.jun.

13-14. l.

MDK

Nikelszky Géza

Exlibrisek, kisgraf.

Illusztrációk, exlibrisek, kisgraf.

Pécsi Képzőműv. és Műbar. Társ.kiáll. 1937.máj.

MDK

Nikelszky Géza

Ullmann-telep, felé, vf.

Játszó gyermekek, paszt.

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. 23. liáll. 1938. jun.

13-14. l.

MDK

Nikelszky Géza

Lucy pihenő, paszt.

Szerelmesek fája, of.

Utcaközi ház nemesviden, of.

Pécsi Képzőműv. és Műbar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Nikelszky Géza

művészeti szakbizottság rendes tagja

Pécsi Képzőm. és Műbar.Társ.23.kiáll. 1938.jun.

MDK

Nikelszky Géza

iparmüv.i szakbizottság rendes tagja

Pécsi Képzm és Mübar.Társ. 23.kiáll. 1938.jun.

MDK

Nikelszky Géza pécsi ipm., festő

a Társaság tagja

Pécsi Képzőm és Mübar,Társ. 23.kiáll. 1938.jun.

MDK

Nikelszky Géza

kiáll. biráló biz. rendes tagja

Pécsi Képzm és Műbar.Társ. 23.kiáll. 1938.jun.

MDK

Nikelszky Géza

Pécsi táj a "leadó" felé, vf.

Ut a Hidegkut felé, vf.

Hidegkut, vf.

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ.23. liáll. 1938.jun.

13-14. l.

MDK

Nikelszky Géza

Eső után, vf.

Pécsi gyárvárosi részlet, vf.

Ut a Kisrét felé, vf.

Pécsi Képzőm. és Mübar. Társ.23. liáll. 1938.jun.

13-14. l.

Nikelszky Géza ipm.festő, Pécs

Pécsi képzőm. és műbar. Társ. kiáll. 193[illegible]. máj.

MDK

Nikelszky Géza

Nemesvidi talpasház, vf.

Kilátás az almádi Öreghegyről, vf.

Pécsi szüret, vf.

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

13. 1.

Nikelszky Géza

Csendes parkrész, of.

Szántó a Szt.Mihály dombbal, of.

Györöki strand, of.

Pécsi Képzőműv. és Műbar. Társ. kiáll. 1935.
30. l.
jun.

-1

rogio da Milanoval

Ambrus /14.sz. má
su

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Fenyves ut a kőbánya fölött, vf.

1-es ut a Mecseken, vf.

Idegen vendégek Kopácson, vf.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza

Pécsi szüret, szőyeg

Hikádiná háza Nemesviden, vf.

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov. 13. 1.

MDE

Nikelszky Géza

Rózsák kosárban, of.

Balatonpart libákkal, of.

Pécsi Képzőműv. és Műbar. Társ. Kiáll. 1935.
jún. 30. 1.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Leányfej, vf.

Erdei kis tisztás, vf.

Nyaraló család, vf.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

mDK

Nikelszky Géza, festöm.

Napos délelött.	vizf.
Délután a parkban.	"
Parkátjár.,	"
Kálmi.	Olf.
Idegen vendégek Kopácson.	vizf.
Gyüleßezés a halvásárra.	"
Ártéri halászok.	"

Nemzeti Szalon.- Fiatal müvészek. 1oo.csop.kiáll. Kat.
1944.ápr.

Nikelszky Géza, ipm.festő, Pécs

Pécsi Képsőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936.
nov.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Erdei napsütés, vf.
Tarló a diósdülői hidnál, vf.
Pécsi táj a viztoronnyal, "

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza, festőm.

Parbejárat Lellén.	Vízf.
Bongó-Kissék nagy fűzfája.	"
Hidegkut felé.	"
Ligeti veröfény.	"
Fonyódi hegy.	"
Reggel a harkányi parkban.	"
A pécsi Mandulásban.	"
Az öreg pécsi vámház.	"

Nemz. Szalon.-Fiatal Müvészek. 1oo.csop.kiáll. 1944. ápr. Kat.

MDK

Nikelszky Géza

Képzőmüv. kiáll. Somogyi Napló, Kaposvár, 1949.
márc. 2o.

MDK

Nikelszky Géza, festőm.

Dani bácsi a halikkal.	vizf.
Gyenis a varsánál.	"
Hal-árverés Kopácson.	"
Halvásár előtt.	"
Halpiac.	"
Meghitt helyen.	"
Lehajló fák alatt.	"
Naptény a parktisztásban.	"
Verőfényben.	"

Műsz. Szalon.-Fiatal művészek. ipc.csop.kiáll. 1944. ápr. hat.

MNK

Nikelszky Géza, festőm.

Magyaregregyi kazlak.	Vizi.
Önarckép.	Vizi.
Téli veröttény.	Vizi.
Középrigóci perjés.	"
Kilátás a szigligeti öbölre.	"
Szalmakaza 1 Györökön.	"
Pécsi táj.	"
Nyaraló család.	"

Nemz. Szalon.-Fiatal müvészek. 100.csop.kiáll. 1944. ápr. Kat.

MDK

Nikolszky Géza festőm.

Kőtörő II. vf.

Mackó, babákkal of.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Hetvehelyi táj, vf.

Kilátás az Erzsébet-telepre, vf.

Magvaregregyi rét, of.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Pécsi szüret. vf. szőnyegterv

Friss hóesés, vf. of.

Aranyvirág, of.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

Nikelszky Géza MDK

Parkbejárat, vizf.
Tábornokék kabinja, vizf.
Balatonpart, Lellén, vizf.
Nyaraló család, vizf.

Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. 1937.
Őszi kiállítás

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Márti, xfx of.

Lehajló fák alatt, vf.

Johan szőlő-villa, vf.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

Nikelszky Géza MDK

Ut a Laci tanyához, vizf.
Pongó Kissék nagy füzfája, vizf.
Kisnyirfás parkrészlet, vizf.
Nagy nyirfa Csöppivel, vizf.

Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. 1937.
Őszi kiállitás

melk

Nikelszky Géza

a pécsi Zsolnay gyárban több mint fél-
századot töltött el mint tervező művész.

Harcos Otto: Nikelszky Géza: A Zsolnay gyár művészete
Jelenkor, 1959. Pécs. 5. sz 116. l

Nikelszky Géza MDK

Gyenis a hálóval, rajz
Hálójavitás, rajz

Magy. Képzőm. Szabadszervezete Pécsi Csop.
XXV. kiáll. 1947. szept.

mdk

Nikelszky Géza

mūve: Hóoloadás (festmény)

reprodukció

Jelenkor, 1959. Pécs 4. sz 40. l.

Nikelszky Géza MDK

Püspöknádasdi táj
Tájkép a Keleti Mecsekről
Püspöknádasd, aqu.

Magy. Képzőm. Szabadszervezete Pécsi Csop.
XXV. kiáll. 1947. szept.

MDK .

Nikelszky Géza festőm.

Aranyfácános szőnyegterv, vf.

Borostyánosban, vf.

Zengővárkonyi gesztenyésből, vf.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Füvészkerti nyirfák I. vf.

" " IV. "

Részletek a János vitézből I. vf.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MEK

Nikolsky Géza festőm.

Kvéta, of.

Mosónő II. vf.

Önarckép, of.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Papp-malom bejárat, of.

Gyárudvar hó alatt, of.

Füvészkerti nyirfák III. vf.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza

iparmüv. szakbizotts. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Mübar. Társ. kiáll. 1938.jun.

Nikolszky Géza festőn.

Kis nyires, of.

Otthon, of.

Gyárváros télen, of.

Pécsi Kiáll. 1945. dec.

Mikolesky Géza festőn.

Kőtörő, gouache

Kálmi, of.

Nagy krizantémunok, of.

Pécsi Mill. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Kálmánka arcképe, of.

Leányarckép, of.

Pécs-budai régi vámház télen, of.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

Nikelszky Géza

MDK

kiáll. bíráló biz. : rendes tag

Pécsi Képzőműv. és Műbarátok Köre. kiáll. 1935. jun.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Fenyák a kőbányai uton, vf.

Női fej, sz.r.

Gyülekezés a halvásárra, vf.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

Nikolszky Géza festőm. MDK

Ártéri halászok, vf.

Hal árverés, vf.

Játszó gyermekek, paszt.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Részletek a János vitézből II. vf.

Disznótor vf.

Zengővárkonyi leánykák, vf.

Pécsi kiáll. 1945. dec.

tovább Nikelszky Géza
l. a grafikai ívet is
Z. Remecz Béla
Szabó János
l. a grafikai ívet is
Tury Vagy Sándor
Tillai Ernő
Vigh Lajos

l.

Pécs képzőm.
Szabadszervezete
XXV. Kiáll-
1947 szept.

Végrehajtható kiadmány.

P 7307 /1933 szám.

A Budapest I-III. Ker.

Az 1933 évi ápr. hó

kereseti

Neumann és Hei

felperesnek, képviseli: Dr. Mann Mór, ügyv

(helyettesei: Dr. Kenlivár

alperes(ek) ellen:

Kötelezze végrehajtás terhével a biró

Nikelszky Gézd.

Kerámikus, a Zsolnay gyár művészgárdájához tartozott.

1955. Bpesten, az Iparművészeti Múzeumban kiállítás

Említve

Jelenkor, 1965. 5. sz. 451. l.

Mikelsky Géza

(1877-1966) nekrológja. (A Zsolnay-gyár tervező iparművésze.) - Dunántúli Napló, 1966. szept. 18.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

283.1.

Nikelszky Géza

fcsto

l

Pécsi kiáll. 1928. ősz

REFORMÁTUS EGYHÁZ
GYOMA

964-1938 *elnöki szám.*

NAGYSÁGOS

DR. S Z E N T I V Á N Y

KEDVES BARÁTOM! A bünbánathét közbejö
hivatalos testületének
mel teszem hozzá, hogy
történetébe és gondosko
gyen megörökitve.

Lev.lapod alapjá
mot, holnap pedig külde
kettőt küldeni, de jobb

Örülünk neki, ho

Pikolszky Géza festőművész

Magyar Nemzet 1950.
július: 27. 4. old.

A Magyar Képzőművészeti Kiállítás
rövidesen megkezdte a vidéki kiál-
lítások megrendezését.

Nikelszky Géza

l.

Pécskiáll. 1930. tav.

KOSZTÁLY MUNKÁINAK KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

KUNST. CLASSE SPÉCIALE DES ARTS TEXTILES.

NIKELSZKY GÉZA

Romváry F : Memento mori

Pécs , 1999

Dunaszekcső

39.o.

9990= unklar ob Witte 1, 1991 zu
revi= 10 Jul 2000/BRANDT
created 17 Feb 2000/BRANDT
knde= knd1

Nikelszky Géza

ired

Kampis János:
Anakronizmus!
Anakronizmus.
Magyarság 1944.
apr. 9.

Cikk abból az alkalomból, hogy a 70 év felé haladó N-t a Nemzeti Szalonban a fiatal művészek köst szerepeltették.

Nikelszky Géza

Az 1911 Torinói
világkiállítás
magyar ház
vízudvarának
falburkoló lemezei.

terv: Nikelszky Géza

Kivitel: a Zsolnay gyár
munkája. Magas tűzű
fényes fehete zománcos
alapban fénytelenített
eosin mintak, piros
vinü naiv rajzu kontu-
rokkal, ömesen 100 minta.

Műcsitők: Föry és Pogány

Az eredeti tervekkel
egy példányban Nikelsz-
ky tulajdonában

Utánvét: _____ *Budapest, 19* 40. II. 29.

Dr. BENDETZ ÉS TÁRSA

KÖNYVESBOLT ÉS TUDOMÁNYOS ANTIQUARIUM

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-UT 15. **TELEFON: 128-027.**

2351

Számla

T. Műemlékek Országos Bizottsága *úrnőnek*
úrnak

Hajos Endre u. 10.

Bélyegmentes a m. kir. pénzügyminiszter 1881. május 17. 32.018. sz. a. kelt és a budapesti kir. pénzügyigazgatóság 20.081/1881. sz. a beérkezett rendelete értelmében.

1	Tápi J. Sopron 3 köt. Ar. P.	15.	—
1	Lotz K. Falfestmányai	9.	—
		[illegible]	[illegible]

Nikelszky Géza

vód
2

Dunántúl. 1942.
dec. 2. (Milyen legyen a lakásunk?
N. előadása a Szabadliceumban.)

vód

Pécsi Napló. 1942
dec. 2. (N. előadása
a Szabadliceumban.)

<Nikelszky Géza>

cikke

vod

z

( ) Csöndes jubileum. Pécsi Lapok

1924. jun. 8.

Vissza emlékezés
25 éves működé
sére

Nikelszky Géza

tervezte a kopácsi
hősi emlékmüvet és
orszag zaszlót, mely-
nek keramiai részet
K. Nagy Mihály mun-
tázta, s a Zsolnay-
gyár kivitelezte.

Pécsi Napló 1942.
szept. 4. (A kopácsi
hősi emlékmü lelep-
lezése.)

Nikelszky Géza

1948. ápr. 7. Előadása
(pécsi) a Vasoshaza közgyűlési
termében: Nagybánya,
a magyar Barbizon.

ELISMERVÉNY.

aptól a 192. lapig folytatólagosan

Nikolsky Géza

Lvod

z

Magyarság 1928.

aug. 12. (Allitsuk fel a Csonka-magyarország csonka szobát.)

Nikelszky Géza

tovább Sinkó András

N. szerverte, S. mintaszta az alábbi hősi emlékmüvet, melyet a pécsi Zsolnay-gyár kivitelezett.

vrod

Dunántul 1942 nov. 15. (Elhárult Laskó kőzség hősi emlékmüve.)

Nikelszky Géza

illusztrációi

a Pécsi Napló 1912

dec. 25. számában

(Intimitások a

nekrestőségről.)

Nikelszky Géza

vod

Dunántúli Napló

1948. aug. 7.

(A „Mecsek festője".)

Nikelszky Géza

vród

Béky Julia dr.

50 napsugaras esztendő. Beszélgetés Nikelszky G. festőművészel a pozitív festészetről, az „öregekről" és az új nemzedék feladatairól. ~~Dunántúli~~

~~Napló 1948 máj. 13~~

Uj Dunántul

1948. apr. 11

Nikelszky Géza

Baranyai Magyarság 1922. máj. 14. (Gy. : A dunaszekcsői hősök emlére.)

Pécsi Napló 1925. szept. 18. (Egy ujjáépített templom.)

Dunántúl 1925. szept. 19. (50 éves a pécsi evangélikus templom.)

A pécsi ev. templom építésének Nikelszky vezetése

Nikelszky Géza

Dunántul. 1922. márc. 12. („Hősök emléke." Nikelszky Géza tervrajzai.)

Baranyai Magyarság 1922. márc. 16. (–thy–án = Hőseink emléke. Látogatás Nikelszky mesternél.)

Pécsi Lapok. 1922. márc. 12. (Hősök emléke.)

Dunántul 1922. máj. 13. (Sz.: A dunaszekcsői hősök emléke.)

Nikelszky Géza

Ilir. (Pécs) 1919. aug. 3.
(N. festőiskolája.)

Szőnyi Oktáv: Nikelszky Géza képkiállítása. Dunántúl. 1919. nov. 30.

Pécsi Napló 1919. dec. 3.
(Nikelszky Karácsonyi képcsoltja.)

Ilir (Pécs) 1919. dec. 5
(Nikelszky Géza képkiállítása.)

Munkás (Pécs) 1919. dec. 4. (Nikelszky Géza képkiállítása.)

Nikelszky Géza

vad

Dunántúl (Pécs)

1936. nov. 17.

(Egy pécs-baranyai könyvet a Pécsi Képzőművészek kiállításain. Nikelszky Géza eredeti könyvdísszel.)

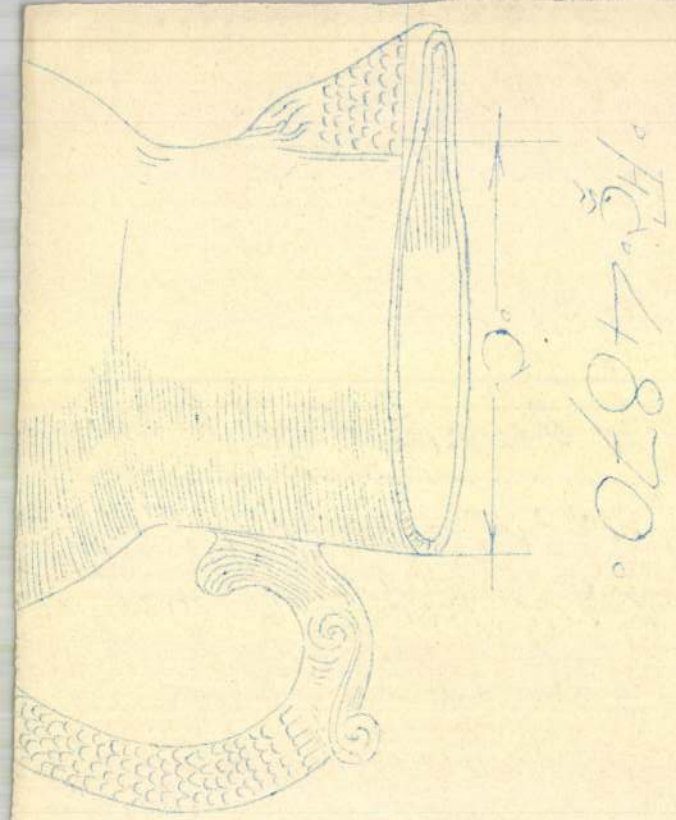

C

9/m 9/m ~ 1 LITER
2 " 10 " ~ 1 1/4 "
2 " 10 1/2 " ~ 1 1/2 "

Nikelszky Géza

vrod

Sásdi Sándor:
Nikelszky Géza
festőművésznél.
Pécsi Napló 1940
máj. 2.

1899. jun. 1. lépett a
Zsolnay-gyár kötelékébe

(Nikelszky Géza)
cikke
wód

( ) Negyven évvel
ezdőtt. Pécsi Napló
1937. dec. 25.

Vinzacutéreres
münchenni évére.

Nikelszky Géza

vod
z

Pécsi Napló. 1942
febr. 12. (Pécs képző-
művészeiről. N.
felolvasása.)

Nikelszky Géza

1939. febr. 26. befejezte Janos vitéz c. mese-könyve képeit, összesen 66 képet - 1939. máj. 31. Zsolnay-gyári működésének 40-ik évfordulója alkalmából ünnepelte és jutalmazta.

1939. jun. 16. a pécsi városi székház közgyűlési termében fenti elnökléséve alakult meg a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága Iparművészeti szakosztalja.

Nikpkiáll.

EGYETEMI NYOMDA

30 nap **JÚNIUS** 25. hét

3 árnap	Kamill n.	Pád. Antal *Tóbiás*
4 étfő		Nagy Sz. V. *Vazul*
5 edd		Jolán *Vid*
6 erda		Rég. Ferenc *Jusztin*
7 ötörtök		Rainer *Töhötöm*
8 éntek		Efrém *Arnold*
9 ombat		Gyárf. és Pr. *Gyárfás*

Nikelszky Géza

vod
z

Dunántúl. 1942.
febr. 12. (N. előadása a pécsi képzőművészetről.)

Nikelszky Géza

irod.

Achátz Imre: Nikelszky Géza jubileuma. Sorsunk 1947. dec. 719–721. l

Nikelszky Géza

1942. ápr. 12. Fenti
előadása a pécsi vá-
rosháza közgyűlési
termében – Könyvjegy
a Képrőmű vénetben

Nikpkiáll

EGYETEMI NYOMDA

30 nap **ÁPRILIS** 17. hét

18 sárnap		Jubilate *Ilma*
19 Hétfő		Emma *Kocsárd*
20 Kedd		Tivadar *Tivadar*
21 zerda		P. Konrád *Anzelm*
22 ütörtök		Szótér, Káj. *Szótér*
23 éntek		Béla *Béla*
24 zombat		György *György*

Nikelszky Géza

1942. febr. 11. Fenti előadása a Varosi Hétház közgyűlési termében Pécsi képrömüvének címmel.

Nikpkiall

EGYETEMI NYOMDA

29 nap **FEBRUÁR** 8. hét

15 asárnap		Invocabit *Fausztin*
16 Hétfő		Julianna *Julianna*
17 Kedd		Donát *Donát*
18 Szerda	Kosice.	Simon *Konrád*
19 Csütörtök		Konrád *Zsuzsánna*
20 Péntek		Aladár *Álmos*
21 Szombat		Eleonóra *Eleonóra*

Nikelszky Géza

Koll. Kiáll. Pécs
a pedagogusok nal-
szervezete rendezésében
1945. ápr.

Nikpkiáll

~~34~~
~~15.40~~
~~68.60~~

rék

adásokról

és Vallás Minisztérin alkotmány u 1.40

inisztérium akta vétele 1.40

ürgös levél vétele 1.40

ntba pénz maradványért 1.40

iratok vétele 1.40

tmány u Minisztérium 1.40

vétele 1.40

o 1.40

rgös akta vétele 1.40

gyosztályához iratok vétele 1.40

l u 3000 Frt felvétele 1.40

Nikelszky Géza

1943. dec. 3. Előadása
Pécs képrőművészete cím-
mel, vetített képekkel, a
Szabad liceum Egyetében

Nikpkiáll

MEGHIVÓ

A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT NEMZETI MÚZEUMI CSOPORTJA meghívja Önt és családját az 1947. évi október hó 25-én d. u. 6 órakor Eszterházy-utca 14—16. sz. alatt levő előadótermében tartandó

MŰSOROS KULTÚRESTJÈRE

Belépés díjtalan, a meghivót kérjük felmutatni.

Barátsággal

a VEZETŐSÉG

Nikolszky Gyula

Koll. kiáll. a budapesti Nemzeti Salonban 1944 ápr.

Nikp. kiáll

A m. oostatakarékpenztartól

BUDAPEST 48 IV 29 11 54 c

16136

MUEMLEKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest

IX. Hőgyes Endre u. 10.

Hivatalból
Díjátalányozva

Nikelszky Géza

Határszéli c. képét
megvette Pécs városa
a múzeumnak
1942. nov. 20.

Nikelszkiről

1942. dec. 1. A pécsi
Szabadlyceum keretében
Jeremiás előadása a vá-
rosháza közgyűlési
termében: Milyen
legyen a lakásunk?
címmel.

M. V.

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **MÁRCIUS** 14. hét

28 sárnap		Húsvétvas. *Húsvétvas.*
29 Hétfő		Húsvéthétfő *Húsvéthétfő*
30 Kedd		Kerény *Izidor*
31 Szerda		Guido *Árpád*
1 sütörtök	**ÁPRILIS**	Hugó *Hugó*
2 Péntek		P. Sz. Ferenc *Áron*
3 zombat		Rikárd *Keresztély*

Nikelszky Géza

a Pécsi Nemzeti Casino
hősi emléktáblája pályá-
zatán II. díjat nyert
1922. szept. 28.

Nikelszkiáll

A m. postatakarékpénztártól

16136

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest

IX. Hőgyes Endre u. 10.

Hivatalból
Díjátalányozva

Nikelszky Géza

Terverte Weber Xav. Ferenc festő pécsi emlék-táblája. Leleplezés 1929. nov. 17

Nikelszky

Nikelszky Géza

1921. máj. 18-án
a szerb megszállás alatt
az 5 koronás városi bank-
jegy pályázaton 3-ik
díjat, máj. 19-a bélyeg
pályázaton 2. ik díjat
nyert.

Nikpkiáll

5 ~~[illegible]~~ papír (à 16) 800.— ☐

[60 db. [illegible] (à 16) 960 —

20 [illegible] (à 40) 800 —

10 [illegible] (à 35) 350 —

3 [illegible] (à 48) 144 —

~~[illegible]~~

2 [illegible] 1400 —

Nikelszky Géza

l.

Pécsi kiáll. 1941. évr

Ags.

Dr Jenliványi Gyula
Tírnak.
Szeged
Szent Ferenc rendhof.

Nikelszky Géza

1899-ben Szatmárról Elmult a pécsi Zsolnay-gyárban és segédkezett Dařilek Henrikhez a Roskovics-féle árpádházi királyképek keramiai kivitelében. Azota egyhuzamban a gyár alkalmazottja jelenleg is.

Nik Pécsképzm

14. l.

Nagyságos

dr. S Z E N T I V Á N

festőmüv

Nikelszky Géza

1928. okt. 3. a pécsi Magyar hét kirakatversenyen Schutzer nappangyáros kirakatával első díjat nyert.

Nikpkiáll

Mentha-genust, dr. Gayer Gyula Szombathelyen az Aconitum-, Kupcsok Sámuel Bakabányán a Rosa- és Rubus-genusokat. Cserébe adtak 6 helyre 735 másodpéldányt, köztük 333-at a M. Nemzeti Múzeumnak. Ugyancsak a Nemzeti Múzeumnak gyüjtöttek a kiadandó Exsiccata részére 100 Anthriscus trichosperma, 100 Crassula caespitosa, 100 Salicornix herbacea, 50 Chara corruata, összesen 350 példányt.

A természetrajzi osztály állománya az év végén 32.644 állat, 13.348 növény s 3844 ásvány- s őslénytani tárgy; összesen 49.836 darab.

A könyvtárban és a múzeumban az 1913. év végével 166.139 db tárgy volt kezelés

van szó. Mivel a helyi viszonyok tatnak, hogy itt több sírra is lehe az osztály vezetője elhatározta a r ásatást, de a kedvezőtlen időjárás az 1914. évre halasztotta, az államse része is erre az évre vitetvén át.

A *néprajzi osztály* 1913. évi álla 500 K volt, mely összeg teljesen, az előző évről áthozott maradvány n is felhasználtatott. Ugyanis az 1912. régészeti osztálylyal ezzel szemben lehetett a körülményeknél fogva gondot fordítani reá; a lefolyt évb ban a régészeti osztály került ve ben háttérbe s ez a beosztás an inkább szükséges volt, hogy az imr

Nikelszky Géza

1931. jun. 10. levelező tagja lett a Jannus Pannonius Irodalmi Társaságnak.

Nikelszkiak

Nikolszky Géza

1939. okt. 22 a Pécsi Képzőművészek és Múbaratok Tassaszja János vitéz mesekönyvét a Weber Xav Ferenc-művészeti díjjal tüntette ki.

Nikolszkiáll

EGYETEMI NYOMDA

30 nap **SZEPTEMBER** 39. hét

19 asárnap		Január *Vilhelmina*
20 Hétfő		Euszláh *Friderika*
21 Kedd		Máté *Máté*
22 zerda		Móric *Móric*
23 ütörtök		Tekla *Tekla*
24 'éntek		Fogolyk. M. *Gellért*
25 zombat		Gellért *Kleofás*

Nikelszky Géza

mellszobrát 1937.
pelívszában mintázta
Szomor László, mélyet
a pécsi Zsolnay-gyár
pyrogranitban ki-
vitelezett

Nikpkiáll

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **JÚLIUS** 28. hét

4 sárnap		Ulrik *Ulrik*
5 Hétfő		Z. Antal *Enese*
6 Kedd	Insp.	Izaiás *Ézajás*
7 zerda	Enter néni	Cirill és Met. *Cirill*
8 ütörtök		Erzsébet *Teréz*
9 éntek	Szabadság	Veronika *Lukrécia*
10 zombat	Hézsnagi évf. IV.	Amália *Amália*

Nikelszky Géza

festő

Szabad Művészet

1951. 219. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
100-1909
ctk. II/9

A m. kir. vallás-és közokatási
számu és az állampénztárhoz i

Utasitom az állam
Ferencrendi zárda épületének
épitési államsegély utolsó r
/:16500:/ koronát a Müemléke
hivatalos nyugtatványára els
zessen ki és tárcám terhére
dáskép számoljon el.Budapest,
meghagyásából: dr.K.Lippich

Nikelszky Géza

1925. jul 19. a pécsi evang. templom kifestének tervpályázatán. I. díjat nyert. Szept. közepére készült el vele.

Nikpkiáll

körlekedés: költ-

. U.

Kalenyfoi

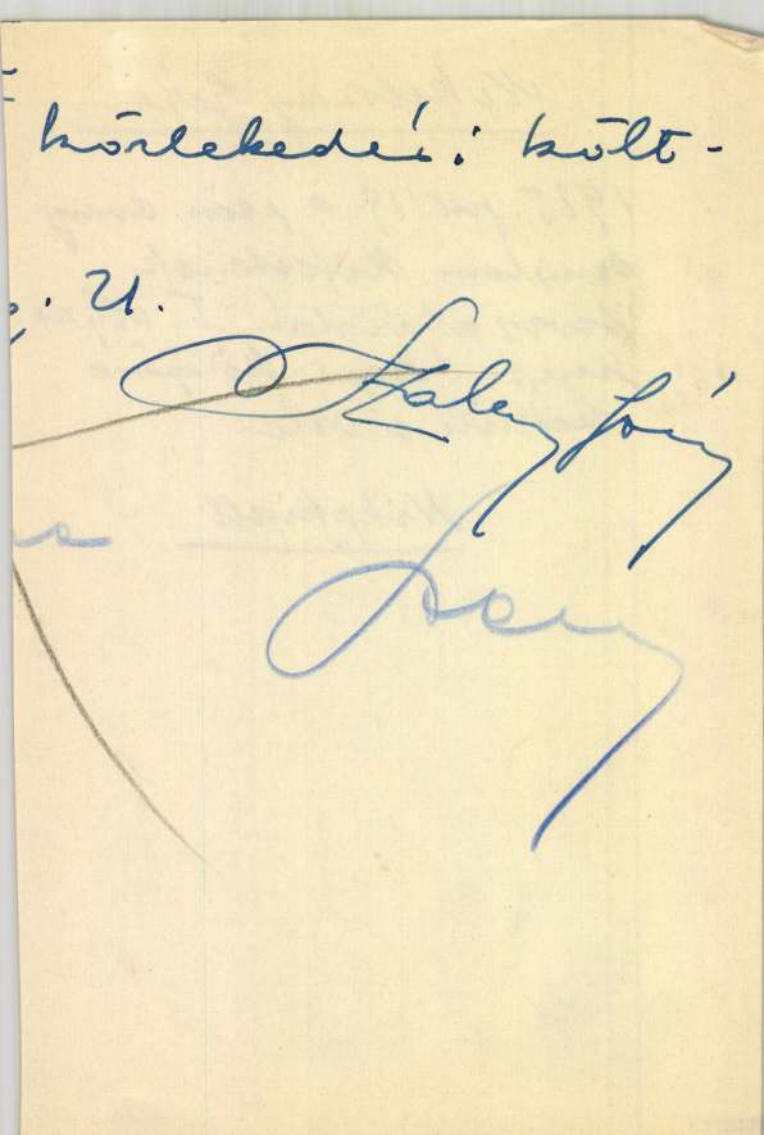

Nikelszky Géza

1946. nov. 24. Elő-
adása a pécsi szabad-
szervezet őszi tárlatán
„A mai ember kép-
szemléletéről.

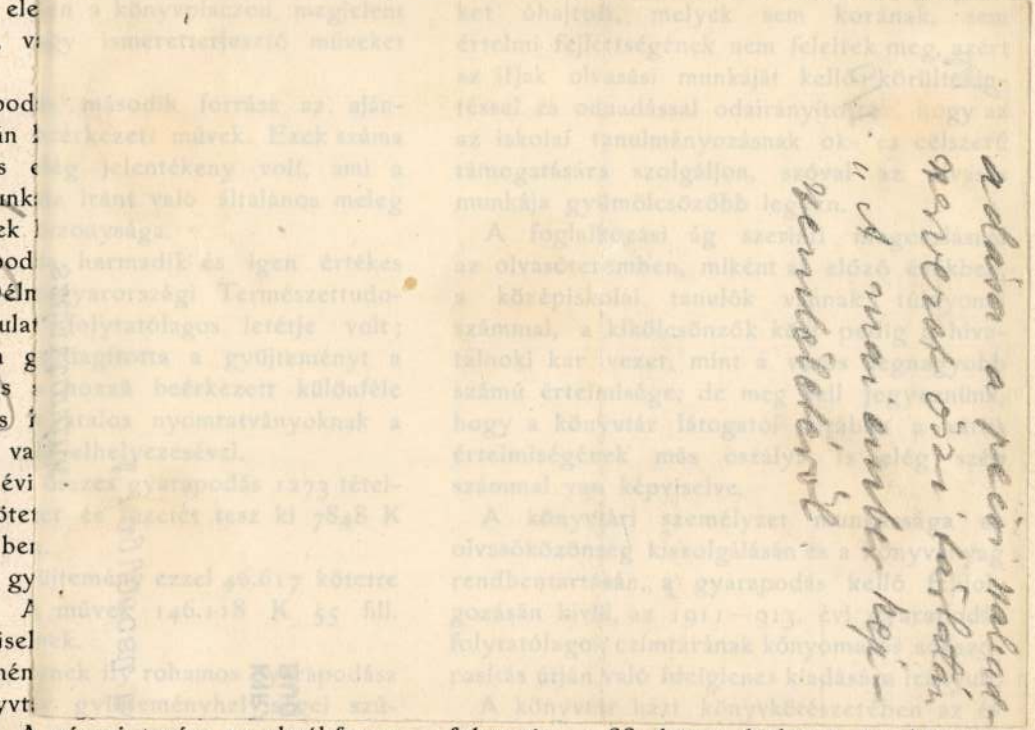

oszlanak: *a)* Régészetre, *b)* Szépművészetre, és *c)* Néprajzra. Mindezek érdekeit szolgálja egy kisebb méretű, csakis a tisztviselők és tagok használatára álló szakkönyvtár, amelyben archaeológiai, numizmatikai, szépművészeti, néprajzi és délmagyarországi történelmi alosztályok vannak. E könyvtár anyaga ugyan 10.078 darabból áll, de ennek nagy része apró-nyomtatvány, vagy kézirat. A könyvek száma 1913 végén mindössze 2184 db volt. A könyvgyüjtemény legnagyobb részét még 1903-ban átadta a Társulat a temesvár-városi nyilvános könyvtárnak, hogy ezzel is elősegítse a temesvár-városi nagyobb arányú nyilvános könyvtár létesítését.

Az elmult évben a gyüjtemények minden osztálya 2315 darabbal gyarapodott. Gyarapítására összesen 2651·58 K-t fordítottak és pedig az államsegélyből 1778·92 K-t, a sajátukéból pedig 873.86 K-t.

A szakkönyvtár 258 darabbal gyarapodott; ezek között legértékesebb ama 139 darabból álló könyv-adomány, amelyet a temesvár-városi könyvtár ajándékozott a Társulatnak.

Igen gazdag aratása volt a múzeumnak 1913. évben folyamatban volt temesv csatornázási munkálatokból. E munkálato hónapokon át állandó figyelemmel kisértél részint a munkálatokat vezető városi mérn ség adott át nehány lelettárgyat, de sokk gazdagabb volt az aratás azon az úton, hog Társulat magukkal az ásatást végző munkás lépett állandó összeköttetésbe. Igy ha k adott mintegy 200 K-t a munkásoknak, beszolgáltatták a legtöbb lelettárgyat s a révükön a leletkörülményeket is, habár mindig pontosan, de legalább nagyjából m állapíthatták. A felszinre került tárg között volt: mammuth-lábszárcsont, rh ceros tichorrhinus felső szárcsontja (Föld Intézet meghatározása); őskori tárgyak k előkerült egy nagy és nehány kisebb ag edény; sok átfúrt és át nem fúrt csont csolya; több alakított szarvasaggancsok, t keltakori kés, üveg karpereczek, bronzgy bronzrögök, bronz ruhadíszek, őskori gyön szemek, római bronz stylus, horzsakő, czirkalmak, olvasztott viasz, Árpádkori br

Nikelszky Géza

Pécsi kiáll. 1942. nov
Őszi kiáll

Halászok, Halárverés,
Halpiac Kopácson, Ko-
pácsi részlet, Macskák
a „Csiklik"-ben, Gyü-
lekezés a halvásárra,
A pécsi Mandulásban,
Árteres vidék, A hal-
piac alatt, Baksád fel-
vég a töltéssel, Fák a
Nagyszakadásban, Ko-
pácsi Dunaág ártérrel,
Halászfalú szélén, Ja-
nika a Varsákhoz megy,
Dani bácsi a ladikkal,
Gyenis a varsánál.
valamennyi vízf.

Műv.

d. 41

1 köt. 8°

Blümelhuber

Ferenc

Az egyházi művészet
rejtelmei és gyakorlati kézikönyve.

(72 ábrával).

I.–XIV. + 1.–369. l.

Nikelszky Géza

1919. festőrokolája
volt Peisett

Nikpkiáll

Első gyűjt. kiállítása
Peisett 1919. dec.

u. o.

MAGYAR POSTATAKARÉKPÉNZTÁR

Takarékbefizetési bizonylat

A betétkönyvet Kiállító hivatal ker. száma: IX. ker.

A betétkönyvet kiállító hivatal: I./A. Budapest 9

A betétkönyv száma: 18.944

Befizetett összeg:

10.000 Ft / f.

A betétkönyv követelése a befizetés után: 15.015 Ft / f.

A betevő neve: Müemlérek Com. Bizottsága

„ lakcime: IX. Hogyes E. – u. 10.

A befizetés napja:

a postaalkalmazott aláírása

Ptp. 123—3. 1947. 400|m. Hny. 56.

Nikelszky Géza

koll. kiáll. 1945.
dec. Pécsett, az
Olasz szabadsz-
verek rendezésében.

Lásd a pécsi kata-
lógusok közöt.

535

...ezerkettőszáz forintról

...falvai Magdolna kápolna

...i konzerválásáról

...e felvettem

...junius 22.

Lechtvánji Endre

restaurátor.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA.
KIFIZETTETETT
1948 évi 4 hó 22 napján
535 naplóvetel alatt.
[illegible]

A munkálatok kifogástalan végre
hajtásat [illegible]
Bpest, 1948 (5) 22

Nikelszky Géza

Pécsi kiáll. 1935. dec

őszi kiáll.

Kilátás a fazsindelyes villára, vízf.

Szitáék udvarára, vízf.

Szegény özvegyasszony udvara, vízf.

Faluszéle (Balaton-győrök), vízf.

Szérűskert (Zoltán Karlai), vízf.

Szalmakazal Győrök-ön, vízf.

Ter.

Európa Könyv- és Lapterjesztő R.t.

Budapest

Rothermere u. 12 III. 2.

Nikelszky Géza

l.

Pécsi kiáll. 1940

ösz

108 – 120. sz.

AUGUSZTUS

31 nap — 33. hét

13 sárnap	
14 létfő	
15 Kedd	N. B.-Asszony
16 zerda	
17 ütörtök	
18 éntek	
19 zombat	

Nikelszky Géza

Pécsi kiáll. 1936. jun.

tavassi

Vadgesztenye virágok, vízf.

Kilátás a szigligeti öbölve, vízf.

Hullainverés, vízf.

Tarajos Balaton, vízf.

Olasz Legfelső Régészeti és Szépmű-
vészeti Tanács VII. 209

Pécsi kiáll. 1933. tél

NIKELSZKY GÉZA

91.	Részlet a Seemann kertből, olajf.	180 P
92.	Kis nyires, olajf.	160 „
93.	Nyaraló, olajf.	150 „
94.	Rózsák pávás topf-ban, olajf.	90 „
95.	Krizantémumok bizánci vázában, olajf.	mgt.
96.	Krizantémumok zöld eosintopfban, olajf.	„

Nikelszky Géza

A társaság 1926-ban tartotta bemutatkozó kiállítását a Nemzeti Szalon kiállításával kapcsolatban. E reprezentativ kiállítás a társaság tizenharmadik önálló tárlata. A pécsi kiállításokon kívül a társaság résztvett 1928-ban a Vidéki Képzőművészek Szövetségének a Nemzeti Szalonban rendezett kiállításán. E kiállításon négy értékes oklevelet kapott. A Magyar Vidéki Városok Kulturális Szövetsége 1930-i békéscsabai kongresszusán rendezett városközi kiállításon a társaság nagy sikerrel szerepelt.

A társaság támogatta a Pécsett kiállító művészek és művésztársaságok kiállításait. 1929-ben a Magyar Festők, Szobrászok, Építészek, Iparművészek Társasága Szövetség egyházművészeti kiállítása, 1930-ban a Magyar Művészek Kiállítása, 1931-ben az Artes Magyar Mesterek Reprezentativ Csoportja kiállítása megrendezésében a társaságnak nem kis része volt. E művésztársaságok keretén belül fordultak meg Pécsett többek közt: Boldizsár István, Csánky Dénes,

Nikelszky Géza

jubiláns koll.
kiáll.

l.

Pečsik Habbar

1947. okt.

tár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. — Rényi 20. l. — Körösy László: Esztergon Esztergom, 1887., 239. l. — Z.: Az eszte gomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sio XVI., 1885., 844. l. — Maszlaghy II 132—133. szám. — Esztergom vármegye . . Bp. é. n. 176. l. — Gerevich: Az Újsá 1916., júl. 20, 4. l. — Lepold—Homor 97. — Gerevich PA, 244. l. (Daniel Seghers.) - Rónay, Maria: Die Schätze des Christlich Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V 1931., 8. l. — Lepold—Lippay 56. l.

Ecce Homo virágkertben

Vászon, olaj, 132×96 cm.

Maszlaghy II., 393. szám. — Esztergo vármegye . . . Bp. é. n. 176. — Lepold

FRANC

AVIGNONI FESTŐ, 1480 körül

Apostolfejek (134. kép)

Egy predella három töredéke.

Fa, tempera, egyenkint 20×18 cm.

„Franciaország délkeleti határhelyei egyikéi Ipolyi vásárolta.

Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Mag Sion, II., 1871., 372—373. l.

Nikelorky Géza

l.

Pécs KMT 1929

tav. kiáll.

12. l.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Szent Ferenc
Vászon, olaj, 50×28 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Női arckép
Ovális miniatűr, pergamen, 10×8·5 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Madonna, Jézus és Ker. Szent János
Miniatűr, pergamen, vízfestés, 8×6 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Férfiarckép
Miniatűr, pergamen, 13×9 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Arcképek, mitológiai és életképek
Négy miniatűr, pergamen, 20×29 cm.

OSZTRÁK FESTŐ, 1780 körül
VI. Pius pápa
Fa, olaj, 22×15 cm.
Maszlaghy II., 429. szám.

OSZTRÁK FESTŐ, XVIII. század
Pompeius diadalmenete
A rómaiak és germánok harca
Fa, olaj, egyenként 32×40 cm.

Nikelszky Géza

wód

Szabad Művészet

1948. 399. l.

kép. *Salzburgi festő, 1450 körül: Epitáfium.*

Nikelszky Géza

festő Pécs

Berzsenyi 1943 febr

munkácsi kiáll

Részlet a Mecsekről,

Kopácsi halvásár,

Szérűskert,

vízfestmények

(Nikelszky Géza)
festő cikke

( ) A pécsi képrö-
müveszek nagy tár-
lata. Dunántuli
Népszava. (Pécs)
1946 máj. 19.

Nikelszky Géza

l.

Pécsi K. Szab. Szerv

1946. máj

X. csop. kiall

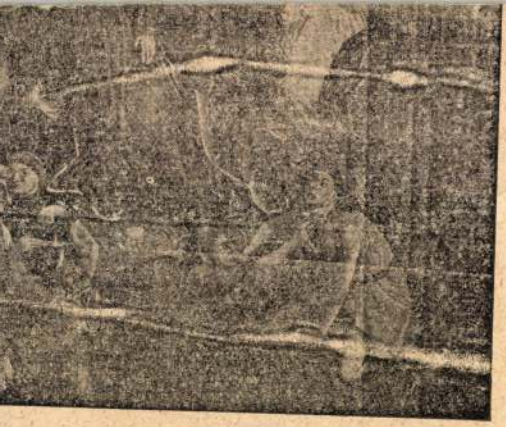

3. kép. *Középrajnai festő, 1450 körül: Kálvária.*

ÉMET FESTŐ, 1510 körül
isztus elfogatása

ent Péter megbizatása

tempera, 95·5×40, ill. 95·5×34 cm.
iherr von Grundherr Csehországban vásárolta.
nes Marcell gyüjteménye. Vétel budapesti
kereskedelemből, 1929. — Elfogatás Dürer kis
etszetű passiója után. Restaurálta mindkettőt
ássy Lajos, 1933.
Szent Péter megbizatása: Az Ernst Múzeum
aukciói, XXXIV. Bp., 1927., 144. szám.
(Frank mester.) — Hoffmann Jegyzetek, 19.
és 26. l.

Nikelszky Géza

Pécs. KMT 1978

tav. kvál.

13, 14 l.

OLASZ FESTŐ, XIX. század

XII. Leo pápa arcképe

Ovális, vászon, olaj, 97×75 cm. (Lépcsőház.)
Maszlaghy II., 410. szám.

OLASZ FESTŐ, XIX. század

VIII. Pius pápa arcképe

Vászon, olaj, 99×74 cm. (Lépcsőház.)
Maszlaghy II., 397. szám.

OLASZ FESTŐ, XIX. század

XVI. Gergely pápa arcképe

Vászon, olaj, 46×36 cm. (Lépcsőház.)
Maszlaghy II., 406. szám.

OLASZ FESTŐ, XIX. század

IX. Pius pápa arcképe

Vászon, olaj, 137×100 cm. (Első emeleti foga
Maszlaghy II., 400. szám.

OLASZ FESTŐ, XIX. század

Regina coeli

Vászon, olaj, 135×88 cm. (Első emeleti foga
Maszlaghy II., 491. szám.

PANFILO, NUVOLONE (olasz festő, 1608—1661)

Magdolna

Fa, olaj, 40×25 cm.

MDK

Nikelszky Géza

Kiállitási biráló bizotts. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1938. jun.

Pécsi kiáll. 1933. nyári

NIKELSZKY GÉZA

*127. Jegenyés út a gödöllői parkban, vízf. ..... 120 P
128. Kedvenc helyem, vízf. ..... 100 "
129. Erdei tisztás, vízf. ..... 100 "
130. Nyírfák, vízf. ..... 100 "
131. Erdőrészlet, vízf. ..... 100 "
*132. Gödöllői táj, vízf. ..... mgt. "

Bpest, VI., Eötvös u. 3. f.
...ios, Ágoston u. 17. f.
... 25. é.
... 9. é.
... körút 48. II. 11. f.
W... f.
Wébe... f.
Visy Zolt... é.
Viszt Béla, F... sz
Zelesny Sári, Ann... f.
S. Zsolnay Julia, Zso...

Nikelszky Géza

A MŰSZERETŐ KÖZÖNSÉG SZIVES FIGYELMÉBE

A Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságának célja: a képzőművészek tömörítése, a képzőművészet minden ágának felkarolása, a műizlés fejlesztése, a műszeretet térhódításának elősegítése. A főváros és a vidék művészi életében kapcsolatot teremt, hazai művésztársaságok és művészek kiállításainak megszervezését támogatja. Az egyesület tagjainak műveiből kiállításokat rendez. Műtermékek, művészeti tartalmú könyvek, folyóiratok megjelenését elősegíti és művészi tárgyú felolvasásokat rendez.

A művészetet szerető és Pécs város kulturájáért lelkesülő közönséget arra kérjük, hogy egyesületünket nemes hivatásában támogassa. Keveset kérünk. Csak annyit, hogy aki Pécs kulturális szint-

Nikelszky Géza

Nikelszky Géza képzőművészeti munkásságával egyidőben, korán fejtett ki irodalmi tevékenységet is. Első verse egy Szatmár c. heti lapban jelent meg 1895-ban; de irodalmi működését 1896 nov.-től számítja egy a Pesti Naplóban megjelent „Temetők ünnepén" c. verse után. Míg Ábrányi Emil egy 1897 márc. 3-kelt buzdító levelével a jövő magyar poétáik közé iktatta a kezdő költőt. Versei és egyéb prózai művei innentfogva a Magyar Géniuszban, Szabad Szóban, Ország Világban, rajzai a Magyar Szalonban, Krónikásban, jelentek meg s a Pesti Napló műteremhasználatot biztosított neki. Szana Tamás egy balladája illusztrációját látva második Zichy Mihályt jósolt belőle. Első verskötete Pécsett jelent meg Ifjuságom címmel 1900-ban, melyet a Vasárnapi Ujság nagy elismeréssel fogadott. Második verskötete a szociális Munka után volt, melynek boritékrajzát Walter Crane adta. Ez 1904-ben jelent meg. Harmadik verskötete a Változatok volt, mely házassága évében 1907-ben jelent meg. Nikelszky Géza Pécs város képzőművészeti életében kezdettől fogva tevékeny részt vesz, főleg a szépművészeti ízlés modern irányitásában; legutóbb, mint a Magyar Képzőművészek Szabadszervezete Pécsi Csoportja helyettes elnöke. De Nikelszky nevét az első nagy háboru idejéig, országszerte megjelent művei után, inkább mint a költő nevét ismerték. A Batsányi Társaság rendes tagja.

Nikelszky Géza született Szatmárnémetiben 1877 jul. 28-án. Az ottani ref. gimnáziumban kezdte középiskolai tanulóéveit. Majd 1892-97. öt éven át a budapesti Iparművészeti főiskola festőszakán nyert kiképzést. Mint jelesen végzett, 1897 őszén, állami ösztöndijjal Münchenben folytatta tanulmányait. Ott Hollósynak lett a növendéke, majd egy Eschle nevü dekorativ festő mesternél kapott szakoktatást. 1898-ban hazament ismét Szatmárra, hol a régi gör. kat. templom részére, még előbb, egy oltárképet festett. Onnan szüleivel Tehérgyarmatra ment lakni s ott átmenetileg festegetett. Ott érte a Zsolnay-gyár meghivása, melynek engedve 1899 jún. 1. Pécsre jött. Azóta állandóan Pécsett lakik, mint a Zsolnay gyár tervező iparművésze. Mint képzőművésznek 1919-ben volt első gyüjteményes kiállitása Pécsett. 1938-ban a Műcsarnokban állitott ki. 1939 János vitéz meseképsorozatát a Pécsi Képzőművészek Társasága a Weber Xav. Ferenc művészeti dijával tüntette ki. 1944 ápr. első felében a Nemzeti Szalonban volt ujabb gyüjteményes tárlata. Majd 1945-ben a pécsi pedagogusok, majd a Magyar Képzőművészek Szabadszervezete, Pécs, megalakulásával, ugyanezen év dec.-ben rendezte 4-ik gyüjt. kiállitását, melyet 1947 okt. 19-26 között a művész 70-ik életéve betöltésével, munkássága 50. évfordulójára jubiláris kiállitása követett a Baranya vármegyei Múzeum kiállitó termeiben. (1948. II 2.)

Nikelszky Géza
Őry József
Raáb Lukács
Sinkó András
Szepesi Freund Lajos
Turi Nagy Sándor
Vándor Béla
Zágon Gyula
pécsi művészek

Szabad Művészet

1950. 78. l.

Az utazás célja:

Az esztergomi kir. palotával közel egykoru hazai építészeti emlékek és freskók tanulmányozása, ¶ a Dunántulon folyamatban levő templomi fresko-restaurálások (Székesfehérvár, Nova, Sopron Győr stb) ellenőrzése s általában a jelentéteknyebb hazai templomi falfestmények állapotának műemlékvédelmi szempontból való felülvizsgálása.

¶ ezzel kapcsolatban

MDK

Nikelszky Géza

művészeti szakbiz. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Nikelszky Géza

művészeti szakbiz. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1938. jun.

MDA.

Nikelszky Géza

Utalások Pécs müvészeti életére

Jelenkor 1965 ápr. 378 lap .

Nikelszky Géza

vod
z
Kisgrafika
1938. 2-3. sz. 25. l.

m.kir.minister 1911.julius 26-án
r.állampénztárhoz intézett rende-
ása:

de papirnemügyár részvénytársaság
Bizottsága részéreszállitott cik-
lcvanhét/:487:/ K 80 fillért en-
ampénztárt, hogy ez összeget a
elnökének hivatalos nyugtájára,
ellett fizesse ki s tárcám fent
áskép számolja el.
lius 26. A minister meghagyásából:
tanácsos.

Nikelszky Géza

életrajza

Kiegészítés

1940. 3-4. f.

15. l.

Gr. Óvári Ferenc

orsz.képv.,ügyvezető
alelnök.

báró v.b.t.t. urnak,
zottsága elnökének
Budapesten.

Nikelszky Géza.

Szabad Művészet

1957. 472. l.

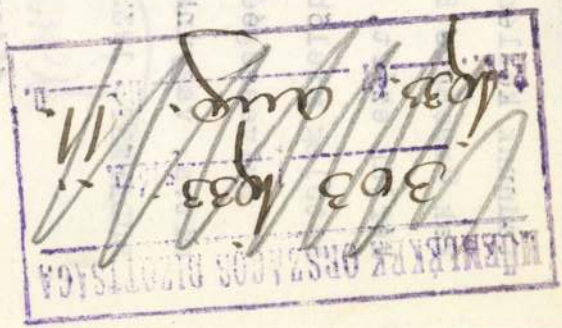

elnökéről szóló tanulmány III. részével kapcsolatban tudnunk kellene, hogy mikor lett Alpár Ignác a Müemlékek Országos Bizottságának rendes tagjává. Tisztelettel kérjük ezért, hogy erről az adatról Ipartestületünket lehetőleg mielőbb értesiteni méltóztassék.

Szivességéért előre is őszinte köszönetünket nyilvánitva, vagyunk

teljes tisztelettel:

BUDAPEST, 1933. augusztus 4.

főjegyző h. alelnök

Nikelszky Géza

kott. králl.

1949. okt. 30 – nov. 6

Pécs

Meghívója a pécsi

katalogusok

Között.

MAGYAR NEMZETI MUZEUM
BARÁTAINAK EGYESÜLETE
BUDAPEST, VIII., MUZEUM-KÖRÚT 14.

Dr. SZENTIVÁNYI GYULA Urnak

Budapest, IX.
Üllői u. 33.

...atalból
...atalányozva

Nikelszky Géza

l.

Szabad Művészet

1949. 431. l.

K.

Fényképtár

9 38.

zágos Bizottsága

ány { száma: — 19 —
kelte: III/3. 19 38.
beérkezése: III/18. 19 38.

ek száma:

elintézett szám:

záma:

záma: Kanteskyné.

asta:

MDK

Nikelszky Géza

Kardoss ut, of.

Kisdiófa alatt, "

Tanulm. a feancia emlékhez, vf.

Pécsi Képzm. és Mübar. Társ. kiáll. 1927, nov. 5. l.

NIKELSZKY Géza festő

Szántó Kálmán

A régi Pécs festője

[Nikelszky Géza]

Magyar Nemzet, 1986. okt. 21. 4.

Haulisch Lenke: Konstruktivizmus, strukturalizmus és kinetikus törekvések a hatvanas években. *Új Művészet,* 1991. júli. II. évf. 7. sz. 11–14. lap

Pataki Gábor: Beszélgetés *Nagy* Ildikóval. *Új Művészet,* 1991. júli. II. évf. 7. sz. 14–18. lap

Sinkovits Péter: A reprezentáció csapdái. *Új Művészet,* 1991. szept. II. évf. 9. sz. 4–9. lap

Pataki Gábor: Csak a saját értékítéletemre támaszkodhattam. Beszélgetés *Szabadi* Judittal. *Új Művészet,* 1991. szept. II. évf. 9. sz. 10–12. 72–74. lap

Horányi Attila: hatvanas évek a Nemzeti Galériában. *Vigilia,* 1991. okt. 56. évf. 10. sz. 785–786. lap

NIKELSZKY Géza

MÁRFI Attila: Adatok Nikelszky Géza munkásságához :
A Nikelszky-hagyaték a Baranya megyei Levéltárban. =
Baranyai Helytörténetirás, 193/1984 (1985) 353 - 389.,ill.
G

Kanzlei, der Erzbischof Wibert von Ravenna, wurde als Papst nominiert. Er nahm den Namen Clemens III. an († 1100), eine Erinnerung an jene harmonische Beziehung zwischen Papst Clemens II. und dem deutschen König Heinrich III. Heinrich IV. war zu schwach, um mit Truppenmacht nach Rom durchzustoßen und es zu nehmen. Er richtete Briefe an die Römer, aber noch konnte sich Gregor sicher fühlen, obwohl er auch hier mächtige Feinde hatte, wie ein wenige Jahre früher auf ihn verübtes Attentat anzeigte. Ob es seine Unduldsamkeit oder die Schwäche seiner Position war: 1084 gingen dreizehn Kardinäle zu Heinrich über, darunter auch jener Atto, den Gregor rund zehn Jahre zuvor als seinen päpstlichen Kandidaten in Mailand hatte durchdrücken wollen. Dem Drängen des deutschen Königs gaben die Römer schließlich nach und öffneten den deutschen Truppen die Stadttore. Gregor zog sich in die damals für uneinnehmbar geltende Engelsburg zurück. Ohnmächtig mußte Gregor VII. dulden, daß in der Peterskirche, wenige hundert Meter von der Engelsburg entfernt, Clemens III. inthronisiert wurde und in einem anschließenden Akt Heinrich und seine Gemahlin zu Kaiser und Kaiserin krönte.

Vor den anrückenden Normannen, die Gregor als Lehnsleute zur Hilfe gerufen hatte, räumten die Kaiserlichen zwar die Stadt, aber die

MDK

Nikelszky Géza

Szekérut az erdőben, vf.

Erdei kis tisztás, vf.

Szalviák, of.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. Pécs, 1931. dec. 3. 1.

MDK

Nikelszky Géza

Tátikák, of.

Déli verőfény, vf.

Ligeti tisztás, vf.

Pécsi Képzőművészek és Mübarátok Társ. Pécs,

1931. dec. 3. 1.

MDK

Nikelszky Géza

Gödöllői táj, vf.

Erzsébet park, "

Gödöllői parkrészlet, vf.

Pécsi Képzőmüvészek és Mübarátok Társ. 11.kiáll.
Pécs, 1932. dec. 4. l.

MDK

Nikelszky Géza

Kalendulák, of.

Virágos udvarrész, of.

Violák, of.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. Pécs, 1931. dec. 3. 1.

MDK

Nikelszky Géza

Kilátás a Makárra, of.

Orchidea cannák, vf.

Harkányi Nagyszálló sarok, vf.

Pécsi Képzm. és Mübar. Társ. kiáll. 1927, nov. 5. 1.

MDK

Nikelszky Géza

Nyirfák, vf.

Park tisztás, vf.

Vörös fenyők, vf.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. 11.kiáll.
Pécs, 1932. dec. 4. 1.

MDK

Nikelszky Géza

Fenyves ut, vf.

Parkrészlet füzfával, vf.

Kis nyirfás táj, vf.

Pécsi Képzőművészek és Mübarátok Társ. 11.kiáll. Pécs, 1932. dec. 4. l.

MDK

Nikelszky Géza

Francia emlék a Rózsaligettek, of.

Jakabhegy a Bárány uttal, of.

Pécsi Képzm. és Műbar. Társ. kiáll. 1927, nov. 5. l.

MDK

Nikelszky Géza festőm.

Nikelszky: Tav.kiáll. a Városi Muz.ban.
Dunántuli Napló, Pécs. 1949. ápr. 7.

MDK

Nikelszky Géza

Erdőbejárat, vf.

Udvarbejárat, vf.

Kerti ház, of.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. Pécs, 1931. dec. 3. 1.

Nikelszky Géza festő

MDK

Neve szerepel a Kiállítások Krónikában.

"Pécsi művészek tizedik csoportkiállítása"
Mi Dunántúl. 1946. III. évf. máj. 21. 5. l.

Nikelszky Géza festő

Megemlítve

„Ősi csop. Kiállítás a Baranyamegyei Múzeum-ban"

Új Dunántúl 1946 III. évf. nov. 9. 2. l.

MDk

Nikelszky Géza festő

János-Vitéz illusztrációk és
Szatmár-erdődi várkápolna rombjai (akvarell)
-val szerepel a kiállításon

„Képzőművészek és a centenárium"

Dunántúli Népszava 1948 IV évf. jan. 11.6.l.

MDK

Nikelszky Géza

terv- festő és iparművész

A Zsolnay-gyár művészeti munkáiban közreműködött 1899-től.

67.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete

Pécs. 1959.

Nikelszky Géza festő

Megnyitja a Miklós – Rainer féle kiállítást.

„Ismét megnyílnak a Képzőművészeti Főiskolák"

Új Dunántúl. 1946 ápr. 12. 4. l. III col.

Nikelszky Géza

1877-1966 festő és iparmüvész.52 éven át a Zsolnay-gyár tervezője volt.Jellegzetes müvei a népi motivumkincsből merítő szecessziós stilusu kerámiák.

Zsolnay Teréxzia,K. Zsolnay Margit:Zsolnay
Corvina 1974. 181.o.

Nikelszky Géza, festő

„Az est előtt néhány nappal a Pécsi Napló Nikelszky Géza Kelebre! című, konzervatív hangú allegorikus verzét közli."

Türkés Tibor: A pécsi Nyugat-est története
461-466

Jelenkor, Pécs, 1977. május XX/5.

Nikelszky Géza, festő

A pécsi Janus Pannonius Múzeumban rendezett művészeti kiállítások 1945-1974 között:

1959-ben rendezett kiállitás: Nikelszky Géza: János vitéz rajzai 384.old

Sarkadi Eszter: A Jan.Pann.Múz.vázlatos története a Felszabadulástól napjainkig 373.old

A Jan.Pann.Múz. Évk. XIX. 1974. Pécs.

Nikelszky Géza festő. MDK

Tanulmuk lett a Pécsi Képzőmův. Szabad Szakszer-
vezetében

„Fisztújítás"
Uj Dunántúl 1946 III. évf. márc. 3. 6. l.

Nikelszky Géza

A budai vár Szent István termében Roskovits által tervezett Árpád házi királyok sorozatának kivitelezője Darilek Henrik és Nikelszky Géza.

Zsolnay Terézia, M. Zsolnay Margit: Zsolnay

Corvina 1974

181.o.

Nikelszky Géza, keramikus festő

L.: Molnár Judit

Tüskés Tibor: Az avantgarde vonzáséban 834-840.

Jelenkor, Pécs, 1977; szept. XX/9.

Nikelszky Géza, festő, iparművész

Művészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1880-1896 között.
Nikelszky Géza, festészet, díszitőfestészet szakon
54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1944/
oktatási rendszere és forrásai 37.old

Műv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Nikelszky Géza festő MDK

Zsuritag

„Fisztújítás"

Új Dunaútból 1946. márc 3. 6. l. III sdof.

Mlk.

Nikelszky Géza festő

„Nagybánya, a magyar Barbizon"
című előadásáról adatokat.

„Képzőművészeti előadás."
Dunántúli Képszava. 1948 IV évf. ápr. 6.

MDK.

Nikelszky Géza fest.

Bevételét mond a „Fiatalok" kiállításán.

„A fiatalok"
Új Dunántúl. 1946. III. évf. szept. 7. 4. l.

Nikelszky Géza, Jestő,
kerámikus

„Egy életen át szolgálta a Zsolnay-
akat."

Sokat – s hitelesen – írt W. Crane-
ról, pécsi látogatásáról stb.

Tüskés Tibor: Képzőművészeti krónika
– Walter Crane Pécsett... 920-926.

JELENKOR, Pécs, 1972 október XV/10.

Nikelszky Géza, Jestő

Az 1945. szept. 15-én megalakult Magy. képzőművének szabad szervezete alakulási jegyzőkönyvét írta. Kiállítása is volt (Gádor Emillel közösen.)

– : A pécsi képzőművészet kistükre (10.)
1053–1056.

Jelenkor, Pécs, 1971. november XIV. 11.

NIKELSZKY GÉZA, festő, iparművész

A "Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága" kiállításain résztvett helyi művészek közül főleg Gábor Jenő, Gebauer Ernő, Pécsi Pilch Dezső és a Zsolnay gyár tervezői, szobraszai: Nikelszky Géza, K. Nagy Mihály és Sikorszky Zsolnay Julia voltak a kiállitasok állandó és jelesebb résztvevői. 337.old

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926.-1940./ Részlet az életmű monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve, XIV.-XV. évf. 19691-1970. Pécs, 1974

NIKELSZKY GÉZA, festő

Rudnay Bajára jöveteléről igy tájékoztatta Nikelszkyt "Hogy mi hozott engen Bajára?Hat mi hozott volna,mint a förtelmes magyar müvészeti élet undora.a valóbani,müalkotásbani hitem,a közizlés nevelése,s ha lehet a csende pihenés. 253.old. 2.jegyz

GERGELY FERENC-KÖHEGYI MIHÁLY:Rudnay Gyula bajai müvésztelepe 253.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE. I. 1970.
Szegedi Nyomda

NIKELSZKY GÉZA, fe stő,iparmüvész

Crane az 1898.év iparmüvészetéről cikket irt a Magyar Iparmüvészetbe.Nikelszky exlibrisén Crane 1900-as pécsi látogatása tiszteletére egy Crane-figurát felhasználó jelenet van. 353.old. 18.jegyz

ANKAI TAMÁS: Szecessziós sajtógrafika 347.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV-XV. évf. 1969-1970. Pécs, 1974

Nikelyky Géza

50-100 lappal szerepelnek müvei Soó Rezső ex libris kisgrafika gyüjteményében

Weiner Mihályné:Magyar ex-librisek Soó Rezső kisgrafika gyüjteményében
Müvészettörténeti Értesitő 1974/1 79.old.

Nikelszky Géza festő

-1954-ben állítja ki festményeit a Jan. Pan. Múz.-

A Jan. Pan. Múz. kiállításai.

Jan. Pan. Múz. Őr. 1974. XIX.

Nikelszky Géza

- Fános vitéz rajzaiból kiállítást rendezett a pécsi Jan. Pan. Múzeum 1959-ben.

A Jan. Pan. Múz. kiállításai

Jan. Pan. Múz. Évk. 1974. XIX

Nikelszky Géza

1945. dec.-ben Pécsett a Szabadszerve-
zet rendezésében közös kiállítása
nyílt Gádor Emillel.

Jelenkor, Pécs, 1941. 11.

Nikelszky Géza, festő

A Pécsi Janus Pannonius Múzeumban rendezett művészeti kiállitások 1945-1974 között:

1951-ben rendezett kiállitás:.-Képzőművészek csoport kiállitása:/Gádor Emil, Johan Hugó, Nemecz József, Nikelszky Géza, Sinkó András/.- 38[illegible].old

Sarkadi Eszter: A Jan.Pann.Múz.vázlatos története a Felszabadulástól napjainkig 373.old

A Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Nikelszky Géza, iparművész

A Zsolnay gyár egykori faronkönyvei adtak tájékoztatás a gyár századfordulós dísztárgyairól; Apáti Abt Sándor Mack Lajos, Nikelszky Géza, Hidassy Mihály, Sikorszky Gádé munkáiról. 316.old.

Mendöl Tauzsa: Apáti Abt Sándor és működése a Zsolnay gyárban 315.old

A Jan.Pann.Múz.évk. XIX. 1974. Pécs

Nikelszky Géza, festő

A Pécsi Janus Pannonius Múzeumban rendezett művészeti kiállitások 1945-1974 kö-ött:
1954-ben rendezett kiállitás:.-Nikelszky Géza festményei. 384.old

Sarkadi Eszter: A Jan.Pann.Múz.vázlatos története a Felszabadulástól napjainkig 373.old

A Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Nikelszky Géza, festő, grafikus

2

a.) idézet emlékezései-ből „a necessió kivirágzá-záról. [N.Y.: A Zsolnay gyár művészete, 1959.]

b.) A Pécsi Napló szerkesztősége c. rajza: Repr.

c.) Feleki Boriska primadonna c. karikatúrája: Repr.

– : A pécsi képzőművészet kistükre (6) 573-576.

JELENKOR, Pécs. 1971. június XIV/6.

Nikelszky Géza, festő

(4

Gyári, iparművészeti tevékenysége mellett sem mondott le soha a festészetről. főként akvarelleket s' rajzokat készített

A pécsi J.P. múzeum gyűjteményében látható a Mályvák, az Ólányai dombhát c. képei s' sok karikatúrája, rajza.

— : A pécsi képzőművészet kistükre (6) 573-576.

JELENKOR, Pécs. 1971-június XIV/6.

Nikelszky Géza, festő

A képzőművészeti kiállításaink sikeréről a helyi sajtóban megjelentetett cikkeivel, kritikáival és ismertetéseivel igen alaposan előkészítette.

—: A helyi képzőművészet kistükre (8.)

861-864.

JELENKOR, Pécs, 1971. szeptember XIV/9.

Nikelszky Géza, festő,
grafikus

3

1899-től ötvenhárom éven át volt a pécsi gyár tervezője, (és krónikása is.) fiatalabb korában a város képzőművészeti életének egyik szervezője volt.

Münchenben tanult. Legszivesebben Hollósy mellett maradt volna, de ösztöndíja a dekorativ festészetem gyakorlására kötelezte.

— : A pécsi képzőművészet kistükre (6) 573-574.

JELENKOR, Pécs, 1971. Június XIV/6.

Nikelszky Géza, festő,
grafikus

A Pécsi Képzőművészeti Társaság
ismert tagja.

— : A pécsi képzőművészet kistükre (7)
765-768.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Nikelszky Géza, festő

1942. febr. 18-án előadást tartott Pécsi képzőművészek" címmel.

– : A pécsi képzőművészet kistükre (9.)
957-960.

JELENKOR, Pécs, 1971. október XIV/10.

Nikelszky Géza, festő 1

Idézet: festőpályám emlékeiből c. írásából [kézirat; a Janus Pannonius Múzeum adattára.] és

rajza : Repr.

— : A pécsi képzőművészet kistükre (6)

573. old.

JELENKOR, Pécs, 1971. június XIV/6

MK

Nikelszky Géza

A Zsolnay-nyomda részére a tervrajzokat
kezdettől fogva D a r i l e k és
N i k e l s z k y készitették.

77.o. 41. jegyz.
NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay-gyár művészete
Pécs. 1959.

Nikelszky Géza

festőművész - keramikus

iparművészeti tervező

Nikelszky/ legjelentősebb kerámiai müve az 1911. évi turini világkiállitás magyar pavilonja /terv. Pogány Móric/ vizudvarának belső, eozindiszitéses falkiképzése, fekete alapu, népimintás csempékkel.

33.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. [illegible] 1999.

Nikelszky Géza

MDK

Az Abt-féle Bánk -bán képet egy budapesti borozóhelység részére Darilek Henrik festette Nikelszkyvel együtt.

32.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs 1959.

Nikelszky Géza

MMK

Zsolnay főbb épületkerámiai munkái:

Turini kiállitás magyar pavilon bejárata: hat "ősmagyar"alakkal, Ligeti kettős domborművel, vizudvarának lapburkolata Nikelszky aranyos eozin mintáival és Ligeti bivályos katzszobrával /Pogány M./ XX 1911.

a kecskeméti ev. egyházi épitkezés domborm burkolatai /Mende V. 1911/; 40.c.

a Bp-lipotvárosi kaszinó nyári helységének külső burkolata/ Vágó J./ 1912. 41.c.

NIKELSZKY GÉZA:A Zsolnay-gyár Művészete.
Pécs. 1959.

Nikelszky Géza

Született Szatmárnémeti 1877./XX VII. 28.

/75.o. 19. jegyzet/

A Roskovics képek /árpádházi Királyok/ kerámia változatainak elkészitésére jött a Zsolnay gyárba 1899ában./A kéepk felét Darilek Henrik készitette/. Darilekkel együtt nagyméretü faliképet készitett Lang bécsi festő terve alapján a csernovici Takaréképület homlokzatára.

52 és fél évig dolgozott a Zsolnay gyárban mint iparmüvészeti tervező.

Mint festőmüvész -különösen 1926 óta - élénk részt vett Pécs város képzőmüvészeti életének kialakitásában és az uj nemzedék nevelésében.

33.o.

NIKELSZKY GÉZA: A ZSOLNAY-GYÁR MŰVÉSZETE. Pécs. 1959.

MDK

Nikelszky Géza

Nikelszky Géza fedezte fel Zsolnay Julia munkáját egy eozin tálat, melynek jelzése:

//~~Julcsa~~//"Julcsa 1875 XI V"

holott az eozin születési éve 1893 /Wartha Vince kisérletei/. Minthogy Zsolnay Vilmos sokszor próbálkozott kölönböző festékekkel, anélkül hogy mi az a festék, Lehet hogy ő hivta fel Wartha figyelmét e technikára, mellyel érdemes volna közelebbről foglalkozni.

29-30.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

Nikelszky Géza MIK

keramikus festő

A "János vitéz" kerámia-képsorozat, melyre 1939-ben a Pécsi Képzőművészek Társasága a Weber Xavér Ferenc művészeti dijat adta.

7.e.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay - gyár művészete. Pécs. 1959.

Nikelszky Géza MDK

A Zsolnay muzeum kis "tréfás" rácsajtaját tervezte. /1928/

/77 73.o. 3. Jegyzet.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs . 1959.

Nikelszky Géza

MDK

keramikus festő

Szatmári gimn után Keleti Gusztáv felvette az Iparművészeti iskolába. Az öt évet jelesül elvégezte. Állami ösztöndijjal 1897-98-ban Hollósy Simon müncheni festőiskolájába ment.

1899 máj. 30-án meghivták a Zsolnay-gyárba. Darilek Henrik iparművész-festő mellé.. A Roskovits-féle Árpádházi királyképeket tették át kerámiára.

XØ/ Tiz önnálló gyüjteményes kiállitása volt.
1938-ban a Mücsarnokban
1944-ben a Nemzeti Szalonban.
1947-ben ötvenesztendős munkássága alkalmából.
1955-ben az Iparművészeti Muzeumban.

6-7.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay - gyár müvészete.
Pécs. 1959.

Nikelszky Géza

keramikus és festő

rövid méltatás róla
a bevezetőben B. Supka Magdolnától.

5-7.o.

NIKELSZKY GÉZA: A ZSOLNAY-GYÁR MŰVÉSZETE;
Pécs. 1999.

Nikelszky Géza

MDK

A Zsolnay gyár épületkeráminai munkái Nikelszky Géza kivitelezésében: Pécsi Vegy. kisérleti állomás homloksati diszei 1930/ Kösseghy G./. A pécsi egyetem uj szárnyának homloksata és lépcsőházi lapburkolata/Kösseghy/ 1933/. Debrecceni egyet. ref. T mplom belső lapburkolata 1940/Borsos J./ R á c s György bp-i é s kurcagi épitkezései; D i o s g y ő r-h e g y i Ernő néviai és fonyódi épitkezései. A Bp-i Belesset Korház homlokzati burkolata 1938/Körmendy N./

51.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

Nikelszky Géza

MDK

keramikus festő

A mellékletek és diszitőrajzok a szerző munkái

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay - gyár művészete.
Pécs. 1959.

Nikelszky Géza

MDK

A johnstowni /USA/ rutén templom keresztelő kutját készitette a gyár 1925-ben Hegyesy János terve szerint. 29-ben megrendelték a főoltárt , melyet Comes Johns F. terve szerint Nikelszky Géza kivitelezett; az oltárkupola evangelista szobrait K. Nagy Mihály mintázta. A munka 1930ban készült el.

51.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay gyár művészete. Pécs. 1959.

Nikelsky Géza festő

MDk.

„Nagybánya, a magyar Barbizon" címmel előadást tart.

„Képzőművészeti előadás".

Dunántúli Népszava 1948. IV. évf. ápr. 6. 4. l.

MDK

Nikelszky Géza, festö

Külváros szélén. Vizf.
Esö után. 27.1. "

KMTárs.Téli tárl. 1938.febr.-márc. Gyüjt.kiáll.
Bp.Mücsarnok. Kat. 24.1. és 27.1.

Nikelszky Géza

MDK

1920 februárjában uj veosztása: a helyi "uri-leányok" külön festőosztályának vezetése. Febr-ban ezt az osztályt Csihaliknak adta át , ő pedig visszakapta régi beosztását a festőteremben.

50.o.

NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay-gyár művészete. Pécs.1959.

MDK

Nikelszky Géza

xAxpyxngranitxészxplatx

Zsolnay-nál a pyrogranit és plutonit munkák kerámiai kivitelezését 1900-tól N i k e l s z k y Géza végezte, egy ideig S i k o r s z k y T á d é műépitész, majd fia, Sikorsky Zsolnay Miklós épitészmérnök ellenőrzése mellett.

51-52. o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

Nikolaky Géza festő MDk

Neve megemlítve

„Csch László festőművész. Képzőművészeti előadása"

Dunántúli Népszava 1948 IV évf. márc. 12.41.

Nikelszky Géza festő

MDK.

Megnyitót ő tartotta

„A képzőművészeti előadások megnyitója."

Dunántúl, Népszava 1948 IV. évf.

márc. 4.4

Nikelszky Géza festő M.Dh.

„Jánosvitéz viszontagságai" mezeképsorozatot készített.

„A pécsi képzőművészek Szabadság-kiállítása.

Dunántúli Népszava 1948 IV. évf. márc. 14. 6. l.

Nikelszky Géza festő MDK

Ő nyitotta meg az Über család kiállítását.

„Pécsi Nóteiz"

Pécsi Hétfő 1947. I. évf. ápr. 14. 2. l.

Nikelszky Géza festő

MDG.

Heteddik Kollektív kiállítását rendezi.

„Nikelszky Géza kollektív kiállítása".

Dunántúli Napló. 1949. okt. 30. 6. l. VI. ép.

Nikelszky Géza festő MDL.

Neve szerepel a Kiállítók Körött

„Pécsi Notesz"

Pécsi Hétfő 1949. III évf. März 14.

Nikelszky Géza futó. [illegible]

Neve megemlítve.

„A püspökmádaseli művésztelep kiállítása."

Dunántúli Napló 1949. VI. évf. okt. 13. 4. l.

Nikolszky Géza festő

Neve megemlítve.

„A kultuszminisztérium képet vásárolt három pécsi festőtől."

Pécsi Hétfő. 1947. I. évf. máj. 12. 2

Nikelszky Géza festő. MDK

A 70 éves művész 128 képét mutatja be a kiállítás.

„Pécsi Nolesz"

Pécsi Hetfő. 1947. I évf. okt. 20. 2. 1.

MDK

Nikelszky Géza

Udvarrész Balatongyörökön, of.

Szent Mihály domb, of.

Pécsi Képzőm. és Mübarátok Társ. 1934 évi kiáll.
Pécs. 1934. okt.-nov.
16.1.

Nikolszky Géza festő

Neve megemlítve.

„Megnyílt a dél-dunántúli festők és szobrászok kiállítása."

Dunántúli Napló. 1950. VII. évf. júl. 23. 4. l.

MDK

Nikelszky Géza

Balaton Györöknél, of.

Balatonpart, of.

Szigligeti öböl, of.

Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. 1934 évi kiáll. Pécs. 1934. okt.-nov. 16.1.

Nikolsky Géza festő. MDK

Neve megemlítve.

„-- az Angol művészet nagy szárada" –

Pécsi Hétfő. 1947. I. évf. ápr. 7. 2. l.

MDK.

Nikelszky Géza festő.

Neve megemlítve.

„A déldunántúli képzőművészek nagyrabá-
si kiállítása"

Dunántúli Napló: 1950. VII évf. - júl. 25-41.

Nikolszky Géza festő

Neve megemlítve.

„Munka a minvészetben"

Dunántúli Napló. 1950. VII. évf. febr. 24. 4. l.

Nikelszky Géza festő. MDK

A kiállításon szociális témájú tusrajzai-
val tűnt fel.

„A Kultuszminiszter lápét vásárolt három
pécsi festőtől."

Pécsi Hétfő 1947. I. évf. márj. 12. 2. l.

MDK

Nikolszky Géza festő.

Neve megemlítve.

„Pécsi Nótea"

„Pécsi Hétfő" 1948. II. évf. máj. 24. 4. p.

Nikelszky Géza festő

Kiállításáról ad hírt.

„Pécsi Notesz"

„Pécsi Hétfő". 1948. II. évf. nov. 1. 2. 1.

Nikelszky Géza MDK

Erdőbejárat, vizf.
Udvarbejárat, vizf.
Kerti ház, olf.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ.
IX. Őszi kiáll. 1931. dec.

Nikelszky Géza MDK.

Szalviák, olf.
Kalendulák, olf.
Virágos udvarrész, olf.
Violák, olf.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ.
IX. őszi kiáll. 1931. dec.

MDK

Nikelszky Géza, festö

Görcsönyi táj. Vizf.

Föv.Kpt.-MKSzSz.-II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947.márc.16.-
ápr.6. Kat.15.1.

Nikelszky Géza

MDK

A Pécsett és Siklóson megnyilt országos képzőművészeti kiállitáson szerepelt.

Dr. Végvári Lajos: Pécsi képzőművészek a képzőművészeti kiállitáson.

DUNÁNTULI NAPLO, Péca. 1956. máj. 9.

Nikelszky Géza MDK

Nagy krizantémumok, olf.
Aranyvirág, olf.
Magános platán, vizf.
Tátikák, olf.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ.
IX. őszi kiáll. 1931. dec.

Nikelszky Géza MDK

Déli verőfény, vizf.
Ligeti tisztás, vizf.
Szekérut az erdőben, vizf.
Erdei kis tisztás, vizf.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társa.
IX. őszi kiáll. 1931. dec.

Nikelszky Géza: MDK

János vitéz, faliképterv, vizf.
Disznótor, kerámiai faliképterv, vizf.
Rózsák kosárban, olf.
Ahova az ablakaink nyiltak, vizf.
Ahol laktunk, vizf.

A Pécsi Képzőm. és Műbarátok Köre, 15. kiáll.
Pécs 1934. Belvárosi Kath. Kör.

Nikelszky Géza: MDK

Perjés, vizf.
Középrigóci táj, vizf.
Középrigóci nyirfák, vizf.

A Pécsi Képzőm. és Műbarátok Köre, 15. kiáll.
Pécs 1934. Belvárosi Kath. Kör.

MDK

Nikelszky Géza pécsi festőművész

Könyv a pécsi Porcelángyárról. Népszava, 1959.aug.27. 4. l.

MDK

építész

Magánép. eng. Bp. Vállalk. Közl. 1906. aug. 29.

5. l.

Nikelszky Géza festő MDK.

„Szántás, „Tájkép" c. művei dérűsek!

Debitzky J.: „A magy. képzőműv. pécsi csoportjának Ötri kiállítása."

Dunántúli Napló 1953 X. évf. nov. 7. 6. l.

Nikelszky Géza festő. MDls

Nyirfák, Verőfényben, Ligeti táj, Tánczicsúti részlet a-
műveivel tűnik ki.

Debitzky István: „Egy élet termése"

Dunántúli Napló: 1954. XI. évf. febr. 10. 4. l.

Nikelszky Géza MDK

A Cikkíró kifogásolja, Hogy "Nikelszky Géza Bácsinak mindössze egy festményét engedte át a zsüri, Klug György, Gebauer Ernő és Horváth József-nek egyetlen alkotását sem."

-di-: Gondolatok az őszi tárlaton.
DUNÁNTULI NAPLO, Pécs, 1957. nov. 21.

Nikelszky Géza
festő

M.D.K.

A pécsbányatelepi művtanács
kiállítást rendezett a művész
alkotásaiból.

Művészeti életünk
Művészet, 1961. április – 42 l.

Nikelszky Géza festő. MDh.

Beszélgetés az idős művésszel.

Dobitzky I.: „Látogatás Pécs legidősebb festő-művészénél".

Dunántúli Napló. 1953. X. évf. dec. 20. 6. l.

MDK

Nikelszky Géza

Csend, vf.

Cserkészfiu, of.

Klárika, of.

Pécsi Képzőműv. és Műbar.Társ. 12.tav.kiáll.

Pécs, 1933. ápr. ~~xxxxx~~ 8.1.

MDK

Nikelszky Géza

Nagy krizantémumok, of.

Aranyvirág, of.

Magános platán, vf.

Pécsi Képzőművészek és Mübarátok Társ. Pécs,
1931. dec. 3. 1.

Nikolszky Géza ferto

MDh.

Nove megemlékve.

„Megnyílt a pécsi képzőművészek első Őszi tárlata."

Dunántúl; Napló. 1950. VII évf. okt. 10. 4. l.

Vikelsky Géza festő MDK.

„Pincehárak útja" igen sikerült alkotása. Kár, hogy mindent lilába ágaz

Debitzky J.: „A Képzőmű. Szövetség pécsi csoportjának akvarell kiállítása"
Dunántúli Napló 1953 X. évf. okt. 11. 6. l.

MDG.

Nikolszky Géza festő

Neve megemlítve.

Gyenis József: Művésztelep Mezeknádasdon.

Dunántúli Napló. 1953. X évf. aug. 19.

MDK

Nikelszky Géza

Jegenyés ut a gödöllői kir.parkban

Alsó park, vf.

Kir. vadászkastély részlet, vf.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. 11.kiáll. Pécs, 1932. dec. 4. l.

Nikelszky Géza

"Látogatás Pécs legidősebb festőművészénél" Debitzky István cikke.

N.g. életéről.

Dunántuli Napló. 1953. dec. 20.

M. Heil Olga-Kiss Jenő- Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.

243.l.

MDK

Nikelszky Géza

Rózsák kék topfban, of.

Rózsabokor labrador vázában, of.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. 11.kiáll. Pécs, 1932. dec. 4. 1. .

MDK

Nikelszky Géza

előadást tart a kerámiáról és
az iparművészetről aKépzőművészeti Szabadiskolában.

Dunántuli Napló 1950. márc. 7.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Türük Lajos: 1945 utáni
művészeti életre vonatkozó adatok.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960. 221-250.l.

241.l.

Nikelszky Géza festő

MDK

Neve megemlítve.

Kelle Sándor „Pécs képzőművészetének helyzete"

Dunántúli Napló 1954. XI évf. szept. 12. 6. 1.

Nikelszky Séza festő MDK

Neve megemlítve.

Debitzky J. „Képzőművészeink a virágzó kultúráért"

Demokrátuli Napló 1954. XI. é. marc 7. 6. l.

MDK

Nikelszky Géza

festőművész

A 70 éves művész festményeinek és grafikáinak kiállitása a Baranya megyei Muzeumban.

Uj Dunántul. 1947. okt. 12.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészi életre vonatkozó adatok.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250. l.
239.l.

Nikelszky Géza

MDK

Gádor Emil és Nikelszky Géza festőművészek kiállitás
sa a Baranya megyei Muzeumban. Uj Dunántul. 1945 dec.
20.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni
művészeti életre vonatkozó adatok.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960. 221-250.l.

237.l.

Nikelszky Géza

a 70 éves müvész gyüjteményes kiállitása.

Sorsunk. 1947. dec.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos:1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960. 221-250.l.
239.l.

Nikelszky Géza· MDK

Gádor Emil és Nikelszky Géza kiállitása a Baranya megyei Muzeumban. 1945 dec ß 9-16-ig.

Janus Pannonius Muzeum irattára.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok.

Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.

238.l.

MDK

NikelszkY Géza

Pécs város 1957-ben képet vásárolt tőle.

Pécs Városi Tanács VB Művelődési Osztály irattára.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l. 249.l.

Nikelszky Géza MDK

Pécs város 1956-ban képet vásárolt tőle.

Pécs város Tan.VB.Művelődési oszt. irattára.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960.221-250.l. 247.l.

Nikelszky Géza

festőművész

nyolcvanadik születésnapjára./cikk/

Dunántuli Napló. 1957. jul.7.

M. Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos:1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960.221-250.l. 248.l.

Nikel~~é~~szky Géza

budapesti kiállitásáról.
/Sz.Szabó Lászlóné tanulmánya/.

Dunántuli Nap 16.1955. máj. 20.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni
művészeti életre vonatkozó adatok.
Művészettörténeti tanulmányok. Bp.1960 221-250.l.

245.l.

Nikelszky Géza MDK

Gádor Emil, Johann Hugó, Nemecz József, Nikelszky Géza festőművészek és Sinkó András szobrászművész kiállítása a /pécsi/ Városi Múzeumban, 1951 márc. 25-én.

Gádor Emil műv.tört. adatgyűjteménye.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-250.l.

242.l.

MDK

Nikelszky Géza

Gádor Emil művészettörténeti adatgyüjteménye. Nikelszky Géza festőművész kiállitása az MSZT székházában.

Dunántuli Napló.1954. dec. 19.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960. 221-250.l. 244.l.

Nikelszky Géza

Tudósitás N-G. festőmüvész és keramikus budapesti kiállitásáról.

Dunántuli Napló 1955. ápr. 4.

M.Heil Olga-Kiss Desső-Török Lajos: 1945 utáni müvészeti életre vonatkozó adatok. Müvészettörténeti tanulmányok. Bp.1960.221-250.l.

244.l.

Nikelszky Géza

Pécs Városi TAnács VB. Művelődési Oszt. irattára.
Gádor Emil festőművész rajzkiállitása a TTIT K/
klubhelységében.
/Ismerteti Nikelszky Géza/.

Dunántuli Napló.1954.

szept. 5.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni
művészeti életre vonatkozó adatok.
Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960. 221-250.l.
244.l.

Nikelszky Géza, festő
ipar művész

M Ok

A 83 éves művész évtizedeket dolgozott a pécsi Zsolnay gyárban tervező művészként. A Zsolnay gyár művészete címen megírta történetét. A könyvben a nerző kezétől való finom szecessziós ízlésű iniciálék és Nikelszky tervezte kerámiákról való fotók vannak.

T.T.: Könyvek Baranyából 445-46

KÖNYVBARÁT

Bp. 1960. október X/10

Nikelszky Géza, keramikus, festő

A pécsi Zsolnay gyárban népi díszítőmotívumokat használt eozinmázas kályhacsempéin, vázlattervein. 276.old

Sarkadiné, Hárs Éva: Lüsterfényű kerámiák és a Zsolnay eosinmázas edények 369.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. 1962. Pécs. 1963

Nikelszky Géza

Maganyos nyírfák
c. képet 1941. jan. 5.
az állam vette meg
a Szépművészeti Múzeum
részére - Ki volt állítva F

Nikpkiáll

F a Pécsi Képzőmű-
vészeti Múzeumatok
Társaságja pécsi ki-
állításán -

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **AUGUSZTUS** 34. hét

15 asárnap		Nagyb. A. *Mária*
16 Hétfő		Joakim *Ábrahám*
17 Kedd		Jácint *Anasztáz*
18 Szerda		Ilona *Ilona*
19 sütörtök		Lajos *Huba*
20 Péntek	Kaj. n.	Sz. István *István*
21 Szombat		Franciska *Sámuel*

M.D.Y

Nikelszky Géráné
ipaművész

Faliszőnyegét mutatta be
a tárlaton.

Dr. Szarcos Ottó: Ipar és népművészeti kiállítás.
Dunántúli Napló, 1957. dec. 17 - 3 lap.

MDK

Nikelszky Jenő

1925-26. a kecskeméti művésztelepen dolgoztak.
Képzőm. főisk. évk. 1925-27. 21. l.

< Nikelszky Károly >

wód

→

( ) Lotz Károly –
röl. Vernaculé-
kerés. Pécsi
Napló. 1925. nov. 7.

Ö. mélekrajzi
adatokkal

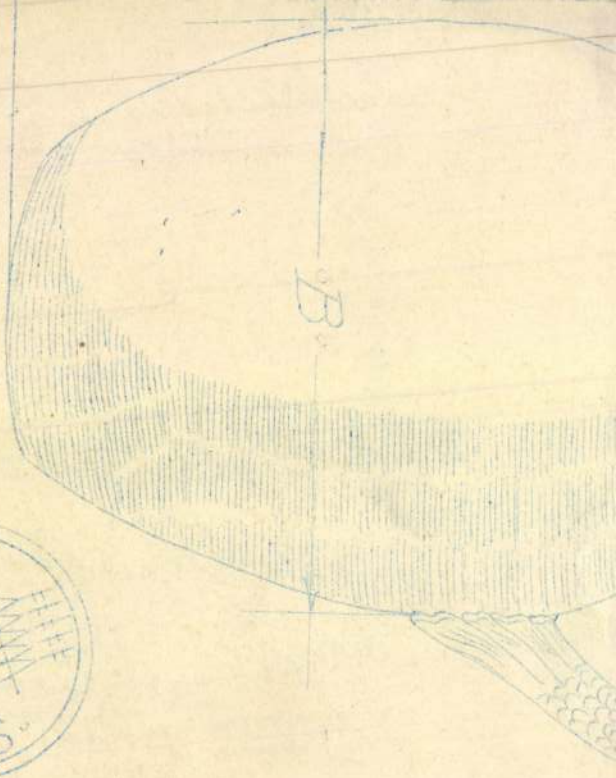

ZSOLNAY - PÉCS

		A	B
NAGYSÁG	O	19 cm	12½
GRÖSSE	I	20½ "	13½
"	II	21½ "	14½

NIKHÁZI László asztalos

VARGA Gyula: Adatok a debreceni asztalos céh és a népi butor történetéhez.=A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve 1988 (1990) 134.

(Nikelszky Géza)

cikke

(-) A mai magyar
Kisgrafika.
Kisgrafika. 1942.
1-2. sz. . . .

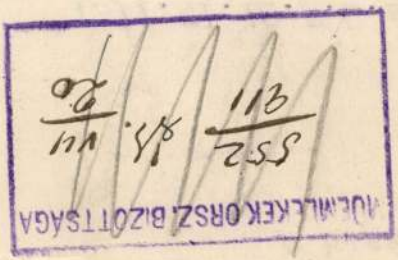

A beszterczebány

1911.El.18.E.9.szám.

Igazságügyminiszter ur ő M
3-án 15151.I.M.1911.V.szám alat
arra,hogy a zólyomi várban elhe
helyiségei a szükséghez képest
Felhatalmazást nyertem eze
tási és helyreállitási munkálat
tessek s azt felülvizsgálás vég
Annak megemlitésével,hogy
lyomi várban természetbeni laka

Nikelszky Géza festő

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 9-10. sz. 731. o.

Hírek. – Pécsi Szemle. Csop.

Nikelszky Géza festő

Művészet, 1941

VI. évf. 37. sz. címlap belül.
Grafikai és képzőművészeti kiállítás
Pécsett.

Nikolszky Géza

l.

Kisgrafika

1942. 1–2. zt

10. l.

folytathatók,miért is intézkedtem,h
ténnek a munkák csakis a meginditot
ritkozzanak s ezek megtörténte után
az éjszaki oldalon leszereltessenek
céljaira beszerzett szerszámok és e
után értékesittessenek.

Az ebből befolyó összegből
fejező munkák költségeit s addig is
hogy ezen költségeket előlegezni mé

Budapest,1911.julius hó 13

<Nikolsky Géza>

cikke

( ) Könyvjegy a képző-
ünnepetben. Kisgra-
fika 1943. 1-2, 3. sz.

A hivatalos másolat

igazgató.

Nikelszky Géza

l.

Kisgrafika

1938. 4. 2.

32. l.

Nagytekinte

Bátor vagyok jelenteni,hogy
járásbirónak átadott lakás javit
beton burkolata,mely annak idejé
teljesen tönkre ment,négy darab
vált,azonkivül a lakás kifestend

Mindezen munkák végzése mi
na.

A járásbiró ur a jelentett
lénél kérelmezte azon kijelentés

Nikelszky Géza

Kisgrafika

1942. 3-4. sz.

21. l.

... – *Nikelszky Géza* művészetét a pécsi grafikai kiállítás alkalmából melegen méltatja Martyn Ferenc a „Dunántúl“ ápr. 21.-iki számában s kiemeli, hogy ennek a halkszavú embernek meg van a képessége, hogy egyetlen szerény méretű rajzon mindent feljegyezzen a rajz eszközeivel. Soha nem indított útnak egyetlen vonalat, mely megalkuvást jelentett volna számára – írja róla többek között. Tagjainknak örömmel gratulál az Egyesület.

MAGYAR KIR. VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTÉRIUM

51294-1911. szám.

A zólyomi kir.
végzését a t. Bizottságnak
gett megküldöm.

Budapest, 1911.

A miniszter

<Nikelszky Géza>

Szód

Barna Barnabás:

<> Kisgrafika

1940. 3–4. sz. 15, 16 l.

Keppel-

urnak,

zottságaelnökének,

Budapest.

.405 sz.a.kelt b.átiratára való hivat
Schulek János épitész tanár pozsonyi
re érvényesitve, tisztelettel vissza-

<Nikelszky Géza>

cikke

<> Istokovits Kálmán grafikai műveszete. Kisgrafika. 1944. 1–2. sz.

Keppel

letekben nevezettek bélyegtelen s a
etőleg a Bizottság elnöke által is
e ki és tárcám terhére a fentmegjelölt
el.

hiteléül:

1